

MAGYAR STATISZTIKAI KÖZLEMÉNYEK.

ÚJ FOLYAM.

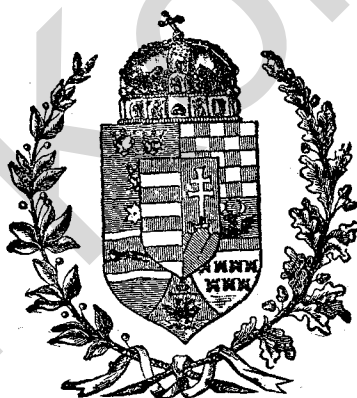
V. KÖTET.

A MAGYAR KORONA ORSZÁGAINAK

1890. ÉS 1891. ÉVI

N É P M O Z G A L M A.

2 GRAFIKAI TÉRKÉPPEL.

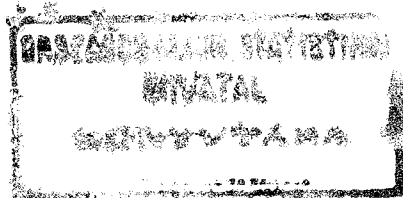

A KERESKEDELEMÜGYI MAGYAR KIR. MINISZTER RENDELETÉBŐL

SZERKESZTI ÉS KIADJA

AZ ORSZÁGOS MAGYAR KIR. STATISZTIKAI HIVATAL.

Ára 3 forint.

BUDAPEST, 1893.

AZ ATHENAEUM R. TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

UNGARISCHE STATISTISCHE MITTHEILUNGEN

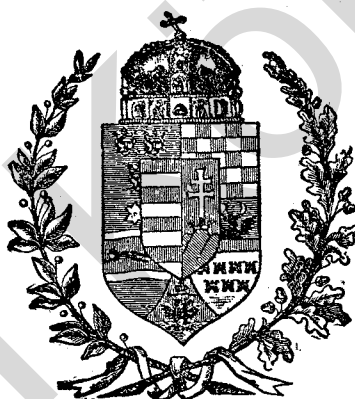
NEUE FOLGE.

BAND. V.

BEWEGUNG DER BEVÖLKERUNG DER LÄNDER DER UNGARISCHEN KRONE

IN DEN JAHREN 1890 UND 1891.

MIT 2 GRAPHISCHEN KARTEN.

I 1 B 1/5

R - 2016

REV. 1. '79

IM AUFTRAGE DES KÖNIGL. UNGARISCHEN HANDELSMINISTERS

VERFASST UND HERAUSGEGEBEN

DURCH DAS KÖN. UNG. STATISTISCHE BUREAU.

Preis 3 Gulden.

BUDAPEST, 1893.

BUCHDRUCKEREI DER ACTIENGESELLSCHAFT ATHENAEUM.

Tartalomjegyzék.

	Oldal.
Bevezetés	V.
I. Általános jeleatés	1*
1. Az adatgyűjtés	3*
2. Az évi közép népesség kiszámítása	5*
A) Házasságok	6*
1. A házasságkötés gyakorisága 1890. és 1891. években	6*
2. A házasságkötések számának hullámozása, különös tekintettel az 1880 óta lefolyt évtizedre	16*
3. A házasságalépők életkora az 1890. és 1891. években, visszatekintéssel a régebbi évekre	21*
4. A házasságalépők családi állapota az 1890 és 1891. években, visszatekintéssel a régebbi évekre	32*
5. Az esketések megoszlása hónapok szerint	35*
6. A vegyes házasságok	36*
7. A törvényes elválás által felbontott házasságok	40*
B) Születések	42*
1. Az élve születettek aránya a népességhez az 1890. és 1891. években	42*
2. A törvényes és törvénytelen élveszülettek 1890. és 1891-ben	57*
3. Az élveszülettek száma a múlt évtizedekben, tekintettel a törvénytelen születésekre	66*
4. Az élveszülettek megoszlása a két nem szerint	69*
5. Halva születettek	70*
6. A születettek megoszlása a születés hónapja szerint	71*
C) Halálozások	72*
1. Az 1890 és 1891. évben elhaltak	72*
2. A régebbi évek halálozási viszonyai	83*
3. Halálozások nemek és kor szerint 1890. és 1891-ben	85*
D) A népesség szaporodása	97*
1. Természetes szaporodás az 1890 és 1891. években	97*
2. A népesség szaporodása az 1881. év óta, tekintettel az egyes törvényhatóságokra	103*
II. Táblás kimutatások	1
1. Kötött és felbomlott házasságok; a házasságok kötésének ideje:	
a) 1890-ben	2
b) 1891-ben	4
2. A házasulók családi állapota és rokonsági foka:	
a) 1890-ben	6
b) 1891-ben	8
3. Házasságok vallás szerint:	
a) 1890-ben	10
b) 1891-ben	14
4. A házasulók kor szerint:	
a) 1890-ben	18
b) 1891-ben	22
5. A születések száma és az újszülöttek főosztályai:	
a) 1890-ben	26
b) 1891-ben	30
6. Az összes születettek hónapok szerint 1890-ben	34
7. Az élve születettek hónapok szerint 1891-ben	38
8. Halva születettek hónapok szerint 1891-ben	42

Inhalts-Verzeichniss.

	Seite.
Einleitung	V.
I. Allgemeiner Bericht	1*
1. Datensammlung	3*
2. Die Berechnung der Bevölkerung im Jahresdurchschnitte	5*
A) Trauungen	6*
1. Häufigkeit der Eheschliessungen in den Jahren 1890 und 1891	6*
2. Die Fluctuation der Eheschliessungen mit besonderer Rücksicht auf das, seit 1880 verflossene Jahrzehnt	16*
3. Das Alter der heiratenden Personen in den Jahren 1890 und 1891 mit Hinblick auf die früheren Jahre	21*
4. Familienstand der Eheschliessenden in den Jahren 1890 u. 1891., mit Rückblick auf die früheren Jahre	32*
5. Die Vertheilung der Trauungen nach Monaten	35*
6. Gemischte Ehen	36*
7. Zutolge gesetzlicher Scheidung aufgelöste Ehen	40*
B) Geburten	42*
1. Das Verhältniss der Lebendgeborenen zur Bevölkerung in den Jahren 1890 und 1891	42*
2. Eheliche und uneheliche Lebendgeborene in den Jahren 1890 u. 1891	57*
3. Anzahl der Lebendgeborenen im vorigen Jahrzehnt mit Rücksicht auf die unehelichen Geburten	66*
4. Vertheilung der Lebendgeborenen nach beiden Geschlechtern	69*
5. Die Todtgeborenen	70*
6. Die Vertheilung der Geburten nach Monaten	71*
C) Sterbefälle	72*
1. Die in den Jahren 1890 und 1891. Verstorbenen	72*
2. Mortalitäts-Verhältnisse der früheren Jahre	83*
3. Die Sterblichkeit nach Geschlecht und Alter in den Jahren 1890 und 1891	85*
D) Die Zunahme der Bevölkerung	97*
1. Natürliche Zunahme in den Jahren 1890 und 1891	97*
2. Die Zunahme der Bevölkerung seit dem Jahre 1881 mit Rücksicht auf die einzelnen Municipien	103*
II. Tabellarische Ausweise	1
1. Geschlossene und aufgelöste Ehen; Zeit der Trauungen:	
a) im Jahre 1890	2
b) im Jahre 1891	4
2. Familienstand und Verwandtschaftsgrad der Getrauten	
a) im Jahre 1890	6
b) im Jahre 1891	8
3. Die Ehen der Religion nach	
a) im Jahre 1890	10
b) im Jahre 1891	14
4. Die Getrauten nach dem Alter	
a) im Jahre 1890	18
b) im Jahre 1891	22
5. Anzahl der Geburten und Hauptclassen der Neugeborenen	
a) im Jahre 1890	26
b) im Jahre 1891	30
6. Die sämtlichen Neugeborenen nach Monaten im Jahre 1890	34
7. Die Lebendgeborenen nach Monaten im Jahre 1891	38
8. Die Todtgeborenen nach Monaten im Jahre 1891	42

	Oldal.
9. Élve szülöttek felekezet szerint:	
a) 1890-ben	44
b) 1891-ben	52
10. Többes születések	
a) 1890-ben	60
b) 1891-ben	62
11. Az elhaltak nemük és családi állapotuk szerint:	
a) 1890-ben	64
b) 1891-ben	66
12. Az elhaltak vallása és kora 1890-ben	68
13. Az elhaltak kora, tekintettel a vallásra 1891-ben	76

III. Grafikai mellékletek.

1. Születések az 1890—91 évek átlagában	46*
2. Halálozások az 1890—91 évek átlagában	72*

	Seite.
9. Lebendgeborene der Religion nach	
a) im Jahre 1890	44
b) im Jahre 1891	52
10. Mehr-Geburten	
a) im Jahre 1890	60
b) im Jahre 1891	62
11. Todesfälle dem Geschlechte und dem Familienstande nach:	
a) im Jahre 1890	64
b) im Jahre 1891	66
12. Religion und Alter der im Jahre 1890. Gestorbenen	68
13. Das Alter der Verstorbenen mit Rücksicht auf deren Religion, im Jahre 1891	76

III. Graphische Beilagen.

1. Geburten im Durchschnitte der Jahre 1890—91	46*
2. Sterbefälle im Durchschnitte der Jahre 1890—91	72*

KSH Könyvtár

Bevezetés.

Az országos magy. kir. statisztikai hivatal által a folyó évben megindított új közleménysorozatban jelen füzet hazánk népmozgalmi statisztikáját mutatja be.

Miután a »Magyar Statisztikai Évkönyv« megfelelő I. füzet az 1889. évvel záródott: jelen füzet táblás kimutatásai az 1890. évvel kezdődnek, de egyuttal felölelik az 1891. év adatait is. A két évre vonatkozó táblák, csekély kivétellel, egészen azonosak; a leglényegesebb eltérés az, hogy az 1891. évi kimutatások, az adatgyűjtésnek ez évvel életbe lépett kibővítése folytán, a meghaltak életkorát tüzetes részletezéssel tüntetik fel.

Nagy súly helyezettett ezuttal a táblás kimutatásokat megelőző »Általános jelentésre«, melynek megírásával *dr. Ráth Zoltán* min. fogalmazót bízam meg. E jelentés feladata volt hazánk népmozgalmi jelenségeit a tudományos szempontoknak, illetve igényeknek megfelelő, lehető szabatos és teljes képpé foglalni össze. E cél érdekében a jelentés egyrészt az ország különböző részeinek népmozgalmát a lehető legkisebb területegységig lemenő részletezéssel tünteti fel, másrészt az eszetési, születési és halálozási számsoroknak, a hol csak lehetett, mindenütt a népesség megfelelő rétegéhez való viszonyítása által uttörő módon a kellő mértéket alkalmazza e jelenségek valódi alakulásának meghatározására. Az első szempontból kiindulva, a jelen füzethez két nagy grafikai térképet csatoltam, melyek egyike az élve születetteknek, a másika az elhunytaknak járásokonkint, illetve városokonkint kiszámított arányszámait tünteti fel. A második szempontnak eleget teendő, terjedelmes számításokat vittem véghez a célból, hogy a népszámlálás által adott alapon lehetővé tétessék a népmozgalmi jelenségeknek teljes világításba helyezése. Az e munkálatokkal járó áldozat, azt hiszem, jutalmát leli abban az eredményben, hogy az által hazai statisztikánk ezen ágát a tudomány legelőrehaladottabb követelményeinek megfelelő alakban mutathatjuk be.

Az »Általános jelentés« ugyan első sorban a jelzett két év viszonyait tárgyalja, de azon óriási fontosságnál fogva, melylyel a népmozgalom jelenségeinek fejlődése

Einleitung.

In der neuen Folge der Mittheilungen des kön. ung. statistischen Bureau's, welche mit diesem Jahre begonnen wurde, enthält das gegenwärtige Heft die Statistik der Bewegung der Bevölkerung.

Nachdem das entsprechende I. Heft des »Statistischen Jahrbuches für Ungarn« mit dem Jahre 1889 schloss, beginnt der tabellarische Theil dieses Heftes mit dem Jahre 1890, umfasst aber auch gleichzeitig die Angaben des Jahres 1891. Die auf die beiden Jahre bezüglichen Tabellen sind mit geringen Ausnahmen vollkommen übereinstimmend; der wesentlichste Unterschied ist der, dass die Ausweise über das Jahr 1891, zufolge der in diesem Jahre erfolgten Erweiterung der Datensammlung, das Alter der Verstorbenen detaillirter nachweisen.

Ein grosses Gewicht wurde diesmal auf den, dem tabellarischen Theile vorangehenden »Allgemeinen Bericht« gelegt mit der Verfassung desselben betraute ich den Min. Concipisten *Dr. Zoltán Ráth*. Die Aufgabe dieses Berichtes war: über die Volksbewegungs-Ergebnisse des Landes ein den wissenschaftlichen Gesichtspunkten, beziehungsweise Ansprüchen entsprechendes, möglichst präcises und getreues Bild zu geben. Im Interesse dieses Zweckes weist der Bericht einestheils die Volksbewegung der verschiedenen Theile des Landes bei einer auf die möglichst kleinste Gebiets-Einheit sich erstreckenden Detaillirung nach, anderestheils kam aber in denselben durch den Vergleich der Zahlenreihen über die Trauungen, Geburten und Sterbefälle — überall wo dies möglich war — mit den entsprechenden Schichten der Bevölkerung in bahnbrechender Weise das entsprechende Maass zur Beurtheilung der eigentlichen Gestaltung dieser Erscheinungen in Anwendung. Aus ersterem Gesichtspunkte wurden diesem Hefte zwei graphische Karten beigegeben, in einer derselben sind die Verhältnisszahlen der Lebendgeborenen, in der anderen jene der Verstorbenen nach Bezirken, beziehungsweise nach Städten dargestellt. Dem zweiten Gesichtspunkte Genüge leistend, wurden weitläufige Berechnungen aus dem Zwecke durchgeführt, um auf der, durch die Volkszählungen gebotenen Basis die vollkommene Beleuchtung der Volksbewegungs-Ergebnisse zu ermöglichen. Das durch diese Arbeiten dargebrachte Opfer findet meiner Ansicht nach eine reichliche Entgeltung in dem Resultate, dem zu Folge wir in die Lage versetzt wurden, diesen Zweig der Statistik in einer den vorgeschrittensten Anforderungen der Wissenschaft entsprechenden Form veröffentlichen zu können.

Der »Allgemeine Bericht« erörtert zwar in erster Reihe die Verhältnisse der beiden fraglichen Jahre, zufolge der eminenten Wichtigkeit aber, welche die Ent-

nemzeti szempontból bir, kiterjesztetett a vizsgáldás a legközelebb lefolyt egész évtizedre, tehát oly időközre, mely egyrészt két népszámlálás által levén határolva, a szükségelt viszonzszámokhoz kellő számítási alapot szolgáltat, másrészt elég hosszú arra, hogy népesedési viszonyaink átlagos képét visszatükörözze.

A hol régebbi adatgyűjtésünk hiányossága megengedte s az összehasonlítás aggálytalanul kivihető volt: régibb adatok is fel vannak használva, a fejlődés menetének teljesebb kidomborítása céljából.

Kelt Budapesten, 1893. év december havában.

Dr. Jekelfalussy József

miniszteri tanácsos,
az országos m. kir. statisztikai hivatal igazgatója

wickelung die Ergebnisse der Bewegung der Bevölkerung aus nationalem Gesichtspunkte besitzt, wurden die Erörterungen auf das ganze verflossene Jahrzehnt, mithin auf einen solchen Zeitraum erstreckt, welcher einestheils durch zwei Volkszählungen begrenzt, zur Berechnung der erforderlichen Verhältnisszahlen eine entsprechende Grundlage bietet, anderstheils ein genügend langer ist um ein durchschnittliches Bild der populationistischen Verhältnisse wieder spiegeln zu können.

Wo die Mangelhaftigkeit der früheren Datensammlung dies zuliess und wo der Vergleich ohne Besorgniss durchgeführt werden konnte, wurden zur vollkommeneren Darstellung des Verlaufes der Entwicklung auch ältere Daten benützt.

Budapest, im Monate December des Jahres 1893.

Dr. Josef v. Jekelfalussy

Ministerialrath,
Direktor des kön. ung. statistischen Bureau's.

I.

Általános jelentés.

Allgemeiner Bericht.

1. Az adatgyűjtés.

Az esketések, születések és halálozások nyilvántartása hazánkban az egyes egyházak részéről már századokkal ezelőtt is szokásban volt; tény az, hogy a reformatió idején már léteztek nálunk anyakönyvek. A mult század vége óta az állam is beavatkozott e jegyzékek vitelében s e század közepéig már valamennyi vallásfelekezet lelkészeinek kötelességévé tétetett az anyakönyvek vezetése. Az ekép nyert adatokat azonban statisztikai célokra csak magánstatisztikusaink használták fel, a mennyiben azokhoz hozzáférniök sikerült. A hivatalos adatgyűjtést a legszorosabb értelemben vett Magyarországon az abszolút kormány kezdeményezte először és pedig csakhamar a szabadságharcz leverése után. A lelkészeketől bekívánt kimutatásokat a Bécsben székelő »statisztikai igazgatóság« (Direktion der administrativen Statistik) dolgozta fel és tette közzé az »Osztrák monarchia statisztikai táblázataiban« (Tafeln zur Statistik der österreichischen Monarchie). Az 1851. évre vonatkozó esketési, születési és halálozási táblázatokban már az akkor szétdarabolt Magyarországnak adatai is fel vannak véve;¹⁾ még ekkor Horvát-Szlavonország hiányzik, de 1854. évtől fogva teljesek a kimutatások egészen 1857. végeig; a következő két évben Horvát-Szlavonország adatait ismét nélkülözük. Megjegyezzük, hogy a katonai határőrvidék és Erdély, melyek 1848. előtt politikai különállással bírtak, kezdettől fogva szerepelnek e kimutatásokban: az ország ezen részeiben a hivatalos adatgyűjtés sokkal régebb keletű, mint az anyaországban egészen a mult századig megy vissza.²⁾

A provisorium beálltával megszűnt az adatok beszolgáltatása; 1860—62-ből csakis a katonai határőrvidékre vonatkozó számok állanak rendelkezésünkre; 1863-ban Erdély és Horvát-Szlavonország is beküldték az adatokat s 1864-ben úgy, mint a következő évben ismét teljesek kimutatásaink. Az alkotmány visszaállítása után csakhamar szerveztetvén a magyar hivatalos statisztika, a kezdetben egyik miniszteriumunk osztályát képezett, majd önállósított országos m. k. statisztikai hivatal egyik legfontosabb feladatának tekintette a népmozgalmi adatgyűjtés megszakított fonálának felvételét. A nehézségek, melyekkel a politikai változások idején elmulasztott adatgyűjtés pótlása járt, csak évek multán voltak a kezdetben nagyon szűken dotált hivatal által legyőzhetők s így történt, hogy a kimutatásokat egyszerűsíteni kellett a végből, hogy az 1866—70. évekre vonatkozó adatok egyáltalán összeállíthatók legyenek. »A Magyar Statisztikai Évkönyv« 1874-ben közzétett II. évfolyama tartalmaz első ízben az országos m. kir. statisztikai hivatal által gyűjtött és feldolgozott népmozgalmi statisztikát. Ez idő óta állandó és hézag nélküli adatgyűjtés folyik, melynek eredményei a Magyar Statisztikai Évkönyvben, nevezetesen annak 1. füzetében tétettek közzé. Magok az adatok egészen 1876-ig csak a legfőbb viszonylatokra szorítkoznak; ez

¹⁾ Ld. a »Tafeln zur Statistik der österreichischen Monarchie. Neu Folge I. B.« 3. tábláját.

²⁾ Jellemző, hogy az idézett osztrák hivatalos kiadvány megközelítőleg (»aproximative«) az anyaországra is kezdettől fogva kimutatja az esketések, születések és halálozások főösszegét. Hogy e kimutatásoknak alig van valami értéke, azt felesleges mondanunk.

1. Datensammlung.

Die Evidenzhaltung der Trauungen, Geburten und Todesfälle war in Ungarn seitens der einzelnen Kirchen schon vor Jahrhunderten im Gebrauche; Thatsache ist, dass während der Reformation schon Matrikeln bestanden haben. Seit Ende des vorigen Jahrhunderts mengte sich auch der Staat in die Führung dieser Matrikeln ein und bis zur Mitte des laufenden Jahrhunderts wurden bereits die Geistlichen sämtlicher Confessionen zur Führung von Matrikeln verpflichtet. Die auf diese Weise erhaltenen Daten wurden zu statistischen Zwecken jedoch nur durch Privat-Statistiker benützt, sofern dieselben in der Lage waren, zu diesen Daten gelangen zu können. Die amtliche Datensammlung nahm zum erstenmale in dem im strengeren Sinne des Wortes genommenen Ungarn die absolute Regierung in Angriff und zwar sogleich nach Unterdrückung des Freiheitskampfes. Die von den Geistlichen einverlangten Ausweise bearbeitete die in Wien domizilirende »Direktion der administrativen Statistik« und veröffentlichte dieselben in dem Werke »Tafeln zur Statistik der österreichischen Monarchie.« In den Tabellen über die Trauungen, Geburten und Todesfälle im Jahre 1851 sind bereits auch die Daten des damals zerstückelten Ungarns enthalten,¹⁾ die Daten über Kroatien-Slavonien wurden diesmal noch nicht mitgetheilt; vom J. 1854 angefangen bis Ende des Jahres 1857 sind jedoch die Ausweise vollständig, in den nächstfolgenden 2 Jahren vermischen wir aber neuerdings die Daten Kroatien-Slavoniens. Zu bemerken ist, dass die Militärgrenze und Siebenbürgen, welche vor 1848 politisch selbstständig waren, schon seit Anbeginn in diesen Ausweisen enthalten waren, in diesen Theilen des Landes begann die amtliche Datensammlung viel frühzeitiger wie im Mutterlande und greift bis zu dem vorangegangenen Jahrhundert zurück.²⁾

Mit Beginn des Provisoriums hörte die Mittheilung der Daten auf; bezüglich der Jahre 1860—62 stehen nur die Daten über die Militärgrenze zur Verfügung; im Jahre 1863 sandten sowohl Siebenbürgen, als auch Kroatien-Slavonien die Daten ein, im Jahre 1864 und in dem nächstfolgenden Jahre aber sind die Ausweise neuerdings gänzlich vollständig. Nach Wiederherstellung der Verfassung wurde alsbald die amtliche Statistik organisirt, dieselbe bildete im Anfange eine Section eines Ministeriums und es betrachtete dieselbe später — nunmehr ein selbstständiges statistisches Bureau — als eine ihrer allerwichtigsten Aufgaben die fortsetzliche Aufnahme der unterbrochenen Datensammlung über die Volksbewegung. Die Schwierigkeiten, mit welchen die Ergänzung der zur Zeit der politischen Aenderungen unterlassenen Datensammlung verbunden war, konnten durch das im Anfange sehr spärlich dotirte Bureau nur nach Jahren überwunden werden und so traf es sich, dass die Vereinfachung der Ausweise nothwendig wurde, damit die Daten bezüglich der Jahre 1866—70 überhaupt zusammengestellt werden können. Der im Jahre 1874 veröffentlichte II. Jahrgang des »Statistischen Jahrbuches für Ungarn« enthält zum erstenmal eine durch das kön. ung. statistische Bureau gesammelte und bearbeitete Statistik über die Volksbewegung. Seit diesem Zeitpunkte ist die Datensammlung eine stabile und geht ununterbrochen vor sich, die Ergebnisse derselben gelangen in dem »Statistischen Jahrbuch für Ungarn« namentlich im I. Heft desselben zur Veröffentlichung. Die Daten selbst beschrän-

¹⁾ Siehe die 3. Tabelle der »Tafeln zur Statistik der österreichischen Monarchie. Neun Folge I. B.«

²⁾ Charakteristisch ist, dass in der angeführten österreichischen Publication sich seit dem Anbeginn die Hauptsumme der Trauungen, Geburten und Sterbefälle auch bezüglich des Mutterlandes approximative nachgewiesen erscheint. Dass diese Ausweise fasst von gar keinem Werthe sind, ist überflüssig zu betonen.

évben lépett életbe a részletesebb, a tudomány igényeinek megfelelőbb adatgyűjtés, mely egészen 1890-ig minden lényegesebb változtatás nélkül érvényben állott. Az 1891. évvel a felvételi füzet kérdőpontjai közé az elhunytak korának tüzetesebb kimutatása is felvétel, a mennyiben a halottak korának az eddigi két osztályban — az ötödik életévig s az azon felüli korban elhunytak szerint való — kimutatása helyett 16 rovat, illetve korcsoport különböztetett meg, u. m. az első 5 életév egyenként, azután a 6—10, 11—15, 16—20, 21—25, 26—30, 31—35, 36—40, 41—45, 46—50, 51—60 és 60 éven felüli korban elhunytak csoportja.

A mi az adatgyűjtés módozatait illeti, az országos m. kir. statisztikai hivatal az adatok beszerzésénél az egyes egyházak anyakönyvvezető lelkészeire van utalva. Mintegy 13.000 példányban küldetnek évente szét a felvételi füzetek és pedig a keresztyen felekezetek lelkészei számára az illetékes egyházi főhatóság (püspökség, érsekség) útján, a zsidó anyakönyvvezetők számára a törvényhatóság közvetítésével. A mint a felvételi füzetre nyomtatott figyelmeztetésben jelezve van, az anyakönyvvezető úgy az anyaegyház, mint az egyes fiókegyházak népesedési mozgalmát elkülönítve tartozik kimutatni, hogy az egyes politikai községek népesedési tényei megállapíthatók legyenek. A mennyiben valamely lelkészi hivatal két vagy több vallásfelekezetről vezet anyakönyvet, köteles minden egyes vallás hiveiről külön kimutatást készíteni. Az anyakönyvvezetők tartoznak az összeállított kimutatásokat január hó végeig a szolgabírói, városokban a polgármesteri hivatalhoz beküldeni, honnét azok a törvényhatósághoz tételnek át. A törvényhatóságoknál összegyűlt felvételi füzetek a statisztikai bizottságok elé kerülnek megvizsgálás végett s már február hó végeig beküldendők az országos m. kir. statisztikai hivatalhoz. A hivatal az egyes lelkészek által kitöltött füzeteket pontos számbeli átvizsgálásnak veti alá és a hibásan kitöltötteket, melyeknek száma évenként százakra megy, helyesbítés céljából egyenesen az illető anyakönyvvezetőknek küldi vissza. Tekintve, hogy a fentjelzett határidők betartása sem mindig vihető keresztül s hogy a kiigazítás is hosszabb időt vesz igénybe: a hivatal csak későn jut ahhoz, hogy az egyes járások és aztán az egyes megyék népmozgalmi adatait a felekezetek szerint összeállíthassa s azokból országos összegeket alkothasson.

A jelenlegi adatgyűjtés több lényeges hibában szenved. Eltekintve az összeállítás munkájának elháríthatlan lassúságától, mely az adatok közzétételét hátráltatja: egyik nagy hibája a mai rendszernek az anyakönyvvezető lelkészek túlságos igénybevétele a feldolgozásnál. Az adatgyűjtő füzet 9 nagy tábláján foglalt kétszázat jóval meghaladó rovat helyes kitöltése egyrészt az anyakönyvek felettébb fárasztó kivonatolását teszi szükségessé, másrészt annyi számítási munkát igényel az összeállításnál, minőt az e tekintetben gyakorlattal egyáltalán nem bíró lelkészekről kívánni alig lehet. Hogy a dolog természeténél fogva más tennivalókkal foglalkozó s a számolás mesterségében nem jártas anyakönyvvezetők tényleg csak nagy nehézséggel képesek megfelelni feladataiknak: azt bizonyítja a hibásan kitöltött füzetek magas aránya; a táblázatokból ki nem tűnő hiányokat, esetleg hézagokat természetesen — ellenőrzés hiányában — nem is lehet megállapítani.

Arról pedig, hogy az adatgyűjtés a tudomány által kívánatosnak talált irányokban netán bővítessék s demográfiai szempontból fontos új viszonyok vétessenek fel a kimutatásokba: a mai állapot mellett szó sem lehet.

Az adatgyűjtés legfőbb hibája azonban a lajstromos rendszer természetéből folyik. E rendszer teljesen megköti a kutató

ken sich bis zu dem Jahre 1876 nur auf die allerwichtigsten Verhältnisse; mit diesem Jahre trat eine detaillirtere, den Ansprüchen der Wissenschaft entsprechendere Datensammlung ins Leben, welche bis zum J. 1890 ohne jedwede namhaftere Aenderungen in Anwendung blieb. Im Jahre 1891 wurde unter den Fragepunkten der Aufnahmshefte die pünktlichere Angabe des Alters der Verstorbenen aufgenommen, insoferne anstatt der bisherigen Nachweisung der Verstorbenen nach zwei Klassen — nämlich die Angabe der Verstorbenen bis zu dem 5. Lebensjahr und über diesen Alter — 16 Rubriken respektive Altersklassen unterschieden werden, u. z. die ersten 5 Lebensjahre einzeln, nachher die Gruppen der in den Altersklassen von 6—10, 11—15, 16—20, 21—25, 26—30, 31—35, 36—40, 41—45, 46—50, 51—60, und über 60 Jahren Verstorbenen.

Was die Modalitäten der Datensammlung anbelangt, so ist das kön. ung. statistische Bureau hinsichtlich Beschaffung der Daten auf die matrikelführenden Geistliche der einzelnen Kirchen angewiesen. Die Aufnahmshefte gelangen jährlich in beiläufig 13.000 Exemplaren zur Versendung und zwar für die Geistlichen der einzelnen christlichen Confessionen im Wege der kirchlichen Oberbehörden (Bischöfe, Erzbischöfe), für die israelitischen Matrikelführer durch Vermittlung der Municipien. Wie dies auch in der, auf der ersten Seite des Aufnahmsheftes gedruckten »Darnachachtung« angedeutet erscheint, ist der Matrikelführer verpflichtet die Volksbewegung sowohl der Mutterals auch der Filial-Kirchengemeinden gesondert nachzuweisen, um die Bevölkerungs-Factore der einzelnen politischen Gemeinden feststellen zu können. Wenn durch ein Seelsorgeramt die Matrikeln von zwei oder mehreren Confessionen geführt werden, so sind in diesem Falle die Daten über die Gläubigen jeder einzelnen Confession in einem separaten Ausweis zusammenzustellen. Die Matrikelführer sind bemüssigt die zusammengestellten Ausweise bis Ende des Monates Jänner an das Stuhlrichteramt, in Städten an das Bürgermeisteramt einzusenden, von diesen werden die Ausweise an die Municipien übermittelt. Die bei den Municipien gesammelten Aufnahmshefte gelangen zu den statistischen Comités behufs Überprüfung und sind bis Ende des Monates Feber an das kön. ung. statistische Bureau einzusenden. Das statistische Bureau unterzieht die durch die Seelsorger ausgefüllten Hefte einer ziffermässigen Revision, die unrichtig ausgefüllten, deren Anzahl sich jährlich auf Hunderte bezieht, werden behufs Richtigstellung unmittelbar an die betreffenden Matrikelführer rückgesandt. In Anbetracht dessen, dass die Einhaltung der soeben angeführten Termine nicht immer durchführbar ist und dass auch die Richtigstellung grössere Zeit in Anspruch nimmt: gelangt das statistische Bureau nur spät in die Lage, die Volksbewegungsdaten der einzelnen Bezirke und nachher der einzelnen Comitete nach Confessionen zusammenstellen und aus diesen Landes-Summen construiren zu können.

Die gegenwärtige Datensammlung leidet an mehreren wesentlichen Fehlern. Abgesehen von dem unüberwindbar langsamen Dahinschreiten der Zusammenstellung, wodurch die Veröffentlichung der Daten verzögert wird, ist einer der grössten Fehler des gegenwärtigen Systems, die übermässige Inanspruchnahme der matrikelführenden Seelsorger bei der Bearbeitung. Die richtige Ausfüllung der in den 9 Tabellen des Aufnahmsheftes enthaltenen viel mehr als 200 betragenden Rubriken erfordert einestheils die überaus ermüdende Extrahirung der Matrikel, anderestheils verursacht dies viel mehr ziffermässige Arbeit, als von den in dieser Beziehung durchaus keine Praxis habenden Seelsorgern gefordert werden kann. Dass die Matrikelführer, die naturgemäss anderen Agenden obliegen müssen und im Rechnen nicht sehr geübt sind — thatsächlich nur mit grossen Schwierigkeiten der Aufgabe zu entsprechen vermögen, beweist die grosse Anzahl der unrichtig ausgefüllten Aufnahmshefte; die aus den Tabellen nicht ersichtbaren Mängel, eventuell Lücken können natürlicherweise — wegen Mangel einer Controlle — nicht einmal festgestellt werden. Dass die Datensammlung nach den durch die Wissenschaft erwünschten Richtungen eventuell ergänzt werde und dass aus demographischen Gesichtspunkten wichtige neue Verhältnisse in die Ausweise zur Aufnahme gelangen, davon kann bei dem gegenwärtigen Stand der Dinge nicht einmal die Rede sein.

Der hauptsächlichste Fehler der Datensammlung entstammt aber der Natur des Register-Systems. Dieses System bindet vollständig die Hände des Forschers bei der Bearbeitung und bei der Verwerthung der Daten. Weiter zu gehen als die Register, neue Verhältnisse darzustellen und aus denselben Folgerungen zu ziehen, ist, von welcher immer für einem Werthe und Nutzen dieselben auch für

kezét a feldolgozásnál, az adatok értékesítésénél. Tovább menni, mint a lajstromok mennek — új viszonylatokat felállítani s azokból következtetést levonni, bármily érdeklél és haszonnal járna is az a kutatásra nézve — teljesen lehetetlen. A jelenlegi rendszer tehát, a lajstromok rendkívül bő tartalma, a kétszázat jóval túl lépő rovat daczára is csak nagyon korlátolt és további fejlesztésre képtelen anyagot bocsát rendelkezésünkre.

Mindeme hiányok természetesen csak a külföldön már szél-tében elterjedt egyéni laprendszer behozatala által volnának orvosolhatók. E reform levonná a lelkészek vállairól a terhet, mely azokat jelenleg nyomja és lehetségessé tenné nemcsak az anyag javítását, hanem annak bővítését is és mindenekfelett megengedné annak a tudomány és gyakorlat által kívánt teljes kihasználását. Az adathalmaz feldolgozása természetesen az arra kellőleg képe-sített központi szerv által történnék s így már magában is kifo-gástalanabbul lenne eszközölhető, mint a jelenlegi rendszer mel-lett, mely ugyan megtakarítással jár a hivatalos statisztika szem-pontjából, de ugy tudományos, mint gyakorlati szempontból pótol-hatatlan és anyagilag fel nem mérhető veszteség árán.

2. Az évi közép népesség kiszámítása.

Miután a népszámot tulajdonképp csak a nagy népszám-lálási műveletek időpontjában ismerjük teljes pontossággal — minden viszonyszám, mely nem ezen időpontra vonatkozik, csak megközelítőleg állapítható meg. E célra szolgál az évi közép-népeség kiszámítása, mely hivatva van a népmozgalmi ese-tek évről-évre kimutatott száma mellett szereplő osztót megállá-pítani.

A népesség kiszámítása két népszámlálás közé eső idő-szakban meg van könnyítve az által, hogy a születések és halá-lozások feljegyzett különbözete összevethető a tényleges népszám-változásával. Az összevetés eredménye, a különbség a természetes népmozgalom és a tényleg észlelt szaporodás, illetve fogyás nagy-sága közt adja a vándorlási eredményt. E vándorlási eredmény a dolog természeténél fogva különböző időközök közt különbözö-kép oszolhat meg: így pl. hazánknak az 1880. és 1890. közt lefolyt 10 év alatt a számítás szerint a kivándorlás számlájára irandó 200.000 főnyi veszteségéből valószínűleg a nagyobb felerész esik az évtized második felére: ámde a vándorlások tüzetes kimu-tatása híján czélszerűnek látszik e vándorlási különbözetet egyen-lően felosztani az egyes évek között. Ezen (Bertillon-féle) elv szerint készült alább az évi közép népesség kiszámítása. Tovább menni és a vándorlási különbözetet a népesség növekedésével arányban növekedőnek véve, a kamatos-kamat számítását alkal-mazni,¹⁾ nem látszott czélszerűnek, mivel ez eljárás a 99 törvény-hatóság népességének évről-évre való kiszámításánál rendkívüli munkával járt volna, a nélkül, hogy a másik számítási módtól lényegesen eltérő eredményeket adott volna.²⁾

Az 1891. évi közép népesség kiszámításánál csakis a termé-szetes népmozgalom, a születések és halálozások különbözete véte-tett tekintetbe. Igaz ugyan, hogy egészben valószínűnek látszik, hogy a népesség azon belső és külső vándorlásai, melyek a nyolcz-vanas években végbementek, hasonló irányban és közel hasonló erővel folytatódtak az 1891. évben is. Pontos felvilágosítást azon-ban e mozgalmról csak a legközelebbi népszámlálás fog nyuj-tani; minden esetre felettébb kívánatos volna a statisztika szem-pontjából az, hogy legalább a lélekszám sűrűen, esetleg évről-évre

¹⁾ A Kleczynski módszere alapján.

²⁾ Az ország azon törvényhatóságában, hol a vándorlások a legerősebb eltolódást idézték elő a népesség létszámában, Budapestben, a különbözet a Bertillon és Kleczynski-féle módszer szerint kiszámított népesség közt, mikor az legmagasabb ponton állott (1886.), nem érte el a népszám 1%-át (pon-tosan 0'87%).

die Forschung wären, gänzlich unmöglich. Das gegenwärtige System ist mithin trotz des ausserordentlich reichen Inhaltes der Register und trotz der mehr als 200 Rubriken, welche dieselben enthalten, immerhin nur ein sehr beschränktes und liefert uns ein zur weiteren Entwicklung ungeeignetes Material.

All' diese Mängel wären natürlicherweise nur durch die Einführung des im Auslande bereits stark verbreiteten indivi-duellen Kartensystems zu beheben. Durch diese Reform würden die Seelsorger von der Last enthoben sein, welche dieselben gegenwärtig drückt und es würde durch dieses System nicht nur die Verbesserung des Materials möglich sein, sondern auch dessen Erweiterung und es würde vor Allem dieses System die durch die Wissenschaft und die Praxis erwünschte vollständige Aus-nützung des Materials ermöglichen. Die Bearbeitung des Mate-rials wäre natürlicherweise durch ein hiezu vollständig befähigten Central-Organismus zu bewerkstelligen und es wäre dieselbe dermas-sen schon in sich selbst genommen besser durchzuführen, als bei dem gegenwärtigen System, welches zwar aus dem Gesichtspunkte der amtlichen Statistik mit Ersparnissen verbunden ist, jedoch um den Preis eines sowohl aus wissenschaftlichen als auch aus praktischem Gesichtspunkte unersätzlichen und materiell uner-messlichen Verlustes.

2. Die Berechnung der Bevölkerung im Jahres-durchschnitte.

Nachdem die Volkszahl mit gänzlicher Pünktlichkeit nur im Zeitpunkte der grossen Volkszählungsoperation bekannt ist, so kann jede Verhältnisszahl, welche sich nicht auf diesen Zeit-punkt bezieht, nur annähernd festgestellt werden. Zu diesem Zwecke dient die Berechnung der Bevölkerung im Jahresdurch-schnitte, welche berufen ist neben der Anzahl der von Jahr zu Jahr nachgewiesenen Volksbewegungs-Fällen den Divisor festzu-stellen. Die Berechnung der Bevölkerung in dem Zeitraume zwi-schen zwei Volkszählungen ist dadurch erleichtert, dass der be-kannte Unterschied zwischen den Geburten und Sterbefällen mit den Aenderungen der thatsächlichen Volkszahl verglichen werden kann. Das Ergebniss dieses Vergleiches, der Unterschied zwischen der natürlichen Volksbewegung und der Grösse der thatsäch-lich constatirten Zu- oder Abnahme, stellt das Ergebniss der Ein- und Auswanderung der Bevölkerung dar. Dieses Ergebniss der Wanderungen kann sich natürlicherweise unter verschiedenen Zeitpunkten auf verschiedene Weise vertheilen, so entfällt z. B. von dem, während der 10 Jahre zwischen 1880 und 1890 auf Rechnung der Auswanderung zuzuschreibendem Verluste von 200.000 Seelen die grössere Hälfte wahrscheinlich auf den zweiten Theil dieses Jahrzehntes; in Ermangelung eines präcie-sen Nachweises über die Auswanderung erscheint es jedoch zweckmässiger, diesen Unterschied unter den einzelnen Jahren gleichmässig zu vertheilen. Nach diesem (Bertillon's) Principe wurden die nachstehenden Berechnungen der Bevölkerung im Jahresdurchschnitte bewirkt. Weiter zu gehen und den Wande-rung-Unterschied als solchen anzunehmen, welcher mit der Zu-nahme der Bevölkerung sich in gleichem Masse steigert und so die Zinseszinsen Berechnung in Anwendung zu bringen¹⁾, schien nicht zweckentsprechend, da dieses Vorgehen bei Berechnung der Bevölkerung von 99 Municipien nach einzelnen Jahren, eine überaus grosse Arbeit verursacht hätte, ohne ein von der an-deren Berechnungs-Methode wesentlich abweichendes Ergebniss zu erzielen.²⁾

Bei Berechnung der durchschnittlichen Bevölkerung des J. 1891 kam ausschliesslich nur die natürliche Volksbewegung, der Unterschied zwischen den Geburten und Sterbefällen in Betracht. Es ist zwar im Ganzen genommen wahrscheinlich, dass die Wanderungen der Bevölkerung, welche in den 80-er Jahren im Inneren des Landes oder nach Aussen vor sich gingen, in ähnlicher Richtung und mit einer fast ähnlichen Intensivität auch im Jahre 1891 Fortsetzung fanden. Eine genaue Aufklärung über diese Bewegung wird jedoch nur die nächste Volkszählung geben. Jedenfalls wäre es aus dem Gesichtspunkte der Statistik überaus wünschenswerth, wenn die Volkszahl öfter, eventuell von Jahr zu Jahr festgestellt werden könnte. Nachdem aber die Berück-

¹⁾ Laut System Kleczynski.

²⁾ In jenem Municipium des Landes, wo die Wanderungen bei der Volkszahl den grössten Unterschied verursachten: in Budapest, beträgt der Unterschied zwischen der nach der Methode Bertillon und Kleczynski be-rechneten Bevölkerung als dieselbe den Höhepunkt erreichte (1886) nicht ganz 1% der Volkszahl (genau: 0'87%).

állapítassék meg. Miután azonban a vándorlások bármily feltevés szerint való tekintetbe vétele is kétségtelenül hibákat rejt magában s új népszámlálás után utólagos kiigazítást igényel: azoknak számbavételétől egészen eltekintettünk. Mindazáltal a végből, hogy az így elkövetett valószínű hiba nagyságáról tájékoztatást nyujtsunk: egyes fontosabb viszonyszámoknál kiszámítottuk azt a hányadost, melylyel a vándormozgalomnak a megelőző évtized méreteiben való folytatása számaink alakulását módosította volna. E számítások a szöveg jegyzeteiben találhatók fel.

Megjegyzendő még, hogy ott, hol az 1890. és 1891. év népmozgalmi adatait egybefoglalva, két évi átlagossal számítottunk, osztóul rendszeresen az 1890. év végén megejtett népszámlálás által talált lélekszámot vettük, miután e szám épen a két évi időköz középső pontjára szól és semmi további számítási műveletet nem igényel, s a mellett valószínűleg nagyobb pontossággal adja az egész időszak közép népességét, mint a két év nem egészen egyöntetű alapon külön-külön kiszámított közép népességének közepese.

Ugyancsak az 1890. népszámlálás eredményei szolgáltak alapul mindenütt ott, hol a népesség valamely rétegének — bizonyos korcsoport, családi állapot — hányadát az össznépeességben kellett kiszámítani az 1890. és 1891. években.

sichtigung der Wanderungen der Bevölkerung — von welcher immer für einer Voraussetzung wir auch ausgehen — unstrittbar einen Fehler in sich birgt und nach einer neueren Volkszählung nachträgliche Rectification erheischt: liessen wir dieselben gänzlich ausser Acht. Damit wir aber über die Grösse des auf diese Weise begangenen wahrscheinlichen Fehlers einige Orientierung zu geben im Stande seien: wurde bei einzelnen wichtigeren Verhältnisszahlen die Quote berechnet, im welchen Masse die Fortsetzung der Wander-Bewegung im Masstabe von früheren Jahren, die Gestaltung unserer Zahlen beeinflusst hätte. Diese Berechnungen sind in der Anmerkung dieses Textes anzutreffen.

Zu bemerken ist noch, dass dort, wo die Volksbewegungs-Daten der Jahre 1890 und 1891 zusammengefasst, bei der Berechnung der Durchschnitt von 2 Jahren, in Anwendung kam, als Divisor regelmässig die, durch die mit Ende des Jahres vollzogenen Volkszählung constatirte Volkszahl angenommen wurde, nachdem sich diese Zahl eben auf den Mittelpunkt dieses Zeitraumes von 2 Jahren bezieht und keine anderweitigen Berechnungen erfordert und nebstbei wahrscheinlich mit grösserer Pünktlichkeit die durchschnittliche Bevölkerung dieses Zeitraumes angibt, als die Mittel-Zahl der nicht auf gleicher Grundlage besonders berechneten durchschnittlichen Bevölkerung der zwei Jahre.

Gleichfalls wurden die Ergebnisse der Volkszählung des Jahres 1890 überall dort als Grundlage angenommen, wo der Antheil einzelner Schichten der Bevölkerung — eine gewisse Altersgruppe, Familienstand — an der Gesamt-Bevölkerung für die Jahre 1890 u. 1891 berechnet werden musste.

A) Házasságok.

Trauungen.

1. A házasságkötés gyakorisága 1890. és 1891. években.

A Magyar-birodalom területén kötött házasságok összes száma¹⁾ volt:

im Jahre 1890-ben	142.683
im Jahre 1891-ben	150.825

E számokat az illető évek közép népességéhez viszonyítva, ezer lélekre jutott házasságkötés:

im Jahre 1890-ben	8.2
im Jahre 1891-ben	8.6

A két év átlagában tehát, ha az egyes évek közép népességét vesszük osztóul, esett ezer lélekre 8.4 esketés; ugyanezen arányszámot kapjuk akkor is, ha az 1890. végén megtartott népszámlálás által talált népességet vesszük alapul a két év átlagos esketési arányának megállapításánál.

Tekintve azt, hogy a házasságkötések gyakoriságának mérésénél tulajdonképp nem az ország összes népessége, hanem csak annak egy töredéke, t. i. a házasságkötésre alkalmas korban álló s még fenálló házassági kötelékben nem levő férfiak és nők jöhetnek számba: helyesebb ez új házasságok számát ez utóbbi rétegekhez viszonyítani. A korhatár megállapítása természetesen nehézséggel jár. Ha az összes 15 éven felül levő nem házas népességet, tehát a nőtlen, illetve hajadon, azután özvegy és elvált egyéneket együtt vesszük osztóul, jutott esketés ezer 15 éven felüli nem házas:

	1890	1891
férfira — Männer	82.0	86.0
nőre — weibl. Geschlechtes	78.2	82.1
egyénre általában — überhaupt	40.0	42.0

¹⁾ Beleértve a katonai lelkészek előtt kötött házasságokat is.

1. Häufigkeit der Eheschliessungen in den Jahren 1890 und 1891.

Die Gesamtzahl¹⁾ der im Königreiche Ungarn vollzogenen Trauungen betrug:

im Jahre 1890-ben	142.683
im Jahre 1891-ben	150.825

Vergleichen wir diese Zahlen mit der Bevölkerung im Jahresdurchschnitte, so entfallen Trauungen auf 1000 Seelen

im Jahre 1890-ben	8.2
im Jahre 1891-ben	8.6

Im Durchschnitte dieser beiden Jahre entfielen mithin, wenn die durchschnittliche Bevölkerung der einzelnen Jahre als Divisor angenommen wird, auf 1000 Seelen 8.4 Trauungen; zu derselben Verhältnisszahl gelangen wir auch dann, wenn wir bei Feststellung der durchschnittlichen Verhältnisszahl der Trauungen dieser beiden Jahre, die durch die Volkszählung am Ende des Jahres 1890 constatirte Volkszahl als Grundlage annehmen.

Mit Rücksicht darauf, dass bei Beurtheilung der Häufigkeit der Eheschliessungen eigentlich nicht die Gesamt-Bevölkerung des Landes, sondern nur ein Bruchtheil derselben, nämlich nur die in einem zur Eheschliessung geeigneten Alter stehenden und keinem noch bestehenden Eheverband angehörigen männlichen und weiblichen Individuen in Betracht kommen können: ist es viel richtiger, die Anzahl der neuen Eheschliessungen mit den soeben erwähnten Schichten der Bevölkerung zu combiniren. Die Feststellung der Altersgrenze ist natürlicherweise mit Schwierigkeiten verbunden. Nehmen wir die ganze im Alter von über 15 Jahren stehende Bevölkerung, mithin die unverheirateten, die verwittweten und geschiedenen Personen, als Divisor an, so entfielen Trauungen auf 1000 in einem Alter von über 15 Jahren stehende unverheiratete:

	1890	1891
férfira — Männer	82.0	86.0
nőre — weibl. Geschlechtes	78.2	82.1
egyénre általában — überhaupt	40.0	42.0

¹⁾ Die durch Militär-Gaistliche vollzogenen Trauungen mitinbegriffen.

Ha pedig a két év átlagát vesszük, úgy jut esketés ezer 15 éven felüli nem házas férfira 84, nem férjes nőre 80² esketés, a két nemet egybevéve, ezer házasságban nem élő felnőtt egyénre 41⁰ esketés. Ez arányszámok sem változnak, ha osztóul a népszámlálás által talált lélekszámot vesszük a két év külön kiszámított közép népességének átlaga helyett.

Az esketések gyakorisága az ország egyes részein nagyon jelentékeny eltéréseket mutat. Ez eltérések részben természetesen a népesség különböző nemi és korbeli összetételére vezetendők vissza. Ha tehát a házasságkötések számát egyszerűen az összes népességhez viszonyítjuk, az arányszám nem nyújtja a házasságkötési hajlam tiszta képét. Hogy ilyet nyerjünk, kell, hogy a népességnek csak azon részéhez tartsuk magunkat, mely házasságképes: tehát a megfelelő korban áll és adott időpontban még nem vagy már nem él házasságban. Ez eljárás, melyet már az egész birodalom népességénél alkalmaztunk, még inkább szükségessé válik az ország egyes részeinek, nevezetesen az egyes törvényhatóságok viszonyainak ismertetésénél. Míg azonban fentebb a 15 éven felül álló nem házas népességet vettük osztóul, hogy ez által a nemzetközi összehasonlításokra alapot teremtsünk: itt, az ország határain belül a saját nemzeti viszonyainkhoz jobban alkalmazkodva, más osztót fogunk választani. A házasságralépés alsó kor-határát férfiaknál a kerek 20 évet, nőknél a 15 évet vehetjük; felső határról ily értelemben nem lehet ugyan szó, de a rendkívüli kivételektől eltekintve, czélszerűnek látszik férfiaknál a 60, nőknél az 50. életévél vonni meg a határvonalat, a melyen túl már házasságralépés számbajövő mértékben nem fordul elő.¹⁾ A következő táblázatban hazánk 99 törvényhatóságára (u. m. 63 magyar és 8 horvát-szlavon, összesen tehát 71 megyére, 25 magyar és két horvát-szlavon, összesen tehát 27 törvényhatóságú városra s azokon kívül Fiuméra) vonatkozólag ki fogjuk tüntetni a házasságkötés gyakoriságát és pedig olykép, hogy

1. az első rovat tartalmazza az összes esketések arányát az összes népességhez, kiszámítva ezer lélekre,

2. a második rovat azt az arányt mutatja, a melyben a 60 évet meg nem haladott vőlegények által kötött házasságok a 20—60 évek közt levő nem nős férfinepességhez állanak, ugyancsak 1000 főre kiszámítva s végül

3. a harmadik rovat feltünteti azt, hogy az 50 évet meg nem haladott menyasszonyok minő arányban állanak a 15—50 évek közt levő nem férjes női népességhez, szintén ezer főre kiszámítva. E három rovat mellett ugyancsak további három rovat mutatja azt, hogy az előző rovatokban foglalt arányszámok alapján alakított melyik osztályba tartozik az illető törvényhatóság. Az osztályok a következők. Az össznépességhez való arányításnál az I. oszt. 7³-ig terjed, a II. 7⁴—7⁷, a III. 7⁸—8⁰, a IV. 8—8³, az V. 8⁴—8⁶, a VI. 8⁷—8⁹, a VII. 9—9², a VIII. 9³—9⁶ s a IX. 9⁶ s azon felülieket foglalja magában ezer lélekre számítva; a férfinepesség házasságkötésképes korban levő részéhez való viszonyításnál az I. osztály 99-ig terjed, a II. 100—124, a III. 125—149, a IV. 150—169, az V. 170—189, a VI. 190—209, a VII. 210—234, a VIII. 235—259, a IX. 260 s azon felüliekből áll (ezerre), a női népesség házasságkötésképes korban levő részéhez való viszonyításnál az I. osztály 55-ig terjed, a II. 56—75, a III. 76—90, a IV. 91—105, az V. 106—120, a VI. 121—135, a VII. 136—150, a VIII. 151—165, s a IX. 166 s azon felülieket öleli fel (ezerre).

Megjegyezzük még, hogy e táblázatok csak a polgári népességre vonatkoznak, mivelhogy a katonai népesség területileg nem részletezhető.

¹⁾ Volt ugyanis 60 éven felüli vőlegény 1390-ben: 1870, 1891-ben: 1914, továbbá 50 éven felüli menyasszony 1890-ben: 2919, 1891-ben: 2825, tehát az összes házasságoknak nem is egészen 2%-ka jut e csoportokra.

Nach dem Durchschnitte der beiden Jahre aber entfallen auf 1000 unverheiratete Männer über 15 Jahren: 84, auf weibliche Individuen 80² Eheschliessungen, die beiden Geschlechter zusammengefasst auf 1000 unverheiratete erwachsene Individuen 41⁰ Trauungen. Auch diese Verhältnisszahlen verändern sich nicht, wenn als Divisor die durch die Volkszählung constatirte Volkszahl angenommen wird, anstatt dem Durchschnitte der besonders berechneten Bevölkerung im Jahresdurchschnitte dieser beiden Jahre.

Die Häufigkeit der Trauungen zeigt in den einzelnen Theilen des Landes sehr namhafte Unterschiede. Diese Unterschiede können zum Theile selbstverständlich auf die verschiedenartige Zusammensetzung der Bevölkerung nach Geschlecht und Alter zurückgeführt werden. Vergleichen wir daher die Anzahl der Eheschliessungen ganz einfach mit der Gesamt-Bevölkerung, so gibt diese Verhältnisszahl kein getreues Bild der Neigung zur Eheschliessung. Um ein solches Bild erlangen zu können, dürfen wir nur den Theil der Bevölkerung in Betracht ziehen, welcher zur Eheschliessung geeignet ist mithin jenen Theil, welcher im entsprechenden Alter steht und in dem gegebenen Zeitpunkte noch unverheiratet war oder aber dem Eheverbande nicht mehr angehört. Dieses Vorgehen, welches bereits bezüglich der Bevölkerung des ganzen Königreiches in Anwendung kam, ist noch viel nothwendiger bei Erörterung der Verhältnisse der einzelnen Theile des Landes und der einzelnen Municipien. Während jedoch im Obigen die über 15 Jahre alte unverheiratete Bevölkerung als Divisor angenommen wurde, um für den internationalen Vergleich eine Grundlage zu gewinnen: werden wir nunmehr in den Grenzen des Landes bei Berücksichtigung unserer eigenen nationalen Verhältnisse einen anderen Divisor wählen. Als die niederste Altersgrenze zur Eheschliessung kann man bei den Männern das 20. Jahr, bei den Mädchen das 15. Jahr annehmen, von einer höchsten Altersgrenze kann zwar nach dieser Richtung hin keine Rede sein, jedoch von aussergewöhnlichen Ausnahmen abgesehen, scheint es für zweckmässig, bei den Männern mit dem 60., bei den weiblichen Individuen mit dem 50. Lebensjahre die Grenze festzustellen, über welche Eheschliessungen in namhafterem Masse nicht mehr vorkommen.¹⁾ In nachstehender Tabelle erscheint die Häufigkeit der Eheschliessungen nach den 99 Municipien des Landes (u. z. nach 63 ungarischen und 8 kroatischen, zusammen mithin nach 71 Comitaten, nach 25 ungarischen und 2 kroatischen, zusammen nach 27 Städten mit Municipium und ausserdem bezüglich Fiumes) dermassen nachgewiesen, dass

1) die erste Rubrik das Verhältniss der gesammten Trauungen zur Gesamtbevölkerung, nach 1000 Seelen berechnet, enthält.

2) in der zweiten Rubrik jenes Verhältniss nachgewiesen erscheint, in welchem die durch unter 60 Jahren stehenden Bräutigame geschlossenen Ehen, zu der unverheirateten männlichen Bevölkerung zwischen 20—60 Jahren stehen, ebenfalls nach 1000 Seelen berechnet und endlich

3) die dritte Rubrik nachweist, in welchem Verhältnisse die Bräute unter 50 Jahren zu der unverheirateten weiblichen Bevölkerung zwischen 15—50 Jahren stehen, gleichfalls nach 1000 Seelen berechnet. Neben diesen 3 Rubriken deuten weitere 3 Rubriken an, in welche — der auf Grund der in den ersten 3 Rubriken enthaltenen Verhältnisszahlen construirten Kategorien das betreffende Municipium gehört. Die Kategorien sind nachfolgende. Bei dem Vergleich zur Gesamtbevölkerung geht auf 1000 Seelen berechnet die I. Kategorie bis 7³, die II. von 7⁴—7⁷, die III. von 7⁸—8⁰, die IV. von 8¹—8³, die V. von 8⁴—8⁶, die VI. von 8⁷—8⁹, die VII. von 9⁰—9², die VIII. von 9³—9⁶ und die IX. bis 9⁶ und höher (auf 1000 Seelen); bei dem Vergleich des zur Eheschliessung geeigneten Theiles der männlichen Bevölkerung reicht die I. Kategorie bis 99, die II. von 100—124, die III. von 125—149, die IV. von 150—169, die V. von 170—189, die VI. von 190—209, die VII. von 210—234, die VIII. von 235—259, die IX. besteht aus 260 und darüber (auf tausend Seelen); bei dem Vergleich des zur Eheschliessung geeigneten Theiles der weiblichen Bevölkerung erstreckt sich die I. Kategorie bis 55, die II. 56—57, die III. 76—90, die IV. 91—105, die V. 106—120, die VI. 121—135, die VII. 136—150, die VIII. 151—165 und die IX. umfasst 166 und darüber (auf 1000 Seelen).

Es sei noch bemerkt, dass sich diese Tabelle nur auf die Civil-Bevölkerung bezieht, nachdem die territoriale Detaillirung des Militärs unmöglich ist.

¹⁾ Bräutigame gab es über 60 Jahren im J. 1890: 1870, im J. 1891: 1914; ferner Bräute über 50 Jahren im J. 1890: 2919, im J. 1891: 2825; es entfallen mithin auf diese Gruppe nicht einmal 2% der Eheschliessungen.

Mielőtt e táblázat tanulságait tárgyalnók, utalni kell arra, hogy a háromféle viszonzyszám egy és ugyanazon törvényhatóságnál, mint látjuk, egészen eltérőleg alakulhat. Kiderül nevezetesen az, hogy az összes népességhez viszonyított gyakorisága az esketéseknél egészen téves képet nyújt a tényleges házassági hajlamról. Így például Fiume, hol 1000 lakosra az egész országban a legtöbb (10²) esketés esett, ha csak a házasságképes népességre vagyunk tekintettel, a III., illetőleg (nőknél) a II. osztályba kerül, vagyis tényleg nagyon csekély hányada az arra alkalmas népességnek lép házasságra. Vagy pl. Pozsony városa mely az első rovatnál a IX-ik, tehát legmagasabb, a másik két rovatnál a II., tehát majd legalacsonyabb házassági arányt képviselő osztályba tartozik; Budapest, mely az első rovatnál az V. osztályban, a másik kettőnél az I. osztályban áll. Ugyanilyen, bár rendesen kisebb eltéréseket találunk megyei törvényhatóságoknál is, pl. Fogaras megye az első rovatnál a II., a másik két rovatnál pedig a VI. osztályba kerül.

Természetesen előre el kellett készülnie lennünk arra is, hogy a másik két rovat, a házasságképes férfiak és nők viszonzyszámjai sem ugyanazok valamennyi törvényhatóságban. Nevezetesen mindenütt ott, hol a két nem aránya jelentékenyen elüt az átlagostól, szükségkép megbomlik a második és harmadik rovat közti összhang. Ott, hol nagyon sok a nő, természetesen kevesebb házasság jut ezer nőre, mint ezer férfira, habár csak a házasságképes rétegekre szorítkozunk is.¹⁾ Ezért látjuk, hogy a legnagyobb női többletet felmutató Trencsén és Sáros megyékben a harmadik rovat négy, sőt öt osztályal alacsonyabb, mint a második — sokkal kisebb a férjhezmenési valószínűség a nőknél, mint a nőülési valószínűség férfiaknál. Viszont a legerősebb férfitöbbletet mutató megyékben: Csikben és Udvarhelyben a második rovat sokkal alacsonyabb, mint a harmadik; itt a férjhezmenés valószínűsége a nőknél sokkal nagyobb, mint a házassági valószínűség a férfiaknál. Csik megye pl. az előbbi tekintetben a IX., az utóbbiban a IV. osztályba tartozik.

Ha a családalapítási hajlam erősségének mérésére a legmegfelelőbb mértékül azt az arányt vesszük, melyben a házasságkötésre alkalmas korban álló, még le nem kötött férfiak házasságra lépnek, úgy valóban óriási különbségeket találunk az egyes törvényhatóságok közt. Míg Bács-Bodrog vármegyében ezer ily férfi közül az 1890—91. évek átlagában évente 320 — tehát csaknem minden harmadik — belépett a házasság kötelékébe, addig Zágrábban csak 65, Budapesten pedig 74, vagyis csak minden 15-ik, illetve 14-ik köt házasságot. Már itt utalhatunk tehát arra, hogy e számítási mód sokkal jobban kidomborítja a családalapítási mérv tekintetében fennálló ellentéteket, mint a közönséges, az össznépeességre vonatkozó arányszám. Ez utóbbi ugyanis legmagasabb Fiumében 10² ezerre, legalacsonyabb Székes-Fejérvárott 6⁶ ezerre; a különbség tehát csak 55⁰/₁₀₀, míg amott majd 400⁰/₁₀₀.

Ha már most a 2. rovatban foglalt számokat nézzük, úgy az egész állam s annak egyes közjogi elemei a következő arányszámokat mutatják:

¹⁾ Sőt bizvást mondhatjuk, hogy még nagyobb a különbség, ha csak a házasságképes rétegeket vesszük számba. A két nem számarányának legnagyobb eltérései ugyanis, mint az utolsó népszámlálás alkalmával is kiderült (l. Magyar statisztikai közlemények, új folyam, I. kötet 77* s. k. 1.) a vándorlásokra vezetendők vissza, már pedig ezek ép a felnőtt és házasság előtt álló rétegek nemi arányát zavarják meg, míg ellenben érintetlenül hagyják a két nemhez tartozó gyermekek és öregek arányát.

Bevor wir die Ergebnisse dieser Tabelle einer Abhandlung unterziehen würden, sind wir gezwungen auf den Umstand hinzuweisen, dass die 3 verschiedenen Verhältnisszahlen sich bei ein und demselben Municipium, wie dies auch ersichtlich ist, ganz abweichend gestalten können. Es erhellt namentlich, dass die Häufigkeit der Trauungen im Vergleiche zur Gesamtbevölkerung, über die thatsächliche Neigung zur Eheschliessung ein ganz unrichtiges Bild gibt. So gehört z. B. Fiume, wo auf 1000 Einwohner im ganzen Lande die meisten Trauungen (10²) entfallen, wenn nur die zur Eheschliessung geeignete Bevölkerung in Betracht genommen wird, in die III., respektive (bei den Frauen) in die II. Kategorie, das heisst, es geht thatsächlich nur ein sehr geringer Bruchtheil der zur Eheschliessung geeigneten Bevölkerung eine Ehe ein. Oder z. B. die Stadt Pozsony, welche nach der ersten Rubrik in die IX., mithin in die höchste, nach den anderen zwei Rubriken aber in die II., mithin fasst in die niederste, das Verhältniss der Eheschliessungen darstellende Kategorie gehört; die Hauptstadt Budapest, welche nach der ersten Rubrik in der V., nach den zwei anderen Rubriken aber in der I. Kategorie steht. Auf ähnliche, meistentheils jedoch geringere Unterschiede treffen wir auch bei den Comitats-Municipien; es gehört z. B. das Comitats Fogaras nach der ersten Rubrik in die II., nach den beiden anderen Rubriken aber in die VI. Kategorie.

Natürlicherweise musste man schon im Vorhinein darauf gefasst sein, dass, auch die beiden anderen Rubriken die Verhältnisszahlen der zur Eheschliessung geeigneten männlichen und weiblichen Individuen sich nicht bei sämmtlichen Municipien übereinstimmend gestalten werden. Es löst sich namentlich überall, wo das Verhältniss der beiden Geschlechter vom Durchschnitte stark abweicht, nothwendigerweise die Harmonie zwischen der II. und III. Rubrik auf. Dort, wo das weibliche Geschlecht stark vertreten ist, entfallen natürlicherweise weniger Eheschliessungen auf 1000 weibliche Individuen, wie auf 1000 Männer, wengleich wir uns auch nur auf die zur Eheschliessung geeigneten Schichten der Bevölkerung beschränken.¹⁾ Eben deshalb sehen wir, dass in den Comitaten Trencsén und Sáros, wo das weibliche Geschlecht am meisten überwiegt, die dritte Rubrik mit 4, ja sogar mit 5 Kategorien niedriger steht wie die zweite Rubrik — es ist nämlich die Wahrscheinlichkeit auf eine Ehe eingehen zu können, bei dem weiblichen Geschlechte viel geringer als bei den Männern. Bei den Comitaten Csik und Udvarhely hingegen, wo wieder die Männer im Übergewicht sind, gestaltet sich die zweite Rubrik viel niedriger, als die dritte: in diesen Comitaten ist mithin die Wahrscheinlichkeit auf eine Ehe eingehen zu können, bei dem weiblichen Geschlechte viel grösser, als bei den Männern, das Comitats Csik z. B. gehört in ersterer Beziehung in die IX., in letzterer Beziehung aber in die IV. Kategorie.

Wenn bei Beurtheilung der Intensivität der Neigung zu einer Familiengründung als entsprechendes Mass jenes Verhältniss angenommen wird, in welchem die zur Eheschliessung geeigneten unverheirateten Männer auf eine Ehe eingehen, so treffen wir zwischen den einzelnen Municipien auf immense Unterschiede. Während im Comitats Bács-Bodrog von 1000 derartigen Männern im Durchschnitte der Jahre 1890—1891 jährlich 320 — mithin fast jeder dritte — auf eine Ehe eingehen, verheirateten sich in den Städten Zágráb nur 65, in Budapest aber 74, das heisst jeder 15., respektive 14. Mann. Schon an dieser Stelle können wir mithin darauf hinweisen, dass diese Berechnungsmethode viel deutlicher die hinsichtlich des Masses der Familiengründung obwaltenden Unterschiede zum Ausdrucke bringt, als die allgemeine, auf die Gesamtbevölkerung bezügliche Verhältnisszahl. Letztere gestaltet sich nämlich am höchsten in Fiume — 10² auf Tausend, am niedersten in der Stadt Székes-Fejérvár — 6⁶ auf Tausend; die Differenz beträgt sonach nur 55⁰/₁₀₀, während nach obiger Berechnung dieselbe sich auf fast 400⁰/₁₀₀ belauft.

Nehmen wir nunmehr die in der 2. Rubrik enthaltenen Zahlen in Betracht, so zeigen das ganze Königreich und dessen staatsrechtliche Bestandtheile nachstehende Verhältnisszahlen:

¹⁾ Es kann sogar ganz getrost behauptet werden, dass der Unterschied ein noch grösserer ist, wenn ausschliesslich die zur Eheschliessung geeigneten Schichten in Betracht genommen werden. Die grössten Differenzen zwischen den ziffermässigen Verhältnissen der beiden Geschlechter können, wie dies auch aus der letzten Volkszählung erhellt (S. Ungarische Statistische Mittheilungen, Neue Folge I. B., S. 77*) auf die Ein- und Auswanderung zurückgeleitet werden, diese Bewegung wirkt aber eben auf das geschlechtliche Verhältniss der vor der Eheschliessung stehenden Schichten der Bevölkerung störend ein, wogegen das Verhältniss der beiden Geschlechter angehörigen Kinder und älteren Personen unberührt bleibt.

1. Anyaország	176
<i>Mutterland</i>	
2. Fiume város és kerülete	129
<i>Fiume Stadt und Gebiet</i>	
3. Horvát-Szlavonország	179
<i>Kroatien-Slavonien</i>	
Az egész állam népessége	177
<i>Bevölkerung des Königreiches</i>	

Fiuméra akkor, mikor a városi népesség viszonyairól szólunk, vissza fogunk térni, itt csak arra utalunk, hogy az anyaország s a Dráván-túli részek közt alig van valami eltérés. Meg kell azonban jegyezni, hogy a házasságképes nők számát nézve, sokkal nagyobb a házasságkötés gyakorisága a Dráván túl, mintsem azon innen; amott ugyanis ezer házasságképes nőre 128, itt ellenben csak 113 esketés jut. E jelentékeny különbség is utal arra a fontos népmozgalmi jelenségre, melylyel alább sürűen fogunk találkozni: a vándorlásokra. A kivándorlási többletet mutató anyaországban a távozó férfinépesség lenyomja a nők férjhezmeneteli arányát, míg a társországok bevándorlási többlete emeli a valószínűséget, hogy a bennszülött nő férjre talál.

Ha már most az egyes törvényhatóságokat vesszük sorra s először csak a megyei törvényhatóságokhoz tartjuk magunkat: úgy azt látjuk, hogy igen magas házasságkötési aránnyal a megyék két csoportjában találkozunk, u. m. a legtermékenyebb Alföldön, a Tisza alsó folyása körül és az északkeleti határmegyékben a Szepestől Ungig terjedő vonalon. A két utolsó VIII—IX. csoportba tartoznak ugyanis a következő megyék: Bács-Bodrog, Sáros, Békés, Zemplén, Ung, Abauj-Torna, Heves, Torontál, Baranya, Szepes, Hont és Csanád. Magas még a házasságkötések aránya a két csoportot összekapcsoló területen: Hajdú, Jász-Nagy-Kun-Szolnok és Csongrád megyékben; egyes kisebb szigetek vannak észak- és délnyugaton: amott Trencsén, itt Modrus-Fiume bírván felette magas esketési arányszámmal.

A magas esketési hányadot felmutató megyék im e földrajzi csoportosulása ékesszólón ráutal a magyarázatra, mely más az egyik és más a másik csoportnál. A termékeny Alföld agricol népének ifjai sietnek magok mellé lánczolni egy nőt, ki velök megoszsa a munkát, már akár a mezőn segédkezve, akár a házat látva el: itt a családalapítás könnyű, mert az áldott föld a mainál jóval sűrűbb agricol népességet is képes kitartani. Ám e magyarázat nyilván nem talál az északkeleti határmegyékre. Itt egészen más tényező szerepel: a kivándorlás. Bizonyára nem véletlen műve, hogy a felvidék azon megyéje áll táblázatunkban — közvetlenül Bács után — az első helyen, mely az utolsó évtizedben, népszámlálásunk tanúsága szerint, népességének legmagasabb (13'55) százalékát veszté el kivándorlás czímén, s melyben a 20—30 éves férfiak száma ugyanez időközben kerek 25%-kal szállott alá, míg a 15—25 éves nők száma még emelkedett is: értjük Sáros megyét. A kivándorló legények helyet csináltak az otthon maradtaknak s ezek siettek betölteni a megürült teret új család alapítása által. Daczára a férfiak igen magas házasságkötési arányának, e megyében kevés nő — ezer házasságképes közül csak 95 — kerül párta alá: megerősítéül annak, hogy itt csak a férfiaknak kedvez a vándormozgalom: az otthon maradt leányok nagy része férj nélkül marad.

Az a kép, melyet Sáros megyéről adtunk, jellemzi az egész északi felföldet, hová a szintén vándorhajlamu Trencsén is tartozik. A férfiak eltávószása, akármely irányt vegyen is az: növeli

Auf Fiume werden wir bei Erörterung der Verhältnisse der städtischen Bevölkerung noch zurückkehren, an dieser Stelle weisen wir nur auf den Umstand hin, dass zwischen dem Mutterlande und den jenseits der Drau gelegenen Theilen kaum ein Unterschied obwaltet. Es ist jedoch zu bemerken, dass die Anzahl des heiratsfähigen weiblichen Geschlechtes in Betracht genommen, Eheschliessungen jenseits der Drau viel häufiger sind, als diessseits der Drau: dort entfallen nämlich auf 1000 zur Ehe geeigneten weiblichen Individuen 128, im Mutterlande hingegen nur 113 Eheschliessungen. Dieser namhafte Unterschied deutet ebenfalls auf die wichtige Erscheinung der Volksbewegung hin, welcher wir im Nachtstehenden sehr häufig begegnen werden, nämlich auf die Ein- und Auswanderung. Im Mutterlande, wo die Auswanderung ein Übergewicht zeigt, wird durch die auswandernde männliche Bevölkerung das Eheschliessungs-Verhältniss der Frauen herabgedrückt, während in den adnexen Ländern, wo die Einwanderung im Übergewichte ist, sich die Wahrscheinlichkeit steigert, dass das eingeborene weibliche Individuum einen Mann findet.

Nehmen wir nunmehr die einzelnen Municipien in Augenschein, in erster Reihe mit den Comitatsmunicipien uns befassend, so ist ersichtlich, dass eine überaus hohe Eheschliessungs-Verhältnisszahl in zwei Gruppen der Comitats angetroffen werden kann, u. zw. in dem äusserst fruchtbaren Alföld an der unteren Strömung der Theiss und in den nordöstlichen Grenzcomitaten, auf der Strecke vom Comitats Szepes bis zu dem Comitats Ung. In die zwei letzten Kategorien VIII—IX gehören nachstehende Comitats: Bács-Bodrog, Sáros, Békés, Zemplén, Ung, Abauj-Torna, Heves, Torontál, Baranya, Szepes, Hont und Csanád. Günstig gestaltet sich noch das Verhältniss der Eheschliessungen auf den, diese beiden Gruppen verbindenden Gebiet, in den Comitats: Hajdú, Jász-Nagy-Kun-Szolnok und Csongrád; einzelne kleinere Oasen sind noch nord- und südwestlich anzutreffen, im Norden zeigt das Comitats Trencsén, im Süden das Comitats Modrus-Fiume eine überaus hohe Verhältnisszahl der Eheschliessungen.

Diese geographische Gestaltung der eine hohe Verhältnisszahl der Eheschliessungen aufweisenden Comitats deutet beredt auf die Erklärung hin, welche bei jeder dieser beiden Gruppen eine andere ist. Die jungen Leute der landwirtschaftlichen Bevölkerung des fruchtbaren Alföld beeilen sich eine Frau zu erwählen, die mit ihnen die Arbeit theile, entweder auf die Weise, dass sie an der landwirtschaftlichen Arbeit theilnimmt, oder die Haushaltung versieht, in dieser Gegend ist die Familiengründung mit nur geringen Schwierigkeiten verbunden, denn der gesegnete Boden wäre im Stande auch eine noch viel dichtere landwirtschaftliche Bevölkerung zu erhalten als die gegenwärtige. Diese Erklärung ist aber bezüglich der nordöstlichen Grenzcomitats des Landes nicht zutreffend. In dieser Gegend spielt ein ganz anderer Faktor die Rolle: die Ein- und Auswanderung. Keinesfalls ist es ein Spiel des Zufalls, dass in der Tabelle jenes Comitats Oberungarns — unmittelbar nach dem Comitats Bács — in erster Reihe steht, welches während des letzten Jahrzehntes laut Angaben der Volkszählung das höchste Prozent der Bevölkerung (13'55) durch die Auswanderung verlor und in welchem Comitats in demselben Zeitraum die Anzahl der Männer im Lebensalter von 20—30 Jahren netto um 25% abnahm, während die Anzahl der Frauen im Lebensalter von 15—25 Jahren zunahm. Dieses Comitats ist nämlich Sáros. Die auswandernden jungen Leute räumten den Platz den Zurückgebliebenen, die sich beeilten denselben durch neue Familiengründungen zu erobern. Trotz der überaus hohen Eheschliessungs-Verhältnisszahl der Männer gehen in diesem Comitats nur wenige Frauen — von 1000 heiratsfähigen nur 95 — eine Ehe ein, als Bekräftigung dessen, dass hier die Bewegung der Ein- und Auswanderung nur den Männern zu Gunsten reicht, der grösste Theil der zurückgebliebenen Mädchen bleibt ohne Mann.

Das Bild, welches wir über das Comitats Sáros zu geben beflissen waren, kennzeichnet das ganze nördliche Oberungarn; hieher gehört auch das Comitats Trencsén, in welchem die Ein- und Auswanderung ebenfalls um sich greift. Das Entfernen der Männer, möge dasselbe welche immer für eine Richtung nehmen,

a honmaradtakra a családalapítás lehetőségét, de, ha a népesség másik nemére is tekintettel vagyunk, csak közepes házassági arányt hoz létre. S ebben van ép a jellemző különbség az Alföld magas házassági arányszáma s a felvidéken észlelt jelenség közt: előbbi helyen mindkét nem részesül a házasság áldásaiban, a felvidéken csak az egyik szerezheti meg magának azokat: itt mesterséges tényező, a könnyebben mozgó elem egy részének a verseny teréről lelépése idézi elő a magas számot; ott már a dolgok természete látszik úgy kívánni, hogy mindkét nem családi életben töltse el napjait.

Lesz alkalmunk alább, a házasodottak koráról szóló részben, újabb adatokkal támogatni e különben elég kézzelfogható magyarázatot, itt csak egynémely idevágó jelenség kulcsára utalunk. Az egyik az, hogy Szepes megye, mely a kivándorlás mérvét tekintve, közvetlenül Sáros után jő, a férfiak házassági hajlamát nézve, bár a VIII. csoporthoz tartozik, mögötte áll több felvidéki megyének. A magyarázat itt kettős lehet. Az egyik az, hogy a szepesmegyei kivándorlásban a házasságképes ifjak kisebb arányban vesznek részt, mint a szomszéd megyében, míg ellenben a kivándorlás a nők számát is apasztja: így kevesebb férfi helye üresedik meg s viszont a nők versenye s ezzel a férfiakat a házasságkötésre csábító tényezők egyike gyengébben működik. De e mellett az a másik magyarázat is nagy fontossággal bírhat, mely a két megye népességének eltérő faji s így művelődési állapotából indul ki: a német eredetű és így magasabb életnivón álló szepesi nép, valószínűleg óvatosabb a családalapítás körül, mint a keletre lakó szomszéd tót és ruthén elemek.

Egy másik jelenség az a feltűnő vonás, melyet Erdély két déli határ megyéje, Brassó és Fogaras mutat. A különben csekély házassági aránnyal bíró országrész e két megyéjében a férfi népességben ezer főre 194, illetve 193 esketés esik, tehát több, mint az országos átlagban. A magyarázat itt is a férfi népesség kivándorlásában keresendő: mutatja ezt az is, hogy a házasságképes nőknél ezerre 103, illetve 123 esketés jut csak, tehát már az átlag körül álló szám. Hogy a szintén erős kivándorlástól vérző székely megyék más jelenségeket mutatnak, arra alább reátérünk.

A magas házassági aránnyal bíró megyék közt találjuk Hont és Baranya megyéket is. Ezekben sem a talaj kiváló termékenysége, sem a vándorlási mozgalom nem magyarázza a nagy családalapítási hajlamot. Azt hisszük azonban, hogy nem tévedünk, ha e jelenséget itt e megyék szaporátlanágával, a gyermekek, illetve újszülöttek kivételesen alacsony számával hozzuk összefüggésbe. E tünet, melylyel a születésekről szóló részben bővebben fogunk foglalkozni, oda hat, hogy a fiatal nemzedék versenye megcsökkenik s így a kisszámú nemzedék korán és nagy arányokban hozzájuthat a családalapításhoz. Tolna és Gömör megyék magas esketési aránya is, részben legalább e magyarázattal válhatik érthetővé.

Áttérve immár az ellenkező szélsőségre, az első tekintetre feltűnik az, hogy az ország két ellentétes sarka: a nyugati határszél Pozsonytól le Varasdig s aztán a keleti felföld bérczes szélei, Máramarostól kevés megszakítással le Krassó-Szörényig mutatják a legalacsonyabb házassági arányt a házasságképes férfi népességnél. A nyugati folt kisebb, mint a keleti, de szorosabb területi összefüggéssel bír és intenzívebb. Álljanak itt egyébiránt a

steigert zwar die Möglichkeit einer Familienbildung für die Zurückgebliebenen, nehmen wir jedoch auch das andere Geschlecht der Bevölkerung in Betracht, so ergibt sich doch nur ein mittelmässiges Eheschliessungs-Verhältniss. Und eben darin liegt der charakteristische Unterschied zwischen dem hohen Eheschliessungs-Verhältniss des Alföld und der in Oberungarn constatirten Erscheinung; im Alföld werden beide Geschlechter des Segens des ehelichen Zusammenlebens theilhaftig, in Oberungarn aber vermag nur der eine Theil der Bevölkerung denselben sich zu verschaffen, hier verursacht ein unnatürlicher Factor die hohe Verhältnisszahl, indem nämlich ein Theil des leichter beweglichen Elementes den Platz räumt; im Alföld aber scheint es in der Natur der Sache zu liegen, dass beide Geschlechter im ehelichen Leben ihre Tage verbringen.

Wir werden später, in dem Capitel über das Alter der Verheirateten, noch Gelegenheit haben, diese übrigens handgreifliche Erklärung mit neueren Beweisen zu motiviren, an dieser Stelle wollen wir nur auf den Schlüssel einiger einschlägigen Erscheinungen hindeuten. Der eine ist, dass das Comitát Szepes, welches hinsichtlich der Intensivität der Auswanderung unmittelbar nach dem Comitáte Sáros kommt, wengleich der VIII. Kategorie angehörend, bezüglich der Neigung der Männer auf eine Ehe einzugehen, hinter mehreren Comitaten Oberungarn's zurücksteht. Hier ist eine zweifache Erklärung zulässig. Die eine ist, dass an der Auswanderung aus dem Comitáte Szepes die heirathsfähigen jungen Leute im geringeren Masse theilnehmen wie im nachbarlichen Comitáte, die Auswanderung vermindert aber auch die Anzahl der Frauen, in Folge dessen werden Plätze von wenigeren Männern leer und es wirkt mithin auch der Wettstreit der Frauen, also ein die Männer zur Eheschliessung verleitender Factor schwächer. Nebenbei kann aber auch jene andere Erklärung von grosser Wichtigkeit sein, welche von der Verschiedenartigkeit der Race und somit der Kultur der Bevölkerung dieser beiden Comitate ausgeht, das Zipser Volk deutscher Abstammung, welches auf einen höheren Niveau der Bildung steht, ist in Angelegenheit der Familiengründung wahrscheinlich vorsichtiger, als die gegen Osten wohnhaften slovakischen und ruthenischen Elemente.

Eine andere Erscheinung ist der auffallende Charakterzug, welchen zwei südliche Grenzcomitáte Siebenbürgens: Brassó und Fogaras zeigen. In den genannten zwei Comitaten dieses überhaupt geringe Eheschliessungs-Verhältnisszahl aufweisenden Landestheiles, entfallen bei der männlichen Bevölkerung auf den 1000 Seelen 194 respective 193 Ehen, mithin mehr als im Landesdurchschnitte. Die Erklärung ist auch hier in der Auswanderung der männlichen Bevölkerung zu suchen; dies beweist auch der Umstand, dass bei den heirathsfähigen Frauen auf 1000 eine nur 103 respective 123 Trauungen entfallen, also eine Zahl, die bereits um den Durchschnitt steht. Dass die ebenfalls an einer starken Auswanderung leidenden Székler Comitáte andere Erscheinungen zeigen, hierauf werden wir später zurückkommen.

Unter den Comitaten mit einer hohen Eheschliessungs-Verhältnisszahl treffen wir auch die beiden Comitáte Hont und Baranya. In denselben erklärt weder die ausserordentliche Fruchtbarkeit des Bodens, noch die Bewegung der Ein- und Auswanderung die starke Neigung zur Familiengründung. Wir glauben jedoch nicht zu irren, wenn wir diese Erscheinung mit der geringen Fruchtbarkeit der Bevölkerung dieser Comitate, nämlich mit der geringen Anzahl der Kinder, richtiger der Neugeborenen in Zusammenhang bringen. Diese Erscheinung, mit welcher wir uns in dem Abschnitte über die Geburten eingehender befassen werden, ist von der Wirkung, dass der Wettstreit der jüngeren Generation ein schwächerer wird und so diese Generation von geringer Anzahl zeitlich und im grossen Masse zur Familiengründung schreiten kann. Die hohe Eheschliessungs-Verhältnisszahl der Comitáte Tolna und Gömör wird, wenigstens zum Theile auch durch diese Erklärung verständlich.

Auf den anderer Gegensatz übergehend, fällt es sofort auf, dass die zwei entgegengesetzten Punkte des Landes, die westliche Grenze vom Comitáte Pozsony bis zu dem Comitáte Varasd und nachher der hügelige Rand des östlichen Oberungarns, vom Comitáte Máramaros angefangen mit geringen Unterbrechungen bis zu dem Comitáte Krassó-Szörény, hinsichtlich der männlichen Bevölkerung die kleinste Eheschliessungs-Verhältnisszahl zeigen. Der westliche Theil ist von kleinerer Ausdehnung wie der östliche, aber von engeren territorialem Zusammenhang und intensiver. Es seien übrigens an dieser Stelle die, die kleinsten Verhältnisszahlen zeigenden Comitáte der Reihenfolge nach mitgetheilt:

legalacsonyabb arányszámokat mutató megyék sorrendben: Moson, Vas, Sopron, Zala, Varasd, Krassó-Szörény, Hunyad, Pozsony és Udvarhely.

Az ország nyugati és keleti részét elfoglaló csekély házassági arány által jellemzett terület között még egy különbséget kell kiemelni s ez az, hogy az erdélyi s vele határos megyékben a nők házassági aránya kedvezőbb színben tűnik fel, mint a férfiaké, ellenben az ország nyugati részén a két nem egyaránt alacsony házassági arányt mutat. Leginkább feltűnő ez ellentét a két nem helyzete közt a székely megyékben. Csik, mint már említettük, a nők szempontjából a legmagasabb, IX. osztályba tartozik, alig valamivel mutatva kisebb férjhezmeneteli hányadot, mint Bács-Bodrog — ott 175, itt 178 ezerre. Udvarhely és Maros-Torda, már kisebb mérvben Háromszék szintén magas női arányszámokkal tűnnek fel. Tudvalevő, hogy e megyékből erős kivándorlás folyik Romániába s bizonyos fokig átszivárgás az ország többi részeibe, mely mozgalmakban a székely leányok kiváló részt vesznek. A helyzet itt épen a megfordítottja annak, a mit a felvidéken észlelünk: itt nem a férfiak, hanem a nők csinálnak helyet egymásnak. S általában a férfiak magasabb aránya a népességben, mely az ország keleti felföldének sajátja, magyarázza azt, hogy e részeken a női házassági arány kedvezőbb, mint a férfiaké s a két nem egybevetésével e részek az átlaghoz jobban közelednek, mintha csak a férfinépességre vagyunk tekintettel.

A mi már most a szoban forgó részek gazdasági és kulturális viszonyait illeti, közös vonásuk a megélhetés nehezebb volta. Keleten a föld terméketlensége, nyugaton a sűrű népesség és a latifundiumok nyomása, ipar hiányában vagy ép a régi kisipar hanyatlásával, mint Erdélyben, nehézzé teszik a megélhetést s csökkentik a családalapítások számát. S hogy ép a nyugat mutat e tekintetben legrosszabb viszonyokat: annak magyarázata a műveltségi fok magasabb volta, mely növeli a felelősség tudatát és növeli az igényeket is, a melyeknek kielégíthetőségétől a családalapítás lehetősége függ. A hegyes vidéken e mellett közbejátszhatnak az a körülmény is, hogy ott a nemi érettség beállta későbbi életkorra esik, mi a nyugati megyékre nem talál, bár az Alfölddel szemben e részek is valószínűleg hátrább állanak. Mindkét területre szól továbbá az a megjegyzésünk, melyet később még tényekkel fogunk támogatni, hogy a kisebb halandóság, mely hazánkban a nyugatot és az erdélyi hegyvidéket jellemzi, egyuttal csökkentőleg hat az esketések számára nemcsak az által, hogy kevesebb haláleset folytán felbomlott házasság pótlását teszi szükségessé, hanem az által is, hogy a hosszabb életű nemzedék később enged tért új családok alapítására, mint a rövidebb életű.

Horvát-Szlavonország viszonyait illetőleg már utaltunk arra, hogy ez országban a bevándorlás játszik szerepet s miután e bevándorlás főleg a házasságképes férfiak számarányát növeli, a déli fekvéssel s egyszerűbb gazdasági és művelődési viszonyokkal bíró területnek természetesen magas házassági arányát — de csakis a férfiakra nézve — lenyomja. Ha a nőkre vagyunk tekintettel, úgy két szlavon megye, Pozsega és Szerém, az utolsóelőtti legmagasabb (VIII.) osztályba kerülnek, Verőcze és Belovár-Kőrös pedig csak kevéssel maradnak hátrább: megannyi erős bevándorlást mutató megyék. Viszont az ellenkező jelenséggel állunk szemközt a tengerpart mellett fekvő terméketlen és kivándorlási többletet mutató megyében Modrus-Fiumében, hol a nők magas aránya a visszamaradt férfiakra nézve amugy is könnyebbé vált családalapításra emelőleg hat, míg a férfitöbblettel bíró szomszéd Lika-Krbava kedvezőtlen talajviszonyaival mindkét nemnél mérsékelt házassági arányt mutat fel.

Moson, Vas, Sopron, Zala, Varasd, Krassó-Szörény, Hunyad, Pozsony und Udvarhely.

Zwischen den beiden an dem westlichen und östlichen Theile des Landes gelegenen und durch geringe Eheschliessungs-Verhältnisszahlen charakterisirten Gebieten muss noch eine Verschiedenartigkeit hervorgehoben werden und das ist die, dass in den siebenbürgischen und mit diesen benachbarten Comitaten die Eheschliessungs-Verhältnisszahl der Frauen in einem günstigeren Lichte erscheint wie die der Männer, in den westlichen Theilen des Landes aber zeigen beide Geschlechter eine gleichmässig niedere Eheschliessungs-Verhältnisszahl. Der auffallendste Gegensatz zeigt sich zwischen der Lage beider Geschlechter in den Székler Comitaten. Das Comitatus Csik gehört, wie schon früher erwähnt, hinsichtlich des weiblichen Geschlechtes in die IX. Kategorie, es zeigt ein kaum geringeres Heiraths-Verhältniss als das Comitatus Bács-Bodrog — im ersteren entfallen nämlich auf 1000: 175, im letzteren 178 Eheschliessungen. Die Comitatus Udvarhely und Maros-Torda zeigen eine hohe Verhältnisszahl bezüglich der Frauen, ebenso, obwohl im geringeren Maasse, das Comitatus Háromszék. Bekannterweise ist aus diesen Comitaten eine starke Auswanderung nach Rumänien und bis zu einem gewissen Masse auch in die übrigen Theile des Landes im Zuge, an dieser Bewegung nehmen die Székler Mädchen starken Antheil. Die Lage ist hier eben die entgegengesetzte jener, die wir in Oberungarn wahrnehmen konnten, hier räumen nicht die Männer, sondern die Frauen einander den Platz. Im Allgemeinen erklärt es auch die höhere Verhältnisszahl der Männer, was eine Eigenthümlichkeit des östlichen Hochlandes bildet, dass in diesen Gegenden, das Heiraths-Verhältniss bei den Frauen ein günstigeres ist, als bei den Männern und dass bei Zusammenfassung beider Geschlechter die Verhältnisszahl dem Durchschnitte näher kommt als wenn nur die männliche Bevölkerung in Betracht genommen wird.

Was nunmehr die wirthschaftlichen und kulturellen Verhältnisse der in Rede stehenden Theile anbelangt, so bildet deren gemeinsamen Zug der schwerere Lebensunterhalt. Es erschweren im Osten die Unfruchtbarkeit des Bodens, im Westen die dichte Bevölkerung und der Druck der Latifundien der Mangel einer Industrie oder gar der Verfall der früheren Kleinindustrie, wie in Siebenbürgen, den Lebensunterhalt und vermindern die Anzahl der Familiengründungen. Und dass in dieser Beziehung eben die westlichen Theile die ungünstigsten Verhältnisse zeigen, dessen Erklärung liegt in dem höheren Bildungsgrade, welches das Bewusstsein der Verantwortlichkeit erhöht und auch die Ansprüche steigert, von deren Befriedigung eben die Möglichkeit der Familiengründung abhängt. In den Gebirgsgegenden mag nebstbei auch der Umstand mitspielen, dass hier die Geschlechtsreife auch später eintritt, was bezüglich der westlichen Comitatus nicht zutrifft, obwohl dem Alföld gegenüber auch diese Theile wahrscheinlich zurückblieben. Auf beide Gebiete bezieht sich ferner die Bemerkung, welche wir später auch mit Thatsachen erhärten werden, dass nämlich die geringere Sterblichkeit, welche in Ungarn die westlichen Theile und das siebenbürgische Hügelland charakterisirt, gleichzeitig auf die Anzahl der Trauungen nicht nur dadurch vermindern einwirkt, dass zufolge der selteneren Sterbefälle der Ersatz einer geringeren Anzahl von Ehen nothwendig wird, sondern auch dadurch, dass die Generation längeren Lebensalters die Gründung neuer Ehen später zulässt, als eine Generation kürzeren Lebensalters.

Die Verhältnisse Kroatien-Slavoniens betreffend wurde schon darauf hingewiesen, dass in diesen Ländern die Einwanderung eine Rolle spielt und nachdem die Einwanderung hauptsächlich die Verhältnisszahl der heiratsfähigen Männer steigert, so drückt dieselbe die Eheschliessungs-Verhältnisszahl dieses südlicher gelegenen und einfachere wirtschaftliche und kulturelle Verhältnisse aufweisenden Gebietes — jedoch nur bezüglich der Männer — herab. Werden die Frauen in Betracht genommen, so kommen zwei Comitatus Slavoniens: Pozsega und Szerém in die vorletzte höchste (VIII.) Kategorie, die Comitatus Verőcze und Belovár-Kőrös bleiben nur um geringes zurück; all' diese Comitatus haben eine starke Einwanderung. Der entgegengesetzten Erscheinung stehen wir hingegen in dem am Meeresufer liegenden unfruchtbaren und einen Auswanderungs-Überschuss zeigenden Comitatus Modrus-Fiume gegenüber, wo die starke Mehrheit des weiblichen Geschlechtes auf die, für die Männer ohnedies schon erleichterte Familiengründung steigernd einwirkt, während das nachbarliche, einen Überfluss an Männern zeigende Comitatus Lika-Krbava bei den ungünstigen Bodenverhältnissen, bezüglich beider Geschlechter ein mässiges Eheschliessungs-Verhältniss aufweist.

Áttérve már most a városi törvényhatóságokra, mint jellemző szabályszerűséget észleljük azt, hogy a városi népesség arra alkalmas elemei közt sokkal kisebb a házassági hajlam, mint vidéken s hogy e hajlam annyival inkább csökkenik, minél városiasabb jelleggel bír az illető törvényhatóság. Álljanak itt mindenekelőtt a következő összehasonlítások. Jutott az 1890. és 1891. év átlagában esketés ezer:

	főre általában Seelen im Allge- meinen	20—60 éves nem nős férfira ¹⁾ 20—60jährige unverheiratete Männer	15—50 éves nem férjes nőre ²⁾ 15—50jährige unverheiratete weibliche Indi- viduen
a vidéken (71 megyei törvényhatóság)	84	190	123
in der Provinz (71 Comitats-Municipien)			
a városokban (városi törvényhatóságok, Budapest kivételével)	86	122	72
in den Städten (städtische Municipien, mit Ausnahme der Hauptstadt Budapest)			
Budapest	86	74	51
in der Hauptstadt Budapest			

Az első rovattal, mely a házasságok arányát az össznépe- séghez tünteti fel, röviden végezhetünk. Tudva azt, hogy a városi és főleg a nagyvárosi népességben a felnőttek és pedig ép a házasságban nem élő felnőttek mily magas arányt foglalnak el, az a tény, hogy a lakosság összeségében ezer főre még valamivel több házasság esik, mint a vidéken, nemcsak nem szól nagyobb háza- sulási hajlandóság mellett — mi egyenes ellenmondás volna már szemben a nőtlenek, hajadonok és özvegyek érintett magas hányadával is, — hanem csak azt bizonyítja, hogy az arányszámítás a vidék és város népmozgalmi viszonyainak összemérésénél teljesen hasznavehetetlen.³⁾

Ha a másik két rovatot vesszük, úgy azok egyező tanúsága szerint városokban jóval kisebb a házassági arány, mint a vidé- ken; legkisebb a nagy városban; és pedig a különbség oly nagy, hogy pl. Budapesten a házassági arány jóval kisebb, mint fele a vidékének. A magyarázat egyszerű, a város népességének fog- lalkozása — rendszeren — nem olyan, melynél a nő együttműköd- hetnék a férfival, az igények magasabbak, a megélhetés nehezebb s a városokban nagy szerepet játszó bevándorlók előbb pályát és azon kenyeret kénytelenek keresni, mielőtt megházasodhatnának. Következik ebből, hogy minél nagyobb mérvben képezi a városi népesség foglalkozását az ipar és kereskedelem, kapcsolatban az u. n. értelmiségi foglalkozásokkal, továbbá minél magasabb az általános életnivó — végül, minél nagyobb vonzerőt gyakorol a város a vidékre, tehát minél nagyobb arányú benne a bevándor- rolt elem, annál kisebb a házassági arány. Városaink egyébiránt a férfiak házassági arányát véve, a következő sorban jönnek egymás után, kezdve a legalacsonyabb arányszámon:

Eheschliessungs-Verhältniss- zahl der		Eheschliessungs-Verhältniss- zahl der		Eheschliessungs-Verhältniss- zahl der		Eheschliessungs-Verhältniss- zahl der					
férfiak Männer	nők Frauen	férfiak Männer	nők Frauen	férfiak Männer	nők Frauen	férfiak Männer	nők Frauen				
házas. arányszáma		házas. arányszáma		házas. arányszáma		házas. arányszáma					
1. Zágráb	65	47	8. Eszék	101	61	15. Pozsony	123	58	22. Komárom	149	69
2. Budapest	74	51	9. Győr	108	53	16. Szatmár-Németi	124	75	23. Versecz	159	107
3. Sopron	82	54	10. Sz.-Fejérvár	108	55	17. Arad	125	67	24. Szeged	163	104
4. Nagy-Váradi	86	59	11. Pécs	111	68	18. Ujvidék	127	84	25. Baja	167	76
5. Maros-Vásárhely	93	59	12. Pancsova	115	76	19. Fiume	129	63	26. Zombor	175	91
6. Kolozsvár	100	64	13. Debreczen	116	72	20. Kassa	130	57	27. Hód.-Vásárhely	189	154
7. Temesvár	101	55	14. Kecskemét	116	83	21. Selmecz- és Bélab.	137	63	28. Szabadka	238	119

E sorrendhez csak kevés megjegyzést kell csatolni. Az első helyen nem az állam fővárosa, hanem Zágráb, a társországek

¹⁾ Itt csak úgy, mint fentebb, a 60 évet meg nem haladott vőlegények által kötött házasságok vannak számbavéve.

²⁾ Mint fentebb, csak az 50 évet meg nem haladott nők által kötött házasságok tekintetbevételével.

³⁾ Mi sem jellemzőbb e tekintetben, mint az a példa, hogy Budapest házassági aránya 1000 lélekre ép akkora, mint Sáros megyéé — tehát a férfiházassági arány szempontjából második helyen álló törvényhatóságáé egyez az utolsóéval.

Nunmehr zur Erörterung der städtischen Municipien über- gehend, kann als charakteristische Regelmässigkeit constatirt werden, dass unter den hiezu geeigneten Elementen der städti- schen Bevölkerung die Neigung zur Eheschliessung eine viel ge- ringere ist, als in der Provinz und dass diese Neigung eine um so grössere Abnahme zeigt, je ausgeprägter der städtische Charakter des betreffenden Municipiums ist. Vor allem mögen hier nachstehende Vergleiche Platz haben. Es entfielen Trauun- gen im Durchschnitte der Jahre 1890 u. 1891 auf Tausend

Mit der ersten Rubrik, in welcher das Verhältniss der Ehen zur Gesamtbevölkerung nachgewiesen erscheint, können wir kurz enden. Im Bewusstsein dessen, dass bei der städtischen und hauptsächlich bei der grosstädtischen Bevölkerung die Er- wachsenen, besonders aber die unverheirateten Erwachsenen ein hohes Prozent repräsentiren, ist die Thatsache, dass in der Ge- sammtheit der Bewohner auf 1000 Seelen um etwas mehr Ehen entfallen als in der Provinz, noch keinesfalls ein Beweis der grösseren Neigung zur Eheschliessung — was auch einen Wider- spruch bilden würde gegenüber der grossen Anzahl der Unver- heirateten und Verwitweten — sondern erhärtet nur, dass diese Berechnung bei dem Vergleich der Volksbewegungs-Verhältnisse der Provinz und der Städte gänzlich unbrauchbar ist.³⁾

Nehmen wir die zwei anderen Rubriken in Augenschein so bezeugen dieselben übereinstimmend, dass in den Städten die Eheschliessungs-Verhältnisszahl viel geringer ist als in der Pro- vinz; am geringsten in der Grosstadt und zwar gestaltet sich der Unterschied so gross, dass z. B. in Budapest das Eheschliessungs- Verhältniss um Vieles minder ist, als die Hälfte des Eheschliessungs- Verhältnisses in der Provinz. Die Erklärung ist sehr einfach; die Beschäftigung der städtischen Bevölkerung ist gewöhnlich keine derartige, bei welcher die Frau mitwirken könnte; die Ansprüche sind grösser, der Lebensunterhalt ist ein schwierigerer und es sind, die eine grosse Rolle spielenden Einwanderer in der Stadt, bevor sie auf eine Ehe eingehen könnten gezwungen, sich eine Lauf- bahn zu wählen, um auf diese Weise ihr Brod zu erwerben. Hieraus folgt, dass in je grösserer Masse die Industrie und der Handel im Zusammenhange mit den sogenannten intellectuellen Berufen die Beschäftigung der städtischen Bevölkerung bildet, ferner je höher sich das allgemeine Lebens-Niveau gestaltet und endlich von je grösserer Anziehungskraft die Stadt auf die Pro- vinz ist, dasheisst je zahlreicher das eingewanderte Element ist, desto geringer gestaltet sich das Eheschliessungs-Verhältniss. Die Städte Ungarns stehen übrigens, das Eheschliessungs-Ver- hältniss der Männer in Betracht genommen und mit der mindesten Verhältnisszahl beginnend, in nachstehender Reihenfolge:

Dieser Reihenfolge sind nur wenig Bemerkungen beizufügen. Den ersten Platz nimmt nicht die Landeshauptstadt, sondern

¹⁾ Hier wurden gleichfalls wie früher, blos die durch Bräutigame un- ter 60 Jahren geschlossenen Ehen aufgenommen.

²⁾ Es sind blos die durch Individuen weiblichen Geschlechtes unter 50 Jahren geschlossenen Ehen inbegriffen.

³⁾ Am meisten charakteristisch ist in dieser Beziehung das Beispiel, wonach das Verhältniss der Eheschliessungen in Budapest, auf 1000 Seelen berechnet, ein ebenso grosses ist, wie im Comitete Sáros und es stimmt da- her, wenn blos das Eheschliessungs-Verhältniss der Männer in Anbetracht genom- men wird, die Verhältnisszahl des in der zweiten Reihe stehenden Municipiums mit jener des vorletzten Municipiums überein.

fővárosa áll, bizonyosságul annak a nagyfoku centralizációnak, mely Horvát-Szlavonorságok népességét e központba vonzza s ott Budapestet is meghaladó arányban gyűjti össze az értelmiség¹⁾, azt megközelítő arányban az iparban és forgalomban foglalkozókat.²⁾ Ehez járul az a valószínűleg szintén nagy súlylyal bíró körülmény, hogy Zágráb népességében a proletár munkás elemek — a könnyen házasodók eme jellegzetes képviselői, kisebb arányban vannak képviselve, mint a fővárosban³⁾, mely egyébíránt csak kevéssel magasabb számot mutat, mint Zágráb.

Az ország fővárosa után következnek a nyugat és kelet iparos városai, melyek egynémelyikében, mint pl. Pozsonyban s aztán a felvidék központján Kassán, úgy, mint Fiumében azonban a nagyobb ipari proletariátus egyrészt, a nők túlnyomó nagy száma másrészt emeli a házasságképes férfinépesség házasulási arányát, mely utóbbi tényező nagysága kitűnik akkor, ha a nők házasságkötési arányszámait nézzük, mely ezen említett városokban jóval a 27 város átlagán alul áll, holott a férfiak arányszáma ez átlagot túllépi.

Legmagasabb házasságkötési arányszámot alföldi földműves városainknál találunk. Közülök Szabadkán nagyobb a házasulási hajlam, mint a vidék átlagában, bár nem csekélységgel mégis mérsékeltebb, mint a várost közvetlenül környező vidéken. Hódmező-Vásárhelyt jellemzi a női arányszám feltűnő magas volta, mi összefügg azzal a ténnyel, hogy e városban kevesebb a nő, mint a férfi. Földművelő városaink közül csupán Kecskemét az, mely közepes arányokat mutat, mi teljes összhangban áll azzal a jelenséggel, hogy alföldi városaink közül épen Kecskemét az, hol a felnőtt népességben kevés a házasságban élő. Lehet, hogy az élet magasabb igényei csökkentik a házasulási arányt e városban, mely földműves városaink közül legközelebb fekszik a fővároshoz.

A házasságkötés gyakoriságát más viszonylatokban vizsgálndók, mindenekelött a nemzetiségek, mint bizonyos fokig kifejezett külön-külön kulturális és gazdasági jeggel bíró csoportok magatartását kellene számbavenni. Miután azonban népmozgalmi statisztikánk a nemzetiségeket nem választja külön, kénytelenek vagyunk azok területi elhelyezkedését venni alapul. Azon erős keveredettségre azonban, melyben hazánk egyes nemzetiségei egymással élnek, megnehezíti az alap felhasználását. Be kell érünk azon egész általánosságban tartott megjegyzéssel, hogy a magyarság a nagy Alföldön magas, a Dunántúl inkább alacsony házasulási hajlamot mutat, egységes vonásról tehát nem lehet szó. Határozottan magas a szerbek és ruthének házasulási aránya, ellenben a tótoknál, horvátoknál és még inkább az oláhoknál mérsékelt ez arány. Semmi kétség azonban, hogy e nemzetiségi jellemvonások az égalj, a talajviszonyok s a gazdasági helyzet által teremtettek s így nem tekintendők faji különbségnek, mit ép a magyarság eltérő magatartása a nyugaton s a központban bizonyít legjobban.

A mi az egyes vallásfelekezetek magatartását illeti, népmozgalmi statisztikánk ugyan pontosan kitünteti a házasságra lépők vallását, de az a körülmény, hogy népszámlálásunk feldolgozása az egyes felekezeteknél a korviszonyokat s a családi állapot-

¹⁾ Ld. az 1890. évi népszámlálás eredményeit a Magyar Statisztikai Közlemények új folyamának II. kötetében, mely a népesség foglalkozását tárgyalja. A tulajdonképi értelmiségi foglalkozásra esik Zágrábon 13'68%-ka a népességnek, Budapesten ellenben csak 7'92%.

²⁾ Ld. ugyanott. A bányászattal, iparral és forgalommal foglalkozók az össznépesség 30'54%-át teszik Budapesten, 27'14%-kát Zágrábon.

³⁾ Ld. ugyanott. A napszámosok aránya Zágrábon 10'24%, Budapesten 19'33%.

Zágráb, die Hauptstadt der adnexen Länder ein, als Beweis der grossen Centralisation, welche die Bevölkerung Kroatien-Slavoniens nach diesem Mittelpunkte zieht und die Intelligenz ¹⁾ im stärkeren Masse versammelt wie in Budapest und im ähnlichen Masse auch die dem Verkehr und der Industrie obliegenden Individuen.²⁾ Hiezu kommt noch der wahrscheinlich ebenfalls sehr wichtige Umstand, dass in der Bevölkerung der Stadt Zágráb die proletaren Arbeiter-Elemente, diese charakteristischen Vertreter der auf eine Ehe leicht Eingehenden, im geringeren Masse vertreten sind, als in der Hauptstadt, welche übrigens eine nicht viel höhere Zahl zeigt, als die Stadt Zágráb.

Der Hauptstadt des Landes folgen die westlich und östlich gelegenen industriellen Städte; in einigen derselben z. B. in Pozsony, sodann im Mittelpunkte Oberungarns in Kassa, wie auch in Fiume erhöht einerseits der grössere industrielle Proletariat, andererseits die überwiegend grosse Anzahl des weiblichen Geschlechtes das Eheschliessungs-Verhältniss der heiratsfähigen männlichen Bevölkerung, die Grösse dieses Factors fällt hauptsächlich ins Auge, wenn man die Eheschliessungs-Verhältnisszahlen der Frauen in Betracht zieht. Dieselbe steht in den soeben angeführten Städten stark unter dem Durchschnitte der 27 Städte mit Municipium, wogegen die Verhältnisszahl der Männer diesen Durchschnitt übertrifft.

Auf die höchste Eheschliessungs-Verhältnisszahl treffen wir in den landwirtschaftlichen Städten des Alföld. Unter diesen ist in Szabadka die Neigung zur Eheschliessung eine grössere als durchschnittlich in der Provinz, immerhin aber um etwas geringer als in der unmittelbaren Umgegend der Stadt. Die Stadt Hódmező-Vásárhely charakterisirt die überaus hohe Verhältnisszahl der Frauen, was mit der Thatsache im Zusammenhange steht, dass in dieser Stadt das weibliche Geschlecht mit einer geringeren Anzahl vertreten ist, als das männliche. Unter den landwirtschaftlichen Städten zeigt allein die Stadt Kecskemét mittelmässige Verhältnisszahlen, was im Einklange mit der Erscheinung steht, dass unter den landwirtschaftlichen Städten des Alföld eben in Kecskemét unter der erwachsenen Bevölkerung die Anzahl der Verheirateten eine geringe ist. Vielleicht sind es die grösseren Ansprüche des Lebens, welche das Eheschliessungs-Verhältniss in dieser Stadt, welche unter den landwirtschaftlichen Städten der Hauptstadt am nächsten liegt — vermindern.

Die Häufigkeit der Eheschliessungen bei anderen Combinationen einer Untersuchung unterziehend, müssten wir in erster Reihe das Verhalten der Nationalitäten als bis zu einem gewissen Grad ausgeprägter Gruppen mit besonderem kulturellen und wirtschaftlichen Charakter in Betracht nehmen. Nachdem aber die Volksbewegungs-Statistik die Nationalitäten nicht gesondert nachweist, sind wir gezwungen deren territoriale Vertheilung als Grundlage anzunehmen. Die starke Mischung jedoch, in welcher die einzelnen Nationalitäten des Landes untereinander leben, erschwert die Ausnützung dieser Grundlage. Wir müssen uns also mit der ganz im Allgemeinen gehaltenen Behauptung begnügen, dass die ungarische Nationalität im grossen Alföld eine starke, am rechten Donauufer schon eine mindere Neigung zur Eheschliessung bekundet; von einem einheitlichen Zug kann daher keine Rede sein. Entschieden hoch gestaltet sich die Eheschliessungs-Verhältnisszahl bei den Serben und Ruthenen; bei den Slovaken, Kroaten, hauptsächlich bei den Walachen aber ist diese Verhältnisszahl eine mässige. Es kann kein Zweifel obwalten, dass diese Charakterzüge der Nationalitäten durch das Klima, durch die Bodenverhältnisse und durch die wirtschaftliche Lage geschaffen wurden und sonach nicht als ein Unterschied zwischen den Racen anzusehen sind, was eben das ungleiche Verhalten der ungarischen Nationalität im Westen und im Mittelpunkte des Landes am deutlichsten beweist.

Was das Verhalten der einzelnen Confessionen anbelangt, weist zwar die Volksbewegungs-Statistik die Religion der auf eine Ehe eingehenden Personen ganz pünktlich nach, bei dem Umstande aber, dass die Bearbeitung der Volkszählung, bezüglich der einzelnen Confessionen die Altersverhältnisse und den Fa-

¹⁾ Siehe die Ergebnisse der Volkszählung im II. B. der neuen Folge der Ungarischen Statistischen Mittheilungen, welche den Beruf der Bevölkerung einer Abhandlung unterzieht. Auf den eigentlichen intellectuellen Beruf entfallen in Zágráb 13'68% der Bevölkerung, in Budapest aber nur 7'92%.

²⁾ Siehe ebendasselbst. Die dem Bergbau, der Industrie und dem Verkehr obliegenden Individuen betragen in Budapest 30'54% der Bevölkerung, in Zágráb 27'14%.

tot nem tüntette fel külön, kizárja annak lehetőségét, hogy a területi elemzésnél használt tökéletesebb módszert alkalmazzuk. Kénytelenek vagyunk beérni azzal, hogy a házasságkötések számát az illető felekezetek híveinek összegéhez viszonyítsuk. Jutott különben az ország egyes részeiben s az egész birodalomban az 1890—91. év átlagában:

milienstand nicht gesondert angibt, ist die Möglichkeit gänzlich ausgeschlossen, eine vollkommenerere Methode als die territoriale Vertheilung in Anwendung zu bringen. Wir müssen uns also damit begnügen, die Anzahl der Ehen mit der Seelenzahl der betreffenden Confession zu combiniren. Es entfielen übrigens in den einzelnen Theilen des Landes und im ganzen Königreiche im Durchschnitte der Jahre 1890 u. 1891:

Ország-rész Landestheil	e z e r — a u f T a u s e n d d e r						
	róm.-kath. röm.-kath.	gör.-kath. griech.-kath.	gör. kel. griech.-orient.	ág.-evang. evang.- aug. C.	ev.-reform. evang.- reform.	unitárius unit.	zsidó israelit.
felekezethez tartozó egyénre esketés Confession angehörige Individuen Trauungen							
Duna bal partján ... <i>Linkes Donauufer</i>	8'3	—	—	8'1	8'0	—	10'3
Duna jobb partján ... <i>Rechtes Donauufer</i>	7'7	—	7'6	7'8	7'8	—	8'7
Duna-Tisza közén ... <i>Donau-Theiss Becken</i>	8'6	—	9'1	9'4	8'4	—	7'9
Tisza jobb partján ... <i>Rechtes Theissufer</i>	9'1	9'9	—	8'8	8'7	—	6'4
Tisza bal partján ... <i>Linkes Theissufer</i>	8'8	9'5	8'4	9'5	8'8	—	5'5
Tisza-Maros szögén ... <i>Theiss-Maros Becken</i>	8'6	8'6	8'5	10'3	8'4	—	—
Erdélyben ... <i>Siebenbürgen</i>	8'8	8'3	7'8	8'6	8'6	8'3	—
Horvát-Slavonországban ... <i>Kroatien-Slavonien</i>	8'6	—	9'1	—	—	—	—
a. egész államban ... <i>Königreich Ungarn</i>	8'4	9'1	8'5	8'6	8'5	8'7	7'5

E táblázatban csak ott számítottunk ki arányszámokat, hol valamely felekezet legalább is 50.000 lelket számlált. A mennyiben e táblázatból egyáltalán következtetést lehet levonni, azt látjuk, hogy csupán a görög-katolikus egyház mutat feltűnően magas házassági arányt és pedig ez is csak a Tisza két partján, mi tehát főleg az ottani ruthén anyanyelvű népességre vezetendő vissza. Erdélyben a túlnyomólag oláh görög-katolikusok házassági aránya alacsony. Az ellenkező véletet — nagyon alacsony arányt — a zsidóknál találunk és pedig a Tisza két partján. Miután ezek az ország-részek azok, hol a legtöbb zsidó van, az ott mutatkozó meglepően alacsony arány befolyásolja az összes zsidóság házassági arányát. A mi e feltűnő jelenséget illeti, úgy azt hisszük, hogy a törvényesnek el nem ismert házasságok nagy száma az, mely mellett, illetve miatt a törvényes házasságkötések aránya az északeleti megyék zsidóságánál oly alacsony. E tényezőre alább, a törvénytelen születéseknél vissza fogunk térni. Az ágostaiakra vonatkozó feltűnő számok, melyek egyes kerületekben felette magasra szöknek, a tekintetbe jövő népesség kicsinységénél fogva kétes értékűek, miért is azokhoz magyarázatot fűzni nem volna indokolt.

Hogy egyébiránt a felekezeti hovatartozás e számok szerint nem dönt a házassági hajlam felett, hanem egyéb gazdasági és művelődési tényezőkön fordul meg a dolog, azt a minden ország-részben erősen képviselt római-katolikusok arányszámai is bizonyítják. Míg ugyanis a Tisza jobb partján — minden valószínűség szerint a felvidéki kivándorlás folytán — magas a házassági arány e felekezetenél is, addig a Duna jobb partján alacsony, mely eltérés nyilván kizárja valamely különleges felekezeti vonás fennforgását.

In dieser Tabelle wurden nur dort die Verhältnisszahlen berechnet, wo eine Confession mindestens 50.000 Seelen zählte. Insofern aus dieser Tabelle überhaupt eine Folgerung gezogen werden kann, so sehen wir, dass bloß die griechisch-katholische Confession ein überaus hohes Eheschliessungs-Verhältniss aufweisen kann und diese auch nur an den beiden Ufern der Theiss, was hauptsächlich auf die dortige ruthenische Bevölkerung zurückzuführen ist. In Siebenbürgen ist das Eheschliessungs-Verhältniss der dort in überwiegender Anzahl wohnhaften griechisch-katholischen u. walachischen Nationalität ein niederes. Auf einen grossen Gegensatz — auf eine sehr niedere Verhältnisszahl — treffen wir bei den Israeliten an den beiden Ufern der Theiss. Nachdem in diesen Landestheilen die Israeliten mit der grössten Anzahl vertreten sind, so beeinflusst diese auffallend niedere Verhältnisszahl das Eheschliessungs-Verhältniss sämmtlicher Israeliten im Lande. Was diese auffallende Erscheinung betrifft, so sind wir der Ansicht, dass die grosse Anzahl der nicht als gesetzlich anerkannten Ehen die Ursache ist, dass das Verhältniss der gesetzlichen Ehen bei der israelitischen Bevölkerung der nordöstlichen Comitate sich so nieder gestaltet. Auf diese Erscheinung werden wir später bei Erörterung der unehelichen Geburten noch zurückkehren. Die auf die Evangelischen Augsb. Confession bezüglichen auffallenden Zahlen, welche in einzelnen Bezirken eine überaus grosse Höhe erreichen, sind bei der geringen Anzahl der in Betracht kommenden Bevölkerung von zweifelhaftem Werthe, deshalb wäre es auch nicht begründet, denselben eine Erklärung beizufügen.

Dass übrigens die Confession nach diesen Zahlen auf die Eheschliessungs-Neigung von keinem Einflusse ist, sondern andere wirtschaftliche und kulturelle Factoren dieselbe beeinträchtigen, dies beweisen die Verhältnisszahlen der in jedem Landestheile stark vertretenen Römisch-Katholischen. Während nämlich am rechten Theissufer — höchst wahrscheinlich in Folge der Auswanderung — das Eheschliessungs-Verhältniss auch bei dieser Confession ein hohes ist, gestaltet sich dasselbe am rechten Donauufer nieder; dieser Unterschied schliesst das Obwalten eines besonderen confessionellen Charakterzuges ganz entschieden aus.

2. A házasságkötések számának hullámzása, különös tekintettel az 1880 óta lefolyt évtizedre.

A házasságkötések száma és az évi közép népességhez való aránya — ezer főre kiszámítva — az egész Magyarbirodalomban a következő volt:

	összesen zusammen	lélekre Seelen
1881	157.733	10'0
1882	163.839	10'3
1883	167.656	10'4
1884	167.528	10'3
1885	165.299	10'0
1886	160.793	9'6

Ugy az abszolút, mint a relatív számok menete azt mutatja, hogy a házasságkötési hajlam a legközelebb lefolyt évtized első felében jóval erősebb volt, mint a másodikban s hogy meglepően erős hanyatlás állott be 1889-ben. Mindenekelőtt ez utóbbi jelenséggel foglalkozva, annak magyarázatát az új véderőtörvényben, az 1889. évi VI. tcz. 7. §-ának azon rendelkezésében találjuk, mely a védkötelezettség kezdetét egy évvel hátrább, a 21. életévre tette át s ezzel a házasságkötésnél tiltó akadályt képező katonai szolgálat határát egy évvel kitolta. Hogy csakugyan e körülmény idézte elő a hirtelen hanyatlást, azt alább kétségtelenné fogjuk tenni az által, hogy rá fogunk mutatni a fiatal vőlegények számában egyidejűleg beállott nagy apadásra. A jelzett törvény 1889. ápril havában lépve életbe, annak hatása már ez évben jelentkezik, de kiterjed a következő évre is. Szigorúan véve e hatás természetesen egészen állandó jellegű, a mennyiben az a körülmény, hogy a házasságkötés alsó időhatára a férfiaknál egy évvel hátrább tétetett, az esketések számát csökkenti azon házasságokéval, melyek oly férfiak által kötöttek volna, kik kérdéses életévökben ez akadály hiányában megnősültek volna, de ez idő lefolyta után akár elhalálozás, akár más ok folytán házasságra nem léphettek, illetve nem akartak lépni. E hányad azonban kétségtelenül csekély s az 1891. évi alacsony házassági arány a mellett szól, hogy a múlt évtized közepén jelentkezett csökkenő irányzat még legújabbban is fenn áll.

Nem szabad azonban feledni azt, hogy viszonyaink a házasságkötéseknek az össznépséggel való arányításából keletkeztek. Minden változás tehát, mely a népességnek házasságkötésre alkalmas és arra nem alkalmas elemei tekintetében a régi viszonyt megdöntötte, egyúttal szükségkép változást idézett elő a házasságok arányában még akkor is, ha a házassági hajlam nem változott. Már pedig kétségtelen, hogy ily változások tényleg állottak be a lefolyt évtizedek alatt. Népszámlálásunk eredményeire támaszkodva,¹⁾ utalunk arra, hogy 1880-ról 1890-re a 15 éven aluliak aránya az össznépséggel közel 20%-kal emelkedett s a 60 éven felülieknél is van fél százalék emelkedés: tehát a házasságkötésre nem alkalmas elemek gyarapodtak, mi — ceteris paribus — szükségkép lenyomta a házasságkötési arányszámot. A mi pedig a házasságkötésre alkalmas korban levőket illeti: az a körülmény, hogy a felnőtt népességben 1890-ben több volt a házasság, mint 1880-ban, szintén kell, hogy csökkentőleg hatott legyen a házassági arányra, mert, valószínűleg ép a lefolyt évtized első felének sűrű esketési megapasztották a házasságkötés számát. Kétségtelenül része van eme változásokban a jobb egészségügyi viszonyoknak is: a lefolyt évtized kisebb halandósága csökkentette a halál által felbontott

¹⁾ L. a »Magyar Statisztikai Közlemények« új folyamának I. kötetét, nevezetesen a 132* és 154* lapon.

2. Die Fluctuation der Eheschliessungen mit besonderer Rücksicht auf das, seit 1880 verflossene Jahrzehnt.

Die Anzahl der Eheschliessungen und deren Verhältniss zur jährlichen durchschnittlichen Bevölkerung gestaltete sich — auf 1000 Seelen berechnet — in ganz Ungarn folgendermassen:

	összesen zusammen	lélekre Seelen
1887	151.624	9'0
1888	158.975	9'3
1889	140.613	8'2
1890	142.683	8'2
1891	150.825	8'6

Die Reihenfolge sowohl der absoluten, als auch der relativen Zahlen beweist dass die Eheschliessungs-Neigung in der ersten Hälfte des letztverflossenen Jahrzehntes viel stärker war, als in der zweiten Hälfte und dass im Jahre 1889 eine auffallende Abnahme eintrat. In erster Reihe dieser Erscheinung unsere Aufmerksamkeit zuwendend, finden wir deren Erklärung in dem neuen Wehrgesetz, in der im 7. § des G.-A. VI. v. J. 1889, enthaltenen Verfügung, wonach der Beginn der Militärpflicht um 1 Jahr zurückgeschoben und mit dem 21. Jahr festgestellt wurde; in Folge dessen erscheint die bei der Eheschliessung ein Hindernis bildende Grenze des Militärdienstes um ein Jahr hinausgeschoben. Dass thatsächlich dieser Umstand die rapide Abnahme verursachte, dies erscheint im Nachstehenden durch die gleichzeitig eingetretene starke Abnahme der jungen Bräutigame ganz deutlich bewiesen. Das erwähnte Gesetz trat im Monate April des Jahres 1889 ins Leben, die Wirkung desselben zeigt sich schon in dem nämlichen Jahr, erstreckt sich aber auch auf das nachfolgende Jahr. Strikte genommen ist diese Wirkung natürlicherweise vollkommen beständigen Charakters, insofern der Umstand, dass die äusserste Grenze der Eheschliessung bezüglich der Männer um ein Jahr zurückgeschoben wurde, die Anzahl der Trauungen um die Zahl derjenigen Eheschliessungen vermindert, auf welche Ehen diejenigen Männer eingegangen wären, die in dem fraglichen Lebensjahre im Falle Nichtvorhandensein dieses Hindernisses sich verheiratet hätten, jedoch nach Ablauf dieses Zeitraumes, entweder zufolge Absterbens oder anderer Ursachen nicht in der Lage waren heiraten zu können, respect. auf keine Ehe mehr eingehen wollten. Diese Prozentzahl ist unleugbar nur eine sehr geringe, das niedere Eheschliessungs-Verhältniss v. J. 1891 spricht auch dafür, dass die in der Mitte des verflossenen Jahrzehntes begonnene Abnahme auch gegenwärtig noch besteht.

Man darf jedoch nicht ausser Acht lassen, dass die mitgetheilten Verhältnisszahlen aus der Combination der Eheschliessungen mit der Gesamtbewölkerung entstammen. Mithin verursacht jede Veränderung, welche hinsichtlich der zur Ehe geeigneten und nicht geeigneten Elemente der Bevölkerung auf das frühere Verhältniss störend einwirkte, nothwendigerweise auch dann eine Änderung in dem Verhältnisse der Eheschliessungen, wenn auch die diesbezügliche Neigung dieselbe blieb. Unstreitbar ist es aber, dass solche Veränderungen während des vergangenen Jahrzehntes thatsächlich eintrafen. Gestützt auf die Ergebnisse der Volkszählung¹⁾ weisen wir auf den Umstand hin, dass in dem Zeitraume von 1880 bis 1890 das Verhältniss der unter 15 Jahre Stehenden bei der Gesamtbewölkerung fasst um 20% und bei den über 60 Jahre Alten um einhalb Prozent zunahm; es zeigen sonach die zur Eheschliessung nicht geeigneten Elemente eine Zunahme, wodurch — ceteris paribus — die Eheschliessungs-Verhältnisszahl nothwendigerweise herabgedrückt wurde. Was aber die in einem zur Ehe geeigneten Alter Stehenden anbelangt, musste der Umstand, dass unter den Erwachsenen die Verheirateten im Jahre 1890 stärker vertreten waren, als im Jahre 1880, auf das Eheschliessungs-Verhältniss nothgedrungen von herabmindernder Wirkung sein, nachdem sehr wahrscheinlich die zahlreicheren Trauungen in der ersten Hälfte des verflossenen Jahrzehntes die Verhältnisszahl der Heirathsfähigen herabdrückten. Unstreitbar haben an diesen Änderungen auch die günstigeren sanitären Verhältnisse einen Antheil, die geringere Sterblichkeit des verflossenen Jahrzehntes verminderte die Anzahl der durch den Tod gelösten und mithin zu ersetzenden Ehen oder

¹⁾ Siehe I. Band der neuen Folge der »Ungarischen Statistischen Mittheilungen« Seiten 132* und 134*

s így pótlendő. vagy esetleg újabb nemzedék házasságainak tért nyitó házasságok számát. Sajnos, hogy mindeme viszonyok számszerű hatását feltüntetni képesek nem vagyunk. Valószínű azonban, hogy e tényezők hatása mellett, azzal karöltve más tényezők is közrejátszottak a házassági arány csökkentésében. Nem akarunk említés nélkül hagyni egy különös mozzanatot, melyre alább újból vissza fogunk térni: az északkeleti megyék zsidóságának kis házassági arányát; a lefolyt évtizedben is jelentékeny mérvben tartó galicziai bevándorlás s a házasságkötés érvényéhez kötött feltételek szigorított tekintetbe vétele emelte e jelenség befolyását az újabb években s egy kicsit kétségkívül csökkentette az országos házasságkötési arányt. A főtényezőt azonban a házassági hajlam csökkenésében véljük feltalálhatni. Az egyes évek gazdasági viszonyairól alább bővebben fogunk szólni, itt csak annyit jegyezhetünk meg, hogy a növekvő igények és növekvő felelősségérzet, kapcsolatban az egyesnek az állandóbb gazdasági kötelekekből való egyre teljesebb kibontakozásával, mely a mai társadalmi fejlődés természetszerű következménye, apasztják a házasságkötések számát. Nagyon tanulságos e részben Horvát-Szlavonország példája. Itt a házközösségi intézmény támaszai közül kikivánczó népesség házassági aránya még fokozottabb mérvben megcsappant, mint az anyaországban. Volt ugyanis esketés ezer főre a polgári népességben:

Magyarorsz. Ungarn	Horv.-Szl.-orsz. Kroat.-Slavon.	Magyarorsz. Ungarn	Horv.-Szl.-orsz. Kroat.-Slavon.	Magyarorsz. Ungarn	Horv.-Szl.-orsz. Kroat.-Slavon.
1881 9'9	10'8	1885 9'9	11'2	1889 8'2	8'4
1882 10'2	11'2	1886 9'6	10'1	1890 8'2	8'6
1883 10'4	11'4	1887 9'0	9'0	1891 8'6	8'8
1884 10'2	11'5	1888 9'4	9'3		

Míg tehát a mult évtized első felében a társországok házassági aránya 1'1-el volt átlag magasabb, mint a anyaországé, addig az évtized második felében a különbség lement 0'2-re. A régi adatok, melyek az ötvenes évekre mennek vissza, még kiáltóbb különbségeket mutatnak: így az 1856 és 1857-es esketési arányszám a társországokban — az akkori határörvidék kizárásával ezerre legalább négygyel, a határörvidék bevonásával öt-hattal magasabb volt, mint az anyaországban.¹⁾ Nagy átalakulás az, melyről e számok beszélnek: a régi kötött gazdasági szervezet átalakulása az egyéni nyugvó szabad gazdasági életté, hozta magával a házasságkötés nagy megritkulását. E fejlődés előrelátólag tovább tart s még nem érte el hatásának maximumát. Az anyaország egyes szláv nemzetiségű megyéi, hol nem ugyan jogilag, de ősi szokások által védve hasonló családi birtokszervezet állott fenn: kétségtelenül hasonló átalakuláson mennek át.

A mi a házassági arány évről-évre való hullámzását illeti: hazánkban, hol a népesség háromnegyede őstermelés után él s a többi osztályok gazdasági helyzetére is első sorban a földművelő osztály jó vagy rossz sorsa bír döntő befolyással, természetesen az évi termés minősége az, melyben a házassági hajlam évről-évre való hullámzásai legközvetlenebb magyarázatát kereshetjük. Miután azonban a termés hatása nem esik össze a naptári évvel, hanem — némi eltéréssel az ország klimatologiai szempontból különböző vidékei s a különféle főtermékek szerint — kezdődik az év második felében és erősen belenyulik a következőbe: csakis akkor

¹⁾ Minthogy az 1858 és 1859. évekből hiányzanak a Horvát-Szlavonországra vonatkozó esketési számok, kénytelenek vagyunk az 1856. és 1857. évek adataival beérni s azokat az 1857. folyamán tartott népszámlálás által talált népességhez viszonyítani. E műveletnél a két év átlagában kijő Magyarországra 9'4‰, Horvát-Szlavonországra az akkori egész határörvidékek együttl 15'0‰; ha a határörvidéket nem vesszük tekintetbe, ugy az arányszám ezerre 14.

eventuell die Anzahl jener Ehen, durch deren Auflösung den jüngeren Generationen zur Ehe Möglichkeit geboten wurde. Leider sind wir nicht in der Lage, die ziffermässige Wirkung all' dieser Erscheinungen angeben zu können. Wahrscheinlich ist es aber, dass neben der Einwirkung dieser Factore bei Verminderung der Eheschliessungs-Verhältnisszahl auch noch andere Factore mitspielten. Eine eigenthümliche Erscheinung, auf welche wir später neuerdings zurückkehren werden, wollen wir nicht unerwähnt lassen, nämlich das geringe Eheschliessungs-Verhältniss der israelitischen Bevölkerung in den nordöstlichen Comitaten; die auch im vorigen Jahrzehnt im bedeutenden Masse andauernde Einwanderung aus Galizien und die strengere Beurtheilung der zur Giltigkeit der Ehe erforderlichen Bedingnisse steigerten die Wirkung dieser Erscheinung in den neueren Jahren und verminderten unstraitbar im geringen Masse auch das Eheschliessungs-Verhältniss des ganzen Landes. Die Hauptursache glauben wir aber trotzdem in der minderen Neigung zur Eheschliessung anzutreffen. Die wirtschaftlichen Verhältnisse der einzelnen Jahre werden wir später eingehend erörtern, an dieser Stelle sei nur so viel bemerkt, dass die zunehmenden Ansprüche und das immer stärkere Gefühl der Verantwortlichkeit im Einklange mit der stets zunehmenden Selbstständigkeit jedes Einzelnen aus dem wirtschaftlichen Verbande, was die naturgemässe Folge der gegenwärtigen gesellschaftlichen Entwicklung ist, die Anzahl der Eheschliessungen vermindern. In dieser Beziehung ist das Beispiel Kroatien-Slavoniens sehr lehrreich. Hier verminderte sich das Eheschliessungs-Verhältniss der, der Institution der Hauscommunien bereits zu entrienen suchenden Bevölkerung im viel grösseren Masse als im Mutterlande. Es entfielen nämlich Trauungen auf 1000 Seelen in der Civil-Bevölkerung:

Während also in der ersten Hälfte des vorigen Jahrzehntes das Eheschliessungs-Verhältniss der adnexen Länder durchschnittlich um 1'1 günstiger war als im Mutterlande, sank in der zweiten Hälfte des Decenniums der Unterschied schon auf 0'2 herab. Die älteren Daten, welche auf die 50-er Jahre zurückgreifen, zeigen noch auffallendere Unterschiede, so war in den Jahren 1856 und 1857 die Verhältnisszahl der Eheschliessungen in den adnexen Ländern — mit Ausschluss des damaligen Grenzgebietes — auf Tausend mindestens um 4, bei Einrechnung des Grenzgebietes um 5–6 höher als im Mutterlande.¹⁾ Es bedeutet eine grosse Umgestaltung, was diese Zahlen bekunden; die Umgestaltung der früheren gebundenen wirtschaftlichen Organisation zu einem auf das Individuum gegründeten, freien wirtschaftlichen Leben, brachte die starke Abnahme der Eheschliessungen mit sich. Diese Entwicklung wird voraussichtlich noch weiter andauern und erreichte noch nicht den Höhepunkt ihrer Wirkung. Einzelne, durch slavische Nationalitäten bewohnte Comitats des Mutterlandes, wo zwar auf keiner rechtlichen Basis, jedoch unter Schutz des althergebrachten Usus eine ähnliche Organisation des Familienbesitzes bestand, werden unstraitbar eine gleiche Umgestaltung erleiden.

Was die Fluctuation des Eheschliessungs-Verhältnisses von Jahr zu Jahr anbelangt, ist in Ungarn, wo $\frac{3}{4}$ Theile der Bevölkerung der Urproduction obliegen und wo auf die wirtschaftliche Lage der übrigen Klassen in erster Reihe das Wohlergehen der landwirtschaftlichen Bevölkerung entscheidenden Einfluss ausübt, natürlicherweise die Qualität der jährlichen Production die Ercheinung, in welcher die Erklärung für die Fluctuation der Neigung zur Eheschliessung am unmittelbarsten gesucht werden kann. Nachdem aber die Wirkung der Production mit dem Kalender-Jahr nicht übereinstimmt, sondern bei einigen Ausnahmen: nach den aus klimatologischen Gesichtspunkten verschiedenen Gegenden und nach den verschiedenen Hauptproducten — in der zweiten Hälfte des Jahres beginnt und in das nächstfolgende Jahr stark hineingreift, erhalten wir nur in

¹⁾ Nachdem bezüglich der Jahre 1858 und 1859 über die Anzahl der in Kroatien-Slavonien vorgekommenen Trauungen keine Daten zur Verfügung stehen, sind wir gezwungen: uns mit den Daten der Jahre 1856 und 1857 zu begnügen und dieselben mit der, durch die im Jahre 1857 vollzogenen Volkszählung constatirten Volkszahl zu vergleichen. Bei dieser Berechnung entfallen im Durchschnitt der beiden Jahre auf Ungarn 9'4‰, auf Kroatien-Slavonien sammt dem damaligen Grenzgebiete 15'0‰; bei Ausserachtlassung des Grenzgebietes beträgt die Verhältnisszahl 14 auf 1000.

kapunk tiszta képet a termés befolyásáról, ha a házasságkötések számának hullámzását nem naptári évek szerint, hanem az egyik ősztől a másikig vizsgáljuk. Véve számításunk alapjául az októbertől—októberig terjedő időt s egyuttal feltüntetve három legfontosabb termékünk, a buza, kukoricza és burgonya évi hektáronként való átlagtermését az 1876. évtől, a meddig az esketések havonként való részletezése visszamegy, a következő táblázatot kapjuk:

Esketés-k Gesamtzahl der Trauungen	Buza - Weizen - Kukoricza - Maiss Burgonya - Kartoffeln átlagos termése hektáronként hektoliterekben ¹⁾ durchschnittliche Produktion nach Hektaren in Hektoliter			
	Buza - Weizen	Kukoricza - Maiss	Burgonya - Kartoffeln	
1876/77	134.153	7'0	11'3	34'8
1877/78	152.937	11'2	10'9	38'0
1878/79	163.968	15'3	19'1	69'6
1879/80	138.523	7'5	12'3	38'6
1880/81	156.944	11'6	18'6	86'0
1881/82	156.843	12'4	16'1	81'8
1882/83	169.284	18'6	20'0	110'7
1883/84	169.409	12'2	16'8	109'9

E táblázat, mely népünk három főtáplálékának bő vagy szűk terméséről ad évről évre számot, az első tekintetre is tanuskodik arról az összefüggésről, mely a termés minősége s a házasságkötések száma közt létezik. Vegyük sorba az egyes éveket. Az 1876-ki rendkívül rossz aratás az azt követő s októbertől—októberig számított évben a házasságkötések hallatlan lepadását hozta magával: míg az 1875. naptári évben 169.642 esketés,²⁾ 1876. naptári évben 154.305 esketés történt, addig táblázatunk a termés hatását magán viselő 12 hónapban csak 134.153 házasságkötést mutat fel, oly alacsony számot, minőre az inséges és háborus 1866. év óta³⁾ nem volt példa. A következő évben a buzatermés lényegesen javult s vele javult az esketések száma is; az 1878. évi jó aratás, mely mindhárom főterméknél igen kedvező eredményt hozott, a házasságkötések számát is oly magasra szöktette fel, minőt az évtized második felében többet nem találunk. Az 1879. aratás ismét rendkívül rossz volt s ime az esketések száma majdnem arra a színvonalra szállott alá, melyen az 1876-ki aratásra következett évben állott. Az 1880. és 1881. évek aratásai mindhárom főtermékben szinte meglepően egyforma minőségűek voltak s a két év házasságkötési száma is egészen egyenlő és pedig alig valamivel alacsonyabb az 1878-ki termést követett évben kimutatott számnál, mit megmagyaráz a burgonya és kukoriczatermés kiváló volta, nem ugyan kiváló, de az előző évekhez viszonyítva jó közepes buzatermással kapcsolatban. Ez elég jó évekre következett az évtized leggazdagabb termése, az 1882. év mesés bősége. A házasságkötések száma ismét felebbszökik s mintha csak állandósult volna a bőség anyagi és erkölcsi hatása, a magas esketési arány alig némi apadással eltart az 1885/6. évig, daczára annak, hogy a termés időközben buzából jóval gyengébb volt, mint 1882-ben; viszont azonban a kukoricza és főkép a szegény nép tápszere, a burgonya, ez években határozottan jól fizetett; az utóbbi legrosszabbul 1884-ben, mikor is a termést követő évben a négy év közül a legalacsonyabb házasságkötési számot találjuk. Az 1886-iki gyengébb buza és határozottan rossz kukoricza és burgonyatermés már erős apadást von maga után az

¹⁾ Miután Horvát-Szlavonorságok mezőgazdasági statisztikája csak az 1885. évtől kezdődik, a társországok termési viszonyai csakis az utolsó hat évben voltak tekintetbe vehetők; az előző adatok az anyaország termését tüntetik fel. Minthogy azonban az anyaország termése az egész birodalom termésének buzánál legalább 95%-át, kukoriczánál vagy 85%-át, burgonyánál 90—95%-át teszi: a társországokra eső termésrészt elhanyagolása az 1885-öt megelőző években számbavehető zavart nem okoz.

²⁾ Fiume nélkül.

³⁾ Ugyancsak Fiume nélkül az egész állam területén 115.330 esketés. E számra alább visszatérünk.

dem Falle ein ganz klares Bild über den Einfluss der Production, wenn wir die Fluctuation der Eheschliessungen nicht nach den Kalenderjahren, sondern von einem Herbste bis zu dem nächsten einer Erörterung unterziehen. Wenn wir als Grundlage unserer Berechnung den Zeitraum von Oktober bis Oktober annehmen und vom J. 1876 angefangen, bis zu welchem Zeitpunkt die Detaillierung der Trauungen nach Monaten zurückgeht, gleichzeitig die jährliche Durchschnitts-Production der 3 allerwichtigsten Producte: als Weizen, Mais und Kartoffel nach Hektaren angeben, erhalten wir nachstehende Tabelle:

Esketések Gesamtzahl der Trauungen	Buza - Weizen - Kukoricza - Maiss Burgonya - Kartoffeln átlagos termése hektáronként hektoliterekben ¹⁾ durchschnittliche Produktion nach Hektaren in Hektoliter			
	Buza - Weizen	Kukoricza - Maiss	Burgonya - Kartoffeln	
1884/85	163.476	13'7	17'2	80'1
1885/86	165.235	14'5	19'5	89'2
1886/87	152.111	13'0	15'4	76'0
1887/88	159.764	18'1	13'9	78'2
1888/89	146.953	17'0	17'5	84'1
1889/90	136.591	11'2	17'9	89'8
1890/91	149.091	17'2	16'0	67'1

Diese Tabelle, welche über die reiche oder missliche Fechsung der 3 hauptsächlichsten Nahrungsmittel des Volkes, von Jahr zu Jahr Aufschluss gibt, beweist auf den ersten Blick den Zusammenhang, welcher zwischen der Qualität der Production und der Anzahl der Eheschliessungen besteht. Betrachten wir die einzelnen Jahre der Reihe nach. Die ausserordentlich schlechte Fechsung im Jahre 1876 hatte zur Folge, dass im nächsten, von Oktober bis Oktober gerechneten Jahre die Eheschliessungen ausserordentlich abnahmen; während im Kalenderjahr 1875: 169.642 Trauungen,²⁾ im J. 1876 aber 154.305 vollzogen wurden, weist unsere Tabelle in den, unter Einwirkung der Production stehenden 12 Monaten nur 134.153 Eheschliessungen nach, eine so niedere Zahl, dass ein ähnliches Beispiel seit dem misslichen Kriegsjahr 1866³⁾ nicht angetroffen werden kann. Im nächsten Jahre ergab die Weizenernte ein viel besseres Resultat und es gestaltete sich hiemit auch die Anzahl der Trauungen günstiger; die gute Ernte der Jahres 1878, welche bei allen drei Hauptproducten ein ausserordentlich günstiges Ergebniss hatte, steigerte die Anzahl der Eheschliessungen dermassen, dass eine ähnliche hohe Zahl in der 2. Hälfte des Jahrzehnts nicht mehr angetroffen werden kann. Die Ernte des Jahres 1879 war neuerdings eine sehr missliche und es sank die Zahl der Trauungen fast auf dasselbe Niveau herab, auf welchem dieselbe in dem der Ernte v. J. 1876 folgendem Jahre stand. Die Ernten der Jahre 1880 und 1881 erzielten bezüglich aller drei Hauptproducte ein auffallend gleiches Ergebniss, die Anzahl der Eheschliessungen in den darauf folgenden 2 Jahren ist ebenfalls ganz gleich und kaum um etwas geringer als die Zahl des Jahres nach der Ernte v. J. 1878; dies erklärt das ausserordentliche günstige Ergebniss der Mais- und Kartoffel-Fechsung, im Einklange mit einer zwar nicht besonderen, den früheren Jahren gegenüber jedoch mittelguten Weizenernte. Auf diese ziemlich guten Jahre folgte die reichste Fechsung des Jahrzehnts, die fabelhafte Ergiebigkeit des Jahres 1882. Die Anzahl der Eheschliessungen nimmt neuerdings zu, und es scheint, dass die materielle und moralische Wirkung der reichen Fechsung eine stabilere wäre, denn es dauert die hohe Verhältnisszahl der Ehen bei einer kaum nennenswerthen Abnahme bis zu dem Jahre 1887 an, trotzdem die Ernte, hauptsächlich die Weizenernte in diesen Jahren eine weit schwächere war als im Jahre 1882; der Mais aber und hauptsächlich das Nahrungsmittel des armen Volkes, die Kartoffeln, gaben in diesem Jahre eine entschieden günstige Fechsung; letzteres Product ergab im Jahre 1884 die schlechteste Ernte und es wurden auch in dem nächstfolgenden Jahre unter den in Rede stehenden 4 Jahren die wenigsten Ehen geschlossen. Die mindere Weizenernte und die entschieden ungünstige Mais- und Kartoffel-Fechsung des Jahres 1886 zogen eine starke Abnahme bei der Anzahl der Trauungen nach sich, nach der gün-

¹⁾ Nachdem die landwirtschaftliche Statistik Kroatien-Slavoniens nur mit dem Jahre 1885 beginnt, konnten die Productions-Verhältnisse der adnexen Länder nur in den 6 letzten Jahren in Betracht genommen werden; die Daten der früheren Jahre repräsentiren die Production des Mutterlandes. Nachdem aber die Production des Mutterlandes bei dem Weizen 95%, bei dem Mais beiläufig 85%, bei den Kartoffeln 90—95% der Production des ganzen Königreiches beträgt, so verursacht das Wegbleiben des auf die adnexen Länder entfallenden Productionstheiles in den, dem Jahre 1885 vorangegangenen Jahren, keine in Rechnung kommende Störung.

²⁾ Ohne Fiume.

³⁾ Ebenfalls ohne Fiume, auf dem ganzen Gebiet des Landes 115.330 Trauungen. Auf diese Zahl werden wir noch später zurückkehren

esketések számában, a kitünő buzatermést adott 1887. aratás után egy kicsit emelkedik e szám — hogy nem nagyobb mérvben, azt eléggé megmagyarázhatja a másik két termék gyenge hozama; a következő éveknél azonban már szemlátomást megszűnik az összefüggés termés és házasságkötési hajlam közt. A magyarázatot itt a fentebb már említett új véderőtörvényben kell keresnünk: ennek jelzett intézkedése lenyomta az 1889. évi esketések számát s hatásában kétségkívül támogatva az 1889. évi nagyon rossz buzatermés nyomása által, az 1889/90. évben oly alacsonyra szállította le a házasságkötések számát, minőre a 1876/77. inséges év óta nincs példa: sőt, ha meggondoljuk, hogy ez időközben az ország népessége legalább 10%-kal szaporodott, az 1889/90. év esketéseinek számát sokkal alacsonyabb színvonalra kell helyeznünk, mint az 1876/77. évbeliekét. A legutolsó, 1890. októbertől 1891. októberéig terjedő évben a házasságkötések száma emelkedett, mit azonban nem az egészben közepes termés, hanem a házasságátlló ok pillanatnyi hatásának elmulta magyaráz meg.

Miután három főtermékünk együttvéve ugyan hazánk népességének táplálkozásában oly szerepet játszik, mely mellett a többi élelmi szerek teljesen háttérbe szorulnak; de egyes vidékeken ezek közül csak egyik vagy másik bir jelentőséggel: nem érdektelen az esketések gyakoriságát egyes vidékeken a megfelelő főtápszerezrel viszonyba hozni. E végből kiválasztottuk az ország azon öt — öt megyéjét, melyben a buza, aztán a kukoricza, illetve burgonya-termelés a legnagyobb területet foglalja el. A következő kimutatásban a buzatermelő megyék neve alatt tehát Temes, Jász-N.-K.-Szolnok, Torontál, Békés és Arad megyéket (törvényhatóságú városok nélkül), a kukoricza-termelő megyék elnevezés alatt Kis-Küküllő, Krassó-Szörény, Szolnok-Doboka, Hunyad és Máramaros, a burgonya-termelő megyék neve alatt Árva, Liptó, Szepes, Turóc és Zólyom megyéket foglaltuk össze. Volt az esketések összege, illetve a főtermékből hektáronként termett mennyiség hektoliterekben:

Évben <i>Im Jahre</i>	Buzatermelő <i>Weizen producierende</i>		Kukoriczatermelő <i>Mais producierende</i>		Burgonyatermelő <i>Kartoffel producierende</i>	
	esketés <i>Anzahl der Trauungen</i>	átlag-termés <i>Durchschnittl. Production</i>	esketés <i>Anzahl der Trauungen</i>	átlag-termés <i>Durchschnittl. Production</i>	esketés <i>Anzahl der Trauungen</i>	átlag-termés <i>Durchschnittl. Production</i>
1876/7	14.375	5'9	9.434	14'2	4.154	56'1
1877/8	18.450	10'3	10.501	12'9	4.389	48'1
1878/9	18.961	13'9	12.375	16'6	4.683	66'1
1879/80	15.549	6'8	9.822	12'8	3.851	49'9
1880/81	17.966	9'6	11.604	17'8	4.892	83'0
1881/2	16.090	9'3	10.573	13'7	4.863	104'8
1882/3	19.789	17'6	12.154	17'9	4.781	100'7
1883/4	18.986	12'6	11.846	11'9	4.885	105'4
1884/5	17.302	12'8	10.610	12'1	4.723	72'4
1885/6	17.749	15'2	11.853	20'7	4.624	116'1
1886/7	15.603	13'8	10.964	13'2	4.546	118'0
1887/8	17.821	20'5	11.178	10'1	4.734	114'6
1888/9	15.949	17'8	9.380	14'1	3.966	59'1
1889/90	14.179	11'1	9.461	15'8	4.161	109'7
1890/91	15.876	18'8	10.478	14'9	4.195	76'4

E kis táblázat csak megerősíti azt a szoros összefüggést termés és házasságkötés közt, melyet fentebb az egész birodalomra nézve kimutattunk. A buzatermelő öt megyének esketési számai kivétel nélkül apadnak, ha a termés rosszabb volt, mint az előző évben, ellenben egyetlen egy kivétellel — emelkednek, ha az jobb volt az előzőnél. Ez egyetlen kivétel az 1884. évi aratást követő évben észlelhető, mikor is az előző évinél — ugyan csak egy elenyésző töredékkel — jobb aratás után nem emelkedett az esketési szám, hanem inkább csökkent. Ha azonban magyarázatot keresünk, talán ezt is megtaláljuk abban, hogy az 1884. évi burgonyatermés rendkívül rossz volt s így a szegény ember e főtáplálékának drágasága ellensúlyozhatta a különben is számba

stigen Weizenernte des Jahres 1887 nahm die Zahl der Trauungen einigermaßen zu; dass dies nicht in noch grösserem Masse zutrifft, dies erklärt hinlänglich das schwache Ertragniss der beiden anderen Producte; in den nächsten Jahren hört aber der Zusammenhang zwischen der Production und der Neigung zur Eheschliessung zusehends auf. Die Erklärung hierfür ist in dem bereits erwähnten neuen Wehrgesetz zu suchen, die angeführte Verfügung des Gesetzes drückte die Anzahl der Trauungen v. J. 1889 herab und es verminderte dieselbe — in ihrer Wirkung unstreitbar auch durch den Einfluss der äusserst misslichen Weizenernte des Jahres unterstützt — die Anzahl der Eheschliessungen im Jahre 1889/90 dermassen, dass seit dem misslichen Jahre 1876/77 kein ähnliches Beispiel gefunden werden kann: ja, wenn man bedenkt, dass in diesem Zeitraum die Bevölkerung des Landes mindestens um 10% zunahm, so sind wir gezwungen die Anzahl der Trauungen vom Jahre 1889/90 als auf einem viel niedrigeren Niveau stehend anzusehen, als jene des Jahres 1876/77. Im letzten, vom Oktober 1890 bis Oktober 1891 andauerndem Jahre, zeigt die Anzahl der Eheschliessungen eine Zunahme, was jedoch nicht die allgemeine mittelmässige Ernte, sondern das Aufhören der momentanen Einwirkung der die Eheschliessungen hemmenden Ursache erklärt.

Obzwar die drei Hauptproducte zusammengenommen hinsichtlich der Nahrung der Bevölkerung des Landes eine so wichtige Rolle spielen, dass neben diesen die übrigen Nahrungsmittel gänzlich in den Hintergrund gedrängt werden, wird es doch nicht ohne Interesse sein, nachdem in den einzelnen Gegenden von diesen 3 Producten bald nur das eine, oder bald das andere von Wichtigkeit ist, die Häufigkeit der Eheschliessungen mit dem entsprechenden Hauptnahrungsproduct zu combiniren. Zu diesem Zwecke wählten wir je 5 Comitats des Landes aus, in welchen die Weizen, dann die Mais-, respect. Kartoffel-Erzeugung am meisten cultivirt wird. Im nachstehenden Ausweise haben wir also unter dem Titel Weizen producierende Comitats: Temes, J.-N.-Kun-Szolnok, Torontál, Békés und Arad (ohne den Städten mit Municipium), unter dem Titel Mais producierende Comitats: Kis-Küküllő, Krassó-Szörény, Szolnok-Doboka, Hunyad und Máramaros, endlich unter dem Titel Kartoffeln producierende Comitats: Árva, Liptó, Szepes, Turóc und Zólyom aufgenommen. Es betrug die Anzahl der Trauungen, beziehungsweise die aus dem Hauptproduct nach Hektaren producierte Menge in Hektoliter:

Diese Tabelle bestätigt den engen Zusammenhang, welcher zwischen Production und Eheschliessungen bezüglich des ganzen Landes im Obigen nachgewiesen wurde. Die Anzahl der Trauungen zeigt in den 5 Weizen produzierenden Comitaten ohne Ausnahme eine Abnahme, wenn die Ernte eine ungünstigere war, als im Vorjahre, nimmt aber — bei einer einzigen Ausnahme — zu, wenn die Ernte eine günstigere war als im Vorjahre. Diese einzige Ausnahme kann in dem, der Ernte vom Jahre 1884 folgendem Jahre wahrgenommen werden, in diesem Jahre zeigt die Anzahl der Trauungen, nach einer, nur um einen geringen Bruchtheil günstigeren Ernte als die vorjährige keine Zunahme, sondern nimmt vielmehr ab. Suchen wir jedoch nach einer Erklärung hierfür, so können wir dieselbe vielleicht in dem Umstande finden, dass die Kartoffel-Fechung des Jahres 1884 eine sehr schlechte war und es konnte sonach die Theuerung

nem jövő csekélységü emelkedést, melyet a termés-statisztikai kimutatás a buzánál jelez.

Ha a véderőtörvény ujtásának zavaró befolyása alatt álló 1888—1890. évektől eltekintünk, szintén nagyon jó összhangot találunk a másik két főtermény termése és a kiválasztott megyék esketési arányszámai közt. Hogy ez összhang még sem oly teljes, mint a buzatermelő megyékben, az könnyen érthető, miután az itt szóban forgó megyék gazdasági életében a kukoricza, illetve burgonya nem játszik oly döntő szerepet, mint a buza a fő buzatermelő megyékben, mi kitűnik abból, hogy míg az öt buzatermelő megye művelés alatt álló területének kerek 25°/_o-ka terem buzát, addig a kukoricza a megfelelő öt megyében csak 7°/_o, a burgonya épen csak 5°/_o-át foglalta el a termő területnek. Az utóbbi megyék gazdasági élete tehát más tényezők nagyobb behatása alatt áll s így például a gazdagabb vidékek jó és rossz termései módosíthatják a saját főtermék hozománának befolyását, mely magyarázat a sorozat első két évére kétségtelenül áll, hol ugyanis a kukoricza és burgonya egy csekélységgel rosszabbul fizetett 1877-ben, mint az előző évben, de az ország főgabnaeme, szemben az előző inséges évvel, jelentékenyen jobb termést adott s így az egész országra kiterjedő gazdasági javulást idézett elő.

Hazánk agricol jellege annyira általános, az ország minden részére kiterjedő, hogy az egyes részeken a most megállapított összefüggés termés és esketések közt kétségtelenül újra előtűnik. Nagyobb érdekléssel bír a városok esketési számainak összehasonlítása a vidékével. E célra szolgál a következő táblázat, mely a 27 törvényhatóságú város mellett Budapestet, mint nagy várost, külön tünteti fel. Számaink szintén az októbertől októberig terjedő évre vonatkoznak.

	Esketések összes száma — Gesamtzahl der Trauungen		
	1. a vidéken in der Provinz	2. a 27 törvényhatóságú városban in den 27 Städten mit Municipien	3. Budapest in Budapest
1876/77.	125.369	6.468	2.316
1877/78.	143.130	7.380	2.427
1878/79.	154.095	7.209	2.664
1879/80.	128.307	7.408	2.808
1880/81.	146.329	7.440	3.175
1881/82.	145.901	7.616	3.326
1882/83.	157.591	8.115	3.578
1883/84.	157.025	8.478	3.906
1884/85.	151.305	8.366	3.805
1885/86.	153.129	8.128	3.978
1886/87.	140.359	7.722	4.030
1887/88.	148.131	7.799	3.834
1888/89.	135.186	7.916	3.851
1889/90.	124.304	7.235	4.052
1890/91.	136.936	7.898	4.256

A városok, különösen pedig a főváros lakosságának folytonos emelkedése természetesen zavarólag hat a sorozat egymásután következő hullámzásainak megítélésére, annyit azonban e számokból is kivehetni, hogy a városi népesség házasságkötései nem haladnak évről-évre szorosan párhuzamban a vidéki népességével. Nagy városokban azonban látjuk az összefüggést, a hetvenes évek rossz terméseinek s az azokkal kapcsolatos általános gazdasági depressiónak befolyása érezhető a nyolczvanas évek elején is, az 1882-ki fordulat a jobbra, a városokban egy évvel később maximumot hoz létre, mely a fővárosban is határozottan kivehető; az évtized vége felé a városokban is, mint a vidéken, hanyatlás áll be, mely legélesebben az 1889—90. évben tűnik fel — részben az említettük törvényhozási ujtás hatásakép, részben tán még az 1885-tel kezdődött ipari depressio utókövetkezménye gyanánt. Hogy az 1889—90. év a fővárosban már emelkedő esketési számot hozott, annak — azon körülményen kívül, hogy a korai házasságok itt csekély szereppel bírván, a véderő törvény módo-

dieses Haupt-Nahrungsmittels der ärmeren Klasse die ohnedies äusserst geringe Zunahme, welche der Ausweis über die Productions-Statistik bezüglich des Weizens aufführt — paralyssieren.

Wird von den, unter der störenden Einwirkung der Neu-erung des Wehrgesetzes stehenden Jahren 1888—1890 abgesehen, so kann ebenfalls eine vollkommene Übereinstimmung constatirt werden zwischen der Production der beiden anderen Hauptproducte und den Eheschliessungs-Verhältnisszahlen der gewählten 5 Comitate. Dass aber diese Übereinstimmung keine so vollkommene ist, als in den Weizen producierenden Comitaten, dies ist selbstverständlich, nachdem im wirtschaftlichen Leben der hier in Rede stehenden Comitate der Mais, beziehungsweise die Kartoffel keine so entscheidende Rolle spielen, als der Weizen in den hauptsächlich Weizen producierenden Comitaten, was auch daraus erhellt, dass während in den fünf Weizen producierenden Comitaten 25°/_o der bebauten Fläche auf den Weizen entfallen, in den 5 anderen entsprechenden Comitaten der Mais nur 7°/_o, die Kartoffel sogar nur 5°/_o der bebauten Fläche in Anspruch nehmen. Das wirtschaftliche Leben letzterer Comitate steht mithin unter einem grösseren Einflusse anderer Factore und es können z. B. die günstigen oder misslichen Jahre reicherer Gegenden die Ertragbarkeit des eigenen Hauptproductes beeinflussen. Diese Erklärung ist unstreitbar richtig bezüglich der ersten zwei Jahre unserer Tabelle, es war nämlich im Jahre 1877 der Mais und die Kartoffel-Fechung nur um sehr wenig ungünstiger als im Vorjahre, der Hauptgetreideartikel des Landes ergab aber, im Vergleiche zum vorherigen misslichen Jahr, eine bedeutend bessere Fechung, was im ganzen Lande in wirtschaftlicher Beziehung eine günstigere Gestaltung hervorrief.

Der agriculturale Charakter Ungarn's ist, ein so allgemeiner, auf sämtliche Theile des Landes sich erstreckender, dass in den einzelnen Theilen des Landes der soeben dargestellte Zusammenhang zwischen Production und Trauungen neuerdings constatirt werden könnte. Vom grösseren Interesse ist aber der Vergleich der Anzahl der Trauungen in den Städten mit jenen in der Provinz. Zu diesem Zwecke dient nachstehende Tabelle, in welcher neben den 27 Städten mit Municipium, Budapest als eine Grossstadt gesondert nachgewiesen erscheint. Die nachstehenden Daten beziehen sich ebenfalls auf den Jahreszeitraum von Oktober bis zu Oktober:

Die fortwährende Zunahme der Bevölkerung in den Städten hauptsächlich aber in der Hauptstadt, wirkt natürlicherweise störend auf die Beurtheilung der Fluctuationen der nacheinander folgenden Jahre, so viel ist aber auch aus diesen Zahlen ersichtlich, dass die Eheschliessungen der städtischen Bevölkerung von Jahr zu Jahr mit jenen der Provinz-Bevölkerung nicht ganz parallel laufen. In grossen Städten fällt aber der Zusammenhang ins Auge, es kann die Einwirkung der ungünstigen Ernten, sowie der damit verbundenen allgemeinen wirtschaftlichen Depression der 70-er Jahre auch am Anfange der 80-er noch wahrgenommen werden; die günstigere Gestaltung des Jahres 1882 verursacht um ein Jahr später in den Städten ein Maximum, welches auch in der Hauptstadt deutlich ersichtlich ist, gegen das Ende des Jahrzehntes tritt sowohl in den Städten als auch in der Provinz ein Rückfall ein, derselbe gelangt am stärksten im Jahre 1889/90 zum Ausdrucke, theils als die Wirkung der schon erwähnten legislatorischen Novelle, theils vielleicht auch als Nachfolge der im Jahre 1885 eingetretenen industriellen Depression. Dass das Jahr 1889/90 in der Hauptstadt dennoch eine zunehmende Eheschliessungszahl mit sich brachte, mag seine Erklärung ausser dem Umstande, dass die frühzeitigen Ehen hier nur von geringem Belang sind und sonach die Modificirung

sítása behatással nem birt — magyarázata a megjavult ipari és pénzvviszonyokban lelhető, mely javulás az ország első városában valószínűleg korábban vált érezhetővé, mint a vidéki városokban.

A régebbi évek adataira visszamenve ily tüzetes összeállításokat adni nem lehet; mert ez adatok egyrészt hiányosságuknál fogva, másrészt a megfelelő mezőgazdasági statisztikai alap nem léteben nem hasonlíthatók össze a megkívánt szabotossággal. Azért a következő táblázatban csak arra szoritkozunk, hogy az esketések összegét, ha lehet, az egész Magyarbirodalomban, ha nem, legalább az anyaországban, feltüntessük.

	Magyarbirodalom Königreich Ungarn	Anyország Mutterland
1851/52 ¹⁾	—	127.685 ²⁾
1852/53 ¹⁾	—	102.433 ²⁾
1853/54 ¹⁾	117.541	95.341 ²⁾
1854/55 ¹⁾	113.292	93.006 ²⁾
1855/56 ¹⁾	150.565	116.819 ²⁾
1856/57 ¹⁾	137.055	109.683 ²⁾
1857/58 ¹⁾	—	106.992 ²⁾
1858/59 ¹⁾	—	89.332 ²⁾

E számokra csak néhány megjegyzést tehetünk. Feltűnő hullámzásokat tükröztetnek vissza a szóban forgó évek: így pl. erős a csökkenés 1851/52-ről a következő évre, feltűnő az emelkedés a kolera és háboru által sujtott 1855-ről 1856-ra, a csökkenés az ismét háborus 1859-ben, az 1866-ki nagy leapadás, a kolera és inség következménye, de legeslegjobban kiemelkedik a sorozatból az 1868-ki rendkívül magas, azóta többé meg sem közelített házasságkötési szám, nyilván a kitűnő jó termés s a politikai újjászületés együttes következménye.

Ha mindeme hullámzások nagy vonásait, fő irányzatait tekintjük, úgy két maximumot észlelhetünk az esketések számában: az egyik a hatvanas évek végétől a hetvenesek közepéig tart a másik a nyolczvanas évek első felére, illetve közepére, 1882—86-ra esik, a második maximum azonban jóval gyengébb az elsőnél. Mindkét maximum, mint láttuk, a gazdasági élet menetéből magyarázható meg és a néplélektan szempontjából nagyon becses világot vet a fejleményekre az a tény, hogy épen a legsúlyosabb évekre következett visszahatás idején, 1868-ban emelkedett többé utól nem ért magaslatra a házasságkötési szám. A nyolczvanas évek maximuma mérsékeltébb, de zavartalanabb, mint a hetvenes éveké; annál feltűnőbb az apadás, mely a legújabb években beállott.

3. A házasságra lépők életkora az 1890. és 1891. években, visszatekintéssel a régebbi évekre.

A Magyarbirodalomban az 1890. és 1891. években házasságra lépett vőlegények, illetve menyasszonyok életkorát a követ-

¹⁾ Az 1851—59. években a novembertől—novemberig terjedő év véte-tett, az eredeti kimutatásokkal összhangban s az oknál fogva is, mert e csoportosítás a termés hatását jobban kidomborítja, mint a naptári év. A naptári évet véve egyébiránt a számok a következők:

	Magyarbirodalom Königreich Ungarn	Anyország Mutterland
1852.	—	121.831
1853.	—	95.317
1854.	117.159	94.846
1855.	129.260	102.707

²⁾ Az anyaország akkori terjedelmében, t. i. az abszolút kormány alatt u. n. Magyarország, a Szerb vajdaság és temesi bánóság s Erdély — tehát a katonai határvidéknek jelenleg az anyaországhoz csatolva levő része nélkül.

des Wehrgesetzes von keinem Einflusse war, in der günstigeren Gestaltung der industriellen und Credit-Verhältnisse finden, welche günstigere Gestaltung in der Hauptstadt warscheinlich früher fühlbar wurde als in den Provinz-Städten.

Zurückgreifend auf die Daten früherer Jahre, ist es unmöglich derartig eingehende Zusammenstellungen geben zu können, nachdem zwischen diesen Daten, theils zufolge ihrer Unvollständigkeit, theils wegen Mangel der erforderlichen landwirtschaftlich-statistischen Grundlage ein Vergleich mit der erwünschten Präcisi-tät nicht aufgestellt werden kann. Deshalb werden wir uns in der nachstehenden Tabelle darauf beschränken, die Anzahl der Trauungen, wenn möglich bezüglich des ganzen Landes, und wenn nicht, wenigstens bezüglich des Mutterlandes nachzuweisen.

	Magyar irodalom Königreich Ungarn	Anyország Mutterland
1864	124.888	104.490 ²⁾
1865	142.962	118.864 ²⁾
1866	—	105.670 ²⁾
1867	—	135.601 ²⁾
1868	—	179.637 ²⁾
1869	—	146.272 ²⁾
1870	—	130.999 ²⁾
1871	—	142.853
1872	—	147.555
1873	—	143.718
1874	—	143.718
1875	—	147.443

Diesen Zahlen kann man nur einige Bemerkungen beifügen. Auffallende Fluctuationen widerspiegeln die in Rede stehenden Jahre, so zeigt z. B. eine starke Abnahme das dem Jahre 1851/52 nachfolgende Jahr, eine auffallende Zunahme das Cholera- und Kriegsjahr von 1855 auf 1856, im Kriegsjahre 1859 ist neuerdings eine Abnahme ersichtlich, der grosse Rückgang des Jahres 1866 ist die Folge der Choleraepidemie und des Nothzustandes, am stärksten tritt jedoch aus der Reihenfolge die ausserordentlich hohe, seither nicht einmal annähernd erreichte, Zahl der Ehen im Jahre 1868 hervor, offenbar die einheitliche Folge der ausgezeichneten Ernte und der politischen Neugestaltung.

Nimmt man die wichtigeren Charakterzüge und Haupt-richtungen all' dieser Fluctuationen in Betracht, so können hinsichtlich der Anzahl der Trauungen zwei überaus günstige Gestaltungen wahrgenommen werden, die eine dauert vom Ende der 60-er Jahre bis zur Mitte der 70-er Jahre, die andere entfällt auf die erste Hälfte, beziehungsweise auf die Mitte der 80-er Jahre, nämlich auf die Jahre 1882—1886, dieses zweite Maximum ist aber ein viel schwächeres als das erstere. Beide günstige Gestaltungen finden, wie dies ersichtlich war, in dem Laufe des wirtschaftlichen Lebens die Erklärung und es wirft auf diese Ergebnisse vom Gesichtspunkte der Volks-Psychologie die Thatsache ein sehr günstiges Licht, dass eben während der Reaction, welche den schwierigsten Jahren folgte, im Jahre 1868 die Anzahl der Trauungen sich zu einer seither niemals erreichten Höhe schwang. Die günstigere Gestaltung der 80-er Jahre war eine mässigere, jedoch auch ununterbrochener andauernde als jene der 70-er Jahre, umso auffallender ist die Abnahme, welche in den allerjüngsten Jahren eintraf.

3. Das Alter der heiratenden Personen in den Jahren 1890 und 1891. mit Hinblick auf die früheren Jahre.

Das Alter der Bräutigame, beziehungsweise der Bräute, die sich in den Jahren 1890 und 1891 im Königreiche Ungarn ver-

¹⁾ In den Jahren 1851—59 wurde das von November bis November andauernde Jahr im Einklange mit der Original-Nachweisung und auch aus dem Grunde angenommen, nachdem aus dieser Gruppierung die Wirkung der Production besser hervortritt, als wenn das Kalenderjahr zur Grundlage dienen würde. Das Kalenderjahr betrachtet gestalten sich die Daten folgendermassen:

	Magyarbirodalom Königreich Ungarn	Anyország Mutterland
1856.	146.496	115.859
1857.	133.986	106.541
1858.	—	100.901
1859.	—	87.316

²⁾ Das Mutterland nach der damaligen Ausdehnung, nämlich das sogenannte Ungarn während der absoluten Regierung, ohne der serbischen Wojwodenschaft, des Temeser Banat's und ohne Siebenbürgen, das heisst ohne den gegenwärtig dem Mutterlande einverleibten Theilen der Militärgrenze.

kező táblázat tünteti fel. Volt ezer vőlegény, illetve menyasszony közt a két év átlagában:

V ő l e g é n y		B r ä u t i g a m e	
24 éven aluli — unter 24 Jahren ...	253	im Alter von 24—30 éves — Jahren	496
» » » 31—40 » » »	143	» » » 41—50 » » »	62
» » » 51—60 » » »	33	60 éven felüli — über 60 Jahre ...	13

E táblázat, mely a katonai házasságkötéseket is felöleli, tanuskodik arról, hogy népünknel a fiatalok által kötött házasságok birnak túlsúlyal. Az összes házasságokat véve, a férfiaknál a 30 éven aluliak háromnegyedét, nőknél a 24 éven aluliak 70°/o-át szolgáltatják a házasságralépőknek. S a mi különösen jellemző, alig szabadul ki az ifju a most már 21. évvel kezdődő katonakötelezettség járma alul, azonnal siet családot alapítani, ugy, hogy a mint látható, a vőlegények kerek egy negyede 24 éven alul áll. A házasságkötési kor tekintetében azonban az ország egyes részei közt nagy különbség van, mit a következő táblázat a szokásos területi felosztásban mutat be, már csak a polgári népességre szorítkozva. Volt ezer vőlegény, illetve menyasszony között:

ehelichten, ist aus nachstehendem Ausweise ersichtlich. Es waren unter 1000 Bräutigamen beziehungsweise Bräuten im Durchschnitt 1890 und 1891:

M e n y a s s z o n y		B r ä u t e	
20 éven aluli — unter 20 Jahren ...	380	im Alter von 20—24 éves — Jahren	326
» » » 25—30 » » »	152	» » » 31—40 » » »	81
» » » 41—50 » » »	42	» » » 41—50 » » »	42
50 éven felüli — über 50 Jahre ...	19		

Diese Tabelle, welche auch die Militär-Trauungen umfasst, liefert einen Beweis dafür, dass in der Bevölkerung Ungarns die durch jüngere Generationengeschlossenen Ehen im Übergewichte sind. Die Gesamtzahl der Eheschliessungen betrachtet, entfallen von den eine Ehe eingehenden Individuen bei den Männern $\frac{3}{4}$ Theile auf jene, die im Alter unter 30 Jahren stehen und beim weiblichen Geschlecht 70°/o auf die im Alter unter 24 Jahren stehenden. Hauptsächlich charakteristisch ist, dass der Jüngling kaum er das Joch der nunmehr mit dem 21. Jahre beginnenden Militärflicht abschüttelt, sich beeilt eine Familie zu gründen, so dass, wie aus Obigem ersichtlich, netto $\frac{1}{4}$ Theil der Bräutigame in einem Alter unter 24 Jahren stehen. Hinsichtlich des Eheschliessungs-Alters bestehen aber zwischen den einzelnen Theilen des Landes namhafte Unterschiede; dieselben sind — jedoch nur bezüglich der Civil-Bevölkerung — nach der gebräuchlichen territorialen Eintheilung aus folgender Tabelle ersichtlich. Es waren unter 1000 Bräutigamen beziehungsweise Bräuten:

Országrészt Landestheil	B r ä u t i g a m e						B r ä u t e					
	24 éven aluli unter 24 Jahren	von	von	von	von	60 éven felüli über 60 Jahre	20 éven aluli unter 20 Jahren	von	von	von	von	50 éven felüli über 50 Jahre
		25—30	31—40	41—50	51—60			21—24	25—30	31—40	41—50	
	v ő l e g é n y						m e n y a s s z o n y					
a Duna bal partján ... am linken Donauufer	230	512	149	65	33	11	305	362	183	93	42	15
a Duna jobb partján ... am rechten Donauufer	195	552	151	62	29	11	361	354	156	77	37	15
a Duna-Tisza közén ... in dem Donau-Theiss Beck	255	467	165	62	32	19	389	305	143	93	44	26
a Tisza jobb partján ... am rechten Theissufer	219	556	119	57	36	13	352	365	154	74	40	15
a Tisza bal partján ... am linken Theissufer	188	561	140	64	33	14	370	355	150	82	44	19
a Tisza-Maros szögén ... in dem Theiss-Maros Becken	352	431	121	55	29	12	409	325	131	72	40	23
Erdélyben ... in Siebenbürgen	157	597	146	61	30	9	345	346	171	77	44	17
Horvát-Slavonországban ... in Kroatien-Slavonien	434	310	130	69	44	13	495	235	130	72	45	23

A legnagyobb szélsőségeket egyrészt Erdélyben, másrészt a társországokban találjuk. Amott a vőlegényeknek csak egy gyenge hatoda áll 24 éven alul, itt ellenben közel fele; a menyasszonyok legfiatalabb rétegénél a különbség nem ily nagy ugyan, de szintén nagyon érezhető. A vőlegényeknél maradván, legközelebb áll a társországokhoz a Tisza-Maros szöge, hol egy erős harmada a vőlegényeknek 24 éven aluliakból kerül ki; míg Erdélyhez közelednek 20°/o-on aluli arányukkal a Tisza bal partja és a Duna jobb partja.

A legközvetlenebb magyarázatot ugyan e jelenségeknél az éghajlat befolyása volna hivatva szolgáltatni. S kétségteljesen az ország legdélibb s így legmelegebb vidékei azok, melyek a legtöbb korai házasságot mutatják fel, míg a legkésőbb kötött házasságok hazája, Erdély, éghajlatának zordsága tekintetében felülmúlja az összes többi országrészeket. Ámde e magyarázat nem elégit ki teljesen. A nemi érettség és testi fejlettség az égaljtól függő valami ugyan, de a korai házasságok gyakoriságához e tényezők felül még a gazdasági tényező, a megélhetés biztosított vagy könnyű volt s a az igények csekélysége is elengedhetetlen feltételek.

Auf die grössten Gegensätze treffen wir einestheils in Siebenbürgen, anderestheils in den adnexen Ländern. Dort steht nur ein schwacher sechstel Theil der Bräutigame im Alter unter 24 Jahren, in den adnexen Ländern hingegen beinahe die Hälfte; bei der jüngsten Generation der Bräute ist zwar die Differenz keine so grosse, aber immerhin noch eine fühlbare. Bei den Bräutigamen verharrend, steht den adnexen Ländern das Theiss-Maros Becken am nächsten, wo ein starker Dritt-Theil der Bräutigame noch im Alter unter 24 Jahren steht, Siebenbürgen aber nähern sich mit einem Verhältniss von unter 20°/o das linke Theissufer und das rechte Donauufer.

Die nächstliegende Erklärung für diese Erscheinung wäre zwar der Einfluss des Klimas zu geben berufen. Es sind auch hauptsächlich die südlichsten und wärmsten Gegenden des Landes diejenigen, welche die meisten frühzeiten Ehen aufweisen können, während Siebenbürgen, die Stätte der späten Eheschliessungen, hinsichtlich der Rauheit des Klimas sämtliche übrigen Landestheile übertrifft. Diese Erklärung ist jedoch nicht vollkommen befriedigend. Die Geschlechtsreife und die körperliche Entwicklung ist zwar allerdings vom Klima abhängig, doch bilden zur Häufigkeit der frühzeitigen Ehen ausser diesem Factor auch die wirtschaftlichen Factoren, der gesicherte oder leichtere Lebensunterhalt und die mässigen Ansprüche auch eine unerlässliche Vorbedingung.

Ezt bizonyítja az agrikus és a házközösség intézményében gazdasági szemponttal bíró Horvát-Szlavonországek feltűnő kiemelkedése s ezzel szemben az a körülmény, hogy az egészben enyhe égáljú Duna jobb partja csak nagyon kevés 24 éven aluli vőlegényt mutat fel, minden esetre jóval kevesebbet, mint az ország zordabb égáljú felfölde. Alább lesz alkalmunk e viszonyt a 24 éven aluli vőlegények arányának megyéről megyére menő kimutatásában vizsgálni, itt elég arra utalni, hogy azon ország-részek, melyekben egyáltalán magas a házasságkötések aránya, rendszeren sok korai házasságot is mutatnak fel és viszont. Ezen természetes összefüggést azonban zavaró okok nem egyszer megbontják, mire azonnal rá fogunk térni.

A következő táblázat feltűnteti törvényhatóságról törvényhatóságra azt az arányt, melyben a 24 éven aluli vőlegények, illetve a 20 éven aluli menyasszonyok az összes házasságralépőkhoz állanak. A számok itt is az 1890. és 1891. évek átlagára vonatkoznak:

		Száz esketésnél volt Bei 100 Trauwungen waren	
		24 éven aluli vőlegény Bräutigame un- ter 24 Jahren	20 éven aluli menyasszony Bräute unter 20 Jahren
a) Duna bal partja.			
1	Árva vármegye	20	21
2	Bars »	26	37
3	Esztergom vármegye	27	34
4	Hont vármegye	38	46
	Selmec- és Béalab. sz. k. v.	10	17
	együtt...	35	43
5	Liptó vármegye	26	25
6	Nógrád »	33	43
7	Nyitra »	23	31
8	Pozsony »	15	23
	Pozsony, sz. k. v.	5	10
	együtt...	13	20
9	Trencsén vármegye	21	23
10	Turóc »	10	26
11	Zólyom »	22	40
	Összesen	23	30
b) Duna jobb partja.			
1	Baranya vármegye	45	51
	Pécs, sz. k. v.	9	18
	együtt...	41	48
2	Fejér vármegye	18	37
	Székes-Fejérvár, sz. k. v.	11	26
	együtt...	17	36
3	Győr vármegye	9	29
	Győr, sz. k. v.	6	14
	együtt...	8	26
4	Komárom vármegye	17	32
	Komárom, sz. k. v.	6	13
	együtt...	16	30
5	Moson vármegye	8	12
6	Somogy »	25	48
7	Sopron »	13	19
	Sopron, sz. k. v.	8	13
	együtt...	12	18
8	Tolna vármegye	37	49
9	Vas »	8	24
10	Veszprém »	11	32
11	Zala »	12	41
	Összesen	19	36
c) Duna-Tisza köze.			
1	Bács-Bodrog vármegye	42	50
	Baja, thj. felr. v.	20	23
	Szabadka, sz. k. v.	30	41

		Száz esketésnél volt Bei 100 Trauwungen waren	
		24 éven aluli vőlegény Bräutigame un- ter 24 Jahren	20 éven aluli menyasszony Bräute unter 20 Jahren
	Ujvidék, sz. k. v.	17	25
	Zombor, sz. k. v.	26	36
	együtt...	39	47
2	Csongrád vármegye	17	49
	Hódmező-Vásárh. thj. f.v.	20	64
	Szeged, sz. k. v.	11	26
	együtt...	16	45
3	Heves vármegye	34	48
4	Jász-N.-K.-Szolnok várm.	25	49
5	Pest-P.-S.-K.-K. vármegye	27	40
	Budapest, fő- és szék. v.	5	12
	Kecskemét, thj. f. v.	8	32
	együtt...	18	28
	Összesen	25	39
d) Tisza jobb partja.			
1	Abauj-Torna vármegye	23	34
	Kassa, sz. k. v.	15	17
	együtt...	22	31
2	Bereg vármegye	16	35
3	Borsod »	27	42
4	Gömör »	30	46
5	Sáros »	21	30
6	Szepes »	18	28
7	Ung »	22	33
8	Zemplén »	20	35
	Összesen	22	35
e) Tisza bal partja.			
1	Békés vármegye	33	50
2	Bihar »	20	39
	Nagy-Várad, thj. felr. v.	7	16
	együtt...	19	37
3	Hajdú vármegye	20	38
	Debreczen, sz. k. v.	10	22
	együtt...	18	33
4	Máramaros vármegye	15	37
5	Szabolcs vármegye	15	30
6	Szatmár »	17	34
	Szatmár-Németi, sz. k. v.	12	25
	együtt...	16	33
7	Szilágy vármegye	13	34
8	Ugocsa »	18	45
	Összesen	19	37
f) Tisza-Maros szöge.			
1	Arad vármegye	32	46
	Arad, sz. k. v.	11	22
	együtt...	30	43

Dies beweist das auffallende Hervorragende der agrikulenen und in der Institution der Hauscommunionen einen wirtschaftlichen Stützpunkt besitzenden adnexen Länder und dem gegenüber der Umstand, dass das mildklimatische rechte Donauufer nur sehr wenige Bräutigame unter 24 Jahren aufzuweisen vermag, jedenfalls viel weniger als der obere Theil des Landes mit rauherem Klima. Später werden wir Gelegenheit haben, diese Erscheinung bei Nachweisung des Verhältnisses der unter 24 Jahren stehenden Bräutigame nach Comitaten, einer Erörterung zu unterziehen; an dieser Stelle genügt es darauf hinzuweisen, dass diejenigen Landestheile, in welchen sich die Verhältnisszahl der Eheschliessungen überhaupt hoch gestaltet, regelmässig zahlreiche frühzeitige Ehen aufweisen und umgekehrt. Diesen natürlichen Zusammenhang lösen aber häufig störende Umstände auf, wie dies sogleich ersichtlich sein wird.

Nachstehende Tabelle stellt nach Municipien das Verhältniss dar, in welchem die Bräutigame unter 24 Jahren beziehungsweise die Bräute unter 20 Jahren, zu der Gesamtzahl der auf eine Ehe Eingehenden stehen. Die Daten beziehen sich ebenfalls auf den Durchschnitt der Jahre 1890 und 1891:

		Száz esketésnél volt Bei 100 Trauwungen waren	
		24 éven aluli vőlegény Bräutigame un- ter 24 Jahren	20 éven aluli menyasszony Bräute unter 20 Jahren
2	Csanád vármegye	36	53
3	Krasó-Szörény vármegye	35	40
4	Temes vármegye	37	41
	Temesvár, sz. k. v.	11	19
	Versecz, thj. felr. v.	31	32
	együtt...	34	39
5	Torontál vármegye	39	40
	Pancsova, thj. felr. v.	19	15
	együtt...	39	39
	Összesen	35	41
g) Erdély.			
1	Alsó-Fehér vármegye	15	30
2	B.-Naszód »	20	39
3	Brassó »	19	45
4	Csik »	6	24
5	Fogaras »	17	42
6	Háromszék »	8	26
7	Hunyad »	22	38
8	Kis-Küküllő »	20	27
9	Kolozsvár »	18	40
	Kolozsvár, sz. k. v.	7	7
	együtt...	16	36
10	Maros-Torda vármegye	13	32
	Maros-Vásárhely, sz. k. v.	4	14
	együtt...	12	31
11	Nagy-Küküllő vármegye	24	41
12	Szeben »	15	41
13	Szolnok-Doboka »	15	35
14	Torda-Aranyos »	15	36
15	Udvarhely »	11	28
	Összesen	16	34
	Fiume város és kerülete.	11	8
Horvát-Szlavonország.			
1	Belevár-Kőrös vármegye	50	60
2	Lika-Krbava »	34	34
3	Modrus-Fiume »	41	37
4	Pozsega »	45	54
5	Szerém »	52	53
6	Varasd »	31	40
7	Verőcze »	47	55
	Eszék, sz. k. v.	24	37
	együtt...	45	54
8	Zágráb vármegye	45	56
	Zágráb, sz. k. v.	12	16
	együtt...	42	53
	Összesen	43	49

Egyelőre csak a megyei törvényhatóságoknál maradvá, látjuk, hogy a korai házasságok mindkét nemnél egy nagy összefüggő területen honosak. E nagy terület alapját, a hol egyuttal a legmagasabb arányban vannak a korai házasságok, a szlavon és velők határos horvát és magyar megyék, szóval a Száva és Al-Duna

Vor der Hand bei den Comitats-Municipien verweilend, sehen wir, dass frühzeitige Ehen bei beiden Geschlechtern, auf einem grossen zusammenhängenden Gebiete vorkommen. Den Beginn dieses Gebietes, wo die frühzeitigen Ehen gleichzeitig die höchsten Verhältnisszahlen ergeben, bilden die slavonischen und die mit diesen benachbarten kroatischen und ungarischen

vidéke képezi, tehát a 45 és 46 szélességi fok közt fekvő, keletre egészen az erdélyi határig terjeszkedő terület. Innét az ország közepén felfelé haladva egészen Gömörig nyúl a korai házasságok vidéke, a Dunántúl délkeleti sarkát, az egész Tisza-Maros szögét ölelvé magába s aztán a Tisza partján fel a Sajó folyásáig, nyugatra a Garam-Ipoly közeig terjeszkedve. E vidéktől nyugatra, északra és keletre egyaránt kevés a korai házasságkötés, bár e tekintetben is vannak különböző árnyalatok; a szélsőséget itt nyugaton az Ausztriával határos megyék, keleten a székely megyék képviselik feltűnően alacsony arányszámmal.

Mielőtt azonban e megyékre áttérnénk, meg kell jegyeznünk, hogy a nőknél Erdély, különösen annak déli része, elég sok korai házasságkötést mutat fel, úgy, hogy ez országrész, melyben legkevesebb a 24 éven aluli vőlegény, a 20 éven aluli menyasszonyok számarányát tekintve, nem áll messze az országos átlagtól. A magyarázatot itt tán az oláh nép nemzeti sajátosságában kell keresnünk, mely, mint általában a keleti népeknél, a nők korai férjhezmenetelét hozza magával. Különösen feltűnik ez a Romániával határos Brassó, Fogaras és Szeben megyékben, melyekben pedig a nők, ellentétben Erdély több részével, magas arányban vannak s így annál kevésbé volna érthető azok korai házasságra lépése, ha külön faji sajátosságra nem támaszkodhatunk. A fiatal menyasszonyok nagyobb száma e megyékben s azokon túl is magyarázza azt, hogy Erdélyre nézve a két nem eltérő magatartást mutat a házasságkötési kor tekintetében, mi különben összhangban áll azzal, hogy ugyanitt, hol egészben véve a férfiak aránya a népességben magas, a házasságkötésre képes nőkre sokkal több esketés esik, mint a házasságképes férfiakra, vagyis az utóbbiak sokkal kisebb arányban részesülnek a házasság áldásában, mint az előbbieik.¹⁾

Az utóbbi szempontból, mint fentebb láttuk, ép fordított a helyzet az amerikai kivándorlás góczpontján, a Tisza jobb partján. Mint láttuk, itt a nők jelentékeny része pártában marad s mégis a fiatal menyasszonyok aránya elég magas, mi nyilván azzal függ össze, hogy a szabadabban válogató férfi előnyt ad a fiatal menyasszonynak az idősebb felett. Ezt mutatja az a jelenség is, hogy az idősebb, nevezetesen a 30 éven felüli menyasszonyok tekintetében ez országrész Erdélylyel és a Duna jobb partjával együtt legelő jár, tehát oly országrészekkel, melyekben sokkal kevesebb a házasságkötés általában s igen sokkal előbb áll a társországoknál, hol pedig a fiatal menyasszonyok aránya a legmagasabb.

Egyike a legsajátságosabb jelenségeknek a házasságkötés korstatisztikájában a Dunántúl egyes részei közt mutatkozó óriási ellentét. Ez országrész nyugati megyéi, különösen Moson, Vas és Győr rendkívül kevés fiatal vőlegényt adtak, úgy, hogy e tekintetben csak a két székely megye, Csík és Háromszék, mérkőzhet velök. A délkeleti sarokban fekvő Baranyamegyében ellenben a vőlegények 45°/_o-ka, tehát az egész anyaországban a legmagasabb hányada van 24 éven alul; a határos Tolna és Somogy megyékben szintén magas e hányad. Ez ellentétet az égalj hatásából kimagyarázni egyáltalán nem lehet. Mert igaz ugyan, hogy az utoljára említett megyék melegebb éghajlatnak örvendenek, mint az előbbieik; ámde a különbség távolról sem oly nagy, hogy az a számainkban mutatkozó nagy ellentétet megokolhatná. Való-

Comitate, mit einem Worte die Save- und die Untere-Donau Gegend, mithin das zwischen den 45 und 46 Breitengrad gelegene, gegen Osten bis zu der siebenbürgischen Grenze sich erstreckende Gebiet. Von hier durch die Mitte des Landes hinauf bis zum Comitate Gömör reicht das Terrain der frühzeitigen Ehen, welches die südöstliche Ecke des rechten Donauufers, das ganze Theiss-Maros Becken einschliessend nachher das Theissufer aufwärts bis zum Sajó, gegen Westen bis zu dem Garam-Ipoly Becken umfasst. Von dieser Gegend westlich, nördlich und östlich ist die Anzahl der frühzeitigen Ehen eine gleich geringe, obwohl auch in dieser Beziehung verschiedene Nuancen vorkommen; die diesbezüglichen Gegensätze repräsentieren im Westen die mit Österreich benachbarten Comitate, im Osten die Székler Comitate mit einer auffallend geringen Verhältnisszahl.

Bevor wir uns diesen Comitaten zuwenden würden, sei bemerkt, dass bezüglich des weiblichen Geschlechtes Siebenbürgen, hauptsächlich dessen südlicher Theil, eine ziemlich hohe Zahl von frühzeitigen Ehen aufweist, so dass dieser Landestheil, in welchem die unter 24 Jahren stehenden Bräutigame mit der geringsten Anzahl vertreten sind, hinsichtlich der Verhältnisszahl der Bräute unter 20 Jahren, dem Landesdurchschnitte nicht stark ferne bleibt. Die Erklärung hiefür ist wahrscheinlich in dem nationalen Charakter des walachischen Volkes zu suchen, welcher, wie im Allgemeinen bei den Völkern des Ostens, die frühzeitige Verheirathung des weiblichen Geschlechtes mit sich bringt. Besonders fällt dies in den mit Rumänien benachbarten Comitaten Brassó, Fogaras und Szeben auf, in welchen das weibliche Geschlecht, im Gegensatze zu den übrigen Theilen Siebenbürgens, mit einer hohen Verhältnisszahl vertreten ist und es wären sonach die frühzeitigen Eheschliessungen umso weniger verständlich, wenn man sich auf den besonderen Racen-Charakter nicht stützen könnte. Die grössere Anzahl der jugendlichen Bräute in diesen und auch in anderen Comitaten erklärt es, dass in Siebenbürgen die beiden Geschlechter hinsichtlich des Eheschliessungs-Alters ein abweichendes Verhalten zeigen, was übrigens mit dem Umstande im Zusammenhange steht, dass eben daselbst, wo überhaupt das Verhältniss der Männer in der Bevölkerung ein hohes ist, auf das heiratsfähige weibliche Geschlecht zahlreichere Trauungen entfallen, als auf die heiratsfähigen Männer; das heisst es werden letztere in viel geringerer Masse des Segens der Ehe theilhaftig, als erstere.¹⁾

Aus letzterem Standpunkte betrachtet ist, wie schon früher dargestellt, die Situation am rechten Theissufer, dem Brennpunkte der Auswanderung nach Amerika, eben eine entgegengesetzte. Wie wir sahen, bleibt in dieser Gegend ein bedeutender Theil des weiblichen Geschlechtes unverheiratet, die Verhältnisszahl der jungen Bräute gestaltet sich aber trotzdem ziemlich hoch, was offenbar mit dem Umstande im Zusammenhange steht, dass der Mann, der eine freiere Wahl hat, einer jüngeren Braut vor der Älteren den Vorzug gibt. Dies beweist auch die Erscheinung, dass hinsichtlich der älteren, namentlich der Bräute über 30 Jahren, dieser Landestheil sammt Siebenbürgen und dem rechten Donauufer in erster Reihe steht, also mit solchen Landestheilen, in welchen überhaupt weniger Ehen geschlossen werden und welche die adnexen Länder stark übertreffen, wo sich aber das Verhältniss der jugendlichen Bräute am höchsten gestaltet.

Eine der eigenthümlichsten Erscheinungen ist bei der Altersstatistik der Eheschliessungen der riesige Gegensatz zwischen den einzelnen Theilen des rechten Donauufers. In den westlich gelegenen Comitaten dieses Landestheiles, besonders in den Comitaten Moson, Vas und Győr, ist die Anzahl der jungen Bräutigame eine ausserordentlich geringe, so dass in dieser Beziehung mit diesen nur die zwei Székler Comitate Csík und Háromszék sich messen können. In dem in der südöstlichen Ecke dieses Landestheiles gelegenen Comitate Baranya hingegen stehen 45°/_o der Bräutigame, das höchste Percent im ganzen Mutterlande, in einem Alter unter 24 Jahren, in den angrenzenden Comitaten Tolna und Somogy gestaltet sich dieses Percent ebenfalls hoch. Dieser Gegensatz kann durch die Einwirkung des Klima's durchaus nicht erklärt werden. Es ist zwar unleugbar, dass diese beiden zuletzt erwähnten Comitaten sich eines milderen Klima's erfreuen als die ersteren, der Unterschied ist aber bei weitem kein so grosser, dass hiedurch der grosse Gegensatz zwischen den Daten begründet erscheinen könnte. Es ist wahrscheinlich, dass hier eine andere Erscheinung der Volksbewegung, die Geburten, eine Rolle spielen und dass diese die Anzahl der jugendlichen

¹⁾ Lásd fent a 12* lapon.

²⁾ Lásd fent a 10* lapon.

¹⁾ Siehe oben Seite 12*.

²⁾ Siehe oben Seite 10*.

szinünek látszik, hogy itt a népmozgalom egy másik jelensége, a születések játszanak közbe s emelik magasra az oliganthropiájáról szomoruan nevezetes délkeleti sarok fiatal házasságainak számát. A kevés születés, a fiatal sarj gyenge volta megengedi, hogy a felnövekedett ifju korán házassodjék, mert gazdasági létalapját nem veszélyezteti a több örökösstárssal való osztzkodás kilátása. Lehet, hogy különös szokások, az öregek korai visszalépése a gazdaság vitelétől, szolgálnak itt további magyarázatul; az a tény azonban, hogy hazánk másik két alacsony születésű vidékén, t. i. a Honttól Gömörig vonuló területen, tehát a fent külön felemlített, elég északra fekvő Garam-Sajó közti vidéken s azután Krassó-Szörényben is sok a korai házasság, az összefüggés általános voltát látszik bizonyítani.

Azon Duna-jobbparti megyék, melyekben kevés a korai házások aránya, különben is kiválnak a házasságkötések gyér volta által: ugyanazon, fent¹⁾ kiemelt okok, melyek általában visszatartják a népességet a házasságkötéstől, okozzák azt, hogy a házasságok későn köttetnek. Csak egy feltűnő jelenségre utalunk még, s ez Moson megye fiatal menyasszonyainak páratlanul alacsony aránya. E megye az egyetlen, hol száz menyasszony közül csak 12 áll 20 éven aluli korban, mi annyival feltűnőbb, mert e megye férfitöbbséggel bír, s így a fiatal nők kapósabbak lehetnének, mint másutt. Azt hisszük azonban, nem tévedünk, ha e tünemény magyarázatát a megyebeli német lakosság nemzeti-ségi sajátságára vezetjük vissza, mely összhangban a Lajtán túli részek németségével, nem kedvez a korai férjhezmenetelnek. E megye, melynek népessége különben magas műveltségi fokon áll, az adott birtokviszonyok mellett nem bírja kielégíteni a lakosság szükségleteit: innen a nagy kivándorlás, mely egyik jelentékeny részében ép a férjhezmenetelre alkalmas korban levő hajadonokat vezérli el tűzhelyeiktől, hogy a közeli nagy városokban keressék kenyereket: valószínű, hogy az így szerzett anyagi eszközök azok, melyek a nők egy jó részére nézve egyáltalán lehetségessé teszik — bár természetesen már későbbi korban — a férjhezmenetelt.

Az a körülmény, hogy a két székely megyében, Csikban és Háromszékben oly kevés a fiatal menyasszony, a megélhetés már említett általános nehézségei mellett egyszerű magyarázatát leli abban, hogy a székely kivándorlásban ép a fiatal leányoknak van igen nagy részük: ezek távozása szükségkép csökkenti a fiatal nők arányát az új házasságokban.

Bármily nagy ellentéteket észleltünk is a megyei törvényhatóságokban kötött házasságok korviszonyai tekintetében, jellegzetesebb és mélyebbreható az a különbség, mely a vidéki és a városi népesség közt fenáll. A következő táblázat számot ad e különbségről. Volt ugyanis ezer vőlegény, illetve menyasszony közt:

	24 éven	von	von	von	von	60 éven	20 éven	von	von	von	von	50 éven
	aluli	25—30	31—40	41—50	51—60	felüli	aluli	21—24	25—30	31—40	41—50	felüli
	von unter	éves — Jahren				über 60	von unter	éves — Jahren				über 50
	24 Jahren					Jahren	20 J.					Jahren
		vőlegény — Bräutigame						menyasszony — Bräute				
a vidéken	266	496	131	61	33	13	396	327	143	74	41	19
in der Provinz												
a 27. törvh. városb.	135	523	220	70	36	16	245	336	221	129	49	20
in der 27 Städten												
mit Municipium												
Budapest	55	464	344	93	31	13	123	268	315	216	58	20
in Budapest												

E számok nagyon világosan beszélnek. A városi népességben — a fővárost bele nem értve, — csak fele annyi a 24 éven aluli vőlegény, mint a vidéken, a fővárosban ép csak egy ötöd-

Ehe-Candidaten dieser ob der Oliganthropie traurig berühmten südöstlichen Ecke steigern. Die geringe Anzahl der Geburten, gleichwie die Schwächtigkeit der jungen Sprösslinge ermöglichen es, dass der erwachsene Jüngling frühzeitig sich verheirathe, denn seine wirtschaftliche Situation wird nicht durch die Aussicht einer Theilung mit weiteren Erben gefährdet. Es ist möglich, dass hiefür auch eigenthümliche Gebräuche, das zeitliche Zurückziehen der Älteren von der Leitung der Wirtschaft, ebenfalls als eine weitere Erklärung dienen können die Thatsache jedoch, dass in den beiden anderen Gegenden des Landes mit einer niederen Geburtszahl nämlich in dem Gebiet vom Comitate Hont bis Gömör, d. h. in dem bereits früher besonders erwähnten ziemlich nördlich gelegenen Gebiet zwischen den Flüssen Garam und Sajó, ferner im Comitate Krassó-Szörény ebenfalls zahlreiche frühzeitige Ehen vorkommen, scheint den allgemeinen Zusammenhang zu bekräftigen.

Die Comitate des rechten Donaufers, in welchem die Verhältnisszahl der frühzeitigen Ehen eine geringe ist, ragen übrigens auch durch die geringe Anzahl der Eheschliessungen hervor. Die ähnlichen, im Obigen¹⁾ bereits betonten Ursachen welche im Allgemeinen auf die Eheschliessung hemmend einwirken, verursachen es, dass die Ehen später geschlossen werden. Nur noch auf eine auffallende Erscheinung wollen wir hinweisen, nämlich auf das geringe Verhältniss ohne Gleichen der jugendlichen Bräute im Comitate Moson. Dieses Comitat ist das einzige, in welchem von 100 Bräuten nur 12 in einem Alter unter 20 Jahren stehen, was umsomehr auffallend ist, weil in diesem Comitat die Männer im Übergewichte sind und sonach hier die jüngeren Mädchen gesuchter sein könnten, als irgend anderswo. Wir glauben uns jedoch nicht zu täuschen, wenn wir die Erklärung dieser Erscheinung in der nationalen Eigenthümlichkeit der deutschen Bevölkerung dieser Comitate suchen, welche im Einklange mit jener der deutschen Bevölkerung in den transleithanischen Theilen die zeitlichen Eheschliessungen nicht begünstigt. Dieses Comitat, dessen Bevölkerung übrigens auf einem ziemlich hohen Grade der Bildung steht, ist nicht im Stande, bei den bestehenden Besitzverhältnissen den Bedarf der Bevölkerung zu befriedigen, und daher entstammt auch die starke Auswanderung; dieselbe entzieht zu einem grossen Theile eben die in einem heiratsfähigen Alter stehenden Mädchen dem Familienherde, damit dieselben sich in einer nächstliegenden grösseren Stadt ihr Brod erworben. Wahrscheinlich ermöglichen es die auf diese Weise erworbenen materiellen Mittel für einen namhaften Theil des weiblichen Geschlechtes — obwohl natürlicherweise in einem späteren Alter — das Eingehen auf eine Ehe.

Der Umstand, dass in den zwei Székler Comitaten, in Csik und Háromszék, die Anzahl der jugendlichen Bräute eine so geringe ist, findet neben den bereits erwähnten allgemeinen Schwierigkeiten, mit welchen der Lebensunterhalt verbunden ist, darin eine Erklärung, dass an der Székler Auswanderung eben die jungen Mädchen in sehr grosser Masse theilnehmen, die Auswanderungen der derselben vermindert nothgedrungen das Verhältniss der jungen Mädchen bei den neuen Ehen.

Obwohl hinsichtlich der Altersverhältnisse der in den Comitats-Municipien geschlossenen Ehen grosse Gegensätze wahrgenommen wurden, ist der Unterschied, welcher zwischen der Provinz- und städtischen Bevölkerung obwaltet, ein viel charakteristischer und tiefeindringender. Nachstehende Tabelle gibt über diesen Unterschied Aufschluss. Es standen nämlich unter 1000 Bräutigamen, beziehungsweise Bräuten in einem Alter

Diese Zahlen sprechen sehr deutlich. In der städtischen Bevölkerung — die Hauptstadt ausser Acht gelassen — beträgt die Anzahl der Bräutigame unter 24 Jahren nur die Hälfte derjenigen in der Provinz, in der Hauptstadt sogar nur ein

¹⁾ Ld. fentebb a 12* lapon.

¹⁾ Siehe Seite 12*.

rész. A 20 éven aluli menyasszonyok az összes vidéki menyasszonyok között nagyon erős harmadrészzsel szerepelnek, a városokban egy negyedét, Budapesten pedig már csak egy nyolczadát adják az összes menyasszonyoknak. S viszont: míg vidéken száz vőlegény közül csak 23 lépte volt már át a 30 évet, addig a városokban 34; a fővárosban pedig már majd fele az összes vőlegényeknek e koron túl van. S ha a menyasszonyokat nézzük: a vidéken csak minden hetedik, a városokban minden ötödik, a fővárosban már majd minden harmadik menyasszony van túl a harminczadik éven. A megélhetés nehezebb volta, a magasabb igények és a nagyobb felelősségérzet, kapcsolatban az erkölcsi élet lazább voltával: tükröződnek vissza e számokban.

Az a táblázatunk, mely a legfiatalabb korosztályhoz tartozó házasságok feleket törvényhatóságról-törvényhatóságra tüntette fel, számot ad egyes városaink házasságkötéseiről is. Látjuk abból, hogy az ország nyugati részében fekvő s aztán az erdélyi törvényhatóságu városokban van legkevesebb fiatal vőlegény és menyasszony. Amott Pozsony, Győr, Komárom és Sopron, itt mind a két város, Marosvásárhely és Kolozsvár feltűnő alacsony arányokat mutatnak, egészen közel járva a fővárosi viszonyokhoz. Ellenében ezekkel az Alföld földműves városai, Szabadkával és Hódmezővásárhelyel élükön, környezetükénél ugyan alacsonyabb, de az országos átlag körül járó arányban dicsekedhetnek fiatal házasságokkal, sőt e városok egyike, Hódmező-Vásárhely, több 20 éven aluli menyasszonyt mutat fel, mint az ország bármely megyei törvényhatósága, t. i. száz közül nem kevesebb, mint 64-et. Egyes városok tekintetében e számok kicsinyisége miatt aggály foroghat ugyan fel arra nézve, hogy az 1890—91. évek arányszámai nem állottak-e különös véletlen befolyása alatt, de a fenti példák nagyon természetesen magyarázatokat találják a városok gazdasági és kulturális ellentéteiben és vidékek demografiai jellegében.

Az az arány, melyet eddig vizsgáltunk s mely az egyes korcsoportok részét az újonnan kötött házasságoknál tünteti fel nem juttatja szigorú kifejezésre az egyes korcsoportokba tartozó egyének, férfiak és nők, házassági hajlandóságát. E hajlam számzerű feltüntetését csak úgy érhetjük el, ha az egyes korcsoportokhoz tartozó házasságokra lépőket a megfelelő korban levő házasságképes egyénekhez viszonyítjuk, miután e viszonyításnál a népesség különböző korösszetétele megszűnik zavaró hatást gyakorolni. A következőkben e viszonyítást keresztülvizsgáljuk, mégis azon, a népszámlálási anyag berendezése által kívánt megszorítással, hogy a 24 évet, mint választófalat, elejtjük s a 20—30 éveseket egybefoglaljuk. E mellett, mint fentebb,¹⁾ a 24 éven aluli vőlegényeket 20 éven felülieknek, a 20 éven aluli menyasszonyokat 15—20 éveseknek vesszük. E számítási alapról kiindulva, úgy találjuk, hogy az egész magyar állam népességéből, ideértve a katonaságot és csendőrséget is, jutott ezer, alább megjelölt koru egyénre házasságkötés.

	15—20	21—30	31—40	41—50	51—60	60 éven felüli über 60 J.
e g y é n r e P e r s o n						
a férfiaknál bei dem männlichen Geschlecht	—	174	171	111	59	12
a nőknél bei dem weiblichen Geschlecht	94	234	74	30	5	

E szerint a legnagyobb valószínűség, a házasság kötelékébe bejutni, úgy a férfiak, mint a nők soraiban a 20—30 évek közé eső életkorban áll fenn; e mellett azonban a valószínűség a férfiaknál még a következő évtizedben sem csökken észrevehetőleg, nőknél azonban a 30. életéven túl már kisebbre száll le, mint a

¹⁾ Lásd a 7* lapou.

Fünftel. Die Bräute unter 20 Jahren sind unter sämtlichen Bräuten der Provinz mit einem sehr starken Drittheil vertreten, in den Städten betragen dieselben ein Vierteltheil, in der Hauptstadt sogar nur mehr ein Achtel sämtlicher Bräute. Ferner, während in der Provinz unter 100 Bräutigamen nur 23 das 30. Altersjahr überschritten haben, stehen in den Städten schon unter Hundert 34, in der Hauptstadt aber bereits fast die Hälfte sämtlicher Bräutigame in einem höheren Alter als 30 Jahre. Nehmen wir die Bräute in Betracht, so hat in der Provinz nur jede 7., in den Städten jede 5., in der Hauptstadt schon fast jede dritte Braut das 30. Lebensjahr überschritten. Es widerspiegeln sich aus diesen Daten: der schwierigere Lebensunterhalt, die höheren Ansprüche und das stärkere Bewusstsein der Verantwortlichkeit, im Zusammenhange mit einem lockereren moralischen Leben.

Die Tabelle, in welcher die in die niederste Altersklasse gehöri gen auf eine Ehe eingehenden Individuen nach Municipien nachgewiesen waren, gibt auch über die Eheschliessungen einzelner Städte Aufschluss. Aus derselben ist ersichtlich, dass in den, im westlichen Theile des Landes befindlichen und in den siebenbürgischen Städten Municipium die wenigsten jungen Bräutigame und Bräute getroffen werden können. Es zeigen im westlichen Theile des Landes die Städte Pozsony, Győr, Komárom und Sopron, in Siebenbürgen beide Städte Maros-Vásárhely und Kolozsvár auffallend niedrigere Verhältnisszahlen, den hauptstädtischen Verhältnissen ganz gleichkommend. Im Gegensatze zu diesen, gestaltet sich in den landwirtschaftlichen Städten des Alföld, mit Szabadka und Hódmező-Vásárhely an der Spitze, die Verhältnisszahl der auf eine Ehe eingegangenen jungen Personen zwar niedriger als in der nächsten Umgegend dieser Städte, aber immerhin nahe dem Landesdurchschnitte, eine dieser Städte — Hódmező-Vásárhely — weist sogar mehr Bräute unter 20 Jahren auf, als irgend ein Municipium des Landes, nämlich unter 100 nicht weniger als 64. Hinsichtlich einzelner Städte können wegen der mereren Zahlen einige Bedenken nach der Richtung hin obwalten, ob vielleicht die Verhältnisszahlen der Jahre 1890—1891 nicht unter Einwirkung eines besonderen zufälligen Umstandes standen. Die oben angeführten Beispiele finden aber eine überaus natürliche Erklärung in dem wirtschaftlichen und culturellen Gegensatz der Städte und in dem demographischen Charakter ihrer Umgebung.

Das Verhältniss, welches bisher erörtert wurde und welches die Theilnahme der einzelnen Altersklassen an den neu geschlossenen Ehen nachweist, lässt die Neigung zur Eheschliessung der in die einzelnen Altersklassen gehörigen männlichen und weiblichen Individuen nicht genügend deutlich zum Ausdrucke gelangen. Die ziffermässige Nachweisung dieser Neigung kann nur auf die Weise erzielt werden, wenn die, den einzelnen Altersklassen angehörigen, auf eine Ehe eingegangenen Individuen mit den, in entsprechendem Alter stehenden heiratsfähigen Individuen combinirt werden, nachdem bei diesem Vergleich die verschiedenartige Zusammensetzung der Bevölkerung nach dem Alter aufgehört von störendem Einflusse zu sein. Im Nachstehenden werden wir diese Combination durchführen, jedoch mit der durch die Eintheilung des Volkszählungs-Materials erwünschten Beschränkung, dass wir das 24. Jahr als Altersgrenze fallen lassen und die Jahre 20—30 zusammenfassen. Bei diesem Vorgehen erscheinen, wie früher,¹⁾ die Bräutigame unter 24 Jahren zu den im Alter von über 20 Jahren stehenden, die Bräute unter 20 Jahren aber zu den 15—20-jährigen gereiht. Von dieser Grundlage der Berechnung ausgehend, finden wir, dass von der Gesamt-Bevölkerung des Königreiches Ungarn, das Militär und die Gendarmerie mitinbegriffen, auf 1000 Individuen nachstehenden Alters:

Eheschliessungen entfallen.

Es besteht sonach die grösste Wahrscheinlichkeit, sowohl hinsichtlich des männlichen, als auch des weiblichen Geschlechtes, in die Bande der Ehe gelangen zu können in dem Lebensalter von 20 bis 30 Jahre; bezüglich der Männer nimmt aber die Wahrscheinlichkeit auch während des nächsten Jahrzehnts nicht

¹⁾ Siehe Seite 7*.

minőnek a 20. életév betöltése előtt látjuk. Feltűnhetik az is, hogy férfiaknál a 40 éven felül is oly magas marad a házasságra lépési hajlam. Ennek magyarázata abban rejlik, hogy e korban már magas és egyre magasabbá válik az özvegy férfiak száma, kiket a megszokás és a családellátási kötelezettség új házasság kötésére utal. Igaz, hogy a nők közt e korcsoportokban még több az özvegy, mint a férfiak közt: azonban a dolog természeténél fogva e magas koru nők nem igen jutnak kérőhöz.

Miután a fiatal férfiak közt jelentékeny kontingenst képez a katonaság, ha az ország polgári népességére szoritkozunk, nem jelentéktelenül változnak a férfiakra vonatkozó számaink. Jut ugyanis ekkor házasságkötés ezer

von 20—30	von 31—40	von 41—50	von 51—60	60 éven felüli von über 60
é v e s — J a h r e n				
f é r f i r e — M ä n n e r				
204	176	112	59	12

A mint természetes, a polgári állapotú fiatal férfiak közt több lép házasságra, mint a katonák belefoglalásával.

A mi az ország egyes részeit illeti, a különbségeket a következő táblázat tünteti fel. Jutott házasságkötés ezer megfelelő korbéli házasságképes polgári egyénre:

	auf	auf	auf	auf	60 éven felüli	auf	auf	auf	auf	50 éven felüli
	20—30	31—40	41—50	51—60	auf über 60 jährige	15—20	21—30	31—40	41—50	auf über 50 jährige
	é v e s — j ä h r i g e					é v e s — j ä h r i g e				
	f é r f i r e — M ä n n e r					n ö r e — w e i b l i c h e I n d i v i d u e n				
Duna bal partján <i>am linken Donauufer</i>	205	203	139	67	11	62	224	76	26	3
Duna jobb partján <i>am rechten Donauufer</i>	177	177	105	46	7	78	220	71	26	3
Duna-Tisza közén <i>in dem Donau-Theiss-Becken</i>	185	161	113	71	21	92	185	73	33	7
Tisza jobb partján <i>am rechten Theissufer</i>	247	259	172	100	17	78	269	66	24	4
Tisza bal partján <i>am linken Theissufer</i>	200	218	143	70	17	101	284	80	33	6
Tisza-Maros szögén <i>in dem Theiss-Maros-Becken</i>	253	155	85	41	11	124	267	71	32	7
Erdélyben <i>in Siebenbürgen</i>	185	169	98	46	7	98	286	79	33	4
Horvát-Szlavonországban <i>in Kroatien-Slavonien</i>	218	140	97	64	13	139	201	72	35	7

E táblázat természetesen összhangban áll a fent közölt,¹⁾ a házasságkötések gyakoriságára általában vonatkozó táblázattal. A hol általában sok a házasságkötés — akár mindkét nem, akár csak az egyik — ott megfelelően minden korcsoport — ceteris paribus — vagy legalább az illető nem korcsoportjai magas számokkal szerepelnek e jelen táblában. Így látjuk alacsonynak a Duna jobbpart s a Duna-Tisza köze arányszámait mindkét nemnél, alacsonynak a férfiak arányszámait Erdélyben, magasnak ugyanezeket a kivándorló Tisza jobb partján, s így tovább. A különbség azonban főleg abban nyilvánul, hogy az első két korosztály viszonyismái másképp alakulnak a korai és másképp a késői házasságkötéseket mutató vidékeken. Jellemző például Horvát-Szlavonország képe. A 20—30 éves házasságkötő férfiak s a 20 éven aluli menyasszonyok felszoktatják az e korbéli házassági hajlandóságát feltüntetető számot, de már férfiak közt a 31—40 éve-

¹⁾ Lásd a 8. lapon.

wahrnehmbar ab, bezüglich des weiblichen Geschlechtes ist aber über dem 30. Lebensjahr die Wahrscheinlichkeit schon eine geringere, als vor dem 20. Lebensjahr. Auffallend ist es ferner, dass bei den Männern auch über das 40. Jahr die Neigung zur Eheschliessung gleichmässig andauert. Die Erklärung hiefür liegt darin, dass in diesem Alter die Zahl der verwitweten Männer immer mehr und mehr zunimmt, die die Angewohnheit oder die Familienerhaltungs-Pflichten auf das Eingehen einer neuen Ehe bewegen, zwar kommen in dieser Altersgruppe unter dem weiblichen Geschlechte noch mehr verwitwete vor als unter den Männern, natürlicherweise gelangen aber diese Frauen höheren Alters selten zu einem Freier.

Nachdem unter den jüngeren Männern das Militär ein ansehnliches Contingent bildet, erleiden die auf die Männer bezüglichen Angaben, sofern wir uns nur auf die Civil-Bevölkerung des Landes beschränken, eine ziemlich bedeutende Aenderung. Es entfallen nämlich bei diesen Eheschliessungen auf 1000 Männer in einem Alter

Wie dies auch natürlich ist, verheiraten sich von den civilen jüngeren Männern mehrere, als bei Inbegriff des Militärs.

Was die einzelnen Theile des Landes anbelangt, stellt die obwaltenden Unterschiede nachstehende Tabelle dar. Es entfielen Eheschliessungen unter der Civil-Bevölkerung auf 1000 heiratsfähige Individuen entsprechenden Alters:

Diese Tabelle steht natürlicherweise mit der früher¹⁾ mitgetheilten Tabelle über die Häufigkeit des Eheschliessungen überhaupt — im Zusammenhange. Wo bezüglich beider oder bezüglich eines Geschlechtes überhaupt zahlreiche Eheschliessungen vorkommen, dort erscheinen sämtliche Altersklassen — ceteris paribus — oder wenigstens die Altersklassen des betreffenden Geschlechtes in letzterer Tabelle mit entsprechend hohen Zahlen repräsentiert. So sind niedere Verhältniszahlen ersichtlich bezüglich beider Geschlechter am rechten Donauufer und im Donau-Theiss Becken, bezüglich des männlichen Geschlechtes in Siebenbürgen, das rechte Theissufer, wo eine Auswanderung im Zuge ist, zeigt eine hohe Verhältniszahl und so weiter. Der Unterschied gelangt aber hauptsächlich darin zum Ausdruck, dass die Verhältniszahlen der ersten zwei Altersklassen sich in den Gegenden frühzeitiger und später Eheschliessungen nicht gleich gestalten. Charakteristisch sind z. B. die Verhältnisse Kroatien-Slavoniens. Die heiratsfähigen Männer von 20—30 Jahren und die Bräute unter 20 Jahren erhöhen die, die Neigung zur Eheschliessung darstellende Verhältniszahl der in diesem Alter stehenden Individuen, die Männer im Alter von 31—40 Jahren und

¹⁾ Siehe Seite 8.

sek, nők közt a 20—30 évesek oly csekély házassági törekvést mutatnak, minőre alig van példa a többi országrészben. A késői házasságok vidékén, a felföldön, a Dunántúl s a Tisza balpartján aránylag kisebb a házassági hajlam a legfiatalabb korcsoportban, ellenben magasabb a másodikban, sőt még azon túl is. Viszont a Tisza-Maros szögének számai hasonló menetet tanúsítanak, mint a Drávántúli részé, mi főleg a férfiaknál szembeötlő apadásra vezet a legfiatalabb kort meghaladottak házassági kilátásaiban. E táblázat jelentőségét tisztább kifejezésre juttatjuk akkor, ha az egyik, pl. a legfiatalabb korosztály házassági lépési valószínűségét 100-nak véve, tüntetjük fel a többi korcsoportok házassági hajlamát. Így kapjuk a következő kimutatást:

	20—30	31—40	41—50	51—60	60 éven felüli	15—20	21—30	31—40	51—60	50 éven felüli	
	éves — Jahre alte					über 60 Jahre alte	éves — Jahre alte				
	vőlegények — Bräutigame						menyasszonyok — Bräute				
Duna bal partja <i>am linken Donauufer</i>	100	99	68	33	5	100	360	123	41	5	
Duna jobb partja <i>am rechten Donauufer</i>	100	100	59	26	4	100	281	91	33	4	
Duna-Tisza köze <i>im Donau-Theissbecken</i>	100	87	61	38	11	100	201	79	35	8	
Tisza jobb partja <i>am rechten Theissufer</i>	100	105	70	41	7	100	343	85	31	5	
Tisza bal partja <i>am linken Theissufer</i>	100	109	71	35	9	100	281	79	32	6	
Tisza-Maros szöge <i>im Theiss-Marosbecken</i>	100	61	34	16	4	100	216	57	26	5	
Erdély <i>in Siebenbürgen</i>	100	97	53	25	4	100	292	80	33	4	
Horvát-Szlavonország <i>in Kroatien-Slavonien</i>	100	64	45	29	6	100	144	52	25	5	

Ez összeállításnál a házasságkötések gyakoriságának vagy ritkaságának zavaró befolyása ki lévén zárva, tisztán jelenik meg előttünk a házassági hajlam összefüggése a korral. A férfiaknál a legfiatalabb korcsoport házasságkötési hajlamát a 30—40 évesek által túlszárnyalva látjuk a késői házasságok vidékein, míg jelentékeny apadást mutat már e korban a korai házasságok hazája, az ország két déli része, a Tisza-Maros szöge s Horvát-Szlavonország. A nőknél a 20 éven felüli korban még mindenütt emelkedik a férjhezmenetel valószínűsége, legkevésbé a korai férjhezmenetel vidékén, nevezetesen Horvát-Szlavonországban, leginkább a késői férjhezmenetel vidékén, a felvidéket magában foglaló két országrészben, a Duna bal- és a Tisza jobbpartján. Az összefüggés az éghajlattal és a gazdasági viszonyokkal, sőt a vándormozgalommal is fentebb már érintve levén, itt a mondotakra utalhatunk.

Az ország egyes nagy részei közt talált ellentételnél nagyobbak a vidék és város közt fennálló különbségek, melyeket az alábbi kis táblázat tüntet fel. Jutott ezer házasságképes egyénre az egyes korcsoportokban:

	20—30	31—40	41—50	51—60	60 éven felüli	15—20	21—30	31—40	41—50	50 éven felüli	
	éves — Jahre alte					über 50 Jahre alte	éves — Jahre alte				
	vőlegény — Bräutigame						menyasszony — Bräute				
a vidéken <i>in der Provinz</i>	222	186	117	60	12	102	266	75	31	50	
a 27 törvényhatósági városban <i>in der 27 Städten mit Municipium</i>	130	147	83	55	15	44	135	66	25	40	
Budapest <i>in Budapest</i>	61	121	76	44	17	19	82	66	24	45	

das weibliche Geschlecht im Alter von 20—30 Jahren zeigt aber nun mehr so eine geringes Streben nach der Ehe, dass in den übrigen Landestheilen kaum ein ähnliches Beispiel angetroffen werden kann. In den Gegenden der späten Eheschliessungen, in Ober-Ungarn, am rechten Donauufer und am linken Theissufer ist die Eheschliessungs Neigung bei der jüngsten Altersklasse eine schwächere, in der zweiten Altersklasse und höher aber schon eine stärkere. Die Daten des Theiss-Maros Beckens folgen einer ähnlichen Richtung, wie jene jenseits der Drau, dies verursacht hauptsächlich bei der Eheschliessungs-Aussicht der, die jüngste Altersklasse bereits überschrittenen Männer eine auffallende Abnahme. Die Bedeutung obiger Tabelle gelangt zu einem deutlicheren Ausdrucke, wenn die Wahrscheinlichkeit der Eheschliessung einer, z. B. der allerjüngsten Altersklasse, mit 100 annehmend — die Eheschliessungs-Neigung der übrigen Altersklassen im Verhältnisse zu dieser Zahl nachgewiesen wird. Bei diesem Vorgehen erhalten wir nachstehende Tabelle:

Nachdem bei dieser Zusammenstellung der störende Einfluss der Häufigkeit oder Seltenheit der Eheschliessungen ausgeschlossen erscheint, tritt der Zusammenhang zwischen der Neigung zur Eheschliessung und dem Alter ganz deutlich hervor. Bei den Männern sehen wir die Eheschliessungs-Neigung der jüngsten Altersklasse in den Gegenden später Eheschliessungen durch die 30—40-jährigen Männer übertroffen, während in diesem Alter, die Stätte der frühzeitigen Ehen, die zwei südlichen Theile des Landes, das Theiss-Maros Becken und Kroatien-Slavonien, schon eine auffallende Abnahme zeigen. Bei dem weiblichen Geschlecht steigert sich in dem Alter über 20 Jahren noch überall die Wahrscheinlichkeit des Heiratens, am mindesten in der Gegend der frühzeitigen Ehen, namentlich in Kroatien-Slavonien, am meisten in den Stätten der späteren Eheschliessungen, in den beiden, Ober-Ungarn umfassenden Landestheilen nämlich am linken Donauufer und am rechten Theissufer. Des Zusammenhanges, welcher zwischen dem Klima und den wirtschaftlichen Zuständen, ja sogar zwischen der Ein- und Auswanderung besteht, wurde schon früher Erwähnung gethan, an dieser Stelle können wir sonach auf das bereits Angeführte hinweisen.

Grösser als die Gegensätze zwischen den einzelnen Landestheilen, gestaltet sich der Unterschied zwischen Provinz und Städte, diesen Unterschied stellt nachstehende kleine Tabelle dar. Es entfallen auf 1000 heiratsfähige Individuen in den einzelnen Altersklassen:

Habár a városokban úgyszólván mindegyik életkorban kisebb a házassági valószínűség, mint a vidéken, mégis látjuk, hogy a magasabb életkorokban e különbség csökken. A város és főleg a főváros fiatalsága sokkal kisebb arányban lép be a házasság kötelékébe, mint a vidéké; így a 27 városban nem sokkal több, mint feleannyi a 30 éven aluli házasságralépők aránya a vidékhez mérve; Budapestén alig több, mint egy negyede. Ugyancsak a 20 éven alul való férjhezmenetel valószínűsége a 27 városban kisebb, mint fele, a fővárosban alig egy ötöde a vidéki leányok férjhezmeneteli valószínűségének. A házassági valószínűség a városokban a későbbi életkorral emelkedik ugyan, de csakis a 60 éven felüli férfiak azok, kik közt a városi népességben nagyobb a hajlam a házasságkötésre, mint a vidékiben; bár e hajlam magában véve természetesen itt is, ott is csekély, mert ezer e korbéli le nem kötött férfi közül egy év leforgása alatt csak 12—17 lépett házasságra, mely utóbbi magasabb arányszám a fővárosra vonatkozik. A magyarázat e jelenségre az lesz, hogy városban több az olyan férfi, a ki csak későn szerzette meg mindazt, a mire szüksége van, hogy saját tűzhelyet teremtsen magának és agg napjaira kárpótolni akarja magát a magános élet fáradalmaiért.

A mi a házasodó felek életkora közt létező, fiziologiai és erkölcsi szempontból egyaránt fontos viszonyt illeti, annak feltüntetésére szolgál a következő, az egész Magyarbirodalomra kiterjedő kimutatás, mely az 1890. és 1891. évi összes polgári és katonai esketésekre vonatkozik. Tízezer esketés közül jutott a különböző korcsoportokra:

Vőlegények kora <i>Alter der Bräutigame</i>	Menyasszonyok kora — <i>Alter der Bräute</i>					
	20 éven alul <i>unter 20 Jahre</i>	21—24 évig <i>von 21—24 Jahre</i>	25—30 évig <i>von 25—30 Jahre</i>	31—40 évig <i>von 31—40 Jahre</i>	41—50 évig <i>von 41—50 Jahre</i>	50 éven felül <i>über 50 Jahre</i>
24 éven alul <i>unter 24 Jahre</i>	1.563	775	178	29	5	2
25—30 évig <i>von 25—30 Jahre</i>	1.975	1.968	816	179	21	3
31—40 évig <i>von 31—40 Jahre</i>	230	433	397	306	53	6
41—50 évig <i>von 41—50 Jahre</i>	25	73	121	210	170	23
51—60 évig <i>von 51—60 Jahre</i>	4	10	24	70	136	86
60 éven felül <i>über 60 Jahre</i>	1	2	4	12	34	76

Mint látható, a házasságra lépő felek kora közt bizonyos párhuzamosság létezik, melynél fogva a vőlegények korával együtt emelkedik a menyasszonyok kora is. A 24 éven aluli vőlegény legtöbbször 20 éven aluli menyasszonynyal járul az oltár elé; a 25—30 éves vőlegények közül majd ugyanannyi választ 20 éven aluli, mint 21—24 éves menyasszonyt, a 31—40 éves vőlegények a 21—24 s aztán a 25—30 éves menyasszonyokkal együtt fordulnak elő legtöbbször, 41—50 éves férfiak 31—40 éves nőket vesznek el s végül a 60 éven felüliek legtöbbször 50 éven felüli nőkkel lépnek frigyre. A vőlegények a dolgok természetes rendje szerint rendszeren öregebbek a menyasszonyoknál, bár nem jelentéktelen kivételek nélkül.

Miután a házasságkötés minden terén fontos eltérést találunk a vidéki és városi népesség magatartása közt, nem érdektelen azt vizsgálni, hogy minők a házasságok korviszonyai a vidéken és a városokban, ez utóbbiak közül megint különválasztva Budapestet. A következő táblázat, mely az 1890. és 1891. években

Obwohl in den Städten sozusagen bezüglich jeder Altersklasse die Wahrscheinlichkeit der Eheschliessung eine geringere ist als in der Provinz, nimmt dieser Unterschied in den höheren Altersklassen immer mehr und mehr ab. Die jugendliche Bevölkerung der Städte, hauptsächlich der Hauptstadt geht in geringerem Masse auf die Ehe ein, wie in der Provinz; so beziffert sich in den 27 Städten die Anzahl der in einem Alter unter 30 Jahren auf eine Ehe eingehenden kaum mit etwas mehr als die Hälfte der entsprechenden in der Provinz; in Budapest mit kaum mehr als $\frac{1}{4}$ Theil derselben. Ebenso beträgt die Wahrscheinlichkeit der Eheschliessung des weiblichen Geschlechtes im Alter unter 20 Jahren in den 27 Städten nicht einmal die Hälfte, in der Hauptstadt kaum ein Fünftel der Wahrscheinlichkeit der Eheschliessung der Mädchen in der Provinz. Die Wahrscheinlichkeit der Eheschliessung nimmt zwar in den Städten mit dem späteren Lebensalter zu, es sind jedoch nur die Männer über 60 Jahren diejenigen, unter welchen in der städtischen Bevölkerung die Neigung zur Eheschliessung eine stärkere ist, als in der Provinz; diese Neigung ist in sich selbstgenommen natürlicherweise sowohl in den Städten als auch in der Provinz nur eine schwache, indem von 1000 dieser Altersklasse angehörigen, nicht gebundenen Männern, im Laufe eines Jahres nur 12—17 auf eine Ehe eingehen, die höhere Verhältnisszahl bezieht sich nur auf die Hauptstadt. Die Erklärung dieser Erscheinung bildet der Umstand, wonach es in den Städten mehrere solche Männer gibt, die all'dass was zur Gründung eines eigenen Herdes nothwendig ist, nur später zu erwerben in der Lage waren und die sich auf ihre alten Tage für die Mühen des alleinstehenden Lebens entschädigen wollen.

Was das zwischen dem Alter der beiden Eehälften obwaltende, sowohl aus physiologischen als auch aus moralischen Gesichtspunkte gleich wichtige Verhältniss anbelangt, so dient zur Nachweisung dieses Verhältnisses folgende, auf das ganze Königreich Ungarn bezughabende Tabelle, welche sich auf sämtliche (civilen und militärischen) Eheschliessungen der Jahre 1890 und 1891 erstreckt. Von 10.000 Trauungen entfielen auf die verschiedenen Altersklassen:

Wie ersichtlich, besteht zwischen dem Alter der Eehälften eine gewisse Parallele, indem mit dem Alter der Bräutigame gleichzeitig auch das Alter der Bräute zunimmt. Der Bräutigam unter 24 Jahren tritt am häufigsten mit einer Braut unter 20 Jahren vor das Traualtar; von den Bräutigamen zwischen 25—30 Jahren erwählten sich fast ebenso viele Bräute unter 20 Jahren, als Bräute zwischen 21—24 Jahren, die Bräutigame im Alter von 31—40 Jahren kommen am häufigsten mit Bräuten von 21—24 und 25—30 Jahren vor, die Männer zwischen 41—50 Jahren heiraten Frauen zwischen 30—40 Jahren und endlich schliessen die über 60 Jahre alten Bräutigame in den meisten Fällen mit Frauen über 50 Jahren eine Ehe. Die Bräutigame sind der naturgemässen Ordnung nach gewöhnlich älter als die Bräute, obwohl diesbezüglich auch Ausnahmen in nicht unbedeutender Anzahl vorkommen.

Nachdem auf sämtlichen Gebieten der Eheschliessungen zwischen dem Verhalten der Provinz- und der städtischen Bevölkerung gewichtige Unterschiede angetroffen werden können, ist es nicht uninteressant zu untersuchen, wie sich die Altersverhältnisse der auf eine Ehe eingehenden in der Provinz und in den Städten — die Hauptstadt besonders in Augenschein genommen — gestalten. Nachstehende Tabelle, welche sich auf die, in den

házánkban előfordult polgári esketésekre vonatkozik, feltünteteti, hogy 10.000, az egyes korcsoportba tartozó vőlegény közül hány választott a megjelelt korcsoportba tartozó menyasszonyt.

Jahren 1890 und 1891 in Ungarn unter der Civil-Bevölkerung vorgekommenen Trauungen bezieht, weist nach, wie viele von 10.000 in einzelne Altersklassen gehörigen Bräutigamen sich in nachstehend bezeichnete Altersklassen gehörige Bräute erwählten.

	Meny- asszony kora Alter der Braut	Auf 10.000					
		—24	25—30	31—40	41—50	51—60	60+
éves vőlegényre esett — jährige Bräutigame entfielen							
A vidéken <i>In der Provinz</i>	—20	6.246	4.111	1.708	432	131	78
	21—24	3.030	3.973	3.120	1.192	326	134
	25—30	590	1.550	2.722	1.937	686	295
	31—40	107	320	2.054	3.304	2.061	873
	41—50	18	41	357	2.766	4.144	2.675
50+	9	5	39	369	2.652	5.947	
A 27 törvényhatóságú városban <i>In den 27 Städten mit Municipium</i>	—20	4.512	2.952	1.251	240	90	—
	21—24	3.944	4.057	2.821	1.044	216	197
	25—30	1.294	2.294	2.986	2.042	1.061	315
	31—40	207	646	2.443	3.772	2.770	1.378
	41—50	38	41	449	2.514	3.831	2.953
50+	5	10	50	388	2.032	5.157	
Budapest <i>In Budapest</i>	—20	2.441	1.705	845	164	114	89
	21—24	3.726	3.512	2.245	793	—	89
	25—30	2.977	3.496	3.368	1.788	954	619
	31—40	728	1.180	3.001	4.446	2.939	2.301
	41—50	107	99	500	2.280	3.817	2.035
50+	21	8	41	529	2.176	4.867	

Feltűnő, hogy a városi és főképp a nagyvárosi férfiak sokkal kevesebb fiatal és sokkal több idősebb nőt vezetnek oltárhoz, mint a vidékiek. Vidéken a 24 éven aluli vőlegények majd két harmada 20 éven aluli menyasszonynyal lép frigyre, városokban már nem egészen fele, a fővárosban nem egészen egy negyede teszi ugyanezt. Ugyanez a tartózkodás a legfiatalabb nőktől jellemzi a későbbi életkorok férfait is a városokban. Így pl. a 31—40 éves vőlegények közül 24 éven aluli menyasszonyt vesz el vidéken 48%, a törvényhatósági joggal felruházott városokban már csak 41%, Budapesten épen csak 31%. E jelenséggel kapcsolatban áll az a másik is, hogy városokban sok az oly férfi, ki magánál idősebb nőnek esküszik hűséget. Volt ugyanis a vőlegények korcsoportjai szerint ilyen vőlegény százalékokban:

	24 éven aluli unter 24 Jahre	Im Alter		
		von 25—30 éves	von 31—40 — Jahren	von 41—50
vidéken	7.2	3.7	4.0	3.7
<i>in der Provinz</i>				
a 27 th. városban	15.4	7.0	5.0	3.9
<i>in den 27 Städten mit Municipium</i>				
Budapest	38.8	12.9	5.4	5.3
<i>in Budapest</i>				

Nagyon magas különösen azon 24 éven aluli vőlegények aránya, kik idősebb, tehát 24 éven felüli menyasszonyt vesznek el. A fővárosban az összes ily vőlegények erős harmada tartozik ide. Habár természetesen ép a városban összevéve sem sok a 24 éven aluli vőlegény, e jelenség sem jellemzi előnyösen a várost s arra vall, hogy itt érdekházasságokkal van dolgunk s nem annyira a természetes hajlam, mint kézzelfogható előnyök vezetik a korán nősülők lépteit.

Viszont tény az is, hogy városokban nagyobb arányban mennek az egészen fiatal nők magoknál jóval magasabb korban levő férfiakhoz nőül. Így látjuk azt, hogy száz 20 éven aluli menyasszony közül 30 éven felüli férjhez ment nőül:

a vidéken	6.5	a 27 városban	12.0	a fővárosban	25.1
<i>in der Provinz</i>		<i>in den 27 Städten</i>		<i>in der Hauptstadt</i>	

E házasságokra többé-kevésbé ugyanaz áll, mint a fentebb említettekre: a városi népesség magas aránya itt sem örvendetes. Még kevésbé tekintjük természetes viszonyoknak a 40 éven felüli vőlegénynek 24 éven aluli menyasszonynyal kötött frigyét. Volt pedig száz ily fiatal menyasszony közül olyan, a ki 40 éven felüli férjhez ment nőül:

Auffallend ist es, dass die städtischen und besonders die hauptstädtischen Männer viel weniger junge und viel mehr ältere Bräute vor das Traualtar führen, als die Männer in der Provinz. In der Provinz heiraten fast $\frac{2}{3}$ Theile der Bräutigame unter 24 Jahren, Bräute unter 20 Jahren, in den Städten folgt diesem Beispiele nicht ganz die Hälfte und in der Hauptstadt nicht ganz der vierte Theil der Männer. Die gleiche Zurückhaltung den allerjüngsten Bräuten gegenüber charakterisirt auch die älteren Männer in den Städten. So heiraten z. B. in der Provinz von den 31—40-jährigen Bräutigamen 48% Bräute unter 24 Jahren, in den Städten mit Municipium nur mehr 41%, in Budapest sogar nur 31%. Mit dieser Erscheinung steht auch jene andere im Zusammenhange, laut welcher in den Städten zahlreiche Männer eine ältere Frau ehelichen. Es gab nämlich nach den Altersklassen der Bräutigame derartige Bräutigame in Procenten:

Überaus hoch gestaltet sich besonders das Verhältniss der Bräutigame unter 24 Jahren, die eine ältere Braut, mithin über 24 Jahren zum Traualtare führen. In der Hauptstadt gehört ein starkes Drittheil solcher Bräutigame in diese Gruppe. Obwohl natürlicherweise eben in den Städten die Anzahl der Bräutigame unter 24 Jahren überhaupt nur eine geringe ist, charakterisirt diese Erscheinung trotzdem nicht vortheilhaft die Städte und beweist, dass hier Vernunftsehen in Rede stehen, und dass nicht die natürliche Neigung, sondern vielmehr die handgreiflichen Vorzüge das Vorgehen dieser frühzeitig Heiratenden beeinflussen.

Eine Thatsache ist es ferner, dass in den Städten die ganz jungen Bräute mit älteren Männern viel häufiger eine Ehe eingehen. So sehen wir, dass von hundert Bräuten unter 20 Jahren

sich mit Männer über 30 Jahre verheirateten.

Auf diese Ehen steht mehr oder weniger dasselbe, was bereits bezüglich der früher angeführten Ehen besagt wurde, es bildet nämlich das hohe Verhältniss der städtischen Bevölkerung auch hier keine erfreuliche Erscheinung. Noch viel weniger kann das Bündniss der Bräutigame über 40 Jahren mit Bräuten unter 24 Jahren als ein natürliches Verhältniss angesehen werden. Es gab nämlich von 100 so jungen Bräuten

a vidéken 1'6
in der Provinz

a 27 városban 1'8
in den 27 Städten

Budapesten 2'5
in Budapest

Ha torzházasságokul azokat tekintjük, melyekben 50 éven felüli férfi 24 éven aluli nővel vagy 24 éven aluli férfi 40 éven felüli nővel lép házasságra: ugy itt a viszonyszámok kicsinységénél fogva csak az abszolút számokat hozhatjuk fel. Az előbbi csoportba tartozó házasságkötés volt a két évben együttvéve 405, az utóbbiba tartozó volt 210; összesen e két csoportba tehát évente átlag 300 házasság jutott.

A következő táblázat abszolút számokban mutatja ki a vidék, a 27 város és Budapest házasságkötéseinek korviszonyait a vőlegények és menyasszonyok ismert csoportosításával, külön az 1890. és 1891. évekre:

die einen Mann über 40 Jahren heirateten.

Wenn man als Monstre-Ehen diejenigen betrachtet, ein Mann über 50 Jahren sich mit einer Braut unter 24 Jahren oder aber ein Mann unter 24 Jahren nicht mit einer Braut über 40 verheiratet so können diesbezüglich, nachdem die Verhältnisszahlen sehr gering sind, nur die absoluten Zahlen angeführt werden. Eheschliessungen, welche in erstere der beiden Gruppen gehören, kamen in den beiden Jahren zusammengenommen 405 vor, in letztere Gruppe gehörige aber 210, auf beide Gruppen entfallen mithin jährlich im Durchschnitte beiläufig 300 Ehen.

In nachstehender Tabelle erscheinen die Altersverhältnisse der Eheschliessungen in der Provinz, in den 27 Städten und in der Hauptstadt Budapest in absoluten Zahlen, bei der gebräuchlichen Gruppierung der Bräutigame und Bräute, bezüglich der Jahre 1890 und 1891 gesondert nachgewiesen:

A házasságok korcsoportok szerint a magyar állam polgári népességében
Die Eheschliessenden der Civil-Bevölkerung Ungarn's nach Altersklassen

	Vőlegények Bräutigame	1890-ben — im Jahre 1890							1891-ben — im Jahre 1891						
		az összes menyasszonyok közül egybekelt von sämtlichen Bräuten verehelichten sich	20 éven aluli unter 20 Jahren	von				50 éven felüli über 50 Jahren	az összes menyasszonyok közül egybekelt von sämtlichen Bräuten verehelichten sich	20 éven aluli unter 20 Jahren	von				50 éven felüli über 50 Jahren
				21—24	25—30	31—40	41—50				21—24	25—30	31—40	41—50	
		menyasszony egybekelt — verehelichten sich Bräute							menyasszony egybekelt — verehelichten sich Bräute						
Vidék Provinz 27 törvényhatóságú város 27 Städte mit Municip. Budapest	24 éven aluli unter 24 Jahren	34.672 1.050 225	21.147 504 55	10.722 396 77	2.265 120 74	415 25 18	79 4 1	44 1 —	37.083 1.029 242	23.674 434 59	11.017 424 97	1.965 149 65	355 18 16	49 4 4	23 — 1
Magyarbirodalom Königreich Ungarn		35.947	21.706	11.195	2.459	458	84	45	38.354	24.167	11.538	2.179	389	57	24
Vidék Provinz 27 törvényhatóságú város 27 Städte mit Municip. Budapest	25—30 éves 25—30 jährige	64.093 3.799	26.196 1.144	24.780 1.504	10.618 886	2.162 239	297 20	40 6	69.414 4.286	28.694 1.243	28.271 1.776	10.074 969	2.102 283	247 13	26 2
Magyarbirodalom Königreich Ungarn		69.822	27.673	26.929	12.193	2.641	338	48	75.711	30.276	30.786	11.732	2.610	278	29
Vidék Provinz 27 törvényhatóságú város 27 Städte mit Municip. Budapest	31—40 éves 31—40 jährige	17.681 1.663	3.110 218	5.377 447	4.873 527	3.614 385	647 78	60 8	17.754 1.726	2.943 206	5.678 509	4.774 485	3.665 443	617 74	77 9
Magyarbirodalom Königreich Ungarn		20.724	3.446	6.142	5.869	4.397	795	75	21.022	3.278	6.525	5.774	4.587	767	91
Vidék Provinz 27 törvényhatóságú város 27 Städte mit Municip. Budapest	41—50 éves 41—50 jährige	8.314 530	388 18	981 59	1.645 103	2.639 188	2.353 143	308 19	8.048 552	319 8	970 54	1.524 118	2.767 220	2.173 129	295 23
Magyarbirodalom Königreich Ungarn		9.244	413	1.072	1.813	3.009	2.586	351	8.994	333	1.055	1.719	3.158	2.393	336
Vidék Provinz 27 törvényhatóságú város 27 Städte mit Municip. Budapest	51—60 éves 51—60 jährige	4.549 305	60 4	154 6	291 31	893 80	1.950 125	1.201 59	4.339 251	56 1	136 6	319 28	939 74	1.733 88	1.156 54
Magyarbirodalom Königreich Ungarn		4.981	66	160	335	1.006	2.122	1.292	4.725	58	142	359	1.057	1.874	1.235
Vidék Provinz 27 törvényhatóságú város 27 Städte mit Municip. Budapest	60 éven felül über 60 Jahren	1.690 132	16 —	25 4	55 3	131 19	446 38	1.017 68	1.727 122	10 —	21 1	46 5	167 16	468 37	1.015 63
Magyarbirodalom Königreich Ungarn		1.870	16	29	63	160	494	1.108	1.914	11	23	53	199	518	1.110
Vidék Provinz 27 törvényhatóságú város 27 Städte mit Municip. Budapest	Összesen Zusammen	130.999 7.479 4.110	50.917 1.888 515	42.039 2.416 1.072	19.747 1.670 1.315	9.854 936 881	5.772 408 239	2.670 161 88	138.365 7.966 4.389	55.696 1.892 535	46.093 2.770 1.206	18.702 1.754 1.360	9.995 1.054 951	5.287 345 255	2.592 151 82
Magyarbirodalom Königreich Ungarn		142.588	53.320	45.527	22.732	11.671	6.419	2.919	150.720	58.123	50.069	21.816	12.000	5.887	2.825

A házasságkötés korának változását a statisztikai adatgyűjtés kezdetéig visszavezetendők, a következő táblázatban a 24 éven aluli vőlegények s a 20 éven aluli menyasszonyok arányát az összes esketettek közt tüntetjük fel, de csak azon évekre, melyekről az egész birodalomra kiterjedő számok állanak rendelkezésünkre. Volt ugyanis ezer esketett közt:

	24 éven aluli vőlegény	20 éven aluli menyasszony	
	<i>Bräutigame</i> unt. 24 Jahren	<i>Bräute unter</i> 20 Jahren	
1854	457	420	1878
1855	430	400	1879
1856	513	442	1880
1857	496	406	1881
1864	358	274	1882
1865	374	291	1883
1876	330	348	1884
1877	335	373	1885

E számok arról tanúskodnak, hogy a legfiatalabb korcsoportba tartozók házasságkötései mindkét nemnél megtrikultak az ötvenes évek óta. Ámde nagy a különbség a két nem tekintetében. A nőknél a 20 éven alul kötött házasságok aránya az ötvenes években felszökött ugyan 44%-ra is, de átlag 42%-ot tett, míg az utolsó két évtizedben az átlag 38—39% körül jár: a csökkenés tehát egészben nem jelentékeny. Nem így a férfiaknál. Itt az ötvenes években még majd fele — sőt 1856-ban több, mint fele az összes esketéseknél a 24 éven aluliakra esett. Már a mindkét nemre nézve rendkívül alacsony arányokat mutató nagyon kedvezőtlen 1864. és 1865. években leszáll a legfiatalabb vőlegények aránya a 40% alá, miben azonban kétségkívül része volt már az 1857. évi ujonczozási rendeletnek, mely a 20—21 éves hadköteleseket eltiltotta a házasodástól. Az 1868. évi véderőtörvény e tilalmat egy évvel meghosszabbította s ime az 1876-tól kezdődő számaink meglehetősen állandóságot mutatnak, megállapodva 34% körül, mignem az 1889. évi új véderőtörvény többször érintett intézkedése lenyomta ez arányt a 25%-ra, melyet az utolsó három évben találunk.

A mi az évről-évre való ingadozásokat illeti: azok az újabb időkben jóval mérsékeltebbek, mint régente, mi állandósultabb, egyenletesebb gazdasági viszonyokra mutat. Míg ugyanis az ötvenes években egyszer ezerre nyolcvannal több 24 éven aluli vőlegény jutott, mint az előző évben, addig 1880-tól 1887-ig a legnagyobb évi ingadozás 10-et tesz ki ezerre. A gazdasági viszonyok, nevezetesen a termés hatása nem nyilatkozik határozottan; tekintve azonban azt, hogy számaink a naptári évre vonatkoznak és nem a termelési évre, azok felhasználása ez irányban nem is vezethet elég pontos eredményekhez.

Miután a törvényhozás teremtette akadály csak a férfiaknál hat s így csak az egyik nemnél emelte jelentékenyebben a házassági kort; egészben elmondhatjuk, hogy az a házastársak közt létező korkülönbséget fokozta.

4. A házasságra lépők családi állapota az 1890. és 1891. években, visszatekintéssel a régebbi évekre.

A magyar állam területén a szóban forgó két évben kötött házasságok a házasuló felek családi állapota szerint következőleg oszlottak meg. Házasságra lépett:

Behufs Nachweisung der Aenderungen des Eheschliessungs-Alters seit Anbeginn der statistischen Datensammlung, wird in nachstehendem Ausweise das Verhältniss der Bräutigame unter 24 Jahren und der Bräute unter 20 Jahren zur Anzahl sämtlicher Getrauten mitgetheilt, jedoch nur über die Jahre, in welchen über das ganze Königreich Ungarn bezügliche Daten zur Verfügung standen. Es gab nämlich unter 1000 Getrauten:

	24 éven aluli vőlegény	20 éven aluli menyasszony		24 éven aluli vőlegény	20 éven aluli menyasszony
	<i>Bräutigame</i> unt. 24 Jahren	<i>Bräute unter</i> 20 Jahren		<i>Bräutigame</i> unt. 24 Jahren	<i>Bräute unter</i> 20 Jahren
1886	337	380	1886	339	388
1887	351	386	1887	338	390
1888	340	377	1888	325	393
1889	346	384	1889	257	372
1890	343	389	1890	252	374
1891	334	387	1891	254	386
	344	392			
	349	398			

Diese Angaben geben darüber Aufschluss, dass die Eheschliessungen der in die allerjüngste Altersklasse gehörigen Individuen beiderlei Geschlechtes seit den 50-er Jahren eine Abnahme zeigen. Sehr namhaft gestaltet sich aber der Unterschied zwischen den beiden Geschlechtern. Bei dem weiblichen Geschlecht stieg zwar in den 50-er Jahren das Verhältniss der im Alter unter 20 Jahren geschlossenen Ehen auch auf 44%, dasselbe betrug jedoch durchschnittlich 42%, in den letzten zwei Jahrzehnten bewegt sich dieser Durchschnitt um 38—39%. Die Abnahme ist mithin im Ganzen genommen keine bedeutende. Nicht so bezüglich der Männer. Bei denselben entfiel in den 50-er Jahren noch fast die Hälfte, in 1856 sogar mehr als die Hälfte sämtlicher Trauungen auf die in einem Alter unter 24 Jahren stehenden Bräutigame. Es sinkt aber bereits in den, bezüglich beider Geschlechter äusserst ungünstige Zustände zeigenden Jahren 1864 und 1865 das Verhältniss der allerjüngsten Bräutigame unter 40%, hieran hatte aber unstreitbar auch der Rekrutierungs-Erlass vom Jahre 1857 einen Antheil, welcher den 20—21-jährigen Militärpflichtigen das Heiraten verbot. Das Wehrgesetz v. J. 1868 verlängerte dieses Verbot um ein Jahr; die Angaben seit dem Jahre 1876 zeigen schon eine ziemliche Beständigkeit, um 34% verbleibend, bis die bereits mehrmals erwähnte Verfügung des neuen Wehrgesetzes v. Jahre 1889 das Verhältniss auf 25% herabdrückte, wie dies die letzten 3 Jahre beweisen.

Was die jährlichen Fluctuationen anbelangt, so sind dieselben in neuerer Zeit viel mässiger wie früher; dieser Umstand lässt auf beständigere, gleichmässiger wirtschaftliche Verhältnisse schliessen. Während nämlich in den 50-er Jahren einmahl auf Tausend um 80 mehr unter 24 Jahren stehende Bräutigame entfielen als im Vorjahre, beträgt in den Zeitraum vom Jahre 1880 bis 1887 die grösste jährliche Fluctuation 10 auf Tausend. Die wirtschaftlichen Verhältnisse, namentlich der Einfluss der Production kommt nicht zu einem entschiedenen Ausdruck; in Erwägung dessen aber, dass die mitgetheilten Daten sich auf das Kalenderjahr und nicht auf das Productionsjahr beziehen, kann deren Erörterung nach dieser Richtung hin zu keinen ganz pünktlichen Ergebnissen führen.

Nachdem das durch die Gesetzgebung geschaffene Hinderniss nur auf die Männer vom Einflusse ist und mithin nur bei einem Geschlecht das Eheschliessungs-Alter bedeutend erhöhte, so kann im Allgemeinen die Behauptung aufgestellt werden, dass dieses Hinderniss den zwischen den Ehehälften bestehenden Altersunterschied steigerte.

4. Familienstand der Eheschliessenden in den Jahren 1890 u. 1891, mit Rückblick auf die früheren Jahre.

Auf dem Gebiete des Königreiches Ungarn vertheilten sich die während der beiden in Rede stehenden Jahre geschlossenen Ehen, nach dem Familienstande der beiden Ehehälften folgendermassen. Es schlossen eine Ehe:

	legény hajadonnal <i>Ledigen mit Ledigen</i>	özvegy özvegygyel <i>Wittwer mit Wittwen</i>	özvegy férfi hajadonnal <i>Wittwer mit Ledigen</i>	özvegy asszony legénygyel <i>Wittwen mit Ledigen</i>	elvált férfi hajadonnal <i>Geschied. Männer mit Ledigen</i>	elvált asszony legénygyel <i>Geschied. Frauen mit Ledigen</i>	elvált férfi özvegy asszonnyal <i>Geschied. Männer mit Wittwen</i>	elvált asszony özvegy férfival <i>Geschied. Frauen mit Wittwen</i>
1890	105.352	14.182	16.082	5.440	599	493	251	284
1891	113.279	14.183	16.003	5.694	617	456	230	269

Az 1891. évben kimutattak 94 oly házasságot is, melynél mindkét fél elvált volt.

Arányszámokban kifejezve, volt minden ezer esketésből a házasságalépők családi állapota szerint — a kisebb rovatok egybefoglalásával:

	legény hajadonnal <i>Ledigen und Ledigen</i>	özvegy özvegygyel <i>Wittwer und Wittwen</i>	özvegy férfi hajadonnal <i>Wittwer und Ledigen</i>	özvegy asszony legénygyel <i>Wittwen und Ledigen</i>	elvált férfi hajadonnal <i>Geschied. Männer und Ledigen</i>	elvált nő legénygyel <i>Geschied. Frauen und Ledigen</i>	elvált özvegygyel v. elválttal <i>Geschiedene und Verwitweten o. Geschied.</i>
1890	738	99	113	38	4	4	4
1891	751	94	106	38	4	3	4

Mint látjuk, a két év átlagát véve a házasságok több, mint egy negyedrésze palingam, azaz olyan, hol legalább az egyik fél, esetleg azonban mindkettő már előzőleg élt házasságban.

Az ország egyes részeit vizsgálva, azt találjuk, hogy jutott ezer polgári esketésből az egyes csoportokra az 1890. és 1891. évek átlagában.

	legény hajadonnal <i>Ledigen und Ledigen</i>	özvegy özvegygyel <i>Wittwer und Wittwen</i>	özvegy férfi hajadonnal <i>Wittwer und Ledigen</i>	özvegy asszony legénygyel <i>Wittwen und Ledigen</i>	elvált férfi hajadonnal <i>Geschied. Männer und Ledigen</i>	elvált asszony legénygyel <i>Geschied. Frauen und Ledigen</i>	elvált özvegygyel v. elválttal <i>Geschiedene mit Verwitweten oder Geschiedenen</i>
a Duna bal partján <i>am linken Donauufer</i>	757	82	115	42	2	1	1
a Duna jobb partján <i>am rechten Donauufer</i>	767	76	116	36	2	1	2
a Duna-Tisza közén <i>im Donau-Theiss Becken</i>	758	99	98	30	6	4	5
a Tisza jobb partján <i>am rechten Theissufer</i>	756	93	104	39	3	3	2
a Tisza bal partján <i>am linken Theissufer</i>	717	111	109	42	8	5	8
a Tisza-Maros szögén <i>im Theiss-Maros Becken</i>	741	113	110	32	1	1	2
Erdélyben <i>in Siebenbürgen</i>	729	90	97	51	12	11	10
Horvát-Slavonországekban <i>in Kroatien-Slavonien</i>	730	111	125	34	—	—	—

Legtöbb palingam házasságot a Tisza bal partja mutat fel, utána Erdély és Horvát-Szlavonországek következik. E sorrendet illetőleg azonban utalnunk kell az elváltak által kötött házasságokra. Ugy a Tisza bal partján, mint különösen Erdélyben nagyon sok az ilyen házasság. E házasságok kelletén túl emelik a palingam esketések arányát. Ha tehát ezektől eltekintünk, — a mi indokolt, — ugy azt látjuk, hogy Horvát-Szlavonországek áll első helyen a palingam esketések gyakorisága tekintetében. Ez természetes is: ez országrész az, hol legkorábban köttetnek a házasságok, minek folytán legelőbb beáll az egyik vagy másik fél özvegyen maradása s ezzel — ép egyszerűbb agrár viszonyok folyományaképp, új házasságkötés szükséges. S ha összefoglaljuk azon házasságokat, melyekben legalább az egyik fél özvegy, tényleg a társországek jutnak első helyre 27°/_o-kal, míg a szintén korai házasságok által jellemzett Tisza-Maros szöge 25°/_o, ily esketéssel már kissé hátrább áll. Hogy a Tisza bal partján oly sok az özvegyek által kötött házasság — 26°/_o, azt e rész népességének, nevezetesen a felnőtt népességnek magas halandósága s így a korán felbomlott házasságok magas aránya okozhatja.

Legkevesebb palingam házasságot találunk a Duna jobb partján s általában az ország nyugati felében. A házasságok késői kötése, kapcsolatban a csekélyebb halandósággal teszik utolsó helyre az ország azon részét, mely a gazdasági és kulturális élet magas fokán áll s a melyben az életigények is igen magasak: a Dunántúlt. A Duna-Tisza közén Budapest befolyása észlelhető.

Im Jahre 1891 wurden 94 solche Ehen nachgewiesen, bei welchen beide Theile Geschiedene waren.

In Verhältnisszahlen ausgedrückt und die minder wichtigen Rubriken zusammengefasst, fanden von 1000 Trauungen nach dem Familienstande der auf die Ehe Eingehenden zwischen

Trauungen statt.

Wie ersichtlich, ist im Durchschnitte der beiden Jahre mehr als ein Vierteltheil der Ehen palingam, dasheisst solche Ehen, bei welchen wenigstens die eine Hälfte oder beide Hälften früher bereits dem Ehestande angehörten.

Die einzelnen Theile des Landes einer Erörterung unterziehend finden wir, dass von 1000 Trauungen der Civil-Bevölkerung auf die einzelnen Gruppen im Durchschnitte der Jahre 1890 und 1891 zwischen

Ehen entfallen.

Die meisten palingamen Ehen weist das linke Theissufer auf, nachher folgen Siebenbürgen und Kroatien-Slavonien. Bei dieser Reihenfolge müssen wir aber auch auf die zwischen Geschiedenen geschlossenen Ehen hinweisen. Sowohl am linken Theissufer, als auch besonders in Siebenbürgen gibt es sehr viele solche Ehen. Dieselben erhöhen übermässig das Verhältniss der palingamen Ehen. Lassen wir diese Ehen ausser Acht — was begründet ist — so zeigt sich, dass hinsichtlich der Häufigkeit der palingamen Ehen Kroatien-Slavonien an erster Stelle steht. Dies ist auch ganz natürlich, in diesem Theile des Landes werden die Ehen am frühzeitigsten geschlossen, in Folge dessen tritt auch am ehesten die Möglichkeit ein, dass die eine oder die andere Ehehälfte verwittwet wird und es kommt hiemit im Einklange — als Folge der primitiveren agrarischen Verhältnisse — die Nothwendigkeit einer neuen Eheschliessung häufiger vor. Werden die Ehen, in welchen wenigstens die eine Hälfte verwittwet war, zusammengefasst in Augenschein genommen, so gebührt mit 27°/_o thatsächlich den adnexen Ländern der erste Platz, das ebenfalls durch frühzeitige Ehen charakterisirte Theiss-Maros Becken bleibt mit 25°/_o schon um etwas zurück. Dass am linken Theissufer so viele palingame Ehen — 26°/_o vorkommen, dies kann die hohe Sterblichkeit der Bevölkerung, hauptsächlich der erwachsenen Bevölkerung dieses Landestheiles, mithin das hohe Verhältniss der zeitlich aufgelösten Ehen verursachen.

Die wenigsten palingamen Ehen werden am rechten Donauufer und allgemein in der westlichen Hälfte des Landes geschlossen. Die späten Eheschliessungen im Einklange mit der geringeren Sterblichkeit verursachen es, dass derjenige Theil des Landes, welcher auf einer hohen Stufe des wirtschaftlichen und culturellen Lebens steht und in welchem die Lebensbedürfnisse ebenfalls ziemlich gross sind — das rechte Donauufer, — auf den letzten Platz verdrängt wird. Im Donau-Theiss Becken gelangt der Einfluss der Hauptstadt zum Ausdrucke.

Ezzel áttérhetünk a városi és vidéki népesség viszonyainak kutatására. Volt 1890. és 1891. évek átlagában a házasságok közt ezerre kiszámítva:

	legény — hajadon <i>Ledigen und Ledigen</i>	özvegy — özvegy <i>Wittwer u. Wittwen</i>	özv. férfi — hajadon <i>Wittwer u. Ledigen</i>	özv. assz. — legény <i>Wittwen u. Ledigen</i>	elvált férfi — hajadon <i>Geschiedenen Männer und Ledigen</i>	elvált assz. — legény <i>Geschiedenen Frauen und Ledigen</i>	elvált — özv. vagy elvált <i>Geschiedenen und Wittwen o. Geschiedenen</i>
vidéken	742	100	110	37	4	3	4
<i>in der Provinz</i>							
a 27 törvényhat. városban <i>in den 27 Städten mit Municipium</i>	763	69	106	43	8	5	6
Budapest <i>in Budapest</i>	793	35	89	55	11	10	7

A városokban, hol a házasság későn köttetik, s hol a magános élet a magasabb korban is elviselhetőbb, mint a vidéken, kevesebb a palingam házasság; különösen áll ez a fővárosra. Jellemző e mellett a városi népességnek magatartására az elváltak által kötött házasságok magas aránya s az a körülmény, hogy városokban gyakoribb az özvegy asszony és legény közt létrejött házasság, mint a vidéken. Míg az előbbi tényt eléggé megmagyarázza az elváltak magasabb aránya a városi népességben, addig az özvegy nők nagyobb részesedése a legénnyel kötött házasságokban összefügg azzal, hogy a városi férfiak közül többen választanak saját maguknál idősebb feleséget, mint sem a vidékiek. Az érdekházasságok nagyobb elterjedtsége az a mire e számok szemléleténél önkéntelenül is gondolnunk kell. Az özvegy asszonyok e szerencséje a városokban annyival feltűnőbb, mert az özvegy férfiak, kik természetszerűleg jobban volnának ráutalva az özvegy nőkre, ugyancsak nem mutatnak hajlandóságot ilyenek elvételére; az ily házasságok aránya ugyanis már a 27 városban csak két-, a fővárosban épen csak egyharmada annak, mit a vidék felmutat.

A házasságok családi állapotára vonatkozó összeállításaink záradékául ideigtatjuk az egész múlt évtized vonatkozó számainak melyek a Magyarbirodalom egész kiterjedését felölelik. Volt ugyanis ezer házasságkötés között az egyes években:

	legény haja- donnal <i>Ledigen und Ledigen</i>	özvegy öz- vegygyel <i>Wittvern u. Wittwen</i>	özv. férfi ha- jadonnal <i>Wittvern u. Ledigen</i>	özv. asszony legénnyel <i>Wittwen u. Ledigen</i>	elvált férfi hajadonnal <i>Geschiedenen Männern und Ledigen</i>	elvált assz. legénnyel <i>Geschiedenen Frauen und Ledigen</i>	elvált özvegy- gyel v. elv.-tal <i>Geschiedenen u. Wittwen o. Geschiedenen</i>
1881	751	99	96	46	3	3	2
1882	763	93	91	43	3	3	4
1883	764	94	93	42	3	2	2
1884	777	87	87	41	3	3	2
1885	772	89	90	41	3	3	2
1886	772	87	94	39	3	2	3
1887	763	91	100	38	3	3	2
1888	764	89	98	39	4	3	3
1889	741	99	109	40	4	3	4
1890	738	99	113	38	4	4	4

E számok az utolsó két évben mutatnak legfeltűnőbb átalakulást. Am a magyarázat itt tételes intézményre, a sokszor említett új véderőtörvényre megy vissza. A házassági kor hátrább tolása természetesen a protogam házasságok arányát zavarta meg, leasztrván azt 3—4°/_o-kal. Már 1891-ben, mint láttuk, újra emelkedett a protogam esketések része az összes esketésekből s épen elérte az 1881. évit.

A régiebb időkre visszamenve, azt látjuk, hogy az ötvenes évek óta a palingam házasságok jelentékenyen megfogytak. Volt ugyanis a Magyarbirodalomban az összes esketések közt ezerre:

	legény haja- donnal <i>Ledigen und Ledigen</i>	özvegy öz- vegygyel <i>Wittvern u. Wittwen</i>	özvegy férfi hajadonnal <i>Wittvern u. Ledigen</i>	özv. asszony legénnyel <i>Wittwen und Ledigen</i>
1854	625	179	144	52
1855	596	189	160	55
1856	670	154	127	49
1857	697	139	115	49
1865	734	108	110	48

Hiemitt können wir zur Erörterung der Verhältnisse der städtischen und der Provinz-Bevölkerung schreiten. Es wurden im Durchschnitt der Jahre 1890 und 1891, auf 1000 berechnet Ehen geschlossen zwischen:

In den Städten, wo die Ehen später geschlossen werden und wo das alleinstehende Leben auch im höheren Alter erträglicher ist als in der Provinz, gibt es weniger palingame Ehen, hauptsächlich steht dies bezüglich der Hauptstadt. Charakteristisch ist ausserdem für das Verhalten der städtischen Bevölkerung das hohe Verhältniss der durch Geschiedene geschlossenen Ehen, und die Erscheinung, dass in den Städten Ehen zwischen Wittwen und Ledigen häufiger vorkommen als in der Provinz. Während erstere Thatsache im dem höheren Verhältnisse der Geschiedenen unter der städtischen Bevölkerung eine genügende Erklärung findet, steht die stärkere Betheligung der verwittweten Frauen, an den mit Ledigen geschlossenen Ehen damit im Zusammenhange, dass von den städtischen Männern zahlreichere sich eine ältere Frau erwählen, als die Männer in der Provinz. Bei Beurtheilung dieser Verhältnisszahlen fällt einem unwillkürlich die stärkere Verbreitung der Verstandesehen ein. Dieses Glück der verwittweten Frauen in den Städten ist umsomehr auffallend, als die verwittweten Männer, die in erster Reihe naturgemäss auf die verwittweten Frauen angewiesen wären, solche zu ehelichen keine grosse Neigung zeigen; das Verhältniss derartiger Ehen beträgt in den 27 Städten 2, in der Hauptstadt sogar nur 1 Drittheil dessen, was in dieser Beziehung die Provinz aufzuweisen vermag.

Als Schluss der Zusammenstellungen über dem Familienstande der beiden Ehehälften werden die diesbezüglichen Angaben des ganzen verflorbenen Jahrzehntes mitgetheilt, dieselben beziehen sich auf das ganze Gebiet des Königreichs Ungarn. Es gab nämlich zwischen 1000 Eheschliessungen in den einzelnen Jahren Ehen zwischen:

Diese Angaben zeigen in den zwei letzten Jahren eine auffallende Umgestaltung. Die Erklärung hierfür kann auf eine positive Verfügung, auf das mehrmals erwähnte neue Wehrgesetz zurückgeführt werden. Das Hinausschieben des Eheschliessungsalters wirkte naturgemäss auf das Verhältniss der protogamen Ehen störend ein und setzte dieselben um 3—4°/_o herab. Schon im Jahre 1891 stieg, wie dies ersichtlich ist, neuerdings die Anzahl der protogamen Ehen unter den gesammten Eheschliessungen und erreichte bereits den Stand vom Jahre 1881.

Auf frühere Jahre zurückgreifend sehen wir, dass seit den 50-er Jahren die palingamen Ehen bedeutend abnahmen. Es entfielen nämlich in Ungarn auf 1000 Eheschliessungen Ehen zwischen:

A palingam házasságok e csökkenésében része van a házassági kor általános emelkedésének, de része van kétségkívül a közegészségügyi viszonyok javulásának, a házas felek átlagos élettartamában beállott emelkedésnek is, s főleg az utóbbi tényező az, mely örvendetessé teszi a változást.

Még egy feltűnő jelenségre utalhatunk s ez a tisztán palingam házasságok igen erős megcsappanása az ötvenes évek óta. Az özvegy férfi és hajadon közt létrejött frigyek aránya mutat ugyan jelentékeny apadást az ötvenes évek óta, de legujabban már határozottan emelkedő irányban fejlődik, ellenben az özvegy és özvegy közti házasságok 18—19%-ról lemennek 9%-ra és a múlt évtized közepétől állandóan alatta maradnak az előbbi kategoriának. A jelenség magyarázata minden valószínűség szerint főrészen azon változáson nyugszik, mely az idők folytán növelte a házasságkötés dolgában a férfi előnyét, ki ma inkább talál özvegysége esetén is férjhezmenetelre kész hajadont, mint a régebbi években.

5. Az esketések megoszlása hónapok szerint.

A Magyarbirodalom területén az 1890 és 1891 években történt esketések a következőleg oszlottak meg az év egyes hónapjai között:

	Január	Február	Márczius	Április	Május	Junius	Julius	Auguszt.	Szept.	Október	Novemb.	Decz.
1890	19.124	22.584	2.748	8.881	15.012	7.746	4.998	5.416	6.902	12.406	33.242	3.624
1891	19.869	23.715	5.589	9.122	14.069	9.854	5.093	5.505	7.100	11.963	34.953	3.993

Jutott tehát ezer esketés közül az egyes hónapokra a két év átlagában:

Január	133	Május	99	Szeptember	48
Február	158	Junius	60	Október	83
Márczius	29	Julius	34	November	232
Április	61	Augusztus	37	Deczember	26

Az esketések ezen feltűnően egyenlőtlen megoszlása egyrészt egyházi eredetű jogszabályoknak, másrésztől népünk gazdasági jellegének kifolyása. A keresztény felekezetek részben a házasságkötés körül érvényben álló kánoni jog tilalma folytán, részben a túlnyomó többséghez való alkalmazkodás szempontjából nem lépnek oltár elé az advent és a nagy böjt idején; innen a deczemberi és márcziusi minimum. A gazdasági mozzanat abban jelentkezik, hogy agrikol népünk a nyári munkaidőben nem ér rá lakodalmat ülni, hanem az esküvő idejéül az őszi munkaszünet beálltát vagy a szokás által szentesített vigalmi időt, a farsangot választja; innen a novemberi és január-február havi maximum. Az egyes felekezetek szerint egyébiránt következőleg alakult az esketések havi megoszlása a két év átlagában. Esett 1000 esketés közül az egyes nagyobb felekezeteknél:

Hónapokban In den Monaten	róm. kath. Röm. Kath.	gör. kath. Griech. Kath.	gör. keleti Griech. Orient.	ág. evang. Ev. Augsb. Conf.	református Reform.	zsidó Isracliten
Január	157	55	136	136	155	64
Február	144	260	195	128	127	73
Márczius	4	69	9	32	90	94
Április	75	12	35	82	82	58
Május	116	93	92	101	88	98
Junius	67	87	35	57	46	98
Julius	35	29	38	30	28	68
Augusztus	42	31	24	35	27	104
Szeptember	48	46	63	40	36	86
Október	83	70	158	76	53	60
November	225	246	214	235	141	106
Deczember	4	2	1	48	127	91

A három első helyen említett keresztény felekezet, mely együttvéve a birodalom népességnek három-negyedét foglalja magában, egészen egyező magatartást mutat: az eltéréseket a naptár különbségéből magyarázhatni.

An dieser Abnahme der palingamen Ehen hat die allgemeine Zunahme des Eheschliessungsalters, ausserdem unstreitbar die günstigere Gestaltung der sanitären Verhältnisse, als auch die bezüglich des durchschnittlichen Lebensalters der Ehehälften eingetretene Zunahme einen Antheil, hauptsächlich letzterer Factor ist derjenige, welcher die Aenderung zu einer erfreulichen gestaltet.

Noch auf eine auffallende Erscheinung können wir die Aufmerksamkeit hinlenken, diese ist die überaus starke Abnahme der rein palingamen Ehen seit den 50-er Jahren. Während das Verhältniss der zwischen verwittweten Männern und Ledigen zu Stande gekommenen Bündnisse seit den 50-er Jahren zwar eine bedeutende Abnahme zeigt, in neuerer Zeit sich aber nach einer entschieden zunehmenden Richtung hin entwickelt, weisen die Ehen zwischen Verwittweten einen Rückgang von 18—19% auf 9% nach und blieben seit Mitte des vorigen Jahrzehntes beständig unter der ersteren Kategorie. Die Erklärung dieser Erscheinung beruht aller Wahrscheinlichkeit nach zum grössten Theile auf der Umgestaltung, welche im Laufe der Zeit den Vorzug der Männer hinsichtlich der Eheschliessung vermehrte, die heute auch im Falle, wenn sie verwittwet sind, viel leichter ein zum Heiraten geneigtes Mädchen finden können, als in den früheren Jahren.

5. Die Vertheilung der Trauungen nach Monaten.

Die im Königreiche Ungarn in den Jahren 1890 und 1891 vollzogenen Trauungen vertheilen sich unter den einzelnen Monaten des Jahres folgendermassen:

Es entfielen sonach von 1000 Trauungen auf die einzelnen Monate im Durchschnitte der zwei Jahre:

Januar	133	Mai	99	September	48
Februar	158	Juni	60	Oktober	83
März	29	Juli	34	November	232
April	61	August	37	Dezember	26

Die auffallend ungleiche Vertheilung der Trauungen ist einestheils die Folge der kirchlichen Rechtsformen, anderestheils des wirtschaftlichen Charakters der Bevölkerung. Die überwiegende Mehrheit der christlichen Confessionen schreitet theils zufolge Verbotes des Kirchenrechtes, theils zufolge Accomodation. Zur Majorität, während des Adventes und der Fastenzeit nicht vor das Traualtar, daher entstammt das Minimum der Monate Deczember und März. Die wirtschaftliche Ursache kommt darin zum Ausdrucke, dass die Landwirtschaft betreibende Bevölkerung im Sommer keine Zeit hat Hochzeit zu halten und sich zum Zeitpunkte der Trauung das Aufhören der Arbeit im Herbste oder den durch den Gebrauch sanctionirten Zeitpunkt für Belustigungen — den Fasching — wählt; hier n findet das Maximum der Monate Jänner, Feber die Erklärung. Nach den einzelnen Confessionen gestaltete sich die Vertheilung der Trauungen nach Monaten im Durchschnitte der beiden Jahre folgendermassen. Es entfielen von 1000 Trauungen auf die einzelnen grösseren Confessionen und zwar auf die

Die in erster Reihe angeführten 3 christlichen Confessionen, welche zusammengenommen $\frac{3}{4}$ Theile der Bevölkerung es Landes ausmachen, zeigen ein ganz einschlägiges Verhalten, die Differenzen sind mit der Verschiedenartigkeit der Kalender zu erklären.

Itt a házasságkötés tiltó akadályát látjuk kifejezésre juttatva a böjti és adventi minimumban. A két protestáns felekezet közül az ágostai egészben elég közel áll a katolikushoz, mit arra vezethetünk vissza, hogy ez egyház hívei az országban szétszórva, többnyire katolikus népesség közt laknak s így alkalmazkodnak azok szokásaihoz; a márcziusi és deczemberi esketések kis száma erre mutat. Nem úgy már a helvét felekezet, melynél sem a böjt, sem az advent nem hagy maga után számba vehető nyomokat; — itt a házasságkötések aránya egészen szorosan alkalmazkodik a gazdasági élet — értve a mezőgazdasági életet — munkarendjéhez; nagyon alacsony júniustól októberig és nagyon magas novembertől februárig. A zsidóknál végül kicsinyek a hullámzások hónapról-hónapra; e vallás hívei nem lévén földművelők, náluk egészen más tényezők hatnak a házasságok megoszlására, mint a keresztény népénél.

Annak feltüntetésére, hogy az esketések havi megoszlása állandó szabályszerűség jellegével bír, adjuk itt az 1881—1890 közti tíz év átlagos számait, melyek az egész birodalomra vonatkoznak, de csak a polgári esketések szemmel tartásával. Jutott ezer esketésből az egyes hónapokra:

Január	153	Április	43
Február	190	Május	95
Márczius	30	Június	56

E számokhoz mérve az utolsó két év adatait, csak annyiban látunk némi változást, a mennyiben a farsang nagyon magas arányszámait ujabban csökkentek, a többi hónapokéi ellenben emelkedtek.

6. A vegyes házasságok.

Az 1890-ben kötött 142.683 házasságból olyan, melynél a házasuló felek két különböző felekezethez tartoztak, volt 11.418, vagyis 8⁰⁰/₁₀₀, 1891-ben pedig a 150.825 házasságból volt ily házasság 11.739, vagyis 7⁷⁸/₁₀₀. A két év átlagában tehát a birodalomban kötött összes házasságok közül volt vegyes házasság 7⁸⁹/₁₀₀.

Hazánk népének vallási türelme s a különböző vallások híveinek egymás mellett, keverten lakása idézi elő a vegyes házasságok magas arányát. Hogy ez utóbbi tényező dönt a vegyes házasságok száma felett, az kitűnik abból, hogy az egyes ország-részekben kötött vegyes házasságok oly arányt mutatnak, mely megfelel a különböző keresztény felekezetek keveredésének. Volt ugyanis vegyes házasság abszolút és viszonylagos számokban:

	abszolút számokban absolute Zahlen		százalékokban in Procenten	
	im Jahre 1890.	im Jahre 1891.	im Jahre 1890.	im Jahre 1891.
a Duna bal partján am linken Donauufer	555	602	3 ⁶¹	3 ⁷⁵
a Duna jobb partján am rechten Donauufer	1.138	1.098	5 ⁴⁰	5 ⁰⁸
a Duna-Tisza közén im Donau-Theiss Becken	1.957	1.989	8 ⁵²	8 ²⁸
a Tisza jobb partján am rechten Theissufer	2.196	2.355	16 ⁴⁷	16 ⁹¹
a Tisza bal partján am linken Theissufer	1.966	1.996	11 ¹⁹	10 ⁷¹
a Tisza-Maros szögén im Theiss-Maros Becken	897	902	5 ⁷⁵	5 ²⁵
Erdélyben in Siebenbürgen	2.381	2.436	13 ⁵²	12 ⁴⁵
Horvát-Szlavonországban in Kroatien-Slavonien	313	342	1 ⁶⁷	1 ⁷⁷

Bei diesen drei Confessionen gelangt das Hinderniss des Eheschliessungs-Verbotes während der Fasten- und Advents-Zeit durch das Minimum zum Ausdruck. Von den beiden protestantischen Confessionen kommt die Augsburger evang. Conf. im Ganzen genommen der Römisch-Katholischen so ziemlich nahe; dies ist dem Umstande zuzuschreiben, dass die Gläubigen dieser Confession meistens unter der röm.-katholischen Bevölkerung zerstreut wohnen und sonach deren Gebräuchen sich anbequemen, einen Beweis hiefür bildet die geringe Anzahl der Trauungen in den Monaten März und December. Nicht so aber die Reformirten, bei welchen weder die Fasten noch der Advent wahrnehmbare Spuren zurücklassen, bei diesen gestaltet sich das Verhältniss der Eheschliessungen ganz genau nach der Arbeitsordnung des wirtschaftlichen, beziehungsweise des landwirtschaftlichen Lebens; die Verhältnisszahl ist von Juni bis Oktober eine sehr niedere, von November bis Feber aber eine sehr hohe. Bei den Israeliten endlich ergeben sich von Monat zu Monat nur geringe Fluctuationen, die Gläubigen dieser Religion obliegen nicht der Landwirtschaft und es wirken bei diesen demnach ganz andere Factore auf die Vertheilung der Trauungen ein, als dies bei der christlichen Bevölkerung der Fall ist.

Als Beweis dessen, dass die monatliche Vertheilung der Trauungen von beständigerem Charakter ist, werden an dieser Stelle die durchschnittlichen Zahlen des Jahrzehntes 1881—1890 mitgetheilt. Dieselben beziehen sich auf das ganze Königreich, jedoch kamen nur die Trauungen der Civil-Bevölkerung in Betracht. Es entfielen von 1000 Trauungen auf die einzelnen Monate:

Julius	33	Október	75
Augusztus	34	November	226
Szeptember	42	Deczember	23

Wenn man die Angaben der letzten zwei Jahre mit diesen Zahlen vergleicht, so zeigt sich nur insofern ein Unterschied, als, dass die überaus hohen Verhältnisszahlen des Faschings seit neuerer Zeit abnehmen, jene der übrigen Monate hingegen eine Zunahme aufweisen.

6. Gemischte Ehen.

Von den im Jahre 1890 geschlossenen 142.683 Ehen entfallen 11.418, das heisst 8⁰⁰/₁₀₀, auf solche Ehen, wo die zu trauenden Personen verschiedenen Confessionen angehörten; im J. 1891 gab es unter 150.825 Ehen 11.739, oder 7⁷⁸/₁₀₀ derartige Ehen. Im Durchschnitte dieser zwei Jahre betragen mithin die gemischten Ehen 7⁸⁹/₁₀₀ der im Königreiche Ungarn geschlossenen sämtlichen Ehen.

Die religiöse Duldsamkeit der Bevölkerung des Landes, sowie der Umstand, dass die Gläubigen der verschiedenen Confessionen vermischt unter einander wohnen, verursachen das hohe Verhältniss der gemischten Ehen. Dass letzterer Factor auf die Anzahl der gemischten Ehen von entscheidendem Einflusse ist, erhellt daraus, dass die, in den einzelnen Landestheilen geschlossenen gemischten Ehen eine solche Verhältnisszahl ergeben, welche der Vermischung der verschiedenen christlichen Confessionen entspricht. Es gab nämlich gemischte Ehen in absoluten und Verhältnisszahlen ausgedrückt:

Legtöbb vegyes házasság aránylag a Tisza jobb partján kötött, ezután Erdélyben és a Tisza bal partján, tehát oly részeken, melyekben egy felekezet sem éri el az absolut többséget. E mellett feltűnik már e nagy áttekintésből is az, hogy a legtöbb vegyes házasság ott van, hol a protestáns felekezetiek nagy számban római katolikusokkal laknak együtt, mint ezt a Tisza jobb partján látjuk. A Tisza bal partján magasabb ugyan a két protestáns felekezet számaránya, ennek dacára azonban a vegyes házasságok nem oly gyakoriak, mint amott, miután ez ország-részben kevés a római katolikus, ellenben sok a görög katolikus. Hogy itt nemzetiségi s így faji különbségek is játszanak szerepet, az nyilvánvaló. Erdély magas arányát a vegyes házasságok tekintetében ép azoknak a megyéknek köszönheti, a melyeknek népessége — a felekezetek nagy keveredése mellett, illetve dacára — túlnyomó részben egy nemzetiséghez tartozik. Volt ugyanis ezer házasságkötésből az 1890 és 1891 években vegyes:

<i>im Comitatus</i> Alsó-Fehér megyében	182	<i>im Comitatus</i> Háromszék megyében	182	<i>im Comitatus</i> Nagy-Küküllő megyében	100
» » B.-Naszód »	82	» » Hunyad »	98	» » Szeben »	93
» » Brassó »	93	» » Kis-Küküllő »	157	» » Szolnok-Doboka »	115
» » Csik »	53	» » Kolozs »	147	» » Torda-Aranyos »	128
» » Fogaras »	160	» » Maros-Torda »	185	» » Udvarhely »	138

Legtöbb vegyes házasságot a magyar Maros-Torda és Háromszék megyében, aztán az egyöntetű oláh lakosságú Alsó-Fehér és Fogaras megyében kötötték. E mellett úgy látszik, hogy különösen a magyar református hitvallású népesség az, mely a vegyes házasságoknak számát emeli: így látjuk ezt Maros-Torda, Háromszék és Udvarhely megyéken kívül Kis-Küküllőben és Kolozsban. Ellenben ott, hol oláh a szászszal lakik együtt, mint Beszterce-Naszód, Brassó és Szeben megyékben, nagyon kevés a vegyes házasság, dacára a felekezetek nagy keveredésének: ugyannyira, hogy, mint a táblából kitűnik, a csaknem tisztán katolikus Csikmegyében sem sokkal kevesebb a vegyes házasság, mint a most említett kevert lakosságú megyékben. Egy s más jelenség magyarázatára különben kevéssel alább lesz alkalom visszatérni.

Legkevesebb vegyes házasság van a Dráván túl, tehát ott, hol különben is kezdetlegesebb kulturájú népben csak két felekezet, a római katolikus és görög keleti jó számba. Kevés az ily házasság a Duna két partján, erős római katolikus többségű területen. Az a körülmény, hogy a nem magyar többségű Duna balpartján jelentékenyen kevesebb a vegyes házasság, mint a túlnyomóan magyar Dunántulon, arra enged következtetni, hogy a magyar faj hajlandóbb a házasságkötésnél a valláskülönbségtől elnézni: oly jelenség, melyet Erdélyben is tapasztalhattunk.

A mi a vidék és város között létező különbséget illeti: úgy a különböző felekezetek nagyobb keveredése, mely városban rendszeren előáll, valószínűvé teszi azt, hogy ott a talaj a vegyes házasságoknak jobban kedvez, mint a vidéken. S csakugyan azt találjuk, hogy száz házasság közül a két év átlagában volt vegyes házasság:

a vidéken	71	a 27 törvényh. városban	149	Budapesten	203
<i>in der Provinz</i>		<i>in den 27 Städten mit Municipium</i>		<i>in Budapest</i>	

Az a körülmény, hogy Budapesten, hol a keresztény lakoságnak több, mint 80 százaléka (pontosan 81,3%) tartozott egy felekezethez, t. i. a római katolikushoz, mégis ily feltűnő magas a vegyes házasságok aránya: arra vall, hogy a nagy város lakossága a vallásosság szempontját még kevésbé tekinti irányadó mozzanatnak a házasságkötésnél, mint a vidéknek magyar népe.

Verhältnissmässig wurden die meisten gemischten Ehen am rechten Theissufer geschlossen nachher in Siebenbürgen und am linken Theissufer, mithin in Landestheilen, in welchen keine Confession die absolute Mehrheit besitzt. Es fällt auch ins Auge, dass — laut obiger allgemeiner Uebersicht — die meisten gemischten Ehen dort vorkommen, wo die Gläubigen beider evangelischen Confessionen mit den Römisch-Katholischen stark gemengt ansässig sind, wie dies am rechten Theissufer der Fall ist. Am linken Theissufer ist zwar die Verhältnisszahl der beiden evangelischen Confessionen eine höhere, trotzdem aber kommen in diesem Landestheile gemischte Ehen nicht so häufig vor wie im ersteren, nachdem in diesem Landestheile die Römisch-Katholischen schwach, die Griechisch-Katholischen hingegen stark vertreten sind. Dass hier auch Nationalitäts- und mithin Racen-Unterschiede eine Rolle spielen, ist offenbar. Siebenbürgen kann die hohe Verhältnisszahl der gemischten Ehen eben denjenigen Comitaten verdanken, in welchen die Bevölkerung bei einer starken Mischung verschiedener Confessionen, beziehungsweise trotz diesem Umstande, in überwiegender Masse einer Nationalität angehört. Es waren nämlich in den Jahren 1890 u. 1891 unter 1000 Ehen — gemischte Ehen:

Die meisten gemischten Ehen werden durch die Ungarn in den Comitaten Maros-Torda und Háromszék und durch die fast ausschliesslich walachische Bevölkerung in den Comitaten Alsó-Fehér und Fogaras geschlossen. Es scheint, dass hauptsächlich die ungarische Bevölkerung reformirter Confession diejenige ist, welche die Zahl der gemischten Ehen erhöht; dies ist ausser den Comitaten Maros-Torda, Háromszék und Udvarhely, in den Comitaten Kis-Küküllő und Kolozs der Fall. Dort hingegen, wo Walachen mit Sachsen gemengt wohnen, als in den Comitaten Beszterce-Naszód, Brassó und Szeben, gibt es sehr wenige gemischte Ehen, trotz starker Vermischung der Confessionen, so dass, wie dies aus der Tabelle erhellt, in dem fast rein katholischen Comitatus Csik die Zahl der gemischten Ehen auch keine viel geringere ist, als in den soben erwähnten Comitaten mit gemischter Bevölkerung. Auf die Erläuterung dieser oder jener Erscheinung werden wir noch Gelegenheit haben später zurück zu kehren.

Mit der geringsten Zahl sind die gemischten Ehen jen seits der Drau vertreten, mithin dort, wo bei der, ohnedies auf einer niederen culturellen Stufe stehenden Bevölkerung nur zwei Confessionen, die Römisch-Katholische und die Griechisch-Orientalische in Betracht kommt. Gering ist die Anzahl der gemischten Ehen auch an den beiden Ufern der Donau, auf dem Gebiete starker römisch-katholischer Mehrheit. Aus dem Umstande, dass am linken Donauufer, wo nicht das ungarische Element die Mehrheit bildet, bedeutend weniger gemischte Ehen geschlossen werden, als am überwiegend ungarischen rechten Donauufer, kann darauf gefolgert werden, dass die ungarische Race geneigter ist den Religionsunterschied bei der Eheschliessung ausser Acht zu lassen; eine Erscheinung welche auch in Siebenbürgen wahrgenommen werden kann.

Was den Unterschied zwischen der Provinz und den Städten anbelangt, so lässt es die stärkere Vermengtheit der verschiedenen Confessionen, was in den Städten gewöhnlich vorkommt, als wahrscheinlich annehmen, dass in den Städten die Zustände für die Schliessung gemischter Ehen günstiger sind, als in der Provinz. Und thatsächlich finden wir, dass von 100 Eheschliessungen durchschnittlich in beiden Jahren

gemischte Ehen waren.

Der Umstand, dass in der Hauptstadt Budapest, wo mehr als 80% (genau 81,3%) der christlichen Bevölkerung einer Confession, nämlich der Römisch-Katholischen angehören die gemischten Ehen trotzdem ein so auffallend hohes Verhältniss zeigen, beweist, dass die Bevölkerung der Grossestadt, die Religions-Einheit noch weniger für ein massgebendes Moment bei der Eheschliessung betrachtet, als die ungarische Bevölkerung der Provinz.

Ha a vegyes házasságok csoportját tovább elemezzük azok összetétele szerint, úgy a házasságkötésnél irányadó, mert kezdeményező férfi vallása szerint különböztetve, azt találjuk, hogy Magyarországon volt ezer vegyes házasságot kötött vőlegény közt az 1890. és 1891. évek átlagában:

róm. kath. Röm.-Kath.	gör. kath. Griech.-Kath.	gör. kel. Griech.-Orient.	ágostai evang. Evang. Augsb.-Conf.	református Reform.	unitárius Unitarier
352	171	95	138	229	15

Ha e számokat egybevetjük azokkal, melyek azt mutatják, hogy a jelzett egyházak hívei mily hányadát teszik hazánk összes keresztény lakosságának, (1000 keresztény lakos közt volt r. kath. 531, g. kath. 100, g. kel. 158, ágostai 73, helvét 134, unitárius 4) úgy azt látjuk, hogy csak a protestáns és — bár kisebb mérvben a görög katolikus felekezet az, mely nagyobb kontingenst szolgáltat a vegyes házasságokhoz, mint általában az ország népességéhez. E körülmény természetesen még nem bizonyítja azt, hogy a mondott felekezetek nagyobb előszeretettel volnának a vegyes házasságok iránt: pusztán az a tény, hogy, mint kisebbség, nehezebben találnak hitsorsosaik közt magokhoz való életpárt, mintsem a többséget alkotó felekezetek, elég magyarázatul szolgálhat arra, hogy közülök több lép vegyes házasságra, mintsem a többi felekezet hívei közül. S ezért, ha azt látjuk, hogy az unitáriusok háromszor-négyszer annyi vegyes házasságot kötnek, mint a menyői reájuk számarányuknál fogva esnék s hogy továbbá az ágostai evangélikusok vegyes házassági aránya valamivel magasabb, mint a helvét hitűeké, azt az a körülmény is eléggé érthetővé teszi, hogy e felekezetek nem nagy számú hívei szétszórtan élnek a többi felekezetek közt. Jellemzőbb ezért az a kimutatás, mely azt tünteti fel, hogy a vegyes házasságot kötött különböző felekezetű vőlegények mily arányban fordulnak az egyes felekezetekhez házastársért. A szóban forgó két év átlagában azt találjuk, hogy ezer vőlegény közül elvett:

a vőlegény vallása: <i>Religion der Bräutigame</i>	a menyasszony vallása — <i>Religion der Bräute</i>				
	róm. kath. Röm.-Kath.	gör. kath. Griech.-Kath.	gör. keleti. Griech.-Orient. liche	ágostai ev. Evang. Augsb.- Confession	evang. refor- mátus Reformirte
római kath.	—	248	54	271	415
<i>Röm.-Kath.</i>					
görög kath.	467	—	355	29	145
<i>Griech.-Kath.</i>					
görög keleti ...	310	584	—	21	73
<i>Griech.-Orient.</i>					
ágost. evang.	688	47	23	—	233
<i>Evang. Augsb.-Conf.</i>					
református ...	704	91	15	153	—
<i>Reformirte</i>					

E számok azonban csak úgy szállathatók meg, ha valamely alapot teremtünk annak megítélésére, hogy a vegyes házasságra lépő vőlegénnyel szemben a másfelekezetű népesség minő arányban oszlott meg az egyes felekezetek közt. Így például, ha látjuk, hogy 1000 róm. kath. vőlegény közül 415 vett el helvét hitű menyasszonyt, ez arányt csak akkor mondhatjuk magasnak, ha tudjuk, hogy ezer nem római katolikus egyén között csak 286 a helvét hitű. A következő táblázat ez utóbbi viszonyt van hivatva feltüntetni. Volt az ország keresztény népességében ezer

	r. kath. Röm.-Kath.	gör. kath. Griech.-Kath.	gör. keleti Griech.-Orient.	ág. evang. Ev. Augsb.- Conf.	ev. reform. Reformirte
nem róm. kath. közt ...	—	214	338	154	286
<i>nicht Röm.-Katholischen</i>					
nem gör. kath. közt ...	590	—	176	81	149
<i>nicht Griech.-Kathol.</i>					
nem gör. kel. közt ...	631	119	—	86	159
<i>nicht Griech.-Orient.</i>					
nem ág. evang. közt ...	572	108	171	—	145
<i>nicht Ev. Augsb.-Conf.</i>					
nem ev. református közt ...	613	117	183	83	—
<i>nicht Reformirten</i>					

Wird die Gruppe der gemischten Ehen nach deren Zusammensetzung einer weiteren Erörterung unterzogen, so sehen wir, dass nach der bei diesen Eheschliessungen massgebenden Religion des die Initiative ergreifenden Mannes, in Ungarn unter 1000 auf gemischte Ehen eingegangenen Bräutigamen, im Durchschnitte der Jahre 1890 und 1891 die nachstehenden Confessionen folgendermassen vertreten waren:

Combiniren wir diese Daten mit jenen, welche angeben wie viel Percente die Anhänger der angeführten Confessionen der gesammten christlichen Bevölkerung des Landes betragen, (unter 1000 christlichen Einwohnern waren 531 Röm. Katholische, 100 Griechisch-Katholische, 158 Griechisch-Orientalische, Evangelische Augsb. Confession 73, Reformirte 134, Unitarier 4) so sehen wir, dass nur die Protestantischen und — obwohl in geringerem Masse — die Griechisch-Katholische Confessionen diejenigen sind, die für die gemischten Ehen ein grösseres Contingent liefern, wie im Allgemeinen zur Bevölkerung des Landes. Dieser Umstand beweist natürlicherweise noch nicht, dass die angeführten Confessionen für die gemischten Ehen eine grössere Vorliebe besitzen, die Thatsache, dass diese Confessionen als Minderheit viel schwerer eine entsprechende Eehälfte unter den eigenen Glaubensgenossen finden, als die die Mehrheit bildenden Confessionen, diene als hinlängliche Erklärung dessen, dass von den obenerwähnten Confessionen mehrere eine gemischte Ehe eingehen, als von den übrigen Confessionen. Und deshalb, wenn wir sehen, dass die Unitarier auf 3 bis 4-mal so viel gemischte Ehen schliessen als zu Folge ihrer Anzahl auf sie entfallen würde, und dass ferner das Verhältniss der gemischten Ehen bei der Evangelischen Augsburger Confession sich um etwas höher gestaltet als bei den Reformirten, so lässt dies auch der Umstand hinlänglich verständlich erscheinen, dass die Anhänger der Augsb. Evang. Confession geringer Anzahl unter den übrigen Confessionen zerstreut leben. Charakteristischer ist deshalb der Ausweis, welcher darstellt, in welchem Verhältnisse die auf eine gemischte Ehe eingehenden Bräutigame verschiedener Confession unter den einzelnen Confessionen sich eine Eehälfte suchen. Im Durchschnitte der fraglichen zwei Jahre heirateten von 1000 Bräutigamen:

A két táblázat egybehasonlítása azt mutatja, hogy a római katolikusok a protestáns felekezetekkel, azonkívül a két nagyobb protestáns felekezet egymásközt nagyobb arányban vegyülnek, mint a többi felekezettel. Ellenben rendkívül csekély az összeházasodási hajlam a protestánsok és a görög keleti egyházhoz tartozók között, ugyanez áll a római katolikusok és görög keletiek egymásközi viszonyára is, sőt, mint említők, a római katolikus vőlegény gyakrabban választ protestáns nőt, semmint a tőle alig valamiben különböző görög katolikus valláson levőt. Semmi kétség, hogy itt a különböző felekezetek helyi keveredettsége befolyással van a számok alakulására és kereszteli, illetve elhomályosítja azt a tényezőt, mely a nemzetiségi és kulturális összetartozás hatalmával köti egymáshoz a különben élétrő kultuszu egyházak híveit: de e zavaró befolyás daczára is azt látjuk, hogy a vallási türelemről híres magyar nép, melynek legnagyobb hányada a római katolikus és helvét hitv. evangélikus felekezetekhez tartozik, átszakítja a legmagasabb korlátokat is, melyek a vallások különbözőségében eléje tornyosulnak. Ismét Erdélyre utalva, feltűnő az, hogy az ott ugyszólván kizárólag magyar róm. katolikus és református felekezet egymással mily nagy arányban vegyül. A róm. katolikusok Erdély lakosságában 13°/_o-kal szerepelnek, a vegyes házasságoknál 23°/_o-kal; a helvét hitűek a népességben nem egészen 15°/_o-kal, a vegyes házasságoknál 19°/_o-kal. E mellett száz római katolikus férfi közül nem kevesebb, mint jó felerész — 52°/_o — vesz el helvét hitűt, 18°/_o ág. evangélikust és 7°/_o unitáriust; csakis 8 vőlegényt látunk g. kath. és 18-at g. keleti nővel lépni frigyre. A helvét vőlegények közül 60°/_o választ római katolikus nőt, míg egy másik jóval kisebb hányad, 20°/_o unitárius menyasszonyt vezet oltárhoz. Végül, hogy egy kis felekezetről, az unitáriusról is megemlékezzünk; száz vegyes házasságot kötött unitárius férfi közül 26 római katolikus menyasszonynyal kel egybe.

A vegyes házasságok fejlődését a következő táblázat az ötvenes évektől kezdve tünteti fel. Volt száz házasság közül az egész Magyarbirodalomban vegyes:

1854	2'27	1876	5'32	1882	7'12	1888	7'94
1855	2'90	1877	6'28	1883	7'23	1889	8'25
1856	2'00	1878	6'67	1884	7'41	1890	8'00
1857	2'09	1879	6'82	1885	7'53	1891	7'78
1864	2'71	1880	6'75	1886	7'83		
1865	2'76	1881	6'99	1887	7'81		

Valóban meglepő az óriási emelkedés, melyet a vegyes házasságok négy évtized alatt mutatnak. Az ötvenes években még alig haladták túl az összes házasságok 2°/_o-át, s már a hetvenes évek közepén túl vannak az 5°/_o-on s azután, bár lassudott lépésben, folytonosan emelkedve 1889-ben átlépi a 8°/_o-ot. A legutolsó két év elég feltűnő visszaesést mutat, melyet alighanem arra a sajnálatos izgalomra kell visszavezetni, mely az elkeresztelések ügyének szőnyegre kerültével a keresztény felekezetek között létező jó viszonyt megzavarta. Erre látszik utalni az a tény is, hogy a vegyes házasságok aránya 1890-ről 1891-re ép a városokban, a minden társadalmi mozgalom iránt érzékenyebb eme központokban mutat jelentékenyebb megcsappantást. Volt ugyanis ez arány százalékokban:

a vidéken	1890	1891
in der Provinz	7'18	7'02
a 27 törvényhatósági városban	15'34	14'47
in den 27 Städten mit Municipium		
Budapest	20'83	19'69
in Budapest		

Míg tehát az arányszám 1890-ről 1891-re a vidéken alig két századrésszel apadt csak, addig a városokban s a fővárosban 6 száztól körül jár a csökkenés. Ugyanez irányban hozható

Der Vergleich dieser beiden Tabellen beweist, dass sich die Röm.-Katholischen mit den Gläubigen beider evangelischen Confessionen, ferner diese beiden letzteren Confessionen untereinander im stärkeren Masse vermischen, wie mit den übrigen Confessionen. Sehr schwach ist hingegen die Neigung zur Eheschliessung zwischen den Evangelischen und den Gläubigen der griechisch orient. Kirche, dasselbe steht auch bezüglich des gegenseitigen Verhältnisses der Römisch-Katholischen und der Griech.-Orientalischen, es erwähnt sich sogar, wie schon erwähnt wurde, der röm.-katholische Bräutigam viel häufiger eine evangelische Braut, als eine Gläubige der, der röm.-kath. Kirche gegenüber kaum einen Unterschied aufweisenden griechisch-katholischen Confession. Es obwaltet kein Zweifel, dass hiebei die locale Vermengung der verschiedenen Confessionen auf die Gestaltung der Ziffern vom Einflusse ist und den Factor kreuzt, beziehungsweise schwächt, welcher durch die Kraft der nationalen und kulturellen Zusammengehörigkeit die Mitglieder der Kirchen verschiedener Confession mit einander verbindet. Trotz dieses störendem Einflusses sehen wir aber, dass das von ihrer religiösen Duldsamkeit berühmte ungarische Volk, dessen grösster Theil der röm.-katholischen und der reformirten Confession angehört, auch die grössten Hindernisse durchbricht, welche sich demselben in Gestalt der Verschiedenartigkeit der Religionen emporthürmen. Neuerdings auf Siebenbürgen hinweisend, ist es auffallend in welcher grossem Masse sich dort die fast ausschliesslich ungarischen römisch-katholischen und reformirten Confessionen untereinander vermischen. Die Römisch-Katholischen sind in der Bevölkerung Siebenbürgens mit 13°/_o vertreten, bei den gemischten Ehen mit 23°/_o; die Reformirten in der Bevölkerung nicht ganz mit 15°/_o, bei den gemischten Ehen mit 19°/_o. Es heiratet, von 100 römisch-katholischen Männern die grössere Hälfte — 52°/_o — Bräute reformirter, 18°/_o evang. Augsb. und 7°/_o unitarischer Confession, nur 8 Bräutigame verheirathen sich mit griechisch-katholischen und 18 mit griechisch-orientalischen Bräuten. Von reformirten Bräutigamen erwählen sich 60°/_o römisch-katholische Bräute während ein viel geringerer Theil — 20°/_o — unitarische Bräute zum Traualtare führt. Endlich, um auch eine kleine — die unitarische — Confession zu erwähnen, verheiratheten sich von 100 auf gemischte Ehen eingehenden unitarischen Bräutigamen 26 mit römisch-katholischen Bräuten.

Die Entwicklung der gemischten Ehen seit den 50-er Jahren, stellt nachfolgende Tabelle dar. Es waren im Königreiche Ungarn unter 100 Eheschliessungen gemischte Ehen:

Wahrhaft überraschend ist die riesenhafte Zunahme, welche während dieser 4 Jahrzehnte die gemischten Ehen aufweisen. In den 50-er Jahren betrug dieselben kaum mehr als 2°/_o sämtlicher Ehen, in der Mitte der 70-er Jahre stiegen dieselben schon auf mehr als 5°/_o und nachher, in steter langsamer Zunahme begriffen überragen dieselben im Jahre 1889 schon die 8°/_o. Die zwei letzten Jahre zeigen einen ziemlich auffallenden Rückgang, welcher Umstand sehr wahrscheinlich auf die bedauerliche Bewegung zurückzuführen ist, welche durch das Auftauchen der Angelenheit der Wegtaufungen, auf das bestandene gute gegenseitige Verhältniss unter den christlichen Confessionen von störender Einwirkung war. Hierauf scheint auch die Thatsache hinzudeuten, dass das Verhältniss der gemischten Ehen vom Jahre 1890 auf 1891 eben in den Städten, in diesen, jeder socialen Bewegung leichter zugänglichen Mittelpunkten, eine bedeutendere Abnahme zeigt; es gestaltet sich nämlich dieses Verhältniss in Perzenten:

Während sonach die Verhältnisszahl vom Jahre 1890 auf 1891 in der Provinz kaum um zweihundertstel Theil abnahm, beträgt die Abnahme in den Städten und auch in der Hauptstadt beiläufig 6°/_o. Nach derselben Richtung gestaltet sich auch die Zu-

fel nemcsak a társországok vegyes házasságainak további emelkedése 1891-re, miután ez országrész természetesen teljesen ment az anyaországra szorító mozgalmától, hanem az a jelenség is, hogy a túlnyomóan idegen nyelvű felvidék még 1891-re sem mutatja a visszaesés nyomait.

7. A törvényes elválás által felbontott házasságok.

Kimutatásaink feltüntetik azt is, hogy évente hány házasság bomlik fel és pedig külön-külön számot adva a halál és az elválás által felbomlott házasságokról. Az előbbi felbomlási okkal egy másik fejezetben fogunk foglalkozni: itt csak az elválásokról állítjuk össze a főbb adatokat.

Az egész Magyarbirodalomban tett az elválás által felbomlott házasságok száma:

im Jahre 1890-ben 1.137

Ezer új házasságra esett elválás:

im Jahre 1890-ben 8'0

A két év átlagában tehát 7'6 elválás esik ezer házasságkötésre.

A házassági jog tekintetében felekezetről-felekezetre fennálló nagy ellentétek visszatükröződnek azokban a számokban, melyek az elválás által felbontott házasságok arányát felekezetenként tüntetik ki. Jutott ezer új házasságra a két év (1890. és 1891.) átlagában elválás az anyaországból: ¹⁾

róm. katolikusoknál	görög katolikusoknál	görög keletiekénél	ágostai evang.-nál	ev. reform.-nál	unitáriusoknál	zsidóknál
bei den Röm.-Kath.	bei den Griech.-Kath.	bei den Griech.-Orient.	Evang. Augsburg. Conf.	Reformierten	bei den Unitariern	bei den Israeliten
0'6	1'5	7'1	18'1	30'8	95'7	15'8

Míg tehát a két katolikus felekezet alig 1 elválást mutat ezerre, addig a protestáns felekezetek két-három százalék, sőt a kis unitárius egyház kivei majd 10⁰/₁₀₀ elválással szerepelnek; a közepén a görög keletieket találjuk, míg a zsidók elválási aránya elég magas. Nem szabad azonban feledni, hogy e számok nem tekinthetők az elválási hajlam hű kifejezői gyanánt. Nem tekinthetők ilyeneknek nevezetesen azért, mert, mint általánosan tudva van, azok, kik előtt vallásuk házassági joga által el van zárva az út, hogy a házasságot, melynek kötelekeit lerázni akarják, végleg felbontsák, ahhoz a kivező eszközöz folyamodnak, hogy áttérnek oly egyházba, mely megengedi hűveinek a házasság teljes felbontását. Ez magyarázza a protestáns és különösen az unitárius egyházba tartozók feltűnően magas elválási arányát: ám ez elválások jó magas — bár, sajnos statisztikailag meg nem állapítható hányada oly egyének rovására esik, kik csak az elválás kedvéért tértek át a protestáns hitre. E mellett szól az elválások területi statisztikája is. Esett ugyanis ezer új házasságra elválás az 1890. és 1891. év átlagában, illetve volt a protestánsok aránya a népességben:

	elválás Scheidungen	protestáns Protestanten
a Duna bal partján <i>am linken Donauufer</i>	9'0	18'0 %
a Duna jobb partján <i>am rechten Donauufer</i>	3'2	20'9 %
a Duna-Tisza közén <i>im Donau-Theiss Becken</i>	8'8	21'8 %
a Tisza jobb partján <i>am rechten Theissufer</i>	4'8	26'4 %

¹⁾ Horvát-Szlavonország vonatkozó adatai nem részletezhetők felekezetek szerint.

nahme der gemischten Ehen in den adnexen Ländern bis zu dem Jahre 1891, nachdem dieser Theil des Landes natürlicherweise von der soeben erwähnten, auf das Mutterland sich beschränkenden Bewegung gänzlich unberührt blieb; nebst diesem Umstände kann aber auch die Erscheinung nicht unerwähnt bleiben, dass in Ober-Ungarn wo verschiedene Nationalitäten im überwiegenden Masse vorkommen, auch für das Jahr 1891 noch keine Spuren des Rückganges wahrgenommen werden können.

7. Zúfolge gesetzlicher Scheidung aufgelöste Ehen.

Unsere Ausweise geben auch darüber Aufschluss, wie viel Ehen jährlich aufgelöst wurden und zwar einen besonderen Nachweiss liefernd über die durch den Tod und die durch Scheidung aufgelösten Ehen. Mit der ersteren Ursache werden wir uns in einem anderem Abschnitte befassen, an dieser Stelle theilen wir nur die auf die Scheidungen bezüglichen wichtigsten Daten mit.

Es betrug in ganz Ungarn die Anzahl der durch Scheidung aufgelösten Ehen:

im Jahre 1891-ben 1.107

Auf 1000 neue Eheschliessungen entfallen Scheidungen:

im Jahre 1891-ben 7'3

Im Durchschnitte der beiden Jahre entfallen mithin 7'6 Scheidungen auf 1000 Eheschliessungen.

Die zwischen den einzelnen Confessionen hinsichtlich des Eherechtes bestehenden grossen Gegensätze widerspiegeln sich in den Zahlen, welche das Verhältniss der durch Scheidungen gelösten Ehen nach Confessionen darstellen. Es entfielen auf 1000 neue Eheschliessungen im Durchschnitte der beiden Jahre (1890 und 1891) Scheidungen im Mutterlande. ¹⁾

Während also die röm.-katholische Confession auf Tausend kaum 1 Scheidung nachzuweisen vermag, betragen bei beiden evangelischen Confessionen die Scheidungen 2—3⁰/₁₀₀, bei der unitarischen Confession sogar 10⁰/₁₀₀; den Mittelpunkt nehmen die Griechisch-Orientalischen ein, während das Scheidungs-Verhältniss der Israeliten ein ziemlich hohes ist. Es darf jedoch nicht unbeachtet bleiben, dass diese Zahlen nicht als solche anzusehen sind, welche die Neigung zur Scheidung getreu widerspiegeln. Es können dieselben namentlich aus dem Grunde nicht als solche betrachtet werden, weil bekanntermassen diejenigen, vor welchen nach dem Eherecht ihrer Religion der Weg verschlossen ist, die Ehe, deren Bande sie abzuschütteln wünschen, endgiltig lösen zu können, zu dem aushelfenden Mittel greifen, dass dieselben zu einer solchen Kirche übertreten, welche ihren Anhängern die endgiltige Lösung der Ehe gestattet. Dies erklärt das überaus hohe Scheidungs-Verhältniss unter den Protestanten und den Unitariern, obwohl ein ziemlich hohes, statistisch leider nicht nachweisbares Percent der Scheidungen zu Lasten solcher Individuen entfällt, die nur der Scheidung wegen zum protestantischen Glauben übertraten. Neben diesem Umstände spricht auch die territoriale Vertheilung der Scheidungen. Es entfielen nämlich Scheidungen auf 1000 neue Ehen im Durchschnitte der Jahre 1890 und 1891, beziehungsweise es betrug das Verhältniss der Protestanten in der Bevölkerung:

	elválás Scheidungen	protestáns Protestanten
a Tisza bal partján <i>am linken Theissufer</i>	12'5	40'8 %
a Tisza-Máros szögén <i>im Theiss-Maros-Becken</i>	3'7	6'4 %
Erdélyben <i>im Siebenbürgen</i>	24'1	26'5 %
Horvát-Szlavonországban <i>in Kroatien-Slavonien</i>	0'9	1'6 %

¹⁾ Die diesbezüglichen Daten Kroatien-Slavoniens können nach Confessionen detaillirt nicht nachgewiesen werden.

E számok azt bizonyítják, hogy a protestánsok aránya és az elválások között nincs szoros összefüggés. A három első helyen említett országrészben majdnem egyenlő a protestánsok hányada az össznépeességben s. mégis az elválások aránya igen nagy különbségeket mutat. Legtöbb protestáns van a Tisza balpartján s. mégis nem ott találjuk a legtöbb elválást, hanem Erdélyben, oly országrészben, melyben a protestánsok aránya ép akkora, mint a Tisza jobb partján, a hol pedig csak ötödrész annyi elválást találunk, mint Erdélyben. Az erdélyi maximum különben egyenesen rámutat a jelenség magyarázatára: az unitárius egyházi jog, illetve az egyházi bíróságok magatartása a válóperek elintézése körül vonza ez egyházba és pedig gyakran messziről is Erdélybe a válni kívánókat és duzzasztja magasra ez országrész elválási arányszámát. Bár nem tudhatjuk, mily arányt képvisel ez áttértek tömege: az a körülmény, hogy, mint említők, van egy másik országrészünk, melyben szakasztott ugyanannyi a protestánsok aránya, mint Erdélyben, lehetségessé teszi, hogy ez irányban egy hozzávetéssel éljünk. Ha ugyanis a Tisza jobb partján az elválások nem egészen 5 ezredrészszel szerepelnek, míg az ugyanoly arányban protestáns Erdélyben ötszörannyi az elválás, úgy nem jogosulatlan a feltevés, hogy az elválások túlnyomó nagy része, tán négy-ötöde ez áttértekre s így nem az eredetileg protestáns hivekre esik.

E mellett azonban könnyen érthető, hogy az ország azon részein, hol a protestánsok aránya elenyésző csekély, az elválások száma is nagyon alacsony, mi nevezetesen Horvát-Szlavonországra talál. Az ily részek népességének még alkalma sem igen nyílik a protestánsok házassági jogát megismerni, de meg az esetre, ha valaki elválás céljából áttérni kívánna, igen nagy nehézséggel kellene küzdenie egyrészt a protestáns lelkész hiánya miatt, másrészt abból a lélektanilag nagyon is magyarázható indokból, hogy legtöbb ember vonakodik oly felekezett hívőül szegődni, melynek alig van az országrészben követője. Bizonyos mérve tehát a keveredésnek szükséges előfeltétele annak, hogy elválások nagyobb arányban forduljanak elő.

A városi népesség elválási hajlama nagyobbak látszik, mint a vidékié: volt ugyanis ezer esketésre elválás a két év átlagában:

a vidéken	72	a 27 törvényhatósági városban	160	Budapest	80
in der Provinz		in den 27 Städten mit Municipium		in Budapest	

A főváros népessége nem mutat túl nagy hajlandóságot a válásra: ellenben feltűnő, hogy közép nagyságú városainkban oly sok az elválás.

A mi a válás által felbontott házasságoknak számszerű fejlődését illeti: volt e házasságok száma és aránya az új házasságokhoz (ezerre):

1881	1.080	6,8
1882	981	6,0
1883	956	5,7
1884	1.063	6,3
1885	973	5,9

E számok nagy hullámzásokról tanuskodnak. Bizonyos összefüggést vehetünk észre az új házasságok száma és az elválások közt és pedig az összefüggés a fordított viszony képét mutatja, mi akkép magyarázható, hogy a gazdaságilag jó évek egyrészt szaporítják az új házasságokat, másrészt egygyel kevesebb okot szolgáltatóknak az elválásra, mint a rossz évek.

Diese Angaben beweisen, dass zwischen dem Verhältnisse der Protestanten zur Bevölkerung und den Scheidungen kein enger Zusammenhang obwaltet. In den in erster Reihe angeführten drei Landestheilen ist das Verhältniss der Protestanten zur Gesamt-Bevölkerung fast ein ganz gleiches, die Verhältnisszahl der Scheidungen zeigt trotzdem sehr grosse Unterschiede. Die meisten Protestanten gibt es am linken Theissufer, dennoch kommen die meisten Scheidungen nicht in diesem Landestheile sondern in Siebenbürgen vor, in einem Landestheil, wo das Verhältniss der Protestanten gerade so gross ist, wie am rechten Theissufer, wo aber die Scheidungen nur $\frac{1}{5}$ Theil derjenigen in Siebenbürgen betragen. Das Maximum Siebenbürgens weist übrigens auch auf die Erklärung dieser Erscheinung hin; das unitarische Kirchenrecht beziehungsweise das Verfahren der unitarischen kirchlichen Behörden um die Erledigung der Scheidungsprocesse übt auf die scheidenden Ehepaare, sehr häufig auch auf die aus der Ferne, eine starke Anziehungskraft und es wird hiedurch die Verhältnisszahl der Scheidungen in diesem Landestheile dermassen erhöht. Obwohl man nicht weiss, wie gross die Zahl dieser Übertretenen ist, ermöglicht dennoch der Umstand, dass — wie schon erwähnt — noch ein anderer Landestheil existirt, in welchem das Verhältniss der Protestanten ganz das gleiche ist wie in Siebenbürgen, dass nach dieser Richtung hin eine approximative Behauptung aufgestellt werde. Wenn nämlich am rechten Theissufer die Scheidungen mit nicht ganz 5 tausendstel Theile vertreten sind, während in Siebenbürgen bei einem gleichen Verhältnisse der Protestanten die Scheidungen 5 mal so viel betragen, so ist die Voraussetzung nicht ungerechtfertigt, dass der überwiegend grössere Theil der Scheidungen, vielleicht $\frac{4}{5}$ derselben auf die Übertretenen, mithin nicht auf die ursprünglichen protestantischen Gläubigen entfallen.

Nebenbei ist es aber sehr leicht verständlich, dass in denjenigen Theilen des Landes, wo das Verhältniss der Protestanten ein äusserst geringes ist, die Anzahl der Scheidungen sich ebenfalls sehr gering gestaltet; dies trifft namentlich in Kroatien-Slavonien zu. Der Bevölkerung derartiger Gegenden gebricht es sogar an Gelegenheit, sich mit dem Eherecht der Protestanten vertraut zu machen, für den Fall aber, wenn jemand behufs Scheidung auch überzutreten wünschen würde, müsste derselbe mit grossen Schwierigkeiten kämpfen, einerseits wegen nicht Vorhandensein eines protestantischen Geistlichen, andererseits aber wegen der sehr leicht erklärlichen psychologischen Ursache, dass die Meisten sich weigern, einer solchen Religion sich anzuschliessen, welche im Landestheil kaum einige Anhänger hat. Ein gewisses Mass der Vermischung bildet somit die unerlässliche Vorbedingung dessen, dass Scheidungen in grösserem Masse vorkommen.

Unter der städtischen Bevölkerung scheint eine stärkere Neigung zur Scheidung vorhanden zu sein, als unter der Provinz-Bevölkerung; es entfielen nämlich auf 1000 Trauungen Scheidungen im Durchschnitte der beiden Jahre:

Die Bevölkerung der Hauptstadt bekundet keine überaus grosse Neigung zur Scheidung, es fällt hingegen auf, dass in den Städten mittlerer Grösse zahlreiche Scheidungen vorkommen.

Was die ziffermässige Entwicklung der durch Scheidung aufgelösten Ehen anbelangt, so gestaltet sich die Anzahl und das Verhältniss dieser Ehen zu den neuen Eheschliessungen (auf Tausend berechnet) folgendermassen:

1886	862	5,4
1887	1.000	6,6
1888	1.165	7,3
1889	1.128	8,0
1890	1.137	8,0
átlag — durchschnittlich	1.035	6,6

Diese Zahlen zeigen starke Fluctuationen. Es kann aus denselben ein gewisser Zusammenhang zwischen der Anzahl der neuen Eheschliessungen und der Scheidungen constatirt werden, nur äussert sich dieser Zusammenhang in zwei entgegengesetzten Richtungen hin; während nämlich die in wirtschaftlicher Hinsicht günstigen Jahre die Anzahl der neuen Eheschliessungen steigern, bilden dieselben um eine Ursache weniger zu Scheidungen, als die misslichen Jahre.

B) Születések.

Geburten.

1. Az élve születettek aránya a népességhez az 1890. és 1891. években.

A Magyarbirodalom egész területén élve született: 1890.-ben 701.504, 1891.-ben 742.416 gyermek.

Ha a születettek számát az össznépségghez viszonyítjuk, alapul a fent jelzett módon kiszámított évi köznépséget véve, ezer lélekre 1890-ben 40³, 1891-ben¹⁾ 42³ élve születettet találunk. A két év átlagában tehát ezer lélekre 41³ élve született jutott. Ugyanezen arányszámot kapjuk akkor is, ha a két év újszülötteit az 1890. évi népszámlálás által talált tényleges népességhez viszonyítjuk.

Miután a népességnek csak egyik neme és annak is csak bizonyos korosztályai azok, melyek a születések gyakorisága szempontjából közvetlenül tekintetbe jönnek: helyesebb az újszülötteket csak e rétegekhez és nem az egész népességhez, viszonyítani. A kort, melyben a nő nemzeni, illetve szülni képes, 15 évtől az 50. évig véve fel, találjuk, hogy jutott ezer ily korbeli nőre élve született: 1890-ben 165, 1891-ben pedig 173.¹⁾

Ha pedig a két év átlagát vesszük, jut ezer ily nőre 169 élveszületett. E szám nem változik akkor sem, ha a két évben előfordult összes élveszületettet az 1890. évi népszámlálás által talált népesség megfelelő hányadával osztjuk.

Az élve születések gyakoriságának az ország egyes vidékei szerint való vizsgálatánál szintén két ut van előttünk. Az egyik az, az összes népességhez viszonyítani az élve születetteket, a második pedig az, csak a 15—50 éves nőket venni osztóul. Az előbbi eljárás tökéletlenebb ugyan, de rövidebb. A következőkben először is az össznépséggel való viszonyítást alkalmazzuk, közigazgatási járásokonként, illetve rendezett tanácsu vagy törvényhatósági joggal felruházott városokonként tüntetve fel az új születettek viszonyát az össznépséggel az 1890. és 1891. évi átlagában, osztóul a népszámlálás által talált jelenlevő polgári népességet véve. Az élveszületettek két évi átlagos száma és ezer lélekre kiszámított aránya volt:

1. Das Verhältniss der Lebendgeborenen zur Bevölkerung in den Jahren 1890 und 1891.

Auf dem ganzen Gebiet des Königreichs Ungarn wurden lebend geboren im Jahre 1890: 701.504, im Jahre 1891: 742.416 Kinder.

Vergleichen wir die Zahl der Neugeborenen mit der Gesamtbevölkerung, als Grundlage die nach der früher angedeuteten Methode berechnete durchschnittliche Bevölkerung annehmend, so entfallen auf 1000 Seelen im Jahre 1890 40³, im Jahre 1891¹⁾ 42³ Lebendgeborene. Im Durchschnitte der beiden Jahre mithin auf 1000 Seelen 41³ Neugeburten. Zu derselben Verhältnisszahl gelangen wir auch dann, wenn wir die Neugeborenen dieser zwei Jahre mit der durch die Volkszählung v. J. 1890 constatirten thatsächlichen Volkszahl vergleichen.

Nachdem nur das eine Geschlecht der Bevölkerung, und auch nur gewisse Alterklassen derselben, hinsichtlich der Häufigkeit der Geburten unmittelbar in Betracht kommen, ist es viel richtiger, die Neugeborenen mit diesen Schichten und nicht mit der Gesamtbevölkerung zu vergleichen. Das Alter, in welchem die Frau zu erzeugen, beziehungsweise zu gebären im Stande ist, vom 15-ten bis zum 50-ten Lebensjahr annehmend, zeigt es sich, dass auf 1000 Frauen dieses Alters im Jahre 1890 165, im Jahre 1891 aber 173 Lebendgeborene entfielen.¹⁾

Wird aber der Durchschnitt beider Jahre in Betracht gezogen, so entfallen auf 1000 solche Frauen 169 Lebendgeborene. Diese Zahl ändert sich auch dann nicht, wenn wir die Anzahl sämtlicher in diesen beiden Jahren vorgekommenen Lebendgeborenen mit der entsprechenden Quote der durch die Volkszählung v. J. 1890 constatirten Volkszahl dividieren.

Bei Erörterung der Häufigkeit der Neugeburten nach den einzelnen Gegenden des Landes, stehen ebenfalls zwei Wege offen. Der eine ist, die Lebendgeborenen mit der Gesamtbevölkerung zu vergleichen, der andere aber, nur die Anzahl der Frauen im Alter von 15—50 Jahren als Divisor anzunehmen. Der erstere Vorgang ist zwar unvollkommener, jedoch ein kürzerer. Im Nachstehenden kommt in erster Reihe der Vergleich zur Gesamtbevölkerung in Anwendung, das Verhältniss der Neugeburten zur Gesamtbevölkerung im Durchschnitte der Jahre 1890 und 1891 nach Administrations-Bezirken, beziehungsweise nach Städten mit geordn. Magistrat oder nach Städten mit Municipium darstellend und als Divisor die durch die Volkszählung constatirte Civilbevölkerung annehmend. Die Anzahl der Neugeburten im Durchschnitte der beiden Jahre und das auf 1000 Seelen berechnete Verhältniss derselben betrug:

Megye, járás, illetve város Comitat, Bezirk, beziehungsweise Stadt	Élve született Lebendgeborene		Megye, járás, illetve város Comitat, Bezirk, beziehungsweise Stadt	Élve született Lebendgeborene		Megye, járás, illetve város Comitat, Bezirk, beziehungsweise Stadt	Élve született Lebendgeborene	
	általában im Allge- meinen	1000 főre auf 1000 Seelen		általában im Allge- meinen	1000 főre auf 1000 Seelen		általában im Allge- meinen	1000 főre auf 1000 Seelen
Magyarország. — Ungarn.								
A) Duna bal partja.								
I. Árva vármegye.								
1. Alsó-kubini járás	609	39'1						
2. Námesztói »	1.156	41'1						
3. Trsztenai »	1.020	38'8						
4. Vári »	609	41'1						
Megyei összeg	3.394	40'0						
II. Bars vármegye.								
1. Aranyos-maróti járás			1.261	45'2				
2. Garam szent-keresztii járás			1.339	41'7				
3. Lévai »			1.145	33'4				
4. Oszlányi »			527	42'0				
5. Verebélyi »			1.139	45'1				
Körmöczbánya r. t. v.			329	35'8				
Léva r. t. v.			249	33'6				
Ujbánya r. t. v.			171	39'9				
Megyei összeg			6.160	40'3				
III. Esztergom vármegye.								
1. Esztergomi járás			1.603	45'1				
2. Párkányi »			1.419	42'4				
Esztergom r. t. v.			362	38'7				
Megyei összeg			3.384	43'2				
IV. Hont vármegye.								
1. Báti járás			592	30'6				
2. Ipolysági járás			790	34'3				
3. Korponai »			454	27'3				

¹⁾ Ugyanezen számokat kapjuk akkor is, ha az 1891. év köznépséggel való viszonyításánál azt a kivándorlási többletet, mely az 1880.—1890. közötti időközre esik, mint a jelen évtizedre is érvényes állandó tényezőt vesszük tekintetbe, vagyis a szóban forgó köznépséggel megállapításakor a természetes szaporodás által adott emelkedésből 10.391. főt levonunk.

¹⁾ Zu der gleichen Durchschnittszahl gelangen wir auch dann, wenn wir bei Berechnung der durchschnittlichen Bevölkerung v. J. 1891 das Plus der Auswanderung, welches auf den Zeitraum von 1880—1890 entfällt, als einen auch für das gegenwärtige Jahrzehnt gültigen Factor in Betracht nehmen, beziehungsweise wenn wir bei Feststellung der in Rede stehenden durchschnittlichen Bevölkerung von der durch die natürliche Entwicklung erzielten Zunahme 10.391 Seelen in Abrechnung bringen.

Megye, járás, illetve város Comitat, Bezirk, beziehungsweise Stadt	Élve született Lebendgeborene		Megye, járás, illetve város Comitat, Bezirk, beziehungsweise Stadt	Élve született Lebendgeborene		Megye, járás, illetve város Comitat, Bezirk, beziehungsweise Stadt	Élve született Lebendgeborene	
	általában im Allgemein	1000 főre auf 1000 Seele		általában im Allgemein	1000 főre auf 1000 Seele		általában im Allgemein	1000 főre auf 1000 Seele
4. Nagy-csalómiai járás	503	32'5	Besztercebánya r. t. v.	201	26'9	VIII. Tolna vármegye.		
5. Szobi »	1.154	39'0	Breznóbánya r. t. v.	136	36'0	1. Dombóvári járás	2.320	35'9
Korpona r. t. v.	111	30'3	Zólyom r. t. v.	209	40'8	2. Dunaföldvári járás	2.100	38'4
Összesen	3.604	33'5	Megyei összeg	4.522	40'2	3. Központi »	1.767	33'5
Selmecz-és Béalábánya sz. k. v.	543	35'5	Duna bal partja összesen	78.241	41'6	4. Simontornyai »	1.452	34'0
Megyei főösszeg	4.147	33'8	B) Duna jobb partja.			5. Völgységi »	1.369	36'8
V. Liptó vármegye.			I. Baranya vármegye.			Megyei összeg	9.008	35'7
1. Liptó szt.-miklósi járás	786	41'2	1. Baranyavári járás	1.646	31'8	IX. Vas vármegye.		
2. Liptó-ujvári »	865	43'3	2. Hegyháti »	1.738	39'1	1. Felsőri járás	1.515	33'4
3. Olaszi »	715	43'4	3. Mohácsi »	1.643	35'1	2. Kiscelli »	1.440	39'7
4. Rózsahegy »	938	44'0	4. Pécsi »	1.238	32'8	3. Körmendi »	1.162	38'7
Megyei összeg	3.304	43'0	5. Pécsvaradi »	1.503	42'9	4. Kőszegi »	941	37'5
VI. Nógrád vármegye.			6. Siklósi »	933	26'2	5. Muraszombati járás	1.640	36'5
1. Balassa gyarmati járás	1.248	35'4	7. Szt.-Lőrinczi »	1.029	28'0	6. Németújvári »	1.486	43'3
2. Füleki »	1.943	46'8	Összesen	9.730	33'8	7. Sárvári »	1.262	38'4
3. Gács »	779	33'1	Pécs sz. k. v.	1.037	30'4	8. Szt.-Gothárdi »	1.855	34'8
4. Losonci »	967	39'3	Megyei főösszeg	10.767	33'4	9. Szombathelyi »	1.389	40'7
5. Nógrádi »	1.017	39'4	II. Fejér vármegye.			10. Vasvári »	1.276	41'4
6. Szécsényi »	1.097	42'1	1. Adonyi járás	1.457	45'1	Kőszeg r. t. v.	206	29'1
7. Sziráki »	1.367	45'2	2. Moóri »	1.220	39'8	Szombathely r. t. v.	535	33'2
Losoncz r. t. v.	183	24'5	3. Sárbogárdi járás	1.683	44'6	Megyei összeg	14.707	37'7
Megyei összeg	8.601	40'1	4. Székes-Fejérvári járás	1.781	35'7	X. Veszprém vármegye.		
VII. Nyitra vármegye.			5. Váli járás	1.774	40'0	1. Devecseri járás	1.662	41'8
1. Érsekújvári járás	1.396	49'6	Összesen	7.915	40'6	2. Enyingi »	867	31'0
2. Galgóczi »	1.617	49'8	Székes-Fejérvár sz. k. v.	943	34'2	3. Pápai »	1.775	41'2
3. Holic »	1.074	40'4	Megyei főösszeg	8.858	39'8	4. Veszprém »	1.339	35'5
4. Miavai »	1.152	42'5	III. Győr vármegye.			5. Zirczi »	1.738	43'7
5. Nagy-tapolcsányi járás	1.488	48'1	1. Pusztai járás	1.373	45'8	Pápa r. t. v.	460	32'3
6. Nyitrai »	2.127	51'5	2. Sokoróaljai járás	1.169	44'1	Veszprém r. t. v.	377	29'8
7. Nyitra-zsámbokréti »	836	45'7	3. Tószigetcsilizközi járás	1.510	41'4	Megyei összeg	8.218	38'2
8. Pöstyéni »	976	46'4	Összesen	4.052	43'6	XI. Zala vármegye.		
9. Privigyei »	1.711	44'4	Győr sz. k. v.	755	33'1	1. Alsó-Lendvai járás	1.642	36'0
10. Szeniczi »	1.184	35'9	Megyei főösszeg	4.807	41'5	2. Csáktornyai »	1.570	40'9
11. Vágselyei »	1.492	45'4	IV. Komárom vármegye.			3. Kanizsai »	1.307	38'0
12. Vágújhelyi »	1.516	41'3	1. Csallóközi járás	1.403	45'1	4. Keszthelyi »	980	36'6
Érsekújvár r. t. v.	457	40'4	2. Gesztési »	1.616	42'2	5. Letenyei »	1.109	43'9
Nyitra r. t. v.	515	38'0	3. Tatai »	1.608	43'6	6. Novai »	812	43'4
Szakolcza r. t. v.	171	34'7	4. Udvardi »	1.799	44'8	7. Pacsai »	1.190	43'9
Megyei összeg	17.712	44'7	Összesen	6.426	43'9	8. Perlaki »	1.472	40'2
VIII. Pozsony vármegye.			Komárom sz. k. v.	416	31'8	9. Sümegi »	1.072	40'8
1. Alsó-csallóközi járás	1.233	38'4	Megyei főösszeg	6.842	42'9	10. Tapolcai »	1.759	37'8
2. Felső-csallóközi »	948	38'4	V. Moson vármegye.			11. Zalaegerszegi »	1.221	41'7
3. Galántai »	1.959	43'7	1. Magyaróvári járás	1.419	39'5	12. Zala-Szt.-Gróti »	970	45'5
4. Malaczkai »	1.879	38'7	2. Nezsideri »	1.291	43'8	Nagy-Kanizsa r. t. v.	482	23'4
5. Nagyszombati »	2.045	42'2	3. Rajkai »	767	39'0	Zalaegerszeg r. t. v.	476	60'9
6. Pozsonyi »	1.338	40'5	Megyei összeg	3.477	40'9	Megyei összeg	16.062	39'7
7. Szempezi »	849	41'3	VI. Somogy vármegye.			Duna jobb partja összesen	105.148	38'2
Bazin r. t. v.	169	37'5	1. Csupói járás	1.319	38'4	C) Duna-Tisza köze.		
Modor r. t. v.	168	33'7	2. Igali »	1.259	37'2	I. Bács-Bodrog vármegye.		
Nagy-Szombat r. t. v.	334	29'0	3. Kaposvári járás	1.596	36'6	1. Apatini járás	2.031	42'6
Somorja r. t. v.	77	29'1	4. Lengyel-tóti »	1.229	40'7	2. Bácsalmási járás	2.435	47'7
Szt.-György r. t. v.	124	40'7	5. Marczali »	1.654	39'7	3. Bajai »	1.835	43'3
Összesen	11.123	39'9	6. Nagyatádi »	1.790	38'5	4. Hódsági »	1.617	41'8
Pozsony sz. k. v.	1.801	34'4	7. Szigetvári »	1.811	37'0	5. Kulai »	1.826	40'8
Megyei főösszeg	12.924	39'0	8. Tabi »	1.181	33'7	6. Németpalánkai járás	1.724	44'3
IX. Trencsén vármegye.			Kaposvár r. t. v.	433	34'5	7. Ó-Becsei »	2.216	48'0
1. Báni járás	1.001	41'3	Megyei összeg	12.272	37'5	8. Titeli »	1.097	45'9
2. Bittsei »	1.233	49'3	VII. Sopron vármegye.			9. Topolyai »	2.497	51'4
3. Csaczi járás	1.557	50'7	1. Csepregi járás	1.088	37'6	10. Ujvidéki »	2.282	43'4
4. Illavai »	1.207	44'7	2. Csornai »	1.492	43'6	11. Zentai »	1.877	44'9
5. Kiszuczka-új helyi járás	1.386	49'8	3. Felsőpulyai járás	960	34'4	12. Zombori »	1.909	40'5
6. Puchoi »	1.177	46'7	4. Kapuvári »	1.801	42'6	13. Zsablyai »	1.143	48'5
7. Trencsényi »	1.429	43'1	5. Kismartoni »	1.294	39'6	Zenta r. t. v.	1.112	43'2
8. Vágbesztercei »	1.110	46'1	6. Nagymartoni »	898	39'4	Összesen	25.601	44'7
9. Zsolnai »	1.731	47'3	7. Soproni »	1.603	41'1	Baja thj. f. v.	646	33'2
Trencsén r. t. v.	179	35'1	Kis-Marton r. t. v.	75	25'2	Szabadka sz. k. v.	3.075	42'3
Megyei összeg	12.010	46'4	Ruszt r. t. v.	50	32'3	Ujvidék sz. k. v.	950	38'4
X. Turóc vármegye.			Összesen	9.261	39'9	Zomborsz. k. v.	852	32'2
1. Mosóc-zsói járás	945	40'6	Sopron sz. k. v.	869	31'9	Megyei főösszeg	31.124	43'4
2. Szt.-márton-blatniczai járás	1.138	42'7	Megyei főösszeg	10.130	39'0	II. Csongrád vármegye.		
Megyei összeg	2.083	41'7				1. Csongrádi járás	1.556	49'8
XI. Zólyom vármegye.						2. Tiszáninneni járás	1.687	52'2
1. Besztercebányai járás	1.101	36'3				3. Tiszántúli »	1.250	48'2
2. Breznóbányai »	1.111	44'3				Szentes r. t. v.	1.078	35'0
3. Nagy-Szalatnai »	1.165	47'8				Összesen	5.571	46'3
4. Zólyomi »	599	36'8				H.-Mező-Vásárhely thj. f. v.	1.891	34'1
						Szeged sz. k. v.	3.569	41'7
						Megyei főösszeg	11.031	42'2

Megye, járás, illetve város Comitat, Bezirk, beziehungsweise Stadt	Élve született Lebendgeborene		Megye, járás, illetve város Comitat, Bezirk, beziehungsweise Stadt	Élve született Lebendgeborene		Megye, járás, illetve város Comitat, Bezirk, beziehungsweise Stadt	Élve született Lebendgeborene	
	általában im Allge- meinen	1000 főre auf 1000 Seelen		általában im Allge- meinen	1000 főre auf 1000 Seelen		általában im Allge- meinen	1000 főre auf 1000 Seelen
III. Heves vármegye.			IV. Gömör vármegye.			9. Magyarcsékei »		
1. Egri járás	1.947	48 ⁸	1. Nagyrőcei járás	1.305	43 ⁶	10. Margitai »	1.227	50 ⁴
2. Gyöngyösi járás	1.775	50 ⁵	2. Rimaszécsi »	1.106	34 ¹	11. Mezőkeresztesei »	1.587	52 ⁸
3. Hatvani »	1.531	53 ²	3. Rimaszombati járás	1.183	37 ⁵	12. Nagyszalontai »	1.189	42 ¹
4. Hevesi »	1.460	48 ⁴	4. Rozsnyói »	1.167	41 ⁴	13. Szalárdi »	1.799	46 ⁵
5. Pétervásári »	1.442	49 ⁵	5. Tornaljai »	1.215	36 ³	14. Székelyhídi »	1.054	47 ⁹
6. Tiszafüredi »	1.357	42 ³	Dobsina r. t. v.	174	37 ⁵	15. Székelyhídi »	1.321	45 ¹
Eger r. t. v.	979	43 ⁷	Jolsva »	84	34 ⁷	16. Tordai »	1.460	52 ⁶
Gyöngyös r. t. v.	760	47 ¹	Nagy-Rőce r. t. v.	50	27 ⁵	17. Vaskohi »	816	38 ⁶
Megyei összeg	11.251	48 ¹	Rimaszombat »	161	28 ⁹		989	47 ³
IV. Jász-N.-K.-Szolnok vármegye.			V. Sáros vármegye.			Összesen		
1. Jászsági alsó-járas	2.155	49 ¹	1. Alsó-Tárczai járas	806	41 ²	Nagyvárad thj. f. v.	22.608	47 ³
2. » felső-járas	1.262	36 ⁴	2. Felső-Tárczai »	1.606	46 ²	Megyei főösszeg	1.431	37 ¹
3. Tiszai alsó-járas	1.769	54 ³	3. Makoviczai »	1.076	48 ⁸	III. Hajdu vármegye.		
4. » felső-járas	1.497	40 ⁶	4. Sirokai »	1.209	43 ⁰	1. Balmazújvárosi járas	2.623	53 ⁵
5. » közép-járas	1.763	47 ⁸	5. Szekesői »	1.050	42 ⁹	2. Nádudvari »	1.402	40 ⁸
Jászberény r. t. v.	1.042	42 ⁸	6. Tapolyi »	867	41 ⁷	Hajdu-Böszörmény r. t. v.	1.017	47 ⁹
Karczag »	682	37 ⁵	Bártfa r. t. v.	217	42 ⁸	» Nánás »	486	33 ⁶
Kis-Ujszállás »	385	30 ⁷	Eperjes »	411	39 ⁶	» Szoboszló »	580	39 ⁴
Kun-Szt.-Márton r. t. v.	555	44 ²	Kis-Szeben »	110	39 ⁰	Összesen	6.108	45 ⁶
Kunhegyes r. t. v.	298	35 ²	Megyei összeg	7.352	43 ⁸	Debreczen sz. k. v.	2.075	36 ⁵
Mezőtur »	937	39 ⁴	VI. Szepes vármegye.			Megyei főösszeg		
Szolnok »	1.061	51 ¹	1. Bányai járas	954	42 ⁷	IV. Máramaros vármegye.	8.183	42 ⁸
Turkeve »	498	38 ⁰	2. Hernádvölgyi járas	857	43 ⁵	1. Huszti járas	2.022	49 ¹
Megyei összeg	13.904	43 ⁷	3. Lőcsei »	767	43 ⁴	2. Izavölgyi járas	1.164	43 ⁵
V. Pest-Pilis-S.-K.-Kun vármegye.			4. Magurai »	944	44 ¹	3. Ökörmezői »	1.183	49 ³
1. Kecskeméti alsó-járas	2.229	50 ⁸	5. Poprádvölgyi »	1.361	44 ⁶	4. Szigeti »	2.045	50 ²
2. » felső-járas	1.566	53 ¹	6. Tátrai »	871	38 ⁶	5. Taracsvizi »	1.306	51 ⁹
3. Kis-Kun alsó-járas	1.592	46 ⁵	Gölniczbánya r. t. v.	145	37 ¹	6. Técsői »	1.406	50 ⁹
4. » felső-járas	1.087	37 ⁴	Igló »	271	36 ⁹	7. Tiszavölgyi járas	1.788	49 ²
5. Pesti alsó-járas	1.980	46 ¹	Késmárk »	191	39 ⁰	8. Visói »	1.584	49 ⁸
6. » felső-járas	2.401	46 ⁵	Lőcse »	230	36 ⁴	Máramaros-Sziget r. t. v.	568	38 ⁵
7. » közép-járas	1.833	50 ⁹	Poprád »	43	37 ²	Megyei főösszeg	13.066	48 ⁷
8. Pilisi alsó-járas	1.658	45 ⁴	Szepes-Olaszi »	85	36 ⁴	V. Szabolcs vármegye		
9. » felső-járas	1.526	46 ¹	Szepes-Váralja »	107	34 ²	1. Bogdányi járas	1.625	58 ⁹
10. Solti alsó-járas	2.021	44 ⁵	Megyei összeg	6.826	41 ⁸	2. Dadai-alsó »	1.753	49 ³
11. » felső-járas	1.330	35 ¹	VII. Ung vármegye.			3. » felső »	1.417	58 ⁸
12. » közép-járas	1.615	37 ³	1. Bereznai járas	1.805	52 ⁷	4. Kiszvárad »	1.866	58 ⁶
13. Váczi alsó-járas	2.642	50 ³	2. Kaposi »	1.330	43 ⁴	5. Nagykállói »	2.460	56 ⁸
14. » felső-járas	2.246	44 ⁹	3. Szobránczi »	1.238	48 ¹	6. Nyirbátori »	1.969	58 ⁸
Czegléd r. t. v.	1.079	39 ²	4. Ungvári »	1.558	47 ⁵	7. Tiszai »	1.140	52 ¹
K.-Kun-Félegyháza r. t. v.	1.532	50 ⁵	Ungvár r. t. v.	535	45 ⁴	Nyiregyháza r. t. v.	1.441	53 ³
K.-Kun-Halás »	666	38 ⁹	Megyei összeg	6.466	47 ⁸	Megyei összeg	13.671	55 ⁸
Nagy-Kőrös »	870	35 ⁴	VIII. Zemplén vármegye.			VI. Szatmár vármegye.		
Szent-Endre »	139	32 ⁶	1. Bodrogközi járas	2.075	49 ⁴	1. Csengeri járas	1.187	49 ⁹
Vác »	488	33 ⁸	2. Gálszécsi »	1.089	38 ⁷	2. Erdői »	1.448	54 ⁶
Összesen	30.500	44 ⁶	3. Homonnai »	1.518	46 ⁴	3. Fehérgyarmati járas	1.320	46 ³
Budapest fő- és székvaros	17.757	36 ¹	4. Nagymihályi »	1.466	44 ³	4. Mátészalkai »	1.928	53 ⁸
Kecskemét thj. f. v.	2.130	43 ⁹	5. Sátoralja-Ujhelyi járas	1.962	46 ⁹	5. Nagybányai »	1.274	45 ⁶
Megyei összeg	50.387	41 ¹	6. Szerencsi »	1.687	44 ¹	6. Nagy-Károlyi »	1.894	53 ⁹
Duna-Tisza köze összesen			7. Szinnai »	1.165	48 ⁸	7. Nagy-Somkúti »	925	35 ⁷
	117.697	42 ⁷	8. Szatmári »	710	50 ⁴	8. Szatmári »	1.754	48 ⁶
D) Tisza jobb partja.			9. Tokaji »	1.165	50 ⁷	9. Szinyérváraljai »	1.588	45 ²
I. Abauj-Torna vármegye.			10. Varannói »	962	43 ²	Felsőbánya r. t. v.	214	44 ⁴
1. Csereháti járas	1.030	39 ²	Megyei összeg	13.799	46 ¹	Nagybánya »	366	37 ²
2. Füzéri »	927	37 ⁹	Tisza jobb partja összesen			Nagy-Károly »	563	41 ⁸
3. Gőnczi »	959	41 ⁴		66.395	43 ⁸	Összesen	14.461	47 ⁷
4. Kassai »	1.233	44 ⁵	E) Tisza bal partja.			Szatmár-Németi sz. k. v.	762	36 ⁷
5. Szikszói »	1.136	40 ¹	I. Békés vármegye.			Megyei főösszeg	15.223	47 ⁰
6. Tornai »	852	40 ⁶	1. Békési járas	1.828	42 ⁶	VII. Szilágy vármegye.		
Összesen	6.137	40 ⁶	2. Békéscsabai járas	1.769	46 ²	1. Krasznai járas	1.056	46 ¹
Kassa sz. k. v.	1.139	39 ⁴	3. Gyomai »	1.006	46 ²	2. Szilágycsehi járas	1.559	42 ⁶
Megyei főösszeg	7.276	40 ⁴	4. Gyulai »	570	48 ⁸	3. Szilágyssomlyói járas	1.569	47 ⁷
II. Bereg vármegye.			5. Orosházai »	2.414	47 ⁷	4. Tasnádi »	1.756	50 ⁸
1. Felvidéki járas	1.434	44 ⁴	6. Szarvasi »	1.791	43 ¹	5. Zilahi »	1.238	41 ⁹
2. Mező-Kászonyi járas	1.249	49 ⁰	7. Szeghalmi »	1.188	37 ⁷	6. Zsibói »	1.010	42 ⁵
3. Munkácsi »	2.603	53 ⁴	Gyula r. t. v.	850	42 ⁵	Szilágyssomlyó r. t. v.	168	36 ⁹
4. Szolyvai »	1.322	53 ⁰	Megyei összeg	11.416	44 ¹	Zilah »	238	36 ⁸
5. Tiszaháti »	1.494	50 ⁸	II. Bihar vármegye.			Megyei összeg	8.594	45 ⁰
Beregszász r. t. v.	355	43 ⁹	1. Béli járas	782	45 ⁹	VIII. Ugocsa vármegye.		
Munkács r. t. v.	499	47 ⁴	2. Belényesi járas	2.004	46 ⁸	1. Tiszáninneni járas	1.808	49 ¹
Megyei összeg	8.956	49 ³	3. Berettyó-Ujjfalusi járas	1.397	46 ⁵	2. Tiszántúli »	1.889	48 ⁹
III. Borsod vármegye.			4. Cséffai »	1.188	48 ⁴	Megyei összeg	3.697	49 ⁰
1. Egri járas	2.287	44 ⁸	5. Derecskei »	970	42 ⁹	Tisza bal partja összesen		
2. Mezőcsáti járas	1.271	41 ⁸	6. Élesdi »	1.810	44 ²		97.889	47 ³
3. Miskolci »	1.601	44 ¹	7. Érmihályfalvi »	1.169	50 ⁰			
4. Ozdi »	781	38 ⁹	8. Központi »	1.866	53 ⁵			
5. Szendrői »	1.222	42 ⁴						
6. Szentpéteri járas	774	39 ²						
Miskolcz r. t. v.	1.184	38 ⁹						
Megyei összeg	9.120	42 ¹						

Megye, járás, illetve város Comitat, Bezirk, beziehungsweise Stadt	Élve született Lebendgeborene		Megye, járás, illetve város Comitat, Bezirk, beziehungsweise Stadt	Élve született Lebendgeborene		Megye, járás, illetve város Comitat, Bezirk, beziehungsweise Stadt	Élve született Lebendgeborene	
	általában im Allgemeinen	1000 főre auf 1000 Seelen		általában im Allgemeinen	1000 főre auf 1000 Seelen		általában im Allgemeinen	1000 főre auf 1000 Seelen
F) Tisza-Maros szöge.			G) Erdély.			5. Mezőörményesi » 740 44'1		
I. Arad vármegye.			I. Alsó-Fehér vármegye.			6. Mocsai » 1.108 42'1		
1. Aradi járás	1.758	53'9	1. Alvinczi járás	1.067	43'0	7. Nádasmenti » 752 37'3		
2. Borosjenői járás	1.664	52'3	2. Balázsfalvi járás	955	39'5	8. Tekei » 693 34'1		
3. Borossebesi »	1.353	43'6	3. Kisenyedi »	790	41'9	Kolozs r. t. v. 161 44'8		
4. Eleki »	1.546	55'9	4. Magyarigényi járás	979	36'5	Összesen 7.819 40'6		
5. Kisjenői »	2.135	48'5	5. Marosújvári »	1.121	44'5	Kolozsvar sz. k. v. 1.239 37'8		
6. Nagyhalmágyi járás	662	38'0	6. Nagyenyedi »	1.254	43'2	Megyei főösszeg 9.058 40'2		
7. Pécskai »	1.458	50'3	7. Verespataki »	915	39'2	X. Maros-Torda vármegye.		
8. Radnai »	1.056	32'5	Abrudbánya r. t. v.	126	42'1	1. Marosi-alsó járás 1.481 44'0		
9. Ternovai »	1.112	49'8	Gyulafehérvár »	251	30'7	2. Marosi felső » 1.322 44'3		
10. Világosi »	1.656	50'0	Nagy-Enyed »	175	29'5	3. Nyárádszeredai járás 1.250 42'5		
Összesen	14.400	47'8	Vizakna »	165	43'7	4. Régeni alsó » 1.516 42'2		
Arad sz. kir. v.	1.407	33'5	Megyei főösszeg	7.798	40'4	5. Régeni felső » 1.002 34'9		
Megyei főösszeg	15.807	46'0	II. B.-Naszód vármegye.			Szász-Régen r. t. v. 172 28'4		
II. Csanád vármegye.			1. Bessenyoői járás 697 30'3			Összesen 6.743 41'2		
1. Battonyai járás	1.538	51'7	2. Jádi járás	815	29'5	Maros-Vásárhely sz. k. v. 425 29'9		
2. Kovácsházi járás	1.242	53'7	3. Naszodi járás	944	40'9	Megyei főösszeg 7.168 40'3		
3. Központi »	1.019	48'8	4. Ó-Radnai »	879	39'9	XI. Nagy-Küküllő vármegye.		
4. Nagylaki »	1.166	48'2	Beszterce r. t. v.	256	28'1	1. Bolyaberethalmi járás 1.198 38'0		
Makó r. t. v.	1.270	38'9	Megyei főösszeg	3.591	34'3	2. Keresdi » 921 34'7		
Megyei összeg	6.235	47'8	III. Brassó vármegye.			3. Kőhalmi » 1.069 33'9		
III. Krassó-Szörény vármegye.			1. Alvidéki járás 646 36'5			4. Szentágotai » 884 30'2		
1. Bégai járás	626	36'6	2. Felvidéki »	655	37'4	Medgyes r. t. v. 235 34'7		
2. Bográdi »	1.167	35'1	3. Hétfalusi »	964	46'3	Segesvár » 327 34'0		
3. Bozovicsi járás	857	32'0	Brassó r. t. v.	964	31'4	Megyei főösszeg 4.634 34'2		
4. Facseti »	608	30'8	Megyei főösszeg	3.229	37'2	XII. Szeged vármegye.		
5. Jámi »	992	26'9	IV. Csik vármegye.			1. Nagyszabasi járás 1.742 36'8		
6. Karánsebesi járás	1.163	38'0	1. Felcsiki járás	1.584	44'8	2. Szászsebesi » 713 37'0		
7. Lugosi »	731	40'4	2. Gyergyó-szt.-miklósi járás	1.590	41'7	3. Szelístyeyi » 547 34'7		
8. Marosi »	603	29'9	3. Gyergyó-tölgyesi járás	494	41'4	4. Szerdahelyi » 872 37'6		
9. Moldovai »	1.037	40'4	4. Kászton-alsó járás	1.053	39'0	5. Ujgyházi » 454 30'1		
10. Oraviczi »	1.277	29'0	Csik-Szereda »	51	28'5	Nagy-Szeben r. t. v. 567 26'4		
11. Orsovai »	700	34'3	Megyei főösszeg	4.772	41'8	Szász-Sebes » 276 41'2		
12. Resiczei »	1.428	32'4	V. Fogaras vármegye.			Megyei főösszeg 5.171 34'8		
13. Temesi »	722	33'7	1. Alsó-árpási járás	751	33'2	XIII. Szolnok-Doboka vármegye.		
14. Teregovai »	1.039	33'1	2. Fogarasi járás	1.011	38'6	1. Bethleni járás 1.299 41'2		
Karánsebes r. t. v.	170	31'1	3. Sárkányi »	690	36'4	2. Csákvárosi járás 1.127 41'5		
Lugos »	353	28'3	4. Törösvári »	774	36'8	3. Dési » 1.684 44'6		
Megyei összeg	18.473	33'1	Megyei főösszeg	3.226	36'6	4. Kékesi » 885 39'2		
IV. Temes vármegye.			VI. Háromszék vármegye.			5. Magyarlápasi » 1.275 35'2		
1. Buziási járás	1.311	38'8	1. Kézdi járás	1.543	38'7	6. Nagylóni » 878 38'0		
2. Csákvári járás	1.208	42'0	2. Miklósvári járás	639	36'0	7. Szamosújvári » 1.114 43'3		
3. Dettai járás	1.078	44'3	3. Orbai járás	933	38'7	Dés r. t. v. 248 32'1		
4. Fehértemplomi járás	1.325	41'7	4. Seps-i »	1.409	37'5	Szamosújvár r. t. v. 153 26'4		
5. Központi »	2.140	44'3	Kézdi-Vásárhely r. t. v.	131	27'9	Megyei főösszeg 8.663 39'8		
6. Kubinyi »	1.282	46'3	Seps-i-Szt.-György »	194	34'2	XIV. Torda-Aranyos vármegye.		
7. Lippai »	1.223	37'1	Megyei főösszeg	4.849	37'3	1. Alsójárai járás 617 39'4		
8. Rékási »	1.068	32'8	VII. Hunyad vármegye.			2. Felvinczi » 699 45'1		
9. Uj-Aradi »	1.560	46'5	1. Algyógyi járás	831	37'2	3. Marosludasi járás 1.257 43'8		
10. Verseczi »	1.246	35'7	2. Brádi járás	1.125	39'3	4. Topánfalvi » 1.274 43'8		
11. Vingai »	1.446	43'9	3. Dévai »	1.283	43'9	5. Tordai » 1.262 41'9		
Fehértemplom r. t. v.	246	27'2	4. Hátszegi járás	1.239	32'7	6. Toroczkói » 640 35'2		
Vinga r. t. v.	125	26'1	5. Hunyadi »	654	32'1	Felvincz r. t. v. 88 47'4		
Összesen	15.258	40'7	6. Kőrösbányai járás	732	37'3	Torda r. t. v. 425 38'4		
Temesvár sz. k. v.	1.230	30'8	7. Marosillyei »	1.409	39'2	Megyei főösszeg 6.262 41'6		
Versecz thj. f. v.	695	31'8	8. Petrozsényi »	572	30'6	XV. Udvarhely vármegye.		
Megyei főösszeg	17.133	39'3	9. Puji járás	417	28'5	1. Homoródi járás 1.103 36'2		
V. Torontál vármegye.			10. Szászvárosi járás	919	36'3	2. Székely-kereszturi járás 1.319 37'1		
1. Alibunári járás	1.131	39'5	Déva rendes tan. város	155	33'2	3. Udvarhelyi » 1.723 44'5		
2. Antalfalvi »	2.017	44'1	Hátszeg »	64	34'6	Székely-Udvarhely r. t. v. 176 32'4		
3. Bánlaki »	1.205	47'2	Szászváros »	163	28'8	Megyei főösszeg 4.321 39'2		
4. Cseneji »	1.304	38'5	Vajda-Hunyad »	91	30'0	Erdély összesen 86.499 38'4		
5. Módosi »	1.176	44'2	Megyei főösszeg	9.654	36'0	Magyarország összesen — Ung. zus. 630.161 41'6		
6. Nagybecskerek járás	2.379	46'4	VIII. Kis-Küküllő vármegye.			Fiume város és kerülete 1.323 44'9		
7. Nagyikindai »	1.374	48'0	1. Erzsébetvárosi járás	1.055	39'1	Fiume Stadt und Gebiet.		
8. Nagysztmiklósi »	1.749	37'1	2. Dicső-szt.-mártoni járás	1.204	41'4	Horvát-Szlavonország.		
9. Pancsovai »	2.126	47'6	3. Hosszuasói járás	897	38'2	Kroatien-Slavonien.		
10. Párdányi »	1.258	46'3	4. Radnóti járás	857	45'8	I. Belovár-Kőrös vármegye.		
11. Perjánosi »	1.138	34'6	Erzsébetváros r. t. v.	90	32'2	1. Belovári járás 1.702 31'4		
12. Törökbecsei »	2.157	49'1	Megyei főösszeg	4.103	40'6	2. Garesnicai járás 899 35'1		
13. Törökkanizsai »	2.094	49'5	IX. Kolozs vármegye.			3. Gjurjeváci járás 1.518 36'6		
14. Zombolyai »	2.054	43'2	1. Almási járás	735	35'9	4. Grubisnopoljei járás 871 46'9		
Nagy-Becskerek r. t. v.	842	38'4	2. Bánffyhungyadi járás	1.583	42'1	5. Kaproncai » 1.029 32'8		
Nagy-Kikinda »	1.010	44'4	3. Gyulai »	750	40'1	6. Kőrösi » 1.418 33'0		
Összesen	25.014	43'8	4. Kolozsvári »	1.299	45'5	7. Križi » 1.009 26'2		
Pancsova thj. f. v.	580	32'3	Megyei főösszeg	7.957	40'6	Összesen 8.386 33'4		
Megyei főösszeg	25.594	43'5						
Tisza-Maros szöge összesen	78.292	41'0						

Megye, járás, illetve város Comitat, Bezirk, beziehungsweise Stadt	Élve született Lebendgeborene		Megye, járás, illetve város Comitat, Bezirk, beziehungsweise Stadt	Élve született Lebendgeborene		Megye, járás, illetve város Comitat, Bezirk, beziehungsweise Stadt	Élve született Lebendgeborene	
	általában im Allge- meinen	1000 főre auf 1000 Seelen		általában im Allge- meinen	1000 főre auf 1000 Seelen		általában im Allge- meinen	1000 főre auf 1000 Seelen
Belovár szkv.	90	23'7	5. Pozsegai járás	1.664	47'2	VII. Verőcze vármegye.		
Ivanió »	22	25'9	6. Ujgradiskai »	1.637	40'1	1. Alsó-Miholjaci járás.	797	41'7
Kapronca »	179	27'5	Összesen	8.268	42'7	2. Diakovári »	1.793	46'7
Kőrös »	104	25'4	Bród önálló város	156	31'6	3. Eszéki »	1.945	43'3
Megyei főösszeg	8.781	33'0	Pozsega sz. k. v.	124	30'4	4. Našicei »	1.345	45'6
II. Lika-Krbava vármegye.			Megyei főösszeg	8.548	42'1	5. Slatinai »	1.565	50'9
1. Gospići járás	1.502	46'3	V. Szerém vármegye.			6. Verőczei »	1.678	49'4
2. Gračaci »	1.418	45'5	1. Iloki járás	921	41'2	Összesen	9.123	46'4
3. Korenicai járás	1.115	50'3	2. Irigi »	901	42'0	Eszék sz. k. v.	635	32'1
4. Otočaci »	1.422	45'4	3. Mitrovicai járás	1.128	50'8	Megyei főösszeg	9.758	45'1
5. Perušići »	956	47'8	4. Ópazovai »	1.915	49'5	VIII. Zágráb vármegye.		
6. Udbinai »	1.278	55'6	5. Ruma »	1.893	53'0	1. Dugoseloi járás	552	28'8
7. Zenggi »	1.109	40'4	6. Sidi »	1.154	41'4	2. Glinai »	1.816	44'6
Összesen	8.800	46'9	7. Vukovcei »	1.117	32'1	3. Jaskai »	1.695	43'7
Carlopage önálló város	32	48'4	8. Vinkovári »	1.635	40'1	4. Károlyvárosi járás	1.910	42'4
Zengg sz. k. v.	100	35'9	9. Zimonyi »	1.441	50'9	5. Kosztajnicai »	1.691	44'3
Megyei főösszeg	8.932	46'8	10. Zupanjei »	911	27'0	6. Nagygoricai »	1.139	37'7
III. Modrus-Fiume.			Összesen	13.016	42'6	7. Petrinjai »	1.317	41'4
1. Čabari járás	382	55'8	Karlócza önálló város	197	35'9	8. Pisarovinai »	929	43'4
2. Delnicei »	1.121	51'1	Mitrovicza »	359	37'6	9. Samobori »	1.068	45'5
3. Novii »	943	35'3	Pétervárad »	103	27'3	10. Sziszeki »	659	25'9
4. Ogulini »	1.797	45'2	Ruma mező vár r. tanácssal	401	41'8	11. Stubicai »	1.299	43'4
5. Sluini »	2.054	46'3	Zimony önálló város	499	38'9	12. Szentiváni »	1.038	40'3
6. Sušaki »	868	33'0	Megyei főösszeg	14.575	42'0	13. Vrginmosti »	1.203	47'8
7. Vojnici »	1.523	45'4	VI. Varasd vármegye.			14. Zágrabi »	1.429	42'9
8. Vrbovskói járás	788	40'8	1. Ivaneci járás	1.396	41'4	Összesen	17.745	41'4
Összesen	9.476	43'3	2. Klanjeci »	1.092	42'5	Károlyváros sz. kir. v.	208	37'4
Buccari sz. k. v.	62	31'8	3. Krapinai »	1.048	38'3	Kosztajnica önálló város	55	26'3
Megyei főösszeg	9.538	43'2	4. Ludbriegi járás	1.297	39'0	Petrinja »	160	34'1
IV. Pozsega vármegye.			5. Novimarofoi »	1.083	39'8	Sziszek sz. kir. v.	215	35'1
1. Bródi járás	1.536	39'4	6. Pregradai »	1.272	43'7	Zágráb »	1.313	35'0
2. Daruvári járás	1.402	48'8	7. Varasdi »	1.336	39'6	Megyei főösszeg	19.696	40'7
3. Novszkai »	798	33'7	8. Zlatari »	1.566	42'3	Horvát-Szlavonország összesen ...	90.274	41'3
4. Pakráczai »	1.231	46'6	Összesen	10.090	40'8	Magyarország	630.161	41'6
			Varasd sz. k. v.	356	32'2	Fiume város és kerülete	1.323	44'9
			Megyei főösszeg	10.446	40'5	Horvát-Szlavonország	90.274	41'3
						Magyarbirodalom—Königr. Ungarn ¹⁾ 721.758 ¹⁾ 41'6		

A táblázatban foglalt születési arányokat a mellékelt térkép szemléltetőleg tünteti fel.²⁾ A térkép tarkasága jelzi azt, hogy az ország különböző vidékei nagyon eltérő viszonyokkal bírnak és az egymás mellett fekvő járások gyakran igen nagy különbséget tüntetnek fel. A táblázat és térkép által adott részletes felvilágosítások felmentenek bennünk attól, hogy e helyen hosszabban foglalkozzunk a kérdéses viszonyok ismertetésével: bizonyos általánosabb vonásokat azonban ki kell emelnünk. Mikor azonban ezt tesszük, eltekintünk a városi számok figyelembevételétől egyrésztől azért, mert e számok sok helyt, nevezetesen a kisebb rendezett tanácsú városoknál oly kicsinyek, hogy az azokból levont arányszámokat az átlagos viszonyok megbízható kifejezőiül el sem fogadhatjuk, másrészt azért, mert a városi népesség összetétele a lakosság korviszonyai tekintetében annyira eltér a vidékétől, hogy az össznépeséghez viszonyított születési gyakoriság nem hozza kellő kifejezésre az ellentéteket. E tényre alább visszatérünk: itt elég annyit jelezni, hogy a városokban az újszülöttek aránya az össznépeséghez majd kivétel nélkül alacsonyabb, mint a körülöttük fekvő községek által alkotott járásokban.

Ha tehát a korösszetétel dolgában egyöntetűbb vidéki népességre szorítkozva egy tekintet vetünk a térképre, úgy azt látjuk, hogy a sötét színezés, a szapora vidékek jelzője, legáltalánosabb

¹⁾ Miatán itt csakis a polgári népességről van szó, a születettek úgy abszolút, mint különösen viszonylagos száma eltérő a fentebb adattól: az eltérés ezer főre 0'3, tehát elég jelentéktelen.

²⁾ A térkép összeállításánál abba a következő hibák esztek bele: Pozsega megye novszkai (délnyugati) járása tévedésből került az utolsó (8) osztályba a 2. helyett, a hova az tényleg tartozik; ugyanazon megye pakráczai és pozsegai járásainál pedig a téves 2. illetve 3. fok helyett a 6. fok veendő. E helyreigazítást a térkép szemlélésénél figyelemre kérjük méltatni.

Das in der Tabelle nachgewiesene Verhältniss der Geburten veranschaulicht die beigegebene graphische Karte.²⁾ Die Bunttheit der Karte beweist, dass in den verschiedenen Gegenden des Landes sehr ungleiche Verhältnisse obwalten und dass die benachbarten Bezirke oft sehr grosse Gegensätze aufweisen. Die in der Tabelle und in der graphischen Karte enthaltenen detaillirten Aufklärungen entheben uns der Aufgabe, uns an dieser Stelle mit der Erörterung der fraglichen Verhältnisse weitläufiger zu befassen; gewisse allgemeine Züge müssen trotzdem besonders hervorgehoben werden. Indem wir aber zu diesen Erörterungen schreiten, werden wir die Angaben der Städte ausser Acht lassen, einestheils weil die Angaben an zahlreichen Orten, namentlich in den kleineren Städten, mit geordn. Magistrat, so gering sind, dass die aus denselben berechneten Verhältnisszahlen als verlässlicher Ausdruck der allgemeinen Verhältnisse nicht betrachtet werden können, anderestheils, weil die Zusammensetzung der städtischen Bevölkerung bezüglich der Altersverhältnisse von jener der Provinz-Bevölkerung so stark abweicht, dass die mit der Gesamt-Bevölkerung combinirte Häufigkeit der Geburten die Gegensätze nicht gehörig zum Ausdruck bringt. Auf diese Thatsache werden wir später noch zurückkommen; an dieser Stelle genügt es anzudeuten, dass in den Städten das Verhältniss der Neugeborenen zur Gesamtbevölkerung fasst ohne Ausnahme ein geringeres ist als in den, durch die in der Umgegend derselben liegenden Gemeinden gebildeten Bezirken.

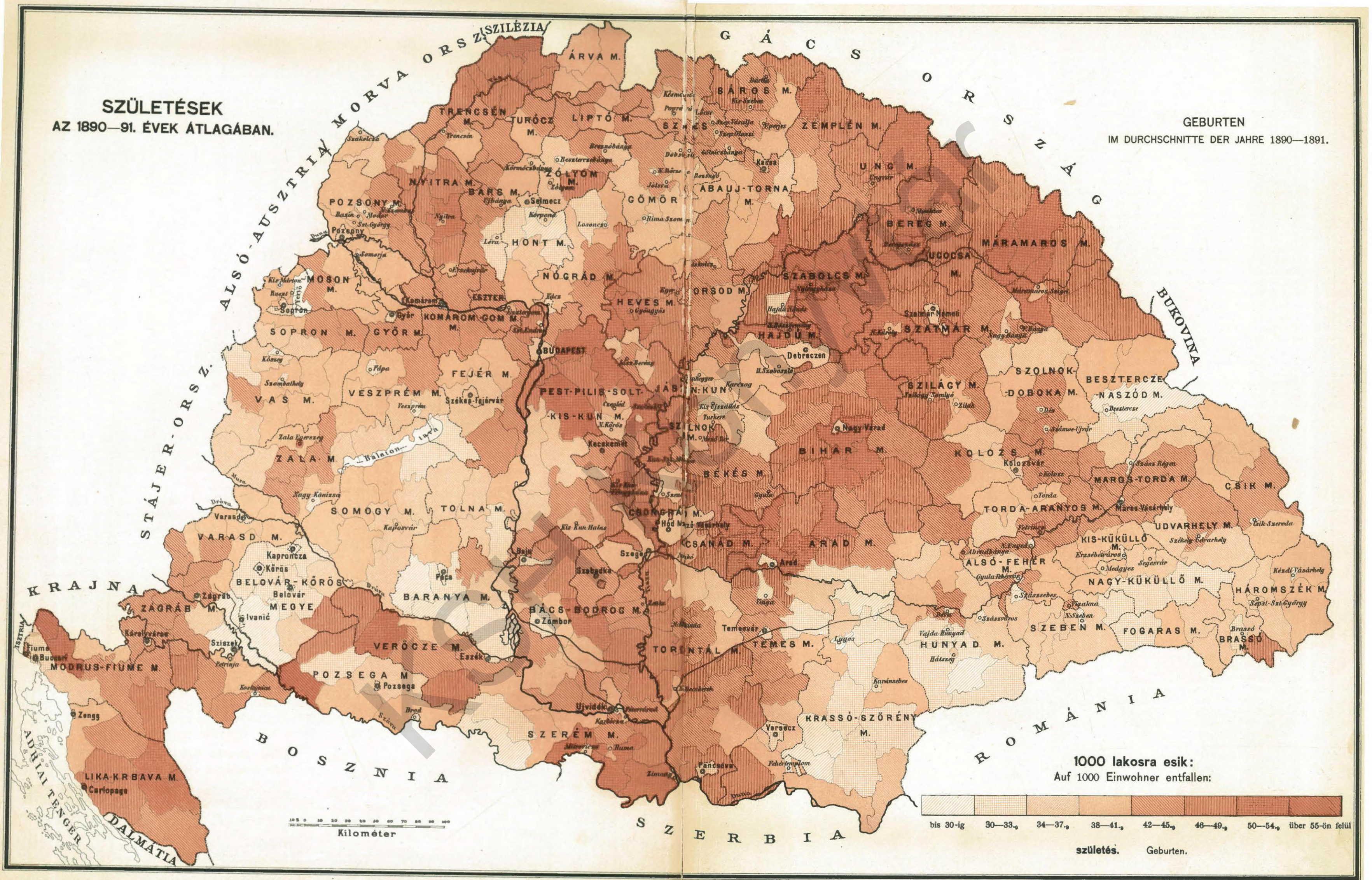
Wenn wir uns also auf die, hinsichtlich der Zusammensetzung der Altersverhältnisse gleichmässiger Provinz-Bevölkerung beschränken und die Karte in Augenschein nehmen, so ist ersichtlich, dass die dunkle Schattirung, welche die hinsichtlich der Geburten fruchtbaren Gegenden kennzeichnet, am stärksten auf dem Gebiet

¹⁾ Nachdem an dieser Stelle nur von der Civil-Bevölkerung die Rede ist, stimmt sowohl die absolute als auch hauptsächlich die Verhältnisszahl der Geborenen mit der früher mitgetheilten nicht überein; der Unterschied beträgt auf 1000 Seelen 0'3, mithin ein ziemlich unbedeutender.

²⁾ Bei Zusammenstellung der graphischen Karte schlichen sich folgende Fehler ein: das Novskaer (südwestlich gelegene) Bezirk des Comitates Pozsega gelangte anstatt in die 2. wohin es eigentlich gehört aus Versehen in die letzte (8) Kategorie; bezüglich der Pakraczer und Pozsegaer Bezirke ist anstatt der unrichtigen 2. respect. 3. Kategorie die 6. anzunehmen. Diese Rectificationen ersuchen wir in Betracht zu nehmen.

SZÜLETÉSEK
AZ 1890—91. ÉVEK ÁTLAGÁBAN.

GEBURTEN
IM DURCHSCHNITTE DER JAHRE 1890—1891.

STÁJER-ORSZ.
ALSÓ-AUSZTRIA
MORVA ORSZ.
SZILÉZIA

G Á C S
O R S Z
N A G

BUKOVINA

KRAJNA

BOSZNIA

SZERBIA

ROMÁNIA

ADRIAI TENGHER
DALMATIA

Kilométer

1000 lakosra esik:
Auf 1000 Einwohner entfallen:

bis 30-ig	30—33.	34—37.	38—41.	42—45.	46—49.	50—54.	über 55-ön felül
							születés.
							Geburten.

azon a területen, mely az északkeleti határtól délnyugatra az Al-Dunáig, sőt azon túl a Száváig vonul. A Zempléntől Máramarosig terjedő határszéltől kezdve le egyfelől a Bihar hegy-ségig, másfelől — némi megszakításokkal — a Tisza mentén le a szerb határig — kiterjeszkedve nyugatra sok helyt a Dunáig: ez a magas születési arány nagy összefüggő területe. E területtel többé kevésbé laza összeköttetésben találunk kisebb területcsoportokat, melyeken sok a születés; ugymint nyugaton a Duna mentén s attól északra fel az ország északi határszéleig, onnét keletfelé csatlakozással az északkeleti határmegyékhez; azután délnyugaton a szlapon megyék egyes járásaiban s a horvát megyékben, hol a hegyes vidékeken nagyon magas születési arányszámokkal találkozunk s végül keleten, Erdélyben is találunk elég magas születési számot mutató járásokat, melyek javarészt a Maros és Szamos völgyeit foglalják el.

Nézve az ellenkező szélsőséget: alacsony a születési arányszám Erdély nagy részében, különösen a déli határ körül, mely terület kiterjed nyugatra egészen Arad megye szivéig és délnyugatra az Al-Dunáig. Egy másik nagy összefüggő terület a Duna jobb partján található, mely ez országrész legtöbb vidékét magában foglalja, de különös intenzivitást a délkeleti megyékben mutat, onnét Horvát-Szlavonországba is átulva, hol Belovár-Kőrös megyében és attól délre jelentkezik legnagyobb élességgel. Még egy harmadik ily területet is találhatunk és pedig Felső-Magyarországon a Garam közép folyásától a Sajóig vonuló járásokban, mely fölt aztán gyengültebb mérvben átsap Abauj-Tornába és kinyul egészen a zempléni határig.

Hogy a legszaporább és legkevésbé szapora járások közt fenforgó nagy ellentétekről számot adjunk, ideigtatjuk a tíz legtöbb s a tíz legkevesebb születést mutató járás számait. Született ezer lélekre:

legszaporább járások:		in den fruchtbarsten Bezirken:	
Bogdányi j. (Szabolcs vm.) ...	58'9	Eleki j. (Arad vm.) ...	55'9
Dadaí felső j. » ...	58'8	Cábari j. (Modrus-Fiume) ...	55'8
Nyírbátori j. » ...	58'8	Udbinai j. (Lika-Krbava) ...	55'6
Kisvárdai j. » ...	58'6	Erdődi j. (Szatmár vm.) ...	54'6
Nagykállói j. (Szabolcs vm.) ...	56'8	Tiszai alsó j. (J.-N.-K.-Szolnok vm.)	54'8

A különbségek, mint látható, óriási magasak. A gyermekekben legeslegszegegyebb, illetve legesleggazdagabb járás közt a különbség több mint kétszer akkora, mint maga a legalacsonyabb születési arányszám. Azoknak a járásoknak száma, a melyekben kétszer annyi a születés, mint e legalacsonyabb arányt mutató járásban, már a tízet jóval meghaladja: a 100%-os különbözet tehát elég gyakori. Ha azonban eltekintünk is a szélsőségektől, bizonyos az, hogy erős társadalmi okoknak kell közreműködni arra, hogy ily ellentétek jöjjenek létre a szaporaság tekintetében. E tényezők a dolog természeténél fogva oly bonyolultak, oly sokneműek és egymást oly különböző fokban támogatják illetve ellensúlyozzák, hogy azok pontos, statisztikai szempontból kielégítő feltüntetése előre is lehetetlennek látszik. Csak arra szorítkozhatunk tehát, hogy a születési arány összefüggését egyes oly viszonyokkal keressük, melyek befolyását arra többé-kevésbé szabatosan számbavenni, feltüntetni képesek vagyunk.

Mielőtt e magyarázatokra áttérnénk, utalnunk kell arra, hogy a szóban forgó két év átlaga alapján kiszámított születési arány a rendestől egy okból minden bizonynyal elüt. Ez egy ok abban áll, hogy az 1890. év születési számai az 1889. év alacsony házassági aránya folytán nagyon alacsonyak. E mozzanat magában véve nem zavarná az összehasonlíthatóságot az ország egyes részei közt, ha annak előidézője nem oly tényező lett volna, mely az ország különböző részein különbözőképp hatott. Ámde tudjuk, hogy az 1889. évi alacsony házasságkötési arány a véderőtörvény módosításának következménye, mely a sok korai házasságot mutató vidéken nyilván erősebben hatott, mint a késői házassá-

vorkommt, welches sich von der nordöstlichen Grenze südwestlich bis zur Unteren-Donau, ja sogar bis zur Save erstreckt. Die Gegend von der Grenze zwischen den Comitaten Zemplén und Máramaros abwärts einestheils bis zu dem Biharer Gebirg, anderestheils — mit einigen Unterbrechungen längs — der Theiss bis zur serbischen Grenze, gegen Westen an zahlreichen Orten bis an die Donau reichend, bildet das zusammenhängende Gebiet des hohen Geburts-Verhältnisses. Mit diesem Gebiet stehen in mehr oder minder lockerer Verbindung einzelne geringere Gebiets-Gruppen, wo die Anzahl der Geburten eine hohe ist, als: im Westen längs der Donau und von hier aus nördlich hinauf bis zur nördlichen Grenze des Landes von derselben gegen Osten im Zusammenhange mit dem nordöstlich gelegenen Grenz-Comitaten; nachher südwestlich in einzelnen Bezirken der slawonischen Comitaten und in den kroatischen Comitaten, wo in den Gebirgsgegenden überaus hohe Verhältnisszahlen angetroffen werden können und endlich finden wir gegen Osten in Siebenbürgen auch ziemlich hohe Geburtszahlen zeigende Bezirke, welche grösstentheils in den Maros- u. Szamos-Thälern liegen.

Die Gegensätze in Augenschein nehmend, gestaltet sich die Verhältnisszahl der Geburten nieder in einem grossen Theile Siebenbürgens, besonders um die südliche Grenze; dieses Gebiet erstreckt sich gegen Westen bis ins Innere des Comitates Arad und südlich bis zur Unteren-Donau. Ein anderes grosses zusammenhängendes Gebiet kann am rechten Donauufer angetroffen werden, dieses Gebiet umfasst die meisten Gegenden dieses Landestheiles und zeigt eine besonders grosse Intensivität in den südöstlichen Comitaten, und von hier auch nach Kroatien-Slavonien hinübergreifend, wo dasselbe im Comitete Belovár-Kőrös und von diesem Comitete südlich am schärfsten zum Ausdrucke gelangt. Noch ein drittes derartiges Gebiet kann angetroffen werden und zwar in Ober-Ungarn in den Bezirken von der Mitte des Garam bis zum Sajó, dieser Flecken greift nachher im verringerten Masse hinüber in das Comitatum Abauj-Torna und erstreckt sich bis an die Grenze des Comitates Zemplén.

Um über die, zwischen den fruchtbarsten und am wenigsten fruchtbaren Bezirken bestehenden grossen Gegensätze Rechenschaft zu geben, werden an dieser Stelle die Verhältnisszahlen von je 10 Bezirken, welche die meisten und die wenigsten Geburten zeigen — angeführt. Es entfielen Geburten auf 1000 Seelen:

legkevesebb szapora járások:		in den am wenigsten fruchtbarsten Bezirken:	
Sziszeki j. (Zágráb vm.) ...	25'9	Szt.-lőrinczi j. (Baranya vm.) ...	28'0
Križi j. (Belovár-Kőrös vm.) ...	26'2	Puči j. (Hunyad vm.) ...	28'5
Siklósi j. (Baranya vm.) ...	26'2	Dugoszeloi j. (Zágráb vm.) ...	28'8
Jámi j. (Krassó-Szörény vm.) ...	26'9	Oraviczai j. (Krassó-Szörény vm.)	29'0
Županjei j. (Szerém vm.) ...	27'0	Jádi j. (B.-Naszód vm.) ...	29'5

Wie ersichtlich, sind die Unterschiede immens gross. Zwischen den beiden kinderreichsten u. kinderärmsten Bezirken ist der Unterschied mehr als 2-mal so hoch, als die niederste Verhältnisszahl der Geburten. Die Anzahl der Bezirke, in welchen zweimal so viele Geburten vorkommen als in dem die niederste Verhältnisszahl aufweisendem Bezirke, beträgt bedeutend mehr als 10, ein Unterschied von 100% ist mithin ein ziemlich häufiger. Sehen wir auch ab von den Extremen, so ist es immerhin ganz gewiss, dass gewichtige sociale Ursachen mitwirken müssen, dass hinsichtlich der Häufigkeit der Geburten derartige Gegensätze zu Stande kommen können. Diese Factore sind naturgemäss so verwickelte, so vielfältige und unterstützen, beziehungsweise paralysiren einander in so verschiedenem Masse, dass deren pünktliche, aus statistischem Gesichtspunkte befriedigende Nachweisung schon im Vorhinein ausgeschlossen erscheint. Wir werden uns daher nur darauf beschränken, den Zusammenhang des Geburts-Verhältnisses mit einzelnen solchen Erscheinungen zu untersuchen, deren Einfluss hierauf mit mehr oder milderer Pünktlichkeit erklärt nachgewiesen werden kann.

Bevor wir zu diesen Erklärungen schreiten würden, ist es nothwendig darauf hinzuweisen, dass das auf Grund des Durchschnittes der beiden fraglichen Jahre berechnete Verhältniss der Geburten, von der gewöhnlichen Verhältnisszahl aus einem Grunde jedenfalls abweicht. Dieser Grund besteht darin, dass die Anzahl der Geburten im Jahre 1890 zu Folge des niederen Eheschliessungs-Verhältnisses des J. 1889 eine sehr geringe war. Dieser Moment würde in sich selbst genommen den Vergleich zwischen den einzelnen Theilen des Landes nicht stören, wenn die Ursache hievon nicht ein solcher Factor gewesen wäre, welcher in den verschiedenen Theilen des Landes von verschiedenartiger Wirkung war. Es ist jedoch bekannt, dass das niedere Eheschliessungs-Verhältniss des J. 1889 eine Folge der Modifizierung des Wehrgesetzes war, welche in den Gegenden zahlreicher frühzeitiger Ehen offenbar stärkeren Einfluss übte, als in den Gegenden späterer Eheschliessungen. Deshalb sind die Verhältnisszahlen im Allgemeinen nicht nur um etwas minder als jene,

gok vidékén. Ezért arányszámaink nemcsak általában kissé alacsonyabbak annál, melyet rendesnek tekinthetnénk, hanem kelle-ténél alacsonyabbak a korai házasságok vidékén (l. fentebb), míg ellenben viszonylag magasabbak a késői házasságok területén. E körülmény zavaró hatását mennyiségtanilag kifejezni ugyan nem vagyunk képesek, de azt a következő elemzésnél figyelmen kívül nem hagyhatjuk.

Elsőrangú fontossággal látszik birni a születések számára a fenálló házasságok száma, mert feltehető, hogy ott több lesz az ujszülött, hol a népességhez arányítva több a házasságban élő nő, mint ott, hol kevesebb. E viszonyt alább tüzetesebben fogjuk vizsgálni, miért itt megelégszünk annak jelzésével, hogy a házasságkötések és az ujszülöttek számaránya közt némi összefüggés létezik, bár csak igen nagy vonásokban. Így a kevés házasságot mutató Duna jobb part és Erdély kevesebb ujszülöttel dicsekedhetnek, mint a Tisza vidéke. Tüzetesebb elemzés azonban azt mutatja, hogy ez összefüggés megyéről megyére menve csak laza, illetve más tényezők által ellensúlyoztatik.

A gazdasági viszonyok s a szaporaság között létező összefüggés megmérésére nagyon hiányosak eszközeink. A térkép szemlélete nagyban és egészben arról győz meg, hogy a jólét és szaporaság közt szoros kapocs nem létezik. Igaz ugyan, hogy az Alföld gazdag talaju megyéi egyuttal nagyon szaporák is, de viszont tény az, hogy pl. az északkeleti megyék nyomoruságos gazdasági helyzete nem tartja vissza e vidékek lakosságát a bő gyermeknemzéstől. Erdélyben azt látjuk ugyan, hogy a termékenyebb folyambölgyek népessége több gyermeknek ad létet, mint a havasok keleti és déli öve: ámde viszont a Bihar hegység zord vidéke elég magas szaporaságot mutat. Ugyanígy vagyunk a Dráván-túli részszel is: a termékeny szlavin megyék sok járása igen sok ujszülöttel dicsekedik ugyan, de vannak ott gyermekekben nagyon szegény vidékek is, míg a délnyugati terméketlen hegyvidék szaporasága határozottan magas.

Minden valószínűség szerint jobb összefüggés létezik az életmód és a szaporaság között. Sajnos azonban, az elébbi tekintetében nincs oly mértékünk, melyet, mint megbízható alkalmazni lehetne. Ha az ujszülöttek szüleinek foglalkozását, társadalmi állását ismernők, rendkívül becses támpontokat találnánk az egyes osztályok magatartását illetőleg. Ilyenek hiányában le kell mondanunk arról, hogy az életmód hatását kiderítsük: nagy vonásokban azonban utalhatunk arra, hogy a városi népesség kevesebb születést mutat s hogy a míveltebb részek, az ország nyugati vidékei kevés ujszülöttel dicsekedhetnek, mi természetesen a ritkább és későbbi házasságkötésekkel is magyarázható: mindkét jelenség egy és ugyanazon közös forrásra vezet vissza. Ugyanígy vagyunk az északkeleti megyék — sőt a fentebb jelzett zavaró tényező tekintetbe vételével a társországok népével is: az egyszerűbb életmód itt jó magyarázattal szolgál a szaporasághoz. De e magyarázat cserben hagy bennünket az erdélyi oláhoknál és a tótok egy részénél — mi átvezet bennünket a nemzetiségi jelleg kérdésére. Itt csak annyit teszünk még hozzá a mondottakhoz, hogy a születések arányszámait feltüntető térképnek a napszamos népességgel, tehát a tisztán két keze munkája után élő elemmel való egybevetése, mely, sajnos, csak nagy vonalakban vihető ki¹⁾, arra mutat, hogy csakugyan létezik összefüggés a társadalmi osztályok emez alsó tagjának és a szaporaságnak mérve közt: nagy vonásokban bár, de azt látjuk, hogy a napszamos-osztály nálunk is valódi proletár-osztály jellegével bír. Természetes

¹⁾ Ld. a »Magyar statisztikai közlemények« új f. II. kötetében (A népesség foglalkozása) a 72* és 73* l. között.

welche als gewöhnliche anzusehen sind, sondern in den Gegenden der frühzeitigen Ehen um das Erlaubte geringer (siehe oben), während sich dieselben auf dem Gebiete der späteren Eheschliessungen verhältnissmässig höher gestalten. Den störenden Einfluss dieses Umstandes kann man mathematisch zwar nicht zum Ausdruck bringen, derselbe darf jedoch bei den nachstehenden Erläuterungen nicht ausser Acht gelassen werden.

Auf die Anzahl der Geburten scheint die Zahl der Ehen von eminenten Einflusse zu sein, nachdem vorausgesetzt werden kann, dass die Zahl der Neugeborenen dort, wo im Verhältnisse zur Bevölkerung mehr Frauen in Ehestände leben, eine grössere sein wird als dort, wo die Anzahl solcher Frauen eine geringere ist. Dieses Verhältniss werden wir im Nachstehenden eingehender erörtern, weshalb an dieser Stelle der Hinweis genügt, dass zwischen den Verhältnisszahlen der Eheschliessungen und der Neugeborenen ein gewisser Zusammenhang besteht, obwohl nur in sehr grossen Zügen; so vermögen das rechte Donauufer und Siebenbürgen bei einer geringeren Anzahl von Ehen, eine mindere Zahl von Neugeborenen aufweisen, als die Theissgegend. Eine eingehendere Untersuchung zeigt aber, dass dieser Zusammenhang unter den einzelnen Comitaten nur ein lockerer ist, beziehungsweise durch andere Factore paralytirt wird.

Zur Beurtheilung des Zusammenhanges zwischen den wirtschaftlichen Verhältnissen und der Häufigkeit der Geburten stehen nur sehr mangelhafte Mittel zur Verfügung. Die graphische Karte liefert im Ganzen u. Grossen den Beweis, dass zwischen dem Wohlstand und der Fruchtbarkeit kein enger Zusammenhang besteht. Es kann nicht geleugnet werden, dass in jenen Comitaten des Alföld, wo der Boden ein reiches Erträgniss abwirft, die Ehen eine sehr grosse Fruchtbarkeit zeigen hingegen ist es aber wieder Thatsache, dass z. B. die missliche wirtschaftliche Lage der nordöstlichen Comitate die Bevölkerung dieser Gegenden von der zahlreichen Kindererzeugung nicht zurückhält. In Siebenbürgen sehen wir zwar, dass die Bevölkerung der fruchtbareren Flussthäler mehr Kindern das Leben gibt, als jene des östlichen und südlichen Gürtels der Alpen, die rauhe Gegend der Bihar Gebirge zeigt jedoch eine ziemlich hohe Fruchtbarkeit. Ebenso gestalten sich die Zustände jenseits der Drau, zahlreiche Bezirke der fruchtbaren Comitate Slavoniens zeigen zwar eine sehr hohe Anzahl von Neugeburten, es kommen dort aber auch sehr kinderarme Gegenden vor, während in der unfruchtbaren südwestlichen Gebirgsgegend die Häufigkeit der Geburten eine entschieden hohe ist.

Aller Wahrscheinlichkeit nach besteht ein engerer Zusammenhang zwischen der Lebensweise und der Fruchtbarkeit der Bevölkerung. Leider aber steht uns in ersterer Beziehung kein solches Mass zur Verfügung, welches als ein verlässliches in Anwendung gebracht werden könnte. Wäre die Beschäftigung, die gesellschaftliche Stellung der Eltern der Neugeborenen bekannt, so würde sich hiedurch ein äusserst schätzbarer Stützpunkt darbieten, um das Verhalten der einzelnen Klassen beurtheilen zu können. Deshalb sind wir gezwungen die Beleuchtung des Einflusses der Lebensweise zu unterlassen; im Allgemeinen können wir aber darauf hinweisen, dass die städtische Bevölkerung weniger Geburten aufzuweisen vermag und dass die gebildeteren Theile des Landes, die westlichen Gegenden eine geringere Anzahl von Neugeburten zeigen, was natürlicherweise mit den selteneren und späteren Eheschliessungen erklärt werden kann; diese beiden Erscheinungen haben einen gemeinsamen Ursprung. Die ähnliche Erscheinung kann in den nordöstlichen Comitaten und — sofern der bereits früher angedeutete störende Factor in Anbetracht genommen wird — auch bei der Bevölkerung der adnexen Länder constatirt werden, die einfachere Lebensweise bildet hier eine entsprechende Erklärung für die Fruchtbarkeit. Diese Erklärung lässt uns jedoch bei den Walachen Siebenbürgens und bei einem Theil der Slovaken im Stich und hiedurch gelangen wir zur Frage des Nationalitäts-Charakters. An dieser Stelle fügen wir zu den bisher Angeführten nur noch bei, dass der Vergleich der das Verhältniss der Geburten darstellenden Karte mit den Tagelöhnern, mithin der Vergleich der Geburten mit der ausschliesslich von der Arbeit der beiden Hände lebenden Bevölkerung, welcher leider nur in grossen Zügen ausgeführt werden konnte¹⁾, den Beweis liefert, dass zwischen dieser unteren Schichte der gesellschaftlichen Klassen und dem Masse der Fruchtbarkeit thatsächlich ein Zusammenhang besteht, obwohl nur in grösseren Zügen; jedoch ist ersichtlich, dass die Klasse der Tagelöhner auch in Ungarn das eigentliche Proletariat bil-

¹⁾ Siehe »Ungarische statistische Mittheilungen.« neue Folge, II. B. (Der Beruf der Bevölkerung die Seiten 72* und 73*.)

különben, hogy az összefüggés az alsóbb osztályok számereje és a szaporaság közt kölcsönös, a mint hogy ép a nagy szaporaság képezi egyik forrását a napszámos-osztály megerősödésének; a lejjebbállók nagyobb számban vannak ott, hol nagy az új nemzedék versenye egymás közt, mint ott, hol az csekély. S azért, ha azt látjuk, hogy a szapora nagy Alföldön is aggasztó mérvet ölt a napszámos-osztály megnövekedése: úgy e baj nem fog megszűnni addig, míg ott is be nem áll az ellenhatás és pedig vagy kiszivárgás, illetve kivándorlás alakjában, mint azt az északi határvonalon s a nyugati megyékben, valamint a székely vidéken észleljük, vagy a szaporaság önkéntes korlátozása által, mint az már a Duna jobb partjának sok megyéjében, továbbá Erdélyben s elszórva másutt is jelentkezik.

A mi Horvát-Szlavonországot illeti, melynek szaporaságát táblázatunk a kelleténél bizonynyal alacsonyabbnak mutatja a fent említett okból, ott az ujszülöttek arányszáma bizonyos fokig összefügg a családfentartást annyira megkönnyítő házközöségi intézmény elterjedtségével. Legkevesebb az ujszülött abban a megyében, hol legkevesebb a tényleg vagy legalább jogilag házközöségben álló: Belovár-Körös megyében; legtöbb ott, hol a földmíves népesség legnagyobb hányada él házközöségben: Lika-Krbava megyében. A megszokás itt egy darabig tovább hat, másrésztől azonban az élénk beszivárgás is módosíthatja az eredményt egyes megyékben: az intézmény felbomlása azonban, mint a házasságkötésekről szóló fejezetben érintve volt, a házasságok számának apadását vonja maga után, minek természetes következménye azután a születési arány csökkenése.

Áttérve immár a nagy érdekű kérdésre, hogy a nemzetiségnek van-e befolyása a szaporaságra: közvetlen statisztikai egybevetés hiányában — az ujszülöttek, illetve szülők nemzetisége kimutatva nem lévén — a területi elemzésre kell szorítkoznunk, mit megkönnyít a születési arány térképének hazánk ethnografiai térképével¹⁾ való egybevetése. Miután azonban nemzetiségeink igen sok helyt nagyon keverten laknak együtt: a területi összevetés sokszor lehetetlenné válik s ép az ily keverten lakott vidékeken legtöbbször le kell mondanunk a következtetések levonásáról.

Mindenekelőtt a magyarságot nézve: a nagy Alföld magyarok által lakott része, mely egyuttal a magyarság túlnyomó zömét foglalja magában, határozottan magas születési arányt mutat. Az átlagon felül áll még a születési arány azon a magyarok lakta vidéken, mely a Felső-Duna mellett terjed el s Győr megyén át egész a Fertő déli csúcsáig nyúlik. Ugyanezt kell mondani az erdélyi székely vidék egy részére, sőt úgy látszik, hogy ott is, hol az oláh közt több a magyar, magasabb a születések száma, mint azt Kolozs megyében s a Maros völgyén észleljük. Ezzel szemben jelentékeny kisebbségben állanak azok a vidékek, hol a magyarság szaporasága az országos átlagon alul marad, Ide tartozik a Duna jobb part legnagyobb része, s aztán a székely járások nagy hányada, különösen a délebbre esők. Igen szaporátlan járások azonban csak kivételesen fordulnak elő e csoportokban is, a legalsó osztály, a 30-on alul maradó születési arány csakis egy magyar járásban, Baranya megye szt. lőrinczi járásában található; az ezzel szomszéd siklósi járás ugyan túlnyomólag magyar, de a nem magyar lakosság már 30% körül járván, a járás alacsony születési arányszámát nem irhatjuk kizárólag a magyarság rovására. E vidék viszonyaira különben kevéssel alább visszatérünk.

¹⁾ E térképet ld. a »Magyar statisztikai közlemények« új f. I. kötetében a 188. és 189. lapok közt.

det. Es ist übrigens nur natürlich, dass der Zusammenhang zwischen der ziffermässigen Stärke der niedereren Klassen und der Fruchtbarkeit ein gegenseitiger ist, nachdem eben die grosse Fruchtbarkeit eine Quelle zur Kräftigung der Tagelöhner-Klasse bildet; die in einer Decadenz begriffenen sind in einer grösseren Anzahl dort vorhanden, wo der gegenseitige Wettstreit der jüngeren Generation ein stärkerer ist, als dort, wo derselbe nur ein geringer ist. Deshalb wird, solange wir sehen, dass in dem fruchtbaren Alföld die Zunahme der Tagelöhner-Klasse beunruhigende Dimensionen annimmt, das Uebel auch hier nicht aufhören, bis nicht eine Rückwirkung entweder in Form einer Auswanderung, wie dies an der nördlichen Grenze, in den westlichen Comitaten und im Székler-Lande ersichtlich, oder aber zufolge eigenmächtiger Beschränkung der Fruchtbarkeit, wie dies bereits in mehreren Comitaten des rechten Donauufers, ferner in Siebenbürgen und zerstreut auch an anderen Orten der Fall ist, eintritt.

Was Kroatien-Slavonien anbelangt, die Fruchtbarkeit dieser Länder weist die Tabelle zufolge oberwähnter Ursache jedenfalls niedriger nach, als dieselbe thatsächlich ist — steht dort die Verhältnisszahl der Neugeburten bis zu einem gewissen Grade mit der Verbreitung der den Familienunterhalt erleichternden Institution der Hauscommunien im Zusammenhange. Die wenigsten Neugeburten kommen in den Comitaten vor, wo die wenigsten rechtlich in Hauscommunien lebenden Individuen angetroffen werden können: im Comitate Belovár-Körös; die meisten dort, wo der grösste Theil der landwirtschaftlichen Bevölkerung in einer Hauscommunion lebt: im Comitate Lika-Krbava. Die Angewohnheit ist hier bis zu einem gewissen Zeitpunkte länger andauernd, andererseits kann aber auch die rege Einwanderung in einzelnen Comitaten das Ergebniss beeinflussen; die Auflösung der Institution vermindert aber, wie dies bereits in dem Capitel über die Eheschliessung erwähnt war, die Anzahl der Ehen und die natürliche Folge hievon ist die Abnahme der Verhältnisszahl der Geburten.

Nummehr zur Erörterung der äusserst interessanten Frage schreitend, ob die Nationalität auf die Fruchtbarkeit vom Einflusse ist, sind wir gezwungen uns wegen Mangel eines statistischen Vergleiches — nachdem die Nationalität der Neugeborenen beziehungsweise deren Eltern nicht nachgewiesen erscheint — auf die territoriale Gliederung zu beschränken, dieses Vorgehen erleichtert der Vergleich der graphischen Karte über das Verhältniss der Geburten mit der ethnographischen Karte¹⁾ des Landes. Nachdem aber die Nationalitäten Ungarn's an zahlreichen Orten untereinander sehr stark vermischt wohnen, so ist der territoriale Vergleich sehr häufig unmöglich und wir sind gezwungen in vielen Fällen eben bezüglich dieser Gegenden gemischter Bevölkerung von den Folgerungen abzusehen.

In erster Reihe die ungarische Nationalität in Betracht ziehend, zeigt der durch Ungarn bewohnte Theil des Alföld, welcher gleichzeitig das überwiegende Gros der Ungarn umfasst, ein entschieden hohes Geburts-Verhältniss. Den Durchschnitt übertrifft noch die Verhältnisszahl der Geburten in der durch Ungarn bewohnten Gegend, welche an der Oberen-Donau über das Comit at Győr bis zur südlichen Spitze des Fertő reicht. Dasselbe steht bezüglich eines Theiles des Székler-Landes in Siebenbürgen, es scheint sogar, dass auch dort, wo unter den Walachen mehr Ungarn wohnen, die Anzahl der Geburten eine höhere ist, wie dies im Comit at Kolozs und im Marosthal wahrgenommen werden kann. Diesen gegenüber bilden die Gegenden, wo die Fruchtbarkeit der Ungarn unter dem Landesdurchschnitte bleibt, eine starke Minderheit. Zu diesen gehören: der grösste Theil des rechten Donauufers und nachher die Székler Bezirke im überwiegenden Maasse, besonders die südlicher gelegenen. Sehr unfruchtbare Bezirke kommen aber auch in diesen Gruppen nur ausnahmsweise vor, die niederste Klasse, das Geburts-Verhältniss unter 30, kann nur in einem, in dem Szt.-Lőrinczer Bezirk des Comit ates Baranya angetroffen werden; die Bevölkerung des benachbarten Siklóser Bezirkes besteht zwar im überwiegenden Theile aus Ungarn, nachdem aber die nicht ungarische Bevölkerung fasst 30% beträgt, kann die niedere Verhältnisszahl der Geburten in diesem Bezirke nicht ausschliesslich zu Lasten der Ungarn geschrieben werden. Auf die Verhältnisse dieser Gegend werden wir etwas übrigens später noch zurückkehren.

¹⁾ Diese Karte befindet sich in dem I. B. der »Ungarischen Statistischen Mittheilungen« n. Folge zwischen den Seiten 188 und 189.

Egybefoglalva a mondottakat, a magyar faj szaporaságát kétségbe vonni nem lehet, de annyit meg kell engedni, hogy e jelleg alul kivételek vannak, hogy tehát nem lehet itt a nemzeti-ségnek oly erős befolyást tulajdonítani, a mely minden más tényező fölé emelkednék.

A mi a német nemzetiséget illeti, az oly elszórtan és más nemzetiségekkel annyira keverten lakik, hogy demografiai magatartásának megítélése területi összehasonlítás alapján nehéz. A nyugati határszél s a Duna-Dráva sarkában lakó, valamint a bácskai németség a közepes körül látszik állani, inkább az átlagon alul, mint felül maradvány; az erdélyi szász vidékek szaporasága ellenben határozottan csekély, úgy, hogy a hazai németek a magyarokhoz viszonyítva bizonyosan alacsony szaporaságú fajnak volnának jelezhetők.

A tótok többsége magas születési aránnyal dicsekedhetik. Kivételt képez a Hont, Nógrád és Gömör északi részét elfoglalva tartó tótság s egyes kivételeket nyugaton épúgy találni, mint az e nemzetiség által lakott keletre fekvő megyékben. Alább egyes tények magyarázatukat fogják találni egy más viszonyban.

Határozottan magas a ruthén faj szaporasága. Ez igénytelen nemzetiség az ország egyik szegény talaju karaját lakja s egészben egynemű viszonyok között élve, mindenütt hasonló demografiai jelleg mutat.

Nincs ily egyöntetűség az oláh fajnál. Míg ugyanis az északnyugatra lakó rész, nevezetesen az anyaország oláhjai le a Bihar hegységig igen magas s itt-ott a Maros és Szamos völgyén még szintén az átlagosnál magasabb születési arányt mutatnak, addig az Erdély keleti és déli részén lakó oláhok szaporasága úgy, mint a Maros Királyhágón inneni folyása mellett s attól délre az Al-Dunáig elterülő oláh vidék szaporasága határozottan csekély. Egészben véve az oláh nemzetiség hazánkban a szaporátlanok közé tartozik, a legkisebb születési arányt jelező színezést mutató 9 járás közül is öt erős oláh többséggel bír.

A közepes körül áll a horvát nemzetiség születési hányada, vannak igen magas, de vannak alacsony szaporaságú területek az e nemzetiség lakta vidéken. Határozottan magasnak mondható ellenben a szerbek születési aránya, kikre nézve e vonás közönségesnek látszik az Al-Dunától északra, vagyis az anyaországban élő részszerb s a horvát-szlavon részek lakóival.

Miután a nemzetiségek mutatnak ugyan bizonyos sajátos eltéréseket az átlagtól, de többnyire nem úgy, hogy az uralkodó jelleg alul sok kivételt ne engednének, kétszeresen feltűnhetik az a nagy szabályszerűség, mely egyes felekezetek magatartását jellemzi. Az egész Magyarbirodalom polgári népességében született ezer lélekre az 1890 és 1891 évek átlagában gyermek:

a róm. katolikusoknál	43'0
bei den Römisch-Katholischen	
a görög katolikusoknál	45'4
bei den Griechisch-Katholischen	
a görög keletiekénél	41'2
bei den Griechisch-Orientalischen	
az ágostai evangélikusoknál	36'8
bei den Evangelischen Augsburg. Confession	

Ez arányszámok nagy különbségekről tesznek tanúságot. Igen magas a görög katolikusok születési aránya, mely vonás különben e felekezet területi elhelyezkedéséből is leolvasható; tudvalevőleg az északkeleti szapora megyék népessége adja e felekezet zömét. Magas a római katolikusok szaporasága, mérsékelt már a görög keletieké, határozottan alacsony a protestáns és zsidó

Das Ergebniss des bisher Angeführten ist, dass die Fruchtbarkeit der ungarischen Race nicht bezweifelt werden kann, soviel muss man jedoch zugestehen, dass dieser allgemeine Charakter auch Ausnahmen zeigt, mithin kann der Nationalität kein so grosser Einfluss zugestanden werden, welcher alle anderen Factoren beherrscht.

Was die deutsche Nationalität betrifft, so wohnt dieselbe dermassen zerstreut und mit anderen Nationalitäten gemengt, dass die Beurtheilung der demographischen Gestaltung dieser Nationalität auf der Grundlage des territorialen Vergleiches schwierig ist. Die an der westlichen Grenze und in der durch die Donau und der Drau gebildeten Ecke, ferner in der Bácska wohnhaften Deutschen scheinen beiläufig um den Mittelpunkt zu stehen, eher unter, als über dem Durchschnitte, die Fruchtbarkeit der durch Sachsen bewohnten Gegenden Siebenbürgens ist hingegen entschieden eine geringe, so, dass die im Lande ansässigen Deutschen im Verhältnisse zu den Ungarn offenbar als eine Race schwacher Fruchtbarkeit gekennzeichnet werden können.

Die Mehrheit der Slovaken zeigt ein hohes Verhältniss der Geburten. Eine Ausnahme bilden die in den nördlichen Theilen der Comitate Hont, Nógrád und Gömör wohnhaften Slovaken, einzelne Ausnahmen können ebenso gegen Westen wie in den durch diese Nationalität bewohnten östlichen Comitaten angetroffen werden. Einzelne Thatsachen werden im Nachstehenden, bei einem anderen Verhältnisse, ihre Erklärung finden.

Entschieden hoch gestaltet sich die Fruchtbarkeit der Ruthenen. Diese anspruchslose Nationalität bewohnt das nordöstliche Grenzgebiet des Landes, wo die Bodenverhältnisse äussert ungünstig sind und zeigt im Allgemeinen unter gleichmässigen Verhältnissen lebend, überall denselben demographischen Charakter.

Bei den Walachen besteht keine derartige Gleichmässigkeit. Während nämlich der nordwestlich wohnende Theil, namentlich die Walachen des Mutterlandes hinab bis zu dem Biharer Gebirg eine sehr hohe, ja im Maros- und Szamosthal an einzelnen Orten auch eine die Durchschnittszahl übersteigende Verhältnisszahl der Geburten zeigen, ist die Fruchtbarkeit der in den östlichen und südlichen Theilen Siebenbürgens wohnhaften Walachen als auch die Fruchtbarkeit der walachischen Gegenden an den diesseits des Királyhágó gelegenen Ufer der Maros und von hier südwärts an den Unteren-Donau eine entschieden geringe. Im Allgemeinen genommen gehört in Ungarn die walachische Nationalität unter die minder fruchtbaren Nationalitäten, von den 9 Bezirken, welche auf der graphischen Karte dem niedersten Geburts-Verhältnisse entsprechend schattirt erscheinen, sind in 5 die Walachen in starker Mehrheit.

Um den Mittelpunkt steht das Geburts-Verhältniss der kroatischen Nationalität, es giebt in den durch diese Nationalität bewohnten Gegenden überaus hoher und niedriger Fruchtbarkeit. Entschieden hoch gestaltet sich aber das Verhältniss der Geburten bei den Serben; dieser Zug scheint ein allgemeiner zu sein, sowohl bezüglich der von der Untern-Donau nördlich, das heisst der im Mutterlande wohnhaften, als auch bezüglich der in Kroatien-Slavonien ansässigen Serben.

Nachdem die Nationalitäten dem Durchschnitte gegenüber zwar gewisse eigenartige Differenzen zeigen, meistens aber keine solche, welche dem herrschenden Charakter gegenüber viele Ausnahmen nicht zulassen würden, fällt die Regelmässigkeit, welche das Verhalten der einzelnen Confessionen charakterisirt um so mehr auf. Bei der gesammten Civil-Bevölkerung des Königreichs Ungarn betragen die Geburten auf 1000 Seelen berechnet, im Durchschnitte der Jahre 1890 und 1891:

az evang. reformátusoknál	38'2
bei den Reformirten	
az unitáriusoknál	35'4
bei den Unitariern	
a zsidóknál	36'4
bei den Israeliten	

Diese Verhältnisszahlen zeigen grosse Unterschiede. Sehr hoch ist das Verhältniss der Geburten bei den Griechisch-Katholischen, dieser Zug folgt übrigens auch aus der territorialen Vertheilung dieser Confession, indem bekanntermassen die Bevölkerung der fruchtbaren nordöstlichen Comitate das Gros dieser Confession bildet. Eine starke Fruchtbarkeit zeigen die Röm.-Katholischen, eine mässige die Griech.-Orientalischen, entschieden nieder gestaltet sich aber das Geburts-Verhältniss der Anhänger

vallás híveinek születési aránya. Legalacsonyabb, ha a csekély számú unitárius felekezettől eltekintünk, a zsidók szaporasága.

Ha az országot egyes földrajzi részeire bontjuk fel, úgy azt találjuk, hogy esett a két évben születés ezer főre:

	róm. kath. bei den Röm. Kath.	g. kath. bei den Griech. Kath.	gör. kel. bei den Griech. Orient.	ágost ev. bei den Evang. Augsb. Conf.	ev. ref. bei den Re- form.	unit. bei den Unita- riern	zsidó bei den Isra- eliten	az összes fele- kezeteknél bei sämmtli- chen Conf.
a Duna bal partján ... am linken Donauufer	43'6	—	—	36'3	31'5	—	33'6	41'6
a Duna jobb partján ... am rechten Donauufer	40'4	—	—	35'1	29'2	—	30'9	38'2
a Duna-Tisza köze ... in dem Donau-Theiss Becken	45'9	—	43'0	40'1	35'5	—	31'9	42'7
a Tisza jobb partján ... am rechten Theissufer	45'2	48'7	—	33'5	39'8	—	41'4	43'8
a Tisza bal partján ... am linken Theissufer	52'0	50'0	41'4	44'0	43'8	—	43'7	47'8
a Tisza-Maros szögén ... in dem Theiss-Maros Becken	43'9	37'6	39'4	47'9	40'9	—	—	41'0
Erdélyben ... in Siebenbürgen	40'0	40'3	38'3	31'9	38'5	36'1	—	38'4
Horvát-Szlavonországban ... in Kroatien-Slavonien	40'3	—	44'9	—	—	—	—	41'3

E táblázatban csak azon felekezetekre voltunk az egyes országrészekben tekintettel, a melyek a népességnek legalább 2°/_o-át alkották. A tapasztalat ugyanis azt mutatja, hogy a nagyon kis minoritások születési statisztikája megbízhatatlan. A magyarázat az, hogy e kisebbségek azon gyakori esetekben, mikor a közelben nincs lelkész, kénytelenek más rokon felekezet anyakönyvvezetőjéhez fordulni s így kimutatásainkba mint e felekezet szülöttei kerülnek bele; a zsidóknál nincs kizárva az, hogy az újszülöttek kimutatása egyáltalában elmarad ott, a hol a közelben nincs anyakönyvvezető. E körülmény természetesen az országos arányszámokra is bir befolyással s ez okból például az unitárius felekezet országos születési arányszáma kétségtelenül alacsonyabb kelléténel¹⁾ s a zsidók szaporatlansága egyes részeken bizonyos fokig szintén csak látszólagos. Nagyban és egészben azonban elfogadhatjuk a birodalmi arányszámokat ezeknél is s áttérhetünk a jelentékenyebb felekezetek magatartásának országrészenként való áttekintésére.

Ha a római katolikusok születési arányát országrészenként követjük, úgy azt tapasztaljuk, hogy az alacsonyabb ugyan rendesen a görög katolikusokénál, de magasabb — és pedig jóval magasabb a két protestáns felekezeténél. Az utóbbi irányban egyetlen egy jelentéktelen kivétel van csak t. i. az ágost. evangélikusok magas szaporasága a Tisza-Maros közén, minek azonban ez ott nem egészen 3°/_o-os arányban képviselt felekezet kicsinységénél fogva jelentőséget nem tulajdoníthatunk. Fontosabb a görög katolikus felekezettel szembenfen álló kivétel. A Tiszától keletre az erdélyi határig terjedő s délre az Al-Dunát érintő területen a római katolikusok szaporasága magasabb, mint a görög katolikusoké. Itt nyilván a nemzetiségi különbség lép működésbe: a görög katolikusok e vidéken oláhok, kik a feutiek szerint — különösen a Tisza-Maros szögén — szaporátlanabban, mint a magyar vagy bár egyéb nemzetiségű római katolikusok.

Ugyancsak nemzetiségi ellentétek észlelhetők a görög-keletiekénél is. Az oláhok csekélyebb szaporasága tükröződik vissza az Erdélyben s egyuttal a Tisza-Maros szögén e felekezetnél észlelhető alacsony születési arányszámokban: ellenben a szerbek

¹⁾ Az unitáriusok Erdélyt kivéve, mindenütt elenyésző töredékét képezik a népességnek s így látjuk, hogy pl. a Duna jobb partján ezer főre 11'2, a Duna-Tisza közén 27'5, a Tisza bal partján 18'7 újszülött esik. E számok kétségtelenül megbízhatlanok s egy kicsit — bár jelentéktelenül — csökkennek a birodalmi átlagot.

der protestantischen und der israelitischen Confessionen. Die geringste Fruchtbarkeit ist aber — abgesehen von der unitarischen Confession geringer Anzahl — bei den Israeliten ersichtlich.

Die einzelnen Theile des Landes in Betracht genommen — entfallen in den beiden Jahren Geburten auf 1000 Seelen:

In diesem Ausweise kamen bei den einzelnen Landestheilen nur diejenigen Confessionen in Betracht, welche mindestens 2°/_o der Bevölkerung betragen. Die Erfahrung zeigt nämlich, dass die Statistik der Geburten bei den sehr geringen Minoritäten unverlässlich ist. Die Erklärung hierfür liegt darin, dass diese Minorität in den häufigen Fällen, als kein Priester in der Nähe angetroffen werden kann, gezwungen ist, sich an den Matrikelführer einer anderen verwandten Confession zu wenden und auf diese Weise gelangen die Neugeborenen in die Ausweise dieser letzteren Confession; bei den Israeliten ist es nicht ausgeschlossen, dass der Nachweis der Neugeborenen dort, wo kein Matrikelführer in der Nähe ist, durchaus unterbleibt. Dieser Umstand ist natürlicherweise auch auf die Landes-Verhältniszahlen vom Einflusse und deshalb ist z. B. die Verhältniszahl im Landes-Durchschnitte der Unitarier unstreitbar eine geringere als dieselbe sein sollte,¹⁾ und die geringe Fruchtbarkeit der Israeliten in einzelnen Theilen bis zu einem gewissen Grad ebenfalls nur eine scheinbare. Im Ganzen und Grossen kann man aber auch bei diesen den Landes-Durchschnitt annehmen und nun zur Beurtheilung der Fruchtbarkeit der bedeutenderen Confessionen in den einzelnen Landestheilen schreiten.

Verfolgen wir das Geburts-Verhältniss der Röm.-Katholischen in den einzelnen Landestheilen, so kann man wahrnehmen, dass dasselbe gewöhnlich um etwas geringer ist als jenes der Griech.-Katholischen, jedoch höher u. z. ziemlich höher als bei den beiden protestantischen Confessionen. Nach letzterer Richtung hin gibt es nur eine einzige unbedeutende Ausnahme, nämlich die hohe Fruchtbarkeit der Evang. Augsb. Confession in dem Theiss-Maros-Becken; diesem Umstande kann aber, da diese Confession in diesem Landestheile nur mit einer Minorität von nicht ganz 3°/_o repräsentirt ist, keine Bedeutung beigelegt werden. Wichtiger ist der der griech.-katholischen Confession gegenüber obwaltende Unterschied. Auf dem östlich der Theiss bis zur siebenbürgischen Grenze reichenden und südlich an die Untere-Donau angrenzenden Gebiet ist die Fruchtbarkeit der Röm.-Katholischen eine stärkere als jene der Griech.-Katholischen. Hier gelangt offenbar der Nationalitäten-Unterschied zum Ausdruck; die Griech.-Katholischen sind in dieser Gegend Walachen; die laut Obigem, besonders im Theiss-Donau-Becken minder fruchtbar sind, als die Röm.-Katholischen ungarischer oder auch anderer Nationalität.

Nationalitäten-Unterschiede können auch bei den Griech.-Katholischen wahrgenommen werden. Die mindere Fruchtbarkeit der Walachen widerspiegelt sich in der niederen Verhältniszahl dieser Confession in Siebenbürgen und in dem Theiss-Maros-Becken, die stärkere Fruchtbarkeit der Serben steigert

¹⁾ Die Unitarier bilden mit Ausnahme Siebenbürgen: einen verschwindend kleinen Bruchtheil der Bevölkerung, so sehen wir z. B. am rechten Donauufer 11'2, in dem Donau-Theiss-Becken 17'5, am linken Theissufer 18'7 Neugeburten auf 1000 Seelen entfallen. Diese Zahlen sind unstreitbar unverlässlich und vermindern — obwohl nur sehr unbedeutend — den Landes-Durchschnitt.

dékos előidézése működnek közre, az az adott számokból is következik. A két, illetve egy gyermekrendszer, mely ép a jómódu parasztságnál terjedt el, mint a római katolikusokra vonatkozó adataink bizonyítják, a Dunántúl itt-ott már a protestánsoktól átragadt a többi felekezetek híveire is, mire nézve meggyőző példa az, hogy a csaknem tisztán r. katolikus pécsi járás Baranyában a r. katolikusoknál csak 33°/₁₀₀ születést mutathat fel, mi nagyon messze elmarad az országos átlagtól. Hogy e társadalmi baj minő haladást mutat a Duna jobb part délkeleti részében, sőt annak szívében is; arra nézve álljanak itt a következő, a hetvenes évek középig visszanyúló kimutatások:

ten Zahlen. Das Zwei-beziehungsweise das Einkinder-System, welches eben unter der gut situirten landwirtschaftlichen Bevölkerung verbreitet ist, wie dies, die auf die Röm.-Katholischen bezüglichen Daten beweisen, übergang jenseits der Donau von den Protestanten hie und da auch auf die Gläubigen der übrigen Confessionen; diesbezüglich ist ein überzeugendes Beispiel, dass der fast ausschliesslich röm.-katholische Pécs-Bezirk des Comitates Baranya, bei den Röm.-Katholischen nur 33°/₁₀₀ Geburten aufzuweisen vermag, diese Verhältnisszahl bleibt stark hinter dem Landes-Durchschnitte. Welchen Fortschritt dieses sociale Übel in dem südöstlichen Theile, ja sogar im Innern des rechten Donaufers zeigt, diesbezüglich wird an dieser Stelle der nachfolgende, bis auf die Mitte der 70-er Jahre zurückgreifende Ausweis mitgetheilt:

É v Jahr	1000 lélekre esik születés Es entfallen auf 1000 Seelen Geburten								É v Jahr	1000 lélekre esik születés Es entfallen auf 1000 Seelen Geburten							
	Baranya vármegyében im Com. Baranya		Somogy vármegyében im Com. Somogy		Tolna vármegyében im Com. Tolna		Veszprém vármegyében im Com. Veszprém			Baranya vármegyében im Com. Baranya		Somogy vármegyében im Com. Somogy		Tolna vármegyében im Com. Tolna		Veszprém vármegyében im Com. Veszprém	
	a róm. kath.-nál bei den Röm.-Katholischen	a reformátusoknál bei den Reformirten	a róm. kath.-nál bei den Röm.-Katholischen	a reformátusoknál bei den Reformirten	a róm. kath.-nál bei den Röm.-Katholischen	a reformátusoknál bei den Reformirten	a róm. kath.-nál bei den Röm.-Katholischen	a reformátusoknál bei den Reformirten		a róm. kath.-nál bei den Röm.-Katholischen	a reformátusoknál bei den Reformirten	a róm. kath.-nál bei den Röm.-Katholischen	a reformátusoknál bei den Reformirten	a róm. kath.-nál bei den Röm.-Katholischen	a reformátusoknál bei den Reformirten	a róm. kath.-nál bei den Röm.-Katholischen	a reformátusoknál bei den Reformirten
1876	46'3	31'1	51'4	38'8	46'2	37'4	49'4	39'6	1884	44'8	23'2	49'9	33'7	48'9	35'5	48'9	37'4
1877	46'1	26'6	47'5	35'9	48'0	36'0	47'7	38'0	1885	42'9	22'7	47'9	32'2	47'0	33'0	47'9	38'2
1878	42'3	24'4	47'3	33'0	47'2	34'0	46'9	38'4	1886	44'1	23'1	49'7	32'8	48'3	32'6	51'0	35'0
1879	44'1	25'5	49'6	36'2	49'5	35'3	50'1	38'2	1887	43'6	23'1	47'8	30'6	45'4	32'3	46'4	34'4
1880	44'6	26'1	45'7	33'0	46'2	36'4	47'6	39'7	1888	43'6	21'3	46'7	29'4	45'6	31'0	44'6	32'1
1881	42'4	23'4	45'1	30'3	45'7	33'3	45'4	35'6	1889	44'0	21'5	48'7	30'2	47'0	32'0	47'8	33'4
1882	42'6	23'6	48'8	32'3	46'8	33'1	48'4	36'1	1890	39'5	20'4	44'1	26'7	41'8	27'6	42'9	31'4
1883	43'6	22'7	47'4	32'7	46'3	34'4	48'2	36'7	1891	36'2	20'2	41'3	27'1	39'9	27'4	42'4	29'3

Szembeszökő azon rosszabbodás, mely a hetvenes évek óta a reformátusoknál beállott. Ez időben még csak Baranya megyénél láttunk oly éveket, melyekben a születési arány e felekezetnél 25 körül jár ezerre; a másik három megye jóval 30°/₁₀₀ felett, Veszprém megye pedig épen közel a 40°/₁₀₀-hoz áll. A nyolczvanas években az első helyen nevezett megye reformátusainak szaporasága úgyszólván évről-évre csökkenő számokkal lemegy a 21—22°/₁₀₀ arányig, a legutolsó két évben pedig alig áll 20°/₁₀₀ felett s még az országszerte jobbnak mutakozó 1891 év sem hoz emelkedést, hanem inkább egy kis hanyatlást. A másik három megyében az állapotok nem ily végletekig menők ugyan, de a születési arány mindhárom megyében 30°/₁₀₀ alá szállott már s a rosszabbodás alul nincs kivétel. Igaz, hogy itt a népességnek legfelebb 20°/₁₀₀-áig menő részéről van szó, de a mint számaink mutatják, a rossz példa máris vonz s a túlnyomó nagy többséget alkotó felekezet, a római katolikus is erősen megcsappant szaporasági aránnyal szerepel táblázatunkban, ugy, hogy ez egykor gyermekekben anynyira bővelkedő felekezet is elveszti propagatív erejét, minek végeredménye az, hogy hazánk eme természetből áldott része máris a majdnem stagnáló népesség szomorú képét viseli magán.

A protestánsok születési arányszáma különben a Dunától keletre sem oly magas, mint a többi felekezeteké. A Királyhágón innen fekvő néhány vegyes lakosságú megyében a következő születési arányokat találjuk 1890—91-ben:

Megye — Comitát	róm. kath. bei den Röm.-Kath.	görög kath. bei den Griech.-Kath.
Pest	44'5	—
Gömör	43'5	—
Bihar	49'0	54'5
Békés	49'5	—

Bár tehát a Tiszán túl fekvő Bihar és Békés megyében a protestáns felekezetiek születési aránya az országos átlagot megüti s így kicsinynek nem mondható; ép e megyék többi felekeze-

Auffallend ist die ungünstigere Gestaltung, welche seit den 70-er Jahren bei den Reformirten eintrat. In dieser Zeit kommen nur bei dem Comitete Baranya solche Jahre vor, in welchen das Geburts-Verhältniss dieser Confession auf 1000 Seelen beiläufig 25 betrug; die drei anderen Comitete stehen stark über die 30°/₁₀₀, das Comitete Veszprém sogar nahe an 40°/₁₀₀. In den 80-er Jahren sinkt die Fruchtbarkeit der Reformirten des in erster Reihe erwähnten Comitates sozusagen von Jahr zu Jahr bis zu dem Verhältnisse von 21—22°/₁₀₀, in den letzten zwei Jahren beträgt aber dasselbe kaum mehr als 20°/₁₀₀ und auch das Jahr 1891, welches bezüglich des ganzen Landes ein günstigeres war, ergab ebenfalls keine Zunahme, sondern vielmehr eine geringe Abnahme. In den drei anderen Comitaten gehen zwar die Zustände nicht dermassen ins Extreme, das Geburts-Verhältniss sank aber in diesen 3 Comitaten immerhin schon unter 30°/₁₀₀ und es gibt hinsichtlich der ungünstigeren Gestaltung keine Ausnahme. Unleugbar steht in dieser Beziehung nur ein Theil der Bevölkerung bis zu 20°/₁₀₀ in Rede, jedoch zieht, wie dies die Angaben beweisen, das schlechte Beispiel an und es erscheint auch die, die überwiegende Mehrheit bildende röm.-katholische Confession mit einem stark abnehmenden Fruchtbarkeits-Verhältniss im obigen Ausweis, so dass auch diese einst kinderreiche Confession ihre propagative Kraft verliert; das Endergebniss ist, dass dieser durch die Natur gesegnete Theil des Landes bereits das traurige Bild einer fast in Stagnation begriffenen Bevölkerung an sich trägt.

Das Geburts-Verhältniss der Protestanten ist übrigens auch östlich von der Donau kein so hohes wie bei den übrigen Confessionen. In einigen Comitaten gemengter Bevölkerung des Mutterlandes sind in den Jahren 1890—1891 nachstehende Verhältnisszahlen der Geburten ersichtlich:

görög keleti bei den Griech.-Orient.	ág. evang. bei den Evang. Ausgb. Conf.	ev. ref. bei den Reform.	zsidó bei den Israeliten
—	41'5	35'9	—
—	33'5	30'8	—
50'3	—	42'0	—
50'2	44'3	41'2	—

Obwohl in den jenseits der Theiss gelegenen Comitaten Bihar und Békés das Geburts-Verhältniss der protestantischen Confessionen den Landes-Durchschnitt erreicht und mithin nicht als ien geringes angesehen werden kann, ist diese Verhältniss-

teivel szemben erős hátrányban van — kivéve mégis a zsidókat. A két első megyében a felekezeti arányok hasonlóak, vagy még kedvezőtlenebbek, különösen a helvét hitűekre.

Az erdélyi ágostaiak, a szászok két gyermekrendszere ismeretes jelenség. Idézzük ennek feltüntetésére néhány megye születési arányát:

Megye — Comitatus	róm. kath. Röm.-Kath.	görög kath. Griech.-Kath.	görög keleti Griech.-Orient.	ág. evang. Evang. Augsb. Conf.	református Reformirte
Besztercze-Naszód	—	37'4	38'0	22'7	—
N.-Küküllő	—	39'6	36'1	31'5	—
Szeben	—	35'7	35'9	33'6	—
Brassó	30'6	—	43'5	35'9	—
Kis-Küküllő	—	42'3	41'4	35'8	42'5

E számok, melyek a jelentékenyebb szász csoportokat ölelik fel, kétségtelenné teszik, hogy itt határozott nemzetiségi jelleget képez a gyermekszegénység, mely épúgy szántsándékos, mint a Duna-Dráva közti reformátusoknál. Ha az erdélyi többi nemzetiség, nevezetesen az oláhság, nem volna szintén szaporátlan, úgy a szászok számaránya évről-évre még nagyobb arányokban csökkenék, mint az tényleg történik.

Még csak néhány szóval emlékezve meg a zsidókról; ezek csekély szaporasága természetesen nem jelenti a szaporodás előfeltételének hiányát, a mennyiben t. i. a halálozás mérve az, mi e tekintetben szintén döntő szereppel bír, mely szerepről alább bő alkalmunk lesz megemlékezni. De az a körülmény, hogy az ország azon részein, melyek zsidó lakossága — ellentétben az északkeleti részekkel — már régóta van letelepedve hazánkban, az sokkal kisebb szaporaságot mutat, mint a Tisza két partjának jó részt csak újabban Galiciából beköltözött zsidó lakosai, arra enged következtetni, hogy a szaporaság e fajnál azon mértékben csökken, melyben az a más vallású népesség között megoszolva, egyrészt alkalmazkodik annak szokásaihoz, másrészt felemelkedve a jólétben, érdekét találja abban, hogy az utódok versenyét korlátozza. Jellemző e tekintetben a következő kimutatás, mely fővárosunk születési arányszámait tünteti fel. Ezer lélekre jutott Budapesten élveszülött az 1890 és 1891 évben:

a római katolikusoknál	38'7	az ev. reformátusoknál	35'6
bei den Röm.-Katholische		bei den Reformirten	
az ág. evangélikusoknál	36'5	a zsidóknál	30'1
bei den Evang. Augsb. Conf.		bei den Israeliten	

A zsidók születési aránya tehát itt már jóval, kisebb, mint bármely nagyobb keresztény felekezeté.

Mint azonban már a fejezet elején említettük, az a számítási mód, melyet most használtunk, nem ad kifogástalan képet a szaporaságról. E célnak jobban megfelel az az eljárás, melyet az egész birodalom születési arányszámánál már alkalmaztunk, a mely t. i. a nemzéképes női népességet veszi osztóul a születési arány megállapításánál. E számítást alkalmazva 99 törvényhatóságunknál, az élveszülöttek arányát a 15—50 éves nőkhöz a következő táblázatban mutatjuk be, szintén az 1890 és 1891. évek átlagos számaiban. Jutott ezer ily nőre élveszülött:

zähl den übrigen Confessionen gegenüber stark im Nachtheile — jedoch abgesehen von der Verhältnisszahl der Israeliten. In den ersten zwei Comitaten obwalten ähnliche confessionelle Verhältnisse, eventuell noch ungünstigere, besonders bezüglich der Reformirten.

Das Zweikindersystem der Evang. Augsburger Confession, nämlich der Sachsen in Siebenbürgen, ist eine allbekannte Erscheinung. Als Beweis hiefür wird das Geburts-Verhältniss einzelner Comitate mitgetheilt:

Diese Angaben, welche sich auf die bedeutenderen Gruppen der Sachsen beziehen, beweisen, dass hier die geringe Anzahl von Kindern einen entschiedenen Nationalitäten-Charakter bildet, welcher ein ebenso vorsätzlicher ist als jener bei den Reformirten zwischen der Donau und der Drau. Wenn die übrigen Nationalitäten Siebenbürgens, namentlich die Walachen, gleichfalls nicht minder fruchtbar wären, so würde das ziffermässige Verhältniss der Sachsen von Jahr zu Jahr in noch grösseren Dimensionen abnehmen, wie dies gegenwärtig thatsächlich geschieht.

Nun noch mit einigen Worten von den Israeliten Erwähnung gethan, bedeutet deren geringe Fruchtbarkeit noch nicht den Mangel des Vorbedingnisses der Fruchtbarkeit, indem das Mass der Sterblichkeit derjenige Factor ist, welcher in dieser Beziehung ebenfalls von entscheidendem Einflusse ist, dieses Einflusses werden wir im Nachstehenden noch weitläufiger gedenken. Der Umstand aber, dass in den Theilen des Landes, wo die israelitische Bevölkerung — im Gegensatze zu den nordöstlichen Theilen — schon seit längerer Zeit ansässig ist und eine viel geringere Fruchtbarkeit zeigt als die zum grössten Theile nur in neuerer Zeit aus Galizien eingewanderte israelitische Bevölkerung an den beiden Ufern der Theiss: lässt die Folgerung zu, dass die Fruchtbarkeit bei dieser Race in dem Masse abnimmt, in welchem dieselbe unter der Bevölkerung anderen Glaubens sich vertheilt und einestheils deren Gebräuche sich aneignend, anderestheils an Wohlstand zunehmend das eigene Interesse darin findet, den Wettstreit der Nachkommen zu beschränken. Charakteristisch ist in dieser Beziehung nachstehender Ausweis, welcher die Verhältnisszahlen der Geburten in der Hauptstadt darlegt. Auf 1000 Seelen entfielen in Budapest Lebendgeborene in den Jahren 1890 und 1891:

az ev. reformátusoknál	35'6
bei den Reformirten	
a zsidóknál	30'1
bei den Israeliten	

Das Geburts-Verhältniss der Israeliten ist also hier bereits bedeutend geringer, als bei welcher immer grösseren christlichen Confession.

Es war aber bereits schon am Beginn dieses Capitels angedeutet, dass die Berechnungs-Methode, welche gegenwärtig in Anwendung kam, über die Fruchtbarkeit kein getreues Bild gibt. Diesem Zwecke entspricht viel mehr der Vorgang, welcher bei der Verhältnisszahl der Geburten im ganzen Königreiche Ungarn schon in Anwendung kam, nämlich dass bei der Feststellung des Geburts-Verhältnisses die erzeugungsfähige weibliche Bevölkerung als Divisor angenommen wird. Diese Berechnung bei den 99 Municipien in Anwendung genommen, wird das Verhältniss der Lebendgeborenen zu der weiblichen Bevölkerung zwischen 15—50 Jahren, ebenfalls im Durchschnitte der Jahre 1890 und 1891 in nachstehender Tabelle mitgetheilt. Es entfielen auf 1000 solche Frauen Lebendgeborene:

Országgrész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Ezer 15—50 éves nőre esik élve született Auf 1000 Frauen im Alter von 15—50 Jahren entfallen lebend Geborene	Országgrész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Ezer 15—50 éves nőre esik élve született Auf 1000 Frauen im Alter von 15—50 Jahren entfallen lebend Geborene	Országgrész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Ezer 15—50 éves nőre esik élve született Auf 1000 Frauen im Alter von 15—50 Jahren entfallen lebend Geborene	Országgrész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Ezer 15—50 éves nőre esik élve született Auf 1000 Frauen im Alter von 15—50 Jahren entfallen lebend Geborene
Magyarország. — Ungarn.		8. Tolna vármegye 146		V. Tisza bal partja.		6. Háromszék » ... 161	
I. Duna bal partja.		9. Vas » 160		1. Békés vármegye 190		7. Hunyad » ... 140	
1. Árva vármegye 158		10. Veszprém » 159		2. Bihar » 195		8. Kis-Küküllő » ... 167	
2. Bars » 159		11. Zala » 162		Nagyvárad thj. f. v. ... 127		9. Kolozs » ... 165	
3. Esztergom vármegye ... 177		Összesen 158		együtt 190		Kolozsvár, sz. k. v. ... 129	
4. Hont » 130		III. Duna-Tisza köze.		2. Hajdu vármegye 192		együtt 159	
Selmez- és Bélabánya ... 135		1. Bács-Bodrog vármegye ... 196		Debreczen, sz. k. v. ... 134		10. Maros-Torda vármegye ... 173	
együtt 130		Baja, thj. v. 124		együtt 173		Maros-Vásárh., sz. k. v. ... 108	
5. Liptó vármegye 165		Szabadka, sz. k. v. 176		4. Máramaros vármegye ... 197		együtt 167	
6. Nógrád » 158		Ujvidék » 149		5. Szabolcs » 221		11. Nagy-Küküllő vármegye ... 142	
7. Nyitra » 179		Zombor » 130		6. Szatmár » 191		12. Szeben vármegye 141	
8. Pozsony » 170		együtt 187		Szatm.-Németi, sz. k. v. ... 135		13. Szolnok-Doboka várm. ... 162	
Pozsony, sz. k. v. 116		2. Csongrád vármegye 201		együtt 187		14. Torda-Aranyos » ... 170	
együtt 159		Hódmező-Vásárh., thj. ... 144		7. Szilágy vármegye 182		15. Udvarhely » ... 173	
9. Trencsén vármegye 167		Szeged, sz. k. v. 168		8. Ugocsa vármegye 195		Összesen 158	
10. Turóc » 158		együtt 178		Összesen 192		Magyarország összesen.	
11. Zólyom » 159		3. Heves vármegye 198		VI. Tisza-Maros szöge.		Ungarn zusammen 168	
Összesen 163		4. Jász-N.-K.-Szolnok 187		1. Arad vármegye 198		Fiume város és kerülete.	
II. Duna jobb partja.		5. Pest-P.-S.-K.-Kun 191		Arad, sz. k. v. 121		Fiume Stadt und Gebiet ... 156	
1. Baranya vármegye 136		Budapest, fő- és szék. v. ... 115		együtt 188		Horvát-Szlavonország.	
Pécs, sz. k. v. 109		Kecskemét, thj. f. v. 182		2. Csanád vármegye 213		Kroatien-Slavonien	
együtt 133		Összesen 155		3. Krassó-Szörény várm. ... 131		1. Belovár-Kőrös vármegye ... 135	
2. Fejér vármegye 177		IV. Tisza jobb partja.		4. Temes vármegye 167		2. Lika-Krbava » ... 215	
Székesfejérvár, sz. k. v. ... 131		1. Abauj-Torna vármegye ... 161		Temesvár, sz. k. v. 103		3. Modrus-Fiume » ... 177	
együtt 170		Kassa, sz. k. város 129		Versecz, thj. f. v. 124		4. Pozsega vármegye 174	
3. Győr vármegye 187		együtt 155		együtt 157		5. Szerém » 176	
Győr, sz. k. v. 116		2. Bereg vármegye 199		5. Torontál vármegye 188		6. Varasd » 165	
együtt 171		3. Borsod » 164		Pancsova, thj. f. v. 126		7. Verőceze » 194	
4. Komárom vármegye 186		4. Gömör » 147		együtt 186		Eszék, sz. k. v. 115	
Komárom, sz. k. v. 112		5. Sáros » 167		Összesen 169		együtt 185	
együtt 179		6. Szepes » 163		VII. Erdély.		8. Zágráb vármegye 173	
5. Moson vármegye 181		7. Ung » 185		1. Alsó-Fehér vármegye ... 166		Zágráb sz. k. v. 118	
6. Somogy » 151		8. Zemplén » 174		2. B.-Naszód » 139		együtt 167	
7. Sopron » 174		Összesen 169		3. Brassó » 151		Összesen 172	
Sopron, sz. k. v. 120		1. Alsó-Fehér vármegye ... 166		4. Csik » 188		Magyarbirodalom 169	
együtt 168		2. B.-Naszód » 139		5. Fogaras » 153		Königreich Ungarn	

E részletes kimutatást nagyobb áttekinthetőség kedvéért összefoglaljuk a rendszeren használt nyolcz országgrész kimutatásává. Ezt azonban megtoldjuk azzal, hogy a szokásos közönséges arányszámítás, az összlakossághoz való viszonyítás útján mutatkozó arányt is feltüntetjük. Volt ugyanis élveszületett:

	Ezer auf Tausend	lakosra egyáltalán
a Duna bal partján am linken Donauufer	163	41'6
a Duna jobb partján am rechten Donauufer	158	38'2
a Duna-Tisza közén in dem Donau-Theiss Becken	172	42'7
a Tisza jobb partján am rechten Theissufer	169	43'8

Mint látjuk, az általunk most kiszámított arányok eltérnek azoktól, melyek a közönséges számítási mód mellett jönnek létre. S ez természetes is. A szaporaság az ezer nőre eső élveszülettek számával mérve aránylag kisebb lesz ott, hol a népességben nagyon sok a felnőtt nő, — mi felvidékünkön fordul elő, mint ott hol férfitöbbség van, mint Erdély nagy részében. E különbség elmosódik az össznépességhez való arányosításnál. Azért látjuk azt, hogy, míg az eddig alkalmazott számítási mód a Tisza jobb partját nagyon szaporának mutatta, addig az új számítás mérsékelt arányszámot ad, melyet pl. a Drávántúli rész meghalad, a Tisza-Maros köze utolér, sőt Erdély is — a hol a rendes szá-

Dieser detaillirte Ausweis wird behufs leichterer Übersichtlichkeit zu einem Ausweis der gebräuchlichen 8 Landestheile zusammengesfasst. Derselbe erscheint jedoch dadurch erweitert, dass auch die gebräuchliche Verhältniss-Berechnung, nämlich das Verhältniss, welches aus dem Vergleich zur Gesamt-Bevölkerung entammt, ebenfalls mitgetheilt wird. Es entfielen Lebendgeborene:

	Ezer auf Tausend	lakosra egyáltalán
a Tisza bal partján am linken Theissufer	192	47'3
a Tisza-Maros szögén in dem Theiss-Maros Becken	169	41'0
Erdélyben in Siebenbürgen	168	38'4
Horvát-Szlavonországban in Kroatien-Slavonien	172	41'3

Wie ersichtlich, zeigen die soeben berechneten Verhältnisszahlen einen Unterschied jenen gegenüber, welche bei der gewöhnlichen Berechnungs-Methode zu Stande kamen. Dies ist auch ganz natürlich. Die Fruchtbarkeit, mit der Anzahl der auf 1000 Frauen entfallenden Neugeborenen bemessen, wird sich dort verhältnissmässig viel geringer gestalten, wo in der Bevölkerung mehr erwachsene Frauen vorhanden sind — wie z. B. in Ober-Ungarn — als dort, wo die Männer im Übergewichte sind, wie in einem grossen Theile Siebenbürgens. Dieser Unterschied verliert sich aber beim Vergleich zur Gesamt-Bevölkerung. Deshalb sehen wir, dass während die bisher in Anwendung gestandene Berechnungs-Methode das rechte Theissufer als einen Landestheil starker Fruchtbarkeit darstellte, die neue Berechnung eine mässigere Verhältnisszahl ergibt, welche z. B. der

mitási mód nagyon kevés születést mutat, egészen az egyenlőségig megközelít. S csakugyan tudva azt, hogy a kivándorló felvidéken a nők férjhezmenetele nagy nehézséggel jár és rendszeren későn történik, míg ép az ellenkező áll a déli részekre, sőt bizonyos fokig Erdélyre is: természetesebbnek látszik az új számítás eredménye, mint a régié: a nők nem szülhetnek több gyermeket amott, mint itt. Tüzetesebb felvilágosítást fogunk kapni e viszonyról akkor, ha majd a törvényes és törvénytelen szülőtteket fogjuk vizsgálni: itt csak utalunk arra, hogy legkevésbé szaporának az új kulcs szerint is a Duna jobb partja mutatkozik. A megyéig (a törvényhatóságu város kizárásával) lemenve, legkevesebb születés esik ezer nőre Hont megyében — 130 —, aztán Krassó-Szörényben — 131 —, Belovár-Körösben — 135 — és Baranyában 136. Az ellenkező véletet az országrészek közül a Tisza balpartja, a megyék közül Szabolcs — 221 —, azután Lika-Krbava — 215 — és Csanád 213 élveszülöttel képviselik.

Mint látjuk, számaink egyenes kifejezésre juttatják a valószínűségét annak, hogy egy nemzéképes nő egy év alatt élő magzatot szüljön: e valószínűség tehát Szabolcsmegyében majd két akkora, mint Hont megyében. Alább látni fogjuk, hogy e valószínűségi arányszám két, nagyon különböző nagyság összetételéből keletkezik, a mennyiben t. i. a dolgok rendje szerint sokkal nagyobb a szülési valószínűség a házasságban élő nemzéképes nőnél, mint a megfelelő koru hajadon vagy özvegnél. Jelen számaink tehát nem tekinthetők úgy, mint a szaporaság pontos kifejezései, miután azok egy különös tényező: a házas és nem házas nők különböző arányának zavaró hatása alatt állanak, melynek nincs természetadta köze a nők termékenységéhez. Ellenben igenis alkalmasok e számok arra, hogy megmutassák, minő mértékben vesznek részt a nők az ország különböző részein annak a feladatnak megoldásában, mely az ország népességének fentartása, illetve további gyarapítása körül reájuk hárul.

Ha fenti táblázatunk alapján végigtekintünk az ország egész területen, úgy azt látjuk, hogy a női népességet egybefoglalva, legtermékenyebb az azon a nagy területen, mely a Tisza felső folyásától az Al-Dunáig vonul. E területet fentebb is, mint a legtermékenyebbet jellemeztük: egyetlen feltünőbb különbség csak az, hogy Zemplén megye itt már nem mutatkozik szaporának. Hasonlatosság van annyiban is, a mennyiben a Felső-Duna vidékén itt is találunk szopora területet, mely most nyugatra a Lajtáig, de északra csak Nyitraig nyulik: ellenben a felső tót-ság szaporasága nagyon alacsonynak mutatkozik, mi a legfeltünőbb eltérést képezi a kétféle számítás eredményei között. Erdélyben csak az egy Csik megye mutat most az átlagnál határozottan magasabb szaporaságot, nyilván azért, mert itt a női népesség nagyon alacsony, s a tényleg egy nőre eső teher nagyobb, mintsem az össznépséghöz viszonyított születési szám sejteni engedi.

Nagyobb ellentéteket észlelünk a vidék és város közt. A két számítási módot ismét egymás mellé állítva, azt találjuk, hogy jutott élveszülött ezer:

Theil jenseits der Drau übertrifft, das Theiss-Maros-Becken einholt und welcher sogar auch Siebenbürgen — wo die gewöhnliche Berechnungs-Methode nur sehr wenig Geburten nachweist — fast bis zur Gleichheit nahe kommt. Und thatsächlich, im Bewusstsein dessen, dass in Ober-Ungarn, wo eine Anwanderung im Zuge ist, das Verheiraten der Frauen mit Schwierigkeiten verbunden und gewöhnlich spät eintrifft, während bezüglich der südlichen Theile und bis zu einem gewissen Grad auch bezüglich Siebenbürgens eben das Entgegengesetzte steht, scheint das Ergebniss der neuen Berechnung ein natürlicheres zu sein, als das Ergebniss der früheren Berechnung. Es können die Frauen dort nicht mehr Kinder zur Welt bringen als hier. Zu einer eingehenderen Aufklärung dieses Verhältnisses werden wir dann gelangen, wenn die ehelichen und unehelichen Geburten einer Erörterung unterzogen werden; an dieser Stelle weisen wir nur darauf hin, dass auch nach den neuen Berechnungs-Schlüssel der minder fruchtbarste Landestheil das rechte Donauufer ist. Die Comitate (ohne den Städten mit Municipium) in Betracht nemend, entfallen die wenigsten Geburten auf 1000 Frauen im Comitate Hont — 130 — nachher in den Comitaten Krassó-Szörény — 131 — Belovár-Körös — 135 — und Baranya — 136. Die Gegensätze repräsentiren unter den Landestheilen das linke Theissufer, unter den Comitaten: Szabolcs mit 221, Lika-Krbava mit 215 und Csanád mit 213 Lebendgeborenen.

Wie ersichtlich, bringen die Angaben die Wahrscheinlichkeit dessen zum deutlichen Ausdrucke, dass eine erzeugungsfähige Frau im Laufe eines Jahres ein lebendes Kind zur Welt bringe, diese Wahrscheinlichkeit ist somit im Comitate Szabolcs beinahe zweimal so gross, als im Comitate Hont. Aus Nachstehendem wird es erhellen, dass diese Wahrscheinlichkeits-Verhältnisszahl aus der Zusammensetzung zweier sehr verschiedener Factore entspringt, insofern nämlich naturgemäss die Wahrscheinlichkeit einer Geburt bei einer im Ehestande lebenden erzeugungsfähigen Frau eine viel grössere ist, als bei einem Mädchen oder einer Wittve von entsprechendem Alter. Die mitgetheilten Angaben dürfen daher nicht als ein verlässlicher Ausdruck der Fruchtbarkeit angesehen werden, nachdem dieselben unter dem störenden Einflusse eines besonderen Factors, nämlich des verschiedenartigen Verhältnisses der verheirateten und unverheirateten Frauen stehen, welcher Factor aber die naturgemässe Fruchtbarkeit der Frauen nicht beeinflusst. Es eignen sich hingegen die Angaben den Beweis zu liefern, im welchen Maasse die Frauen in den verschiedenen Theilen des Landes an der Lösung der Aufgabe theilnehmen, welche um die Aufrechterhaltung, beziehungsweise um die Vermehrung der Bevölkerung des Landes denselben zukommt.

Wird auf Grund obiger Tabelle das ganze Gebiet des Landes in Augenschein genommen, so ist ersichtlich, dass die weibliche Bevölkerung die grösste Fruchtbarkeit auf dem grossen Gebiete zeigt, welches von der Oberen-Theiss bis zur Untern-Donau reicht. Dieses Gebiet wurde bereits im Obigen als das fruchtbarste charakterisirt, der einzige auffallende Unterschied ist nur der, dass das Comitatum Zemplén hier schon als kein fruchtbares gilt. Eine Aehnlichkeit offenbart sich auch darin, dass auch nach dieser Berechnungs-Methode in der Gegend der Oberen-Donau fruchtbares Gebiet angetroffen werden kann, welches westlich bis zur Lajtha, nördlich jedoch nur bis zu dem Comitatum Nyitra reichen, während die Fruchtbarkeit der Slovaken in Ober-Ungarn eine sehr niedere Verhältnisszahl zeigt; dies bildet den auffallendsten Unterschied zwischen den Ergebnissen dieser beiden Berechnungs-Methoden. In Siebenbürgen zeigt nach letzterer Berechnung nur das Comitatum Csik eine entschieden höhere Fruchtbarkeit als der Durchschnitt, offenbar aus dem Grunde, weil in diesem Comitatum die Anzahl des weiblichen Geschlechtes eine sehr niedere ist und die thatsächlich auf ein weibliches Individuum entfallende Last eine grössere ist, als dies die mit der Gesamt-Bevölkerung combinirte Geburtszahl ahnen lässt.

Grössere Gegensätze können zwischen der Provinz und den Städten wahrgenommen werden. Die beiden Berechnungs-Methoden neuerdings nebeneinander gestellt, finden wir, dass Lebendgeborene entfallen auf Tausend:

	15—50 éves nőre 15—50 jährige Frauen	lakosra egyáltalán Einwohner im Allgemeinen
a vidéken in der Provinz	173	42.0
a 27 törvényhatóságu városban in den 27 Städten mit Municipium	135	36.6
Budapesten in Budapest	115	36.1

Mindkét kulcs azt bizonyítja, hogy a városok lakossága szaporátlanabb. Nagy azonban a különbség a közt a mérv közt, melyet ez eltérés a két számítási mód szerint mutat. A vidéki születési arányt ugyanis 100-nak véve volt a szaporaság:

	ezer lakosra általában auf tausend Einwohner im Allgemeinen	ezer 15—50 éves nőre auf tausend 15—50 jährige Frauen
a vidéken in der Provinz	100	100
a 27 törvényhatósági városban in den 27 Städten mit Municipium	87	78
Budapesten in Budapest	86	66

A városi lakosság szaporátlanosága, különösen pedig a fővárosi női népesség alacsony részvétele a fajfentartás feladatában e számokból csak akkor domborodik ki kellőleg, ha a női népesség megfelelő rétegéhez tartjuk magunkat. Míg ugyanis az összlakossághoz viszonyítva a főváros születési aránya csak 14°/_o-kal látszik alacsonyabbnak, mint a vidéké, addig a női népesség megterhelése itt 34°/_o-kal, tehát egy harmaddal bizonyul kisebbnek. Nem érdektelen városaink viszonyainak egyenként való feltüntetése, melyet a következő táblázat foglal magában, mindkét számítási mód szerint adva az élveszülettek arányait.

Beide Berechnungen beweisen, dass die städtische Bevölkerung minder fruchtbar ist. Gross ist aber der Unterschied zwischen dem Maasse, welches die Differenz nach beiden Berechnungs-Methoden zeigt.

Das Geburts-Verhältniss der Provinz nämlich mit 100 angenommen, betrug die Fruchtbarkeit

Die geringe Fruchtbarkeit der städtischen Bevölkerung, besonders aber die geringe Theilnahme der hauptstädtischen weiblichen Bevölkerung an der Aufgabe der Race-Erhaltung, erhellt aus diesen Zahlen nur dann gehörig, wenn die entsprechenden Schichten der weiblichen Bevölkerung in Betracht genommen werden. Während nämlich das Geburts-Verhältniss der Hauptstadt im Vergleiche zur Gesamt-Bevölkerung nur um 14°/_o niedriger zu sein scheint als in der Provinz, gestaltet sich hier die Belastung der weiblichen Bevölkerung um 34°/_o, mithin um ein Drittel geringer. Nicht ohne Interesse ist die gesonderte Nachweisung der Verhältnisse in den einzelnen Städten, dieselbe ist in nachstehender Tabelle enthalten, die Verhältnisse der Lebendgeborenen nach beiden Berechnungs-Methoden darstellend.

A törvényhatósági város neve Name der Städte mit Municipium	Ezer Auf tausend		A törvényhatósági város neve Name der Städte mit Municipium	Ezer Auf tausend		A törvényhatósági város neve Name der Städte mit Municipium	Ezer Auf tausend	
	15—50 éves nőre 15—50 jährige Frauen	lélekre Seelen		15—50 éves nőre 15—50 jährige Frauen	lélekre Seelen		15—50 éves nőre 15—50 jährige Frauen	lélekre Seelen
	esik élveszületett entfallen Lebendgeborene			esik élveszületett entfallen Lebendgeborene			esik élveszületett entfallen Lebendgeborene	
1. Temesvár	103	30'8	11. Arad	121	33'4	21. Szatmár-Németi	135	36'7
2. Maros-Vásárhely	108	29'9	12. Baja	124	33'2	22. Selmecz- és Bélabánya	135	35'5
3. Pécs	109	30'4	13. Versecz	124	31'8	23. Hódmező-Vásárhely	144	34'1
4. Komárom	112	31'8	14. Pancsova	126	32'4	24. Ujvidék	149	38'4
5. Budapest	115	36'1	15. Nagyvárad	127	37'1	25. Fiume	156	44'9
6. Eszék	115	32'1	16. Kolozsvár	129	37'8	26. Szeged	168	41'7
7. Pozsony	116	34'4	17. Kassa	129	39'4	27. Szabadka	176	42'3
8. Győr	116	33'1	18. Zombor	130	32'2	28. Kecskemét	182	43'9
9. Zágráb	118	35'0	19. Székes-Fejérvár	131	34'3			
10. Sopron	120	31'9	20. Debreczen	134	36'4			

Nem is említve Budapestet, melynek viszonyait már jellemeztük: azt látjuk, hogy ép a nagyobb ipari központok azok, melyekben a női népesség leglányhábban működik közre a fajfentartás körül. Ellenben alföldi nagy földmives városaink közül kettő: Szabadka és Kecskemét, az országos átlagot is felülhaladja, Szeged pedig egészen megüti azt. A rendes ellentét tehát itt is meg van városaink két csoportja között. A két számítási mód eredménye között létező különbségeket itt tüzetesen tárgyalnunk nem szükséges; erre, valamint az egyes városok viszonyainak jellemzésére jobb alkalom kínálkozik ott, hol a születési arányt két nagy elemére, a törvényes és nem törvényes születések arányára bontjuk szét és szembeállítjuk a női népesség megfelelő rétegeivel.

2. A törvényes és törvénytelen élveszülettek 1890- és 1891-ben.

Az 1890 és 1891. években volt az élveszülettek közt:

	1890.		1891.	
	egyáltalán im Allgemeinen	százalékokban in Procenten	egyáltalán im Allgemeinen	százalékokban in Procenten
törvényes eheliche	641.462	91'44	678.990	91'46
törvénytelen uneheliche	60.042	8'56	63.426	8'54

Budapest unerwähnt gelassen, nachdem dessen Verhältnisse bereits charakterisirt wurden, sehen wir dass eben in den grösseren industriellen Mittelpunkten die weibliche Bevölkerung um die Race-Erhaltung am lauesten mitwirkt. Unter den grossen landwirtschaftlichen Städten des Alföld hingegen, übertreffen zwei, nämlich Szabadka und Kecskemét, auch den Landes-Durchschnitt, die Stadt Szeged aber kommt demselben gleich. Die regelmässige Differenz besteht also auch hier zwischen beiden Gruppen der Städte. Die Unterschiede, welche zwischen dem Ergebnisse beider Berechnungen obwalten, an dieser Stelle eingehender zu erörtern scheint nicht nothwendig, hiezu, als auch zur Charakterisirung der Verhältnisse in den einzelnen Städten bietet sich eine günstigere Gelegenheit dort, wo das Geburtsverhältniss nach den beiden grossen Elementen, nach den ehelichen und unehelichen Geburten bei einem Vergleiche mit den entsprechenden Schichten der weiblichen Bevölkerung in Augenschein genommen wird.

2. Eheliche und uneheliche Lebendgeborene in den Jahren 1890 und 1891.

Es waren in den Jahren 1890 und 1891 unter den Lebendgeborenen:

A két év átlagában tehát az élveszülöttekből 91⁴⁵/₁₀₀ esett a törvényes, 8⁵⁵/₁₀₀ a törvénytelen származásúakra.

Ugy nemzetközi összehasonlításoknál, mint akkor, ha az ország egyes részeit egymással, vagy egyik év adatait a másikéval akarjuk összemérni, hiányosnak mutatkozik az a mérték, melyet ezuttal használtunk s mely az összes születések hányadában tünteti ki a törvénytelen szülötteket. Szapora nép, szapora vidék vagy szapora év ugyanannyi törvénytelen szülött mellett alacsonyabb hányadost fog mutatni, mint a szaporátlan. A példa erre ép a fenti 2 év számaiban adva van. Míg 1891-ben 3.386-tal több törvénytelen gyermek született, mint az előző évben, addig viszonyszámaink — a törvényes magzatok egyidejű erős szaporodása folytán — azt mutatják, hogy 1891-re hanyatlás állott be a törvénytelen szülöttek soraiban.

Jobb képet nyerünk tehát a két csoport erejéről, ha közvetlenül a népességhez viszonyítjuk azt. E szerint esett ezer lélekre 1890. és 1891. év átlagában 37⁸ törvényes élveszülött gyermek, 3⁵ törvénytelen. E számok alapján lehet összehasonlításokat tenni ott, hol más alkalmasabb kulcs nem kínálkozik, mi pl. felekezeti viszonyaink keresésénél tényleg áll.

Az ország egyes részeinek és törvényhatóságainak élveszülötteit a két nagy osztályban más, tökéletesebb alapon is képesek vagyunk bemutatni. Ez alapot a magzat osztályának az anya osztályához való viszonyítása adja meg: a törvényes élveszülötteket a házasságban élő és nemzéképes korban levő nőkhöz, a törvényteleneket a hasonló korban levő hajadonok, özvegyek és elváltak¹⁾ összegéhez, tehát a házasságban nem élő nőkhöz viszonyítjuk. E számítás a nyolcz országrészre nézve keresztül vizsgáljuk a következő táblázatban, hol egyuttal az összes nemzéképes nők szülési arányát s a házasságban élő nők hányadát a 15—50 év közt álló női népességben, s végül az 1000 lélekre számított arányt is kitüntetjük. Jutott ugyanis:

Ország rész Landestheil	törvényes eheliche	törvénytelen uneheliche	összesen insgesamt	a házas nők %-a a 15—50 éves női népességben % der verheirateten Frauen in der weiblichen Bevölkerung im Alter von 15—50 Jahren	élveszülött ezer lélekre egyáltalán Lebendgeborene entfallen auf 1000 Seelen
	élveszülött ezer 15—50 év s Lebendgeborene entfallen auf tausend 15—50 jährige				
	férjes verheiratete	nem férjes unverheiratete	bármely c-al áll belieb. Fam.-Stände angehörigen		
	nőre — Frauen				
a Duna bal partján am linken Donauufer	228	35	163	66 ⁶	41 ⁶
a Duna jobb partján am rechten Donauufer	211	39	153	69 ⁵	38 ²
a Duna-Tisza közén in dem Donau-Theiss Becken	228	53	172	68 ⁰	42 ⁷
a Tisza jobb partján am rechten Theissufer	225	51	169	67 ⁹	43 ⁸
a Tisza bal partján am linken Theissufer	240	65	191	72 ⁵	47 ³
a Tisza-Maros közén in dem Theiss-Maros Becken	205	68	169	74 ¹	41 ⁰
Erdélyben in Siebenbürgen	195	50	158	74 ¹	88 ⁴
Horvát-Szlavonországban in Kroatien-Slavonien	222	37	172	72 ⁴	41 ³
az egész birodalomban in Königreiche Ungarn	219	49	169	70 ⁶	41 ¹

E táblázat, mely úgy a házasságban élő, mint az abban nem élő női népesség termékenységéről — a számítási módtól elválaszthatlan hibáktól eltekintve — közvetlen képet nyújt, mindenekelőtt feltünteti azt a szerepet, mely a házasságban élő nők egész birodalomban a két év átlagában évi 219 élveszülött jutott, — tehát körülbelül minden ötödik nő gyarapította az ország

¹⁾ A népszámlálás által törvényesen elváltakul kimutatott egyének egyrésze ugyan még fenálló kötelékben él ugyan, de azért az elváltakat a törvényes születéseknél venni számba bizonyonyal helytelen eljárás lett volna.

Im Durchschnitte der beiden Jahre entfielen mithin von den Lebendgeborenen 91⁴⁵/₁₀₀ auf eheliche und 8⁵⁵/₁₀₀ auf uneheliche Geburten.

Sowohl bei den internationalen Vergleichen, als auch wenn die einzelnen Theile des Landes oder die Daten eines Jahres einem anderen Jahr entgegengestellt werden, erscheint das Maass, welches diesmal in Anspruch genommen wurde und welches die unehelichen Geburten in Procenten der gesammten Geburten darstellt, mangelhaft. Ein fruchtbares Volk, eine fruchtbare Gegend, ein fruchtbares Jahr wird bei einer gleichen Anzahl von unehelichen Geburten ein niedereres Verhältniss zeigen, als ein weniger fruchtbares. Das Beispiel hiefür ist in den Angaben der obigen zwei Jahre enthalten. Während im Jahre 1891 um 3.386 mehr uneheliche Kinder zur Welt kamen, zeigen die Verhältnisszahlen — bei einer gleichzeitigen starken Zunahme der ehelichen Kinder — dass auf das Jahr 1891 in den Reihen der unehelichen Kinder eine Abnahme eintrat.

Zu einem getreueren Bild gelangen wir über die Stärke der beiden Gruppen, wenn wir dieselben unmittelbar mit der Bevölkerungszahl vergleichen. Demnach entfielen im Durchschnitte der Jahre 1891 und 1892 auf 1000 Seelen 37⁸ eheliche und 3⁵ uneheliche Lebendgeborene. Auf Grund dieser Zahlen können Vergleiche dort aufgestellt werden, wo sich kein geeigneter Schlüssel darbietet, wie dies z. B. bei Nachweisung der confessionellen Verhältnisse thatsächlich der Fall ist.

Die Lebendgeborenen der einzelnen Theile des Landes und der einzelnen Municipien können nach beiden Gruppen, auch auf einer geeigneteren Grundlage angegeben werden. Zu dieser Grundlage gelangt man, wenn zwischen der Klasse der Kinder und jener der Mütter ein Vergleich aufgestellt wird, nämlich wenn die ehelichen Geburten mit der Anzahl der im Ehestande lebenden Frauen im erzeugungsfähigen Alter, die unehelichen Geburten aber mit der Anzahl der im entsprechenden Alter stehenden Mädchen, Wittwen oder Geschiedenen¹⁾, mithin mit der Anzahl der nicht verheirateten Frauen verglichen werden. Diese Berechnung wurde bezüglich der acht Landestheile in nachstehender Tabelle durchgeführt, in welcher gleichzeitig das Verhältniss der Geburten bei sämtlichen erzeugungsfähigen Frauen, das Verhältniss der verheirateten Frauen zur weiblichen Bevölkerung im Alter von 15—50 Jahren und endlich auch das auf 1000 Seelen berechnete Verhältniss nachgewiesen ist:

Diese Tabelle, welche über die Fruchtbarkeit der verheirateten und der unverheirateten Bevölkerung — abgesehen von den Fehlern, welche von der Berechnungs-Methode unzertrennlich sind — unmittelbar Aufschluss gibt, zeigt vor allem die Rolle, welche dem ehelichen Leben, aus dem Gesichtspunkte der Zunahme der Bevölkerung, zukommt. Auf 1000 verheiratete Frauen entfallen im ganzen Lande im Durchschnitte der beiden Jahre jährlich 219 Lebendgeborene, mithin vermehrte beiläufig jede 5-te Frau die Bevölkerung jährlich um einen Sprössling. Auf 1000

¹⁾ Ein Theil der durch die Volkszählung als gesetzlich Geschiedene ausgewiesenen Individuen lebt zwar noch in dem bestehenden Bande der Ehe, es wäre jedoch offenbar kein richtiges Vorgehen gewesen, die Geschiedenen bei den ehelichen Geburten in Betracht zu nehmen.

népességét évente egy új sarjjal. A hasonlókorú nem házas nők ezerére 49 születt, tehát minden huszadik nőre egy jutott. A házas élet tehát egyremásra jó négyszer akkora szaporasággal jár, mint a minő a házasságon kívül szülő nők részéről észlelhető. Ez arány számszerű kifejezésre engedi jutni azt a két elemet, melyből a népesség szaporodása össze van téve: a házasságon belül s azon kívül jelentkező sarjat. Csak természetes e számok szerint az, hogy a nemzéképes nőknek családi állapota körül létező különbségek — ceteris paribus — mély nyomokat hagynak a szaporodás mérvében, s hogy e különbségek ismerete nélkül egyáltalán nem mondhatunk itéletet a nőknek a fajfentartás körül viselt szerepéről.

Táblázatunk számaira áttérve, látjuk azt, hogy az egyes országrészek szaporaságát első sorban a házas nők magatartása dönti ugyan el, de ezen túl érvényesülnek a családi állapot tekintetében fenálló különbségek, sőt a házasságon kívül szülők száma is. Látjuk, hogy legszaporább a Tisza balpartja. Elsőségét kétségkívül a törvényes ágyból származottaknak és nevezetesen a házasságok nagy termékenységének köszöni ugyan, de része van abban a házas nők kedvező arányának, sőt a törvénytelen születések gyakoriságának is. A házasságok legkevésbé termékenyek a Királyhágón túl: miután azonban ez országrészben a női népesség magasabb hányada él házasságban, mint a Duna jobb partján s a nem házas nők is nagyobb arányban szaporítják a sarjadék erejét, mint ama nyugati részben: végeredményképp Erdély elébe kerül a Duna jobb partjának az összsziporáság tekintetében. Ugyanez okok tolják előtérbe a Tisza-Maros szögét, hol a házasságok termékenysége kisebb, mint a Duna jobb partján, de sok a házas nő és azonfelül itt legtöbb a házasságon kívül szülő nő. Ama négy országrész közül, melyekben a házas nők szaporasága 222—228 közt ingadoz, tehát egymáshoz nagyon hasonló: a Duna-Tisza közén Budapest hatása folytán a törvénytelen születések aránya magasabb, a házas nőké alacsonyabb, mint a Dráván túl, minek következtében a végeredmény az összsziporáság tekintetében teljesen egyező a két országrészben; míg a Duna bal partján a törvénytelen születések nagyon alacsony aránya nyomja le az összsziporáságot még mélyebbre, mint a különben szintén kevés házas nőt felmutató Tisza jobb partján látható.

Törvényhatóságokint a kétféle születési arányt a következő táblázat tünteti fel:

der im ähnlichen Alter stehenden unverheirateten Frauen entfallen 49 Geburten, mithin auf eine jede zwanzigste Frau eine Geburt. Das eheliche Leben ist daher beiläufig von viermal so grosser Fruchtbarkeit, als welche seitens der unverheirateten Frauen wahrgenommen werden kann. Dieses Verhältniss ermöglicht die ziffermässige Nachweisung der beiden Elemente, aus welchen die Zunahme der Bevölkerung zusammengesetzt ist, die Angabe der Sprösslinge welche einer Ehe entstammen und welche unehelicher Geburt sind. Nach diesen Angaben ist es nur ganz natürlich, dass die um den Familienstand der erzeugungsfähigen Frauen obwaltenden Unterschiede — ceteris paribus — bei dem Maasse der Zunahme tiefe Spuren zurücklassen und dass ohne Kenntniss dieser Unterschiede über die Rolle der Frau, welche derselben bei der Stammerhaltung zufällt, überhaupt kein Urtheil gefällt werden kann.

Zu den ziffermässigen Angaben der Tabelle zurückkehrend, ist ersichtlich, dass auf die Fruchtbarkeit der einzelnen Landestheile in erster Reihe zwar das Verhalten der verheirateten Frauen entscheidend ist, nachher kommen aber die bezüglich des Familienstandes bestehenden Unterschiede, sogar auch die Anzahl der nicht im Eheverbande lebenden Eltern zur Geltung. Wie ersichtlich, ist der fruchtbarste Landestheil das linke Theissufer. Den Vorrang desselben verursachen unstrittbar die ehelichen Geburten, namentlich die grosse Fruchtbarkeit der Ehen, einen Antheil besitzt hieran aber auch das günstige Verhältniss der verheirateten Frauen, ja sogar die Häufigkeit der unehelichen Geburten. Die Ehen sind am wenigsten fruchtbar in Siebenbürgen, nachdem aber in diesem Landestheil ein höheres Percent der Frauen im Ehestande lebt als am rechten Donauufer, ferner auch die unverheirateten Frauen die Stärke der Sprösslinge im grösseren Masse vermehren als in dem angeführten westlichen Landestheile, so nimmt hinsichtlich der Fruchtbarkeit im Allgemeinen Siebenbürgen den Platz vor dem rechten Donauufer ein. Dieselben Ursachen schieben auch das Theiss-Maros-Becken in den Vordergrund, wo die Ehen minder fruchtbar sind, als am rechten Donauufer, wo es aber viele verheiratete Frauen gibt und wo überdies die meisten Mütter ausserhalb der Ehe vorkommen. Unter den vier Landestheilen, in welchen die Fruchtbarkeit der verheirateten Frauen zwischen 222 und 228 schwankt, daher ein sehr ähnliches ist, gestaltet sich im Donau-Theiss-Becken, zufolge Einflusses der Hauptstadt das Verhältniss der unehelichen Geburten höher und jenes der verheirateten Frauen niedriger als jenseits der Drau, in Folge dessen ist das Schlussresultat hinsichtlich der Fruchtbarkeit im Allgemeinen in diesen beiden Landestheilen ein ganz gleiches; am linken Donauufer drückt hingegen die äusserst geringe Anzahl der unehelichen Geburten die Fruchtbarkeit im Allgemeinen noch stärker herab, wie dies am rechten Theissufer, in welchem Landestheil übrigens verheiratete Frauen ebenfalls in geringer Anzahl vorhanden sind, der Fall ist.

Diese zweierlei Verhältnisse der Geburten sind nach Municipien dargestellt, in nachfolgender Tabelle enthalten:

Országrész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Ezer 15—50 éves Auf tausend 15—50 jährige		Országrész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Ezer 15—50 éves Auf tausend 15—50 jährige		Országrész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Ezer 15—50 éves Auf tausend 15—50 jährige	
	férjes verheiratete	nem férjes unverheiratete		férjes verheiratete	nem férjes unverheiratete		férjes verheiratete	nem férjes unverheiratete
	nőre esik Frauen entfallen	nőre esik Frauen entfallen		nőre esik Frauen entfallen	nőre esik Frauen entfallen		nőre esik Frauen entfallen	nőre esik Frauen entfallen
	törvényes eheliche	törvénytelen uneheliche		törvényes eheliche	törvénytelen uneheliche		törvényes eheliche	törvénytelen uneheliche
	élve született Lebendgeborene			élve született Lebendgeborene			élve született Lebendgeborene	
A) Magyarország. — Ungarn.			II. Duna jobb partja.					
I. Duna bal partja.			1. Baranya vármegye	161	47	8. Tolna vármegye	185	30
1. Árva vármegye	240	17	Pécs, sz. k. v.	155	44	9. Vas »	224	46
2. Bars »	219	32	együtt	161	46	10. Veszprém »	215	32
3. Esztergom vármegye	234	46	2. Fejér vármegye	225	39	11. Zala »	218	45
4. Hont »	162	35	Székes-Fejérvár sz. k. v.	221	27	Összesen	211	39
Selmecz- és Bélabánya ...	232	24	együtt	225	36	III. Duna-Tisza köze.		
együtt	169	33	3. Győr vármegye	258	31	1. Bács-Bodrog vármegye ...	236	52
5. Liptó vármegye	241	24	Győr, sz. k. v.	210	35	Baja, thjf. v.	177	40
6. Nógrád »	201	42	együtt	250	33	Szabadka, sz. k. v.	226	42
7. Nyitra »	250	34	3. Komárom vármegye	248	35	Ujvidék, » » »	222	34
8. Pozsony »	237	34	Komárom sz. k. v.	196	29	Zombor, » » »	177	33
Pozsony, sz. k. v.	204	50	együtt	244	34	együtt	231	48
együtt	233	39	5. Moson vármegye	253	48	2. Csongrád vármegye	252	36
9. Trencsén vármegye	245	38	6. Somogy »	194	36	Hódmező-Vásárhely t.j.f.v.	173	38
10. Turóc »	226	38	7. Sopron »	245	38	Szeged, sz. k. v.	227	43
11. Zólyom »	218	33	Sopron, sz. k. v.	221	24	együtt	226	39
Összesen	228	35	együtt	243	36	3. Heves vármegye	257	44
						4. J.-N.-K.-Szolnok vármegye	231	48

Ország rész, törvényhatóság <i>Landestheil, Municipium</i>	Ezer 15—50 éves <i>Auf tausend 15—50 jährige</i>		Ország rész, törvényhatóság <i>Landestheil, Municipium</i>	Ezer 15—50 éves <i>Auf tausend 15—50 jährige</i>		Ország rész, törvényhatóság <i>Landestheil, Municipium</i>	Ezer 15—50 éves <i>Auf tausend 15—50 jährige</i>	
	férjes verheiratete	nem férjes unverheiratete		férjes verheiratete	nem férjes unverheiratete		férjes verheiratete	nem férjes unverheiratete
	nőre esik <i>Frauen entfallen</i>			nőre esik <i>Frauen entfallen</i>			nőre esik <i>Frauen entfallen</i>	
	törvényes eheliche	törvénytelen uneheliche		törvényes eheliche	törvénytelen uneheliche		törvényes eheliche	törvénytelen uneheliche
élve született <i>Lebendgeborene</i>		élve született <i>Lebendgeborene</i>		élve született <i>Lebendgeborene</i>		élve született <i>Lebendgeborene</i>		
5. Pest-P.-S.-K.-K. vármegye Budapest, fő- és székv. ... Kecskemét, thj. f. v. ... együtt ...	243 179 266 220	55 62 40 59	7. Szilágy vármegye ... 8. Ugocea » ... Összesen ...	223 254 240	62 45 66	10. Maros-Torda vármegye ... Maros-Vásárhely, sz. k. v. együtt ...	211 178 209	58 32 54
IV. Tisza jobb partja.			VI. Tisza-Maros szöge.					
1. Abauj-Torna vármegye ... Kassa, sz. k. v. ... együtt ...	210 213 211	52 51 52	1. Arad vármegye ... Arad sz. k. v. ... együtt ...	234 179 228	83 49 75	11. Nagy-Küküllő vármegye ... 12. Szeben vármegye ... 13. Szolnok-Doboka vármegye ... 14. Torda-Aranyos » ... 15. Udvarhely vármegye ... Összesen ...	175 193 195 207 201 196	46 28 44 60 82 50
V. Tisza bal partja.			2. Csanád vármegye ... 3. Krassó-Szörény vármegye ... 4. Temes vármegye ... Temesvár, sz. k. v. ... Versecz, thj. f. v. ... együtt ...	257 157 198 153 175 194	60 67 75 53 26 67	B) Fiume város és kerülete. <i>Fiume Stadt und Gebiet.</i>	262	41
2. Bereg vármegye ... 3. Borsod » ... 4. Gömör » ... 5. Sáros » ... 6. Szepes » ... 7. Ung » ... 8. Zemplén » ... Összesen ...	256 216 189 231 227 248 231 225	66 52 42 45 41 50 55 51	5. Torontál vármegye ... Pancsova, thj. f. v. ... együtt ... Összesen ...	223 176 221 205	70 41 69 69	C) Horvát-Szlavonország. <i>Kroatien-Slavonien.</i>		
1. Békés vármegye ... 2. Bihar » ... Nagy-Váradi, thj. f. v. ... együtt ...	239 231 177 228	36 83 70 81	1. Alsó-Fehér vármegye ... 2. B.-Naszód » ... 3. Brassó » ... 4. Csik » ... 5. Fogaras » ... 6. Háromszék » ... 7. Hunyad » ... 8. Kis-Küküllő » ... 9. Kolozs » ... Kolozsvár, sz. k. v. ... együtt ...	210 168 213 225 194 204 173 201 195 197 195	49 44 30 65 39 61 47 64 58 56 57	1. Belovár-Kőrös vármegye ... 2. Lika-Krbava » ... 3. Modrus-Fiume » ... 4. Pozsega » ... 5. Szerém » ... 6. Varasd » ... 7. Verőcze » ... Eszék, sz. k. v. ... együtt ...	166 288 247 214 220 239 233 175 228	29 40 22 46 41 26 68 42 63
3. Hajdú vármegye ... Debreczen, sz. k. v. ... együtt ...	237 193 224	58 50 55	8. Zágráb vármegye ... Zágráb sz. k. v. ... együtt ...	221 180 219	33 73 40	Horv.-Szlavonorsz. összesen Magyarbirodalom ... <i>Königreich Ungarn.</i>	223 219	38 49
4. Máramaros vármegye ... 5. Szabolcs » ... 6. Szatmár ... Szatmár-Németi, sz. k. v. együtt ...	233 288 250 208 248	98 69 49 42 48						

Mindenekelőtt az első rovatban kitüntetett tényező, a házasságok termékenysége felett tartva szemlét: azt találjuk, hogy a Tisza vidékén kívül a felvidék egy karaja, továbbá a Duna felső folyása körül elterülő megyék s néhány horvát megye mutatnak magas arányokat. A Tisza vidékét minden vonatkozásban ott láttuk a szapora vidékek között; a házasságok termékenységénél azt vesszük észre, hogy a szaporaság a Tisza felső és középső folyása körül igen magas ugyan, — maximumát Szabolcsban érve el 288 élveszülettel 1000 férjes nőre — de a Maros beömlésén túl csökkenik, sőt Torontálban már egészen a birodalmi átlagig mérséklődik a termékenység; mint látnivaló, itt a törvénytelen születések lépnek hathatósan közbe az összzaporaság emelésére. A felvidék szapora karaja tulajdonképp a Kis-Kárpátoktól Máramarosig terjedő összes határmegyéket felöleli, de az északkeleti megyék már a Tiszavölgy szaporasági területébe tartoznak. Feltűnő, hogy az észak-nyugati és északi határon a tótok közt nagyon termékenyek a házasságok s csakis a házas nők alacsony aránya s a törvénytelen születések ritkasága magyarázza meg azt, hogy e részek egészben elég szaporátlanoknak látszanak. A Felső-Duna mellett Esztergom, Komárom, Győr, Moson és ettől délre Sopron megye lakosságának házasságai mutatkoznak felettébb termékenyeknek: feltűnő, hogy e csoportban a majd tisztán magyar Győr megye szerepel a legmagasabb szaporasággal — 258 élveszülettel ezer férjes nőre. A Duna jobb partján az országos átlagot meghaladó termékenységet még Fejériben és Vasban találunk: mindeme megyékben azonban a házasságok termékenységét bőven ellensúlyozza az a körülmény, hogy határozottan alacsony a házasságban élő nők aránya és kevés a törvénytelen születettek száma. Végül a horvát-szlavon megyékre térve át: legmagasabb a házasságok termékenysége Lika-Krbavában, hol ugyanazt a számot találjuk, mint Szabolcsban, aztán Modrus-Fiumében, jól kiemelkednek még Varasd és Verőcze is.

In erster Reihe den in der ersten Rubrik ausgewiesenen Factor, die Fruchtbarkeit der Ehen einer Erörterung unterziehend, ist ersichtlich, dass ausser der Theissgegend, ein Rand Ober-Ungarns, ferner die um die Obere-Donau liegenden Comitete und einige kroatische Comitete hohe Verhältnisse zeigen. Die Theissgegend erweist sich in jeder Beziehung als eine fruchtbare Gegend; bezüglich der Fruchtbarkeit der Ehen sehen wir, dass dieselbe in der oberen und mittleren Theissgegend zwar eine sehr hohe ist — das Maximum mit 288 Lebendgeborene auf 1000 verheiratete Frauen im Comitete Szabolcs erreichend — welche jedoch unter der Einmündung der Maros abnimmt, im Comitete Torontál sogar ganz bis zum Landes-Durchschnitt herabsinkt; wie ersichtlich, sind hier auf die Steigerung der Fruchtbarkeit im Allgemeinen die unehelichen Geburten vom grossen Einflusse. Das fruchtbare Grenzgebiet Ober-Ungarns umfasst eigentlich sämtliche Grenz-Comitete von den Klein-Karpathen angefangen bis Máramaros, die nordöstlich gelegenen Comitete gehören aber schon in das Fruchtbarkeits-Gebiet des Theisstales. Auffallend ist es, dass an der nord-westlichen und nördlichen Grenze — unter den Slovaken die Ehen sehr fruchtbar sind, nur das geringe Verhältniss der verheirateten Frauen und die Seltenheit der unehelichen Geburten erklären es, dass diese Theile im Ganzen genommen ziemlich unfruchtbar erscheinen. In den an der Obere-Donau gelegenen Comitaten Esztergom, Komárom, Győr, Moson und südwärts in Sopron zeigen die Ehen eine überaus hohe Fruchtbarkeit; auffallend ist es, dass in dieser Gruppe das fast ausschliesslich ungarische Comitete Győr die höchste Fruchtbarkeit aufweist — 258 Lebendgeborene auf Tausend verheiratete Frauen. Am rechten Donauufer kann noch in den Comitaten Fejér und Vas eine den Landes-Durchschnitt übertreffende Fruchtbarkeit wahrgenommen werden; in all' diesen Comitaten paralysirt aber die Fruchtbarkeit der Ehen der Umstand, dass das Verhältniss der im Ehestande lebenden Frauen ein entschieden niederes ist und die Anzahl der unehelichen Geburten eine sehr geringe ist. Endlich die Comitete Kroatien-Slavoniens in Erwägung gezogen, sind die Ehen am meisten fruchtbar im Comitete Lika-Krbava, wo eine ähnliche Verhältnisszahl angetroffen werden kann, wie im Comitete Szabolcs, nachher im Comitete Modrus-Fiume, ziemlich ragen auch die Comitete Varasd und Verőcze hervor.

A terméketlen házasságok vidéke három önálló csoportot foglal magában. Legnagyobb összefüggő terület e nemből az oláh és szász lakosságú megyéké: majd az egész Erdély és az Al-Duna s a Maros közt fekvő terület ide tartozik. E csoportban találjuk az egész birodalom legterméketlenebb megyéjét, Krassó-Szörényt is, hol ezer 15--50 éves férjes nőre csak 157 élveszületett esett. Utána mindjárt Besztercze-Naszód jó e csoportban s aztán Hunyad. Ha egybefoglaljuk azokat a megyéket, melyekben 200-on alul áll az arányszám, vagyis a hol a házasságban élő nőknek egy ötöde sem szül egy év lefolyása alatt, úgy itt találjuk földrajzi sorrendben Temest, Krassó-Szörényt, Hunyadot, Szeben, Fogarast, N.-Küküllőt a déli részen, Kolozs, Szolnok-Doboka és Besztercze-Naszód megyét északon. A birodalmi átlagot Erdélyben csakis Csikmegye haladja túl és Brassó s Maros-Torda közelíti meg — a magyar faj házasságai egészben határozottan a legszaporóbbak a Királyhágón túl, bár nem oly szaporák, mint azon innen.

A második, nem oly nagy, de sajnos, igen intenzív terméketlen vidék a Dráva melletti. A fentebb elemzett három Duna jobb parti megye, Baranya, Tolna és Somogy s a Dráván túl Belovár-Kőrös megye alkotják azt. Legrosszabb a helyzet Baranyában, hol ezer nemzéképes férjes nőre csak 161 élveszületett esik, tehát már hat asszonyra sem lehet egy szülöttet számítani. Utána közvetlenül a horvát-szlavon megye jó 166 élveszületettel, aztán Tolna s végül Somogy. A birodalmi átlagon alul állanak még Veszprém és Zala. Tudva azt, hogy ép a legrosszabb megyék a szóban forgó területen magas arányát mutatják a házasságban élő nőknek: e körülményben ellensúlyozóját találjuk a házasságok szaporatlanságának, bár, a mint fentebb volt alkalmunk észlelni, az ellensúly nem elég erős arra, hogy a végeredményt — az összes születések alacsonyását — megváltoztassa.

A harmadik összefüggő terület a felvidék déli lejtőin, a a Garamtól a Hernádig vonul el. Legfeltűnőbb itt Hont megye házasságainak terméketlensége, mely Baranyaéval majdnem egészen egyez — 162 élveszületett ezer nemzéképes férjes nőre. Utána, már jóval magasabb arányszámmal, Gömör megye következik, míg Nograd és Abauj-Torna már az országos átlaghoz közelednek: egészben tehát e csoport nem mutat ugyan nagy terméketlenséget, de mint összefüggő terület, jellegében határozottan elüt, úgy az északra fekvő tót, mint a délre fekvő magyar megyék szaporaságától s az összes születések statisztikájában csak azért nem tűnik fel erősebb mérvben, mert e megyékben elég sok a házasságban élő nők s így itt a születési arányszám javulására ható ellensúly lép működésbe.

Áttérve a házasságon kívül születettek, azok földrajzi megoszlása hazánk területén nagyon határozott jelleget mutat. Kevés szülött esik a nem férjes nőkre az ország egész nyugati felében, ellenben a keleti félen magas a házasságon kívül szülő nők aránya. A Duna két partja s a Dráván túli rész, az egyetlen Verőczt kivéve, az országos átlagon alul áll. Odább keletre az elválasztó vonal nem mutat ugyan szabályos menetet, de egészben itt a Tisza völgye képezi a határt: ettől nyugatra csak az egy Pestmegye mutat jelentékenyebb mennyiségű törvénytelen születést, míg a Tiszától keletre csak Békés megyében alacsony a törvénytelen szülöttek aránya, másutt mindenütt magas. A Királyhágón túli részek is egészben véve folytatását képezik e rossz viszonyokat mutató területnek: legtöbb törvénytelen szülöttet ép a székely megyékben találunk. De itt már nem jelentéktelen kivételekkel találkozunk néhány határ megyében, nevezetesen délen Brassóban és Szebenben, sőt Fogarasban is, északon Szolnok-

Die Gegend der minder fruchtbaren Ehen besteht aus drei Gruppen. Das grösste diesbezügliche zusammenhängende Gebiet bilden die Comitae walachischer und sächsischer Bevölkerung, es gehört fast das ganze Siebenbürgen und auch der Theil zwischen der Unteren-Donau und der Maros hieher. In dieser Gruppe finden wir auch das am mindesten fruchtbare Comitae des ganzen Königreichs: das Comitae Krassó-Szörény, wo auf tausend 15—50-jährige verheiratete Frauen nur 157 Lebendgeborene entfallen. Nach diesem Comitae folgt in dieser Gruppe Besztercze-Naszód und nachher Hunyad. Werden die Comitae, in welchem die Verhältnisszahl unter 200 steht, oder in welchem nicht einmal der fünfte Theil der verheirateten Frauen im Laufe eines Jahres ein Kind zur Welt bringt, zusammengefasst in Betracht gezogen, so gestaltet sich die geographische Reihenfolge der Comitae folgendermassen: gegen Süden Temes, Krassó-Szörény, Hunyad, Szeben, Fogaras, N.-Küküllő und gegen Norden Kolozs, Szolnok-Doboka, Besztercze-Naszód. Den Landes-Durchschnitt übertrifft in Siebenbürgen nur das Comitae Csik, die Comitae Brassó und Maros-Torda kommen denselben nahe; die Ehen der ungarischen Race sind jenseits des Királyhágó im Allgemeinen genommen entschieden die fruchtbarsten, obwohl nicht so fruchtbar wie im Mutterlande.

Die zweite, zwar nicht so grosse, leider jedoch äusserst intensiv minder fruchtbare Gegend liegt an der Drau. Es bilden dieselbe die im Obigen erläuterten drei Comitae Baranya, Tolna und Somogy des rechten Donauufers und das jenseits der Drau gelegene Comitae Belovár-Kőrös. Am ungünstigsten gestaltet sich die Lage im Comitae Baranya, wo auf 1000 erzeugungsfähige verheiratete Frauen nur 161 Lebendgeborene entfallen, mithin nicht einmal auf sechs Frauen eine Geburt. Nach diesem folgt unmittelbar das Comitae Kroatien-Slavoniens mit 166 Lebendgeborenen, nachher das Comitae Tolna und endlich Somogy. Unter dem Landes-Durchschnitte stehen noch die Comitae Veszprém und Zala. Im Bewusstsein dessen, dass eben die ungünstigsten Comitae dieses Gebietes ein hohes Verhältniss der verheirateten Frauen zeigen, liegt in diesem Umstande das Gegengewicht der Unfruchtbarkeit der Ehen, obwohl, wie dies bereits im Obigen bemerkbar war, dieses Gegengewicht die niedere Verhältnisszahl der gesammten Geburten — nicht umzugestalten vermag.

Das dritte zusammenhängende Gebiet liegt an dem südlichen Abhang Ober-Ungarn's und zieht sich vom Garam bis zum Hernád. Sehr auffallend ist in diesem Gebiet die geringe Fruchtbarkeit der Ehen im Comitae Hont, welche mit jener des Comitae Baranya fast übereinstimmt, indem auf tausend erzeugungsfähige Frauen 162 Lebendgeborene entfallen. Diesem Comitae folgt mit einer bedeutend höheren Verhältnisszahl das Comitae Gömör, während die Comitae Nograd und Abauj-Torna schon dem Landes-Durchschnitte nahe kommen; im Ganzen genommen zeigt daher diese Gruppe keine grosse Minderfruchtbarkeit, jedoch als ein zusammenhängendes Gebiet unterscheidet sich dasselbe dem Charakter nach sowohl von der Fruchtbarkeit der nördlich gelegenen slovakischen, als auch von jener der südlich gelegenen ungarischen Comitae und gelangt in der Statistik der gesammten Geburten nur deshalb nicht im stärkerem Maasse zum Ausdrücke, weil in diesen Comitaten die verheirateten Frauen in genügend hoher Anzahl vertreten sind und mithin in denselben, das die günstigere Gestaltung der Geburts-Verhältnisszahl beeinflussende Gegengewicht in Wirksamkeit tritt.

Zur Erörterung der unehelichen Geburten schreitend, zeigt deren geographische Vertheilung im Lande einen entschiedenen Charakter. Auf unverheiratete weibliche Individuen entfallen wenig Geburten in der ganzen westlichen Hälfte des Landes, in der östlichen Hälfte hingegen gestaltet sich das Verhältniss der ausser Ehe gebärenden Frauen hoch. Die beiden Ufer der Donau und der Theil jenseits der Drau — mit Ausnahme des Comitae Verőcze — stehen unter dem Landes-Durchschnitte. Gegen Osten hin ist die Scheidungs-Linie zwar keine so regelmässige, im Allgemeinen bildet aber hier das Theissthal die Grenze, westlich von denselben zeigt nur das Comitae Pest eine namhaftere Anzahl von unehelichen Geburten, während östlich von der Theiss das Verhältniss der unehelichen Geburten nur im Comitae Békés eine geringe, sonst in den übrigen Comitaten überall eine hohe ist. Die Comitae Siebenbürgens bilden im Ganzen genommen die Fortsetzung dieses, ungünstige Verhältnisse aufweisenden Gebietes; die meisten unehelichen Geburten kommen in den Székler Comitaten vor. Hier treffen wir jedoch schon in einigen Grenz-Comitaten auf nicht unbedeutende Ausnahmen, namentlich ist südwärts in den Comitaten Brassó und Szeben, ja sogar im Comitae Fogaras, gegen Norden in den

Dobokában és Besztercze-Naszódban kevés a házasságon kívül szülő nő.

A törvénytelen leszármazásnak e megoszlása természetesen nem alkalmas arra, hogy annak alapján egész vidékek közérkölségi állapota felett ítéletet mondjunk. A házasságon kívül született magzat lehet rövidebb és hosszabb viszony kísérője; az állandó együttélést a nyelv szokás a törvényes viszonyokkal helyezi párhuzamba, mikor vadházasságokról beszél. A hol e tartós és utólag gyakran egyházi áldással is szentesített viszonyok mindnaposak, ott természetesen sok a törvénytelen gyermek, a nélkül, hogy az az erkölcsök romlottságára engedne következtetést vonni. A mondott eset forog fenn tényleg a Tisza és Maros szögén s a Tisza bal partján is. Alább a halálozásról szóló részben lesz alkalmunk e különbségnek demografiai következményeire is rámutatni.

Mielőtt a városi viszonyok elemezésébe mennénk bele, röviden jelezni kívánjuk az egyes felekezetek magatartását a törvénytelen gyermekek szempontjából. E célra azt az arányt számítottuk ki, melyben az összes törvénytelen élveszülöttek az illető felekezet híveihez állanak, mivelhogy az anyákhoz való közvetlen viszonyítás itt statisztikai alap hiányában nem vihető keresztül. Az egyes országrészek szerint elkülönítve a törvénytelen szülöttek aránya az egyes felekezeteknél 1890—1891 átlagában volt ezer lélekre:

	r.-kath. Röm.-Kath.	gör.-kath. Griech.-Kath.	gör.-keleti Griech.-Orient.	ágostai Evang.-Augsb. Confession	ev. ref. Reformirte	unitárius Unitarier	zsidó Israeliten	valamennyi felekezet együttvéve Sämmtliche Confessionen zusammen genommen
a Duna bal partján <i>am linken Donauufer</i>	3'4	—	—	2'0	1'9	—	0'6	3'0
a Duna jobb partján <i>am rechten Donauufer</i>	3'2	—	—	2'4	1'7	—	0'6	2'9
a Duna-Tisza közén <i>in dem Donau-Theiss Becken</i>	4'3	—	2'7	4'4	3'3	—	2'3	4'2
a Tisza jobb partján <i>am rechten Theissufer</i>	5'0	3'7	—	2'4	3'8	—	4'0	4'2
a Tisza bal partján <i>am linken Theissufer</i>	5'0	3'6	6'3	1'6	4'0	—	8'5	4'4
a Tisza-Maros szögén <i>in dem Theiss-Maros Becken</i>	3'7	5'8	5'0	2'3	2'9	—	0'8	4'3
Erdélyben <i>in Siebenbürgen</i>	4'1	3'1	2'8	1'9	3'9	4'3	3'1	3'2
Horvát-Szlavonországban <i>in Kroatien-Slavonien</i>	2'5	—	2'8	1'2	—	—	—	2'5
az egész birodalomban <i>im ganzen Königreiche</i>	3'7	3'4	3'9	2'4	3'4	4'2	3'4	3'6

E táblázat, mely a lakosság 1%-ára sem rugó felekezeteket figyelmen kívül hagyja, jellemző ellentétekről tanuskodik országrészről-országrészre. Mert tény az, hogy a törvénytelen szülöttek arányát illetőleg határozott felekezeti jellegről beszélni nem lehet. A róm. katolikusok például elég kevés törvénytelen szülöttet mutatnak fel a Dráván túl, ellenben a Tisza két partján, sőt Erdélyben is nagyon magas ezek aránya. Az ágostaiaknál egyes országrészekben 2 törvénytelen magzat sem esik ezer szülöttre, mégis kivételesen a Duna-Tisza közén — valószínűleg Budapest befolyása alatt, — magas az arányszám; különben e felekezet az, mely egészben legkevésbé törvénytelen szülöttet ad s mely egyik főtényezőkép működik közre a kevéssel elébb említett kivételes erdélyi megyék kedvező arányának előidézésében. Az ágostai hitű szászok javítják meg ugyanis Brassó, Szeben, stb. megyék számait. A református hitűek is nagy eltéréseket mutatnak: magas náluk a törvénytelen szülöttek száma a Tisza két partján, a hol épen a felekezet zöme lakik, alacsony ellenben nyugaton. De legnagyobb szélsőségeket a zsidóknál találunk. Míg a Duna két partján, sőt a Tisza-Maros közt is a gyér zsidóság ezerre egy törvénytelen magzatot sem mutat fel, addig a galicziai bevándorlás által elárasztott felső Tiszavölgyön 4 egész 8's ily gyermeket találunk. Azokat a megyéket véve, melyekben a zsidók a népességnek több, mint

Comitaten Szolnok-Doboka und Besztercze-Naszód die Anzahl der ausser der Ehe gebärenden Frauen eine geringe.

Diese Vertheilung der unehelichen Geburten eignet sich natürlicherweise nicht dazu, um auf dieser Grundlage über die moralischen Verhältnisse ganzer Gegenden ein Urtheil zu fällen. Der uneheliche Sprössling kann die Folge eines längeren oder kürzeren Verhältnisses sein, das beständige Zusammenleben stellt der Sprachengebrauch mit den gesetzlichen Verhältnissen auf gleichem Niveau, indem dieses Zusammenleben wilde Ehe (Concubinat) genannt wird. Wo diese andauernden und häufig nachträglich durch kirchlichen Segen sanctionirten Verhältnisse alltäglich sind, dort gibt es natürlicherweise viele uneheliche Kinder, ohne dass hieraus auf den Verfall der Sitten gefolgert werden könnte. Der besagte Fall kommt thatsächlich im Theiss-Maros-Becken und auch am linken Theissufer vor. Später im Capitel über die Sterbefälle werden wir Gelegenheit haben auf die demographischen Folgen dieser Unterschiede hinzuweisen.

Bevor wir die diesbezüglichen Verhältnisse in den Städten einer Erläuterung unterziehen würden, sei in Kürze das Verhalten der einzelnen Confessionen aus dem Gesichtspunkte der unehelichen Kinder gekennzeichnet. Zu diesem Zwecke wurde das Verhältniss berechnet, in welchem sämmtliche unehelich Lebendgeborenen zu den Gläubigen der betreffenden Confession stehen, nachdem der unmittelbare Vergleich mit den Müttern wegen Mangel einer statistischen Grundlage in dieser Beziehung nicht durchführbar ist. Das Verhältniss der unehelichen Geburten bei den einzelnen Confessionen gestaltet sich im Durchschnitte der Jahre 1890 und 1891, auf 1000 Seelen berechnet, in den einzelnen Landestheilen folgendermassen:

Diese Tabelle, in welcher die Confessionen, welche nicht einmal 1% der Bevölkerung betragen, ausser Acht blieben, zeigt charakteristische Unterschiede zwischen den einzelnen Landestheilen. Denn eine Thatsache ist es, dass hinsichtlich des Verhältnisses der unehelichen Geburten, von einem entscheidenden confessionellen Charakter nicht die Rede sein kann. Die Römisch-Katholischen z. B. weisen jenseits der Drau ziemlich wenige uneheliche Geburten auf, an beiden Ufern der Theiss hingegen, ja sogar in Siebenbürgen ist das Verhältniss der unehelichen Kinder ein sehr hohes. Bei den Evangelischen Augsb. Confession entfallen in einzelnen Landestheilen auf 1000 Geburten nicht einmal zwei uneheliche, im Donau-Theiss-Becken ist trotzdem die Verhältnisszahl ausnahmsweise, wahrscheinlich zufolge Einwirkung der Hauptstadt, eine überaus hohe; diese Confession ist hauptsächlich diejenige, bei welcher im Allgemeinen die wenigsten unehelichen Geburten vorkommen, und welche als Hauptfactor bei der günstigen Gestaltung der Verhältnisse der nur vor Kurzem erwähnten Comitats Siebenbürgens mitwirkt; Die Sachsen evang.-augsb. Confession verbessern nämlich die Verhältnisszahlen der Comitats Brassó, Szeben, u. s. w. Bei den Reformirten sind ebenfalls grosse Unterschiede ersichtlich; hoch gestaltet sich bei diesen die Verhältnisszahl der unehelichen Geburten an den beiden Ufern der Theiss, eben wo das Gros dieser Confession wohnt, nieder hingegen in den westlichen Theilen des Landes. Die grössten Gegensätze können jedoch bei den Israeliten wahrgenommen werden. Während an den beiden Ufern der Donau, ja sogar im Theiss-Maros-Becken die schütterere israelitische Bevölkerung auf 1000 Seelen berechnet nicht einmal eine uneheliche Geburt aufweist, können in dem durch die aus Galizien einwandernden Israeliten überflutheten

10%-át alkotják, a következő arányokat kapjuk. Ezer zsidóra esett törvénytelen élveszület:

Máramaros megyében	24'0
<i>im Comitatu Máramaros</i>	
Bereg megyében	12'1
<i>im Comitatu Bereg</i>	
Ugocea megyében	1'9
<i>im Comitatu Ugocea</i>	

A törvénytelen szülöttek tehát tulajdonkép csak két megyében öltenek magas — de itt aztán rendkívül magas arányokat: Máramarosban és Beregben. A magyarázat kétségkívül abban rejlik, hogy az orthodox-zsidók e megyékben az egybekelésnek oly módjait gyakorolják, melyek nem felelnek meg a törvény által előírt házasságkötési alakszerűségeknek. Itt tehát alaktalanul kötött házasságokkal van jó részben dolgunk, melyek az alföldi vadházasságokkal esnek egy kategória alá. Megemlítjük még, hogy a Duna-Tisza közén Budapest emeli némileg a zsidó törvénytelen szülöttek arányát, bár — ezer lélekre számítva, fővárosunkban a zsidó valláson levők mutatnak legkevesebb törvénytelen szülöttet. Volt ugyanis a fővárosban a két év átlagában törvénytelen élve szülött ezerre:

a r.-katholikusok közt	12'3
<i>unter den Röm.-Katholischen</i>	
az ágostai evangélikusok közt	11'5
<i>unter der Evang. Augsb.-Confession</i>	

Fenti táblázatunk tájékoztatást nyújt arról is, hogy az unitárius után a legtöbb törvénytelen szülöttet felmutató felekezet, a görög keleti, hol és melyik nemzetiségnél szerepel ily rossz arányokkal. Látnivaló, hogy e felekezetet a Királyhágón innen lakó oláhoknak rovására irhatja a magas arányszámot. Sem az erdélyi oláh görög keletiek, sem a Dráván túl lakó, vagy a Bácskában tanyázó szerb nemzetiségű g. keletieknek nem találunk jelentékeny számú törvénytelen magzatot; ellenkezőleg, a most megnevezett csoportok viszonyai határozottan jók. Ellenben a Tiszától keletre lakó g. keletiek, tehát az oláhok, határozottan sok házasságon kívül nemzett gyermeket mutatnak fel. Feltűnő, de a már mondottakkal egybevág az a jelenség, hogy Erdélyben a két magyar felekezet, a r. katolikus és református oly kedvezőtlen viszonyokkal bír: a székely megyék rossz arányainak egy másik kifejezője.

Ha hazánkat a törvényhatósági joggal felruházott városok kiválasztásával felbontjuk vidéki és városi részre, úgy a következő számokat találjuk. Volt ezer

	15—50 éves férjes nőre törvényes élveszületett	
	<i>15—50 jährige verh. Frauen eheliche Lebendgeborene</i>	
a vidéken	221	
<i>in der Provinz</i>		
a 27 törvényhatósági városban	201	
<i>in den 27 Städten mit Municipium</i>		
Budapesten	179	
<i>in Budapest</i>		

Számaink mindenekelőtt két tényt derítenek ki, mint a városi népesség demografiai viszonyaira jellemzőt. Az egyik az, hogy a városi népesség házasságát nem oly termékeny, mint a vidékié. A különbség elég jelentékeny. Ha a vidéki házasságok termékenységét 100-al jeleljük, úgy törvényhatósági városaink arányszáma 91, a fővárosé éppen csak 81. A magyarázat kiindulhat physiologiai és társadalmi szempontból. Itt csak az előbbi érintve, utalnunk lehet arra, hogy, mint fentebb láttuk, a házasságok a városban jóval később kötődnek, mint a vidéken, legkésőbbben a fővárosban.

A másik felőlő tény az, hogy a törvénytelen szülöttek — a helyes arányosításnál, t. i. a nemzéképes, de házasságban nem élő női népesség alapul vételével — a városokban nem

Theissthale auf 1000 von 4 bis 8'5 uneheliche Kinder angetroffen werden. Diejenigen Comitatu in Betracht genommen, in welchem die Israeliten mehr als 10% der Bevölkerung betragen, erhalten wir nachstehende Verhältnisszahlen. Auf 1000 Israeliten entfielen uneheliche Lebendgeborene:

Ung megyében	2'0
<i>im Comitatu Ung</i>	
Zemplén megyében	1'6
<i>im Comitatu Zemplén</i>	

Die unehelichen Geburten nehmen somit nur in zwei Comitaten, grosse, aber in diesem nachher sehr grosse Dimensionen an, nämlich in den Comitaten Máramaros und Bereg. Die Erklärung hiefür liegt unstreitbar darin, dass die orthodoxen Israeliten im diesem Comitatu die Vermählung auf eine solche Weise ausüben, welche den durch das Gesetz vorgeschriebenen Eheschliessungs-Formalitäten nicht entsprechen. Hier haben wir daher mit Ehen zu thun, welche bei Nichteinhaltung der erforderlichen Formalitäten geschlossen wurden und welche mit den wilden Ehen im Alföld in einer Kategorie stehen. Es sei noch erwähnt, dass im Donau-Theiss Becken das Verhältniss der unehelichen Geburten bei den Israeliten einigermaßen die Hauptstadt Budapest steigert, obwohl in der Hauptstadt, auf 1000 Seelen berechnet, unter den Israeliten die wenigsten unehelichen Geburten vorkommen. Es betragen nämlich in der Hauptstadt im Durchschnitt der beiden Jahre die unehelichen Lebendgeborenen auf Tausend berechnet:

a református-hitűek közt	12'3
<i>unter den Reformirten</i>	
a zsidók közt	3'4
<i>unter den Israeliten</i>	

Obige Tabelle gibt auch darüber Aufklärung, wo und bei welchen Nationalitäten die nach den Unitariern die meisten unehelichen Geburten zeigende Confession, — die Griechisch-Katholische — mit so ungünstigen Verhältnisszahlen repräsentirt erscheint. Es ist ersichtlich, dass diese Confession die hohen Verhältnisszahlen zu Lasten der Walachen des Mutterlandes zuschreiben kann. Es kommen weder bei den siebenbürgischen Walachen griechisch-orientalischer Confession, noch bei den jenseits der Drau und in der Bácska wohnhaften Griech.-Orientalischen serbischer Nationalität uneheliche Kinder in bedeutender Anzahl vor, im Gegentheil die Verhältnisse der soeben angeführten Gruppen sind entschieden günstige. Unter den von der Theiss östlich wohnhaften Griech.-Orientalischen, unter den Walachen gibt es hingegen entschieden viele uneheliche Kinder. Eine auffallende, jedoch mit dem bisher Angeführten übereinstimmende Erscheinung ist es, dass in Siebenbürgen die beiden ungarischen Confessionen, die Röm.-Katholische und die Reformirte so ungünstige Verhältnisse zeigen; dies ist auch ein Umstand, durch welchen die sehr niederen Verhältnisszahlen der Székler Comitatu zum Ausdruck gelangen.

Wenn das Land, bei gesonderter Nachweisung der Städte mit Municipium, auf Provinz und Städte getheilt wird, so gelangen wir zu nachstehenden Angaben. Es entfielen auf tausend.

15—50 éves nem férjes nőre nem törv. élveszületett	15—50 éves nőre általánosan élveszületett	15—50 éves nő közt volt férjes
<i>15—50 jährige unverheiratete Frauen uneheliche Lebendgeborene</i>	<i>15—50 jährige Frauen im allgemeinen Lebendgeborene</i>	<i>15—50 jährige Frauen unverheiratete Frauen</i>
48	173	276
46	135	421
62	115	532

Aus obigen Angaben erhellen vor Allem zwei Thatsachen welche für die demographischen Verhältnisse der Städte charakteristisch sind. Die eine ist die, dass das Eheleben der städtischen Bevölkerung nicht so fruchtbar ist als jenes in der Provinz. Der Unterschied ist ein ziemlich bedeutender. Wird die Fruchtbarkeit der Provinz-Ehen mit 100 angenommen, so beträgt die Verhältnisszahl der Städte mit Municipium 91, jene der Hauptstadt sogar nur 81. Eine Erklärung ist aus physiologischem und socialelem Gesichtspunkte zulässig. An dieser Stelle nur den ersteren in Betracht genommen, kann auf den Umstand hingewiesen werden, dass, wie dies schon früher ersichtlich war, in den Städten die Ehen viel später geschlossen werden als in der Provinz, und am spätesten in der Hauptstadt.

Die zweite auffallende Thatsache ist, dass die unehelichen Geburten — bei einem richtigen Vergleich nämlich die erzeugungsfähige aber nicht verheiratete weibliche Bevölkerung als Grundlage angenommen — in den Städten keine ungünstigere Ver-

mutatnak rosszabb arányt, mint a vidéken. Igaz, hogy a fővárosra ez nem áll, ámde a különbség távolról sem oly nagy, mint a közönséges számítási mód sejtette. A megszokott arány, az összes szülöttekhez viszonyított száma a törvénytelen magzatoknak fővárosunkra több, minl hárommannyi törvénytelen magzatot mutat ki, mint az országos átlagnak megfelel. Ámde ennek oka abban rejlik, hogy a nagy városban sok a nemzéképes koru nem házas nő. Ezek ugyanoly mérvü hozzájárulása a születések szaporításához, minőt a vidéken észlelünk, már magában kell, hogy magasra növelje a törvénytelen szülöttek arányát. A helyes számítási mód e nők szülési valószínűségét juttatja kifejezésre, mely fővárosunkban nagyobb, mint a vidéken, de csak vagy 29°/o-al.

Ellenben a vidéki városok még valamivel kevesebb törvénytelen szülöttet mutatnak ezer nemzéképes nem férjes nőre, mint a vidék maga. Ebből természetesen az erkölcsi élet nagyobb tisztaságára következtetni egyáltalán nem lehet, a mint hogy a törvénytelen szülöttek aránya ennek megítélésére nem is szolgáltat alkalmas támpontot. Hanem igenis fontos e tény a városi lakosság kisebb szaporaságának megmagyarázására. Tekintve azt, hogy, mint egyik rovatunk mutatja, a családi életben nem álló nők aránya a városban jóval magasabb, mint a vidéken s s tekintve azt, hogy ezek nem járulnak a fajfentartáshoz nagyobb mérvben, mint a vidéken: szükségkép következik az, hogy a városi női népesség egészben nagyon szaporátlan; fokozza még e jelleget az első helyen említett tény, a házasságok kisebb termékenységse a városban. Mind eme tényezők végeredményét fen- tebb már volt alkalmunk megbeszélni.

Hátra van még, hogy törvényhatósági városainkat egyenkint mutassuk be ama viszonyokban, melyek a népesség szaporaságának jellegzésére alkalmasak. Az alábbi táblázat e célra hét rovatot tartalmaz. Ezek közül első, a mely egyuttal a sorrend szempontjából irányadó volt, a törvénytelen élveszülöttek hányada az összes élveszülöttek közt. E hányad az, mely eddigelé a városi viszonyok megítélésénél első sorban szokott szerepelni: kell tehát, hogy annak jelentőségével első helyen számoljunk le.

háltnisse zeigen, als in der Provinz. Dies steht zwar bezüglich der Hauptstadt nicht, der Unterschied ist jedoch bei Weitem nicht so gross, als die gewöhnliche Berechnungs-Methode ahnen lässt. Nach dem gebräuchlichen Verhältniss, beim Vergleich der unehelichen Geburten mit sämtlichen Lebendgeborenen entfallen auf die Hauptstadt mehr als dreimal soviel uneheliche Kinder wie im Landes-Durchschnitte. Die Ursache hievon liegt jedoch darin, dass in grossen Städten zahlreiche im erzeugungsfähigen Alter stehende unverheiratete weibliche Individuen vorkommen. Die gleichmässige Betheiligung derselben an der Vermehrung der Geburten, wie dies in der Provinz der Fall ist, erhöht schon allein nothgedrungen das Verhältniss der unehelichen Geburten. Die richtige Berechnungs-Methode bringt die Wahrscheinlichkeit der Geburten unter diesen Frauen zum Ausdrucke, dieselbe ist in der Hauptstadt grösser als in der Provinz, jedoch nur um 29°/o.

Die Provinzstädte hingegen zeigen eher um etwas weniger uneheliche Geburten — auf tausend erzeugungsfähige verheiratete Faun berechnet — als die Provinz selbst. Aus diesem Umstande kann man natürlicherweise auf die grössere Reinheit des sittlichen Lebens überhaupt keine Folgerung ziehen, das Verhältniss der unehelichen Geburten bietet zur Beurtheilung dessen überhaupt keinen geeigneten Stützpunkt. Von Wichtigkeit ist aber diese Thatsache bei Erklärung der geringeren Fruchtbarkeit der städtischen Bevölkerung. In Betracht genommen, dass das Verhältniss der nicht im Ehestande lebenden Frauen in den Städten ein viel höheres ist als in der Provinz, ferner nicht ausser Acht gelassen, dass dieselben in den Städten an der Race-Erhaltung nicht im grösseren Maasse theilnehmen als in der Provinz: folgt nothwendigerweise, dass die städtische weibliche Bevölkerung im Ganzen genommen eine äusserst geringe Fruchtbarkeit zeigt; diesen Charakterzug steigert noch die in erster Reihe erwähnte Thatsache, nämlich die mindere Fruchtbarkeit der Ehen in den Städten. Das Ergebniss all' dieser Factore hatten wir schon früher Gelegenheit zu besprechen.

Es erübrigt noch die Städte mit Municipium bei Angabe derjenigen Verhältnisse einzelnweise anzuführen, welche zur Charakterisirung der Fruchtbarkeit der Bevölkerung geeignet sind. Nachstehende Tabelle enthält zu diesem Zwecke sieben Rubriken. In der ersten Rubrik, welche auch aus dem Gesichtspunkte der Reihenfolge massgebend war, ist das Verhältniss der unehelichen Lebendgeborenen zu sämtlichen Lebendgeborenen nachgewiesen. Dieses Verhältniss pflegte bisher bei Beurtheilung der städtischen Zustände in erster Reihe in Betracht genommen zu werden, es ist mithin nothwendig, die Bedeutung dieser Verhältnisszahl in erster Reihe einer Erörterung zu unterziehen.

Folyó sz. — Laufende Zahl	Város — Stadt	Ezer — Auf tausend			15—50 éves nem férjes nők az összes 15—50 éves nők százalékában 15—50 jähr. unverheirat. weibliche Individuen in Procenten der gesammten 15—50 jährigen Frauen	Ezer 15—50 éves férjes nőre esik törvényes élveszülött Auf Tausend 15—50 jähr. verheiratete Frauen entfallen eheliche Lebendgeborene	Ezer — Auf tausend	
		élve szülöttre általában Lebendgeborene im Allgemeinen	15—50 éves nem férjes nőre 15—50 jährige unverheiratete Frauen	lélekre Seelen			15—50 éves nőre általában 15—50 jährige Frauen im Allgemeinen	lélekre Seelen
		esik törvénytelen élveszülött entfallen uneheliche Lebendgeborene					esik élve szülött entfallen Lebendgeborene	
az 1890—91 évek átlagában. — im Durchschnitte der Jahre 1890—91.								
1	Zágráb	363	73	12'68	58'8	180	118	35'0
2	Budapest	281	62	10'29	53'2	179	115	36'1
3	Nagy-Váradi	254	70	9'41	45'9	177	127	37'1
4	Temesvár	253	53	7'80	49'6	153	103	30'8
5	Pozsony	245	50	8'41	56'9	204	116	34'4
6	Kolozsvár	210	56	7'94	48'1	197	129	37'8
7	Kassa	206	51	8'10	51'7	213	129	39'4
8	Arad	181	49	6'06	44'5	179	121	33'4
9	Pécs	168	44	5'11	41'4	155	103	30'4
10	Eszék	167	42	5'36	45'5	175	115	32'1
11	Győr	163	35	5'40	53'7	210	116	33'1
12	Debreczen	153	50	5'57	40'8	193	134	36'4
13	Maros-Vásárhely	141	32	4'22	47'8	178	108	29'9
14	Szatmár-Németi	134	42	4'92	43'5	208	135	36'7
15	Komárom	127	29	4'05	49'8	196	112	31'8
16	Fiume	126	41	5'66	47'7	262	156	44'9
17	Baja	125	40	4'16	38'7	177	124	33'2
18	Pancsova	117	41	3'79	35'4	176	126	32'4
19	Sopron	104	24	3'31	51'4	221	120	31'9
20	Székes-Fejérvár	93	27	3'19	46'0	221	131	34'3
21	Ujvidék	88	34	3'40	38'4	222	149	38'4
22	Zombor	83	33	2'69	32'4	177	130	32'2
23	Szeged	81	43	3'87	31'6	227	168	41'7
24	Selmecz- és Bélabánya	81	24	2'88	46'6	232	135	35'5
25	Kecskemét	80	40	3'57	37'0	266	182	43'9
26	Versecz	72	26	2'29	33'8	175	124	31'8
27	Szabadka	64	42	2'69	27'0	226	176	42'3
28	Hódmező-Vásárhely	57	38	1'93	26'6	173	144	34'1

Nézzük mindenekelőtt a szélsőségeket. Ezer élveszületött közt legtöbb törvénytelen nem Budapesten, hanem Zágrábban van. E gyorsan nagyranőtt tartományi főváros, mint egy más helyen már láttuk s mint a negyedik rovat számszerűleg feltünteti, aránylag jóval több nem házasságban nőt gyűjtött falai közé, mint Budapest. Részben onnét van, hogy ott jóval több, mint egyharmada a szülötteknek törvénytelen, míg a birodalmi fővárosban csak 28%. E mellett azonban a házasságon kívüli termékenység is nagyobb ott, mint a budapesti nem házasságban nőt népeességnél: mert ezer megfelelő koru nőre ott 73, itt 62 törvénytelen magzat esik. A maximumot képviselő városban, Zágrábban, tehát mindkét számítási mód szerint a legkedvezőtlenebb viszonyok uralkodnak. Nem így az ellenkező szélsőségnél. Legkevesebb a törvénytelen szülött ezer gyermek közt Hódmező-Vásárhelyen. A házasságon kívüli termékenység azonban itt tulajdonképp sokkal magasabb, mint sok más városban. Míg ott ezer nem férjes nőre 38 ujszületött jut, addig Sopronban és Selmeczbélabányán csak 24, Verseczen 26, Székes-Fejérvárott 27, Komáromban 29, Maros-Vásárhelyt 32, Zomborban 33, Ujvidéken 34, Győrött 35. Hódmező-Vásárhely nyilván csak azért került utolsó helyre, mert ott van a legkevesebb oly nő, ki nemzéseképes korban állva, házasságban nem élne. E hányad ott csak 26%, tehát alig egy negyedrészt, míg pl. Győrött és Sopronban, hogy csak a most felsorolt városainknál maradjunk, több mint fele a nemzéseképes nőknek hajadon, özvegy vagy elvált. Ime tehát elég ékes szülőbizonyíték annak, hogy a törvényteleneknek az összes születésekhez viszonyított száma egyáltalában nem megbízható kriteriuma a női népeesség magatartásának.

Ha a helyes mértékhez tartjuk magunkat, úgy azt látjuk, hogy legtöbb a törvénytelen magzat a nagy felszívó erővel bíró, tehát nagy bevándorlást mutató iparos városokban. Nagyvárad, aztán Erdély fővárosa Kolozsvár és Temesvár, a felvidék fővárosa, Kassa, majd Pozsony állanak első helyen 50 vagy azon felüli számmal, megannyi vidéki központok, melyekben a lakosságnak több, mint fele nem helybenszületött. Hogy e mellett a várost környező vidék jellemvonásai is visszatükröződnek a városi népeesség magatartásában, az egész természetes és számainkból is szembeszökik. A Duna jobb partjának városai ép úgy mutatják alacsony arányszámaikkal a törvénytelen gyermekekben szegény vidék befolyását, mint a hogy az ország keleti részén, sőt bizonyos fokig az alföldi nagy városokban is a törvénytelen szülöttek azért képviselnek oly jelentékeny kontingenst, mert a környező vidék, melyből a város toborozza lakosságát, magas arányt mutat. Innét van az, hogy az erős városi jelleggel bíró nyugati központok — Pozsony kivételével — oly kedvező arányokat mutatnak, míg ellenben az alföld nagy földműves városaiban a nem házasságban nőt népeesség elég jelentékeny arányban járul hozzá a népszaporodás fokozásához. Szeged, Szabadka, Kecskemét — úgy látszik, a vadházasságok jelentékeny száma folytán — sok törvénytelen szülöttet mutatnak fel, bár az azokat környező vidék e tekintetben még rosszabbul áll. S ha a keleti központokat, az oly rossz arányokkal felülő Nagyváradot, Temesvárt, vagy bár Aradot nézzük, úgy látjuk, hogy ott a viszonyok még mindig kedvezőbbek, mint az illető megyékben. A nélkül tehát, hogy e tényből a városi erkölcsi életre kedvező következtetést akarnánk levonni, ismételhettük, hogy a városok női népeességéből az a rész, mely nem házasságban, kevesebb gyermeket hoz világra, mint a vidéki népeességnél. E szabály alól fontosabb kivételt csak három nagy városunk: a főváros, Zágráb és Pozsony képez.

Még általánosabb érvényűnek mondható az a szabály, hogy a városok házasságban élő női népeessége kevésbé termékeny,

Nehmen wir vor Allem die Gegensätze in Augenschein. Unter tausend Lebengeborenen kommen die meisten unehelichen Kinder nicht in Budapest, sondern in der Stadt Zágráb vor. In dieser zum raschen Aufblühen gelangten Hauptstadt der adnexen Länder versammeln sich, wie schon an einer anderen Stelle ersichtlich war und wie dies auch die ziffermässigen Angaben der 4. Rubrik beweisen, verhältnissmässig bedeutend mehr unverheiratete weibliche Individuen, als in Budapest. Es ist daher theilweise diesem Umstande zuzuschreiben, dass dort bedeutend mehr als ein Dritteltheil der Geburten die unehelichen bilden, während in der Hauptstadt des Landes dieselben nur 28% betragen. Nebst dem ist aber dort auch die uneheliche Fruchtbarkeit eine viel grössere, als bei der unverheirateten weiblichen Bevölkerung der Hauptstadt Budapest, nachdem in Zágráb auf tausend im entsprechenden Alter stehenden Frauen 73, in Budapest 62 uneheliche Sprösslinge entfallen. In Zágráb, dieser das Maximum darstellenden Stadt, herrschen mithin nach beiden Berechnungs-Methoden die ungünstigsten Verhältnisse. Nicht so bei dem Gegensatz hievon. Die wenigsten unehelichen unter 1000 Kindern zeigt die Stadt Hódmező-Vásárhely. Die aussereheliche Fruchtbarkeit ist aber eigentlich hier eine bedeutend höhere als in vielen anderen Städten. Während in Hódmező-Vásárhely auf 1000 unverheiratete Frauen 38 Neugeborene kommen, entfallen in den Städten Sopron und Selmeczbánya nur 24, Versecz 26, Székes-Fejervár 27, Komárom 29, Maros-Vásárhely 32, Zombor 33, Ujvidék 34, Győr 35. Die Stadt Hódmező-Vásárhely gelangte offenbar nur deshalb auf den letzten Platz, weil dort die wenigsten Frauen angetroffen werden können, die in einem erzeugungsfähigen Alter stehend, nicht verheiratet wären. Dieses Verhältniss beträgt dort nur 26%, mithin kaum ein Vierteltheil, während z. B. in den Städten Győr und Sopron, um nur bei den soeben angeführten Städten zu verbleiben, mehr als die Hälfte der erzeugungsfähigen Frauen ledig, verwittwet oder geschieden ist. Dies liefert mithin einen genügend beredeten Beweis dafür, dass die Verhältnisszahl der unehelichen zu den gesammten Geburten, für das Verhalten der weiblichen Bevölkerung durchaus kein verlässliches Kriterium bildet.

Wenn wir uns an das richtige Mass halten, so ist ersichtlich, dass die meisten unehelichen Kinder in den eine grosse Einwanderung und Anziehungskraft besitzenden industriellen Städten vorkommen. Die Stadt Nagyvárad, nachher die Hauptstadt Siebenbürgens Kolozsvár, die Stadt Temesvár, die Hauptstadt Ober-Ungarns Kassa, ferner Pozsony stehen mit einer Verhältnisszahl von 50 oder mit einer noch höheren in erster Reihe; all diese Städte sind Provinz-Mittelpunkte, in welchen mehr als die Hälfte der Bewohner nicht aus Eingeborenen besteht. Dass dabei auch die Charakterzüge der um die Stadt gelegenen Gegend in dem Verhalten der städtischen Bevölkerung zum Ausdruck gelangen, ist ganz natürlich und erhellt auch aus unseren Angaben. Aus den Verhältnisszahlen der Städte des rechten Donauufers ist der Einfluss der eine geringe Anzahl von unehelichen Kindern aufweisenden Gegend ebenso ersichtlich, wie in den östlichen Theilen des Landes; bis zu einem gewissen Grad bilden die unehelichen Geburten in den grossen Städten des Alföld deshalb ein so bedeutendes Kontingent, weil die Umgegend, aus welcher die Stadt ihre Bevölkerung wirbt, hohe Verhältnisszahlen zeigt. Daher kommt es, dass die westlichen Mittelpunkte mit einem ausgeprägtem städtischen Charakter — die Stadt Pozsony ausgenommen — so günstige Verhältnisse aufweisen, während in den grossen landwirtschaftlichen Städten des Alföld die unverheiratete weibliche Bevölkerung in nicht unbedeutendem Masse an der Vermehrung der Bevölkerung theilnimmt. In den Städten Szeged, Szabadka, Kecskemét kommen — wahrscheinlich zufolge der zahlreichen wilden Ehen — viele uneheliche Geburten vor, obwohl die Umgebungen dieser Städte in dieser Beziehung sich in noch ungünstiger Lage befinden. Und werden die östlichen Mittelpunkte, die überaus ungünstige Verhältnisse zeigenden Städte Nagyvárad, Temesvár oder Arad, in Augenschein genommen, so ist ersichtlich, dass in diesen die Zustände noch immer günstigere sind, als in den betreffenden Comitaten. Ohne daher aus dieser Thatsache auf das sittliche Leben der Städte eine vortheilhafte Folgerung ziehen zu wollen, kann es wiederholt werden, dass der Theil der städtischen weiblichen Bevölkerung, welcher nicht im Ehestande lebt, weniger Kinder zur Welt bringt, als die entsprechende Schichte der weiblichen Bevölkerung in der Provinz. Von dieser Regel bilden nur drei grosse Städte eine namhaftere Ausnahme, nämlich die Hauptstadt Budapest, ferner die Städte Zágráb und Pozsony.

Von noch allgemeinerer Geltung kann die Regel angesehen

mint a vidéké. Kivételek itt is vannak, így kiemelkedik Selmezbánya oly vidéken, hol nagyon szaporátlanok a házasságok, továbbá igen magas a házasságok termékenysége Kecskeméten, mely városunk után e tekintetben közvetlenül Fiume következik, miben vagy faji vonásnak, vagy pedig az ott erősen képviselt munkás osztály proletár jellegének nyomait kell keresnünk. Az ipari proletariátus termékenysége működik minden valószínűség szerint közre Selmezbánya, Kassa és bizonyos fokig Pozsony termékenységi számának emelésében is.

Feltűnik, hogy alföldi földműves városaink közt vannak olyanok is, melyek nagyon szaporátlan házasságokat mutatnak, sőt Temesvár és Pécs után, mely utóbbinak alacsony száma a környezetben elég magyarázatra talál, a legszaporátlanabb város Hódmező-Vásárhely is ebbe a csoportba tartozik, s e városéhoz egészen közel áll Baja és Zombor arányszáma.

A két tényező t. i. házasságok termékenysége s a házasságon kívüli termékenység mellett döntő fontosság jut természetesen annak az aránynak, mely szerint a nemzéképes női népesség családi állapota alakul. A városok női népességét, mint egy egészét véve, mindenekelőtt ez utóbbi arány határozza annak termékenysége felett. A hol kevés a nem férjes nő, mint az Alföld nagy földműves városaiban, ott nagy az ös-szaporaság, a hol sok, mint nyugaton s általában a nagy vonzerejű ipari és kereskedelmi központokban: ott kicsiny az. Az elemeket a táblázatban egyenkint felsoroltuk, nem szükséges azok eredményét, melyet már fentebb érintettünk, újból is sorra venni.

3. Az élveszülettek száma a múlt évtizedekben, tekintettel a törvénytelen szülöttekre.

Mint a házasságkötéseknél, úgy a születéseknél is feltűntetjük a fejlődést az ötvenes évek óta. A következő táblázatban egymás mellé állítvák a birodalom s az anyaország adatai. Volt az élveszülettek száma:

Év Jahr	A Magyarbiro- dalomban Im Königreiche Ungarn	A magyar anya- országban Im Mutterlande	Év Jahr	A Magyarbiro- dalomban Im Königreiche Ungarn	A magyar anya- országban Im Mutterlande	Év Jahr	A Magyarbiro- dalomban Im Königreiche Ungarn	A magyar anya- országban Im Mutterlande
1852	—	526.345 ¹⁾	1865	627.043	531.082	1883	718.908 ²⁾	629.119
1853	—	507.434 ¹⁾	1875	692.885	608.440	1884	741.206 ²⁾	648.598
1854	536.508	466.774 ¹⁾	1876	704.856	616.440	1885	737.358 ²⁾	643.234
1855	557.084	482.796 ¹⁾	1877	669.816	588.334	1886	759.865 ²⁾	661.249
1856	573.705	486.263 ¹⁾	1878	665.392	584.426	1887	744.737 ²⁾	648.147
1857	626.296	532.230 ¹⁾	1879	713.584	626.035	1888	745.867 ²⁾	649.224
1858	—	518.447 ¹⁾	1880	672.352	588.424	1889	753.312 ²⁾	654.885
1859	—	540.491 ¹⁾	1881	676.991	594.414	1890	701.504 ²⁾	613.913
1864	612.174	513.152 ¹⁾	1882	696.682	612.062	1891	742.416 ²⁾	646.412

A népesség természetes szaporodása hozza magával azt, hogy az élveszülettek összege — bár nagy ugrásokkal, erős emelkedésben van. Még az ötvenes években a Magyarbirodalom ujszülötteinek száma többnyire a 600.000-en alul maradt, ellenben 1883 óta már egy év sem volt, melyben e szám a 700.000-et meg ne haladta volna. A sorozat legalacsonyabb száma, az 1854.

¹⁾ A régi katonai határvidéknek Magyarországra keblezett része nélkül.

²⁾ A katonai lelkészek által kimutatott szülöttek hozzászámításával.

werden, dass die in den Städten im Ehestande lebende weibliche Bevölkerung eine mindere Fruchtbarkeit zeigt, als die verheiratete weibliche Bevölkerung der Provinz. Ausnahmen kommen auch hier vor, so ragt die Stadt Selmezbánya in einer solchen Gegend hervor, wo die Ehen sehr unfruchtbar sind; äusserst stark ist ferner die Fruchtbarkeit der Ehen in der Stadt Kecskemét, nach welcher in dieser Beziehung unmittelbar die Stadt Fiume folgt, hinsichtlich letzterer kann der Grund hiefür entweder im Racen-Charakter, oder in dem proletaren Charakter der dort stark vertretenen Arbeiter-Klasse gesucht werden. Die Fruchtbarkeit des industriellen Proletariates wirkt aller Wahrscheinlichkeit nach auch auf die Steigerung der Fruchtbarkeit in den Städten Selmezbánya, Kassa und bis zu einem gewissen Grad auch in der Stadt Pozsony.

Auffallend ist es, dass unter den landwirtschaftlichen Städten des Alföld auch solche vorkommen, in welchen die Ehen von äusserst geringer Fruchtbarkeit sind, es gehört nach den Städten Temesvár und Pécs, — die niedere Verhältnisszahl dieser letzteren findet in deren Umgebung eine befriedigende Erklärung, — sogar die, die allergeringste Fruchtbarkeit zeigende Stadt Hódmező-Vásárhely ebenfalls in diese Gruppe; der Verhältnisszahl dieser Stadt kommen jene der Städte Baja und Zombor ganz nahe.

Neben den beiden Factoren, nämlich neben der Fruchtbarkeit der Ehen und neben der ausserehelichen Fruchtbarkeit ist natürlicherweise das Verhältniss von entscheidender Wichtigkeit, nach welchem sich der Familienstand der erzeugungsfähigen weiblichen Bevölkerung gestaltet. Die weibliche Bevölkerung der Städte im Ganzen betrachtet, ist hinsichtlich deren Fruchtbarkeit in erster Reihe das zu letzt erwähnte Verhältniss entscheidend. Wo wenige unverheiratete weibliche Individuen vorhanden sind, wie in den grossen landwirtschaftlichen Städten des Alföld, dort ist die Fruchtbarkeit im Allgemeinen eine starke, wo aber das unverheiratete weibliche Geschlecht in bedeutender Anzahl vorkommt, wie im Westen und überhaupt in den, grosse Anziehungskraft besitzenden industriellen und commerciellen Mittelpunkten, dort ist die Fruchtbarkeit eine mindere. Die Factore wurden in der Tabelle einzeln angeführt, es ist mithin nicht nothwendig das Ergebniss derselben, welches bereits im Obigen erwähnt wurde neuerdings einer Erörterung zu unterziehen.

3. Anzahl der Lebendgeborenen im vorigen Jahrzehnt, mit Rücksicht auf die unehelichen Geburten.

So wie bei den Eheschliessungen, werden wir auch bei den Geburten die Entwicklung seit den 50-er Jahren nachweisen. In nachstehender Tabelle sind die Daten des Mutterlandes und des ganzen Königreichs Ungarn enthalten. Es betrug die Anzahl der Lebendgeborenen:

Die natürliche Zunahme der Bevölkerung bringt es mit sich, dass die Anzahl der Lebendgeborenen, obwohl mit grossen Sätzen, in starker Zunahme begriffen ist. In den 50-er Jahren blieb die Anzahl der Lebendgeborenen im Königreiche Ungarn meistens unter 600.000, seit 1883 gab es hingegen kein einziges Jahr, in welchem diese Zahl 700.000 nicht übertroffen hätte. Der Unterschied zwischen der niedersten Zahl der Reihenfolge,

¹⁾ Ohne den, dem Mutterlande einverleibten Theil der früheren Militär-Grenze.

²⁾ Bei Hinzurechnung der durch die Militär-Geistlichen ausgewiesenen Lebendgeborenen.

évi s a legmagasabb — az 1886. évi — közt a különbség meghaladja a 220.000-et.

Az ország népességének tüzetes kiszámítása a régibb évekre nem lévén keresztülvihető, csak annyit jegyezhetünk meg, hogy az ötvenes évek születési arányszáma körülbelül 44—45 volt ezerre — oly számarány, mely, mint azonnal látni fogjuk, elég jól egyezik az újabb észlelt tényekkel. Volt ugyanis a nyolczvanas évektől kezdve az élveszülettek arányszáma az egész Magyarbirodalom népességéhez viszonyítva ezer lélekre:

1881	42'7	1884	45'6
1882	43'8	1885	44'8
1883	44'8	1886	46'1

A tíz évi átlag a két népszámlálás közti időközben 1880—1890. 44'0, tehát egyremásra ugyanannyi, a mennyit az ötvenes évek hozzávetőleges átlagául felvettünk.

A mi az egyes években mutatkozó hullámzásokat illeti, táblázatunk tanuskodik arról, hogy az ötvenes évek ép úgy, mint a hetvenesek, nagyobb ugrásokat mutattak, mint a legközelebb lefolyt évtized. S ha a számokat összehasonlítjuk az esketések számaival, úgy látjuk, hogy a két sor között bizonyos természet-szerű összefüggés mutatkozik, olykép, hogy az esketések körül beállott nagyobb változást a reá következő évben megfelelő változás követi a születéseknél. Így látjuk pl., hogy az esketések nagy csökkenése 1853-ban a következő év ujszületteinél erős apadást idéz elő s viszont, a járványos 1855. évre következő év magas házasságkötési aránya a születtek felszökését eredményezi 1857-ben. Az 1866—1874. között fekvő időszakban népmozgalmi adatainkból nem tűnik ki, vajjon a születtek száma az élveszületteken kívül magában foglalja-e a halvaszületteket, vagy sem. Ez az oka annak, hogy fentebbi táblázatunkból az ez évekre vonatkozó adatainkat kihagytuk. Miután azonban e számok egymás közt mégis összehasonlíthatók, adjuk az anyaország ujszületteinek kimutatását, a hogy azokat Évkönyveink feltüntetik. Volt e szerint ujszülett:

1866	546.110	1868	557.841	1870	570.692	1872	563.362	1874	572.444
1867	506.234	1869	566.123	1871	591.148	1873	566.792		

A szerencsétlen emlékü 1866. év alacsony esketési számával összhangban áll az ujszülettek nagy apadása a következő évben; a sok esketéssel dicsekvő 1867-re nagyszámú ujszülett következik 1868-ban, további emelkedéssel 1869-re. Innét túl egy kis időre megszűnik a párhuzamos haladás, az ujszülettek száma máskép inog, mint az esketéseké: a sok házasság, mely 1868 és 1873 körül kötöttet, állandóan magas születési arányt hoz magával jó darabig, mig nem a hetvenes évek végének rossz viszonyai aztán a születéseknél is mutatkoznak s azok nyomai itt tovább tartanak, mint az esketéseknél, a mennyiben a nyolczvanas évek elején a házasságkötéseknél beállott lendületet csak az évtized közepén követi megfelfő maximum a születések számában. Az 1886. évvel e maximum tetőpontját érte el 46'1 élveszülettel ezerre. Innét kezdve a születési arányszám a házasságkötésekkel kapcsolatban érezhetően súlyed s 1890-ben rendkívül mély minimumot mutat, mi azonban egyszerű magyarázatát leli az esketések nagy megcsappanásában, mely az új véderőtörvény következményekép 1889-ben jelentkezett. Ezzel szemben 1891 már határozott emelkedést mutat, bár legalább is kérdéses, hogy a születési arányszám a lefolyt évtized magas színvonalát újra el fogja-e érni, s nem fog-e az annak apasztására közreható erős társadalmi tényezők hatása alatt további súlyedést mutatni.

jener des Jahre 1854, und der höchsten, — jener des Jahres 1886 — betragt mehr als 220,000.

Nachdem die pünktliche Berechnung der Bevölkerung des Landes über die früheren Jahre nicht durchführbar war, können wir nur so viel bemerken, dass das Geburt-Verhältniss der fünfziger Jahre beiläufig 44—45 auf Tausend betrug, eine Verhältnisszahl, welche, wie wir sogleich sehen werden, mit den in neuerer Zeit constatirten Thatsachen ziemlich gut übereinstimmt. Es betrug nämlich, seit den 80-er Jahren, das Verhältniss der Lebendgeborenen im Königreiche Ungarn, auf 1000 Seelen berechnet:

1887	44'2	1890	40'3
1888	43'8	1891	42'3
1889	43'7		

Der Durchschnitt von zehn Jahren, nämlich während des Zeitraumes der beiden Volkszählungen von 1880—1890 betrug 44'0, mithin beiläufig fast so viel als für den annähernden Durchschnitt der 50-er Jahre angenommen wurde.

Was die unter den einzelnen Jahren ersichtlichen Fluctuationen anbelangt, liefert die Tabelle den Beweis, dass in den 50-er Jahren ebenso wie in den 70-er Jahre grössere Sätze ersichtlich sind, als in der letzt verflossenen Jahrzehnte. Vergleichen wir diese Angaben mit der Anzahl der Trauungen, so ist ersichtlich, dass zwischen diesen beiden Angaben ein gewisser natürlicher Zusammenhang zum Ausdrucke kommt u. z. auf die Weise, dass auf die, um die Trauungen eingetretenen namhafteren Aenderungen im nachfolgenden Jahr die Geburten eine entsprechende Aenderung zeigen. So sehen wir z. B., dass die grosse Abnahme der Trauungen im Jahre 1853, die Anzahl der Neugeborenen des nächstfolgenden Jahres stark herabdrückt; demgegenüber verursacht aber das hohe Eheschliessungs-Verhältniss des, dem epidemischen Jahr 1855 folgenden Jahres im Jahre 1857 ein Zunahme der Geburten. Aus den auf den Zeitraum von 1866—1874 bezüglichen Daten über die Volksbewegung erhellt es nicht, ob die Anzahl der Geborenen, ausser den Lebendgeborenen auch die Todtgeborenen enthaltet oder nicht. Dies ist der Grund, dass wir in obige Tabelle die auf diese Jahre bezüglichen Angaben nicht aufgenommen haben. Nachdem aber diese Angaben untereinander trotzdem vergleichbar sind, werden an dieser Stelle die Neugeborenen des Mutterlandes in den Jahren 1866—1874 mitgetheilt, so wie diese Angaben in den statistischen Jahrbüchern für Ungarn enthalten sind. Es betrug die Anzahl der Neugeborenen in den Jahren:

Mit den niederen Eheschliessungen des traurigen Jahres 1866 steht die grosse Abnahme der Neugeborenen des folgenden Jahres im Einklange; auf die zahlreichen Eheschliessungen des Jahres 1867 folgen im Jahre 1868 Neugeburten in grosser Anzahl, mit einer weiteren Zunahme im Jahre 1869. Von diesem Zeitpunkte angefangen hört das parallele Fortschreiten für eine kurze Zeit auf, die Anzahl der Neugeburten zeigt eine andere Fluctuation als die Eheschliessungen; die zahlreichen Ehen welche um die Jahre 1868 und 1873 geschlossen wurden, verursachen eine ziemlich lange Zeit, hiedurch beständig ein hohes Geburts-Verhältniss, bis die ungünstigen Verhältnisse gegen Ende der 70-er Jahre auch bei den Geburten zum Ausdruck gelangen; die Spuren dieser misslichen Jahre dauern bei den Geburten länger an als bei den Trauungen, insofern dem, mit Anfang der 80-er Jahre bei den Eheschliessungen eingetretenen Aufschwung ein entsprechendes Maximum bei den Geburten erst gegen Mitte des Jahrzehntes folgt. Mit dem Jahre 1886 erreicht das Maximum mit 46'1 Lebendgeborene auf Tausend seinen Höhepunkt. Von diesem Zeitpunkte angefangen, zeigt das Geburtsverhältniss im Einklange mit den Eheschliessungen eine empfindliche Abnahme und erreicht im Jahre 1890 ein äusserst starkes Minimum; die einfache Erklärung hiefür liegt in der starken Abnahme der Eheschliessungen, welche als die Folge des neuen Wehrgesetzes im Jahre 1889 zum Ausdrucke gelangte. Demgegenüber zeigt das Jahr 1891 schon eine entschiedene Zunahme, obwohl es zum mindesten fraglich ist, ob die Verhältnisszahl der Geburten das hohe Niveau des verflossenen Jahrzehntes erreichen oder ob dieselbe zufolge der socialen Factore, welche auf diese vermindernd einwirken, eine weitere Abnahme zeigen wird.

Miután a születések időpontja és a nemzés ideje közt létező időköz tekintetbe vétele nélkül tulajdonkép nem hozhatjuk kifejezésre azokat a tényezőket, melyek a születések gyakoriságára befolyással vannak, indokoltnak látszik e célra a megfelelő átszámításokat véghezvinni. Fentebb a házasságkötésről szóló fejezetben a termések hatásait az esketések gyakoriságára, akkép vizsgáltuk, hogy októbertől – októberig terjedő évet vettünk számítási alappul. Folytatva ez eszmemenetet, a termésnek a szaporaságra való behatását olyképp fogjuk vizsgálni, hogy a születési időpontot 9 hónal a fogamzás után véve fel, juliustól júliusig terjedő év születéseit állítjuk egybe s pl. az 1876. évi rossz aratás befolyását az 1877. juliustól 1878. június végeig terjedő időszak szülőtteinek számában keressük fel. Volt az élveszülöttek száma a Magyarbirodalomban az alább első helyen megjelelt év július 1-étől a következő év július végeig:

1876/7.	696.479	1880/1.	654.791
1877/8.	660.199	1881/2.	710.220
1878/9.	703.620	1882/3.	714.522
1879/80.	728.216	1883/4.	753.347

E számok nagyon jellemzőek. Az 1876. rossz termés az 1877/8 évi születésekben; az 1879. évi igen rossz termés az 1880/1 évi még alacsonyabb születési számban meglepő élességgel tükrözik vissza. Az 1877 és 1878-ki jó termések magas születési arányt hoznak magukkal. De legfeltűnőbb az 1882. évi kitünő termés hatása, melylyel eladdig nem ismert magasságra szöktette fel az újszülöttek számát. Az évtized végén beállott rohamos esés a sokszor említett törvényhozási intézkedés következménye, a mely tulajdonkép az 1890. naptári évben mutatkozott legélesebben.

Igen nagy érdeklődéssel bír a törvénytelen szülöttek arányának változása az idők során. Sajnos azonban, hogy e változásokat a fent alkalmazott legmegfelelőbb módon feltüntetni nem bírjuk, hanem meg kell elégedni azzal, hogy az összes élve szülöttek számához viszonyítsuk a törvénytelen szülötteket. E mellett azonban a nyolczvanas évekre kitüntetjük azt az arányt is, melyet a törvénytelen születésűek az össznépeességben elfoglalnak. A számok, a hol lehetett, az egész államterületre kiterjednek, a hol azonban csak az anyaországról voltak rendelkezésre adatok, ezeket közöljük. Volt törvénytelen élveszülött:

Nachdem es eigentlich nicht möglich ist, ohne Berücksichtigung des Zeitraumes, welcher zwischen dem Zeitpunkte der Geburt und dem Momente der Erzeugung liegt jene Factoren nachzuweisen, die auf die Häufigkeit der Geburten vom Einflusse sind, so scheint es geboten, zu diesem Zweck entsprechende Berechnungen aufzustellen. Im Obigen, in dem Capitel über die Eheschliessungen wurde der Einfluss der Ernten auf die Häufigkeit der Trauungen dermassen untersucht, dass als Grundlage der Berechnungen das von Oktober bis nächsten Oktober dauernde Jahr angenommen wurde. Diesem Ideengang entsprechend, werden wir die Einwirkung der Ernten auf die Fruchtbarkeit auf die Weise einer Untersuchung unterziehen, dass wir den Zeitpunkt der Geburten mit 9 Monaten nach der Empfängniss annehmend, die Geburten eines, von Juli bis nächsten Juli dauernden Jahres zusammenstellen und z. B. den Verlauf der ungünstigen Ernte des Jahres 1876 in der Anzahl der Geburten während des Zeitraumes von Juli 1877 bis Ende Juni 1878 aufzufinden suchen. Es betrug die Anzahl der Lebendgeborenen im Königreiche Ungarn von 1. Juli bis Ende Juni nachstehender Jahre:

1884/5.	747.600	1888/9.	759.699
1885/6.	765.259	1889/90.	713.231
1886/7.	769.425	1890/91.	757.064
1887/8.	765.019		

Diese Zahlen sind äusserst charakteristisch. Die missliche Ernte des Jahres 1876 widerspiegelt sich mit auffallender Deutlichkeit in den Geburten der Jahre 1877/78, das ausserordentlich ungünstige Ergebniss des Jahres 1879 in der noch niedrigeren Anzahl der Geburten der Jahre 1880/81. Die günstigen Ernten der Jahre 1877 u. 1878 bringen ein hohes Geburts-Verhältniss mit sich. Am meisten auffallend ist aber die Wirkung der ausgezeichneten Ernte vom Jahre 1882, welche die Anzahl der Geburten auf eine bisher noch niemals erreichte Höhe steigerte. Der mit Ende dieses Jahrzehntes eingetretene rapide Rückfall ist die Folge der bereits mehrmals erwähnten legislatorischen Verfügung, dieselbe kam eigentlich im Kalenderjahr 1890 am deutlichsten zum Ausdrucke.

Von äusserst grossem Interesse sind die bei dem Verhältniss der unehelichen Geburten im Laufe der Zeit vorgekommenen Aenderungen. Leider sind wir aber nicht im Stande, diese Aenderungen nach der soeben angewandten, am meisten entsprechenden Methode nachzuweisen, sondern wir müssen uns damit begnügen, die unehelichen Geburten mit der Anzahl der Lebendgeborenen zu vergleichen. Nebstbei wird aber bezüglich der 80-er Jahre auch dasjenige Verhältniss ausgewiesen, in welchem die unehelichen Geburten zur Gesamt-Bevölkerung stehen. Die Daten beziehen sich, wo dies möglich war, auf das ganze Staatsgebiet, wo jedoch nur über das Mutterland Daten zur Verfügung standen, werden diese mitgetheilt. Es betrug die Anzahl der unehelichen Lebendgeborenen:

Év — Jahr	A Magyarbirodalomban Im Königreich Ungarn		A magyar anyaországban Im Mutterlande		Év — Jahr	A Magyarbirodalomban Im Königreich Ungarn			A magyar anyaországban Im Mutterlande		
	abszolút számokban in absoluten Zahlen	ezer élve szülöttre auf tausend Lebend- geborene	abszolút számokban in absoluten Zahlen	ezer élve szülöttre auf tausend Lebend- geborene		abszolút számokban in absoluten Zahlen	ezer élve szülöttre auf tausend Lebend- geborene	ezer lélekre auf tausend Seelen	abszolút számokban in absoluten Zahlen	ezer élve szülöttre auf tausend Lebend- geborene	ezer lélekre auf tausend Seelen
1852	—	—	18.667	35'5 ¹⁾	1881	51.945	76'7	3'8	47.139	79'3	3'4
1853	—	—	18.567	36'6 ¹⁾	1882	54.574	78'8	3'4	49.631	81'1	3'8
1854	19.734	36'8	18.001	38'6 ¹⁾	1883	55.996	77'9	3'5	50.859	80'8	3'6
1855	20.568	36'9	18.249	37'8 ¹⁾	1884	59.078	79'7	3'7	53.689	82'8	3'8
1856	23.580	41'1	21.376	44'0 ¹⁾	1885	59.143	80'2	3'6	53.778	83'6	3'6
1857	33.067	52'8	30.449	57'2 ¹⁾	1886	60.757	80'0	3'6	54.930	83'1	3'7
1858	—	—	33.915	70'0 ¹⁾	1887	59.973	80'5	3'6	54.411	83'9	3'7
1859	—	—	38.728	77'2 ¹⁾	1888	60.031	80'5	3'5	54.416	83'9	3'7
1864	41.597	67'9	38.354	74'7 ¹⁾	1889	61.470	81'6	3'6	55.661	84'9	3'7
1865	42.336	67'5	39.130	73'7 ¹⁾	1890	60.042	85'6	3'4	54.553	88'9	3'6
1875	45.116	65'1	41.025	67'4	1891	63.426	85'4	3'6	57.665	89'2	3'8
1876	49.372	70'0	44.949	72'9							
1877	47.980	71'6	43.604	74'1							
1878	47.333	71'1	42.879	73'4							
1879	53.200	74'6	48.276	77'1							
1880	51.533	76'6	46.702	79'4							

E táblázat a törvénytelen szülöttek nagyarányú szaporodásáról tesz tanubizonyságot. E szaporodás oly mérvű, hogy két-

¹⁾ Az akkori katonai határőrvidék teljes számításán kívül hagyásával.

Diese Tabelle zeigt die starke Zunahme der unehelichen Geburten. Diese Zunahme ist von solcher Dimension, dass die-

¹⁾ Mit gänzlicher Ausserachtlassung der damaligen Militärgrenze.

ségkívül bármely számítási mód mellett is elvitathatlan tényként jelentkeznék. Számaink azt mutatják, hogy az ötvenes évek első felében 100 élveszületett közt 4 törvénytelen sem akadt, a nyolcvanas évek közepétől azonban legalább 8 ily magzatra találunk. Rohamos volt az emelkedés az ötvenes évek végén; azóta lassú haladást észlelhetünk. Különösen rossznak tűnnek fel az 1890. és 1891. évek. E rosszabbadás azonban a legutolsó két évben csak látszólagos. Ugyanis a szóban forgó két évben az összes szülöttek száma erősen aláhanyatlott — a törvénytelenek száma alig változott ugyan, de természetesen emelkedett az azokra eső hányad. Ha a házasságon kívül szülötteket az össznépesességhez viszonyítjuk, úgy azonnal kitűnik e változás igazi jellege; az 1890. év még inkább kevesebb, az 1891. év ugyanannyi törvénytelen szülöttet mutat ezer lélekre, mint az előző legrosszabb évek.

A házasságok száma és termékenysége apadt az évtized fordulóján s ezért látszik magasabbnak a törvénytelen gyermekek száma. Csak természetes azonban, hogy a házasságkötések ritkulása s a nem házas nemzéképes népességi rétegeknek viszonylagos erősödése — mi a civilizációnak egyik elháríthatlan árnyoldalkép jelentkezik, hovatovább maga után vonja a törvénytelen származású gyermekek szaporodását. S mivel az utolsó tíz év alatt — a két népszámlálás tanúsága szerint — e rétegek számaránya az össznépesességben kivándorlás és közvetve a gyermekek kisebb halandósága folytán csökkent, tehát kivételesen ép az ellenkező változás jelentkezett: azért a valóságban rosszabbnak kell a fejlődést tartanunk, mintsem az ezer lélekre kiszámított arány azt a lefolyt évtizedre mutatja.

4. Az élveszülettek megoszlása a két nem szerint.

Az egész birodalomban született élve:

É v	fiú Knaben	leány Mädchen
1890	359.337	342.167
1891	380.780	361.636

Arányszámokban kifejezve volt ezer élveszületett közt fiú:

im Jahre 1890-ben 512²

A két év átlagában tehát az élveszülettek 51²⁶₀-ka fiú volt, 48⁷⁴₀-ka ellenben leány.

Az ország egyes részein a fiúszülöttek arányát a két évben külön s aztán azok átlagában ezer élveszülettre a következő táblázat mutatja:

	Im Jahre 1890 évben	Im Jahre 1891 évben	két évi átlag Durchschnitt der beiden Jahren
a Duna bal partján <i>am linken Donauufer</i>	512	509	510
a Duna jobb partján <i>am rechten Donauufer</i>	513	515	514
a Duna-Tisza közén <i>im Donau-Theiss Becken</i>	513	513	513
a Tisza jobb partján <i>am rechten Theissufer</i>	509	512	511
a Tisza bal partján <i>am linken Theissufer</i>	512	516	514
a Tisza-Maros szögén <i>im Theiss-Maros Becken</i>	509	508	508
Erdélyben <i>in Siebenbürgen</i>	514	517	516
Horvát-Szlavonországban <i>in Kroatien-Slavonien</i>	514	512	513

Ez arányszámok évről-évre nem jelentéktelen változásokat mutatnak, miért is csak nagy óvatossággal lehet azokból az egyes országrészek közt tényleg fennálló különbségekre következtetni.

selbe bei einer beliebigen Berechnungsart als eine unstreitbare Thatsache hervortreten würde. Die Daten zeigen, dass in der ersten Hälfte der 50-er Jahre unter 100 Lebendgeborenen nicht einmal 4 uneheliche vorkamen, seit der Mitte der 80-er Jahre aber können wenigstens 8 solche Kinder angetroffen werden. Rapid war auch die Zunahme mit Ende der 50-er Jahre, seitdem ist ein langsamer Fortschritt bemerkbar. Besonders ungünstig erscheinen die Jahre 1890 und 1891. Die ungünstigere Gestaltung dieser letzten zwei Jahre ist jedoch nur eine scheinbare. In den in Rede stehenden zwei Jahren sank nämlich die Anzahl der sämtlichen Geborenen überaus stark — die Zahl der unehelichen Geburten zeigt zwar kaum eine Aenderung, das auf dieselben entfallende Percent aber nahm natürlicherweise zu. Vergleichen wir die ausser der Ehe Geborenen mit der Gesamt-Bevölkerung, so fällt der eigentliche Charakter dieser Aenderung sogleich auf, das Jahr 1890 ergab noch weniger, das Jahr 1891 eben so viele uneheliche Geburten auf tausend Seelen berechnet, wie die vorangegangenen ungünstigen Jahre.

Die Anzahl und die Fruchtbarkeit der Ehen zeigt an der Wende des Jahrzehntes eine Abnahme, deshalb die Anzahl der unehelichen Kinder eine höhere zu sein. Es ist nur natürlich, dass die Verminderung der Eheschliessungen und die verhältnissmässige Kräftigung der unverheirateten erzeugungsfähigen Völkerschichten — was als eine unabwendbare Schattenseite der Civilisation zum Ausdrucke gelangt — die immer stärkere Zunahme der unehelichen Kinder zur Folge hat. Und nachdem während des letzten Jahrzehntes — nach Angabe der beiden Volkszählungen — das Verhältniss dieser Schichten der Gesamt-Bevölkerung gegenüber theils zufolge der Auswanderung, theils zufolge der geringeren Kinder-Sterblichkeit abnahm und mithin ausnahmsweise gerade die entgegengesetzte Aenderung eintraf, so müssen wir annehmen, dass die Entwicklung in der Wirklichkeit eine ungünstigere ist, als welche die auf 1000 Seelen berechnete Verhältnisszahlen bezüglich der verflossenen 10 Jahre anzeigen.

4. Vertheilung der Lebendgeborenen nach beiden Geschlechtern.

In ganzem Königreiche Ungarn wurden lebend geboren:

In Verhältnisszahlen ausgedrückt waren unter tausend Lebendgeborenen — Knaben

im Jahre 1891-ben 512⁹

Im Durchschnitte der beiden Jahre waren mithin unter den Lebendgeborenen 51²⁶₀ Knaben und 48⁷⁴₀ Mädchen.

Das Verhältniss der Geburten männlichen Geschlechts in den zwei Jahren und nachher im Durchschnitte derselben, auf 1000 Seelen berechnet, ist in nachstehender Tabelle ausgewiesen:

Diese Verhältnisszahlen zeigen von Jahr zu Jahr nicht unbedeutende Veränderungen, weshalb aus denselben nur bei grosser Vorsicht auf die zwischen den einzelnen Landestheilen

Mindazáltal úgy látszik, hogy a Tisza-Maros szögén legalacsonyabb a fűszületési többlet, legmagasabb pedig a Királyhágón túl. Alacsony még a fiúk többlete a felvidéket magában foglaló két országrészben, mi összhangban áll azzal a különben más tényezőtől — a vándormozgalomból — is kimagyarázható tényről, hogy a felvidéken igen erős a női nem túlnyomósága.

Felekezetek szerint elemezve az élveszülöttek nemét, a következő táblázatot kapjuk. Ezer élveszülött közt volt fiú az 1890. és 1891. évek átlagában:

a róm. katolikusoknál	510
<i>bei den Röm.-Katholischen.</i>	
a görög katolikusoknál	514
<i>bei den Griechisch-Katholischen</i>	
a görög keletiekénél	512
<i>bei den Griechisch-Orientalischen</i>	
az ágostai evangélikusoknál	515
<i>bei der Evang. Augsburg. Confession</i>	

Feltűnő a zsidók arányszáma. Mig ugyanis ezer újszülött közül a legelterjedtebb keresztény felekezetnél, a róm. katolikusnál csak 510 a fiú, addig a zsidóknál 520. A két nagyobb protestáns egyház hívei, különösen a református hitűek, szintén magas fűszületési többlettel dicsekedhetnek.

Nem érdektelen tény az, hogy a törvénytelen szülöttek közt a fiúk többlete kisebb, mint az összes szülöttek közt. Az 1890. és 1891. évek átlagában ugyanis ezer törvénytelen újszülött közt 508 volt a fiú, öttel kevesebb, mint általában az összes élveszülöttek soraiban. E jelenség magyarázata a szülöttek nemi viszonyait meghatározó okok kiderítése körül folyt és még be nem fejezett vita tömkelegébe vezetne el, mitől e helyen óvakodnunk kell.

5. A halvaszülöttek.

E népmozgalmi statisztikának legmegbízhatóbb része az, mely a halvaszülöttekre vonatkozik. Eltekintve attól, hogy a halvaszülött és elvetélt magzat közti megkülönböztetés természetesen ingatag alapon áll: a szülők azon érthető törekvése, eltitkolni a halvaszületést, illetve az ily gyermeket olyannak tüntetni fel, mint a ki világra jövetelekor még élettel bírt, teljesen megrontja a vonatkozó kimutatásokat azért, mert ép e hibaforrások vidékenkint, sőt felekezetenkint, mint azt rögtön ki fogjuk deríteni — nagyon különböző mérvekben jelentkeznek. Az egyes országrészekben jutott ezer élveszülöttre halvaszülött az 1890—91 években:

Duna bal partján	22
<i>am linken Donauufer</i>	
Duna jobb partján	24
<i>am rechten Donauufer</i>	
Duna-Tisza közén	32
<i>im Donau-Theiss Becken</i>	
Tisza jobb partján	16
<i>am rechten Theissufer</i>	
Tisza bal partján	14
<i>am linken Theissufer</i>	

E számok egészben legfelebb arra szolgálhatnak, hogy megerősítsék azt a természeteszerű feltevést, hogy az ország műveltebb részei azok, hol a halvaszülötteknek ilyenekül való bemondata leggyakoribb.

Nem kevésbé jellemző az egyes felekezetekre vonatkozó számok tanulsága.

Az 1890 - 91. években ugyanis jutott halvaszülött ezer élveszülöttre az anyaországban:

thatsächlich bestehenden Unterschiede Folgerungen gezogen werden können. Trotzdem scheint es, dass die Geburten männlichen Geschlechts im Theiss-Maros Becken das geringste Übergewicht zeigen, das höchste hingegen jenseits des Királyhágó. Nieder ist noch das Übergewicht der Knaben in den Ober-Ungarn umfassenden beiden Landestheilen, was übrigens mit der, auch durch einem anderen Factor — durch die Auswanderung — erklärlichen Thatsache, dass in Ober-Ungarn das weibliche Geschlecht stark im Übergewichte ist — im Einklange steht.

Das Geschlecht der Lebendgeborenen nach Confessionen in Betracht gezogen, erhalten wir nachstehende Angaben. Unter 1000 Lebendgeborenen waren Knaben im Durchschnitte der Jahre 1890 und 1891:

az ev. reformátusoknál	518
<i>bei den Reformirten</i>	
az unitáriusoknál	514
<i>bei den Unitariern</i>	
a zsidóknál	520
<i>bei den Israeliten</i>	

Auffallend ist die Verhältnisszahl der Israeliten. Während nämlich unter 1000 Neugeborenen bei der verbreitetsten christlichen Confession — bei der römisch-katholischen — nur 510 Knaben vorkommen, entfallen bei den Israeliten 520 auf Tausend, Die Gläubigen der beiden grösseren protestantischen Kirchen, besonders die der Reformierten zeigen ebenfalls ein starkes Übergewicht der Geburten männlichen Geschlechts.

Nicht uninteressant ist die Thatsache, dass unter den ausser der Ehe Geborenen das Übergewicht der Knaben ein geringeres ist, als bei sämtlichen Neugeborenen. Im Durchschnitte der Jahre 1890 und 1891 waren nämlich unter 1000 unehelichen Neugeborenen 508 Knaben, also um 5 weniger als im Allgemeinen unter den Lebendgeborenen. Die Erklärung dieser Thatsache würde in das Labyrinth jener Debatte führen, welche bezüglich der Nachweisung der das Geschlecht der Neugeborenen bestimmenden Ursachen gepflogen wurde und bis heute jedoch noch nicht beendigt ist; davor müssen wir uns aber an dieser Stelle hüten.

5. Die Todtgeborenen.

Der am wenigsten verlässliche Theil der Volksbewegungs-Statistik ist derjenige, welcher sich auf die Todtgeborenen bezieht. Abgesehen davon, dass die Unterscheidung zwischen Todtgeborenen und Fehlgeburten naturgemäss auf einer sehr wankenden Basis beruht, gestaltet das verständliche Bestreben der Eltern, die Todtgeborenen zu verbergen, beziehungsweise diese Kinder als solche anzugeben, die als sie zur Welt kamen, noch am Leben waren, die diesbezüglichen Ausweise aus dem Grunde ganz unbrauchbar, weil eben diese Fehlerquellen in den einzelnen Gegenden sogar bei einzelnen Confessionen — wie wir dies sofort nachweisen werden — in sehr verschiedenem Masse auftreten. In den einzelnen Landestheilen entfielen im Durchschnitte der Jahre 1890 und 1891 auf 1000 Lebendgeborene, Todtgeborene:

Tisza-Maros szögében	13
<i>im Theiss-Maros Becken</i>	
Erdélyben	14
<i>in Siebenbürgen</i>	
Horvát-Szlavonországban	10
<i>in Kroatien-Slavonien</i>	
az egész birodalomban	21
<i>im Königreiche Ungarn</i>	

Diese Zahlen können im Ganzen genommen höchstens dazu dienen, um die naturgemässe Voraussetzung zu bekräftigen, dass die in cultureller Hinsicht am meisten entwickelten Landestheile diejenigen sind, in welchen die Angabe der Todtgeborenen als solche am häufigsten vorkommt.

Nicht minder charakteristisch sind die Ergebnisse der auf die einzelnen Confessionen bezüglichen Angaben.

In den Jahren 1890 - 1891 entfielen nämlich Todtgeborene auf 1000 Lebendgeborene im Mutterlande:

a római katolikusoknál	22 ⁵
<i>bei den Röm.-Katholischen</i>	
a görög katolikusoknál	7 ⁹
<i>bei den Griechisch-Kath.</i>	
a görög keletiekénél	10 ⁵
<i>bei den Griech.-Orientalischen</i>	

Hogy e számok nem fiziologiai tények kifolyásait mutatják, hanem inkább fokmérői annak a magatartásnak, melyet az egyes egyházak hívei halvaszülött magzataik bevallása körül követnek, azt alig szükséges mondani. Nincs ugyan ezzel kizárva, hogy egyes felekezeteknél fiziologiai okok is befolyásolják a halvaszülöttek arányát, pl. a két — vagy egy gyermekrendszert követő felekezetek, illetve felekezeti töredékek tán már ezzel összefüggő okból is több halvaszülöttet mutatnak, mint a többiek, — de az az ellentét, mely pl. a római és görög katolikusok vagy ezek s a zsidók közt mutatkozik, nyilván nem ily tényezők eredménye.

6. A szülöttek megoszlása a születés hónapja szerint.

Az 1890, illetve 1891-ben szülöttek a következő táblázatban a születés hónapja szerint vannak osztályozva. Született ugyanis élve és halva:

	januárban	februárban	márcziusban	áprilisban	májusban	júniusban	júliusban	augusztusban	szeptember	októberben	november	december
	<i>im Jänner</i>	<i>im Feber</i>	<i>im März.</i>	<i>im Apr.</i>	<i>im Maj</i>	<i>im Juni</i>	<i>im Juli</i>	<i>im Aug.</i>	<i>im Sept.</i>	<i>im Okt.</i>	<i>im Nov.</i>	<i>im Decemb.</i>
1890	69.041	62.879	67.994	60.791	60.743	55.630	58.684	62.514	58.329	52.530	50.491	56.224
1891	72.258	65.412	67.283	61.507	58.776	54.562	61.119	65.655	64.199	61.003	56.028	54.400

A két év átlagában jutott az egyes hónapokra ezer születés közül: januárra 96⁹, februárra 88⁰, márcziusra 92⁸, áprilisra 83⁹, májusra 82⁰, júniusra 75⁶, júliusra 82², augusztusra 87⁹, szeptemberre 84⁰, októberre 77⁸, novemberre 73⁰, decemberre 75⁹.

Ez arányszámok annyiban tökéletlenek, a mennyiben a hónapok különböző hosszúsága szükségkép zavarólag hat. Ha e hibaforrást kiküszöböljük az által, hogy a havonta egy napra eső születések abszolút számának 12 havi összegét osztjuk tizenkét részre, úgy azt találjuk, hogy ezer születés közül jutott: januárra 95⁰, februárra 96⁰, márcziusra 91⁰, áprilisra 84⁹, májusra 80³, júniusra 76⁵, júliusra 80⁵, augusztusra 86¹, szeptemberre 85¹, októberre 76³, novemberre 74⁰, decemberre 74³.

A kiigazított arányszámokból a születések számának következő menetét állíthatjuk össze. Az év elején igen magas a születések gyakorisága, maximumát február hónapban éri el, aztán gyorsan apadva, júniusban egy minimumot mutat. Innét túl ismét van érezhető emelkedés s egy másodrangú maximumot találunk augusztusban, ez után azonban hanyatlás következik, mely elvezet az egész év legalacsonyabb születési arányt mutató hónapjához, a novemberhez; ez utóbbinak arányszámával különben ugyiszólván teljesen egyezik a decemberi arány. Az év utolsó és első hava közt ellenben nagy ugrás van felszökés alakjában.

E számarányok magyarázatánál sajnosan kell nélkülöznünk a szülötteknek törvényes és törvénytelenek szerint való elkülönítését. Igy is, a mint számaink a két csoport egybefoglalásával állanak, azokból a természet, az évszakok, s azokkal összefüggésben a mezőgazdasági munkarend döntő befolyását olvashatjuk ki. A január — februári születési maximumnak megfelelnek az ápril — május havi nemzések: az ébredő természet, a fokozódó életerő duzzasztja magasra e hónapokban a fogamzásokat, a május hagyományos búvereje im számbeli megerősítését találja a születések február havi maximumában. Am e hó után gyors apadás áll be, a nyári hőség s főleg agricoli népünk eréjének a mezőgazdasági

az ágostai evangélikusoknál	33 ⁷
<i>bei den Evang. Augsburg. Confession</i>	
az ev. reformátusoknál	34 ⁴
<i>bei den Reformirten</i>	
a zsidóknál	20 ⁸
<i>bei den Israeliten</i>	

Dass diese Zahlen nicht die Folgen de physiologischen Thatsachen bedeuten, sondern vielmehr die Gradmesser des Verhaltens sind, welches die Gläubigen der einzelnen Kirchen um die Angabe der Todtgeborenen befolgen, dies ist kaum nothwendig zu betonen. Es ist zwar nicht ausgeschlossen, dass bei den einzelnen Confessionen das Verhältniss der Todtgeborenen auch physiologische Ursachen beeinflussen, z. B. es zeigen vielleicht die, die Ein- oder Zweikinderwirthschaft befolgenden Confessionen, beziehungsweise confessionelle Bruchtheile schon aus der mit diesem Gebrauche im Zusammenhange stehenden Ursache mehr Todtgeborene, als die übrigen Confessionen, der Gegensatz jedoch, welcher z. B. zwischen den Römisch-Katholischen und den Griechisch-Katholischen oder zwischen den Gläubigen dieser Confessionen und den Israeliten wahrgenommen werden kann, ist offenbar nicht das Ergebniss derartiger Factore.

6. Die Vertheilung der Geburten nach Monaten.

Die im Jahre 1890 beziehungsweise 1891 Geborenen erscheinen in nachstehendem Ausweise nach Monaten der Geburt classificirt. Es wurden nämlich lebend und todt geboren:

Im Durchschnitte der beiden Jahre entfielen von tausend Geburten auf die Monate Jänner 96⁹, Feber 88⁰, März 92⁸, April 83⁹, Mai 82⁰, Juni 75⁶, Juli 82², August 87⁹, September 84⁰, Oktober 77⁸, November 73⁰, Dezember 75⁹.

Diese Verhältnisszahlen sind insoferne unvollständig, als die verschiedene Dauer der Monate nothwendigerweise von störendem Einflusse ist. Wenn wir diese Fehlerquelle dadurch ausröten, dass wir die 12 monatliche Summe der absoluten Zahlen der auf einen Tag entfallendem Geburten in 12 Theile theilen, so finden wir, dass von Tausend Geburten auf die Monate Jänner 95⁰, Feber 96⁰, März 91⁰, April 84⁹, Mai 80³, Juni 76⁵, Juli 80⁵, August 86¹, September 85¹, Oktober 76³, November 74⁰, Dezember 74³ entfielen.

Aus diesen verbesserten Verhältnisszahlen können wir folgende Vertheilung der Geburten zusammenstellen. Mit Beginn des Jahres ist die Häufigkeit der Geburten eine sehr grosse, das Maximum erreichen dieselben im Monate Feber, von diesem Zeitpunkte angefangen rasch abnehmend zeigen dieselben im Juni das Minimum. Nachher ist neuerdings eine ziemliche Zunahme ersichtlich, welche im Monate August ein Maximum zweiten Ranges ergibt, nunmehr beginnt eine Abnahme, welche bis zu dem, die niederste Verhältnisszahl der Geburten zeigenden Monate November andauert, mit der Verhältnisszahl dieses Monats stimmt übrigens jene des Monats Dezember fast ganz überein. Zwischen den letzten und ersten Monaten des Jahres ist aber eine grosse Zunahme ersichtlich.

Leider steht uns bei Erörterung dieser Verhältnisszahlen die Unterscheidung der Geburten nach ehelichen und unehelichen nicht zur Verfügung. Aber auch so wie diese Zahlen bei Zusammenfassung der beiden Gruppen hier mitgetheilt sind, kann man aus denselben den entscheidenden Einfluss der Natur, der Jahreszeiten und mit denselben im Einklange den Verlauf der landwirtschaftlichen Arbeit entnehmen. Dem Maximum der Monate Jänner-Feber entsprechen die Empfängnisse in den Monaten April-Mai; die erwachende Natur, die sich steigernde Lebenskraft erhöht in diesen Monaten die Empfängnisse, die traditionelle Zauberkraft des Monats Mai findet eine ziffermässige Bestätigung durch das Maximum der Geburten im Monate Feber. Nach diesem Monate aber tritt eine rapide Abnahme ein, die Sommerhitze und die Erschöpfung der Kräfte der hauptsächlich agricoli Bevölkerung bei den landwirtschaftlichen Arbeiten vermindern die Anzahl der Erzeugungen im Sommer, das

munkában való kimerítése apasztja a nyári nemzések számát: a szeptember hó áll e tekintetben legrosszabbul. Innét túl ismét emelkednek a születési arányok: az őszi munkaszünet s aztán kétségkívül a novemberi nagyszámu új házasságkötések idézik elő a második maximumot, mely ép a november havi nemzéseknek felel meg, A tél előrehaladása nem kedvez a fogamzásoknak, miben része lehet a szegény nép táplálékhiányának, mely a tél vége felé legnagyobb: a legalacsonyabb születési arányszámok, a november-decemberiek, ép a február-márcziusi fogamzásoknak felelnek meg. Ez annyival meglepőbb, mert az év első két hónapja tudvalevőleg nagyon sok új házasságot hoz létre: ezek hatása azonban teljesen elenyészik a számsor alakulásánál.

Ha visszatekintünk a legközelebb lefolyt évtizedre, ugy az 1881—1890. évek átlagában a születések havi megoszlását — a kiigazított arányszámokkal — a következő sorozat mutatja. Ezer szülött közül született: januárban 88¹, februárban 90¹, márcziusban 89¹, áprilisban 84³, májusban 81³, júniusban 76⁰, júliusban 80¹, augusztusban 85⁰, szeptember 88¹, októberben 84⁴, novemberben 78³, decemberben 74⁷. E sor az elébbivel, mint látnivaló, lényegileg megegyez; eltérésül csak arra utalhatunk, hogy itt a januári arányszám mérsékeltebb s a márcziusi közelebb áll a februárihoz, mint a januári, ugy, hogy a megfelelő júniusi fogamzások itt tútesznek az ápril haviakon. Azonkívül a második maximum itt egy hóval későbbben s annak megfelelően a minimum is nem novemberben, hanem decemberben áll be: a decemberi fogamzások tehát még erősebben, a márcziusiak még gyengébben vannak képviselve. Mindez azonban legkevésbé sem változtatja meg a fent vázolt összefüggések kidomborodását.

Monat September steht in dieser Beziehung am schlechtesten. Von nächsten Monat angefangen nimmt das Verhältniss der Geburten neuerdings zu, das Aufhören der landwirtschaftlichen Arbeiten im Herbste und die zahlreichen neuen Eheschliessungen im November verursachen das zweite Maximum, was den Empfängnissen des Monats November entspricht. Das Vorschreiten des Winters ist den Empfängnissen nicht günstig, woran wahrscheinlich auch die mangelhafte Ernährung der ärmeren Volksklasse, was mit Ende des Winters in grösstem Masse vorkommt, einen Antheil hat; die niedersten Geburts-Verhältnisse zeigen die Monate November-Dezember, dieselben entsprechen gerade den Empfängnissen in den Monaten Feber-März. Dies ist umsomehr überraschend, weil in den ersten zwei Monaten des Jahres bekanntermassen zahlreiche Ehen geschlossen werden, der Erfolg derselben verschwindet aber bei der Gestaltung der Zahlenreihe vollkommen.

Blicken wir auf das jüngst verflossene Jahrzehnt zurück, so erhalten wir im Durchschnitte der Jahre 1881—1890 bei corrigierten Verhältnisszahlen nachstehende Reihenfolge über die Vertheilung der Geburten nach Monaten. Von tausend Lebendgeborenen kamen zur Welt in den Monaten: Jänner 88¹, Feber 90¹, März 89¹, April 84³, Mai 81³, Juni 76⁰, Juli 80¹, Aug. 85⁰, September 88¹, Oktober 84⁴, November 78³, Dezember 74⁷. Diese Reihenfolge stimmt — wie ersichtlich — mit der früheren im Wesentlichen überein, als auf einen Unterschied können wir nur darauf hinzeigen, dass hier die Verhältnisszahl des Monats Jänner eine mässigere ist, und die Verhältnisszahl des Monats März jener des Monats Feber näher steht als jene des Monats Jänner, so, dass die entsprechenden Empfängnisse im Monate Juni jene des Monats April übertreffen. Ausserdem trifft das zweite Maximum hier um ein Monat später ein und dem entsprechend entfällt das Minimum nicht auf den November, sondern auf den Dezember und es sind mithin die Empfängnisse im Monat Dezember noch stärker, jene im März noch schwächer vertreten. All dies ändert aber nicht im mindesten das Hervortreten des oben erörterten Zusammenhanges.

III. Halálózások.

Die Sterblichkeit.

1. Az 1890. és 1891. évben elhaltak.

A Magyarbirodalomban kimutatásaink szerint elhunyt összesen, a katonai lelkészek által anyakönyvezett halottak beleértésével:

im Jahre 1890-ben	563.609	egyén Individuen
im Jahre 1891-ben	581.263	»

Ezer lélekre kiszámítva, jutott halálózás évente:

im Jahre 1890-ben	32 ⁸
im Jahre 1891-ben	33 ¹)

A két év átlagában tehát ezer lélekre 32⁸ halálózás esett.²⁾ Ugyanezen arányszámot kapjuk akkor is, ha a két év halottainak átlagát a népszámlálás által kiderített népszámmal osztjuk.

Ha ellenben csak a polgári népességet vesszük számba, ugy jutott a két év átlagában ezer főre 33⁰ halálózás.

Az ország egyes részeinek halálózási viszonyait a következő táblázat tünteti fel. Esett ezer előre halálózás a polgári népességben két éves átlagban:

¹⁾ Ha azzal a feltevessel élünk, hogy 1891-ben a kivándorlás ugyanoly mérvben folyt tovább, mint a nyolczvanas években, akkor az osztó kisebb s a fenti szám helyett 33² jó ki.

²⁾ Ugyanis, ha két tizeddel számítunk, kijő $\frac{32 \cdot 38 + 33 \cdot 13}{2} = \frac{65 \cdot 51}{2} = 32 \cdot 755$, kiegészítve 32⁸.

1. Die in den Jahren 1890 und 1891 Verstorbenen.

Im ganzen Königreiche Ungarn starben, mit Einrechnung der durch die Militär-Geistlichen immatriculierten Verstorbenen insgesamt:

Auf 1000 Seelen berechnet, entfielen Sterbefälle jährlich:

Im Durchschnitte der beiden Jahre entfielen mithin auf 1000 Seelen 32⁸ Sterbefälle.²⁾ Zu derselben Verhältnisszahl gelangen wir auch dann, wenn wir den Durchschnitt der Verstorbenen dieser beiden Jahre mit der durch die Volkszählung constatirten Volkszahl dividieren.

Wird hingegen nur die Civil-Bevölkerung in Betracht gezogen, so entfielen im Durchschnitte der beiden Jahre auf 1000 Seelen 33⁰ Sterbefälle.

Das Mortalitäts-Verhältniss der einzelnen Theile des Landes stellt nachstehende Tabelle dar: Es entfielen auf 1000 Lebende der Civil-Bevölkerung Sterbefälle im Durchschnitte der beiden Jahre:

¹⁾ Wenn wir die Voraussetzung annehmen, dass im Jahre 1891 die Auswanderung im gleichen Maasse andauerte wie in den 80-er Jahren, so ist der Divisor geringer und wir erhalten anstatt obiger Zahl 33².

²⁾ Wenn wir nämlich mit zwei Decimalen rechnen, so gelangen wir zu folgendem Ergebnisse $\frac{32 \cdot 38 + 33 \cdot 13}{2} = \frac{65 \cdot 51}{2} = 32 \cdot 755$ oder ergänzt 32⁸.

a Duna bal partján	34 0
am linken Donauufer	
a Duna jobb partján	31 3
am rechten Donauufer	
a Duna-Tisza közén	34 1
im Donau-Theiss Becken	
a Tisza jobb partján	33 2
am rechten Theissufer	

a Tisza bal partján	35 0
am linken Theissufer	
a Tisza-Maros szögén	34 9
im Theiss-Maros Becken	
Erdélyben	29 1
in Siebenbürgen	
Horvát-Szlavonországban	32 9
in Kroatien-Slavonien	

Már e számok is, melyek pedig nagy területeket vonnak egybe, jelentékeny különbségekről tesznek tanúságot. Legrosszabb viszonyokat a Tiszától keletre a Királyhágóig terjedő részek mutatnak: a Tisza balpartja s a Tisza-Maros szöge. Alig valamivel jobb a helyzet a Duna és Tisza közt s a felvidék északnyugati részén. Legkevesebb halálozást Erdélyben s aztán az ellenkező szélén az országnak, a Duna jobb partján találunk, míg közepesek a viszonyok a Dráván túl s az északkeleti ország-részben, a Tisza jobb partján.

Mielőtt tovább mennénk a részletekbe, már itt utalhatunk arra, hogy a halálozás mérve, a mint e kis táblázat is mutatja, bizonyos fokig összefügg a természetes szaporasággal. Legkevesebb halottat a két legkevesebb szaporaságban találunk, ellenben a gyermekekben leggazdagabb Tisza bal partja tűnik ki épp legnagyobb halálozási számával is. A gyermekhalálozás döntő befolyása a halálozási statisztika rovataira már itt — e nagy vonásokban is — szembeszökőleg nyilvánul.

Mint az élve születetteket, úgy az elhunytakat is a közigazgatási kerületek szerint mutatjuk be. Az alább következő táblázat, mely az 1890. és 1891. években elhunytak évi átlagát s aztán azt az arányt, melyben az átlag az 1890. évi népszámláláskor talált jelenlevő polgári népességhez áll, ezer élöre kiszámítva tünteti fel, járásról járásra, városról városra halad s egyúttal alapjául szolgál a mellékelt színezett térképnek.¹⁾ Volt az elhunytak abszolút száma és aránya ezer lélekre:

Schon diese Zahlen, welche sich auf grosse Gebiete erstrecken, zeigen nahmhafte Unterschiede. Am ungünstigsten gestalten sich die Verhältnisse in den von der Theiss östlich bis zur siebenbürgischen Grenze gelegenen Theilen, nämlich am linken Theissufer und im Theiss-Maros Becken. Kaum um etwas günstiger ist die Lage im Donau-Theiss Becken und im nordwestlichen Theile Ober-Ungarns. Die wenigsten Sterbefälle kommen in Siebenbürgen, nachher im entgegengesetzten Theile des Landes, am rechten Donauufer vor, mittelmässig sind die Verhältnisse jenseits der Drau und im nordöstlichen Landestheil, am rechten Theissufer.

Bevor wir in die Details eingehen würden, können wir schon an dieser Stelle darauf hinweisen, dass das Mass der Sterblichkeit, wie dies auch obige kleine Tabelle beweist, bis zu einem gewissen Grade mit der natürlichen Zunahme im Zusammenhang steht. Die wenigsten Sterbefälle kommen in den beiden am mindesten fruchtbaren Landestheilen vor, die kinderreichste Gegend, das linke Theissufer hingegen ragt mit der höchsten Mortalitäts-Verhältnisszahl hervor. Der entscheidende Einfluss der Kindersterblichkeit auf die Daten der Mortalitäts-Statistik kommt auch schon bei diesen grossen Zügen auffallend zum Ausdrucke.

Sowie die Lebendgeborenen, werden auch die Verstorbenen nach Administrations-Bezirken mitgetheilt. Nachstehende Tabelle, welche den Jahres-Durchschnitt der in den Jahren 1890 und 1891 Verstorbenen, nachher das Verhältniss, in welchem dieser Durchschnitt zu der durch die Volkszählung v. J. 1890 constatirten anwesenden Civil-Bevölkerung steht — nachweist, schreitet von Bezirk zu Bezirk und von Stadt zu Stadt und dient gleichzeitig als Grundlage der beigegebenen colorirten graphischen Karte.¹⁾ Es betrug die absolute Zahl der Verstorbenen und deren Verhältniss auf 1000 Seelen:

Vármegye és járás, illetve város Comitat u. Bezirk, beziehungsweise Stadt	Halálozások Sterbefälle		Vármegye és járás, illetve város Comitat u. Bezirk, beziehungsweise Stadt	Halálozások Sterbefälle		Vármegye és járás, illetve város Comitat u. Bezirk, beziehungsweise Stadt	Halálozások Sterbefälle	
	abszolút számokban in absoluten Zahlen	ezerlélekre kiszámítva auf 1000 Seelen berechnet		abszolút számokban in absoluten Zahlen	ezerlélekre kiszámítva auf 1000 Seelen berechnet		abszolút számokban in absoluten Zahlen	ezerlélekre kiszámítva auf 1000 Seelen berechnet
I. Magyarország. — Ungarn.			3. Esztergom vármegye.			5. Liptó vármegye.		
a) Duna bal partja. — Linkes Donauufer.			1 Esztergomi járás			1 Liptó-szent-miklósi járás ...		
1. Árva vármegye.			2 Párkányi »			2 Liptó-ujvári » ...		
1 Alsó-kubini járás			Esztergom, r. t. v.			3 Olaszi » ...		
2 Námesztói »			vmegyei összeg ...			4 Rózsashegyi » ...		
3 Trsztenai »			2.869			vmegyei összeg ...		
4 Vári »			366			2.500		
vmegyei összeg ...			32 6			32 5		
2. Bars vármegye.			4. Hont vármegye.			6. Nógrád vármegye.		
1 Aranyos-maróti járás			1 Bأتي járás			1 Balassagyarmati járás		
2 Garam-szent-keresztii járás			2 Ipolysági »			2 Füleki »		
3 Lévai járás			3 Korponai »			3 Gácsii »		
4 Oszlányi »			4 Nagy-csalómiai járás			4 Losonczi »		
5 Verebélii »			5 Szobi »			5 Nógrádi »		
Körmöczbánya r. t. v. ...			Korpona, r. t. v.			6 Szécsényi »		
Léva »			összesen			7 Sziráki »		
Ujbánya »			3.085			Losoncz, r. t. v.		
vmegyei összeg ...			28 6			160		
5.414			35 4			476		
			vmegyei főösszeg ...			vmegyei összeg ...		
			3.561			6.922		
			28 9			32 3		

¹⁾ Mint a születéseknél, úgy a halálozásoknál is Pozsega megye néhány járása felcseréltetett, miért is a térképen a következő javítások eszközöndök. A megyének Száva mellett fekvő két délnyugati járása, úgymint a novszkai és új-gradiskai nem a nyolczadik, illetve ötödik, hanem a *harmadik fok* alá tartoznak (27—30 halott ezerre), a pakráci járás ellenben nem a harmadik, hanem az *ötödik* (33—36 h. ez.), a pozsegai pedig nem a harmadik, hanem a *hetedik* (39—43 h. ez.) fokkal jelölendő meg. E kiigazítások a térkép szemlélésénél mindig szem előtt tartandók.

¹⁾ So wie bei den Geburten, wurden auch bei den Sterbefällen einige Bezirke des Comitates Pozsega verwechselt, deshalb sind an der Karte folgende Correcturen nothwendig. Die zwei südwestlichen an der Save gelegenen Bezirke des Comitates, nämlich der Novska-er und der Neu-Gradiska-er Bezirk gehören nicht in die achte beziehungsweise in die fünfte, sondern in die dritte Kategorie (27—30 Sterbefälle auf 1000 Seelen), der Pakrácer Bezirk hingegen nicht in die dritte, sondern in die fünfte Kategorie (33—36 Sterbef. auf 1000), der Pozsegaer Bezirk ebenfalls nicht in die dritte, sondern in die siebente Kategorie (39—43 Sterbef. auf 1000). Diese Correcturen sind bei Betrachtung der Karte stets vor Augen zu halten.

Vármegye és járás, illetve város <i>Comitat u. Bezirk, beziehungsweise Stadt</i>	Halálozások <i>Sterbefälle</i>		Vármegye és járás, illetve város <i>Comitat u. Bezirk, beziehungsweise Stadt</i>	Halálozások <i>Sterbefälle</i>		Vármegye és járás, illetve város <i>Comitat u. Bezirk, beziehungsweise Stadt</i>	Halálozások <i>Sterbefälle</i>	
	abszolút számokban <i>in absoluten Zahlen</i>	ezer lélekre kiszámítva <i>auf 100 Seelen berechnet</i>		abszolút számokban <i>in absoluten Zahlen</i>	ezer lélekre kiszámítva <i>auf 100 Seelen berechnet</i>		abszolút számokban <i>in absoluten Zahlen</i>	ezer lélekre kiszámítva <i>auf 100 Seelen berechnet</i>
7. Nyitra vármegye.			2. Fejér vármegye.			9 Szombathelyi járás	906	26'6
1 Érsekújvári járás	1.204	42'8	1 Abonyi járás	1.280	33'6	10 Vasvári »	868	28'2
2 Galgóczi »	1.382	42'6	1 Móri »	1.113	36'4	Kőszeg, r. t. v.	169	33'9
3 Holicai »	880	31'2	3 Sárbogárdi járás	1.275	33'8	Szombathely, r. t. v.	560	34'7
4 Miavai »	977	36'1	4 Székesfejérvári járás	1.638	32'8	vmegyei összeg ...	11.028	28'3
5 Nagytapolcsányi járás	1.153	37'3	5 Váli járás	1.528	34'5			
6 Nyitrai »	1.652	40'0	összesen	6.834	35'1	10. Veszprém vármegye.		
7 Nyitra-zsámbokréti »	614	33'6	Székesfejérvár, sz. k. v.	836	30'3	1 Devecseri járás	1.267	31'9
8 Pöstyéni járás	844	40'2	vmegyei főösszeg ...	7.670	34'5	2 Enyingi »	744	26'6
9 Privigyeyi »	1.321	34'3	3. Győr vármegye.			3 Pápai »	1.361	31'6
10 Szeniczi »	1.025	31'1	1 Pusztai járás	1.101	36'7	4 Veszprémi »	1.327	35'2
11 Vágsellyei »	1.224	37'8	2 Sokoróaljai »	893	33'7	5 Zirczi »	1.399	35'2
12 Vágújhelyi »	1.248	34'0	3 Tósziget csilizközi járás	1.093	29'9	Pápa, r. t. v.	471	33'0
Ersekújvár, r. t. v.	365	32'3	összesen	3.087	33'2	Veszprém, r. t. v.	398	31'5
Nyitra, »	380	28'1	Győr, sz. k. v.	743	32'6	vmegyei összeg ...	6.967	32'4
Szokolca, »	162	32'9	vmegyei főösszeg ...	3.830	33'1	11. Zala vármegye.		
vmegyei összeg ...	14.381	36'3	4. Komárom vármegye.			1 Alsó-lendvai járás	1.229	26'9
8. Pozsony vármegye.			1 Csallóközi járás	1.101	35'4	2 Csáktornyai »	1.208	31'5
1 Alsó-Csallóközi járás	982	30'6	2 Gesztesi »	1.486	38'8	3 Kanizsai »	1.068	31'0
2 Felső-Csallóközi »	752	30'5	3 Tatabányai »	1.467	39'8	4 Keszthelyi »	742	27'7
3 Galántai »	1.396	31'1	4 Udvardi »	1.540	38'4	5 Letenyi »	921	36'5
4 Malaczkai »	1.485	30'6	összesen	5.594	38'2	6 Novai »	633	33'8
5 Nagyszombati »	1.456	30'0	Komárom, sz. k. v.	480	36'7	7 Pacsai »	901	33'2
6 Pozsonyi »	979	29'6	vmegyei főösszeg ...	6.074	38'1	8 Perlaki »	1.200	32'8
7 Szempcei »	614	29'8	5. Moson vármegye.			9 Sümegi »	774	29'4
Bazin, r. t. v.	132	29'3	1 Magyaróvári járás	1.132	31'5	10 Tapolczai »	1.438	30'8
Modor, »	159	31'9	2 Nezsideri »	1.016	34'5	11 Zalaegerszegi »	910	31'1
Nagy-Szombat, r. t. v.	357	31'0	3 Rajkai »	640	32'5	12 Zala-szt-gróti »	646	30'8
Somorja, »	76	28'8	vmegyei összeg ...	2.788	32'8	Nagy-Kanizsa, r. t. v.	496	24'1
Szt.-György »	93	30'5	vmegyei főösszeg ...	10.070	30'8	Zala-Egerszeg, »	417	53'4
összesen	8.481	30'4	6. Somogy vármegye.			vmegyei összeg ...	12.578	31'1
Pozsony, sz. k. v.	1.928	36'8	1 Curgói járás	965	28'1	Duna jobb partja összesen ...	86.297	31'3
vmegyei főösszeg ...	10.409	31'4	2 Igali »	1.288	38'1	c) Duna-Tisza köze. — Donau-Theiss Becken.		
9. Trencsén vármegye.			3 Kaposvári »	1.335	30'6	1. Bács-Bodrog vármegye.		
1 Báni járás	712	29'4	4 Lengyeltóti »	928	30'7	1 Apatini járás	1.954	41'0
2 Bittsei »	1.064	42'5	5 Marczali »	1.221	29'3	1 Bácsalmási járás	2.003	39'2
3 Csaccai »	1.161	37'8	6 Nagy-atádi »	1.357	29'2	3 Bajai »	1.701	40'1
4 Illavai »	962	35'6	7 Szigetvári »	1.369	28'0	4 Hódásági »	1.286	33'2
5 Kiszuczsa-ujhelyi járás	1.186	42'6	8 Tabi »	1.100	31'4	5 Kulai »	1.223	27'8
6 Puchói »	950	37'7	Kaposvár, r. t. v.	507	40'4	6 Németpalánkai járás	1.365	35'1
7 Trencsényi »	1.094	33'0	vmegyei összeg ...	10.070	30'8	7 Óbecsei »	1.724	37'3
8 Vágbesztercei »	935	38'9	7. Sopron vármegye.			8 Titeli »	905	37'9
9 Zsolnai »	1.588	43'6	1 Csepregi járás	752	26'0	9 Topolyai »	1.923	39'6
Trencsén r. t. v.	231	45'3	2 Csornai »	1.088	31'8	10 Ujvidéki »	1.584	30'1
vmegyei összeg ...	9.883	38'2	3 Felső-pulyai »	687	24'7	11 Zentai »	1.333	31'9
10. Turóc vármegye.			4 Kapuvári »	1.390	32'9	12 Zombori »	1.846	39'1
1 Mosóczi-zniói járás	714	30'6	5 Kismartoni »	982	30'1	13 Zsabyai »	899	38'0
2 Szt-Márton-blatniczai járás	894	33'5	6 Nagymartoni »	660	28'9	Zenta, r. t. v.	849	33'0
vmegyei összeg ...	1.608	32'2	7 Soproni »	1.129	28'9	összesen	20.595	35'9
11. Zólyom vármegye.			Kis-Marton, r. t. v.	67	22'5	Baja, thj. f. v.	673	34'5
1 Besztercebányai járás	911	30'0	Ruszt, r. t. v.	36	23'3	Szabadka, sz. k. v.	2.479	34'1
2 Breznóbányai »	797	31'8	összesen	6.791	29'2	Ujvidék »	793	32'1
3 Nagy-Szalatnai »	828	34'0	Sopron, sz. k. v.	731	26'9	Zombor »	966	36'5
4 Zólyomi »	507	31'2	vmegyei főösszeg ...	7.522	29'0	vmegyei összeg ...	25.506	35'6
Besztercebánya, r. t. v.	215	28'7	8. Tolna vármegye.			2. Csongrád vármegye.		
Breznóbánya »	106	28'0	1 Dombóvári járás	2.592	40'1	1 Csongrádi járás	1.143	36'6
Zólyom »	154	30'0	2 Dunaföldvári »	1.828	33'4	2 Tiszáninneni járás	1.090	33'7
vmegyei összeg ...	3.518	31'3	3 Kőzponti »	1.577	29'9	3 Tiszántúli »	1.057	40'8
Duna bal partja összesen ...	63.833	34'0	4 Simontornyai »	1.319	30'9	Szentes, r. t. v.	1.034	33'6
b) Duna jobb partja. — Rechtes Donauufer.			5 Völgységi »	1.080	29'0	összesen	4.324	35'9
1. Baranya vármegye.			vmegyei összeg ...	8.396	33'8	H.-M.-Vásárhely, thj. f. v.	1.922	34'6
1 Baranyavári járás	1.344	25'9	9. Vas vármegye.			Szeged, sz. k. v.	2.429	28'4
2 Hegyháti »	1.615	36'3	1 Felsőőri járás	1.086	23'9	vmegyei főösszeg ...	8.675	33'2
3 Mohácsi »	1.329	28'4	2 Kiscelli »	1.099	30'3	3. Heves vármegye.		
4 Pécsi »	949	25'2	3 Körömdi »	767	25'5	1 Egri járás	1.660	41'6
5 Pécsvárad »	1.145	32'7	4 Kőszegi »	736	29'4	2 Gyöngyösi járás	1.419	40'4
6 Siklósi »	874	26'5	5 Muraszombati járás	1.095	24'3	3 Hatvani »	1.091	37'9
7 Szentlőrinci »	965	24'3	6 Némethújvári »	1.225	35'7	4 Hevesi »	979	32'4
összesen	8.221	28'5	7 Sárvári »	950	28'9	5 Pétervásári »	1.099	37'7
Pécs sz. k. v.	1.153	33'8	8 Szt-Gotthárdi »	1.567	29'4	6 Tiszafüredi »	1.142	35'6
vmegyei főösszeg ...	9.374	29'1				Eger, r. t. v.	889	39'6
						Gyöngyös, r. t. v.	872	54'1
						vmegyei összeg ...	9.151	39'1

Vármegye és járás, illetve város Comitat u. Bezirk, beziehungsweise Stadt	Halálozások Sterbefälle		Vármegye és járás, illetve város Comitat u. Bezirk, beziehungsweise Stadt	Halálozások Sterbefälle		Vármegye és járás, illetve város Comitat u. Bezirk, beziehungsweise Stadt	Halálozások Sterbefälle	
	abszolút számokban in absoluten Zahlen	ezer lélekre kiszámítva auf 1000 Seelen berechnet		abszolút számokban in absoluten Zahlen	ezer lélekre kiszámítva auf 1000 Seelen berechnet		abszolút számokban in absoluten Zahlen	ezer lélekre kiszámítva auf 1000 Seelen berechnet
4. Jász-N.-K.-Szolnok vm.			5 Tornaljai járás	1.065	31'8	11 Mezőkeresztesi járás	912	32'9
1 Jászszági alsó járás	1.467	33'5	Dobsina, r. t. v.	118	25'4	12 Nagyszalontai »	1.594	39'7
2 » felső »	1.343	38'8	Jolsva, »	79	32'7	13 Szalárdi »	745	33'8
3 Tiszai alsó »	1.067	32'8	Nagy-Rócze, r. t. v.	64	35'2	14 Székelyhídi »	988	33'8
4 » felső »	1.229	33'8	Rimaszombat, »	175	31'5	15 Tenkei »	1.251	45'1
5 » közép »	1.320	35'8	Rozsnyó, »	154	32'0	16 Tordai »	770	36'5
Jászberény r. t. v.	791	32'5	vmegyei összeg	5.629	32'2	17 Vaskohi »	875	41'8
Karczag »	874	37'0			összesen	18.246	38'2	
Kis-Ujszállás »	380	30'3	5. Sáros vármegye.		Nagy-Várad sz. k. v.	1.272	33'0	
Kun-Szt-Márton r. t. v.	404	32'2	1 Alsó-tárczai járás	548	28'0	vmegyei főösszeg	19.518	37'8
Kunhegyes »	275	32'5	2 Felső-tárczai »	1.075	30'9			
Mezőtur »	923	38'9	3 Makoviczai »	780	35'3	3. Hajdu vármegye.		
Szolnok »	772	37'2	4 Sirokai »	863	30'7	1 Balmazújvárosi járás	1.922	39'0
Turkeve »	394	30'1	5 Szekcsői »	808	33'0	2 Nádudvari »	1.189	34'6
vmegyei összeg	11.039	34'7	6 Tapolyai »	566	27'2	Hajdú-Böszörmény r. t. v.	714	33'6
			Bártfa, r. t. v.	212	41'8	Hajdú-Nánás »	403	27'9
5. Pest-Pilis-Solt-K.-Kun vm.			Eperjes, r. t. v.	368	35'5	Hajdú-Szoboszló »	448	30'4
1 Kecskeméti alsó járás	1.381	31'5	Kis-Szeben, r. t. v.	82	29'1	összesen	4.676	34'9
2 » felső »	1.373	46'6	vmegyei összeg	5.302	31'6	Debreczen, sz. k. v.	1.741	30'6
3 Kis-Kun alsó »	989	28'9			vmegyei főösszeg	6.417	33'6	
4 » felső »	781	26'9	6. Szepes vármegye.					
5 Pesti alsó »	1.638	38'1	1 Bányai járás	856	38'3	4. Máramaros vármegye.		
6 » felső »	1.976	38'3	2 Hernádvölgyi járás	651	33'0	1 Huszti járás	1.338	32'5
7 » közép »	1.261	35'0	3 Lőcsei »	584	33'1	2 Izavölgyi járás	779	29'2
8 Pilisi alsó »	1.406	38'5	4 Magurai »	691	32'3	3 Ókőrmézői »	854	35'6
9 » felső »	1.357	41'0	5 Paprádvölgyi »	1.074	35'2	4 Szigeti »	1.427	35'0
10 Solti alsó »	1.427	31'4	6 Tátrai »	754	33'4	5 Taracsvízi »	801	31'9
11 » felső »	1.239	32'7	Gölniczbánya, r. t. v.	158	40'4	6 Técsői »	884	32'0
12 » közép »	1.228	28'4	Igló, »	222	30'2	7 Tiszavölgyi »	1.161	31'9
13 Váczi alsó »	2.032	38'7	Késmárk, »	167	34'1	8 Visói »	962	30'2
14 » felső »	1.770	35'4	Lőcse, »	191	30'2	Máramaros-Sziget r. t. v.	466	31'6
Czegléd r. t. v.	795	28'9	Poprád, »	37	32'0	vm. összeg	8.672	32'3
Kis-Kun-Félegyháza r. t. v.	1.015	33'5	Szepes-Olaszi, »	92	39'0			
Kis-Kun-Halás »	474	27'7	Szepes-Váralja, »	110	35'2	5. Szabolcs vármegye.		
Nagy-Kőrös »	712	29'0	vmegyei összeg	5.587	34'2	1 Bogdányi járás	1.022	36'9
Szent-Endre »	170	39'9			2 Dadai-alsó »	1.116	31'4	
Vác »	564	39'0	7. Ung vármegye.		3 » felső »	896	37'2	
összesen	23.588	34'5	1 Bereznai járás	1.259	36'8	4 Kisvárdai »	1.219	38'3
Budapest fő- és székváros	14.421	29'3	2 Kaposi »	838	27'4	5 Nagykállói »	1.580	36'4
Kecskemét thj. f. v.	1.541	31'8	3 Szobránczi »	726	28'2	6 Nyírbátori »	1.182	35'3
vmegyei főösszeg	39.550	32'3	4 Ungvári »	971	29'6	7 Tiszai »	772	35'3
Duna-Tisza köze összesen	93.921	34'1	Ungvár, sz. k. v.	491	41'6	Nyíregyháza r. t. v.	1.020	37'8
			vmegyei összeg	4.285	31'7	vm. összeg	8.807	36'0
d) Tisza jobb partja. — <i>Rechtes Theissufer.</i>			8. Zemplén vármegye.			6. Szatmár vármegye.		
1. Abauj-Torna vármegye.			1 Bodrogközi járás	1.561	37'2	1 Csengeri járás	713	30'0
1 Cseréháti járás	820	31'2	2 Gálszécsi »	841	29'9	2 Erdődi »	964	36'4
2 Füzéri »	715	29'2	3 Homonnai »	890	27'2	3 Fehérgyarmati járás	869	30'5
3 Gönczi »	794	34'3	4 Nagymihályi járás	968	29'2	4 Mátészalkai »	1.167	32'6
4 Kassai »	1.005	36'3	5 Sátoralja-újhegyi járás	1.398	33'4	5 Nagybányai »	977	35'0
5 Szilkszói »	850	30'0	6 Szerencsi járás	1.209	31'6	6 Nagykárolyi »	1.208	34'4
6 Tornai »	638	30'4	7 Szinnai »	675	28'3	7 Nagysomkúti »	642	24'8
összesen	4.822	31'9	8 Sztropkói »	389	27'6	8 Szatmári »	1.086	30'1
Kassa, sz. k. v.	1.097	37'7	9 Tokaji »	845	36'8	9 Szinyérváraljai »	1.117	31'8
vmegyei főösszeg	5.919	32'9	10 Varannói »	658	29'6	Felsőbánya r. t. v.	165	34'3
			vmegyei összeg	9.434	31'5	Nagybánya »	264	26'8
2. Bereg vármegye.			Tisza jobb partja összesen	50.288	33'2	Nagy-Károly »	460	34'1
1 Felvidéki járás	1.247	38'6			összesen	9.632	31'8	
2 Mezőkászonyi járás	860	33'7	e) Tisza bal partja. — <i>Linkes Theissufer.</i>			Szatmár-Némcti sz. k. v.	640	30'9
3 Munkácsi járás	1.668	34'2	1. Békés vármegye.			vm. főösszeg	10.272	31'7
4 Szolyvai »	922	37'0	1 Békési járás	1.582	36'8			
5 Tiszaháti »	974	33'1	2 Békéscsabai járás	1.401	36'6	7. Szilágy vármegye.		
Beregszász r. t. v.	265	32'8	3 Gyomai »	784	36'0	1 Krasznai járás	752	33'9
Munkács r. t. v.	417	39'6	4 Gyulai »	473	40'5	2 Szilágycsehi járás	1.117	30'4
vmegyei összeg	6.353	35'4	5 Orosházi »	2.117	41'8	3 Szilágysomlyói járás	1.079	32'8
			6 Szarvasi »	1.484	35'7	4 Tasnádi »	1.260	36'5
3. Borsod vármegye.			7 Szeghalmi »	1.075	34'1	5 Zilahi »	976	33'1
1 Egri járás	2.085	40'8	Gyula, r. t. v.	783	39'2	6 Zsibói »	810	34'1
2 Mezőcsáti járás	986	32'5	vmegyei összeg	9.699	37'5	Szilágy-Sonlyó r. t. v.	144	31'7
3 Miskolczi »	1.279	35'2			Zilah »	189	29'2	
4 Ózdi »	677	33'7	2. Bihar vármegye.			vm. összeg	6.322	33'1
5 Szendrői »	906	31'5	1 Béli járás	813	47'7			
6 Szentpéteri »	699	35'4	2 Belényesi járás	1.608	37'5	8. Ugocsa vármegye.		
Miskolcz r. t. v.	1.147	37'7	3 Rerettyó-újfalu járás	1.034	34'4	1 Tiszáninneni járás	1.332	36'2
vmegyei összeg	7.779	35'9	4 Cséffai járás	1.060	43'2	2 Tiszántuli »	1.336	34'6
			5 Derecskei járás	751	33'2	vm. összeg	2.668	35'4
4. Gömör vármegye.			6 Élesdi »	1.473	36'0			
1 Nagyrőcei járás	1.051	35'1	7 Érmihályfalvi járás	792	33'8	Tisza bal partja összesen	72.375	35'0
2 Rimaszécsi »	930	28'7	8 Központi járás	1.341	38'5			
3 Rimaszombati járás	1.074	34'0	9 Magyarcsékei járás	1.037	42'6			
4 Rozsnyói járás	919	32'6	10 Margitai járás	1.262	42'0			

Vármegye és járás, illetve város Comitat u. Bezirks, beziehungsweise Stadt	Halálozások Sterbefälle		Vármegye és járás, illetve város Comitat u. Bezirks, beziehungsweise Stadt	Halálozások Sterbefälle		Vármegye járás, illetve város Comitat u. Bezirks, beziehungsweise Stadt	Halálozások Sterbefälle	
	abszolút számokban in absoluten Zahlen	ezerlélekre kiszámítva auf 1000 Seelen berechnet		abszolút számokban in absoluten Zahlen	ezerlélekre kiszámítva auf 1000 Seelen berechnet		abszolút számokban in absoluten Zahlen	ezerlélekre kiszámítva auf 1000 Seelen berechnet
f) Tisza-Maros szöge. — Theiss-Maros Becken.			g) Erdély. — Siebenbürgen.			9. Kolozs vármegye.		
1. Arad vármegye.			1. Alsó-Fehér vármegye.			1 Almási járás	628	30'7
1 Aradi járás	1.389	42'5	1 Alvinczi járás	843	33'9	2 Bánffihunyadi járás	1.400	37'3
2 Borosjenői járás	1.547	48'6	2 Balázsfalvi járás	717	29'6	3 Gyalui járás	634	33'9
3 Borossebesi »	1.412	45'5	3 Kis-enyedi »	455	24'1	4 Kolozsvári járás	1.046	36'6
4 Eleki »	1.245	45'0	4 Magyar-régeni járás	1.013	37'8	5 Mezőórményesi járás	544	32'4
5 Kisjenői »	2.051	46'6	5 Maros-ujvári »	874	34'7	6 Mocsai járás	889	33'9
6 Nagyhalmágyi járás	602	54'5	6 Nagy-enyedi »	1.033	35'6	7 Nádamenti »	671	33'3
7 Pécskai járás	1.212	41'8	7 Verespataki »	885	37'9	8 Tekei »	481	23'7
8 Radnai »	950	29'2	Abrudbánya r. t. v.	120	40'1	Kolozs r. t. v.	108	30'1
9 Ternovai »	1.037	46'5	Gyulafehérvár »	214	26'2	Összesen	6.401	33'3
10 Világosi »	1.378	41'6	Nagy-Enyed »	173	29'2	Kolozsvár sz. k. v.	1.056	32'2
Összesen	12.823	42'5	Vizakna »	99	26'2	vmegyei főösszeg	7.457	33'1
Arad sz. k. v.	1.368	32'5	vmegyei összeg	6.426	33'3	10. Maros-Torda vármegye.		
vmegyei főösszeg	14.191	41'3	2. B.-Naszód vármegye.			1 Marosi alsó járás	1.023	30'4
2. Csanád vármegye.			1 Bessenyi járás	639	27'8	2 Marosi felső »	897	30'0
1 Battonyai járás	1.183	39'8	2 Jádi »	716	26'0	3 Nyárádszeredai járás	783	26'6
2 Kovácsházi »	956	41'3	3 Naszódi »	684	29'7	4 Régeni alsó járás	993	27'6
3 Központi »	788	37'7	4 Ó-Radnai »	625	28'4	5 Régeni felső »	767	26'7
4 Nagylaki »	903	37'4	Beszterce r. t. v.	236	25'9	Szász-Régen r. t. v.	146	24'1
Makó r. t. v.	1.075	32'9	vmegyei összeg	2.900	27'7	Összesen	4.609	28'2
vmegyei összeg	4.905	37'6	3. Brassó vármegye			Maros-Vásárhely	421	29'6
3. Krassó-Szörény vármegye.			1 Alvidéki járás	449	25'4	vmegyei főösszeg	5.030	28'3
1 Bégai járás	600	35'0	2 Felvidéki »	474	27'0	11. Nagy-Küküllő vármegye.		
2 Bográdi »	1.009	30'4	3 Hétfalusi »	686	33'0	1 Bolyaberethalmi járás	796	25'3
3 Bozovicsi »	731	27'8	Brassó r. t. v.	752	24'5	2 Keresdi járás	687	25'9
4 Facseti »	545	27'6	vmegyei összeg	2.361	27'2	3 Kőhalmi »	719	22'8
5 Jámi »	931	25'2	4. Csik vármegye.			4 Szent-Ágotai járás	630	21'5
6 Karánsebesi járás	979	32'0	1 Felcsiki járás	890	25'2	Medgyes r. t. v.	186	27'5
7 Lugosi járás	641	35'4	2 Gy.-szent-miklósi járás	974	25'6	Segesvár »	255	26'5
8 Marosi »	551	27'3	3 Gyergyó-tölgyesi járás	257	21'5	vmegyei főösszeg	3.273	24'2
9 Moldovai »	752	29'3	4 Kászton-alsócsiki »	717	26'6	12. Szeben vármegye.		
10 Oraviczai »	1.225	27'8	Csik-Szereda r. t. v.	46	25'7	1 Nagyszebeni járás	1.095	23'2
11 Orsovai »	532	26'1	vmegyei összeg	2.884	25'3	2 Szászsebesi járás	515	26'7
12 Resiczai »	1.315	29'8	5. Fogaras vármegye.			3 Szelistyei járás	415	26'3
13 Temesi »	688	32'1	1 Alsó-árpási járás	468	20'7	4 Szerdahelyi járás	588	25'4
14 Teregovai járás	778	24'8	2 Fogarasi »	696	26'6	5 Ujgyházi járás	326	21'6
Karánsebes r. t. v.	143	26'2	3 Sárkányi »	522	28'4	Nagy-Szeben r. t. v.	606	28'2
Lugos »	479	38'4	4 Törösvári »	544	25'9	Szász-Sebes »	157	23'5
vmegyei összeg	11.899	29'2	vmegyei összeg	2.230	25'3	vmegyei összeg	3.702	24'9
4. Temes vármegye.			6. Háromszék vármegye.			13. Szolnok-Doboka vmegye.		
1 Buziási járás	1.108	32'8	1 Kézdi járás	1.144	28'7	1 Betleni járás	810	25'7
2 Csákvári »	920	32'0	2 Miklósvári járás	444	25'0	2 Csákvári járás	820	30'2
3 Delta »	890	36'6	3 Orbai »	618	25'3	3 Dési járás	1.194	31'6
4 Fehértemplomi járás	1.162	36'5	4 Sepsí »	910	24'2	4 Kékesi járás	796	35'3
5 Központi járás	1.574	32'6	Kézdi-Vásárhely r. t. v.	119	25'3	5 Magyarlápósi járás	1.046	28'9
6 Kubini »	1.115	40'3	Sepsi-Szt.-György	142	25'1	6 Nagy-Ilondai »	685	29'5
7 Lippai »	1.115	33'8	vmegyei összeg	3.377	26'0	7 Szamos-Ujvári »	870	33'8
8 Rékási »	1.115	34'3	7. Hunyad vármegye.			Deés r. t. v.	234	30'3
9 Uj-Aradi járás	1.445	43'1	1 Algyógyi járás	768	34'3	Szamos-Ujvár r. t. v.	122	21'1
10 Versezi »	1.191	34'1	2 Brádi »	930	32'5	vmegyei összeg	6.577	30'2
11 Vingai »	1.143	34'7	3 Dévai »	949	32'5	14. Torda-Aranyos vmegye.		
Fehértemplom	263	29'1	4 Hátszegi »	1.001	26'4	1 Alsó-járai járás	547	34'9
Vinga »	139	29'0	5 Hunyadi »	569	28'0	2 Felvinczi »	571	36'9
Összesen	13.180	35'1	6 Körösbányai járás	616	31'3	3 Marosludasi járás	1.123	38'7
Temesvár sz. k. v.	1.213	30'4	7 Marosillyei »	984	27'4	4 Topánfalvi »	1.064	36'6
Versecz thj. f. v.	717	32'8	8 Potrozsényi »	469	25'1	5 Tordai járás	944	31'3
vmegyei főösszeg	15.110	34'6	9 Puji »	459	31'4	6 Toroczkói járás	578	31'7
5. Torontál vármegye.			10 Szászvárosi »	787	31'1	Felvincz r. t. v.	59	31'8
1 Alibunári járás	1.008	35'2	Déva r. t. v.	182	39'1	Torda »	339	30'6
2 Antalfalvi »	1.848	40'4	Hátszeg r. t. v.	56	30'2	vmegyei összeg	5.225	34'7
3 Bántaki »	930	36'5	Szászváros r. t. v.	135	23'9	15. Udvarhely vármegye.		
4 Cseneji »	1.019	30'1	Vajda-Hunyad r. t. v.	105	34'6	1 Homoródi járás	765	25'1
5 Módosi »	1.075	40'4	vmegyei összeg	8.010	29'9	2 Székelykeresztúri járás	976	27'5
6 Nagybecskerek-i járás	1.867	36'4	8. Kis-Küküllő vármegye.			3 Udvarhelyi járás	1.087	28'1
7 Nagykikindai »	1.023	35'7	1 Erzsébetvárosi járás	762	28'2	Székely-Udvarhely r. t. v.	146	26'8
8 Nagyszentmiklósi »	1.349	28'6	2 Dicső-szent-mártoni járás	868	29'8	vmegyei összeg	2.974	27'0
9 Pancsovai járás	1.832	41'0	3 Hosszúszói járás	620	26'4	Erdély összesen	65.444	29'1
10 Párdányi »	1.073	39'5	4 Radnóti »	705	37'7	Magyarország	498.711	33'0
11 Perjámosi »	870	26'4	Erzsébetváros r. t. v.	63	22'5	Ungarn		
12 Törökbecsei »	1.589	36'1	vmegyei összeg	3.018	29'9	11. Fiume város és kerülete	1.176	39'9
13 Törökkanizsai járás	1.542	36'5				Fiume Stadt und Gebiet.		
14 Zsombolyai »	1.281	27'0						
Nagy Becskerek r. t. v.	794	36'2						
Nagy-Kikinda »	786	34'5						
Összesen	19.886	34'8						
Pancsova thj. f. v.	562	31'3						
vmegyei főösszeg	20.448	34'7						
Tisza-Maros szöge összesen	66.553	34'8						

Vármegye, járás, illetve város <i>Comitat u. Bezirk, beziehungsweise Stadt</i>	Halálozások <i>Sterbefälle</i>		Vármegye és járás, illetve város <i>Comitat u. Bezirk, beziehungsweise Stadt</i>	Halálozások <i>Sterbefälle</i>		Vármegye, járás, illetve város <i>Comitat u. Bezirk, beziehungsweise Stadt</i>	Halálozások <i>Sterbefälle</i>	
	abszolutszámokban <i>in absoluten Zahlen</i>	ezerlélekre kiszámítva <i>auf 1000 Seelen berechnet</i>		abszolutszámokban <i>in absoluten Zahlen</i>	ezerlélekre kiszámítva <i>auf 1000 Seelen berechnet</i>		abszolutszámokban <i>in absoluten Zahlen</i>	ezerlélekre kiszámítva <i>auf 1000 Seelen berechnet</i>
III. Horvát-Szlavonország. <i>Kroatien-Slavonien.</i>			4. Pozsega vármegye.			7. Verőcze vármegye.		
1. Belovár-Kőrös vármegye.			1 Bródi járás 1.301 33'4			1 Alsómiholjáci járás 689 36'0		
2 Garešnicai » 658 27'5			2 Daruvári járás 996 34'7			2 Diakovári » 1.736 45'2		
3 Gjurjeváci járás 999 24'1			3 Novszkai » 661 27'9			3 Eszéki járás 1.675 37'3		
4 Grubišnopoljei járás 555 29'9			4 Pakráczy » 904 34'2			4 Našicei » 1.073 36'3		
5 Kaproncai járás 698 22'3			5 Pozsega » 1.386 39'4			5 Slatinai » 1.119 36'4		
6 Kőrösi » 1.293 30'1			6 Ujgradiskai » 1.160 28'4			6 Verőczei » 1.263 37'2		
7 Križi » 1.003 26'0			összesen 6.408 33'1			összesen 7.555 38'4		
összesen 6.584 26'2			Pozsega 160 39'2			Eszék, sz. k. v. 760 38'4		
Belovár 141 37'1			Bród 138 27'9			vmegyei főösszeg 8.315 38'4		
Ivanić 20 23'6			5. Szerém vármegye.			8. Zágráb vármegye		
Kapronca 201 30'9			1 Iloki járás 833 37'3			1 Dugoseloi járás 454 23'7		
Kőrös 91 22'2			2 Irgi » 696 32'4			2 Glinai » 960 23'6		
vmegyei főösszeg 7.037 26'4			3 Mitrovicai járás 889 40'0			3 Jaskai » 1.265 32'6		
2. Lika-Krbava vármegye.			4 Ó-Pazovai » 1.645 42'5			4 Károlyvárosi járás 1.515 33'6		
1 Gospići járás 955 29'5			5 Rumai » 1.359 38'1			5 Kostajnicai » 1.081 28'3		
2 Gračaci » 834 26'7			6 Šidi » 1.095 39'3			6 Nagygoricai járás 907 30'6		
3 Korenicai járás 952 42'9			7 Vinkovcei » 1.121 32'2			7 Petrinjai » 747 23'5		
4 Otočaci » 1.055 33'7			8 Vukovári » 1.493 36'6			8 Pisarovinai » 640 29'9		
5 Perušići » 747 37'4			9 Žimonyi » 1.383 48'9			9 Samobori » 695 29'6		
6 Udbinai » 897 39'0			10 Zupanjai » 910 27'0			10 Sziszeki » 512 20'1		
7 Zenggi » 690 25'2			összesen 11.424 37'4			11 Stubicai » 1.169 39'1		
összesen 6.130 32'7			Karlócza 215 39'2			12 Szentiváni » 890 34'5		
Carlopagó 22 33'3			Mitrovicza 367 38'5			13 Vrginmosti » 783 31'1		
Zengg 92 33'0			Pétervárad 116 30'7			14 Zágrábi » 1.460 43'9		
vmegyei főösszeg 6.244 32'7			Ruma 322 33'6			összesen 13.078 30'5		
3. Modrus-Fiume vármegye.			Zimony 506 39'5			Károlyváros 229 41'2		
1 Cabari járás 288 42'1			vmegyei főösszeg 12.950 37'3			Kostajnica 65 31'1		
2 Delnicei járás 724 33'0			6. Varasd vármegye.			Petrinja 111 23'7		
3 Novii » 852 31'9			1 Ivaneci járás 941 27'9			Sziszek 198 32'3		
4 Ogulini » 1.205 30'3			2 Klanjeci » 925 36'0			Zágráb, sz. k. v. 1.349 35'9		
5 Sluini » 1.460 32'9			3 Krapinai » 938 34'3			vmegyei főösszeg 15.030 31'0		
6 Sušaki » 723 27'5			4 Ludbriegi járás 1.143 34'4			Horvát-Szlavonország összesen		
7 Vojnići » 1.169 34'9			5 Novimarofi » 1.041 38'3			Magyarbirodalom 571.896 33'0		
8 Vrbovskoi » 759 39'3			6 Pregradai » 978 33'6			<i>Königreich Ungarn</i>		
összesen 7.180 32'9			7 Varasdi » 1.107 32'8					
Buccari 55 28'2			8 Zlatari » 1.104 29'8					
vmegyei főösszeg 7.235 32'8			összesen 8.177 33'1					
			Varasd 314 28'4					
			vmegyei főösszeg 8.491 32'9					

A térkép szemléltetése arról győz meg bennünket, hogy itt úgy, mint a születéseknél, nagy ellentétek fordulnak elő szomszédos vidékek, egymás mellett fekvő járások, illetve város és járás közt. A kép tarkasága azonban nem zárja ki azt, hogy összefüggő nagyobb területeken bizonyos rokon vonásokat ne fedezhessünk fel. Táblázatunk, illetve térképünk részletes adatai tulajdonképpen felmenthetnek e vonások szóba foglálása alul — hogy azonban azt az összefüggést, mely a halálozási és születési arány közt létezik, kifejtessük, szükség van legalább vázlatos áttekintésre.

Legsetébb, tehát legnagyobb halálozást mutató árnyalást nagy összefüggő területen a Marostól északra: Arad és Bihar megyében találunk s aztán onnét enyhébb átmenetekkel a Tiszavölgy felé, sőt azon túl fel egészen az északkeleti határig, a Kárpátokig, másrészt pedig keletre a Maros és Szamos völgyén be Erdély szívéig. Egy másik nagyon rossz viszonyokat mutató terület az, mely meghajlott szalag alakjában a Tiszától, nevezetesen Borsodtól Hevesen és Pest megye északi részén keresztül átcsap a felső Dunavölgybe, de Győrnél északra fordulva, Nyitra és részben Bars megyén át Trencsén északi részébe vonul, kisebb ágakat bocsátva keletre is. A harmadik nagy összefüggő vidék nagy halálozással három nagy folyónk torkolata körül terül el: ott hol a Duna a Drávát, a Tiszát s aztán a Szávát veszi fel magába. Verőcze és Pozsega nyugati szélétől keletre Verseczig

Die graphische Karte liefert den Beweis, dass, gleich wie bei den Geburten, so auch bei den Sterbefällen grosse Unterschiede zwischen den benachbarten Gegenden, zwischen den nebeneinander liegenden Bezirken, beziehungsweise zwischen Stadt und Bezirk bestehen. Die Buntheit der Karte schliesst es jedoch nicht aus, dass in einzelnen grösseren zusammenhängenden Territorien gewisse ähnliche Züge wahrgenommen werden können. Die detaillierten Angaben unserer Tabelle beziehungsweise der graphischen Karte entheben uns zwar der Nachweisung dieser Züge — um jedoch den Zusammenhang, welcher zwischen dem Mortalitäts- und dem Geburten-Verhältnisse besteht, darstellen zu können, ist eine wenigstens nur skizzenhafte Übersicht unumgänglich nothwendig.

Die dunkelste, mithin die grösste Sterblichkeit darstellende, Schattierung finden wir auf einem grossen zusammenhängenden Gebiete, nämlich nördlich von der Maros in den Comitaten Arad und Bihar, von hieraus mit einigen mildereren Übergängen gegen das Theissthal, ja sogar aufwärts bis zur nordöstlichen Grenze, bis zu den Karpathen, gegen Osten aber an dem Maros- und Szamossthal hinein bis nach Siebenbürgen. Ein anderes, ebenfalls sehr ungünstige Verhältnisse andeutendes Gebiet ist jenes, welches in Form eines gekrümmten Bandes von der Theiss, namentlich über die Comitate Borsod, Heves und über den nördlichen Theil des Comitates Pest in das obere Donauthal übergreift, bei Győr jedoch sich nach Norden wendend, über das Comitat Nyitra und zum Theile über das Comitat Bars schreitend, sich bis zu dem nördlichen Theile des Comitates Trencsén erstreckt, auch gegen Osten geringere Zweige auslassend. Die dritte grosse zusammenhängende Gegend mit grosser Sterblichkeit liegt um die Einmündungen der drei grossen Flüsse des Landes, dort wo die Donau die Drau, die Theiss

és Fehértemplomig terjedő alappal, felfelé Bajáig és Szegedig nyúlik a magas halálozási arány uralma alatt álló vidék, csatlakozási ponttal az első helyen említett területhez.

Csekélynek — bár a nyugat-európai viszonyokhoz mérten természetesen még mindig magasnak — találjuk a halálozási arányt az ország keleti és délkeleti szélén s aztán nyugaton. Amott Erdély legnagyobb része — a már említett kivétellel a nyugati megyékben — kedvezőbb halálozási arányokat, világos árnyalást mutat, s ugyanez áll a szomszédos Krassó-Szörény megyére, sőt a különben nagyon sötét színben rajzolt Arad megye egyik, Erdélylyel szomszédos járására, a radnaira is. Nyugaton a világosabb árnyalást az osztrák, illetve stejer határtól a Balaton vidékén áthúzódva, a Duna-jobbpart délkeleti sarkáig s a Dráván átcsapva, Belovár-Kőrös megyében s ettől délre a Száva mellett fekvő néhány járásban találjuk. E nagy területtel összefüggésben áll a Duna-Tisza közének néhány kedvező helyzetű járasa keletre Czeglédig és Szegedig terjedő vidéken.

Felső-Magyarországon is vannak csekély halálozású vidékek: így a Garamtól keletre Hont, Zólyom, Nógrád, részben Gömör megye, sőt némi átmenet után Zemplén és Ung egy része is kedvező viszonyokat mutat. E területtől úgy északnyugatra, mint általában délre és keletre nagy a halálozás.

E néhány jellemző vonás is elegendő ahhoz, hogy kidomborítsa azt a szoros összefüggést, a mely a születési és halálozási tábla, illetőleg térkép közt létezik. Egy pillantás a két térképre, meggyőz ez összefüggés általános voltáról — habár nem szabad odáig menni, hogy járásról járásra, városról városra teljes párhuzamosságot keressünk a két csoport: szülöttek és elhaltak közt. E párhuzamosságot különben sem lehet két év adatai alapján megállapítani. Különösen a halálozási arány vidékről vidékre jelentékeny ingadozásoknak van alávetve évről évre: egy-egy járvány, azaz tömegesen fellépő betegség, különösen a gyermekjárványok, a rendes viszonyokat messze túlhaladó mérvű halálozást idézhetnek elő s ezzel teljesen elronthatják a képet.

Sajnos, hogy az ország közegészségügyi állapotáról szóló jelentések¹⁾ az 1890. és 1891. évekről hiányozván, nem vagyunk képesek megítélni, mely vidékeken uralkodtak ez években ily kivételesen kedvezőtlen viszonyok; mint egyik feltűnő jelenség valószínű magyarázatát azonban felhozhatjuk azt a tényt, hogy a Duna jobb partjának azon részén, hol Baranya, Tolna és Somogy egymással érintkeznek s a hol a gyermekek csekély száma dacára oly magas halálozást találunk: nagymérvű gyermekjárványok uralkodtak a szóban forgó években.

Eltekintve a most említett eltéréstől születési és halálozási arány közt, csak a felvidéken találunk egy nagyobb darab földet, hol hasonló eltérés létezik, de ellenkező irányban. Értjük Zemplén megye északi részét s Ung megyét, az egy bereznai járás kivételével. Itt igen magas születési arány dacára csak kismérvű halálozást találunk. E jelenség magyarázatára alább visszatérünk.

A halálozási viszonyok e földrajzi részletezése után hátra volna az azok alakulása körül közreműködő természeti, gazdasági s egyéb társadalmi tényezők elemzése. Itt azonban elég arra utalnunk, hogy a szoros kapocs születési és halálozási arány között, melyet a zsenge gyermekkorban levők nagy halandósága

¹⁾ E jelentések közül, melyeket a közegészségügy rendezéséről szóló 1876. évi XIV. törvényzikk előír s melyek a belügyminiszter által évenként volnának az országgyűlésnek bemutatandók, az 1892. évre szóló már elkészült és előterjesztett ugyan, de az 1888—1891. évekre vonatkozók máig is hiányzanak.

und nachher die Save in sich aufnimmt. Diese unter dem Einflusse einer grossen Sterblichkeit stehende Gegend reicht mit einer Grundlage vom westlichen Rande der Comitate Verőcze und Pozsega gegen Osten bis zu den Städten Baja und Szeged, mit einem Anschluss zu dem in erster Reihe erwähnten Gebiete.

Ein geringes — den westeuropäischen Verhältnissen gegenüber natürlicherweise aber noch immer ein sehr hohes Mortalitäts-Verhältniss kann am östlichen, südöstlichen und nachher am westlichen Rande des Landes wahrgenommen werden. Gegen Osten zeigt der grösste Theil Siebenbürgens — mit Ausnahme der schon erwähnten westlichen Comitate — günstigere Mortalitäts-Verhältnisse, nämlich eine lichtere Schattierung, dasselbe steht bezüglich des benachbarten Comitates Krassó-Szörény, ja sogar auch bezüglich eines mit Siebenbürgen benachbarten Bezirkes, des dunkel schattierten Comitates Arad, nämlich bezüglich des Radnaer Bezirkes. Im Westen treffen wir auf eine lichtere Schattierung von der österreichischen, beziehungsweise von der steierischen Grenze angefangen über die Balaton (Plattensee) Gegend bis zur südöstlichen Ecke des rechten Donauufers und jenseits der Drau im Comitate Belovár-Kőrös und von hier südlich in einigen an der Save gelegenen Bezirken. Mit diesem grossen Gebiet stehen einige günstige Verhältnisse aufweisende Bezirke des Donau-Theiss Beckens auf der östlich bis Czegléd und Szeged reichenden Gegend im Zusammenhange.

Auch in Ober-Ungarn gibt es Gegenden mit geringer Sterblichkeit, so zeigen z. B. vom Garam östlich die Comitate Hont, Zólyom, Nógrád, theils Gömör, und nach einigen Übergängen zeigt auch ein Theil der Comitate Zemplén und Ung günstigere Verhältnisse. Von diesem Gebiet ist sowohl nordwestlich, als auch im Allgemeinen gegen Süden und Osten die Sterblichkeit eine grosse.

Pereits diese wenigen Charakterzüge genügen, um den engen Zusammenhang, welcher zwischen der Geburts- und Mortalitäts-Tabelle beziehungsweise den graphischen Karten besteht — hervortreten zu lassen. Ein Blick auf die beiden Karten überzeugt uns von der Allgemeinheit dieses Zusammenhanges, obwohl man nicht so weit gehen darf um von Bezirk zu Bezirk, von Stadt zu Stadt zwischen den beiden Gruppen, den Geburten und den Sterbefällen eine Parallele ziehen zu wollen. Es ist übrigens unmöglich diese Parallele auf Grund der Daten von zwei Jahren festzustellen. Besonders das Mortalitäts-Verhältniss ist von Gegend zu Gegend, von Jahr zu Jahr grossen Fluctuationen unterworfen; eine epidemisch auftretende Krankheit, besonders die epidemischen Krankheiten der Kinder, können eine, die regelmässigen Verhältnisse stark übersteigende Sterblichkeit verursachen und hiedurch das Bild gänzlich zerstören.

Leider sind wir, nachdem die Berichte¹⁾ über das öffentliche Sanitätswesen bezüglich der Jahre 1890 und 1891 noch nicht erschienen sind, nicht in der Lage beurtheilen zu können, in welchen Gegenden des Landes während dieser Jahre derartig ausnahmsweise ungünstige Verhältnisse vorkamen; als die wahrscheinliche Erklärung einer auffallenden Erscheinung können wir aber die Thatsache anführen, dass in jenen Theilen des rechten Donauufers, wo sich die Comitate Baranya, Tolna und Somogy berühren und wo trotz der geringen Kinderzahl die Sterblichkeit eine hohe war, während der in Rede stehenden Jahre Kinder-Epidemien im grossen Masse herrschten.

Abgesehen von dem soeben erwähnten Unterschied zwischen Geburts- und Mortalitäts-Verhältnissen, kann nur noch in Ober-Ungarn ein grösseres Stück Land angetroffen werden, wo ein ähnlicher Unterschied besteht, jedoch in entgegengesetzter Richtung. Es ist dies nämlich das Gebiet, welches der nördliche Theil des Comitates Zemplén und das Comitatum Ung, mit Ausnahme des Bereznauer Bezirkes, bildet. Hier kann trotz des sehr hohen Geburtsverhältnisses nur eine geringe Mortalität wahrgenommen werden. Auf die Erklärung dieser Erscheinung werden wir später hinweisen.

Nach dieser geographischen Erörterung der Mortalitäts-Verhältnisse wären noch die, die Gestaltung derselben beeinflussenden natürlichen, wirtschaftlichen und anderen socialen Factoren näher zu beleuchten. Es genüge jedoch hier blos darauf hinzuweisen, dass der enge Zusammenhang zwischen dem Geburts- und Mortalitäts-Verhältnisse, welchen die grosse Sterblichkeit der im zarten Kindesalter Stehenden mit sich bringt, die Er-

¹⁾ Von diesen Berichten, welche der G.-A. XIV v. J. 1876 über die Regelung des öffentlichen Sanitätswesens vorschreibt und welche durch den Minister des Innern dem Reichstage jährlich zu unterbreiten wären, erschien bereits und wurde auch unterbreitet der Bericht über das Jahr 1892, die Berichte über die Jahre 1888—1891 fehlen aber noch.

hoz magával, tulajdonkép kivihetlenné teszi a halálozást befolyásoló mozzanatok kiderítését, miután azoknak valamennyiét elhomályosítja a születési arány befolyása a halálzásra úgy, hogy az, a mit fentebb a születési arány felett uralkodó szabályszerűségekről mondtunk, tulajdonkép itt csak ismételtető volna. Ez ismétlés helyett arra szoritkozunk, hogy a halandóságot először nemzetiségek, aztán felekezetek s végül a vidéki és városi népesség megkülönböztetésével vizsgáljuk.

A nemzetiségek halálozási viszonyait csakis közvetve, a terület alapján, az ethnografiai térkép¹⁾ segélyül vételével deríthetjük ki annyira, a mennyire e módszer egyáltalán élér.

A két térkép összehasonlításánál az első tanulság az, hogy a Királyhágón innen a magyar nép a mily nagy szaporaságnak örvend, épp oly erős halálozásnak is van alávetve. Ugy a nagy Alföld, mint a felső Duna környékének magyarsága nagyon kedvezőtlen halálozási viszonyokat mutat fel. Kivételt ugyszólván csak Pest megye egyes, különben is gyermekekben szegényebb járásában találunk. A Duna jobb partján azok a magyar részek, melyekben a születési arány alacsony, egyuttal kedvező halálozási viszonyokkal is dicsekedhetnek, bár Somogy, Tolna és Veszprém egyes magyar járásai elég rosszul állanak, mi azonban, mint fentebb egy megjegyzésben érintők, kivételes állapotok folyamánya lehet. Határozottan örvendetes ellenben a székelység kedvező helyzete. Jelezve volt az, hogy a székely vidék a különben elég szaporátlan Erdély gyermekekben gazdagabb részéhez tartozik s ime a halálozási arány ott kivétel nélkül igen alacsony, mindenütt 30⁰/₀₀ alatt áll, sőt akárhány járásban 27⁰/₀₀ alá süllyed.

A tótok halálozási aránya szorososan a szaporasághoz simul. A gyermekben gazdag északnyugati és nyugati nyelvhatár körül igen nagy a halandóság, ellenben mérsékelt, sőt alacsony ott, hol kisebb, illetőleg határozottan alacsony a születési arány.

A kis ruthen nemzetiség halálozása egészben magasnak tűnik ugyan fel, de semmi esetre sem nagyobb mértékben, mintsem azt a felettébb nagy gyermekáldás érthetővé teszi.

Mint a születésnél, úgy a halálozásnál is két részre szakad az oláh nemzetiségű lakosság. Az anyaország oláhjai északon és nyugaton egészen csaknem a Marosig szaporák, de egyuttal erős halálozást is mutatnak. E vonások kiterjednek a Bihar hegy-ségben s attól keletre a Marosig és Szamosig lakó oláhokra is. Az Érczhegységtől délre az Al-Dunáig s aztán a Romániával határos, valamint az északi erdélyi megyékben alacsony a halálozás.

Ugy a szerbek, mint a horvátok halálozása — a mennyire a területi megosztásból következtetni lehet, — magas. Kivételt képez az a gyermekszegény vidék, mely Belováron át a Drávától a Szávaig vonul és kisebb kivételek a hegyes délnyugati részekben észlelhetők, hol nagy szaporaság dacára mérsékelt a halálozás.

A német anyanyelvűek annyira elszórva lanknak, hogy azok magatartását csak egyes vidékeken s inkább hozzávetőleg állapíthatjuk meg. A szóban forgó két év adatai szerint a nyugati határszél németei a születési aránynak megfelelő mérsékelt halálozást, Baranya egy részében kedvezőtlen, másutt kedvező viszonyokat mutatnak. Az erdélyi szászok halálozása — megfelelően a nagyon alacsony gyermekszámnak — felettébb alacsonynak látszik.

A most nyert képet kiegészíti, illetve sokban jobb felvilágosítást is nyújt a felekezetek halálozási viszonyainak ismerete. Itt a statisztika teljesen közvetlen forrásból merít, a mennyiben

¹⁾ Lásd e térképet a »Magyar statisztikai közlemények« új folyamának I. kötetében. (A Magyar korona országában az 1891. év elején végrehajtott népszámlálás eredményei. I. rész.)

läuterung der die Sterblichkeit beeinflussenden Factoren eigentlich unmöglich macht, nachdem der Einfluss des Geburts-Verhältnisses auf die Sterblichkeit sämtliche übrigen Factoren dermassen in den Hintergrund drängt, dass das, was im Obigen bezüglich der das Geburts-Verhältniss beherrschenden Regelmässigkeit bereits angeführt wurde, hier höchstens nur wiederholt werden könnte. Statt dieser Wiederholung, werden wir die Sterblichkeit nach den einzelnen Nationalitäten, nachher nach den einzelnen Confessionen und endlich nach Provinz- und städtischer Bevölkerung einer Untersuchung unterziehen.

Die Mortalitäts-Verhältnisse der Nationalitäten können nur indirecte, auf Grund des Gebietes mit Hilfe der ethnographischen Karte¹⁾ und auf diese Weise auch nur insoferne angegeben werden, als dies die Methode überhaupt zulässt.

Das erste Ergebniss der Vergleiches dieser beiden Karten ist, dass in welcher grossem Masse sich die ungarische Bevölkerung diesseits des Királyhágó einer Fruchtbarkeit erfreut, ebenso gross unter derselben auch die Sterblichkeit ist. Es zeigt die ungarische Nationalität sowohl im grossen Alföld, als auch in der Umgegend der oberen Donau sehr ungünstige Mortalitäts-Verhältnisse. Eine Ausnahme kann nur in einzelnen, besonders in den kinderärmeren Bezirken des Comitates Pest angetroffen werden. Jene ungarischen Theile am rechten Donauufer, wo das Verhältniss der Geburten ein niederes ist, zeigen gleichzeitig günstige Mortalitäts-Verhältnisse, obwohl einzelne ungarische Bezirke der Comitate Somogy, Tolna und Veszprém ziemlich schlecht stehen, was jedoch, wie bereits in einer Anmerkung erwähnt wurde, die Folge ausnahmsweiser Zustände sein kann. Entschieden erfreulich ist aber die Lage der Székler. Es war bereits angedeutet, dass das Székler-Land zu den kinderreicheren Theilen des übrigen minder fruchtbaren Siebenbürgens gehört und es gestaltet sich das Mortalitäts-Verhältniss trotzdem ohne Ausnahme sehr nieder und steht überall unter 30⁰/₀₀, in mehreren Bezirken sogar unter 27⁰/₀₀.

Das Mortalitäts-Verhältniss der Slovaken richtet sich genau nach der Fruchtbarkeit. Um die kinderreiche nordwestliche und westliche Sprachengrenze ist die Sterblichkeit eine äusserst grosse, eine mässige, sogar eine geringe aber dort, wo das Geburts-Verhältniss ein minderes, beziehungsweise ein entschieden niederes ist.

Die Sterblichkeit, der kleinen ruthenischen Nationalität scheint zwar im Ganzen genommen eine hohe zu sein, jedoch ist dieselbe keines Falls grösser, als dies der überaus grosse Kindersegen verständlich erscheinen lässt.

Die walachische Bevölkerung zerfällt, gleich wie bei den Geburten so auch bezüglich der Sterblichkeit, in zwei Theile. Die Walachen des Mutterlandes sind gegen Norden und Westen fast bis zu der Maros fruchtbar, zeigen gleichzeitig aber auch eine hohe Sterblichkeit. Diese Charakteristik bezieht sich auch auf die im Bihar Gebirge und von hier aus gegen Osten bis zur Maros und Szamos wohnhaften Walachen. Vom Erzgebirge gegen Süden bis zur unteren Donau, nachher in den mit Rumänien benachbarten und in den nördlichen Comitaten Siebenbürgens ist die Sterblichkeit eine geringe.

Das Mortalitäts-Verhältniss gestaltet sich sowohl bei den Serben, als auch bei den Kroaten — in soweit aus deren territorialer Vertheilung gefolgert werden kann — hoch. Eine Ausnahme bildet die kinderarme Gegend, welche sich über Belováron von der Drau bis zur Save erstreckt; geringere Ausnahmen können in den südwestlichen bergigen Theilen wahrgenommen werden, wo trotz der grossen Fruchtbarkeit die Sterblichkeit eine mässige ist.

Der Theil der Bevölkerung, dessen Muttersprache die deutsche ist, wohnt im Lande so zerstreut, dass das Verhalten desselben nur in einzelnen Gegenden und auch hier nur annähernd festgestellt werden kann. Nach den Angaben der in Rede stehenden zwei Jahre zeigen die Deutschen an der westlichen Grenze des Landes eine dem Geburts-Verhältniss entsprechende mässige Sterblichkeit, in einem Theile des Comitates Baranya ungünstige, anderwärts aber günstige Verhältnisse. Die Sterblichkeit der Sachsen in Siebenbürgen scheint der niederen Anzahl der Kinder entsprechend, eine überaus geringe zu sein.

Das soeben gezeichnete Bild ergänzt, beziehungsweise eine viel bessere Aufklärung gibt die Erörterung der Mortalitäts-Verhältnisse der einzelnen Confessionen. Diesbezüglich entnimmt

¹⁾ Siehe diese Karte im »I. Bande der neuen Folge der ungarischen statistischen Mittheilungen.« (Die Ergebnisse der am Anfange des J. 1891 in den Ländern der ung. Krone vollzogenen Volkszählung. I. Theil.)

az elhunytak vallása ki van mutatva, s így a halottak száma közvetlenül összemérhető az élőkével. Az egész Magyarbirodalomban esett ezer előre elhunyt:

a római katolikusoknál	34°0
<i>bei den Röm.-Katholischen</i>	
a görög katolikusoknál	34°2
<i>bei den Griechisch-Katholischen</i>	
a görög keletiekénél	35°0
<i>bei den Griechisch-Orientalischen</i>	
az ágostai evangélikusoknál	30°1
<i>bei den Evang. Augsb. Confession</i>	

Legcsekélyebb a halálozás a zsidóknál. Itt ugyanis ezer előre nem is egészen 20 halálozás jut; oly arány, mely rendkívül messze elmarad az országos átlagtól. Kedvezők még a viszonyok a protestáns felekezeteknél, bár nem oly mértékben, hogy az a születési arány alacsony voltát ellensúlyozni képes volna. Határozottan magas a halálozás a katolikusoknál és legmagasabb a görög-keleti egyházban. Ez utóbbi egyház híveinek nagy halandósága annyival feltűnőbb, mert, mint láttuk, e felekezet szaporasága jóval kisebb, mint a katolikus felekezeteké.

Tisztább képet kapunk akkor, ha az egyes felekezetek halálozási viszonyait országrészek szerint vizsgáljuk, arra szorítokozva, hogy azon felekezetek halandósági arányát közöljük, a melyek legalább is 2°/o-át képezik az illető országrészek népességének. Jutott ezer előre az 1890. és 1891. évek átlagában elhunyt:

	róm. katolikusoknál <i>bei den Röm.-Katholischen</i>	görög katolikusoknál <i>bei den Griech.-Katholischen</i>	görög keletiekénél <i>bei den Griech.-Oriental.</i>	ágostaiaknál <i>bei den Evang. Augsb. Confession</i>	reformátusoknál <i>bei den Reformierten</i>	unitáriusoknál <i>bei den Unitariern</i>	zsidóknál <i>bei den Israeliten</i>
a Duna bal partján <i>am linken Donauufer</i>	35°1	—	—	23°0	29°5	—	19°5
a Duna jobb partján <i>am rechten Donauufer</i>	32°5	—	—	29°2	29°6	—	19°7
a Duna-Tisza közén <i>im Donau-Theiss Becken</i>	36°1	—	39°7	30°2	31°7	—	20°4
a Tisza jobb partján <i>am rechten Theissufer</i>	35°0	35°2	—	30°9	32°9	—	20°2
a Tisza bal partján <i>am linken Theissufer</i>	37°0	36°7	42°7	36°1	33°7	—	19°6
a Tisza-Maros szögén <i>im Theiss-Maros Becken</i>	32°9	34°6	36°8	38°8	33°4	—	—
Erdélyben <i>in Siebenbürgen</i>	27°5	31°8	30°0	24°4	27°8	25°6	—
Horvát-Szlavonországban <i>in Kroatien-Slavonien</i>	32°8	—	34°2	—	—	—	—

Ugy a két, illetve három protestáns felekezet, mint a zsidóság ugyszólván mindenütt kisebb halandóságot mutat, mint a többi felekezet; egyetlen feltűnőbb kivételt az ágostaiaknál a Tisza-Maros szögén találunk, de ott e felekezet elenyésző kis töredéket képez. Ugyanezt láttuk fentebb a születési aránynál: születés és halálozás tehát e tekintetben párhuzamosan haladnak. A mi a római katolikusokat illeti, feltűnő azok kedvező helyzete Erdélyben, mi nyilván összefügg a székelység, nevezetesen Csik megye lakosságának alacsony halálozási arányával. A többi országrészekben magas halálozást találunk e felekezetnél: így a Duna bal partján, a Duna-Tisza közén és a Tisza két partján a 35°/o-et eléri, illetve túlhaladja a halálozás. Ugyanezen országrészek azok, a melyekben, mint láttuk, nagyon sok az ujszülött e felekezetnél. A görög katolikusok helyzete, Erdélyt kivéve, kedvezőtlen, mi természetesen összefügg e felekezet nagy szaporaságával. A legfeltűnőbb ellentéteket országrészről országrészre a görög-keletiekénél találjuk. Nagyon alacsony ezeknél a halálozási arány Erdélyben, ijesztően magas — a legmagasabb, minőt találunk, a Tisza bal partján — 42°7 ezerre — s igen magas a Duna-Tisza közén, majd 40 (pontosan 39°7) ezerre, sőt magas még a Tisza-Maros szögén is. E tények arra vallanak, hogy a görög-keleti egyházhoz tartozó két nemzetiség közül az oláh a

die Statistik die Daten aus einer unmittelbaren Quelle, denn es kann, nachdem die Religion der Verstorbenen nachgewiesen erscheint, die Anzahl derselben mit jener der Lebenden unmittelbar verglichen werden. Im ganzen Königreiche Ungarn entfielen auf 1000 Lebende Verstorbene:

az ev. reformátusoknál	31°7
<i>bei den Reformierten</i>	
az unitáriusoknál	25°8
<i>bei den Unitariern</i>	
a zsidóknál	19°6
<i>bei den Israeliten</i>	

Die geringste Sterblichkeit zeigen die Israeliten, es entfallen nämlich bei diesen auf 1000 Lebende nicht ganz 20 Sterbefälle, ein Verhältnis, welches stark unter dem Landes-Durchschnitte bleibt. Günstig gestalten sich die Verhältnisse auch bei beiden evang. Confessionen; obwohl nicht in solchem Masse, dass hiedurch das niedere Geburts-Verhältniss paralytirt wäre. Entschieden hoch ist die Sterblichkeit unter den Katholiken; am höchsten jedoch bei den Griech.-Orientalischen. Die grosse Sterblichkeit unter den Gläubigen dieser letzteren Confession ist umsomehr auffallend, weil, wie schon ersichtlich war, diese Confession viel weniger fruchtbar ist, als die Röm.-Katholische.

Ein deutlicheres Bild erhalten wir, wenn die Mortalitäts-Verhältnisse der einzelnen Confessionen nach Landestheilen untersucht werden; es werden jedoch die Mortalitäts-Verhältnisse nur jener Confessionen mitgetheilt, welche wenigstens 2°/o der Bevölkerung des betreffenden Landestheiles betragen. Es entfielen auf 1000 Lebende im Durchschnitte der Jahre 1890 und 1891 Verstorbene:

Es zeigen sowohl die beiden beziehungsweise die drei protestantischen Confessionen, als auch die Israeliten sozusagen überall eine geringere Sterblichkeit als die übrigen Confessionen, eine einzige auffallendere Ausnahme bildet die Evang. Augsb. Confession im Teiss-Maros Becken, doch macht diese Confession in dem genannten Landestheil bloß einen verschwindend kleinen Bruchtheil der Bevölkerung aus. Dasselbe war früher bei dem Geburts-Verhältnisse ersichtlich; die Geburten und Sterbefälle schreiten mithin parallel neben einander. Was die Röm.-Katholischen anbelangt, so fällt deren günstige Lage in Siebenbürgen auf, was offenbar mit dem niederen Mortalitäts-Verhältnisse der Székler, namentlich der Bevölkerung des Comitatus Csik, im Zusammenhange steht. In den übrigen Landestheilen sehen wir unter den Gläubigen dieser Confession eine hohe Sterblichkeit obwalten, so erreicht beziehungsweise übertrifft die Sterblichkeit am linken Donauufer, im Donau-Theiss Becken und an den beiden Ufern der Theiss 35°/o. Diese Landestheile sind diejenigen in welchen, wie ersichtlich war, Neugeburten bei dieser Confession in sehr grosser Anzahl vorkommen. Die Lage der Griech.-Katholischen ist, mit Ausnahme Siebenbürgens, überall eine ungünstige, dies steht aber mit der starken Fruchtbarkeit dieser Confession im natürlichen Zusammenhange. Die auffallendsten Gegensätze zeigen von Landestheil zu Landestheil die Griech.-Orientalischen. Sehr nieder ist bei diesen das Mortalitäts-Verhältniss in Siebenbürgen, ausserordentlich hoch — das höchste welches bisher vorkommt — am linken Theissufer — 42°7 auf Tausend, — und sehr hoch im Donau-Theiss Becken, fast 40 (präcise 39°7) auf Tausend, auch im Theiss-Maros Becken gestaltet sich das Mortalitäts-Verhältniss hoch. Diese Thatsachen

Királyhágón túl kedvező, azon innét rossz halálozási viszonyok közt él, hogy továbbá a másik ide tartozó nemzetiség, a szerb, határozottan magas halálozási aránnyal válik ki, bár a Dráván túl ez arány mérsékeltebb, mint azon innét. Összevetve e mozzanatok a születési arányról fentebb mondottakkal: azt látjuk, hogy Erdélyben az oláhok szaporatlanságát ellensúlyozza azok csekély halandósága, ellenben a Tisza bal partján a szóban forgó két évben határozottan megfogyás állott be náluk s a Tisza-Maros szögén is valószínűleg csak a szaporább szerbeknek tulajdonítható, hogy a görög-keletiek születési aránya túlhaladja a halálozást.

Feltűnik a felekezeti arányszámok vizsgálatánál az, hogy a zsidók halálozási aránya az ország azon öt részében, melyben e vallás követői a népesség 2°/_o-át meghaladják, egészen egyforma alacsony színvonalon állapodik meg, holott a szaporaság tekintetében ez országrészekben elég jelentékeny különbségek állanak fenn. Így a Tisza két partján lakó, jó részben ujonnan bevándorlott zsidók halálozási aránya 20²—20⁴ ezerre, holott a születési arány itt magas: 41—44 ezerre. Hogy azon megyékben, melyekben a zsidók a lakosságnak több mint 10°/_o-át teszik, mily alacsony e felekezet halálozása, szemben a keresztény népelemekkel, azt a következő táblázat tünteti fel. Meghalt ezerre:

	Máramaros	In den Comitaten			
		Bereg	Ugocea	Ung	Zemplén
a zsidók között	21 ²	20 ⁹	15 ⁶	18 ⁵	19 ⁴
bei den Israeliten					
a keresztények közt	34 ⁶	37 ⁷	38 ²	33 ⁴	32 ⁹
bei den Christen					

E táblázat feltűnő nagy különbségekről tanuskodik a keresztény és zsidó felekezetek halandósága tekintetében. Semmi kétség, hogy északkeleti megyéink mérsékeltebb halálozási arányukat jó részben a zsidók jelentékeny számának köszönhetik. Hogy azonban itt nem játszik-e közbe a zsidók anyakönyvezésének teljesen el nem háriható hiányossága: nem tudjuk eldönteni; minden bizonytalansággal van dolgunk, a mely azonban összhangban áll a zsidóknak tényleg mutatkozó nagy szaporodásával.

A halálozás alacsony volta, mely a zsidókat jellemzi, fővárosunkban is észlelhető. Ha ugyanis a nagyobb felekezetekre szoritkozunk, azt találjuk, hogy Budapesten az 1890. és 1891. év átlagában elhunyt ezerre:

a római katolikusoknál (a görög katolikusok befoglalásával)	33 ⁰
bei den Röm.-Katholischen (mit Inbegriff der Griech.-Katholischen)	
az ágostai evangélikusoknál	29 ⁰
bei den Evang. Augsburg. Confession	
a reformátusoknál	27 ⁴
bei den Reformirten	
a zsidóknál	19 ⁰
bei den Israeliten	

A felekezeti arányok tehát itt is hasonló fokozatokat mutatnak, mint a biródomi átlagban.

Fentebb tüzetesen megemlékeztünk az ország azon jársáiról, illetve megyéiről, melyekben az össznépeesség, vagy legalább egyes felekezetek nagyon szaporatlanoknak mutatkoznak. Nem érdektelen e vidékek halálozási viszonyainak kutatása a felekezetek megkülönböztetésével.

A Duna jobb parti oliganthropikus vidékek közül a következőket foglaljuk össze egy táblázatba:

beweisen, dass von den der griech.-orient. Kirche angehörigen zwei Nationalitäten, die Walachen jenseits des Királyhágó günstige, diesseits aber ungünstige Mortalitäts-Verhältnisse aufweisen; ferner dass die andere dieser Confession angehörige Nationalität, die Serben, mit einem entschieden hohen Mortalitäts-Verhältnisse hervorrangen, dasselbe is jedoch jenseits der Drau ein mässigeres, als im Mutterlande. All' diese Momente mit den im Obigen über die Geburten Angeführten zusammengefasst: erhellt, dass in Siebenbürgen geringe Fruchtbarkeit der Walachen durch die geringe Sterblichkeit derselben paralysirt wird, dass am linken Theissufer aber während der in Rede stehenden zwei Jahre bei denselben eine entschiedene Abnahme eintrat und dass im Theiss-Maros Becken wahrscheinlich nur die fruchtbareren Serben es verursachten, dass das Geburts-Verhältniss bei den Griech.-Orientalischen das Mortalitäts-Verhältniss übersteigt.

Bei Untersuchung der confessionellen Verhältnisszahlen fällt es auf, dass das Mortalitäts-Verhältniss der Israeliten in jenen 5 Landestheilen, wo die Anhänger dieser Confession mehr als 2°/_o der Bevölkerung betragen, auf einem gleich niederen Niveau verbleibt, wo doch hinsichtlich der Fruchtbarkeit in diesen Landestheilen ziemlich bedeutende Unterschiede bestehen. So beträgt an den beiden Ufern der Theiss das Mortalitäts-Verhältniss der zum grössten Theil in neueren Zeit eingewanderten Israeliten 20²—20⁴ auf Tausend, wo doch das Geburtsverhältniss ein hohes ist, 41—44 auf Tausend. Wie nieder sich die Sterblichkeit dieser Confession in den Comitaten, wo die Israeliten mehr als 10°/_o der Bevölkerung ausmachen, den christlichen Confessionen gegenüber gestaltet, darüber gibt nachstehende kleine Tabelle Aufschluss. Sterbefälle entfallen auf Tausend:

Diese Tabelle zeigt auffallend grosse Unterschiede hinsichtlich der Mortalität der Christen und der Israeliten. Es unterliegt keinem Zweifel, dass die nordöstlichen Comitate das mässigere Mortalitäts-Verhältniss zum guten Theile der beträchtlichen Anzahl der Israeliten verdanken können. Ob aber hier nicht etwa auch die gänzlich kaum vermeidbare Mangelhaftigkeit der israelitischen Matrikelführung mitspielt, dies zu entscheiden sind wir leider nicht im Stande, jedesfalls stehen wir einer ungewöhnlichen Erscheinung gegenüber, die jedoch mit der thatsächlich ersichtlichen Zunahme der Israeliten im Einklange steht.

Die niedere Sterblichkeit, welche die Israeliten charakterisirt, kann auch in der Hauptstadt wahrgenommen werden. Beschränken wir uns nämlich auf die grösseren Confessionen, so finden wir, dass in Budapest im Durchschnitte der Jahre 1890 und 1891 auf Tausend Sterbefälle entfielen:

Die confessionellen Verhältnisse zeigen mithin auch hier ähnliche Stufen, wie im Landes-Durchschnitte.

Im Obigen wurde eingehende Erwähnung gethan von jenen Bezirken beziehungsweise Comitaten des Landes, in welchen die Gesamt-Bevölkerung oder wenigstens einzelne Confessionen eine äusserst geringe Fruchtbarkeit zeigen. Nicht uninteressant ist die Erörterung der Mortalitäts-Verhältnisse dieser Gegenden, bei Unterscheidung der Confessionen.

Von den oliganthropischen Gegenden des rechten Donauufers fassen wir nachstehende in einer Tabelle zusammen:

			jutott ezer lélekre halálozás Es entfielen auf Tausend Seelen Sterbefälle	
			a róm. katolikusoknál bei den Römisch-Katholischen	a helvéteknél bei den Reformirten
Comitat	Baranya vármegye	baranyavári járás	26'7	22'3
		<i>Baranyavárer Bezirk</i>		
»	»	pécsi járás	25'4	—
		<i>Pécs-er B.</i>		
»	»	siklósi járás	26'8	23'3
		<i>Siklos-er B.</i>		
»	»	szt-lőrinczi járás	26'8	26'0
		<i>Szt.-Lőrincz-er B.</i>		
»	Somogy	tabi járás	32'0	32'4
		<i>Tab-er B.</i>		
»	Tolna	központi járás	31'4	27'7
		<i>Central B.</i>		
»	Veszprém	enyingsi járás	28'1	26'5
		<i>Enying-er B.</i>		

Mint látjuk, a gyermekekben oly szegény reformátusoknál a halálozás is csekélyebb mérvű ugyan, mint a római katolikusoknál, de a különbség távolról sem oly nagy, hogy a születési hiányt ellensúlyozhatná. Ha a halálozási arányszámot a születésivel egybevetjük, azt találjuk, hogy a szóban forgó járások közül valamennyiben jelentékeny születési többlet mutatkozik a római katolikusoknál, ellenben a helvéteknél kivétel nélkül apadás van (mindig az 1890. és 1891. évek egybefoglalásával) mind a hat fent kiemelt járásban, sőt, mint az alábbi számok mutatják, az összes járásokat egybefoglalva Baranya és Tolna megyékben két év alatt jelentékenyen megfogytak a reformátusok. Volt ugyanis e felekezetről ezer főre a két év átlagában:

	születés Geburten	halálozás Sterbefälle	fogyás Abnahme
im Comitatus Baranya vármegyében	20'4	23'8	3'4
» Tolna »	27'2	29'0	1'8

A két évben együtt tehát az első helyen említett megye helvét hitű népessége majd 7 ezredrészszel, Tolna megye reformátusai 3'6 ezredrészszel megfogytak. Somogy megye reformátusai sem fogyást, sem szaporodást nem mutatnak, míg Veszprém megyében egy parányi születési többlet, ezerre évente 0'7 jelentkezett.

Halálozási többletet találunk az ágostai hitűeknél Bars megye lévai járásában, Hont megye báti és korponai járaibaiban, sőt az egész megyét egybefoglalva, a megye összes ágostai evangélikus népességénél. Ez oliganthropikus vidék folytatásaként szintén halálozási többletre akadunk Nógrád megye gácsi járásának mondott felekezeti lakosságánál.

Az erdélyi százsok viszonyainak jellemzésére álljanak itt a következő halálozási arányszámok. Jutott halálozás ezer:

Comitat	rom. kath. Röm.-Kath.	g. kath. Griech.-Kath.	gör. keleti Griech.-Orient.	ág. evang. Ev. Augsb. C.	reform-ra Reformirte
Besztercze-N. vm. bessenyői járás	26'0	—	38'7	30'4	—
» N.-Küküllő vm. kóhalmi járás	27'2	—	22'2	22'7	24'1
» » » szt-ágothai járás	26'0	—	22'5	20'1	—
» Brassó » alvidéki járás	—	—	27'5	25'3	—
» » » felvidéki járás	—	—	31'5	25'3	—
» Szeben » nagyszebeni járás	—	27'2	23'9	20'1	—
» » » ujejházi járás	—	22'3	21'5	21'6	—

Mint látható, az alacsony születési aránynak általában alacsony halálozás is felel meg: hazai viszonyaink közt rendkívül kedvező halálozási számok azok, amelyek N.-Küküllő vagy Szeben megye egyes járaibaiban az ágostai evang. vallást követő százsoknál találunk. Kivételt képez a Besztercze-Naszód megyéhez tartozó

Wie ersichtlich, ist bei den so kinderarmen Reformirten die Sterblichkeit zwar auch eine minderere als bei den Röm.-Katholischen, der Unterschied ist aber bei weitem nicht so gross, dass hiedurch der Mangel an Geburten paralysirt werden könnte. Vergleichen wir das Mortalitäts-Verhältniss mit dem Geburts-Verhältniss, so finden wir, dass in den in Rede stehenden sämtlichen Bezirken bei den Röm.-Katholischen ein bedeutender Geburts-Überschuss, bei den Reformirten hingegen (immer im Durchschnitte der Jahre 1890 und 1891) in allen sechs angeführten Bezirken ohne Ausnahme eine Abnahme constatirt werden kann; es ist sogar, wie dies nachstehende Zahlen beweisen, bei den Reformirten während der zwei Jahre in sämtlichen Bezirken der Comitatus Baranya und Tolna eine bedeutende Abnahme bemerkbar. Es entfielen nämlich bei dieser Confession auf 1000 Seelen im Durchschnitte der beiden Jahre:

In den beiden Jahren ergab sich mithin bei den Reformirten im ersteren Comitatus eine Abnahme von fast 7⁰/₁₀₀, im letzteren aber eine von 3'6⁰/₁₀₀. Die Reformirten des Comitatus Somogy zeigen weder eine Zunahme, noch eine Abnahme; im Comitatus Veszprém hingegen kam ein ganz geringer Geburts-Überschuss — jährlich auf Tausend 0'7 — zum Vorschein.

Ein Mortalitäts-Überschuss kann bei den evang. Augsb. Confession im Léva-er Bezirk des Comitatus Bars, in den Báb-er und Korpona-er Bezirken des Comitatus Hont, ja sogar das ganze Comitatus zusammengefasst bei der gesammten Bevölkerung evang. Augsburgischer Confession wahrgenommen werden. Als Fortsetzung dieser oliganthropischen Gegend treffen wir ebenfalls auf einen Mortalitäts-Überschuss bei der Bevölkerung besagter Confession im Gács-er Bezirk des Comitatus Nógrád.

Zur Charakterisirung der Verhältnisse der Sachsen in Siebenbürgen mögen hier folgende Mortalitäts-Verhältnisszahlen Platz haben. Es entfielen Sterbefälle auf Tausend:

Wie ersichtlich, entspricht dem niederen Geburts-Verhältnisse im Allgemeinen auch ein niederes Mortalitäts-Verhältniss als sehr günstige Mortalitäts-Verhältnisse sind in Ungarn diejenigen anzusehen, welche in einzelnen Bezirken der Comitatus N.-Küküllő oder Szeben bei den der evangelischen Augsburgischer Confession angehörigen Sachsen wahrgenommen wer-

bessenyői járás, hol a halálozás egészen tekintélyes s az alacsony születési aránnyal — 24's ezerre — összevetve, az ottani ág. evangélikusok erős fogyását jelenti, mi természetesen kivételesen ható okok következménye, s így egészen ideiglenes tünet lehet. Egészben véve azt mondhatjuk, hogy — különösen a duna-drávai közeli oliganthropikus vidékekkel, illetve felekezetekkel összehasonlítva, a szász vidék halálozási viszonyai kedvezők, s a születések ritkaságát ellensúlyozza a halálesetek alacsony száma, úgy, hogy a természetes népszaporodás, melyet a születési többlet hoz kifejezésre, egészen kielégítő.

Azokban az oláh járásokban, melyekben kevés az ujszülött, mint részben táblázatunk is mutatja, nagyon alacsony a görögkeletiek halálozási aránya is. E szabály alul azonban kivételt képeznek Krassó-Szörény megye, hol alig van különbség e felekezet születési és halálozási aránya közt, levén a halálozás ezer lélekre 29'4, sőt a gyermekekben oly szegény oraviczai járásban a halálozások — ezerre 28'1 — erősen túlhaladják a születéseket, mi ott különben a görög-katolikusokra is áll. Jellemző e megyére nézve, hogy az ott csekély kisebbséget képező római katolikus felekezet, melynek hivei jobbadán németek, egy kis részben magyarok, feltűnő erőteljes szaporaságot mutat: míg ugyanis a megyei születési arányszám e felekezetnél 39'7, addig a halálozási arány csak 29'1. E jelenség egyuttal természetes magyarázatául szolgálhat annak a nem csekély előhaladásnak, melyet e határszéli megyében a magyar és német elem az oláh rovására 1880-tól 1890-ig felmutat. Hozzátehetjük ehhez, hogy a szomszédos Temes megye oláh többségű járásai, mérsékelt születési arány mellett, egészen magas halálozást mutatnak, miért a fejlődés ott is kedvezőtlen volt e nemzetiségre nézve.

Hátra van még, hogy a vidéki és városi népesség halálozási viszonyai közt tegyünk megkülönböztetést. A szokott alaplól kiinduló számítás a következő arányokra vezet. Jutott ezer lélekre az 1890—1891. évek átlagában elhunyt:

a vidéken:	32'9
<i>in der Provinz</i>	
a 27 törvényhatósági j. f. városban	36'4
<i>in den 27 Städten mit Municipium</i>	
Budapesten:	29'8
<i>in Budapest</i>	

E szerint a városokban általában jóval nagyobbak mutatkozik a halandóság, mint a vidéken, de örvendetes kivételt látszik alkotni fővárosunk. Miután azonban a halálozási valószínűség tudvalevőleg nagy mértékben függ az életkortól, a vidéki és városi s aztán a fővárosi népesség összetétele pedig a lakosság korviszonyai szempontjából igen nagy ellentéteket mutat fel: e számok megítélését későbbre kell halasztanunk. (Ld. a halálozás a különböző életkorokban cz. fejezetet.)

2 A régebbi évek halálozási viszonyai.

A halálozásokra vonatkozó régebbi adatok alapján a Magyar birodalomnak, illetve az anyaországnak halálozási számait a következő táblázatban állítottuk össze:

den können. Eine Ausnahme bildet der Bessenyő-er Bezirk des Comitatus Besztercze-Naszód, wo die Sterblichkeit eine ziemlich ansehnliche ist und mit dem niederen Geburts-Verhältnisse — 24's auf Tausend — combinirt, die starke Abnahme der dortigen evang. Augsb. Confession bedeutet. Dies mag aber die Folge ausnahmsweiser Ursachen und so nur eine zeitweilige Erscheinung sein. Im Allgemeinen kann behauptet werden, dass, im Vergleiche besonders zu den oliganthropischen Gegenden beziehungsweise Confessionen zwischen der Donau und der Drau, die Mortalitäts-Verhältnisse der sächsischen Gegenden günstig sind und dass die geringe Anzahl der Geburten durch die niederen Verhältnisse der Sterbefälle paralysirt wird, so dass die natürliche Zunahme der Bevölkerung, die durch den Überschuss an Geburten zum Ausdrucke gelangt, eine ganz befriedigende ist.

In den walachischen Bezirken, wo die Anzahl der Neugeburten eine geringe ist, wie dies zum Theile auch unsere Tabelle nachweist, gestaltet sich das Mortalitäts-Verhältniss der Griech.-Orient. ebenfalls sehr nieder. Eine Ausnahme von dieser Regel bildet das Comitatus Krassó-Szörény, wo zwischen dem Geburts- und Mortalitäts-Verhältnisse dieser Confession kaum ein Unterschied besteht, indem die Sterblichkeit auf 1000 Seelen 29'4 beträgt, in dem so kinderarmen Oravicza-er Bezirk die Sterbefälle — auf Tausend 28'1 — die Geburten sogar stark übertreffen, was dort übrigens auch bezüglich der Griech.-Katholischen zutrifft. Charakteristisch ist es für dieses Comitatus, dass dort die eine geringe Minderheit bildende röm.-katholische Confession, deren Anhänger meistens Deutsche und nur in geringem Theile Ungarn sind, eine auffallend kräftige Zunahme aufweist; während nämlich bei dieser Confession das Comitatus-Geburts-Verhältniss 39'7 beträgt, beziffert sich das Mortalitäts-Verhältniss nur mit 29'1. Diese Erscheinung kann gleichzeitig als natürliche Erklärung für den nicht geringen Fortschritt dienen, welchen in diesem Grenz-Comitatus das ungarische und deutsche Element zum Nachtheile der Walachen seit dem Jahre 1880 bis 1890 bekundet. Es kann noch beigefügt werden, dass die der Mehrzahl nach durch Walachen bewohnten Bezirke des benachbarten Comitatus Temes neben einem mässigen Geburts-Verhältnisse ein hohes Mortalitäts-Verhältniss zeigen, weshalb die Entwicklung für diese Nationalität sich auch hier ungünstig gestaltete.

Es erübrigt noch die Unterscheidung der Mortalitäts-Verhältnisse der Provinz- und der städtischen Bevölkerung. Die aus der gewohnten Grundlage ausgehende Berechnung führt zu folgenden Verhältnissen. Es entfielen auf 1000 Seelen im Durchschnitte der Jahre 1890 und 1891 Verstorbene:

Nach diesen Angaben ist die Sterblichkeit in den Städten eine bedeutend grössere als in der Provinz; eine erfreuliche Ausnahme scheint die Hauptstadt zu bilden. Nachdem aber die Wahrscheinlichkeit der Sterbefälle bekanntermassen hauptsächlich von dem Alter abhängt, die Zusammensetzung der Provinz-, der städtischen und hauptstädtischen Bevölkerung aber aus dem Gesichtspunkte der Altersverhältnisse sehr grosse Gegensätze zeigt: müssen wir die Beurtheilung dieser Zahlen auf später verschieben. (Siehe das Capitel: Sterblichkeit in den verschiedenen Altersklassen.)

2. Mortalitäts-Verhältnisse der früheren Jahre.

Auf Grund der älteren Daten wurden die auf die Sterblichkeit bezüglichen Angaben des Königreiches Ungarn beziehungsweise des Mutterlandes in nachstehender Tabelle zusammengestellt:

	Magyarbirodalom Königreich Ungarn	Anyországi Mutterland
1852	—	367.469 ¹⁾
1853	—	435.421 ¹⁾
1854	555.193	463.220 ¹⁾
1855	648.300	556.828 ¹⁾
1856	460.181	365.998 ¹⁾
1857	443.902	379.951 ¹⁾
1858	—	427.539 ¹⁾
1859	—	387.351 ¹⁾
1865	454.243	380.472 ¹⁾
1876	545.870	471.275
1877	562.760	491.962
1878	577.290	512.689
1879	557.013	492.376

E számok, házasságuk dacára, arról tanuskodnak, hogy hazánk népének halálozási viszonyai örvedetesen javultak. Daczára ugyanis annak, hogy a Magyarbirodalom népessége az ötvenes évek óta, különösen pedig 1880 óta erősen emelkedett, a halottak abszolút száma legujabban csak kevésbé magasabb, mint volt az ötvenes években. S ami tán még kedvezőbb jellemzi a beállott változást, az az a tény, hogy oly rendkívül magas halálozási arányok, mint régebben, most már egyáltalában kizártakul tekinthetők. Az ötvenes éveknek fent közölt halálozási adataiból pl. látjuk, hogy 1855-ben, mikor kolera pusztított hazánkban, az egész birodalom területén 648 ezer egyén hunyt el, tehát jóval több, mint 1876 óta, — jelentékenyen nagyobb népesség mellett, — bármely évben, miután, mint látjuk, az utolsó 16 év legmagasabb halálozási száma 584 ezeren alul áll (1880). De legmagasabb halálozási számokat a fenti táblázatba be nem foglalt 1866—1875. években találunk. Ez évek halálozási adatairól nem tudjuk, hogy azok a halva szülötteket magukban foglalják-e vagy sem. Ez az oka annak, hogy azokat a sorozatba bele nem vettük. Miután azonban azok — e kétség dacára — elég jó tájékozást nyújtanak s egymás közt feltétlenül összemérhetők, azokat im itt közöljük — de 1870-ig csak az anyaországra szorítkozva. Volt az elhunytak száma:

	Magyarbirodalom Königreich Ungarn	Anyországi Mutterland
1866	—	504.043 ¹⁾
1867	—	436.434 ¹⁾
1868	—	443.799 ¹⁾
1869	—	424.100 ¹⁾
1870	520'865	446.085 ¹⁾

Nagyon rossz év volt már az 1866-iki is, a mikor az anyaország halottainak száma oly magas volt, mint azt az utolsó évtizedben csak kivételesen találjuk. Ez évben is a kolerajárvány pusztított. De a legrosszabb idők a hetvenes évek elején virradtak ránk. Már 1871-ben nagyobb volt a halálozás, mint 1866-ban s majd akkora, mint 1855-ben. A kolera pusztításai megkezdődtek 1872-ben: ez év eladdig, úgy látszik, a legkedvezőtlenebb volt: az egész birodalomban 668.910 halálesetet jegyeztek fel. De messze túlszárnyalta ezt a szerencsétlen emlékü 1873. esztendő. Az egész birodalomban — főleg a kolera ádáz pusztításai következtében — a hivatalos adatok szerint 969.788 egyén hunyt el egy év alatt, tehát megközelítőleg 60—65 egyén ezerre. S a csapás utóhangjaként még 1874-ben is igen magas a halálozás s csak az 1875-iki évvel beszélhetünk ismét rendes viszonyokról.

Az 1881. év óta halálozási adatainkat az évi közép népességhez viszonyítva, a következő arányszámokat kapjuk. Jutott a Magyarbirodalomban ezer élöre elhunyt:

1881	34'4	1884	31'9
1882	35'3	1885	31'9
1883	32'2	1886	31'6

¹⁾ Az akkor még különálló katonai határvidék teljes levonásával.

	Magyarbirodalom Königreich Ungarn	Anyországi Mutterland
1880	583.954	520.012
1881	543.381	483.424
1882	561.863	500.902
1883	516.691	450.231
1884	504.730	438.442
1885	524.835	462.613
1886	527.938	467.471
1887	569.380	504.786
1888	545.169	478.206
1889	513.467	446.241
1890	563.609	489.840
1891	581.263	507.583

Diese Angaben beweisen, trotz ihrer Unvollständigkeit, dass die Mortalitäts-Verhältnisse der Bevölkerung des Landes sich in erfreulicher Weise günstiger gestalteten. Denn obwohl die Bevölkerung des Landes seit den 50-er Jahren, besonders aber seit den 80-er Jahren stark zunahm, ist in neuester Zeit die absolute Zahl der Verstorbenen nur um wenig höher als in den 50-er Jahren. Noch günstiger charakterisirt die eingetretene Änderung jene Thatsache, dass so ausserordentlich hohe Mortalitäts-Verhältnisse wie früher gegenwärtig überhaupt gänzlich ausgeschlossen sind. Aus den oben mitgetheilten Angaben der 50-er Jahre ist z. B. ersichtlich, dass im Jahre 1855, als im Lande die Cholera herrschte, in ganz Ungarn 648 Tausend Personen starben, mithin um Vieles mehr, als seit 1876 — bei einer bedeutend grösseren Bevölkerung — in irgend einem Jahr, weil wie ersichtlich, die höchste Mortalitäts-Zahl der letzten 16 Jahre unter 584 Tausend steht (1880). Die höchsten Mortalitäts-Zahlen können aber in den in obiger Tabelle nicht aufgenommenen Jahren 1866—1875 angetroffen werden. Bezüglich der Angaben dieser Jahre sind wir darüber im Unklaren, ob in denselben die Todtgeborenen mit enthalten sind oder nicht. Dies ist die Ursache, dass diese Jahre in die Reihenfolge nicht aufgenommen wurden. Nachdem aber diese Angaben — trotz des bestehenden Zweifels — eine ziemliche Orientirung geben und unter einander vollkommen vergleichbar sind, mögen dieselben hier Platz haben, jedoch nur bis zu dem Jahre 1870 und nur bezüglich des Mutterlandes. Es betrug die Anzahl der Verstorbenen:

	Magyarbirodalom Königreich Ungarn	Anyországi Mutterland
1871	625.699	535.350
1872	668.910	580.445
1873	969.788	874.055
1874	659.753	571.728
1875	575.361	501.001

Ein sehr ungünstiges Jahr war schon das Jahr 1866, als die Anzahl der Verstorbenen im Mutterlande eine so hohe war, dass während des letzten Jahrzehntes eine ähnliche nur ausnahmsweise angetroffen werden kann. In diesem Jahre herrschte ebenfalls die Cholera-Epidemie. Die schlechtesten Zeiten trafen aber mit Anfang der 70-er Jahre ein. Schon im Jahre 1871 war die Sterblichkeit eine grössere als im Jahre 1866 und eine fast so grosse wie im Jahre 1855. Die Verheerungen der Cholera begannen im Jahre 1872, dies Jahr schien das ungünstigste gewesen zu sein, im ganzen Königreiche wurden 668.910 Sterbefälle notirt. Dieses wurde aber sehr stark durch das unglückliche Jahr 1873 übertroffen. Im ganzen Lande starben — hauptsächlich zu Folge der schrecklichen Verheerungen der Cholera — nach den amtlichen Angaben — im Laufe eines Jahres 969.788 Individuen, nach annähernder Berechnung also 60—65 Personen von Tausend. Und gleichsam als Nachklang dieses Schicksalschlags war auch noch im Jahre 1874 die Sterblichkeit eine sehr hohe und nur seit dem Jahre 1875 kann neuerdings von regelmässigen Zuständen die Rede sein.

Vergleichen wir die Angaben über die Sterblichkeit seit dem Jahre 1881 mit der Bevölkerung im Jahresdurchschnitte, so erhalten wir folgende Verhältniszahlen. Es entfielen im Königreiche Ungarn auf 1000 Lebende Verstorbene:

1887	33'8	1890	32'4
1888	32'0	1891	33'1
1889	29'8		

¹⁾ Bei Abrechnung der damals noch selbstständigen Militärgrenze.

E viszonyszámok, melyek az előző évtizedekhez viszonyítva feltűnő csekély ingadozásokat mutatnak, az évtized folyamán két ízben szálltak le szokatlan alacsony színvonalra: 1884-ben 31-gyel és 1889-ben nem egészen 30-czal ezerre. Legrosszabbak voltak az évtized első évei; kedvezőtlen volt még az 1887. és ismét rosszabbodás mutatkozik az utolsó két évben. Az 1881—90. évtized közepes halálozási aránya 32⁴ ezerre; az 1890. évben tehát épp olyan, 1891-ben már valamivel magasabb mérvű volt a halálozás, mint a két népszámlálás közé eső tíz éves időszakban. A két legutolsó év különben annyival rosszabb színben tűnik fel, mert az ujszülöttek, a halálozási arány eme rendes megrontói, e két évben sokkal kisebb számra rúgtak, mint az előzőkben.

Nagyban és egészben azonban határozottan javuló irányzatot kell észrevennünk. Kivételesen az ötvenes és hatvanas években is voltak csekély halálozást mutató esztendőök, de ezeket, különösen sűrűen a hetvenes években, a halálnak nagyon borzasztó pusztításai váltották fel.

A hetvenes évek ijesztően magas halálozása idézte tudvalevőleg elő azt a meglepő tényt, hogy szaporaságáról általánosan ismert nemzetünk lélekszáma 11 évi időközben — az 1880 végén megejtett népszámlálás tanulsága szerint — alig emelkedett pár százezerrel.

Csakis a kilencedik évtized első felétől, nevezetesen 1883-tól számíthatjuk azt az időt, mikor a halálozás — szembeállítva nevezetesen a nagy természetes szaporasággal — állandóan mérsékelt színvonalra szállott alá, melynek megtartása, illetve további lejjebb szállítása közegészségügyi igazgatásunk s a nép értelmiségének természetszerű fejlődésével biztosítottnak látszik.

3. Halálozás nemek és kor szerint 1890 és 1891-ben.

A Magyarbirodalom egész területén elhunyt:

	férfi	nő
	Männer	Frauen
Im Jahre 1890-ben	286.114	277.495
» » 1891-ben	294.545	286.718
átlag — durchschnittlich	290.330	282.107

A két évi átlagban tehát a férfinépességben ezer főre 33⁵, a női népességben 32¹ halálozás esik. A férfi nem nagyobb halandósága e számokban egészen határozott kifejezést talál.

Halálozási statisztikai adataink egészen 1891. évig csak két korcsoportot különböztettek meg, u. m. az ötödik életév végeig s az öt éven túl meghaltakat. Ez osztályozás, bármily szegényes is, de legalább némi tájékozásul szolgálhat a gyermekhalandóság mérvére nézve. Elhunyt a két nem különválasztásával:

	5 év végeig bis Ende von 5 Jahren		5 éven túl über 5 Jahren	
	fiú Knaben	leány Mädchen	férfi Männer	nő Frauen
Im Jahre 1890-ben	153.413	135.892	132.711	141.603
» » 1891-ben	161.991	143.311	132.554	143.407
átlag — durchschnittlich	157.702	139.602	132.628	142.505

A népszámlálás által talált lélekszám és korviszonyok alapul vételével jutott ezer öt évig terjedő korban álló gyermekre a két év átlagában 121³ halálozás és pedig külön a fiúknál 129⁰, a leányoknál 113⁹ halálozás, mi annyit jelent, hogy egy-egy évben egyre-másra minden nyolczadik öt év alatti gyermek elpusztul s hogy a fiúknál a helyzet sokkal kedvezőtlenebb, mint a leányoknál. Az öt éven felüli népességben ezer főre 18⁴ haláleset jut

Diese Verhältnisszahlen, welche im Vergleiche zum vorigen Jahrzehnte ausserordentlich geringe Fluctuationen zeigen, sanken im Laufe des Jahrzehntes zweimal auf ein ungewöhnlich niederes Niveau: im Jahre 1884 mit 31 und im Jahre 1889 mit nicht ganz 30 auf Tausend. Am misslichsten gestalteten sich die ersten Jahre des Jahrzehntes, ungünstig war auch das Jahr 1887, in den beiden letzten Jahren traf neuerdings eine ungünstigere Gestaltung ein. Das durchschnittliche Mortalitäts-Verhältniss des Jahrzehntes von 1881—1890 beträgt 32⁴ auf Tausend; im Jahre 1890 war daher die Sterblichkeit eine eben solche, im Jahre 1891 schon eine etwas höhere als in den Decennium zwischen den beiden Volkszählungen. Die zwei letzten Jahre erscheinen deshalb in einem ungünstigeren Lichte, weil die Neugeburten, welche das Mortalitäts-Verhältniss gewöhnlich ungünstiger gestalten, in diesen beiden Jahren eine viel geringere Zahl ergaben, als in den Vorjahren.

Im Ganzen und Grossen kann jedoch entschieden eine günstigere Gestaltung wahrgenommen werden. Ausnahmsweise kamen auch in den 50-er und 60-er Jahren Jahre mit einer geringen Sterblichkeit vor, statt diesen trafen aber, besonders häufig in den 70-er Jahren, die grossen Verheerungen des Todes ein.

Die aussergewöhnlich hohe Sterblichkeit der 70-er Jahre verursachte bekanntermassen die auffallende Thatsache, dass die Volkszahl der von ihrer Fruchtbarkeit allgemein bekannten ungarischen Nation in dem Zeitraume von 11 Jahren — laut Angaben der mit Ende des Jahres 1880 durchgeführten Volkszählung — kaum um einige Hunderttausend Seelen zunahm.

Nur von der ersten Hälfte des neunten Jahrzehntes, vom Jahre 1883 angefangen, kann die Zeit gerechnet werden, als die Sterblichkeit, einer starken natürlichen Zunahme gegenüber, beständig auf einen mässigen Niveau stand. Die Gestaltung der Sterblichkeit beziehungsweise die weitere Verminderung derselben scheint, für die Zukunft, mit der Administration des Sanitätswesens und mit der natürlichen Entwicklung der Intelligenz der Bevölkerung gesichert zu sein.

3. Die Sterblichkeit nach Geschlecht und Alter in den Jahren 1890 und 1891.

Auf dem ganzen Gebiet des Königreichs Ungarn starben:

	férfi	nő
	Männer	Frauen
Im Jahre 1890-ben	286.114	277.495
» » 1891-ben	294.545	286.718
átlag — durchschnittlich	290.330	282.107

Im Durchschnitte der beiden Jahre entfallen mithin bei der männlichen Bevölkerung auf 1000 Seelen 33⁵, bei der weiblichen Bevölkerung 32¹ Sterbefälle. Die grössere Sterblichkeit des männlichen Geschlechtes gelangt in diesen Zahlen zum entschiedenen Ausdrucke.

Die statistischen Daten über die Sterblichkeit unterscheiden bis zu dem Jahre 1891 nur zwei Altersgruppen u. z. die bis Ende des 5-ten Jahres und die über 5 Jahren Verstorbenen. Diese Klassificirung, obzwar dieselbe sehr spärlich ist, gibt wenigstens einige Orientierung über die Kindersterblichkeit. Es starben bei Unterscheidung der beiden Geschlechter:

Die durch die Volkszählung constatirte Seelenzahl und Altersverhältnisse als Grundlage angenommen, entfielen auf 1000 Kinder bis incl. 5 Jahren im Durchschnitte der beiden Jahre 121³ Sterbefälle u. z. auf die Knaben 129⁰, auf die Mädchen 113⁹, was so viel bedeutet dass in je einem Jahr fast jedes achte Kind im Alter unter 5 Jahren abstirbt, und dass die Verhältnisse sich bei den Knaben viel ungünstiger gestalten, als bei den Mädchen. Bei der über 5 Jahre alten Bevölkerung entfielen auf 1000 Personen 18⁴ Sterbefälle, und zwar bei dem

és pedig az erősebb nemnél külön véve 17's, a gyengébbnél 18's, vagyis más szóval az 5 évet túlélt egyének közt már egymásra több mint ötven közül hal el csak egy és pedig a nők valamivel rosszabbul állanak, mint a férfiak. Az utóbbi nem nagyobb halandósága tehát, mint számainkból kiviláglik, tisztán csak a zsenge gyermekkorban állók rovására irandó: a gyermekkor első veszélyein túlelt fiúnak nagyobb kilátása van az életben maradásra, mint a megfelelő koru leánynak.

Az életkornak e nagyon hiányos megkülönböztetése halálozási statisztikánkban kétségkívül igen nagy ellentéteket foglal össze és fed el. Alább lesz alkalmunk az 1891. év adatai segítségével kisebb korcsoportok halálozási arányaira vetni világot: nem érdektelen azonban a most tárgyalt két nagy korcsoport halálozási viszonyainak törvényhatóságról törvényhatóságra való feltüntetése, melyet — mindig az 1890. és 1891. évek átlagában — az alábbi táblázat foglal magában. Jutott a népszámlálás által jelenlévőnek talált ezer élöre halálozás:

stärkern Geschlechte 17's, bei dem schwächeren 18's, oder mit anderen Worten es entfällt unter den Individuen über 5 Jahren auf 50 Personen durchschnittlich mehr als ein Sterbefall, und zwar es gestaltet sich die Lage bei den weiblichen Individuen etwas ungünstiger als bei den männlichen. Die grössere Sterblichkeit letzteren Geschlechtes ist mithin, wie dies aus unseren Angaben erhellt, ausschliesslich zu Lasten der im zarten Kindesalter stehenden zu schreiben; der die ersten Gefahren des Kindesalter-überwundene Knabe hat grössere Aussicht am Leben zu bleiben als ein Mädchen in entsprechendem Alter.

Diese sehr mangelhafte Unterscheidung der Altersklassen umfasst in den Mortalitäts-Statistik unstraitbar sehr gross Gegensätze und deckt auch dieselben. Im Nachstehenden werden wir Gelegenheit haben mit Hilfe der Daten des Jahres 1891 das Mortalitäts-Verhältniss kleinerer Altersgruppen zu beleuchten; nicht uninteressant ist aber die Nachweisung der soeben erörterten Mortalitäts-Verhältnisse der beiden grossen Altersgruppen nach Municipien, dieselben sind — stets im Durchschnitte der Jahre 1890 und 1891 — in nachstehender Tabelle enthalten. Es entfielen auf, durch die Volkszählung als anwesende constatirte 1000 Lebende — Sterbefälle:

Ország rész és törvényhatóság <i>Landestheil und Municipium</i>	In der Bevölkerung		Ország rész és törvényhatóság <i>Landestheil und Municipium</i>	In der Bevölkerung		Ország rész és törvényhatóság <i>Landestheil und Municipium</i>	In der Bevölkerung	
	Az 5 évig terjedő korban álló <i>bis zum 5-ten Lebensalter</i>	Az 5 éven felüli <i>über das 5-te Lebensalter</i>		Az 5 évig terjedő korban álló <i>bis zum 5-ten Lebensalter</i>	Az 5 éven felüli <i>über das 5-te Lebensalter</i>		Az 5 évig terjedő korban álló <i>bis zum 5-ten Lebensalter</i>	Az 5 éven felüli <i>über das 5-te Lebensalter</i>
	népességben			népességben			népességben	
a) Duna bal partja.			d) Tisza jobb partja.			g) Erdély.		
Árva vármegye	115'5	19'6	Csongrád vármegye	136'1	18'0	Csanád vármegye	142'7	17'8
Bars »	134'5	19'5	Hódmező-Vásárhely, thj. v.	138'8	19'9	Krassó-Szőrény vármegye	98'6	19'5
Esztergom vármegye	141'3	19'6	Szeged, sz. k. v.	108'2	15'1	Temes »	134'6	19'3
Hont »	99'7	18'7	együtt	127'5	17'5	Témesvár, sz. k. v.	129'9	19'4
Selmecz- és Bélábánya, sz. k. v.	98'2	21'6	együtt	127'5	17'5	Versecz, thj. felr. v.	131'8	21'5
együtt	99'5	19'0	Heves vármegye	158'9	18'4	együtt	134'2	19'4
Liptó vármegye	113'1	19'6	Jász-N.-Kun-Szolnok vármegye	130'9	17'8	Torontál vármegye	133'5	17'9
Nógrád »	118'4	18'5	Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun »	133'8	17'0	Pancsova, thj. felr. v.	121'1	20'1
Nyitra »	141'0	18'3	Budapest, fő- és székváros ...	131'2	17'9	együtt	133'3	18'0
Pozsony »	112'7	17'1	Keckemét, thj. felv. v.	115'1	17'9	Összesen	131'7	19'2
Pozsony, sz. k. v.	149'4	24'0	együtt	131'9	17'4			
együtt	117'1	18'2	Összesen	135'6	17'7			
Trencsén vármegye	137'2	20'9	e) Tisza bal partja.					
Turóc »	119'1	18'7	Békés vármegye	145'8	18'8	Alsó-Fehér vármegye	111'1	20'4
Zólyom »	112'6	18'3	Bihar »	136'2	20'0	B.-Naszód »	91'8	18'3
Összesen	126'5	19'0	Nagy-Várad, thj. felv. v.	156'2	18'8	Brassó »	90'8	17'5
			együtt	137'2	19'9	Csik »	79'7	16'1
						Fogarás »	77'1	16'7
b) Duna jobb partja.			Hajdú vármegye	122'8	19'7	Háromszék »	83'8	17'1
Baranya vármegye	117'8	16'4	Debreczen, sz. k. v.	118'0	18'0	Hunyad »	93'5	19'9
Pécs, sz. k. v.	112'7	24'9	együtt	121'5	19'1	Kis-Küküllő »	102'8	17'5
együtt	117'4	17'3	Máramaros vármegye	113'5	17'3	Kolozs »	120'8	18'8
Fejér vármegye	130'8	19'2	Szabolcs »	135'7	16'1	Kolozsvár, sz. k. v.	135'6	20'5
Székes-Fejérvár, sz. k. v. ...	117'2	18'1	Szatmár »	114'0	16'8	együtt	122'5	19'0
együtt	129'3	19'1	Szatmár-Németi, sz. k. v. ...	114'1	20'0	Maros-Torda vármegye	91'2	17'2
Győr vármegye	122'5	17'7	együtt	114'0	17'0	Maros-Vásárhely, sz. k. v. ...	96'3	21'3
Győr, sz. k. v.	148'7	19'8	Szilágy vármegye	115'0	18'5	együtt	91'5	17'3
együtt	126'1	18'1	Ugocsa »	113'7	20'1	Nagy-Küküllő vármegye	74'7	16'7
Komárom vármegye	144'2	20'1	Összesen	119'3	18'5	Szeben »	74'2	17'6
Komárom, sz. k. v.	147'5	23'4				Szolnok-Doboka »	97'7	19'3
együtt	144'4	20'4				Torda-Aranyos »	124'2	19'5
Moson vármegye	127'2	17'7				Udvarhely »	90'2	16'9
Somogy »	122'7	17'2				Összesen	96'3	18'3
Sopron »	106'1	16'6				Fiume város és kerülete ...	167'4	21'0
Sopron, sz. k. v.	107'6	16'5				<i>Fiume, Stadt u. Gebiet</i>		
együtt	106'2	16'6				Horvát-Szlavonországok.		
Tolna vármegye	134'6	18'6				<i>Kroatien-Slavonien</i>		
Vas »	101'3	16'1				Belovár-Kőrös vármegye	95'5	16'6
Veszprém »	122'8	18'5				Lika-Krbava »	95'9	20'3
Zala »	113'5	18'1				Modrus-Fiume »	99'7	20'1
Összesen	119'2	17'7				Pozsega »	113'6	19'7
						Szerém »	139'4	20'5
c) Duna-Tisza köze.						Varasd »	113'4	19'2
Bács-Bodrog vármegye	139'4	17'8				Verőcze »	153'0	18'8
Baja, thj. felv.	147'8	20'6				Eszék, sz. k. v.	151'2	25'8
Szabadka, sz. k. v.	129'5	18'3				együtt	152'9	19'5
Ujvidék, » » »	130'0	17'8				Zágráb vármegye	98'4	18'5
Zombor, » » »	159'8	21'3				Zágráb, sz. k. v.	145'9	24'7
együtt	138'8	18'1				együtt	100'7	19'0
						Horvát-Szlavonország összesen	113'3	19'3

E táblázat, mely a két nemzet egybefoglalva tünteti fel, igen nagy ellentétekről tesz tanúságot az ország különböző vidékein. Hogy csak a legkirívóbbakra szoritkozzunk: míg Szeben megyében ezer 5 évet meg nem haladott gyermek közül csak 74 halt el évente, addig Fiumében 167, Kassán pedig éppen 171; a legalacsonyabb arány tehát úgy viszonylik a legmagasabbhoz mint 1 : 2,3-hoz. A legkedvezőbb viszonyokat Erdélyben találjuk. Magának az egész országrésznek gyermekhalálzási aránya csak 97, alul áll a 80-on a már említett Szeben megyén kívül Csik, Fogaras és Nagy-Küküllő s — hogy a másik oldalról is nézzük a dolgot — csak az egy Torda-Aranyos megyében haladja meg ez arány az országos átlagot.

Igen kedvező a helyzet a horvát megyékben, a Dráva és az Adria közt, továbbá a Duna jobb partjának a nyugati határon fekvő megyéiben s az országos átlagon alul áll még a gyermekhalálzás a felvidék nagyon jelentékeny részében. Nagyban és egészben tehát azt mondhatjuk, hogy a hegyes vidékeken csekély a gyermekhalálzás. Igaz, hogy e vidékeken, mint fentebb láttuk, rendszeren a szaporaság is csekélyebb s így e két tényező — gyermekhalandóság és születési arány — közt bizonyos okozati összefüggést is kereshetünk. Egyes gyermekszegény megyék, mint Belovár-Kőrös, Hont, tényleg kevésbé hegyes talajon is alacsony gyermekhalálzást mutatnak. Hogy mennyiben van ez utóbbiban része a gyermekekre fordított nagyobb gondnak, mely a kevésbé szapora szülők részéről lélektanilag indokolta volna, azt természetesen nem mondhatjuk meg. Az a körülmény azonban, hogy a gyermekhalálzás alacsony mérve nem egyszer nagy gyermekbősséggel esik össze s épp oly részeken, hol a nép a műveltség alacsony fokán áll, mint pl. a tengerpart körül elterülő horvát megyékben vagy a ruthén vidékeken, sőt némileg a székely megyékben is: arra enged következtetni, hogy itt más tényezők döntenek s nem a szülői gondozásnak a kultúrával párhuzamosan haladó magasabb foka. Lehet, hogy a nálunk annyira elhatalmasodó gyermekjárványok kevésbé pusztítók a hegyvidéken, hol a víz tiszta, a faluk kisebbek s az érintkezés a gyermekek közt valószínűleg ritkább. Lehet, hogy a táplálkozás — nevezetesen a csecsemőnél az anyai tej pótlékát képező állati tej könnyebben megszerezhető volta, mi a legelőben gazdag hegyvidékeken feltételezhető, szolgál egyik magyarázatul e vidékek kedvezőbb helyzetére. Mindezen és még egyéb tényezőket, minő pl. a szoptató anyák foglalkozása, a viselő nők helyzete, stb. csak külön tanulmányok útján, külön e célra folyamatba tett kutatások segélyével lehetne hatásukban számbavenni.

A legkedvezőtlenebb számokat, a legnagyobb halálzást az öt éven aluliak soraiban a Tisza völgyén, attól keletre a Királyhágóig, nyugatra a Dunántúl szívéig, sőt egy kinyúló elágazásban az északnyugati határig terjedőleg találjuk. Csak a megyéknél maradván, legrosszabbak az állapotok Heves megyében s aztán a Maros alsó folyása s a Kőrös völgye közt. Hevesben ezer 5 évet meg nem haladott gyermekre a szóban forgó két év átlagában 159 kis halott jutott évente; Arad megyében 155, Békésben 146, Csanádban 143. Ezekhez fogható állapotokat csak két nyugati megyében találunk: Komáromban 144 és Nyitrában 141 halottal. De nem sokkal jobb a helyzet azon az egész nagy területen, mely hazánk szívéét képezi s nyugatról Fejér és Tolna, keletről Szabolcs és Bihar által határoltatik s lenyulik délen az Al-Dumáig, illetve azon túl is, a Dráva és Száva völgyéig. A most körülhatárolt területek, melyek egyuttal a magyarság főtelepeit, a legmagyarabb megyék túlnyomó nagy részét foglalják magukba, nagyobbbrészt síkságot képeznek, termékeny talajjal. Hogy e körülménynek minő része van a nagy gyermekhalandóságban, hogy

Diese Tabelle, in welcher die beiden Geschlechter zusammengefasst erscheinen, gibt in den verschiedenen Theilen des Landes über sehr grosse Gegensätze Aufschluss. Um nur die auffallendsten zu erwähnen, deuten wir darauf hin, dass während im Comitate Szeben von 1000 Kindern unter 5 Jahren jährlich nur 74 abstarben, diese Verhältnisszahl in Fiume 167 und in der Stadt Kassa sogar 171 beträgt; das niederste Verhältniss steht daher zum höchsten, wie 1:2,3. Die günstigsten Zustände treffen wir in Siebenbürgen. Das Verhältniss der Kinder-Sterblichkeit beträgt in diesem Landestheile nur 97, ausser den schon erwähnten Comitaten Szeben, zeigen noch die Comitaten Csik, Fogaras und Nagy-Küküllő eine niederere Verhältnisszahl als 80, und um die Sache auch von der Kehrseite zu betrachten, übertrifft allein das Comitatum Torda-Aranyos den Landesdurchschnitt.

Sehr günstig gestaltet sich die Lage in den zwischen der Drau und der Adria gelegenen kroatischen Comitaten, ferner in den Comitaten an der westlichen Grenze des rechten Donauufers; unter dem Landesdurchschnitte steht ausserdem die Kindersterblichkeit in einem sehr nahmhaften Theile Ober-Ungarn's. Man kann mithin im Ganzen und Grossen behaupten, dass in den Gebirgs-Gegenden die Kinder-Sterblichkeit eine geringe ist. Zwar ist, wie schon früher ersichtlich war, in diesen Gegenden gewöhnlich auch die Fruchtbarkeit eine geringere, und es kann mithin zwischen diesen beiden Factoren: Kindersterblichkeit und Geburtsverhältniss ein gewisser causaler Zusammenhang gesucht werden. Einzelne kinderarme Comitaten, als Belovár-Kőrös, Hont, zeigen auch auf einen weniger hügeligen Boden eine niedere Kindersterblichkeit. Inwiefern an dieser Thatsache die grössere Sorge um die Kinder einen Antheil hat, was seitens der minder fruchtbaren Eltern auch psychologisch gerechtfertigt wäre, dies ist natürlicherweise nicht möglich anzugeben. Der Umstand aber, dass eine niedere Kindersterblichkeit, manchmal mit einem grossen Kindersegen zusammentrifft, und eben in solchen Theilen, wo der Bildungsgrad der Bevölkerung auf einer niederen Stufe steht, als z. B. in den um das Meeresufer gelegenen kroatischen Comitaten, oder in den ruthenischen Gegenden, gewissermassen sogar in den Székler Comitaten — lässt die Folgerung zu, dass diesbezüglich andere Factoren entscheidend sind, nicht aber die mit der Cultur Schritt haltende grössere Besorgniss der Eltern um die Kinder. Es ist möglich, dass die in Ungarn so stark um sich greifenden Kinderepidemien in den Gebirgs-Gegenden weniger Verheerungen anrichten, wo ein reines Wasser zur Verfügung steht, wo die Dörfer kleiner sind, und der Umgang zwischen den Kindern wahrscheinlich kein reger ist. Es kann auch sein, dass die leichtere Beschaffung der Nahrung, namentlich der bei den Säuglingen den Ersatz der Muttermilch bildenden thierischen Milch, was in diesen an Hutweiden reichen Gebirgs-Gegenden vorausgesetzt werden kann, als eine Erklärung der günstigeren Lage dieser Gegenden angesehen werden kann. All' diese und noch sonstige Factoren, als z. B. die Beschäftigung der säugenden Mütter, die Lage der in gesegnetem Zustande befindlichen Frauen, u. s. w., könnten nur nach besonderen Studien, mit Hilfe der zu diesem Zwecke begonnenen Forschungen, ihrer Wirkung nach in Betracht genommen werden.

Die ungünstigsten Zahlen, die grösste Sterblichkeit ist in den Reihen der Kinder unter 5 Jahren im Theissthale, von hieraus gegen Osten bis zum Királyhágó, gegen Westen bis zur Mitte des rechten Donauufers, sogar bei einer Auszweigung bis zur nordwestlichen Grenze, bemerkbar. Bei den Comitaten verweilend, gestalten sich die Zustände am ungünstigsten im Comitatum Heves und nachher auf dem Gebiet zwischen der Unteren-Maros und dem Körösthale. Im Comitatum Heves entfielen im Durchschnitte der beiden in Rede stehenden Jahre auf 1000 Kinder unter 5 Jahren jährlich 159 Sterbefälle, in den Comitaten Arad 155, Békés 146 und Csanád 143. Aehnliche Zustände können nur in zwei westlichen Comitaten angetroffen werden, nämlich in Komárom 144 und in Nyitra 141 Sterbefälle. Um nicht vieles günstiger gestaltet sich aber die Lage auf dem ganzen grossen Gebiet, welches das Herz des Landes bildet und gegen Westen durch die Comitaten Fejér und Tolna, gegen Osten durch die Comitaten Szabolcs und Bihar begrenzt ist und gegen Süden bis zur Unteren-Donau respect. noch weiter bis zum Drau- und Savethale hinunterreicht. Die soeben bezeichneten Gebiete, welche gleichzeitig die Hauptstätten der ungarischen Nationalität, den überwiegenden Theil der ungarischen Comitaten umfassen, bilden grösstentheils eine Ebene mit fruchtbaren Boden. Welchen Antheil dieser Umstand an der Kinder-Sterblichkeit hat, namentlich in welchem Masse das schlechtere Wasser, der feuchte Boden die Sterblichkeit

nevezetesen a víz rosszabb minősége, a vízjárt talaj mennyiben fokozza e halálozást, azt eldönteni természetesen nem tudjuk. Lehet, sőt nagyon valószínű, hogy része van e rossz viszonyok előidézésében annak, hogy a járványok hálásabb talajt találnak az oly vidéken, hol, mint Alföldünkön, az emberek nagy — egész kis városszerű népszámmal bíró községekben vannak tömörülve — ha ily nagy faluban a járvány az egyik végen kitör, futó tűzként végigszalad az az egészen s a nagy gyermekbőség csak gazdagítja a pusztulás anyagát. Ez utóbbi tényezőre, a nagy tömörülés káros befolyására vezethető tán részben vissza a városok nagy gyermekhalálása is, melyre alább rátérünk.

Csak röviden érintjük még a nemzetiségek különböző részét a gyermekhalandóságban. Mint a területi elemzés mutatja, a Királyhágón inneni magyar népesség gyermekei a legrosszabb viszonyok közt élnek, a zsenge élet sehol sincs jobban veszélyeztetve, mint épp a legmagyarabb megyékben. Ellenben a székelység helyzete határozottan a legkedvezőbbek közé tartozik. A tótok egy része: Trencsén, Nyitra és Bars megyék népessége igen magas, az e megyéktől keletre tanyázó nagyobb tömeg azonban mérsékelt, sőt alacsony gyermekhalandóságot mutat. A ruthének helyzete kedvező. Az oláhok a Királyhágón innen néhány megyében, hol azonban magyarokkal erősen keverve laknak, rossz, Erdélyben ellenben határozottan kedvező helyzetben vannak. A szerbek, úgy látszik, magas, a horvátok ellenben csekély gyermekhalandóság által jellemezzék.

Áttérve az öt éven felüli népesség halálzási arányaira előre kell bocsátanunk, hogy itt oly különböző jellegű korviszonyok kerülnek egymás mellé, hogy az azokra vonatkozó számok összehasonlíthatósága legalább is kétséges. Ha a városoktól elnézünk is, a megyék népességének összetétele a kor tekintetében oly különböző az öt éven felülieknél, hogy azok egy csoportba foglalása után csak nagy óvatossággal lehet a számokból valamelyes következtetéseket levonni.

A mint adataink állanak, nagyban és egészben azt mondhatjuk, hogy az első gyermekkoron túl levők halandósága nem füg össze az előbb tárgyalt csoport halálzási viszonyaival, vagyis, a gyermekek erős halálzását nem mindig követi a gyermekkoron túl levők erős halálzásása. Ez szinte természetesnek is látszhatik, ha abból indulunk ki, hogy az erős gyermekhalálzás már természetes kiválasztásképen hatott, azáltal, hogy megrostálta az új nemzedéket s csak az erősebbet, az élet harcaira képesítettebbet hagyta hátra. Ám e szerint épp ellenkezőleg, vagyis úgy kellene állani a dolognak, hogy az erős gyermekhalálzás a felnőttek kis halandósága kövesse, tehát a viszony a két korcsoportnál fordított legyen. De kimutatásunk, bár mutat példákat erre, e feltevést általánosságban szintén nem igazolja. Van ugyan pl. oly megye is, mint Szabolcs, hol a gyermekhalandóság igen magas, de az öt éven felüliek helyzete nagyon kedvező. Kisebb mérvben állani látszik e fordított viszony Csanád megyére, Nyitára is. Viszont pl. a tengerpart melletti megyékben a gyermekhalandóságot nagyon alacsonynak találtuk, ellenben a felnőttek helyzete határozottan rossz. De találunk nagy számban oly területeket is, melyeken a két nagy korcsoport halálzásása párhuzamososságot mutat. Erdély nagyobb keleti fele úgy, mint egészben véve az északkeleti határmegyék és a Duna jobb partjának nyugati határmegyéi, az 5 éven felülieknél is éppúgy alacsony halálzással dicsekedhetnek, amint a legzsengőbb gyermekkorban levőknél. Viszont a gyermekekre nézve legrosszabb állapotokat mutató megyék közül Arad megye az 5 éven felülieknél is a legszomorubb viszonyokkal bír; a mennyiben ezer főre 21% halál esik évente, mely számot csak a szintén nagy gyermekhalandó-

steigert, dies kann natürlicherweise nicht entschieden werden. Es ist möglich, sogar sehr wahrscheinlich, dass an der Hervorbringung dieser ungünstigen Zustände auch der Umstand einen Antheil hat, dass die Epidemien in solchen Gegenden einen geeigneteren Boden vorfinden, wo, wie im Alföld, die Menschen in grossen Gemeinden in einer kleinen Städten gleichkommenden Anzahl wohnen; und bricht an einem Ende eines solchen Dorfes die Epidemie aus, so verbreitet sich dieselbe wie ein Lauffeuer durchs ganze Dorf und der Kinder-Reichthum vermehrt nur das Material der Verheerung. Auf letzteren Factor, auf den nachtheiligen Einfluss der Agglomeration, ist vielleicht zum Theile die grosse Kinder-Sterblichkeit der Städte, — womit wir uns noch im Nachstehenden befassen werden — zurückzuführen.

In Kürze sei noch bezüglich der Kinder-Sterblichkeit der verschiedenen Nationalitäten Erwähnung gethan. Wie aus der territorialen Vertheilung ersichtlich, leben die Kinder der ungarischen Bevölkerung diesseits des Királyhágó unter den misslichsten Verhältnissen, das zarte Lebensalter ist nirgends mehr gefährdet, als in den fast ausschliesslich durch Ungarn bewohnten Comitaten. Die Székler befinden sich hingegen entschieden unter den günstigsten Verhältnissen. Ein Theil der Slovaken, die Bevölkerung der Comitate Trencsén, Nyitra und Bars zeigt eine ausserordentlich hohe, die grosse Masse aber, welche den von diesen Comitaten östlich gelegenen Theil bewohnt, eine mässige, sogar niedere Kindersterblichkeit. Die Lage der Ruthenen ist eine günstige. Bei den Walachen gestaltet sich die Lage in einigen Comitaten diesseits des Királyhágó, in welchen dieselben mit Ungarn stark gemengt vorkommen, ungünstig, in Siebenbürgen hingegen entschieden vortheilhaft. Die Serben scheint eine hohe, die Kroaten hingegen eine geringe Kinder-Sterblichkeit zu charakterisiren.

Zur Erörterung der Mortalitäts-Verhältnisse der in einem Alter von über 5 Jahren stehenden Bevölkerung schreitend, müssen wir vorausschieken, dass hiebei so verschiedenartige Altersverhältnisse neben einander Platz haben, dass der Vergleich der auf dieselben bezüglichen Angaben zum mindesten von zweifelhaftem Werthe ist. Sehen wir auch von den Städten ab, so ist die Zusammensetzung der Bevölkerung unter 5 Jahren der Comitate hinsichtlich des Alters eine so verschiedenartige, dass nach Zusammenfassung derselben in eine Gruppe aus den Angaben nur bei der grössten Vorsicht einigermaßen gefolgert werden kann.

Nach der Zusammenstellung unserer Daten, kann man im Ganzen und Grossen behaupten, dass die Sterblichkeit der Individuen über das erste Kindersalter mit den Mortalitäts-Verhältnissen der früher erörterten Gruppe in keinem Zusammenhang steht, das heisst, es folgt der grossen Sterblichkeit der Kinder nicht immer eine ähnliche der Personen über das erste Kindersalter. Dies erscheint sogar ganz natürlich, wenn wir davon ausgehen, dass die grosse Kinder-Sterblichkeit schon dadurch als eine natürliche Sortierung wirkte, dass dieselbe die neue Generation lichtete und nur die kräftigeren, zu den Kämpfen des Lebens fähigeren Sprösslinge zurückliess. Nach dieser Auffassung müsste sich aber die Lage ganz entgegengesetzt, das heisst dermassen gestalten, dass einer starken Kinder-Sterblichkeit eine geringe Mortalität der Erwachsenen folge und so das Verhältniss bei den beiden Altersgruppen ein entgegengesetztes sei. Unsere Ausweise aber, obwohl dieselben einige Beispiele hiefür enthalten, rechtfertigen im Allgemeinen diese Auffassung nicht. Es gibt z. B. auch ein solches Comitatus, wie Szabolcs, wo die Kinder-Sterblichkeit eine sehr grosse ist, die Lage der im Alter von über 5 Jahren stehenden aber eine sehr günstige. In geringerem Maasse scheint sich dieses umgekehrte Verhältniss auch bezüglich der Comitatus Csanád und Nyitra zu bewähren. Demgegenüber trafen wir z. B. in den Comitaten am Meeresufer auf eine sehr niedere Kinder-Sterblichkeit, die Erwachsenen hingegen befinden sich dort unter entschieden ungünstigen Umständen. Es können aber in bedeutender Anzahl auch solche Gebiete angetroffen werden, auf welchen die Sterblichkeit der beiden grossen Altersgruppen parallel vorwärts schreitet. Der grössere östliche Theil Siebenbürgens, wie überhaupt die nordöstlichen Grenz-Comitatus und die westlichen Grenz-Comitatus des rechten Donaufers zeigen bezüglich der Erwachsenen eine ebenso niedere Sterblichkeit, als bezüglich der im Kindersalter bis zu 5 Jahren stehenden. Unter den hinsichtlich der Kinder-Sterblichkeit die traurigsten Zustände aufweisenden Comitaten gestaltet sich im Comitatus Arad das Mortalitäts-Verhältniss der Erwachsenen ebenfalls am traurigsten, insofern auf tausend Seelen jährlich 21% Sterbefälle entfallen, dieser Zahl kommt nur das

ságot mutató, de a felnőtteknél még egy fokkal rosszabb helyzetben levő Trencsén megye közelíti meg.

Az itt működő tényezők tehát kétségek nélkül sokkal bonyolultabbak, semhogy azok áttekinthető szabályszerűségeket hoznának létre. Csak azt a feltűnő tényt említjük még meg, hogy a Duna-Tisza közt levő magyarság határozottan kedvező viszonyokat látszik mutatni az öt éven felüliek halandósága tekintetében, ellenben az oláhok nagy tömegénél, alig egy-két erdélyi megye kivételével, igen nagy halálozást találunk s hogy általában az a kedvező helyzet, melyet a gyermekélet megtartása tekintetében náluk rendszeresen találunk, nem terjed ki az első gyermekkoron túl levőkre. Innét van aztán, hogy Erdély e korcsoportnál már hátrább áll, mint a Duna jobb partja, a mennyiben az előbbi országrész a birodalmi átlagot majd megüti, az utóbbi ellenben a Duna-Tisza közével együtt a legalacsonyabb számot mutatja. Feltűnő még Horvát-Szlavonország rossz helyzete az 5 éven felülieknél, mely oly általános, hogy csak az egy Belovár-Kőrös megye képez alóla — igaz, feltűnő éles — kivételt.

A városi viszonyokat összehasonlítva a vidékiekkel, a következő számok világítják meg. Jutott ezer megfelelő korbéli élőre halálozás:

	Az 5. életévig terjedő bis zu 5 Jahren	az 5. évet meghaladt korbán levő über 5 Jahre
A vidéken ... <i>In der Provinz</i>	120'6	18'4
A 27 törvh. városban ... <i>In den 27 Städten mit Municipium</i>	130'9	19'9
Budapesten ... <i>In Budapest</i>	131'2	17'9

E kis táblázatból ismételtén kitűnik a városok magas halandósága, szemben a vidékkel. Sőt itt a főváros is határozottan rosszabb helyzetbe jut, mint fentebb. Mert a gyermekhalandóság még egy csekélységgel magasabb, mint a vidéki városokban, az 5 éven felülieknél a halálozás alacsony ugyan, de nem szabad feledni, hogy a főváros népességében ép a legszívósabb életkor, a 15—40 év közti, különös erősen van képviselve s már e körülmény maga is javítja a második nagy korcsoport halálozási számát, mi, hogy csakugyan döntő befolyással van, alább eléggé ki fog tűnni.

Hátra van még, hogy a törvényes és törvénytelen szülöttek halandósága közt létező különbséget tüntessük fel. Kimutatásaink az 5 éven alul elhaltaknál keresztül viszik az osztályozást a gyermek leszármazásának törvényessége szempontjából. Ez alapon kiszámíthatjuk, hogy ezer törvényes szülöttre hány 5 évet meg nem haladott halott esik s ugyanezt tehetjük a nem törvényes származásuakra is. A következő táblázat a két arányt az 1881—1890. évek átlagában tünteti fel; a hosszabb időköz választására azért volt szükség, mert a szülöttek és halottak összevetése rövid időközben teljesen tévedésbe ejthetne. Ország-részenként az 1881—1890. évek átlagában jutott évente gyermekhalott (az 5. életévig) ezer:

	törvényes <i>eheliche</i>	törvénytelen <i>uneheliche</i>
a Duna bal partján ... <i>am linken Donauufer</i>	397	465
a Duna jobb partján ... <i>am rechten Donauufer</i>	392	500

NÉPESEDÉSI MOZGALOM.

ebenfalls eine grosse Kinder-Sterblichkeit aufweisende, hinsichtlich der Erwachsenen aber um einen Grad noch ungünstiger stehende Comitát Trencsén nahe.

Die hier mitwirkenden Factoren sind unstreitbar viel verwickeltere, als dass aus denselben eine übersichtliche Regelmässigkeit resultiren könnte. Nur noch die auffallende Thatsache sei erwähnt, dass die ungarische Nationalität zwischen der Donau und der Theiss, hinsichtlich der Sterblichkeit der im Alter von über 5 Jahren stehenden, entschieden günstige Verhältnisse zu zeigen scheint, bei den grossen Massen der Walachen hingegen mit Ausnahme kaum 1—2 siebenbürgerischer Comitate, eine überaus hohe Sterblichkeit bemerkbar ist, und dass die im Allgemeinen günstige Lage, welche um das Verhalten der Kinder bei dieser Nationalität wahrgenommen werden kann, sich auf die, über dem Kindes-Alter Stehenden nicht mehr erstreckt. Daher kommt es, dass hinsichtlich dieser Altersgruppe Siebenbürgen hinter dem rechten Donauufer steht, indem der erstere Landestheil den Landesdurchschnitt fast erreicht, letzterer hingegen sammt den Donau-Theiss Becken die niederste Verhältnisszahl zeigt. Auffallend ist noch die ungünstige Lage in Kroatien-Slavonien bezüglich der in einem Alter über 5 Jahre stehenden Individuen, dieselbe ist in diesen Ländern eine so allgemeine, dass nur das eine Comitát Belovár-Kőrös eine Ausnahme, und zwar eine sehr auffallende bildet.

Die städtischen Verhältnisse beleuchten im Vergleiche zu jenen der Provinz, nachfolgende Zahlen. Es entfielen Sterbefälle auf 100 Personen entsprechenden Alters:

	Az 5. életévig terjedő bis zu 5 Jahren	az 5. évet meghaladt korbán levő über 5 Jahre
A vidéken ... <i>In der Provinz</i>	120'6	18'4
A 27 törvh. városban ... <i>In den 27 Städten mit Municipium</i>	130'9	19'9
Budapesten ... <i>In Budapest</i>	131'2	17'9

Aus dieser kleinen Tabelle fällt die grosse Sterblichkeit der Stadtbewohner wiederholt ins Auge. Nach derselben befindet sich die Hauptstadt unter entschieden ungünstigeren Verhältnissen als im Obigen nachgewiesen war. Die Kinder-Sterblichkeit ist um etwas höher, als in den Provinz-Städten, bei den im Alter von über 5 Jahren stehenden ist zwar die Sterblichkeit eine niedere, es darf jedoch nicht ausser Acht gelassen werden, dass unter der Bevölkerung der Hauptstadt das widerstandsfähigste Alter von 15—40 Jahren besonders stark vertreten ist, und schon allein dieser Umstand das Mortalitäts-Verhältniss der zweiten grossen Altersgruppe günstiger zu gestalten vermag, und dass dieser Umstand thatsächlich von entscheidendem Einflusse ist, dies wird aus Nachstehendem ganz deutlich ersichtlich sein.

Es erübrigt noch den Unterschied zwischen der Sterblichkeit der ehelichen und unehelichen Geburten nachzuweisen. In unseren Ausweisen ist bei den unter 5 Jahren Verstorbenen die Classificirung aus dem Gesichtspunkte der gesetzlichen Abstammung der Kinder durchgeführt. Auf dieser Grundlage kann berechnet werden, wieviel Sterbefälle auf 1000 unter 5 Jahren stehende Kinder ehelicher Geburt entfallen; dasselbe können wir auch bezüglich der unehelichen Geburten nachweisen. Nachstehende Tabelle stellt diese beiden Verhältnisse im Durchschnitte der Jahre 1881—1890 dar; einen längeren Zeitraum war deshalb nothwendig anzunehmen, weil der Vergleich der Geburten und Sterbefälle, bezüglich einer kürzeren Zeitdauer, zu einem Irrthum führen könnte. Nach Landestheilen entfielen im Durchschnitte der Jahre 1881—1890 jährlich Kinder-Sterbefälle (bis zum 5. Lebensjahr) auf Tausend:

	törvényes <i>eheliche</i>	törvénytelen <i>uneheliche</i>
a Duna-Tisza közén ... <i>im Donau-Theiss Becken</i>	404	460
a Tisza jobb partján ... <i>am rechten Theissufer</i>	373	433

	törvényes eheliche	törvénytelen uneheliche
	szülöttre megfelelő leszármazásu halott	
	Geburten, Verstorbene entsprechender Abstammung	
a Tisza bal partján am linken Theissufer	391	416
a Tisza-Maros szögén im Theis-Maros Becken	420	361

	törvényes eheliche	törvénytelen uneheliche
	szülöttre megfelelő leszármazásu halott	
	Geburten, Verstorbene entsprechender Abstammung	
Erdélyben in Siebenbürgen	356	332
Horvát-Szlavonországban in Kroatien-Slavonien	354	325

E számok megítélésénél nem szabad feledni azt, hogy sok törvénytelen születésű gyermek utólag házasság által törvénytessé válik. Akár ez a tényező idézze elő, akár az a körülmény, hogy a vadházasságokból eredő gyermek tényleg nem részesül rosszabb sorsban, mint a teljes alakszerűség mellett megkötött házasságból eredő: mindenesetre feltűnő, de egyúttal érthető is, hogy hazánknak épp azon részei, melyekben sok a házasságon kívül nemzett gyermek, e gyermekeknél nemcsak nem mutatnak a törvényesekkel összemérve nagyobb halandóságot, hanem inkább kedvezőbb viszonyokról tesznek tanúságot. Különösen szembetűnő ez a Tisza-Maros szögén, hol a törvényes származású gyermekek halandósága számaink szerint jóval nagyobb, mint a törvénytelenek halandósága. Ellenben az ország nyugati és közép — tehát előrehaladottabb — részein, hol kevés a törvénytelen gyermek, ezek tényleg a nyomor vagy erkölcsi botlás szülötteinek látszanak, kiknek kilátásait a boldogulásra nagyon rossz színben tünteti fel a rendkívül magas halálozási arány, mely a Duna jobb partján emelkedik fel a legmagasabbra — 50°/_o-ra.

Az 1891. évvel behozott újítás, mely az elhaltakat összesen 16 korcsoport szerint részletezi, megengedi, hogy erre az egy évre tüzetesebb képet nyujtsunk az elhaltak korviszonyairól s ennek kapcsán bizonyos durva megközelítő arányokat számítsunk ki a különböző életkorban levők halandóságát illetőleg. Volt a halottak közt 1891-ben ezer elhunytára kiszámítva:

0	1	2	3	4	5—9	10—14	15—19	20—24	25—29	30—34	35—39	40—44	45—49	50—59	60-on felül
325.7	89.9	50.2	34.7	24.7	59.3	23.0	23.5	26.0	25.7	24.1	25.6	23.9	29.4	63.9	150.4

é v e s — J ä h r i g e

A halottak majd egy harmada tehát az 1 éven aluli kisdedekből kerül ki. Az öt évet meg nem haladott gyermekek együttvéve már több mint felét adják az összes elhunytaknak. Legkisebb arányt a 10—14. életév közt állóknál látunk: 1000 halott közül ez életkorban csak 23 áll. Innét túl ismét nő a halálozás és pedig természetesen nagyobb arányban, mintsem számaink sejtetik, miután a következő életkorok a népességben egyre csökkenő arányt képviselnek. Mielőtt a halandóság tulajdonképi mérésére térnénk át, adjuk e halálozási arányszámokat a két nem szerint elkülönítve. 1000 halott közül volt:

Bei Beurtheilung dieser ziffermässigen Angaben darf es nicht unbeachtet bleiben, dass zahlreiche uneheliche Geburten nachträglich durch die Ehe legitimirt werden. Es möge entweder diese Thatsache, oder der Umstand es verursachen, dass die aus den sogenannten wilden Ehen (Concubinaten) entstammenden Kinder keinem ungünstigeren Geschick anheimfallen als die, aus den, bei Einhaltung der erforderlichen Formalitäten geschlossenen Ehen entstammenden: auffallend, zugleich aber auch verständlich ist es jedesfalls, dass eben jene Theile des Landes, in welchen die Anzahl der unehelichen Kinder gross ist, bezüglich dieser Kinder, gegenüber den ehelichen, keine grössere Sterblichkeit zeigen, sondern vielmehr günstigere Verhältnisse aufweisen. Besonders auffallend ist dies im Theiss-Maros Becken, wo die Sterblichkeit der ehelichen Kinder, laut unseren Angaben, eine bedeutend grössere ist, als die der unehelichen Kinder. In den westlichen und mittleren, mithin vorgeschrittenen Theilen des Landes hingegen, wo die unehelichen Kinder mit einer geringen Anzahl vertreten sind, scheinen dieselben thatsächlich die Sprösslinge des Elends oder des moralischen Fehltrittes zu sein, die Aussicht derselben auf ein Fortkommen lässt das hohe Mortalitäts-Verhältniss im sehr ungünstigen Lichte erscheinen, dasselbe gestaltet sich mit 50°/_o am ungünstigsten am rechten Donauufer.

Die im Jahre 1891 eingeführte Neuerung, nach welcher die Verstorbenen zusammengenommen in 16 Altersgruppen detaillirt erscheinen, ermöglicht es, dass wir bezüglich dieses Jahres über die Altersverhältnisse der Verstorbenen eine eingehendere Aufklärung geben, und gewisse annähernde Verhältnisse berechnen über die Sterblichkeit der in den verschiedenen Altersklassen stehenden Individuen. Es waren unter den Verstorbenen, im Jahre 1891 auf 1000 Sterbefälle berechnet:

Fast einen Dritteltheil der Verstorbenen bilden die Säuglinge unter 1 Jahr. Die Kinder unter 5 Jahren zusammengenommen, betragen schon mehr als die Hälfte sämmtlicher Verstorbenen. Das geringste Verhältniss ist bei der Altersklasse von 10—14 Jahren bemerkbar, von 1000 Verstorbenen standen nur 23 in diesem Alter. Von hier aus steigt neuerdings die Sterblichkeit, und zwar natürlicherweise im grösserem Maasse, als dies unsere Angaben ahnen lassen, nachdem die nachfolgenden Altersklassen in der Bevölkerung ein stets abnehmendes Verhältniss repräsentiren. Bevor wir zur eigentlichen Erwägung der Mortalität schreiten würden, werden die Sterbe-Verhältnisszahlen nach beiden Geschlechtern gesondert nachgewiesen, mitgetheilt. Es waren von tausend Verstorbenen:

	0	1	2	3	4	5—9	10—14	15—19	20—24	25—29	30—34	35—39	40—44	45—49	50—59	60 éven felül über 60 J. Alte
	é v e s — J ä h r i g e															
a férfiaknál unter der Männern	350.8	89.7	50.3	34.4	24.8	57.8	20.2	20.0	23.6	22.1	21.5	23.9	24.0	29.9	63.5	143.5
a nőknél unter den weiblichen Individuen	300.0	90.2	50.2	34.9	24.6	60.9	25.8	27.1	28.4	29.3	26.8	27.4	23.9	28.8	64.3	157.4

E számok, melyekkel természetesen a korstatisztika hibáinak egész halmaza van elválaszthatlanul összenőve, ismételve tanubizonyosságot tesznek arról, hogy a nők csak a legelső életévekben állanak kedvezőbben, mint a férfiak. Az egy éven aluli kor az, melyben feltűnő nagy különbségre találunk a két nem halálozásában, a nők javára. E viszonyokat különben jobb világításba helyezi a halálozási számoknak az élőkhez való viszonyítása, vagyis a halandóság tulajdonképi mérése.

Diese Zahlen, mit welchen natürlicherweise unzählige Fehler der Alters-Statistik unaufösbar verbunden sind, liefern wieder den Beweis dafür, dass das weibliche Geschlecht sich nur in den allerersten Lebensjahren in einer günstigeren Lage befindet als die Männer. Das Alter unter einem Jahr ist dasjenige, in welchem hinsichtlich der Sterblichkeit beider Geschlechter zum Vortheile des weiblichen Geschlechtes auffallend grosse Unterschiede angetroffen werden können. Diese Verhältnisse beleuchtet übrigens deutlicher der Vergleich der Mortalitäts-Zahlen mit den Lebenden, das heisst die eigentliche Erwägung der Sterblichkeit.

A következő táblázat kísérletet képez e mérésre. Annak összeállításánál abból a természetesen csak megközelítőleg helyt álló feltevésből indultunk ki, hogy a halálzásnak kitett élők az egyes korcsoportokban az 1891. év egész folyamata alatt korcsoportonként ugyanoly arányt képviseltek az össznépeességben, mint az év kezdőpontján, mikor is ez arányt a népszámlálás korstatisztikai adatgyűjtése megállapította. Ez adatgyűjtés ismert hiányai¹⁾ és feltevésünk kiegészítő jellege, valamint az a körülmény, hogy az 1891. évi köznépeességnél csak a természetes szaporodást vettük tekintetbe, eléggé intenek arra, hogy a táblázat számaikat csak többé-kevésbé megbízható megközelítő értékek gyanánt fogadjuk el. Jutott különben e számítás szerint ezer élöre — a két nem szerint külön és együttvéve — halálzás a Magyarbirodalom össznépeességében:

	0	1	2	3	4	5—9	10—14	15—19	20—24	25—29	30—34	35—39	40—44	45—49	50—59	60 éven felül über 60 J. Alte
	é v e s r e — J ä h r i g e															
a férfiaknál bei den Männern	370'5	123'6	59'7	40'8	30'2	16'9	6'5	8'0	10'4	9'8	9'9	12'5	13'9	20'0	27'3	72'5
a nőknél bei den weiblichen Individuen	313'0	121'4	57'8	40'1	28'9	16'2	8'1	9'9	11'4	12'4	11'7	14'6	13'2	19'8	26'7	73'6
együtt — zusammen	341'9	122'5	58'8	40'5	29'6	16'1	7'3	9'0	10'9	11'1	10'9	13'5	13'6	19'9	27'8	73'1

Legtöbb elvi kifogás alá eshetik az első életév s a 60 éven felüliek elhalálzásai valószínűségének egy számban való kimutatása.

Az első hónapokban a halandóság tudvalevőleg oly rohamosan változik, hogy egy-egy egész év adatainak egybefoglalása e viszonyokat egészen elhomályosított alakban mutatja be. A 60 éven felüliekre — bár sokkal kisebb mérvben — ugyanez áll.

E hiányoktól eltekintve, számaink egészben jól feltüntetik az elhalálzásai valószínűség összefüggését az életkorral. A csecsemők óriási halandósága, mely különösen magas a fiúknál, elmosódik ugyan az egész első életévre vonatkozó adatban, de azért elég hatalmas méretekben jelentkezik, erősen elütve a későbbi gyermekkor halandóságától. A legszivósabb életkor a betöltött 10. életévtől a 15-ig terjedő évek kora. Itt az elhalálzás valószínűség leszáll 6—8-ra, vagyis száz ily kora gyermek közül nem egészen egy halott kerül ki évente. Ez életkoron túl lassan nő a halandóság. A 20. életéven túl már ismét 1% fölé emelkedik az elhalálzás valószínűsége, mely itt mintha 10—15 éven át változatlan maradna. Csak a 35. életéven túl indul meg határozottan a halálzásai veszély növekedése. A 45. éven túl már 2%-ot üt meg az elhalálzás valószínűsége, míg az 50—60 éves korcsoport, mely természetesen kelleténél több évet foglal össze, egyremásra 2'7%-ot ad. A 60 éven túl kimutatott számra építeni nem akarunk, de, amint az itt áll, eléggé jellemzi a halálzás veszélyének nagymérvű növekedését. A 60 évet meghaladott öreg élete körülbelül épp oly mulandó, mint a 2 éves gyermeké.

Nagyobb megbízhatóságra tesznek szert arányszámaink, ha nagyobb korcsoportok halandóságát foglaljuk egybe, bár ezzel a finom különbségeket az egyes korévek magatartása közt természetesen elhomályosítjuk. A következő táblázat törvényhatóságról törvényhatóságra tünteti fel négy nagy korcsoport, u. m. a 15 évig terjedő, a 15—40, a 40—60 és a hatvan éven felüli életkorban álló népeesség elhalálzásai valószínűségét a fenti alapon kiszámítva a két nemre együtt. Jutott 1891-ben halott:

¹⁾ Ld. ezeket felsorolva a »Magyar statisztikai közlemények« új folyamának első kötetében. (Általános jelentés. 7.)

Nachstehende Tabelle bildet einen Versuch zu dieser Erwägung. Bei Zusammenstellung derselben gingen wir aus der natürlicherweise nur annähernde Garantie bietenden Voraussetzung aus, dass die dem Absterben ausgesetzten Lebenden der einzelnen Altersklassen während des ganzen Jahres 1891 in der Gesamt-Bevölkerung den Altersklassen nach dasselbe Verhältniss repräsentirten, wie am Anfange des Jahres, als dieses Verhältniss die Datensammlung der Volkszählung über die Altersstatistik feststellte. Die bekannten Mängel¹⁾ dieser Datensammlung und der aushelfende Charakter unserer Voraussetzung, als auch der Umstand, dass bei der Bevölkerung im Jahresdurchschnitt des J. 1891 nur die natürliche Zunahme in Betracht genommen wurde, enthalten eine genügende Warnung, dass wir die Angaben der Tabelle nur als solche von mehr-minder verlässlichen Werthe annehmen mögen. Es entfielen übrigens nach dieser Berechnung Sterbefälle auf 1000 Lebende — nach beiden Geschlechtern gesondert — unter der Gesamt-Bevölkerung des ganzen Landes:

Die meisten principiellen Einwendungen können gegen die zusammengefasste Nachweisung der Sterblichkeits-Wahrscheinlichkeit des ersten Altersjahres und der in einem Alter von über 60 Jahren stehenden erhoben werden.

In den ersten Monaten ändert sich die Sterblichkeit bekanntermassen so rapid, dass die Zusammenfassung der Daten eines ganzen Jahres diese Verhältnisse in einer ganz anderen Form darstellt. Bezüglich der im Alter über 60 Jahren stehenden bezieht sich das gleiche, obwohl in viel geringerem Masse:

Abgesehen von diesen Mängeln, zeigen unsere Angaben im Allgemeinen ganz gut den Zusammenhang der Sterblichkeits-Wahrscheinlichkeit mit dem Lebensalter. Die riesenhafte Sterblichkeit der Säuglinge, welche besonders bei den Knaben sehr hoch ist, verschwindet zwar gänzlich in den Angaben über das ganze erste Lebensjahr, es kommt aber dieselbe immerhin im genügenden Maasse zum Ausdruck und unterscheidet sich stark von der Sterblichkeit des späteren Kindesalters. Das wiederstandsfähigste Alter ist dasjenige vom 10-ten bis zum 15-ten Lebensjahr. In diesen Jahren sinkt die Wahrscheinlichkeit der Sterblichkeit auf 6—8 herab, das heisst es kommt unter 100 Kindern dieses Alters jährlich kaum ein Sterbefall vor. Über diesem Lebensalter nimmt die Sterblichkeit langsam zu. Über das 20. Lebensjahr steigt die Wahrscheinlichkeit der Sterblichkeit neuerdings auf mehr als 1% und es scheint als wenn dieselbe 10—15 Jahre hindurch auf demselben Niveau unverändert stehen bleiben würde. Nur vom 35. Lebensjahr angefangen beginnt die entschiedene Zunahme der Todes-Gefahr. Über das 45. Jahr erreicht die Sterblichkeits-Wahrscheinlichkeit bereits 2%, während die Altersgruppe von 50—60 Jahren, welche natürlicherweise mehr Jahre umfasst als nothwendig, durchschnittlich 2'7% ergibt. Auf die Angaben über 60 Jahren wollen wir uns nicht stützen, wie dieselben jedoch hier mitgetheilt erscheinen, charakterisiren dieselben hinlänglich die starke Zunahme der Todes-Gefahr. Das Leben der über 60 Jahre alten Personen ist ebenso leicht vergänglich wie dasjenige der 2 jährigen Kinder.

Eine grössere Verlässlichkeit gewinnen die mitgetheilten Verhältnisszahlen, wenn die Sterblichkeit grösserer Altersgruppen zusammengefasst wird, obwohl hiedurch die feinen Unterschiede zwischen dem Verhalten der einzelnen Altersklassen selbstverständlich verschwinden. In nachstehender Tabelle ist die Sterblichkeits-Wahrscheinlichkeit der Bevölkerung nach 4 grossen Altersgruppen, nämlich nach der bis zu dem 15. Lebensjahr dauernden, der von 15—40, der von 40—60 und der Gruppe über 60 Jahren getheilt, municipienweise laut obiger Grundlage bezüglich beider Geschlechter zusammengefasst berechnet — ausgewiesen. Es entfielen im Jahre 1891 Sterbefälle:

¹⁾ Siehe dieselben im ersten Bande der neuen Folge der »Ungarischen Statistischen Mittheilungen« (Allgemeiner Bericht 7.) angeführt.

Ország rész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	0—15 éveseknél — unter den 0—15 Jährigen		15—40 éveseknél — unter den 15—40 Jährigen		40—60 éveseknél — unter den 40—60 Jährigen		60 éven felülieknél — unter den über 60 Jährigen	
	abszolút szá- mokban in absoluten Zahlen	ezerre auf Tau- send	abszolút szá- mokban in absoluten Zahlen	ezerre auf Tau- send	abszolút szá- mokban in absoluten Zahlen	ezerre auf Tau- send	abszolút szá- mokban in absoluten Zahlen	ezerre auf Tau- send
a) Duna bal partja.								
Árva vármegye	1.759	58	307	97	370	231	572	81
Bars »	3.568	64	517	88	690	239	695	71
Esztergom »	1.777	63	319	108	348	232	469	83
Hont »	1.541	43	399	98	429	185	614	73
Selmecz- és Béalábánya, sz. k. v.	203	39	70	118	83	283	85	69
együtt	1.744	43	469	100	512	196	699	73
Liptó vármegye	1.309	48	291	102	399	265	526	85
Nógrád »	4.281	55	835	100	878	215	1.123	82
Nyitra »	8.930	61	1.331	90	1.472	197	2.263	78
Pozsony »	4.856	47	880	88	958	177	1.795	75
Pozsony, sz. k. v.	946	65	305	136	286	276	483	98
együtt	5.802	50	1.185	97	1.244	193	2.278	79
Trencsén vármegye	5.899	60	1.042	106	1.445	304	1.380	88
Turóc »	936	52	152	83	239	241	325	80
Zólyom »	2.024	49	429	100	506	241	561	76
Összesen	38.029	56	6.877	97	8.103	225	10.891	80
b) Duna jobb partja.								
Baranya vármegye	5.343	56	875	83	1.035	161	1.617	70
Pécs, sz. k. v.	545	54	241	172	227	315	257	97
együtt	5.888	56	1.116	93	1.262	177	1.874	73
Fejér vármegye	4.266	58	735	107	669	177	1.295	86
Székes-Fejérvár, sz. k. v.	500	52	122	112	90	182	172	80
együtt	4.766	57	857	107	759	178	1.467	85
Győr vármegye	2.100	60	277	83	292	165	478	68
Győr, sz. k. v.	346	51	92	91	100	240	132	73
együtt	2.446	58	369	85	392	180	610	69
Komárom vármegye	3.791	70	612	114	525	186	876	82
Komárom, sz. k. v.	291	72	64	117	64	271	105	88
együtt	4.082	70	676	114	589	193	981	83
Moson vármegye	1.798	58	308	100	271	166	569	78
Somogy »	6.751	58	1.295	104	1.158	180	1.796	78
Sopron »	3.948	46	777	95	671	150	1.390	67
Sopron, sz. k. v.	388	45	124	104	84	177	131	66
együtt	4.336	46	901	96	755	152	1.521	67
Tolna vármegye	6.003	68	949	102	841	161	1.510	80
Vas »	6.645	45	1.234	88	1.187	160	2.171	73
Veszprém »	4.082	53	796	102	796	187	1.348	78
Zala »	7.947	53	1.505	98	1.570	206	2.036	76
Összesen	54.744	55	10.006	98	9.580	177	15.883	76
c) Duna-Tisza köze.								
Bács-Bodrog vármegye	14.705	63	2.378	115	1.690	173	2.431	65
Baja, thj. felr. v.	347	54	98	131	72	190	124	70
Szabadka, sz. k. v.	1.429	50	356	136	254	195	382	74
Ujvidék, sz. k. v.	504	56	109	110	97	234	126	74
Zombor, sz. k. v.	653	71	119	124	92	176	170	76
együtt	17.638	62	3.060	118	2.205	178	3.233	67
Osongrád vármegye	2.887	60	520	119	453	213	484	61
Hódmező-Vásárhely, thj. felr. v.	1.217	62	405	199	211	199	159	34
Szeged, sz. k. v.	1.568	49	377	114	244	164	388	65
együtt	5.672	57	1.302	134	908	194	1.031	56
Heves vármegye	6.035	67	1.030	117	843	203	1.181	81
Jász-Nagy-Kun-Szolnok vármegye	7.772	64	1.322	113	1.069	186	1.639	72
Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun »	16.055	61	2.537	101	2.219	178	3.493	71
Budapest, fő- és székváros	7.153	65	2.923	117	2.259	257	2.000	76
Kecskemét, thj. felr. v.	930	52	209	117	156	181	296	67
együtt	24.138	59	5.669	109	4.634	210	5.789	72
Összesen	61.255	61	12.383	114	9.659	197	12.873	70
d) Tisza jobb partja.								
Abauj-Torna vármegye	3.071	53	552	103	689	242	913	84
Kassa, sz. k. v.	633	72	164	125	132	267	133	69
együtt	3.704	55	716	107	821	246	1.046	82
Bereg vármegye	4.708	66	831	117	759	264	646	68
Borsod »	4.776	60	992	118	994	246	1.295	95
Gömör »	2.908	49	733	110	849	239	1.238	88
Sáros »	2.741	41	479	81	767	253	935	75
Szepes »	2.797	45	549	95	775	247	1.026	75
Ung »	2.494	46	605	115	523	236	543	71
Zemplén »	5.911	51	1.135	98	1.181	230	1.326	76
Összesen	30.039	52	6.040	105	6.669	244	8.055	80

Országrés, törvényhatóság <i>Landestheil, Municipium</i>	0—15 éveseknél — <i>unter den 0—15 Jährigen</i>		15—40 éveseknél — <i>unter den 15—40 Jährigen</i>		40—60 éveseknél — <i>unter den 40—60 Jährigen</i>		60 éven felülieknél — <i>unter den über 60 Jährigen</i>	
	abszolút szá- mokban <i>in absoluten Zahlen</i>	ezerre <i>auf Tausend</i>	abszolút szá- mokban <i>in absoluten Zahlen</i>	ezerre <i>auf Tausend</i>	abszolút szá- mokban <i>in absoluten Zahlen</i>	ezerre <i>auf Tausend</i>	abszolút szá- mokban <i>in absoluten Zahlen</i>	ezerre <i>auf Tausend</i>
e) Tisza bal partja.								
Békés vármegye	7.464	75	1.171	12'4	871	17'7	1.390	82
Bihar	12.142	65	2.256	12'5	2.080	24'1	2.143	76
Nagy-Várad, thj. felr. v.	712	62	235	13'6	194	26'7	179	73
együtt	12.854	65	2.491	12'6	2.274	24'3	2.322	76
Hajdú vármegye	2.986	60	645	13'0	511	20'3	871	88
Debreczen, sz. k. v.	959	52	279	11'6	244	23'7	370	91
együtt	3.945	57	924	12'6	755	21'3	1.241	89
Máramaros vármegye	5.645	53	1.176	11'5	1.057	23'1	1.154	70
Szabolcs	6.018	63	1.085	11'0	945	23'8	879	70
Szatmár	5.742	50	1.329	11'2	1.175	22'5	1.294	67
Szatmár-Németi, sz. k. v.	336	51	132	15'1	95	24'9	98	63
együtt	6.078	50	1.461	11'5	1.270	22'7	1.392	67
Szilágy vármegye	3.682	51	889	12'3	754	21'7	804	61
Ugocea	1.782	60	419	14'1	342	27'8	295	74
Összesen	47.468	60	9.616	12'1	8.268	22'6	9.477	74
f) Tisza-Maros szöge.								
Arad vármegye	8.785	74	1.598	13'9	1.383	26'2	1.115	75
Arad, sz. k. v.	829	60	209	12'1	183	22'5	231	81
együtt	9.614	72	1.807	13'7	1.566	25'7	1.346	76
Csanád vármegye	3.717	68	618	13'2	397	18'2	505	67
Krassó-Szörény vármegye	5.905	44	1.883	11'8	1.771	20'9	2.132	73
Temes	7.684	55	1.801	12'6	1.660	22'8	1.457	70
Temesvár sz. k. v.	589	49	235	13'9	210	26'2	194	68
Versecz, thj. felr. v.	318	45	151	18'0	116	25'5	112	64
együtt	8.591	54	2.187	13'0	1.986	23'2	1.763	70
Torontál vármegye	12.179	54	2.689	13'0	2.030	19'9	2.504	69
Pancsova, thj. felr. v.	278	46	93	13'3	84	24'2	105	74
együtt	12.457	53	2.782	13'0	2.114	20'0	2.609	69
Összesen	40.284	56	9.277	12'3	7.834	21'8	8.355	71
g) Erdély.								
Alsó-Fehér vármegye	3.347	47	837	11'9	837	21'9	963	67
B.-Naszód	1.405	40	406	10'3	401	18'6	564	63
Brassó	1.395	44	301	9'6	280	16'9	511	66
Csik	1.438	34	309	8'0	385	15'9	624	61
Fogarás	1.250	37	250	8'5	306	17'0	489	64
Háromszék	1.742	38	469	10'5	503	18'4	749	60
Hunyad	5.120	56	1.372	13'3	1.185	22'1	1.217	60
Kis-Küküllő	1.996	54	398	10'8	408	20'2	539	72
Kolozs	3.864	53	698	9'9	748	20'3	924	67
Kolozsvár, sz. k. v.	501	53	185	12'3	135	22'9	208	82
együtt	4.365	53	883	10'3	883	20'3	1.132	69
Maros-Torda vármegye	2.634	42	614	10'3	611	19'3	718	65
Maros-Vásárhely, sz. k. v.	196	45	85	13'8	71	27'0	86	85
együtt	2.830	42	699	10'6	682	19'9	804	67
Nagy-Küküllő vármegye	1.604	34	423	8'9	465	16'2	835	66
Szeben	1.843	35	575	11'1	551	18'4	967	66
Szolnok-Doboka	3.430	43	920	11'4	845	20'3	1.018	62
Torda-Aranyos	3.198	57	581	10'6	587	20'4	757	67
Údvarhely	1.647	42	352	9'1	403	17'0	643	63
Összesen	36.610	45	8.775	10'7	8.721	19'7	11.812	65
Magyarország összesen								
308.429	55	62.974	11'0	58.834	20'7	77.346	73	
Fiume város és kerülete — <i>Fiume Stadt und Gebiet</i>	614	66	162	12'6	137	25'9	154	72
Horvát-Szlavonország. — Kroatien-Slavonien.								
Belovár-Kőrös vármegye	3.724	39	829	8'3	1.074	19'5	1.179	69
Lika-Krbava	3.478	42	772	11'8	539	17'1	888	65
Modrus-Fiume	4.275	46	947	12'6	786	20'3	1.110	71
Pozsega	4.097	54	887	11'5	987	24'7	861	76
Szerém	8.767	67	1.775	13'5	1.602	24'3	1.562	78
Varasd	5.763	58	1.006	10'4	1.008	20'9	1.208	82
Verőcze	4.974	67	786	10'7	904	23'1	841	77
Eszék, sz. k. v.	387	66	147	17'9	120	29'3	140	90
együtt	5.361	67	933	11'4	1.024	23'7	981	79
Zágráb vármegye	8.048	45	1.573	9'7	1.836	21'9	1.884	75
Zágráb, sz. k. v.	607	60	295	17'0	250	33'7	206	79
együtt	8.655	46	1.868	10'4	2.086	22'9	2.090	75
Horvát-Szlavonország összesen	44.120	52	9.017	11'2	9.106	22'0	9.879	74

E számok, melyeknek nagyobb jelentőséget azért nem tulajdoníthatni, mert azok nem több, mint egy naptári év eredményei, sokkal jobb betekintést nyújtanak, különösen a felnőtt népesség különböző halálozási viszonyaiba, mint a fent közölt tábla, mely csak két részre osztotta az összes népességet: az öt évig terjedő s az azon felüli korban levőkre. Néhány nagy vonással tehát jellemezni fogjuk az egyes korcsoportokra vonatkozó adatok főbb eredményeit.

Kezdve a 15 éven aluliakon: ezek halandósága tulajdonképp párhuzamos kell, hogy legyen az 5 évig terjedő életkorban levők halandóságával, miután az utóbbiak azok, kik az egész nagy korcsoport halottainak zömét adják. Ezért látjuk tényleg, hogy a fent a gyermekhalálozásról közölt tények itt is kidomborodnak, dacára annak, hogy most csak egy év, t. i. az 1891. év adatai fekszenek előttünk, míg amott két év volt egybefoglalva. Az Alföld rossz viszonyai kirínak a 15 éven aluliak halálozási arányaiban is és ezzel szemben Erdély, az északkeleti határ (Bereg kivételével, mely már a másik táblázatnál elütrött volt a többi megyétől, itt pedig éppen nagyon rossz helyre kerül) és a Duna jobb part nyugati része s a horvát megyék itt is alacsony arányszámokkal válnak ki. A két szélsőséget, ha csak a megyei törvényhatóságoknál maradunk, egyfelől Békés, másfelől Csik és Nagy-Küküllő képezte, amott 75, itt 34 halottal ezer e korbeli gyermekre: a különbséget tehát, mint látjuk, meghaladja a 100°/_o-ot, vagyis Békés megyében több mint kétakkora a valószínűség, hogy a 15 éven aluli egyént utólérje a halál, mint ama erdélyi megyékben. A birodalom átlaga 55 ezerre, Horvát-Szlavonország ez átlagon alul áll.

A legszivósabb életerővel az itt bemutatott nagyobb korosztályok közt a következő, a 15—40 év közöttiek csoportja bír. Ezer lélekre a birodalmi átlagban itt 11 halott esik, tehát csak egy ötödrésze annak, mint a gyermekek csoportjában. Ámde itt is nagy különbségeket észlelünk az ország különböző részei közt. Legrosszabbak a viszonyok a Tisza völgyén s főleg attól keletre a Királyhágóig. Egy nagy összefüggő területen, mely Hajdú- és Szilágy megyétől délre az Al-Dunáig, sőt a Szávaig vonul, felülmúlja a halálozás a 12-öt ezerre. Ellenben az ország nyugati részei, sőt a felvidék keletre egész Zemplénig bezárólag az átlagosnál kedvezőbb viszonyokat mutat; Erdély helyzete itt is határozottan kielégítő, a székely és szász megyékben valamivel jobb, mint az oláh vidékeken, mely utóbbiak a Királyhágón innen feltűnő rossz arányokat mutatnak. Horvát-Szlavonországok egészben valamivel nagyobb halálozást mutatnak a birodalmi átlagnál: legfeltűnőbb kivétel Belovár-Kőrös megye. A szélsőségek, az egész állam megyéit nézve, egyfelől Ugocsa 141 halottal ezerre, másfelől Csik megye 8 halottal.

Változik a kép, ha a most következő harmadik korcsoport, a 40—60 évesek viszonyait vesszük szemügyre. A Tiszavölgy alsó része itt szinte feltűnően kedvező helyzetben látszik lenni s bár Arad és Bihar itt is nagyon nagy arányszámokkal válnak ki: a magas halandóság tulajdonképi zöme a felvidékre tolodott el. Trencséntől, hol a halálozás ezerre 30-at meghalad s az egész országban legmagasabb, keletre egészen Máramarosig mindenütt 23-on felül áll a halálozási arány. E nagy halandóság vidéke délre lenyul Esztergomig s odább keletre, a Tisza völgyén át összeköttetésben áll a Maros völgyéig vonuló magas halálozási területtel. Feltűnő rossz azonkívül a szlavon megyék halálozási aránya. Ellenben ugy az egész Duna jobb part, főleg a nyugati határmegyék, fel Pozsonyig, mint a Duna-Tisza köze s Erdély

Diese Angaben, welchen deshalb keine grössere Bedeutung beigemessen werden kann, weil dieselben sich nur auf ein Kalenderjahr beziehen, gewähren einen viel besseren Einblick, besonders in die verschiedenen Mortalitäts-Verhältnisse der erwachsenen Bevölkerung, als die frühere Tabelle, welche die Gesamtbevölkerung nur in zwei Theile theilte, nämlich auf die in einem Alter von unter 5 Jahren und über 5 Jahren stehenden. Wir werden daher die Hauptergebnisse der auf die einzelnen Altersgruppen bezüglichen Angaben in einigen grossen Zügen charakterisiren.

Mit den in einem Alter von unter 15 Jahren stehenden beginnend muss eigentlich deren Sterblichkeit mit jener der in einem Alter von bis zu 5 Jahren stehenden parallel dahinschreiten, nachdem die letzteren diejenigen sind, die das Gros der Verstorbenen der ganzen Altersklasse bilden. Deshalb kann es factisch wahrgenommen werden, dass die im Obigen bei der Kinder-Sterblichkeit mitgetheilten Thatsachen auch hier hervortreten, trotzdem dass hier nur die Daten eines Jahres, nämlich des J. 1891 vor uns liegen, während dort zwei Jahre zusammengefasst waren. Die ungünstigen Verhältnisse des Alföld kommen auch in den Mortalitäts-Verhältnissen der unter 15 Jahren stehenden zum Ausdruck, dem gegenüber zeigen aber Siebenbürgen, die nordöstliche Grenze (mit Ausnahme des Comitates Bereg, welches auch schon in der früheren Tabelle von den übrigen Comitaten abwich und hier auf einen sehr schlechten Platz kam) und der westliche Theil des rechten Donauufers, ferner die kroatischen Comitate niedere Verhältnisszahlen. Die beiden Gegensätze bildeten, sofern wir nur bei den Comitats-Municipien verharren, einerseits das Comitatum Békés und andererseits die Comitata Csik und Nagy-Küküllő, ersteres mit 75, die beiden letzteren mit 34 Sterbefällen unter 1000 Kindern entsprechenden Alters; wie ersichtlich, übertrifft mithin der Unterschied 100°/_o, d. h. es ist im Comitatum Békés die Wahrscheinlichkeit, dass ein Individuum im Alter unter 15 Jahren der Tod erreicht, mehr als zweimal so gross als in den siebenbürgischen Comitaten. Der Landes-Durchschnitt beträgt 55 auf Tausend, Kroatien und Slavonien bleibt unter denselben.

Die widerstandsfähigste Lebenskraft wohnt unter den hier mitgetheilten Altersgruppen, jener von 15—40 Jahren inne. Im Landes-Durchschnitte entfallen bei dieser Altersklasse auf Tausend 11 Sterbefälle, mithin nur ein Fünftel der Sterblichkeit, die bei der Gruppe der Kinder constatirt wurde. Aber auch bezüglich der in Rede stehenden Altersgruppe können in den einzelnen Theilen des Landes grosse Unterschiede wahrgenommen werden. Am ungünstigsten gestalten sich die Verhältnisse im Theissthale besonders von hier gegen Osten bis zum Királyhágó. Auf einem grossen zusammenhängenden Gebiete, welches sich von den Comitaten Hajdú und Szilágy gegen Süden bis zur unteren Donau, ja sogar bis zur Save zieht, beträgt das Sterblichkeits-Verhältniss mehr als 12 auf Tausend. Die westlichen Theile des Landes, selbst die obere Gegend gegen Osten bis einschliesslich des Comitates Zemplén zeigen hingegen günstigere Verhältnisse als der Durchschnitt; die Lage Siebenbürgens ist auch hier eine entschieden befriedigende, in den Székler und in den sächsischen Comitaten links etwas günstigere wie in den walachischen Gegenden; letztere Nationalität zeigt diesseits des Királyhágó auffallend ungünstige Verhältnisse. In Kroatien-Slavonien ist die Sterblichkeit überhaupt eine etwas höhere als der Landesdurchschnitt, die auffallendste Ausnahme bildet das Comitatum Belovár-Kőrös. Sämmtliche Comitata des ganzen Königreichs betrachtet, bilden die Gegensätze einestheils das Comitatum Ugocsa mit 141 Sterbefällen auf Tausend, anderestheils das Comitatum Csik mit 8 Verstorbenen per Mille.

Das Bild verändert sich, wenn die Verhältnisse der nächstfolgenden Altersklasse, der 40—60-jährigen in Augenschein genommen werden. Der untere Theil des Theissthales scheint in dieser Beziehung ebenfalls in einer auffallend vortheilhaften Lage zu sein, und obwohl die Comitata Arad und Bihar auch hier mit überaus hohen Verhältnisszahlen hervorrangen, häufte sich das Gros der eigentlichen hohen Sterblichkeit in Ober-Ungarn zusammen. Vom Comitatum Trencsén angefangen, wo die Sterblichkeit mehr als 30 auf Tausend beträgt und die höchste im ganzen Lande ist, steht gegen Osten bis zum Comitatum Máramaros das Mortalitäts-Verhältniss überall auf mehr als 23. Diese Gegend grosser Sterblichkeit reicht gegen Süden hinab bis zum Comitatum Esztergom und steht von hier östlich über das Theissthal mit dem bis zum Marosthal reichendem Gebiete hoher Mortalität in Verbindung. Auffallend ungünstig ist ausserdem das Mortalitäts-Verhältniss der slavonischen Comitata. Das ganze rechte Donauufer,

legnagyobb része kedvező viszonyokat mutatnak. Így a Duna jobb partján egészben 18-on alul marad az arányszám, Sopron megyében épp 15-ig leszáll, oly alacsonyra, minőhöz fogható csak az ország ellenkező határszélén, Csikben találhatunk (15⁹ ezerre). A társországok ellenben a birodalmi arányszámot, mely ezerre 20⁹, határozottan meghaladják.

Az utolsó korcsoport, a 60 éven felüliek, ismét más képet mutat. Előre kell azonban bocsátanunk, hogy e csoport halál-ozási statisztikája áll a leggyengébb alapokon. A korstatisztika tudvalevőleg épp a magas korévekben legkevésbé megbízható és mivel a 60 évet meghaladottak száma egészben is csekély, egyremásra 6—7⁰/₁₀-a az össznépségnek, a korra vonatkozó adatokba becsusztott hibák aránytalanul nagyobb zavart okozhatnak, mint az erősebb korcsoportoknál. Ezért csak nagy óvatossággal használhatjuk vonatkozó számainkat.

E fentartás mellett nagy vonásokban azt mondhatjuk, hogy magas a halálozás az öregek közt a felvidéken, nevezetesen annak nyugati szélén s a Sajó és Hernád völgyei körül, a Tiszán át le egészen a Marosig; rosszak a viszonyok a Dráván túl, különösen a szlavon megyékben, de rosszak a Duna jobb partjának nagy részében is, különösen pedig annak északkeleti sarkában. Ellenben, mint már az előző korcsoportnál, a Duna-Tisza köze s aztán Erdély válnak ki kedvező arányokkal. Ha számaink megbízhatók, úgy Háromszék és Hunyad megyében csak 60 ily korban levő hal el ezer élöre, ellenben Borsodban 95. A különbségek tehát itt aránylag mérsékeltnek mondhatók. A birodalmi átlag 73 ezerre, a Dráván túli ország részben valamivel magasabb.

A négy nagy korcsoport viszonyainak területi elemzésével kapcsolatban feltüntetjük a vidéki és városi népesség halálozását a különböző életkorokban. Volt ezer élöre a négy korcsoportban halálozás:

	15 éven alul unter 15 Jäh- rigen	15—40 évesek 15—40 Jähri-gen	40—60 évesek 40—60 Jähri-gen	60 éven felüliek über 60 Jäh- rigen
a vidéken — in der Provinz	54 ⁹	10 ⁹	20 ⁶	72 ⁹
a 27 tvh. városban — in den 27 Städ- ten mit Municipium	55 ⁰	13 ⁴	22 ⁹	73 ⁸
Budapest — in Budapest	55 ⁵	11 ⁷	25 ⁷	75 ⁸

Bár itt nagy korcsoportok szolgálnak az összehasonlítás alapjául, mégis feltűnő, hogy a városok és főleg Budapest helyzete mennyivel rosszabb, mint az összhálalozási arányszám szemügyrevételénél gondolhatnók. A főváros, mely, mint láttuk, egész lakosságát véve, kevesebb halottat ad ezer élöre, mint a vidék, itt kivétel nélkül minden korcsoportban rosszabb helyzetben van. Sőt, mi többet jelent, ha a 27 törvényhatósági joggal felruházott várost összefoglaljuk, velök szemben Budapest helyzete — egyetlen korcsoport kivételével — rosszabb, holott az összhálalozási számnál igen nagy mérvben a főváros javára billent volt a mérleg. A magyarázat kézzelfogható: a városok felszívó ereje azok falai közé gyűjti a java életerőben levőket, kik közt a halál legkevésbé képes pusztítani; természetes tehát, hogy a város és főkép a nagyváros jó összképet ad; de ha szétbontjuk annak lakosságát az egyes korcsoportokra, úgy előtűnik a való, az t. i. hogy nem a csekélyebb halálozási mérv, hanem a kedvezőbb korösszetétel juttatja a városokat annyira a mennyire kedvező helyzetbe.

Sőt tovább is mehetünk s korstatisztikánk segítségével kimutathatjuk, hogy a városi népesség halálozási arányai rosszabbak, mint a hogy a négy nagy korcsoportra vonatkozó számok is

besonders die westlichen Grenzcomitate hinauf bis zum Comitате Pozsony, ferner das Donau-Theiss Becken und der grösste Theil Siebenbürgens zeigen hingegen vortheilhafte Verhältnisse. So bleibt am rechten Donauufer die Verhältnisszahl im Allgemeinen unter 18, im Comitате Sopron sinkt dieselbe sogar auf 15 herab, eine solch' niedere Verhältnisszahl, wie eine ähnliche nur auf der entgegengesetzten Grenze des Landes, im Comitате Csik (15⁹ auf Tausend) vorkommt. Die adnexen Länder aber übertreffen ganz entschieden den Landesdurchschnitt, welcher auf Tausend 20⁹ beträgt.

Die letzte Altersgruppe, jene der im Alter von über 60 Jahren stehenden Individuen, zeigt wieder ein ganz anderes Bild. Es muss jedoch vorausgeschickt werden, dass die Mortalitäts-Statistik dieser Gruppe auf der schwächsten Basis steht. Die Alters-Statistik ist bekanntermassen eben bezüglich der hohen Lebensjahre am wenigsten verlässlich, und nachdem die Zahl der über 60 Jahre alten Personen ohnedies eine geringe ist, beiläufig 6—7⁰/₁₀ der Gesamt-Bevölkerung, so verursachen die Fehler, welche sich bei den Angaben über dieses Alter einschleichen, eine unvergleichlich grössere Verwirrung, wie bei den stärkeren Altersgruppen. Deshalb können wir die diesbezüglichen Angaben nur bei Beobachtung grösserer Vorsicht benützen.

Unter diesem Vorbehalt können wir im Allgemeinen behaupten, dass die Sterblichkeit alter Personen in Ober-Ungarn, namentlich in den westlichen Theilen um das Sajó- und Hernád-Thal, die Theiss überschreitend hinunter bis zur Maros eine hohe ist, ungünstig gestalten sich die Verhältnisse jenseits der Drau, besonders in den slavonischen Comitaten, nicht minder misslich ist die Lage im grossen Theile des rechten Donauufers, besonders aber in der nordöstlichen Ecke dieses Landestheiles. Das Donau-Theiss Becken und Siebenbürgen ragen hingegen, wie schon bei der früheren Altersgruppe, mit günstigen Verhältnissen hervor. Wenn unsere Zahlen verlässlich sind, so sterben von Tausend in diesem Alter stehenden in den Comitaten Háromszék und Hunyad nur 60, im Comitате Borsod hingegen 95. Der Unterschied ist hier mithin ein ziemlich mässiger. Der Landes-Durchschnitt beträgt 73 auf Tausend, der Durchschnitt der adnexen Länder gestaltet sich etwas höher.

Im Zusammenhange mit der territorialen Erörterung der 4 grossen Altersgruppen wird auch die Sterblichkeit der städtischen und Provinz-Bevölkerung in den verschiedenen Altersklassen nachgewiesen. Es entfielen auf Tausend Lebende in den 4 Altersklassen — Sterbefälle bei den

Obwohl hier grosse Altersgruppen als Grundlage des Vergleiches dienen, ist es immerhin auffallend, um wie viel ungünstiger sich die Lage der Städte, besonders aber der Hauptstadt gestaltet, als wir dies bei Betrachtung des allgemeinen Mortalitäts-Verhältnisses voraussetzen im Stande waren. Die Hauptstadt, welche, wie ersichtlich war, die Gesamt-Bevölkerung in Betracht genommen auf tausend Lebende weniger Sterbefälle aufweist als die Provinz, befindet sich laut Obigen ohne Ausnahme bezüglich sämtlicher Altersgruppen in einer ungünstigeren Lage. Es ist sogar, was noch mehr bedeutet, die 27 Städte mit Municipium zusammengefasst, diesen gegenüber die Lage der Hauptstadt — mit Ausnahme einer einzigen Altersgruppe — eine ungünstigere, wo doch bei dem allgemeinen Sterblichkeits-Verhältniss die Wagschale im starken Maasse zu Gunsten der Hauptstadt sank. Die Erklärung hiefür liegt auf der Hand, die Anziehungskraft der Städte sammelt zwischen ihren Mäuern die im besten Lebensalter stehenden, unter welchen der Tod die wenigste Verheerung anzurichten vermag; es ist mithin natürlich, dass die Stadt, hauptsächlich die Grossstadt, im Allgemeinen ein günstiges Bild aufweist; zergliedern wir aber die Bevölkerung derselben auf einzelne Altersgruppen, so tritt die Wahrheit in den Vordergrund, nämlich dass nicht das geringe Maass der Sterblichkeit, sondern die vortheilhaftere Zusammensetzung der Altersgruppen die Städte sozusagen zu einer günstigen Lage verhilft.

Wir können sogar auch weiter gehen und mit Hilfe der Alters-Statistik nachweisen, dass die Mortalitäts-Verhältnisse der

sejtetik. Vegyük a 15 éven aluliakat. Tudva azt, hogy ezek közül csakis a legzsengőbb koruak, az 5 éven aluliak azok, kik a halálzási arányt magasra duzzasztják: biztosan következtethetjük azt, hogy ott, hol az 5 évig terjedő életkor gyengébben van képviselve, — ceteris paribus — kisebbnek kell lenni a halálzási aránynak az egész nagy korcsoportban. Ámde mit látunk? A vidéki népességben a 15 évenaluliak közül az 5 évig terjedő korban áll 38·4 ‰, a 27 tvh. városban 35·8 ‰, Budapesten 38·3 ‰, tehát a fővárosi arány egyez a vidékivel, a többi városban azonban kevesebb a legzsengőbb koru gyermek. S mégis a városokban nagyobb halálzási arányt találtunk. Következésképp a 27 város halálzási viszonyai még rosszabbak, mintsem az egész 15 éves korcsoportra vonatkozó arányszámnak a vidékével való összevetése sejteti. Az 5 éven aluli népességet külön tekintve, erre nézve fent, a két évi átlagban bemutatott gyermekhalálzási adataiból meggyőződhetünk arról, hogy a halálzási a városokban jóval nagyobb, mint a vidéken: a vidéki 120·6 ‰ mellett a 27 tvh. város 130·9 s Budapest, mint a 15 éveseknél is, még egy csekélységgel rosszabb arányt mutatott. Még feltűnőbb a 40—60 és 60 éven felüliek arányának eltolódása. Volt ugyanis az 1890. népszámlálás szerint százalékokban

	40—60 évesek közt unter den 40—60 Jährigen		60 éven felüliek közt unter den über 60 Jährigen		
	40—50	50—60	60—70	70—80	80 éven felüli über 80 J. Alte
	éves — Jährige		éves — Jährige		
a vidéken	57·6	42·4	67·5	27·4	5·1
in der Provinz					
a 27 törvh. városban	58·6	41·4	64·1	29·8	6·1
in den 27 Städten mit M.					
Budapesten	62·9	37·1	67·4	28·1	4·5
in Budapest					

Miután a halálzási veszélye e korévekben a korrall fokozatosan nő, mondhatjuk, hogy a vidék összetétele majd mindenütt kedvezőtlenebb, mint a városoké, különösen pedig a fővárosé. Áll ez a 40—60 évek között álló népességre úgy, mint — kivéve a 27 törvényhatóságú várost — a 60 éven felüliekre. S miután azt látjuk mégis, hogy a város és különösen a főváros nagyobb halálzási arányt mutat e két utolsó korcsoportban is, mint a vidék, azt kell állítanunk, hogy a valóságban a különbség a városok, főleg a főváros hátrányára még nagyobb; legfeljebb a 60 éven felülieknél merülhet fel a 27 tvh. város helyzete tekintetében kétség.

Nem említettük még a 15—40 éves korosztályt. A halálzási arány itt tudvalevőleg a korrall lassacskán emelkedik, de városaink összetétele a vidékével egybevetve semmi lényeges eltérést nem mutat — különösen a főváros nem mutat olyat, mely annak helyzetét kelletnél kedvezőbbé tenné. S ha mégis azt látjuk, hogy a halálzási arány e korosztálynál, mint egészénél, Budapesten kisebb mint a többi városban, bár magasabb mint a vidéken, úgy itt főleg arra a magyarázatra gondolhatunk, hogy a 15 és 40 év közt levők, kik között a bevándorlottak oly túlnyomó nagy kontingenst képeznek, természetesen feltevés szerint szívósabbak, életerősebbek lehetnek a hasonkoru országos átlagembernél. Mert azok a vállalkozó emberek, kik elhagyva otthonukat, tetterőtől duzzadva, a központba sietnek ez érvényesülésre teret és alkalmat szerezni, valószínűleg nemcsak lélektani, hanem physiologiai szempontból is az erősebbek közé tartoznak. S ha halálzási arányuk mégis határozottan sokkal magasabb, mint a vidéki népesség hasonkoru rétegeé, úgy ez elég rossz színben tünteti fel a nagyvárosi élet hatását az emberi élet tartamára.

städtischen Bevölkerung noch ungünstiger sind, als dies die auf die 4 grossen Altersgruppen bezüglichen Angaben ahnen lassen. Ziehen wir blos die unter 15 Jahren stehenden in Betracht, wohl wissend, dass nur die im zartesten Alter unter 5 Jahren stehenden diejenigen sind, die das Mortalitäts-Verhältniss steigern, kann man mit Sicherheit folgern, dass dort, wo das Lebensalter bis zu 5 Jahren schwächer vertreten ist — ceteris paribus — auch die Mortalitäts-Verhältnisse der ganzen Gruppe sich niedriger gestalten werden. Was sehen wir jedoch? Von der ersten Altersgruppe — bis zum 15. Jahre — betragen die im Alter von unter 5 Jahren stehenden in der Provinz-Bevölkerung 38·4 ‰, in den 27 Städten 35·8 ‰, in Budapest 38·3 ‰; das Verhältniss der Hauptstadt stimmt daher mit jenem der Provinz überein, in den übrigen Städten ist aber die Zahl der Kinder im zartesten Lebensalter eine geringere. Trotzdem treffen wir in den Städten auf ein höheres Mortalitäts-Verhältniss. Folglich gestalten sich die Mortalitäts-Verhältnisse der 27 Städte noch schlechter, als dies der Vergleich der auf die Altersklasse bis zum 15. Jahre bezüglichen Verhältnisszahl mit jener der Provinz ahnen lässt. Die Bevölkerung unter 5 Jahren besonders in Betracht genommen, konnten wir uns diesbezüglich, aus den in Obigen im Durchschnitte der beiden Jahre nachgewiesenen Daten über die Kindersterblichkeit überzeugen, dass in den Städten die Sterblichkeit eine bedeutend grössere ist als in der Provinz, neben den, 120·6 ‰ der Provinz ergeben die Städte 130·9 ‰, die Hauptstadt aber zeigt, so wie auch bei den 15-jährigen, ein noch um etwas ungünstigeres Verhältniss. Noch auffallender ist die Verchiebung der Verhältnisse der Altersgruppen von 40—60 Jahren und über 60 Jahren. Es gab nämlich laut der Volkszählung des Jahres in Procenten

Nachdem die Gefahr des Sterbens in diesen Altersklassen mit dem Alter stufenweise zunimmt, kann behauptet werden, dass die Zusammensetzung der Bevölkerung in der Provinz fast überall eine ungünstigere ist als in den Städten, besonders aber in der Hauptstadt. Dies steht sowohl bezüglich der Bevölkerung zwischen 40—60 Jahren, als auch — ausgenommen die 27 Städte mit Municipium — bezüglich der über 60 Jahre alten Bevölkerung. Und da trotzdem ersichtlich ist, dass die Städte, besonders aber die Hauptstadt, auch in diesen beiden Altersklassen eine grössere Sterblichkeit aufweisen als die Provinz, so können wir mit Recht behaupten, dass in der Wirklichkeit der Unterschied zum Nachteile der Städte, besonders der Hauptstadt, sich noch grösser gestaltet; höchstens bei der über 60 Jahre alten Bevölkerung können hinsichtlich der Lage der 27 Städte Zweifel auftauchen.

Die Altersklasse von 15—40 Jahre blieb noch unerwähnt. Das Mortalitäts-Verhältniss nimmt hier bekanntermassen im Einklange mit dem Alter langsam zu; die Zusammensetzung der Städte zeigt aber im Vergleiche zur Provinz gar keinen wesentlichen Unterschied, besonders die Hauptstadt keinen solchen, welcher deren Lage günstiger gestalten würde. Und wenn wir trotzdem sehen, dass die Sterblichkeit in dieser Altersklasse, als bei einem Ganzen, in Budapest eine geringere ist als in den übrigen Städten, obwohl eine höhere als in der Provinz, so können wir hauptsächlich auf die Erklärung denken, dass das Leben der im Alter von 15—40 Jahren stehenden, unter welchen die Eingewanderten ein so überwiegend grosses Contingent bilden, der naturgemässen Voraussetzung nach ein viel widerstandsfähigeres ist, und dass dieselben eine viel grössere Lebenskraft zeigen, als der Durchschnitts-Mensch ähnlichen Alters. Denn jene unternehmenden Personen, die ihr Heim verlassend von Thatkraft strotzend dem Centrum zueilen, um zu einer Thätigkeit Platz und Gelegenheit zu finden, gehören wahrscheinlich nicht nur aus psychologischem, sondern auch aus physiologischem Gesichtspunkte zu den Stärkeren. Und wenn deren Mortalitäts-Verhältnisse trotzdem höhere sind, als jene der ähnlichen Schichten der Provinz-Bevölkerung, so kommt hiedurch der Einfluss des grossstädtischen Lebens auf die Lebensdauer des Menschen in ziemlich ungünstigem Lichte zum Ausdrucke.

D) A népesség szaporodása.

Die Zunahme der Bevölkerung.

1. A természetes szaporodás az 1890. és 1891. években.

Az élve születetteknek az elhunytak feletti mutatkozó többlete, vagyis a természetes szaporodás tette:

im Jahre 1890. évben	...
» » 1891. »	...

A két évben együttvéve a Magyarbirodalom népessége e révén 299.048 fővel szaporodott. És pedig jutott, a közép népességre kiszámítva, szaporodás ezer főre:

im Jahre 1890. évben	...	7,9
» » 1891. »	...	9,2 ¹⁾

A két év átlagában a születési többlet a magyar állam népességét évente minden ezerre 8% fővel gyarapította. E szám nem változik akkor sem, ha a két évi természetes szaporodás összegét a népszámlálás által talált népességgel osztjuk.

Ha a katonai lelkési hivatalok által kitüntetett népmozgalmat figyelmen kívül hagyjuk és csak a polgári népességhez tartjuk magunkat, a két év átlagában ezer főre ugyancsak 8% a születések többlete.

Az ország egyes részeit különválasztva, volt a természetes népszaporodás ezer főre az 1890. és 1891. évek átlagában évente:

a Duna bal partján <i>am linken Donauufer</i>	7,7	a Tisza jobb partján <i>am rechten Theissufer</i>	10,6	Erdélyben	9,3
a Duna jobb partján <i>am rechten Donauufer</i>	6,9	a Tisza bal partján <i>am linken Theissufer</i>	12,3	<i>im Siebenbürgen</i>	
a Duna-Tisza közén <i>im Donau-Theiss Becken</i>	8,6	a Tisza-Maros szögén <i>im Theiss-Maros Becken</i>	6,2	Horvát-Szlavonországban <i>in Kroatien-Slavonien</i>	8,4

Legnagyobb volt a természetes szaporodás a Tisza bal partján, a gyermekekben leggazdagabb országrészben, hol tehát a magas halálozás sem bírta ellensúlyozni az óriás mérvű szaporodást. Ellenben legkisebb volt a születési többlet a Tisza-Maros szögén, hol, mint láttuk, aránytalanul magas halálozás játszott közbe. De mérsékelt a szaporodási eredmény a nyugati országrészekben is, különösen a Duna jobb partján, ellenben az átlagot meghaladja a keleti hegyvidéken, Erdélyben, hol a mérsékelt születési aránnyal szemben csekély halálozás áll, míg az előbb említett gyermek-szegény nyugati országrész e tekintetben sem áll valami nagyon kedvezően.

Csak természetes, hogy a születések és halálozások számán kívül a népesedés menetére a vándormozgalom is mélyreható befolyást gyakorol. Az 1890. évi népszámlálás által kiderített tények tekintetbe vételével biztosra vehetjük, hogy az ország nyugati részén, a Duna két partján, a vándorlások miatt a szóban forgó két évben a valóságban sokkal kisebb volt a lakosság növekedése, mintsem számaink sejtetik s valószínűleg sokkal kisebb, mint az ország bármely egyéb részén. A Tisza jobb partjának erős természetes szaporodása valószínűleg bőven ellensúlyozza az amerikai kivándorlás hatását s a Tisza bal partja, melynek népességét kiszivárgás nem apasztja, valamint Horvát-Szlavonországok, hol bevándorlási többletet észlelhetni, előnyösebben állanak a tényleges népesedés tekintetében, semmint a természetes szaporodásra vonatkozó számok sejtetik. Míg azonban a központi országrész, aztán a Kelet és a Dráván túl gyors fejlődésben van, addig a népesség stagnálásának veszélye nyugaton, különösen a Duna jobb partján éppen nem képez távoli lehetőséget.

¹⁾ Ugyanezen számot kapjuk akkor is, ha az 1891. évi közép népességnek kiszámításánál az előző évtizedben tapasztalt kivándorlási többletet aránylagosan számbavesszük.

1. Natürliche Zunahme in den Jahren 1890 und 1891.

Das Plus der Lebendgeborenen den Verstorbenen gegenüber oder die natürliche Zunahme betrug:

137.895 lelket — Seelen.
161.153 »

Die beiden Jahre zusammengefasst, nahm mithin die Bevölkerung des Königreiches Ungarn um 299.048 Seelen zu. Es entfiel, nach der durchschnittlichen Bevölkerung berechnet, auf 1000 Seelen eine Zunahme von:

Im Durchschnitte der beiden Jahre vermehrte das Übergewicht der Geburten die Bevölkerung des ungarischen Staates jährlich — auf Tausend berechnet — um 8% Personen. Diese Verhältnisszahl ändert sich auch dann nicht, wenn wir die natürliche Zunahme der beiden Jahre mit der durch die Volkszählung constatirten Volkszahl dividiren.

Wird die durch die Militär-Geistlichen nachgewiesene Volksbewegung ausser Acht gelassen, und nur die Civil-Bevölkerung in Betracht genommen, so beträgt im Durchschnitte der beiden Jahre das Übergewicht der Geburten auf Tausend ebenfalls 8%.

In den einzelnen Landestheilen betrug die natürliche Zunahme der Bevölkerung auf 1000 Seelen im Durchschnitte der Jahre 1890 und 1891:

Erdélyben	9,3
<i>im Siebenbürgen</i>	
Horvát-Szlavonországban <i>in Kroatien-Slavonien</i>	8,4

Die grösste natürliche Zunahme ist am linken Theissufer bemerkbar in dem kinderreichsten Landestheil, wo auch die hohe Sterblichkeit nicht im Stande war die riesenhafte Zunahme zu paralysiren. Am niedersten gestaltete sich hingegen das Übergewicht der Geburten im Theiss-Maros Becken, wo, wie wir sahen die ausserordentlich hohe Sterblichkeit vom Einflusse war. Mässig ist das Ergebniss der Zunahme in den westlichen Landestheilen, besonders am rechten Donauufer, den Durchschnitt übertrifft hingegen in der östlichen Gebirgsgegend Siebenbürgen; wo dem mässigen Geburts-Verhältnisse gegenüber die Sterblichkeit eine geringe ist, während der zuerst erwähnte kinderarme westliche Landestheil auch in dieser Beziehung in keiner besonders günstigen Lage sich befindet.

Es ist ganz natürlich, dass auf die Gestaltung der Bevölkerung ausser der Anzahl der Geburten und der Sterbefälle auch die Ein- und Auswanderung einen tiefeindringenden Einfluss ausübt. Bei Betrachtung der durch die Volkszählung des Jahres 1890 constatirten Thatsachen kann man mit Sicherheit annehmen, dass im westlichen Theile des Landes, an den beiden Ufern der Donau, zufolge der Auswanderung, während der beiden in Rede stehenden Jahre in der Wirklichkeit die Zunahme der Bevölkerung eine viel geringere war, als dies unsere Angaben ahnen lassen und wahrscheinlich eine viel geringere, als in irgend einem anderen Theile des Landes. Die kräftige natürliche Zunahme des rechten Theissufers paralysirt höchst wahrscheinlich in genügendem Masse die Wirkung der Auswanderung nach Amerika aus diesem Landestheil; das linke Theissufer hingegen, dessen Bevölkerung eine Auswanderung nicht vermindert, als auch Kroatien-Slavonien, wo eine Einwanderung wahrgenommen werden kann, befinden sich hinsichtlich der tatsächlichen Gestaltung der Bevölkerung in einer noch günstigeren Lage, als dies die auf die natürliche Zunahme bezüglichen Angaben ahnen lassen. Während aber im Central-Landestheile, nachher im Osten und jenseits der Drau die Bevölkerung in rapider Entwicklung begriffen ist, bildet die Gefahr der Stagnation der Bevölkerung im Westen des Landes, besonders am rechten Donauufer, durchaus keine fern liegende Möglichkeit.

¹⁾ Zur selben Zahl gelangen wir auch dann, wenn bei der Berechnung der durchschnittlichen Bevölkerung des Jahres 1891 das Plus der Auswanderung während des verflossenen Jahrzehntes verhältnissmässig in Betracht genommen wird.

Mint a születési és halálozási arányt, azonkép a kettő különbözetét képező természetes szaporodás arányát is közigazgatási járárok, illetve városok szerint mutatjuk be a következőkben. Az arányszámok itt is az 1890. és 1891. évek átlagát jelentik és ezer főre tüntetik fel az évi természetes szaporodást. Volt a születési többlet ezer főre:

a) Duna bal partja:

1. Árva vármegye.

1 Alsó-kubini járás	10'0
2 Námesztói »	6'5
3 Trsztenai »	8'7
4 Vári »	4'0
Megyei összeg	7'4

2. Bars vármegye.

1 Aranyosmaróti járás	4'6
2 Garamszentkereszt járás	7'4
3 Lévai »	3'2
4 Oslányi »	7'2
5 Verebélyi »	1'9
Körmöcbánya, r. t. v.	8'3
Léva, »	4'1
Ujbánya, »	5'4
Megyei összeg	4'9

3. Esztergom vármegye.

1 Esztergomi járás	7'3
Párkányi »	7'7
Esztergom, r. t. v.	0'0
Megyei összeg	6'6

4. Hont vármegye.

1 Báti járás	1'6
2 Ipolysági járás	5'4
3 Korponai »	2'1
4 Nagycsalomiai járás	5'9
5 Szobi »	7'5
Korpona, r. t. v.	4'1
Összesen	4'9
Selmecz- és Béalábánya, sz. k. v.	4'3
Megyei összeg	4'9

5. Liptó vármegye.

1 Liptószentmiklósi járás	8'9
2 Liptóújvári »	12'1
3 Nagylászi »	7'4
4 Rózsahegy »	12'7
Megyei összeg	10'5

6. Nógrád vármegye.

1 Balassagyarmati járás	7'1
2 Füleki »	12'3
3 Gácsi »	1'7
4 Losonczi »	9'7
5 Nógrádi »	0'8
6 Szécsényi »	10'4
7 Sziráki »	10'7
Losonc, r. t. v.	3'1
Megyei összeg	7'8

7. Nyitra vármegye.

1 Érsekújvári járás	6'8
2 Galgóczi »	7'2
3 Holiczi »	9'2
4 Miavai »	6'4
5 Nagytapolcsányi járás	10'8
6 Nyitrai »	11'5
7 Nyitrazámbockréti »	12'1
8 Póstyéni »	6'2
9 Privigyeyi »	10'1
10 Szeniczai »	4'8
11 Vágsellyei »	8'1
12 Vágújhelyi »	7'3
Érsekújvár, r. t. v.	8'1
Nyitra, »	9'9
Szokolca, »	1'8
Megyei összeg	8'4

8. Pozsony vármegye.

1 Alsócsallóközi járás	7'8
2 Felsőcsallóközi »	7'9
3 Galántai »	12'6
4 Malaczkai »	8'1
5 Nagyszombati »	12'2
6 Pozsonyi »	10'9

7 Szempcezi járás	11'5
Bazin, r. t. v.	8'2
Modor »	1'8
Nagy-Szombat, r. t. v.	(-) 2'0
Somorja, »	0'3
Szent-György, »	10'2
Összesen	9'5

Pozsony, sz. k. v. (-) 2'4

Megyei összeg 7'6

9. Trencsén vármegye.

1 Báni járás	11'9
2 Bittsei »	6'8
3 Csaccai »	12'9
4 Illavai »	9'1
5 Kiszuczaujhelyi járás	7'2
6 Puchói »	9'0
7 Trencsényi »	10'1
8 Vágbesztercezi »	7'2
9 Zsolnai »	3'9
Trencsén, r. t. v.	(-) 10'2
Megyei összeg	8'2

10. Turóc vármegye.

1 Mosóczi járás	10'0
2 Szentmártonblatniczai járás	9'2
Megyei összeg	9'5

11. Zólyom vármegye.

1 Besztercebányai járás	6'3
2 Breznóbányai »	12'5
3 Nagyszalatnai »	13'8
4 Zólyomi »	5'6
Besztercebánya, r. t. v.	(-) 1'8
Breznóbánya, »	8'0
Zólyom, »	10'8
Megyei összeg	8'9

Duna bal partja összesen 7'7

b) Duna jobb partja:

1. Baranya vármegye.

1 Baranyavári járás	5'9
2 Hegyháti »	2'8
3 Mohácsi »	6'7
4 Pécsi »	7'6
5 Pécsvaradi »	10'2
6 Siklósi »	1'7
7 Szentlőrinczi »	1'7
Összesen	5'3

Pécs, sz. k. v. (-) 3'4

Megyei összeg 4'3

2. Fejér vármegye.

1 Adonyi járás	5'5
2 Móri »	3'4
3 Sárbogárdi járás	10'8
4 Székesfejérvári járás	2'9
5 Váli »	5'5
Összesen	5'5

Székes-Fejérvár, sz. k. v. 3'9

Megyei összeg 5'3

3. Győr vármegye.

1 Pusztai járás	9'1
2 Sokoróaljai járás	10'4
3 Tószigetcsilizközi járás	11'5
Összesen	10'4

Győr, sz. k. v. 0'5

Megyei összeg 8'4

4. Komárom vármegye.

1 Csallóközi járás	9'7
2 Gesztesi »	3'4
3 Tatai »	3'8
4 Udvardi »	6'4
Összesen	5'7

Komárom, sz. k. v. (-) 4'9

Megyei összeg 4'8

Wie das Geburts- und das Sterblichkeits-Verhältniss wird gleichfalls das Mass der, den Unterschied zwischen diesen beiden bildenden natürlichen Zunahme nach Administrations-Bezirken, beziehungsweise nach Städten in Nachstehendem mitgeteilt. Die Verhältnisszahlen repräsentiren auch hier den Durchschnitt der Jahre 1890 und 1891 und zeigen die auf 1000 Seelen entfallende natürliche Zunahme. Es betrug das Übergewicht der Geburten auf 1000 Seelen berechnet:

5. Moson vármegye.

1 Magyaróvári járás	8'0
2 Nezsideri »	9'3
3 Rajkai »	6'5
Megyei összeg	8'1

6. Somogy vármegye.

1 Csurgói járás	10'3
2 Igali »	(-) 0'9
3 Kaposvári »	6'0
4 Lengyeltóti járás	10'0
5 Marozali »	10'4
6 Nagyatádi »	9'3
7 Szigetvári »	9'0
8 Tabi »	2'3
Kaposvár, r. t. v.	(-) 5'9
Megyei összeg	6'7

7. Sopron vármegye.

1 Csepregi járás	11'6
2 Csornai »	11'8
3 Felsőpulyai járás	9'7
4 Kapuvári »	9'7
5 Kismartoni »	9'5
6 Nagymartoni »	10'5
7 Soproni »	12'2
Kis-Martoni, r. t. v.	2'7
Ruszt, »	9'0
Összesen	10'7

Sopron, sz. k. v. 5'0

Megyei összeg 10'0

8. Tolna vármegye.

1 Dombóvári járás	(-) 4'2
2 Dunaföldvári »	5'0
3 Központi »	3'6
4 Simontornyai »	3'1
5 Völgységi »	7'8
Megyei összeg	2'4

9. Vas vármegye.

1 Felsőöri járás	9'5
2 Kisczei »	9'4
3 Körmendi »	13'2
4 Kőszegi »	8'1
5 Muraszombati járás	12'2
6 Nemetújvári »	7'6
7 Sárvári »	9'5
8 Szentgotthardi »	5'4
9 Szombathelyi »	14'1
10 Vasvári »	13'2
Kőszeg, r. t. v.	5'2
Szombathely, r. t. v.	(-) 1'5
Megyei összeg	9'4

10. Veszprém vármegye.

1 Devecseri járás	9'9
2 Enyingi »	4'4
3 Pápai »	9'6
4 Veszprémi »	0'3
5 Zirczi »	8'5
Pápa, r. t. v.	(-) 0'7
Veszprém, r. t. v.	(-) 1'7
Megyei összeg	5'8

11. Zala vármegye.

1 Alsó-Lendvai járás	9'1
2 Csáktornyai »	9'4
3 Kanizsai »	7'0
4 Keszthelyi »	8'9
5 Letenyeyi »	7'4
6 Novai »	9'6
7 Pacsai »	10'7
8 Perlaki »	7'4
9 Sümegi »	11'4
10 Tapolczai »	7'0
11 Zalaegerszegi »	10'6

12 Zalaszentgróti járás	15'2
Nagy-Kanizsa, r. t. v.	3'2
Zala-Egerszeg, »	(-) 2'6
Megyei összeg	8'6
Duna jobb partja összesen	6'9

c) Duna-Tisza köze:

1. Bács-Bodrog vármegye.

1 Apatini járás	1'6
2 Bácsalmási »	8'5
3 Bajai »	3'2
4 Hódcsági »	8'6
5 Kulai »	13'5
6 Németpalánkai járás	9'2
7 Ó-Becsei »	10'7
8 Titeli »	8'0
9 Topolyai »	11'8
10 Ujvidéki »	13'3
11 Zentai »	13'0
12 Zombori »	1'4
13 Zsablyai »	10'3
Zenta, r. t. v.	10'2
Összesen	8'8

Baja, thj. felr. v.	(-) 1'3
Szabadka, sz. k. v.	8'2
Ujvidék, sz. k. v.	6'3
Zombor, sz. k. v.	(-) 4'3
Megyei összeg	7'8

2. Csongrád vármegye.

1 Csongrádi járás	13'2
2 Tiszáninneni járás	18'5
3 Tiszántúli »	7'4
Szentes, sz. k. v.	1'4
Összesen	10'4

Hód-Mező-Vásárhely, thj. f. v.	(-) 0'5
Szeged, sz. k. v.	13'3
Megyei összeg	9'0

3. Heves vármegye.

1 Egri járás	7'2
2 Gyöngyösi járás	10'1
3 Hatvani »	15'3
4 Hevesi »	16'0
5 Pétervársári »	11'8
6 Tiszafüredi »	6'7
Eger, r. t. v.	4'1
Gyöngyös, v.	(-) 7'0
Megyei összeg	9'0

4. Jász-Nagy-Kun-Szolnok vármegye.

1 Jászágó alsó járás	15'6
2 » felső »	(-) 2'4
3 Tiszai alsó »	21'5
4 » felső »	7'3
5 » közép »	12'0
Jászberény, r. t. v.	10'3
Karczag »	0'3
Kis-Ujszállás »	0'4
Kun-Szent-Márton, r. t. v.	12'0
Kunhegyes »	2'7
Mezőtúr »	0'5
Szolnok »	13'9
Turkeve »	7'9
Megyei összeg	9'0

5. Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun vármegye.

1 Kecskeméti alsó járás	19'3
2 » felső »	6'5
3 Kis-Kun alsó »	17'6
4 » felső »	10'5
5 Pesti alsó »	8'0
6 » felső »	8'2
7 » közép »	15'9
8 Pilisi alsó »	6'9
9 » felső »	5'1
10 Solti alsó »	13'1
11 » felső »	2'4
12 » közép »	8'9
13 Váci alsó »	11'6
14 » felső »	9'5
Czegléd, r. t. v.	10'3
Kis-Kun-Félegyháza, r. t. v.	17'0
Kis-Kun-Halás, »	11'2
Nagy-Kőrös, »	6'4
Szent-Endre, »	(-) 7'3
Vác, »	(-) 5'2
Összesen	10'1
Budapest, sz. kir. és főváros	6'8
Kecskemét, thj. felr. v.	12'1
Megyei összeg	8'8
Duna-Tisza köze összesen	8'6

d) Tisza jobb partja:

1. Abauj-Torna vármegye.

1 Cseréháti járás	8'0
2 Füzéri »	8'7
3 Gönczi »	7'1
4 Kassai »	8'2
5 Szikszói »	10'1
6 Tornai »	10'2
Összesen	8'7
Kassa, sz. k. v.	1'7
Megyei összeg	7'5

2. Bereg vármegye.

1 Felvidéki járás	5'8
2 Mezőkaszonyi járás	15'3
3 Munkácsi »	19'2
4 Szolyvai »	16'0
5 Tiszaháti »	17'7
Beregszász, r. t. v.	11'1
Munkács »	7'8
Megyei összeg	13'9

3. Borsod vármegye.

1 Egri járás	4'0
2 Mezőcsáti járás	9'3
3 Miskolczi »	8'9
4 Ózdi »	5'2
5 Szendrői »	10'9
6 Szentpéteri »	3'8
Miskolc, r. t. v.	1'2
Megyei összeg	6'2

4. Gömör vármegye.

1 Nagyrőcei járás	8'5
2 Rimaszécsi »	5'4
3 Rimaszombati »	3'5
4 Rozsnyói »	8'8
5 Tornaljai »	4'5
Dobsina, r. t. v.	12'1
Jolsva, »	2'0
Nagy-Rőcze, r. t. v.	(-) 7'7
Rimaszombat, »	(-) 2'6
Rozsnyó, »	0'2
Megyei összeg	5'6

5. Sáros vármegye.

1 Alsótárcazi járás	13'2
2 Felsőtarcazi »	15'3
3 Makoviczai »	13'5
4 Sirokai »	12'3
5 Szekesői »	9'9
6 Tapolyi »	14'5
Bártfa, r. t. v.	1'0
Eperjes, »	4'1
Kis-Szeben, r. t. v.	9'9
Megyei összeg	12'2

6. Szepes vármegye.

1 Bányai járás	4'4
2 Hernádvölgyi járás	10'5
3 Lőcsei »	10'3
4 Magurai »	11'8
5 Poprádvölgyi »	9'4
6 Tátrai »	5'2
Gölniczbánya, r. t. v.	(-) 3'3
Igló, »	6'7
Késmárk »	4'9
Lőcse, »	6'2
Poprád »	5'2
Szepes-Olaszi, »	(-) 2'6
Szepes-Váralja, »	(-) 1'0
Megyei összeg	7'6

7. Ung vármegye.

1 Bereznai járás	15'9
2 Kaposi »	16'0
3 Szobránczi »	19'9
4 Ungvári »	17'9
Ungvár, r. t. v.	3'8
Megyei összeg	16'1

8. Zemplén vármegye.

1 Bodrogközi járás	12'2
2 Gálszécsi »	8'8
3 Homonnai »	19'2
4 Nagymihályi járás	15'1
5 Sátoraljaújhegyi »	13'3
6 Szerencsi »	12'5
7 Szinnai »	20'5
8 Sztropkói »	22'8

6 Tokaji járás	13'9
10 Varannói »	13'6
Megyei összeg	14'6

Tisza jobb partja összesen

e) Tisza bal partja.

1. Békés vármegye.

1 Békési járás	5'8
2 Békéscsabai járás	9'6
3 Gyomai »	10'2
4 Gyulai »	8'3
5 Orosházi »	5'9
6 Szarvasi »	7'4
7 Szeghalmi »	3'6
Gyula, r. t. v.	3'3
Megyei összeg	6'6

2. Bihar vármegye.

1 Béli járás	(-) 1'8
2 Belényesi járás	9'3
3 Berettyóújfalusi járás	12'1
4 Cséffai »	5'2
5 Derecskei »	9'7
6 Élesdi »	8'2
7 Érmihályfalvi »	16'2
8 Központi »	15'0
9 Magyarcsékei »	7'8
10 Margitai »	10'8
11 Mezőkeresztesei »	9'2
12 Nagyszalontai »	6'8
13 Szalárdi »	14'1
14 Székelyhídi »	11'3
15 Tenkei »	7'5
16 Tordai »	2'1
17 Vaskohi »	5'5
Összesen	9'1

Nagy-Várad, thj. f. v.	4'1
Megyei összeg	8'7

3. Hajdu vármegye.

1 Balmazújvárosi járás	14'5
2 Nádudvari »	6'2
Hajdu-Böszörmény, r. t. v.	14'3
Hajdu-Nánás, »	5'7
Hajdu-Szoboszló, »	9'0
Összesen	10'7
Debreczen, sz. k. v.	5'9
Megyei összeg	9'2

4. Máramaros vármegye.

1 Huszti járás	16'6
2 Izavölgyi járás	14'3
3 Ökörmezői »	13'7
4 Szigeti »	15'2
5 Taracsvízi »	20'0
6 Técsői »	18'9
7 Tiszavölgyi »	17'3
8 Visói »	19'6
Máramaros-Sziget, r. t. v.	6'9
Megyei összeg	16'4

5. Szabolcs vármegye.

1 Bogdányi járás	22'0
2 Dadai alsó »	17'9
3 Dadai felső »	21'6
4 Kisvárdai »	20'3
5 Nagykállói »	20'4
6 Nyirbátori »	23'5
7 Tiszai »	16'8
Nyiregyháza, r. t. v.	15'5
Megyei összeg	19'8

6. Szatmár vármegye.

1 Csengeri járás	19'9
2 Erdődi »	18'2
3 Fehérgyarmati járás	15'8
4 Mátészalkai »	21'2
5 Nagybányai »	10'6
6 Nagykárolyi »	19'5
7 Nagysomkúti »	10'9
8 Szatmári »	18'5
9 Szinyérváraljai »	13'4
Felsőbánya, r. t. v.	10'1
Nagybánya »	10'4
Nagy-Károly »	7'7
Összesen	15'9
Szatmár-Németi, sz. k. v.	5'8
Megyei összeg	15'3

7. Szilágy vármegye.

1 Krasznai járás	12'2
2 Szilágycsehi járás	12'2
3 Szilágysomlyói »	14'9
4 Tasnádi »	14'3
5 Zilahi »	8'8
6 Zsibói »	8'4
Szilágy-Somlyó, r. t. v.	5'2
Zilah r. t. v.	7'6
Megyei összeg	11'9

8. Ugocsa vármegye.

1 Tiszáninneni járás	12'9
2 Tiszántúli »	14'3
Megyei összeg	13'6

Tisza bal partja összesen ... 12'3

f.) Tisza-Maros szöge**1. Arad vármegye.**

1 Aradi járás	11'4
2 Borosjenői járás	3'7
3 Borossebesi »	(—) 1'9
4 Eleki »	10'9
5 Kisjenői »	1'9
6 Nagyhalmgyi járás	3'5
7 Pécskai »	8'5
8 Radnai »	3'3
9 Ternovai »	3'3
10 Világosi »	8'4
Összesen	5'3
Arad, sz. kir. város	1'0
Megyei összeg	4'7

2. Csanád vármegye.

1 Battonyai járás	11'9
2 Kovácsházi »	12'4
3 Központi »	11'1
4 Nagylaki »	10'8
Makó, r. t. v.	6'0
Megyei összeg	10'2

3. Krassó-Szörény vármegye.

1 Bégai járás	1'6
2 Bogsáni járás	4'7
3 Bozovicsi »	4'7
4 Facseti »	3'2
5 Jámi »	1'7
6 Karánsebesi járás	6'0
7 Lugosi »	5'0
8 Marosi »	2'0
9 Moldovai »	11'1
10 Oraviczai »	1'2
11 Orsovai »	8'2
12 Resiczai »	2'8
13 Temesi »	1'6
14 Teregovai »	8'3
Karánsebes r. t. v.	4'9
Lugos, r. t. v.	(—) 10'1
Megyei összeg	3'9

4. Temes vármegye.

1 Buziási járás	6'0
2 Csákvári »	10'0
3 Dettai »	7'7
4 Fehértemplomi járás	5'2
5 Központi »	11'7
6 Kubini »	6'0
7 Lippai »	3'3
8 Rékási »	(—) 1'5
9 Uj-Aradi »	3'4
10 Verseczi »	1'6
11 Vingai »	9'2
Fehértemplom r. t. v.	(—) 1'9
Vinga r. t. v.	(—) 2'9
Összesen	5'6
Temesvár, sz. k. v.	0'4
Versecz, thj. felr. v.	(—) 1'0
megyei összeg	4'7

5. Torontál vármegye.

1 Alibunári járás	4'3
2 Antalfalvi »	3'7
3 Bánlaki »	10'7
4 Cseneji »	8'4
5 Módosi »	3'8
6 Nagybecskerek járás	10'0
7 Nagykikindai »	12'3
8 Nagyszentmiklósi »	8'5
9 Pancsovai »	6'6
10 Párdányi »	6'8
11 Perjámosi »	8'2

12 Törökbecsei járás	13'0
13 Törökkanizsai »	13'0
14 Zsombolyai »	16'2
Nagy-Becskerek r. t. v.	2'2
Nagy-Kikinda r. t. v.	9'9
Összesen	9'0
Pancsova, thj. felr. v.	1'0
Megyei összeg	8'8
Tisza-Maros szöge összesen	6'2

g.) Erdély.**1. Alsó-Fehér vármegye.**

1 Alvinczi járás	9'1
2 Balázsfalvi »	9'9
3 Kisenyedi »	17'8
4 Magyarigényi járás	(—) 1'3
5 Marosujvári »	9'8
6 Nagyenyei »	7'6
7 Verespataki »	1'3
Abrudbánya, r. t. v.	2'0
Gyulafehérvár, r. t. v.	4'5
Nagy-Enyed, r. t. v.	0'3
Vizakna, r. t. v.	17'5
Megyei összeg	7'1

2. Beszterce-Naszód vármegye.

1 Bessenyei járás	2'5
2 Jádi »	3'5
3 Naszód »	11'2
4 Ó-Radnai »	11'5
Beszterce, r. t. v.	2'2
Megyei összeg	6'6

3. Brassó vármegye.

1 Alvidéki járás	11'1
2 Felvidéki »	10'4
3 Hétfalusi »	13'3
Brassó, r. t. v.	6'9
Megyei összeg	10'0

4. Csik vármegye.

1 Felesíki járás	19'6
2 Gyergyószentmiklósi járás	16'1
3 Gyergyótölgyesi »	19'9
4 Kászonalcsiki »	12'4
Csik-Szereda r. t. v.	2'8
Megyei összeg	16'5

5. Fogaras vármegye.

1 Alsóárpási járás	12'5
2 Fogarasi »	12'0
3 Sárkányi »	8'0
4 Töresvári »	10'9
Megyei összeg	11'3

6. Háromszék vármegye.

1 Kézdi járás	10'0
2 Miklósvári járás	11'0
3 Orbai »	13'0
4 Sepsí »	13'3
Kézdi-Vásárhely, r. t. v.	2'6
Sepsi-Szt-György, »	9'1
Megyei összeg	11'3

7. Hunyad vármegye.

1 Algyógyi járás	2'9
2 Brádi »	6'8
3 Dévai »	11'4
4 Hátszegi »	6'3
5 Hunyadi »	4'1
6 Kőrösbányai »	6'0
7 Marosillyei »	11'8
8 Petrozsényi »	5'5
9 Puji »	(—) 2'9
10 Szászvárosi »	5'2
Déva, r. t. v.	(—) 5'8
Hátszeg, r. t. v.	4'4
Szászváros, r. t. v.	4'9
Vajda-Hunyad, »	(—) 4'6
Megyei összeg	6'1

8. Kis-Küküllő vármegye.

1 Erzsébetvárosi járás	10'9
2 Dicsőszentmártoni »	11'6
3 Hosszúasói »	11'8
4 Radnóti »	8'1
Erzsébetváros, r. t. v.	9'7
Megyei összeg	10'7

9. Kolozs vármegye.

1 Almási járás	5'2
2 Bánffihunyadi járás	4'8
3 Gyalui »	6'2
4 Kolozsvári »	8'9
5 Mezőörményesi »	11'7
6 Mocsai »	8'2
7 Nádasmenti »	4'0
8 Tekei »	10'4
Kolozs, r. t. v.	14'7
Összesen	7'3
Kolozsvár, sz. k. v.	5'6
Megyei összeg	7'1

10. Maros-Torda vármegye.

1 Marosialó járás	13'6
2 Marosifelső »	14'3
3 Nyárádszeredai járás	15'9
4 Régeni alsó »	14'6
» felső »	8'2
Szász-Régen, r. t. v.	4'3
Összesen	13'0
Maros-Vásárhely, sz. k. v.	0'3
Megyei összeg	12'0

11. Nagy-Küküllő vármegye.

1 Bólyaberethalmi járás	12'7
2 Keresdi »	8'8
3 Kőhalmi »	11'1
4 Szentágotai »	8'7
Medgyes, r. t. v.	7'2
Segesvár, r. t. v.	7'5
Megyei összeg	10'0

12. Széchenyi vármegye.

1 Nagyszéchenyi járás	13'6
2 Szászsebesi »	10'3
3 Szelistyei »	8'4
4 Szerdahelyi »	12'2
5 Ujegyházi »	8'5
Nagy-Széchenyi, r. t. v.	(—) 1'8
Szász-Sebes, r. t. v.	17'7
Megyei összeg	9'9

13. Szolnok-Doboka vármegye.

1 Bethleni járás	15'5
2 Csákgöbői járás	11'3
3 Dési »	13'0
4 Kékesi »	3'9
5 Magyarlápasi »	6'3
6 Nagylónai »	8'5
7 Szamosujvári »	9'5
Dés, r. t. v.	1'8
Szamosujvár, r. t. v.	5'3
Megyei összeg	9'6

14. Torda-Aranyos vármegye.

1 Alsójárai járás	4'5
2 Felvinczi »	8'2
3 Marosludasi járás	4'6
4 Topánfalvi »	7'2
5 Tordai »	10'6
6 Toroczkói »	3'5
Felvincz, r. t. v.	15'6
Torda, r. t. v.	7'8
Megyei összeg	6'9

15. Udvarhely vármegye.

1 Homoródi járás	11'1
2 Székelykeresztúri járás	9'6
3 Udvarhelyi »	16'4
Székely-Udvarhely, r. t. v.	5'6
Megyei összeg	12'2
Erdély összesen	9'3

Fiume város és kerülete ... 5'0
Fiume Stadt u. Gebiet.**Horvát-Szlavonország.**

Kroatien-Slavonien

1. Belovár-Kőrös vármegye

1 Belovári járás	5'9
2 Garešnicai járás	7'6
3 Gjurjeváci »	12'5
4 Grubišnopoljei járás	17'0
5 Kaproncai »	10'5
6 Kőrösi »	2'9
7 Križi »	0'2
Összesen	7'2

Belovár, sz. k. v.	(—) 13'4
Ivanič, »	2'3
Kaproncza, »	(—) 3'4
Körös, »	3'2
Megyei összeg	6'6

2. Lika-Krbava vármegye.

1 Gospići járás	18'8
2 Gračaci »	18'8
3 Korenicai járás	7'4
4 Otočaci »	11'7
5 Perušići »	10'4
6 Udbinai »	16'6
7 Zenggi »	15'2
Összesen	14'2
Carlopago, önálló város	15'1
Zengg, sz. k. v.	2'9
Megyei összeg	14'1

3. Modrus-Fiume vármegye.

1 Čabari járás	13'7
2 Delnicei »	18'1
3 Novii »	3'4
4 Ogulini »	14'9
5 Sluini »	13'4
6 Sušaki »	5'5
7 Vojnići »	10'5
8 Vrbovskói járás	1'5
Összesen	10'4
Buccari sz. k. v.	3'6
Megyei összeg	10'4

4. Pozsega vármegye.

1 Bródi járás	6'0
2 Daruvári járás	14'1
3 Novszkai »	5'7
4 Pakráczai »	12'3

5 Pozsegai járás	7'9
6 Ujgradiskai járás	11'7
Összesen	9'6
Pozsega, sz. k. v.	(—) 8'8
Bród, önálló város	3'7
Megyei összeg	9'0

5. Szerém vármegye.

1 Iloki járás	3'9
2 Irigi »	9'6
3 Mitroviczai járás	10'8
4 Ópazovai »	7'0
5 Rumai »	14'9
6 Šidi »	2'1
7 Vinkovcei »	(—) 0'1
8 Vukovári »	3'5
9 Zimonyi »	2'0
10 Županjai »	0'0
Összesen	5'2
Karlócza, önálló város	(—) 3'3
Mitrovicza »	(—) 0'9
Pétervárad »	(—) 3'4
Ruma mezőváros r. t.-al.	8'2
Zimony, önálló város	(—) 0'6
Megyei összeg	4'7

6. Varasd vármegye.

1 Ivaneci járás	13'5
2 Klanjeci »	6'5
3 Krapinai járás	4'0
4 Ludbriegi járás	4'6
5 Novimarofi »	1'5
6 Pregradai »	10'1
7 Varasdi »	6'8
8 Zlatari »	12'5
Összesen	7'7
Varasd, sz. k. v.	3'8
Megyei összeg	7'6

7. Verőcze vármegye.

1 Alsómiholjaci járás	5'7
2 Diakovári »	1'5
3 Eszéki »	6'0
4 Našicei »	9'3
5 Slatinai »	14'2
6 Verőczei »	12'2
Összesen	8'0
Eszék sz. k. v.	(—) 6'3
Megyei összeg	6'7

8. Zágráb vármegye.

1 Dugoseloi járás	5'1
2 Glinaei »	21'0
3 Jaskai »	11'1
4 Károlyvárosi járás	8'8
5 Kostajnicai »	16'0
6 Nagygoricai »	7'1
7 Petrinjai »	17'9
8 Pisarovinai »	13'5
9 Samobori »	15'9
10 Sziszeki »	5'8
11 Stubicei »	4'3
12 Szentiváni »	5'8
13 Vrginmosti »	16'7
14 Zágrábi »	(—) 1'0
Összesen	10'9
Károlyváros, sz. k. v.	(—) 3'8
Kostajnica, önálló város	(—) 4'8
Petrinja, önálló város	10'4
Sziszek, sz. k. v.	2'3
Zágráb, sz. k. v.	(—) 0'9
Megyei főösszeg	9'7

Horvát-Szlavonország összesen 8'4

Néhány szóval egybefoglalva a kimutatás főbb eredményeit, azt mondhatjuk, hogy legnagyobb szaporodás az ország északkeleti szögletében található. Itt van a legtöbb oly járás, hol két évi átlagban 15, sőt 20 főnyi volt a szaporodás ezer lélekre. Ha hazánk térképén Debreczentől pontosan északra és keletre húzunk egy-egy vonalat, az a rész, melyet e vonalak kihásitanak, a leggyorsabban szaporodó része hazánknak. Szabolcs megye az a megye, hol legmagasabb a születések többlete a halálozások felett, majd 20, ezerre (pontosan 19'8), s kevéssel utána következnek Máramaros, Ung és Szatmár, mindannyian 15⁰/₁₀₀ feletti szaporodással. E megyékkal csak Csik megye mérhető össze, míg Horvát-Szlavonország népességének természetes fejlődése csak a legkedvezőbb Száván túli megyékben közelíti meg a mondott arányt. Vannak még igen erősen szaporodó járások a Tisza völgyén le egészen Csongrád megyéig, valamint Maros-Torda és Udvarhely két szomszédos járása is felül áll a 15⁰/₁₀₀ arányon.

Mint a fentiek után előre várható volt, mérsékelt szaporodás, itt-ott fogyás jellemzi a nyugat, valamint a délkeleti sarok, a Tisza-Maros szögének viszonyait. A nyugati határmegyék természetes szaporasága még kedvezőnek mondható ugyan, de a Dunán túl keleti felében Komáromtól le a Drávaig nyulik egy csik, melyen a születési többlet 5⁰/₁₀₀ alul volt, sőt két szomszédos járásban, Tolna megye dombovári és Somogy megye igali járásában a szóban forgó két évben a halálozások felülhaladták a születéseket. Maga az egész Tolna megye csak 2, Baranya megye 4⁰/₁₀₀ szaporodást mutat, sőt, ha a két évet különválasztjuk, azt látjuk, hogy 1891-ben Tolna megye 148 lélekkel megfogyott. E sajnós jelenségek oka az egészségügyi viszonyok mulékony megromlása lehet ugyan, de ismerve a szóban forgó vidékek csekély natalitását, tény az, hogy itt az egyensúly születés és halálozás közt nagyon ingatag s a születések számában következetesen észlelhető apadás hovatovább nemcsak a stagnálás veszélyével fenyeget, hanem a népfogyás eshetőségét is kilátásba helyezi. A Duna jobb partjának e részén uralkodó oliganthropia

Die Haupt-Ergebnisse dieser Tabelle in einigen Worten zusammengefasst, kann man behaupten, dass die grösste Zunahme in der nordöstlichen Ecke anzutreffen ist. Hier kommen die meisten derartigen Bezirke vor, wo im Durchschnitte der beiden Jahre die Zunahme auf tausend Seelen 15, ja sogar 20 Seelen betrug. Wird an der Karte des Landes, von der Stadt Debreczen aus gegen Norden und gegen Osten jeine Linie gezogen, so bildet der Theil, welchen diese beiden Linien ausscheiden, die allfruchtbarste Gegend des Landes. Das Comitat Szabolcs ist dasjenige, wo sich das Übergewicht der Geburten den Sterbefällen gegenüber am höchsten gestaltet, fast 20 auf Tausend, pünktlich 19'8, nach diesem folgen die Comitate Máramaros, Ung und Szatmár, sämmtliche mit einer Zunahme von über 15⁰/₁₀₀. Mit diesen kann sich nur das Comitat Csik messen, während die natürliche Zunahme der Bevölkerung Kroatien-Slavoniens sich nur in den allergünstigsten Comitaten jenseits der Save dem besagten Verhältnisse nähert. Es gibt noch sehr stark fruchtbare Bezirke im Theissthale, hinab bis zum Comitate Csongrád, so zeigen auch die zwei benachbarten Bezirke der Comitate Maros-Torda und Udvarhely auch eine Verhältnisszahl von über 15⁰/₁₀₀.

Wie es nach dem Obigen zu erwarten war, kennzeichnet die Zustände des Westens, als auch der südöstlichen Ecke des Landes nämlich des Theis-Maros Beckens eine mässige Zunahme, hie und da sogar eine Abnahme. Die natürliche Zunahme der westlichen Grenzcomitate kann noch als eine günstige betrachtet werden, in der östlichen Hälfte des rechten Donauufers aber vom Comitate Komárom hinab bis zur Drau reicht ein Streif, wo das Übergewicht der Geburten unter 5⁰/₁₀₀ stand, in zwei benachbarten Bezirken, im Dombovärer Bezirk des Comitates Tolna und im Igaler des Comitates Somogy übertrafen sogar während der zwei in Rede stehenden Jahre die Sterbefälle die Geburten. Die Comitate Tolna und Baranya selbst zeigen nur eine Zunahme von 2 beziehungsweise 4⁰/₁₀₀, werden aber die zwei Jahre gesondert betrachtet, so sehen wir, dass im Jahre 1891 das Comitat Tolna eine Abnahme von 148 Seelen aufweist. Die Ursache dieser traurigen Erscheinung kann zwar die zeitweilige ungünstige Gestaltung der sanitären Zustände bilden, im Bewusstsein jedoch der niederen Natalität der fraglichen Gegenden, ist es eine Thatsache, dass dort das Gleichgewicht zwischen den Geburten und den Sterbefällen sehr wankend ist, und dass die consequent wahrnehmbare Abnahme der Geburten mit der Zeit nicht nur mit der Gefahr der Stagnation droht, sondern auch die Möglichkeit einer Abnahme bei der Bevölkerung in Aussicht stellt. Die in diesem Theile des rechten Donauufers herrschende Oligan-

képezi hazánk népmozgalmi fejleményeinek egyik legsetétebb pontját.

A felvidéken csekély szaporodást mutat a Bars megyétől Gömörig terjedő gyermekszegény vidék. De a legrosszabb viszonyokat a szóban forgó két évben az az oláhok által lakott terület mutatta, mely a Maros völgyétől északra és délre vonul el. Alsó-Fehér megye magyar-igeni, Hunyad megye puji, Bihar megye béli, Arad megye borossebesi és Temes megye rékási járásában a halálozások az 1890. és 1891. éveket összefoglalva meghaladták a születéseket, Arad és Krassó-Szörény legtöbb járásában pedig alig valamivel haladják túl az élveszülettek az elhunytakat. Hogy itt a Marostól északra többnyire a túl magas halálozás, attól délre a születések alacsony száma játszik döntő szerepet, azt fent már érintettük. A természetes népszaporodás tehát az oláhoknak — bár Erdélyben vannak jól szaporodó oláh járások is főleg északon — egészben nem kedvezett.

Feltűnő a népmozgalom eme most letárgyalt eredményeiben az, hogy a városok és pedig úgy a rendezett tanácsu mint a törvényhatósági joggal felruházott városok oly nagy számban mutatnak halálozási többletet, vagyis nép fogyást. A két év átlagában ugyanis fogyott a népesség az anyaország következő rendezett tanácsu városaiban — ezer főre kiszámítva — a fogyás mérvének sorrendjében:

1 Pápa	0'7	9 Szepes-Olaszi	2'6	17 Kaposvár	5'9
2 Szepes-Váralja	1'0	10 Rimaszombat	2'6	18 Gyöngyös	7'0
3 Szombathely	1'5	11 Zala-Egerszeg	2'6	19 Szent-Endre	7'3
4 Veszprém	1'7	12 Vinga	2'9	20 Nagy-Rőcze	7'7
5 Nagy-Szeben	1'8	13 Gölnczbánya	3'3	21 Lugos	10'1
6 Besztercebánya	1'8	14 Vajda-Hunyad	4'6	22 Trencsén	10'2
7 Fehértemplom	1'9	15 Vác	5'2		
8 Nagy-Szombat	2'0	16 Déva	5'8		

Mint e számok mutatják, az 1890-ben 107-re rugott rendezett tanácsu városok egy ötöde megfogyni látta népességét a szóban forgó két év alatt. Sőt 8 ily városban évi 0'5 százalékra, kettőben ép 1'0%-ra rugott a lélekszám megapadása a halálozási többlet folytán. De nem állottak jobban a törvényhatósági joggal felruházott városok sem. Ezek száma, Horvát-Szlavonországek két legnagyobb városát, Zágrábot és Eszéket beleszámítva, Budapesttel együtt 28. Volt a fogyás a két évi átlagban ezer főre kiszámítva:

Hódmező-Vásárhely	0'5	Baja	1'3	Zombor	4'3
Zágráb	0'9	Pozsony	2'4	Komárom	4'9
Versecz	1'0	Pécs	3'4	Eszék	6'3

Tehát e városok közül 9, vagyis körülbelül egyharmadrész mutat halálozási többletet. Igaz, hogy e jelenség előidézésére körethathat az a — minden városi halálozási statisztikában zavart okozó — körülmény, hogy a városi kórházak kisebb-nagyobb mérvben gyűlhelyei a vidék súlyos betegeinek, kik ott keresnek gyógyulást s ha, mint bizonynyal kis részben, utoléri őket a halál, a városi temetők népességét gyarapítják s a városi lelkészi hivatalok halottainak számát növelik. Sajnos, hogy e tényező hatását megmérni nem tudjuk. Az a körülmény azonban, hogy, mint látuk, az 5 évig terjedő gyermekkorban elhunytak tekintetében nagyobb városaink oly rosszul állanak, holott ez az életkor a kórházak vidéki látogatói közt csekély szerepet játszik, arra enged következtetni, hogy a tömörülés, a sűrűn lakás, vagy bár egyéb okok a városi halandóságot az állandóan letelepedetteknél is magasra duzzasztják. Habár tehát városaink népességében oly erős a legszívósabb életkor képviseltetése, azok népesedési mérlege határozottan kedvezőtlennek látszik. Annyival figyelemre méltóbb tény,

thropic bildet einen der dunkelsten Punkte der Volksbewegungsergebnisse des Landes.

In den oberen Theilen des Landes zeigt die kinderarme Gegend vom Comitate Bars bis Gömör eine geringe Zunahme. Am ungünstigsten gestalten sich jedoch die Verhältnisse während der beiden in Rede stehenden Jahre, in dem durch Walachen bewohnten Gebiete, welches vom Marosthal gegen Norden und Süden reicht. In dem Magyar-Igen-er Bezirk des Comitates Alsó-Fehér, im Puj-er Bezirk des Comitates Hunyad, im Bél-er Bezirk des Comitates Bihar, im Borossebes-er Bezirk des Comitates Arad, und im Rékás-er Bezirk des Comitates Temes übertrafen — die beiden Jahre 1890 und 1891 zusammengefasst — die Sterbefälle die Geburten; in den meisten Bezirken der Comitate Arad und Krassó-Szörény betragen aber die Lebendgeborenen kaum um etwas mehr als die Verstorbenen. Dass hiebei, von der Maros nördlich hauptsächlich die überaus hohe Sterblichkeit, und südlich die niedere Zahl der Geburten eine entscheidende Rolle spielen, dessen thaten wir schon früher Erwähnung. Die natürliche Zunahme gestaltete sich mithin, für die Walachen — obwohl in Siebenbürgen hauptsächlich gegen Norden auch ziemlich fruchtbare walachische Bezirke vorkommen — im Allgemeinen genommen nicht günstig.

Auffallend ist unter diesen soeben erörterten Volksbewegungsergebnissen der Umstand, dass die Städte, u. z. sowohl die Städte mit geordn. Magistrat als auch die Städte mit Municipium in so grosser Anzahl ein Plus der Sterbefälle, das heisst eine Abnahme der Bevölkerung aufweisen. Im Durchschnitte der beiden Jahre, zeigt die Bevölkerung in nachstehenden Städten mit geordnetem Magistrat des Mutterlandes eine Abnahme, u. z. auf 1000 Seelen berechnet, und nach der Höhe der Abnahme geordnet:

Wie diese Zahlen beweisen, ist während der fraglichen zwei Jahre bei einem Fünfteltheil der 107 Städte mit geordnetem Magistrat eine Abnahme ersichtlich. In 8 solchen Städten betrug die Abnahme der Seelenzahl 0'5%, in zwei sogar 1'0% zufolge des Übergewichtes der Sterbefälle. Die Städte mit Municipium befanden sich aber auch unter keinen günstigeren Umständen. Die Zahl derselben betrug, die zwei grössten Städte Kroatien-Slavoniens: Zágráb und Eszék mit eingerechnet, sammt der Hauptstadt Budapest — 28. Eine Abnahme ergab sich im Durchschnitte der beiden Jahre, auf 1000 Seelen berechnet, in nachstehenden Städten mit Municipium:

Es zeigen mithin von diesen Städten 9, oder der Drittheil derselben ein Übergewicht der Sterbefälle. Unstreitbar kann auf die Hervorrufung dieser Erscheinung, der in der Mortalitäts-Statistik aller Städte eine Störung verursachende Umstand mitwirken, dass die städtischen Spitäler im geringeren oder grösseren Masse die Sammelplätze der Schwerkranken von der Provinz bilden, die in denselben eine Genesung suchen; und die, sofern dieselben obwohl unstreitbar nur zum geringen Theile der Tod ereilt, die städtischen Kirchhöfe bereichern, und die Anzahl der Verstorbenen der städtischen Pfarrämter erhöhen. Leider sind wir nicht in der Lage die Wirkung dieses Factors beurtheilen zu können. Der Umstand aber, dass, wie ersichtlich war, die grösseren Städte hinsichtlich der im Alter bis zum 5. Jahre Verstorbenen sich in einer ungünstigen Lage befinden, obwohl dieses Lebensalter unter den Patienten der Spitäler aus der Provinz nur eine geringe Rolle spielt, lässt die Folgerung zu, dass die Agglomeration, das dichte Zusammenwohnen oder eventuell andere Ursachen die Sterblichkeit in den Städten auch bei den ständigen Bewohnern hoch gestalten. Obwohl unter der städtischen Bevölkerung das wiederstandsfähigste Alter sehr stark vertreten ist, scheint trotzdem die Populations-Bilanz der Städte eine entschieden ungünstige zu sein. Diese Thatsache verdient umsomehr die Aufmerksamkeit,

mert a városok növekvő társadalmi jelentősége és a városokba való bevándorlás nagy mérvű fontos érdekét fűz ahhoz, hogy városaink egészségügyi helyzete kielégítőbbé váljék.

Megjegyezhetjük itt, hogy alföldi nagy földműves városaink közül azok, melyek nagy gyermekbőségnek örvendenek, ép ennek következtében mégis jelentékeny születési többletet érnek el: így Szeged $13\frac{3}{100}$ -kel, Kecskemét $12\frac{1}{100}$ -kel az országos átlagon is tul-
tesz, Szabadka pedig $8\frac{2}{100}$ -el nem messze marad az átlag mögött.

2. A népesség szaporodása az 1881. év óta, tekintettel az egyes törvényhatóságokra.

A magyarbirodalom népessége 1881 óta következőleg gyarapodott. Tett a születések többlete, szemben a halálozásokkal:

	abszolút szám in absoluten Zahlen	ezerre auf 1000
1881	133.510	8.4
1882	134.819	8.5
1883	202.217	12.6
1884	236.476	14.5
1885	212.523	12.9
1886	231.927	13.9

Mint látható, az 1881. év óta egy év sem mult el a nélkül, hogy hazánk népessége a születési többlet révén ne gyarapodott volna. A legkisebb gyarapodás volt $7\frac{9}{100}$ — a mult évtized utolsó évében, — a legnagyobb $14\frac{5}{100}$, 1884-ben. A tíz évi átlag a kilencedik évtizedben $11\frac{5}{100}$ volt. E gyarapodás minden bizony-
nyal igen tekintélyesnek mondható.

A mi az egyes évek szaporodási viszonyait illeti: a lefolyt évtized első két éve — főleg a nagy gyermekhalálozás folytán — mérsékelt szaporodást mutatott. A halálozási viszonyok jelentékeny jobbrafordultával 1883-ban igen magas születési többlet jelentkezik, mely a következő évben, mint láttuk, tetőpontját éri el. A következő két év még nagyon kedvező, de 1887-ben a halálozás növekedése erősen leszorítja a születési többletet, mely azonban innétől ismét emelkedőben van s az 1889. évvel második maximumához ér el. Az 1890. évet, mint tudjuk, a születések nagy lepadása jellemzi egyrészt ennek, de másrészt a halálozás jelentékeny növekedésének is együttes folyamánya, a szaporodási arány óriási megcsappanása, mely ez évben az egész évtized legalacsonyabb pontjához vezetett el. Az új évtized első évében a helyzet némileg javult, mit azonban nem a halálozási arány javulása, hanem az újszülöttek szaporodása idézett elő.

Az alábbi táblázatok az 1881—1891. évek természetes szaporodását törvényhatóságokint tüntetik fel. Hogy ez lehetséges legyen, a következő első táblázat az évi köznépeesség kiszámításánál alapul szolgáló adatokat foglalja össze. Mint fent jelezve volt, a népesség természetes szaporodása mellett tekintetbe jövő vándormozgalmat olyképp vettük számba, hogy a két népszámlálás által talált jelenlévő népesség lélekszámának különbözetéből levontuk a 10 évi születési többletet s a maradványt vándorlási eredménynek véve, azt az évtized minden egyes évre egyenlően osztottuk szét. Ekkép megkapjuk azt a számot, melyet az évi természetes szaporodáshoz hozzáadva (esetleg, hol a jel, kisebbítve azt), az év végére kiszámított lélekszámhoz jutunk el. A következő tábla az anyaország valamennyi törvényhatóságára, továbbá Fiuméra és a társországokra 1881—1890-ig évről-évre feltünteteti az év végén volt lélekszámot, az élveszülöttek és elhunytak számát, ezek különbözetét s aztán a vándorlási eredményt, mely számokon alapul aztán az illető év végére kiszámított népesség, a mely viszont kiindulási pontul szolgál a következő év népesedési eredményének feltüntetéséhez.

weil die stets zunehmende sociale Bedeutung der Städte und die starke Einwanderung nach den Städten, dem Umstande ein gewichtiges Interesse beimessen, dass die sanitären Zustände der Städte sich in befriedigende gestalten mögen.

Es sei hier bemerkt, dass von den grossen landwirtschaftlichen Städten diejenigen, welche sich eines grossen Kinder-Reichthumes erfreuen, trotzdem ein namhaftes Plus der Geburten aufweisen; so übertreffen die Städte Szeged mit $13\frac{3}{100}$, Kecskemét $12\frac{1}{100}$ den Landes-Durchschnitt, während die Stadt Szabadka mit $8\frac{2}{100}$ denselben sehr nahe steht.

2. Die Zunahme der Bevölkerung seit dem Jahre 1881 mit Rücksicht auf die einzelnen Municipien.

Die Bevölkerung des Königreichs Ungarn zeigt seit dem Jahre 1881 nachfolgende Zunahme. Das Übergewicht der Geburten betrug den Sterbefällen gegenüber:

	abszolút szám in absoluten Zahlen	ezerre auf 1000
1887	175.357	10.4
1888	200.698	11.8
1889	239.845	13.9
1890	137.895	7.9
1891	161.153	9.2

Wie ersichtlich, verlief seit dem Jahre 1881 kein einziges Jahr, ohne dass die Bevölkerung des Landes, durch das Übergewicht der Geburten, nicht zugenommen hätte. Die geringste Zunahme betrug $7\frac{9}{100}$ — im letzten Jahre des vorigen Jahrzehnts — die höchste $14\frac{5}{100}$ im Jahre 1884. Der Durchschnitt von 10 Jahren betrug im 9-ten Jahrzehnt $11\frac{6}{100}$. Diese Zunahme kann jedenfalls als eine sehr namhafte angesehen werden.

Was die Zunahmen der einzelnen Jahre anbelangt, zeugen die ersten 2 Jahre des verflossenen Jahrzehnts hauptsächlich zufolge der grossen Kindersterblichkeit eine mässige Zunahme. Mit den günstigeren Gestaltung der Mortalitäts-Verhältnisse ergab das Jahr 1883 ein sehr starkes Plus der Geburten, welches im nächsten Jahre, wie ersichtlich, den Höhepunkt erreicht. Die folgenden zwei Jahre sind noch sehr günstig, im Jahre 1887 drückt aber die Zunahme der Sterbefälle das Übergewicht der Geburten sehr stark herab, von diesem Zeitpunkte ist aber dasselbe neuerdings in einer Zunahme begriffen und erreicht im Jahre 1889 das zweite Maximum. Das Jahr 1890 charakterisirt bekanntermassen die starke Abnahme der Geburten und es bildet einestheils dieser Umstand, anderestheils die namhafte Zunahme der Sterbefälle die Ursache der riesenhaften Abnahme des Zunahms-Verhältnisses, welches in diesem Jahre das ungünstigste Ergebniss des ganzen Jahrzehntes bildet. Im ersten Jahre des neuen Jahrzehntes gestaltete sich jedoch die Lage einigermaßen günstiger, was jedoch nicht die günstigere Gestaltung der Mortalitäts-Verhältnisse, sondern die Zunahme der Geburten verursachte.

In den nachstehenden Tabellen ist die natürliche Zunahme der Jahre 1881—1891 nach Municipien ausgewiesen. Damit dies möglich sei, sind in der folgenden ersten Tabelle die bei Berechnung der Bevölkerung im Jahres-Durchschnitt als Grundlage dienenden Daten zusammengefasst. Wie früher schon angedeutet war, wurde die neben der natürlichen Zunahme der Bevölkerung eine Bedeutung besitzende Bewegung der Ein- und Auswanderung auf die Weise in Betracht genommen, dass von dem Unterschied zwischen der durch beide Volkszählungen constatirten Anzahl der anwesenden Bevölkerung das 10-jährige Übergewicht der Geburten in Abrechnung gebracht und der Rest als Ergebniss der Wanderungen angenommen wurde, welcher auf jedes einzelne Jahr des Jahrzehnts in gleichen Theilen zur Vertheilung gelangte. Die auf diese Weise erhaltene Zahl der jährlichen natürlichen Zunahme hinzugerechnet (eventuell wo das — Zeichen vorkommt in Abrechnung gebracht), gelangen wir zur auf das Ende des Jahres berechneten Seelenzahl. In der nachfolgenden Tabelle ist bezüglich sämtlicher Municipien des Mutterlandes, ferner bezüglich Fiume's und der adnexen Länder über die Jahre 1881—1890 von Jahr zu Jahr die Seelenzahl mit Ende des Jahres, die Anzahl der Lebendgeborenen und der Verstorbenen, ferner deren Unterschied und das Ergebniss der Ein- und Auswanderung enthalten; auf diesen Angaben basirt nachher die für Ende des betreffenden Jahres berechnete Bevölkerung, welche wieder als Ausgangspunkt dient für Nachweisung der Populations-Ergebnisse des nachfolgenden Jahres.

Folyó szám Laufende Zahl	Országgrész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	1881-ben — im Jahre 1881					1882-ben — im Jahre 1882							
		Polgári népesség 1880 év végén Civil-Bevölkerung mit Ende des Jahres 1880	Élve születettek Lebend gebore- ne	Meghaltak Verstorbene	Szaporodás Zunahme	Vándorlási dif- ferencia Differenz der Ein- und Aus- wanderung	Polgári népesség 1881 év végén Civil-Bevölkerung mit Ende des Jahres 1881	Élve születettek Lebend gebore- ne	Meghaltak Verstorbene	Szaporodás Zunahme	Vándorlási dif- ferencia Differenz der Ein- und Aus- wanderung	Polgári népesség 1882 év végén Civil-Bevölkerung mit Ende des Jahres 1882		
I. Magyarország. — Ungarn.														
a) Duna bal partja.														
1	Árva vármegye	81.643	3.106	2.549	557	—	461	81.739	3.440	2.279	1.161	—	462	82.438
2	Bars »	142.691	6.141	5.450	691	—	535	142.847	6.670	4.708	1.962	—	534	144.275
3	Esztergom vármegye	72.166	3.349	2.986	363	—	184	72.395	3.472	2.846	626	—	134	72.887
4	Hont vármegye	100.815	3.798	3.115	683	—	237	101.261	3.965	3.090	875	—	236	101.900
	Selmecz- és Bélabánya, sz. k. v.	15.265	555	489	66	—	39	15.292	543	559	16	—	40	15.236
	együtt	116.080	4.353	3.604	749	—	276	116.553	4.508	3.649	859	—	276	117.136
5	Liptó vármegye	74.758	3.053	2.746	307	—	297	74.768	3.284	2.704	580	—	297	75.051
6	Nógrád »	191.678	8.456	6.924	1.532	—	2	193.212	8.629	6.897	1.732	—	1	194.945
7	Nyitra »	368.865	17.231	13.951	3.280	—	1.339	370.806	18.055	14.107	3.948	—	1.338	373.416
8	Pozsony »	262.810	11.253	9.504	1.749	—	1.353	263.206	11.987	9.215	2.772	—	1.354	264.624
	Pozsony, sz. k. v.	48.006	1.602	2.016	—	414	622	48.214	1.661	1.912	—	251	623	48.586
	együtt	310.816	12.855	11.520	1.335	—	731	311.420	13.648	11.127	2.521	—	731	313.210
9	Trencsén vármegye	244.919	10.771	10.489	282	—	832	244.369	12.135	9.996	2.139	—	831	245.677
10	Turóc »	45.933	1.785	1.814	—	29	11	45.893	2.041	1.458	583	—	11	46.465
11	Zólyom »	102.500	4.560	3.913	647	—	176	102.971	4.810	3.281	1.529	—	175	104.325
	Összesen	1.752.049	75.660	65.946	9.714	—	4.790	1.756.973	80.692	63.052	17.640	—	4.788	1.769.825
b) Duna jobb partja.														
1	Baranya vármegye	264.712	10.641	8.277	2.364	—	102	266.974	10.698	7.999	2.699	—	103	269.570
	Pécs, sz. k. v.	28.702	930	929	1	—	495	29.198	977	866	111	—	496	29.805
	együtt	293.414	11.571	9.206	2.365	—	393	296.172	11.675	8.865	2.810	—	393	299.375
2	Fejér vármegye	183.828	8.210	6.813	1.397	—	1.163	184.060	8.791	6.513	2.278	—	1.165	185.173
	Székes-Fejérvár, sz. k. v.	25.612	979	894	85	—	9	25.688	1.037	826	211	—	9	25.890
	együtt	209.440	9.189	7.707	1.482	—	1.174	209.748	9.828	7.339	2.489	—	1.174	211.063
3	Győr vármegye	88.512	3.646	2.967	679	—	533	88.658	3.982	3.163	819	—	534	88.943
	Győr, sz. k. v.	20.981	694	636	58	—	192	21.231	729	702	27	—	193	21.451
	együtt	109.493	4.340	3.603	737	—	341	109.889	4.711	3.865	846	—	341	110.394
4	Komárom vármegye	138.591	6.021	5.293	728	—	653	138.666	6.577	5.269	1.308	—	654	139.320
	Komárom, sz. k. v.	13.108	430	430	—	—	13	13.095	432	527	—	95	13	12.987
	együtt	151.699	6.451	5.723	728	—	666	151.761	7.009	5.796	1.213	—	667	152.307
5	Moson vármegye	85.961	3.492	3.176	316	—	846	85.431	3.651	2.969	682	—	846	85.267
6	Somogy »	307.448	12.706	10.474	2.232	—	1.918	307.762	13.638	9.839	3.799	—	1.919	309.642
7	Sopron »	222.565	8.914	7.843	1.071	—	1.516	222.120	9.664	7.086	2.578	—	1.515	223.183
	Sopron, sz. k. v.	23.222	758	688	70	—	265	23.557	768	710	58	—	265	23.880
	együtt	245.787	9.672	8.531	1.141	—	1.251	245.677	10.432	7.796	2.636	—	1.250	247.063
8	Tolna vármegye	234.643	9.898	7.345	2.553	—	693	236.503	10.078	7.482	2.596	—	694	238.405
9	Vas »	360.590	14.338	10.532	3.806	—	1.841	362.555	15.075	10.099	4.976	—	1.841	365.690
10	Veszprém »	208.487	8.729	7.158	1.571	—	1.236	208.822	9.209	7.944	1.265	—	1.236	208.851
11	Zala »	359.984	14.635	11.073	3.562	—	850	362.696	15.909	12.129	3.780	—	849	365.627
	Összesen	2.566.946	105.021	84.528	20.493	—	10.423	2.577.016	111.215	84.123	27.092	—	10.424	2.593.684
c) Duna-Tisza köze.														
1	Bács-Bodrog vármegye	511.437	27.752	15.029	12.723	—	3.603	520.557	26.777	18.736	8.041	—	3.603	524.995
	Baja, thj. felr. város	19.241	709	509	200	—	78	19.363	714	569	145	—	77	19.431
	Szabadka, sz. k. v.	61.367	2.871	1.811	1.060	—	370	62.797	2.942	2.828	114	—	369	63.280
	Ujvidék, sz. k. v.	21.325	885	650	235	—	137	21.697	879	747	132	—	137	21.966
	Zombor, sz. k. v.	24.693	978	658	320	—	15	25.028	951	831	120	—	16	25.164
	együtt	638.063	33.195	18.657	14.538	—	3.159	649.442	32.263	23.711	8.552	—	3.158	654.836
2	Csongrád vármegye	103.772	5.122	3.619	1.503	—	120	105.155	5.483	3.725	1.758	—	120	106.793
	Hódmező-Vásárhely, thj. f. v.	50.966	2.031	1.074	957	—	105	51.818	2.017	1.792	225	—	105	51.938
	Szeged, sz. k. v.	73.675	3.134	2.369	765	—	175	74.615	3.077	2.491	586	—	175	75.376
	együtt	228.413	10.287	7.062	3.225	—	50	231.588	10.577	8.008	2.569	—	50	234.107
3	Heves vármegye	209.933	10.467	8.237	2.230	—	560	211.603	10.554	7.928	2.626	—	560	213.669
4	Jász-N.-K.-Szolnok vármegye	278.443	13.270	10.142	3.128	—	48	281.619	13.027	9.732	3.295	—	48	284.962
5	Pest-P.-S.-K.-Kun »	583.094	27.981	21.221	6.760	—	2.002	591.856	28.362	21.247	7.115	—	2.001	600.972
	Budapest, fő- és székváros	360.551	13.193	11.452	1.741	—	10.446	372.738	14.047	11.429	2.618	—	10.447	385.803
	Kecskemét, thj. felr. v.	44.887	1.986	1.401	585	—	171	45.301	2.097	1.478	619	—	170	45.750
	együtt	988.532	43.160	34.074	9.086	—	12.277	1.009.895	44.506	34.154	10.352	—	12.278	1.032.525
	Összesen	2.343.384	110.379	78.172	32.207	—	8.556	2.384.147	110.927	83.533	27.394	—	8.558	2.420.099
d) Tisza jobb partja.														
1	Abauj-Torna vármegye	152.475	6.520	5.934	586	—	1.994	151.067	6.799	4.647	2.152	—	1.994	151.225
	Kassa, sz. k. v.	26.097	1.002	1.021	—	19	—	26.294	1.027	901	126	—	217	26.637
	együtt	178.572	7.522	6.955	567	—	1.778	177.361	7.826	5.548	2.278	—	1.777	177.862
2	Bereg vármegye	153.377	6.819	6.030	789	—	82	154.084	7.439	5.253	2.186	—	82	156.188
3	Borsod »	193.899	8.392	8.004	388	—	220	194.447	8.835	6.290	2.545	—	221	197.213
4	Gömör »	169.064	6.315	6.318	—	3	—	168.416	6.766	4.851	1.915	—	645	169.686
5	Sáros »	168.013	7.191	5.935	1.256	—	2.195	167.074	7.643	4.668	2.975	—	2.196	167.853
6	Szepes »	172.881	7.320	6.107	1.213	—	2.212	171.882	7.845	5.738	2.107	—	2.213	171.776
7	Ung »	126.707	5.501	4.604	897	—	1.126	126.478	6.036	4.521	1.515	—	1.125	126.868
8	Zemplén »	277.575	11.512	11.828	—	316	—	275.614	12.350	9.932	2.418	—	1.645	276.387
	Összesen	1.440.028	60.572	55.781	4.791	—	9.463	1.435.356	64.740	46.801	17.939	—	9.462	1.443.833

1883-ban — im Jahre 1883					1884-ben — im Jahre 1884					1885-ben — im Jahre 1885					Folyó szám Laufende Zahl			
Élve születtek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Szaporodás Zunahme	Vándorlási dif- ferencia Differenz der Ein- und Aus- wanderung	Polgári népesség 1883. év végén Civil-Bevölkerung mit Ende des Jahres 1883	Élve születtek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Szaporodás Zunahme	Vándorlási dif- ferencia Differenz der Ein- und Aus- wanderung	Polgári népesség 1884. év végén Civil-Bevölkerung mit Ende des Jahres 1884	Élve születtek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Szaporodás Zunahme	Vándorlási dif- ferencia Differenz der Ein- und Aus- wanderung	Polgári népesség 1885. év végén Civil-Bevölkerung mit Ende des Jahres 1885	Folyó szám Laufende Zahl			
2.980	2.297	683	—	461	82.660	3.226	2.277	949	—	462	83.147	3.145	2.598	547	—	461	83.233	1
6.502	4.984	1.518	—	535	145.258	6.837	4.766	2.071	—	534	146.795	6.559	4.673	1.886	—	535	148.146	2
3.535	2.516	1.019	—	134	73.772	3.609	2.214	1.395	—	134	75.033	3.553	2.741	812	—	134	75.711	3
4.113	2.901	1.212	—	237	102.875	4.026	2.785	1.241	—	236	103.880	4.019	2.890	1.129	—	237	104.772	4
585	594	—	9	39	15.188	620	645	—	25	40	15.123	612	516	96	—	39	15.180	4
4.698	3.495	1.203	—	276	118.063	4.646	3.430	1.216	—	276	119.003	4.631	3.406	1.225	—	276	119.952	5
3.130	2.486	644	—	297	75.398	3.136	2.487	649	—	296	75.751	3.237	2.755	482	—	297	75.936	5
8.833	6.296	2.537	—	2	197.484	9.325	5.775	3.550	—	1	201.035	8.916	7.187	1.729	—	2	202.766	6
17.851	14.174	3.677	—	1.339	375.754	18.552	12.918	5.634	—	1.338	380.050	18.417	13.687	4.730	—	1.339	383.441	7
11.975	9.044	2.931	—	1.353	266.202	12.105	8.305	3.800	—	1.354	268.648	11.540	8.347	3.193	—	1.353	270.488	8
1.670	1.985	—	315	622	48.893	1.751	1.927	—	176	623	49.340	1.675	1.817	—	142	622	49.820	8
13.645	11.029	2.616	—	731	315.095	13.856	10.232	3.624	—	731	317.988	13.215	10.164	3.051	—	731	320.308	9
11.539	9.720	1.819	—	832	246.664	11.534	9.016	2.518	—	831	248.351	11.866	9.696	2.170	—	832	249.689	9
1.919	1.458	461	—	11	46.915	1.992	1.469	523	—	11	47.427	2.009	1.552	457	—	11	47.873	10
4.448	3.294	1.154	—	176	105.303	4.763	3.463	1.300	—	175	106.428	4.637	4.150	487	—	176	106.739	11
79.080	61.749	17.331	—	4.790	1.782.366	81.476	58.047	23.429	—	4.787	1.801.008	80.185	62.609	17.576	—	4.790	1.813.794	
10.885	8.311	2.574	—	102	272.042	11.106	8.214	2.892	—	103	274.831	10.498	8.224	2.274	—	102	277.003	1
922	943	—	21	495	30.279	1.026	959	67	—	496	30.842	1.070	985	85	—	495	31.422	1
11.807	9.254	2.553	—	393	302.321	12.132	9.173	2.959	—	393	305.673	11.568	9.209	2.359	—	393	308.425	2
8.948	5.988	2.960	—	1.166	186.967	9.030	5.620	3.410	—	1.166	189.211	8.934	6.493	2.441	—	1.165	190.487	2
966	779	187	—	10	26.067	1.094	776	318	—	10	26.375	973	839	134	—	9	26.500	2
9.914	6.767	3.147	—	1.176	213.034	10.124	6.396	3.728	—	1.176	215.586	9.907	7.332	2.575	—	1.174	216.987	3
4.108	3.451	657	—	533	89.067	4.211	2.812	1.399	—	534	89.932	4.048	2.815	1.233	—	534	90.631	3
695	870	—	175	192	21.468	767	670	97	—	193	21.758	718	713	5	—	192	21.955	3
4.803	4.321	482	—	341	110.535	4.978	3.482	1.496	—	341	111.690	4.766	3.528	1.238	—	342	112.586	4
6.639	4.939	1.700	—	653	140.367	6.944	4.363	2.581	—	654	142.294	6.616	4.853	1.763	—	653	143.404	4
489	434	55	—	13	13.029	503	375	128	—	14	13.143	427	453	—	26	14	13.103	4
7.128	5.373	1.755	—	666	153.396	7.447	4.738	2.709	—	668	155.437	7.043	5.306	1.737	—	667	156.507	5
3.677	2.741	936	—	846	85.357	3.920	2.655	1.265	—	846	85.776	3.692	2.985	707	—	846	85.637	5
13.318	9.669	3.649	—	1.918	311.373	13.952	9.322	4.630	—	1.919	314.084	13.345	9.432	3.913	—	1.919	316.078	6
9.655	6.482	3.173	—	1.516	224.840	9.867	6.803	3.064	—	1.515	226.389	9.741	6.983	2.758	—	1.516	227.631	7
773	586	187	—	266	24.333	783	590	193	—	265	24.791	736	582	154	—	266	25.211	7
10.428	7.068	3.360	—	1.250	249.173	10.650	7.393	3.257	—	1.250	251.180	10.477	7.565	2.912	—	1.250	252.842	8
10.067	7.373	2.694	—	693	240.406	10.449	7.317	3.132	—	693	242.845	10.082	7.020	3.062	—	694	245.213	8
14.937	9.374	5.563	—	1.841	369.412	15.498	10.198	5.300	—	1.840	372.872	15.433	9.595	5.838	—	1.840	376.870	9
9.215	6.687	2.528	—	1.236	210.143	9.422	6.980	2.442	—	1.235	211.350	9.204	7.364	1.840	—	1.235	211.955	10
16.259	10.264	5.995	—	849	370.773	16.721	10.335	6.386	—	849	376.310	16.740	11.030	5.710	—	849	381.171	11
111.553	78.891	32.662	—	10.423	2.615.923	115.293	77.989	37.304	—	10.424	2.642.803	112.257	80.366	31.891	—	10.423	2.664.271	
28.114	19.344	8.770	—	3.603	530.162	29.017	17.139	11.878	—	3.603	538.437	28.080	15.698	12.382	—	3.603	547.216	1
683	636	47	—	78	19.400	703	578	125	—	77	19.448	718	492	226	—	78	19.596	1
3.087	1.967	1.120	—	370	64.770	2.899	1.983	916	—	369	66.055	3.124	1.803	1.321	—	370	67.746	1
909	807	102	—	137	22.205	934	624	310	—	137	22.652	874	721	153	—	137	22.942	1
976	787	189	—	15	25.363	1.053	724	329	—	16	25.713	966	827	139	—	15	25.867	1
33.769	23.541	10.228	—	3.159	661.905	34.606	21.048	13.558	—	3.158	672.305	33.762	19.541	14.221	—	3.159	683.367	2
5.693	3.511	2.182	—	120	108.855	5.747	3.899	1.848	—	120	110.583	5.650	3.568	2.082	—	120	112.545	2
2.109	1.327	782	—	105	52.615	2.082	1.421	661	—	105	53.171	2.127	1.166	961	—	106	54.026	2
3.343	2.286	1.057	—	175	76.608	3.710	2.355	1.355	—	175	78.138	3.582	2.747	835	—	175	79.148	2
11.145	7.124	4.021	—	50	238.078	11.539	7.675	3.864	—	50	241.892	11.359	7.481	3.878	—	51	245.719	3
10.712	7.376	3.336	—	559	216.446	11.319	7.810	3.509	—	559	219.396	11.257	9.032	2.225	—	559	221.062	3
14.161	9.662	4.499	—	48	289.509	14.302	9.807	4.495	—	48	294.052	14.147	10.290	3.857	—	49	297.958	4
29.823	21.341	8.482	—	2.002	611.456	31.018	21.448	9.570	—	2.002	623.028	31.379	21.251	10.128	—	2.002	635.158	5
14.222	10.830	3.392	—	10.446	399.641	14.557	11.210	3.347	—	10.447	413.435	15.399	11.155	4.244	—	10.446	428.125	5
2.105	1.735	370	—	171	45.949	2.142	1.422	720	—	171	46.498	2.120	1.496	624	—	170	46.952	5
46.150	33.906	12.244	—	12.277	1.057.046	47.717	34.080	13.637	—	12.278	1.082.961	48.898	33.902	14.996	—	12.278	1.110.235	6
115.937	81.609	34.328	—	8.557	2.462.984	119.483	80.420	39.063	—	8.559	2.510.606	119.423	80.246	39.177	—	8.558	2.558.341	
6.375	4.477	1.898	—	1.994	151.129	6.760	4.792	1.968	—	1.995	151.102	6.664	4.778	1.886	—	1.994	150.994	1
1.043	1.034	9	—	216	26.862	1.020	1.012	8	—	217	27.087	1.106	963	143	—	216	27.446	1
7.418	5.511	1.907	—	1.778	177.991	7.780	5.804	1.976	—	1.778	178.189	7.770	5.741	2.029	—	1.778	178.440	1
7.135	4.793	2.342	—	82	158.448	7.805	5.076	2.729	—	82	161.095	7.903	6.086	1.817	—	82	162.830	2
8.883	6.041	2.842	—	220	200.275	9.404	6.660	2.744	—	221	203.240	9.056	6.524	2.532	—	220	203.992	3
6.520	5.258	1.262	—	645	170.303	7.108	5.185	1.923	—	645	171.581	6.966	5.586	1.380	—	645	172.316	4
6.926	4.846	2.080	—	2.195	167.738	7.467	5.516	1.951	—	2.196	167.493	7.295	5.161	2.134	—	2.196	167.431	5
7.127	5.761	1.366	—	2.212	170.930	7.667	6.703	964	—	2.213	169.681	7.440	7.008	432	—	2.212	167.901	6
5.866	4.080	1.786	—	1.128	127.528	5.945	3.751	2.194	—	1.125	128.597	5.899	4.320	1.579	—	1.126	129.050	7
12.167	8.955	3.212	—	1.645	277.954	12.959	8.683	4.276	—	1.644	280.586	13.248	9.056	4.192	—	1.645	283.133	8

Folyó szám Laufende Zahl	Ország rész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Polgári népesség 1885. év végén Civil-Bevölkerung mit Ende des Jahres 1885.	1886-ban — im Jahre 1886.					Polgári népesség 1886. év végén Civil-Bevölkerung mit Ende des Jahres 1886.	1887-ben — im Jahre 1887.					Polgári népesség 1887. év végén Civil-Bevölkerung mit Ende des Jahres 1887.
			Élve születettek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Szaporodás Zunahme	Vándorlási dif- ferencia Differenz der Ein- und Aus- wanderung	Polgári népesség 1886. év végén Civil-Bevölkerung mit Ende des Jahres 1886.		Élve születettek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Szaporodás Zunahme	Vándorlási dif- ferencia Differenz der Ein- und Aus- wanderung		
			1886-ban — im Jahre 1886.	1886-ban — im Jahre 1886.	1886-ban — im Jahre 1886.	1886-ban — im Jahre 1886.	1886-ban — im Jahre 1886.		1887-ben — im Jahre 1887.	1887-ben — im Jahre 1887.	1887-ben — im Jahre 1887.	1887-ben — im Jahre 1887.	1887-ben — im Jahre 1887.	
I. Magyarország. — Ungarn.														
a) Duna bal partja.														
1	Árva vármegye	83.233	3.284	2.505	779	—	462	83.550	3.320	2.948	372	—	461	83.461
2	Bars »	148.146	6.772	4.377	2.395	—	535	150.006	6.515	5.819	696	—	534	150.168
3	Esztergom vármegye	75.711	3.556	2.611	945	—	134	76.522	3.546	2.774	772	—	134	77.160
4	Hont »	104.772	4.144	2.791	1.353	—	237	105.888	3.942	3.128	814	—	236	106.466
	Selmecz- és Béalábánya, sz. k. v.	15.180	580	483	97	—	40	15.237	563	553	10	—	39	15.208
	együtt	119.952	4.724	3.274	1.450	—	277	121.125	4.505	3.681	824	—	275	121.674
5	Liptó vármegye	75.936	3.347	2.963	384	—	297	76.023	3.258	3.171	87	—	297	75.813
6	Nógrád »	202.766	9.686	7.203	2.483	—	2	205.251	8.978	6.589	2.389	—	1	207.641
7	Nyitra »	383.441	19.400	14.186	5.214	—	1.339	387.316	19.028	16.351	2.677	—	1.338	388.655
8	Pozsony »	270.488	12.203	8.188	4.015	—	1.353	273.150	11.931	9.584	2.347	—	1.354	274.143
	Pozsony, sz. k. v.	49.820	1.792	1.891	—	99	622	50.343	1.820	1.927	—	107	623	50.859
	együtt	320.308	13.995	10.079	3.916	—	731	323.493	13.751	11.511	2.240	—	731	325.002
9	Trencsén vármegye	249.689	12.493	9.814	2.679	—	832	251.536	12.332	11.001	1.331	—	831	252.036
10	Turóc »	47.873	2.025	1.547	478	—	11	48.340	2.032	1.652	380	—	11	48.709
11	Zólyom »	106.739	5.000	3.348	1.652	—	176	108.215	4.604	3.378	1.226	—	175	109.266
	Összesen	1.813.794	84.282	61.907	22.375	—	4.792	1.831.377	81.869	68.875	12.994	—	4.786	1.839.585
b) Duna jobb partja.														
1	Baranya vármegye	277.003	10.840	7.670	3.170	—	103	280.070	10.771	9.339	1.432	—	102	281.400
	Pécs, sz. k. v.	31.422	1.072	951	121	—	496	32.039	1.013	1.024	—	11	495	32.523
	együtt	308.425	11.912	8.621	3.291	—	393	312.109	11.784	10.363	1.421	—	393	313.923
2	Fejér vármegye	190.487	8.940	6.189	2.751	—	1.166	192.072	8.506	6.964	1.542	—	1.165	192.449
	Székes-Fejérvár, sz. k. v.	26.500	1.026	797	229	—	9	26.720	941	855	86	—	9	26.797
	együtt	216.987	9.966	6.986	2.980	—	1.175	218.792	9.447	7.819	1.628	—	1.174	219.246
3	Győr vármegye	90.631	4.215	3.040	1.175	—	534	91.272	4.081	3.572	509	—	534	91.247
	Győr, sz. k. v.	21.955	746	847	—	101	193	22.047	753	741	12	—	192	22.251
	együtt	112.586	4.961	3.887	1.074	—	341	113.319	4.834	4.313	521	—	342	113.498
4	Komárom vármegye	143.404	6.636	5.330	1.306	—	654	144.056	6.720	6.361	359	—	653	143.762
	Komárom, sz. k. v.	13.103	468	573	—	105	13	12.985	443	386	57	—	13	13.029
	együtt	156.507	7.104	5.903	1.201	—	667	157.041	7.163	6.747	416	—	666	156.791
5	Moson vármegye	85.637	3.778	3.140	638	—	846	85.429	3.664	3.113	551	—	846	85.134
6	Somogy vármegye	316.078	13.859	8.768	5.091	—	1.918	319.251	13.218	9.597	3.621	—	1.918	320.954
7	Sopron »	227.631	9.841	7.568	2.273	—	1.516	228.388	9.704	7.149	2.555	—	1.515	229.428
	Sopron, sz. k. v.	25.211	805	704	101	—	265	25.577	826	678	148	—	266	25.991
	együtt	252.842	10.646	8.272	2.374	—	1.251	253.965	10.530	7.827	2.703	—	1.249	255.419
8	Tolna vármegye	245.213	10.350	6.962	3.388	—	694	247.907	9.763	8.826	937	—	693	248.151
9	Vas »	376.870	15.630	10.127	5.503	—	1.840	380.533	15.246	10.123	5.123	—	1.840	383.816
10	Veszprém »	211.955	9.538	6.774	2.764	—	1.236	213.483	8.869	7.166	1.703	—	1.235	213.951
11	Zala »	381.171	17.046	10.946	6.100	—	849	386.422	16.783	10.407	6.376	—	849	391.949
	Összesen	2.664.271	114.790	80.386	34.404	—	10.424	2.688.251	111.301	86.301	25.000	—	10.419	2.702.832
c) Duna-Tisza köze.														
1	Bács-Bodrog vármegye	547.216	28.482	17.113	11.369	—	3.603	554.982	27.521	20.477	7.044	—	3.603	558.423
	Baja, thj. felr. v.	19.596	685	546	139	—	78	19.657	665	673	—	8	77	19.572
	Szabadka, sz. k. v.	67.746	2.965	2.687	278	—	370	68.394	3.015	2.454	561	—	369	69.324
	Ujvidék, sz. k. v.	22.942	919	674	245	—	137	23.324	974	780	194	—	137	23.655
	Zombor, sz. k. v.	25.867	947	720	227	—	16	26.110	928	925	3	—	15	26.128
	együtt	683.367	33.998	21.740	12.258	—	3.158	692.467	33.103	25.309	7.794	—	3.159	697.102
2	Csongrád vármegye	112.545	5.588	3.834	1.754	—	120	114.179	5.518	4.143	1.375	—	120	115.434
	Hódmező-Vásárhely, thj. felr. v.	54.026	1.982	1.286	696	—	105	54.617	1.952	1.526	426	—	105	54.938
	Szeged, sz. k. v.	79.148	3.690	3.158	532	—	175	79.855	3.645	2.674	971	—	175	81.001
	együtt	245.719	11.260	8.278	2.982	—	50	248.651	11.115	8.343	2.772	—	50	251.373
3	Heves vármegye	221.062	11.645	8.270	3.375	—	560	223.877	11.382	7.614	3.768	—	560	227.085
4	Jász-N.-K.-Szolnok vármegye	297.958	14.413	10.023	4.390	—	48	302.396	13.995	10.693	3.302	—	48	305.746
5	Pest-P.-S.-K.-Kun »	635.158	31.639	23.651	7.988	—	2.002	645.148	30.705	24.510	6.195	—	2.001	653.344
	Budapest, fő- és székvaros	428.125	15.638	15.421	217	—	10.447	438.789	16.267	13.801	2.466	—	10.446	451.701
	Kecskemét, thj. felr. v.	46.952	2.237	1.841	396	—	171	47.177	2.166	1.605	561	—	171	47.567
	együtt	1.110.235	49.514	40.913	8.601	—	12.278	1.131.114	49.138	39.916	9.222	—	12.276	1.152.612
	Összesen	2.558.341	120.830	89.224	31.606	—	8.558	2.598.505	118.733	91.875	26.858	—	8.555	2.633.918
d) Tisza jobb partja.														
1	Abauj-Torna vármegye	150.994	6.879	4.918	1.961	—	1.994	150.961	6.617	4.893	1.724	—	1.994	150.691
	Kassa, sz. k. v.	27.446	1.130	1.140	—	10	217	27.653	1.071	938	133	—	216	28.002
	együtt	178.440	8.009	6.058	1.951	—	1.777	178.614	7.688	5.831	1.857	—	1.778	178.693
2	Bereg vármegye	162.830	8.461	5.827	2.634	—	82	165.382	8.964	5.760	3.204	—	82	168.504
3	Borsod »	203.992	9.663	7.354	2.309	—	220	206.521	9.453	6.766	2.687	—	221	209.429
4	Gömör »	172.316	7.168	5.771	1.397	—	645	173.068	6.673	5.783	890	—	645	173.313
5	Sáros »	167.431	7.732	5.282	2.450	—	2.196	167.685	7.763	5.678	2.085	—	2.195	167.575
6	Szepes »	167.901	7.607	6.072	1.535	—	2.212	167.224	7.363	6.296	1.067	—	2.213	166.078
7	Ung »	129.050	6.635	3.637	2.998	—	1.126	130.922	6.619	4.788	1.831	—	1.125	131.628
8	Zemplén »	283.133	14.100	9.120	4.980	—	1.645	286.468	13.654	9.902	3.752	—	1.645	288.575
	Összesen	1.465.093	69.375	49.121	20.254	—	9.463	1.475.884	68.177	50.804	17.373	—	9.462	1.483.793

1888-ban — im Jahre 1888					1889-ben — im Jahre 1889					1890-ben — im Jahre 1890					Polgári népesség 1890 év végén Civil-Bevölkerung mit Ende des Jahres 1890.	Folyó szám. Laufende-Zahl.		
Élve születtek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Szaporodás Zunahme	Vándorlási dif- ferenzia Differenz der Ein- und Aus- wanderung	Polgári népesség 1888 év végén Civil-Bevölkerung mit Ende des Jahres 1888	Élve születtek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Szaporodás Zunahme	Vándorlási dif- ferenzia Differenz der Ein- und Aus- wanderung	Polgári népesség 1889 év végén Civil-Bevölkerung mit Ende des Jahres 1889	Élve születtek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Szaporodás Zunahme	Vándorlási dif- ferenzia Differenz der Ein- und Aus- wanderung	Polgári népesség 1890 év végén Civil-Bevölkerung mit Ende des Jahres 1890.	Folyó szám. Laufende-Zahl.			
3.419	2.402	1.017	—	462	84.016	3.132	2.270	862	—	461	84.417	3.394	2.529	865	—	462	84.820	1
6.481	5.109	1.372	—	535	151.005	6.654	4.259	2.395	—	534	152.866	5.936	5.357	579	—	535	152.910	2
3.379	2.985	394	—	134	77.420	3.502	2.721	781	—	134	78.067	3.269	2.825	444	—	133	78.378	3
3.819	3.117	702	—	237	106.931	3.960	3.065	895	—	236	107.590	3.577	3.187	390	—	237	107.743	4
548	469	79	—	40	15.247	537	451	86	—	39	15.294	537	511	26	—	40	15.280	5
4.367	3.586	781	—	277	122.178	4.497	3.516	981	—	275	122.884	4.114	3.698	416	—	277	123.023	6
3.205	2.750	455	—	297	75.971	3.262	2.521	741	—	296	76.416	3.207	2.476	731	—	297	76.850	7
8.842	6.307	2.535	—	2	210.178	9.061	6.593	2.468	—	1	212.647	8.521	6.726	1.795	—	2	214.444	8
18.401	14.833	3.568	—	1.339	390.884	18.502	12.583	5.919	—	1.338	395.465	17.199	14.766	2.433	—	1.339	396.559	9
11.327	9.267	2.060	—	1.353	274.850	11.668	7.280	4.388	—	1.354	277.884	10.901	8.473	2.428	—	1.353	278.959	10
1.763	1.991	—	228	622	51.253	1.769	1.707	62	—	623	51.938	1.688	1.837	—	149	622	52.411	11
13.090	11.258	731	—	731	326.103	13.437	8.987	4.450	—	731	329.822	12.589	10.310	2.279	—	731	331.370	1
12.723	9.191	3.532	—	832	254.736	11.885	7.896	3.989	—	831	257.894	11.706	9.999	1.707	—	832	258.769	2
1.984	1.738	246	—	11	48.944	1.928	1.342	586	—	10	49.520	2.034	1.564	470	—	11	49.979	3
4.634	3.291	1.343	—	176	110.433	4.705	3.217	1.488	—	175	111.746	4.360	3.517	843	—	176	112.413	4
80.525	63.450	17.075	—	4.792	1,851.868	80.565	55.905	24.660	—	4.784	1,871.744	76.329	63.767	12.562	—	4.791	1,879.515	5
10.610	8.842	1.768	—	103	283.065	10.701	7.412	3.289	—	102	286.252	9.642	7.573	2.069	—	103	288.218	6
1.014	1.091	—	77	496	32.942	1.083	898	185	—	495	33.622	984	1.035	—	51	496	34.067	7
11.624	9.933	1.691	—	393	316.007	11.784	8.310	3.474	—	393	319.874	10.626	8.608	2.018	—	393	322.285	8
8.232	6.164	2.068	—	1.166	193.351	8.426	5.633	2.793	—	1.165	194.979	7.796	6.703	1.093	—	1.165	194.907	9
1.031	704	327	—	9	27.115	966	637	329	—	9	27.435	910	788	122	—	9	27.548	10
9.263	6.868	2.395	—	1.175	220.466	9.392	6.270	3.122	—	1.174	222.414	8.706	7.491	1.215	—	1.174	222.455	11
4.030	3.206	814	—	534	91.527	4.269	2.655	1.614	—	534	92.607	3.947	3.028	919	—	534	92.992	1
701	733	—	32	193	22.412	735	629	106	—	192	22.710	709	816	—	107	192	22.795	2
4.721	3.939	782	—	341	113.939	5.004	3.284	1.720	—	342	115.317	4.656	3.844	812	—	342	115.787	3
6.252	5.183	1.069	—	654	144.177	6.745	4.033	2.712	—	653	146.236	6.230	5.384	846	—	654	146.428	4
417	376	41	—	13	13.057	433	328	105	—	14	13.148	377	436	—	59	13	13.076	5
6.669	5.559	1.110	—	667	157.234	7.178	4.361	2.817	—	667	159.384	6.607	5.820	787	—	667	159.504	6
3.537	3.088	449	—	846	84.737	3.617	2.383	1.234	—	846	85.125	3.401	2.630	771	—	846	85.050	7
12.909	9.113	3.796	—	1.919	322.831	13.392	8.506	4.886	—	1.919	325.798	12.097	9.141	2.956	—	1.919	326.835	8
9.572	7.518	2.054	—	1.516	229.966	9.560	6.374	3.186	—	1.516	231.636	9.064	6.795	2.269	—	1.516	232.389	9
851	696	155	—	265	26.411	844	630	214	—	265	26.890	792	735	57	—	266	27.213	10
10.423	8.214	2.209	—	1.251	256.377	10.404	7.004	3.400	—	1.251	258.526	9.856	7.530	2.326	—	1.250	259.602	11
9.722	7.950	1.772	—	694	249.229	9.954	7.071	2.883	—	693	251.419	8.860	7.488	1.372	—	693	252.098	1
14.784	11.483	3.301	—	1.841	385.276	15.170	9.941	5.229	—	1.841	388.664	14.367	10.819	3.548	—	1.841	390.371	2
8.433	7.204	1.229	—	1.236	213.944	8.944	6.361	2.583	—	1.236	215.291	8.136	6.911	1.225	—	1.236	215.280	3
16.375	10.996	5.379	—	849	396.479	16.871	10.552	6.319	—	849	401.949	15.698	12.099	3.599	—	849	404.699	4
108.460	84.347	24.113	—	10.426	2,716.519	111.710	74.043	37.667	—	10.425	2,743.761	103.010	82.381	20.629	—	10.424	2,753.966	5
28.034	17.722	10.312	—	3.603	565.132	27.033	17.129	9.904	—	3.603	571.433	25.269	19.986	5.283	—	3.602	573.114	6
608	502	106	—	78	19.600	660	558	102	—	77	19.625	644	706	—	62	78	19.485	7
2.962	2.193	769	—	370	70.463	3.204	2.199	1.005	—	369	71.837	3.066	2.536	530	—	370	72.737	8
921	676	245	—	137	24.037	974	744	230	—	137	24.404	925	750	175	—	138	24.717	9
935	811	124	—	16	26.268	915	710	205	—	15	26.488	828	897	—	69	16	26.435	10
33.460	21.904	11.556	—	3.158	705.500	32.786	21.340	11.446	—	3.159	713.787	30.732	24.875	5.857	—	3.156	716.488	11
5.651	3.746	1.905	—	120	117.219	5.802	3.542	2.260	—	120	119.359	5.363	4.305	1.058	—	121	120.296	1
1.915	1.634	281	—	105	55.114	1.903	1.342	561	—	105	55.570	1.862	1.851	11	—	106	55.475	2
3.702	2.293	1.409	—	175	82.585	3.632	2.173	1.459	—	175	84.219	3.456	2.281	1.175	—	175	85.569	3
11.268	7.673	3.595	—	50	254.918	11.337	7.057	4.280	—	50	259.148	10.681	8.437	2.244	—	52	261.340	4
10.904	7.740	3.164	—	561	229.684	11.634	8.289	3.345	—	560	232.469	11.085	9.213	1.872	—	560	233.785	5
14.126	10.215	3.911	—	48	309.705	14.574	9.355	5.219	—	48	314.972	13.731	10.276	3.455	—	48	318.475	6
30.472	22.478	7.994	—	2.002	663.340	30.785	20.800	9.985	—	2.002	675.327	29.837	22.873	6.964	—	2.002	684.293	7
16.497	14.021	2.476	—	10.446	464.623	17.283	13.341	3.942	—	10.447	479.012	16.986	14.506	2.480	—	10.446	491.938	8
2.153	2.080	73	—	170	47.470	2.097	1.325	772	—	171	48.071	2.084	1.491	593	—	171	48.493	9
49.122	38.579	10.543	—	12.278	1,175.433	50.165	35.466	14.699	—	12.278	1,202.410	48.907	38.870	10.037	—	12.277	1,224.724	10
118.880	86.111	32.769	—	8.557	2,675.244	120.496	81.507	38.989	—	8.557	2,722.790	115.136	91.671	23.465	—	8.557	2,754.812	11
6.577	4.455	2.122	—	1.994	150.819	6.777	4.393	2.384	—	1.995	151.208	6.205	4.419	1.786	—	1.994	151.000	1
1.049	1.040	9	—	217	28.228	1.194	959	235	—	216	28.679	1.119	1.131	—	12	217	28.884	2
7.626	5.495	2.131	—	1.777	179.047	7.971	5.352	2.619	—	1.779	179.887	7.324	5.550	1.774	—	1.777	179.884	3
9.146	5.329	3.817	—	82	172.239	9.409	5.094	4.315	—	82	176.472	8.827	5.762	3.065	—	82	179.455	4
9.165	6.798	2.367	—	220	212.016	9.528	6.712	2.816	—	221	215.053	9.022	7.501	1.521	—	220	216.794	5
6.706	5.701	1.005	—	645	173.673	6.665	5.267	1.398	—	645	174.426	6.559	5.590	1.029	—	645	174.810	6
7.950	5.658	2.292	—	2.196	167.671	7.703	4.515	3.188	—	2.195	168.664	7.236	5.683	1.553	—	2.196	168.021	7
7.112	5.958	1.154	—	2.212	165.020	7.039	4.943	2.096	—	2.213	164.903	6.626	6.026	600	—	2.212	163.291	8
6.855	4.873	1.982	—	1.126	132.484	7.020	3.892	3.128	—	1.125	134.487	6.291	4.405	1.886	—	1.126	135.247	9
14.343	8.958	5.385	—	1.645	292.315	14.367	8.367	6.000	—	1.644	296.671	13.486	9.315	4.171	—	1.645	299.197	10

1883-ban — im Jahre 1883					1884-ben — im Jahre 1884					1885-ben — im Jahre 1885					Folyó szám Laufende Zahl			
Élve születők Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Szaporodás Zunahme	Vándorlási dif- ferencia Differenz der Ein- und Aus- wanderung	Polgári népesség 1883. év végén Civil-Bevölkerung mit Ende des Jahres 1883	Élve születők Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Szaporodás Zunahme	Vándorlási dif- ferencia Differenz der Ein- und Aus- wanderung	Polgári népesség 1884. év végén Civil-Bevölkerung mit Ende des Jahres 1884	Élve születők Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Szaporodás Zunahme	Vándorlási dif- ferencia Differenz der Ein- und Aus- wanderung	Polgári népesség 1885. év végén Civil-Bevölkerung mit Ende des Jahres 1885	Folyó szám Laufende Zahl			
12.084	6.992	5.092	—	480	238.515	12.295	7.603	4.692	—	480	242.727	11.632	7.596	4.036	—	480	246.283	1
20.512	13.217	7.295	264	430.953	22.502	12.859	9.643	264	440.860	21.873	17.201	4.672	265	445.797	2	445.797	2	
1.236	1.152	84	671	33.391	1.324	1.199	125	671	34.187	1.290	1.397	—	107	34.751	3	34.751	3	
21.748	14.369	7.379	935	464.344	23.826	14.058	9.768	935	475.047	23.163	18.598	4.565	936	480.548	4	480.548	4	
5.847	3.989	1.858	—	518	125.290	6.057	4.060	1.997	—	518	126.769	6.117	4.410	1.707	—	519	127.957	5
1.818	1.641	177	273	52.768	1.992	1.475	517	274	53.559	1.916	1.730	186	274	54.019	6	54.019	6	
7.665	5.630	2.035	—	243	178.058	8.049	5.535	2.514	—	244	180.328	8.033	6.140	1.893	—	245	181.976	7
11.116	7.561	3.555	239	234.846	11.679	7.400	4.279	239	239.364	11.781	7.513	4.268	239	243.871	8	243.871	8	
10.663	7.808	2.855	236	214.804	11.439	7.874	3.565	236	218.605	11.773	8.410	3.363	236	222.204	9	222.204	9	
12.174	8.249	3.925	—	788	276.156	13.034	8.082	4.952	—	787	280.321	12.675	9.382	3.293	—	787	282.827	10
712	585	127	23	19.802	730	549	181	23	20.006	701	617	84	23	20.113	11	20.113	11	
12.886	8.834	4.052	—	765	295.958	13.764	8.631	5.133	—	764	300.327	13.376	9.999	3.377	—	764	302.940	12
7.832	5.042	2.790	—	167	173.167	8.252	5.100	3.152	—	168	176.151	8.060	5.575	2.485	—	168	178.468	13
2.972	2.331	641	28	66.735	3.401	1.949	1.452	28	68.215	3.340	2.643	697	28	68.940	14	68.940	14	
86.966	58.567	28.399	—	217	1.866.427	92.705	58.150	34.555	—	218	1.900.764	91.158	66.474	24.684	—	218	1.925.230	15
14.524	10.302	4.222	—	95	275.323	15.159	10.058	5.101	—	96	280.328	14.938	11.023	3.915	—	95	284.148	1
1.430	1.199	231	467	37.270	1.533	1.236	297	466	38.033	1.547	1.477	70	466	38.569	2	38.569	2	
15.954	11.501	4.453	372	312.593	16.692	11.294	5.398	370	318.361	16.485	12.500	3.985	371	322.717	3	322.717	3	
6.713	3.728	2.985	55	115.194	6.531	3.783	2.748	55	117.997	6.471	4.164	2.307	56	120.360	4	120.360	4	
14.378	11.802	2.576	—	328	387.628	14.552	10.179	4.373	—	327	391.674	14.478	10.636	3.842	—	328	395.188	5
17.237	13.445	3.792	—	258	347.039	17.298	12.272	5.026	—	258	351.807	16.963	11.780	5.183	—	259	356.731	6
1.309	1.363	—	54	673	35.439	1.216	1.160	56	674	36.169	1.174	1.331	—	157	674	36.686	7	
893	632	261	—	148	22.341	957	681	276	—	147	22.470	907	646	261	—	147	22.584	8
19.439	15.440	3.999	267	404.819	19.471	14.113	5.358	269	410.446	19.044	13.757	5.287	268	416.001	9	416.001	9	
28.429	18.909	9.520	—	1.619	528.878	28.703	18.264	10.439	—	1.620	537.697	27.983	17.959	10.024	—	1.620	546.101	10
662	594	68	15	17.391	643	512	131	15	17.537	683	572	111	16	17.664	11	17.664	11	
29.091	19.503	9.588	—	1.604	546.269	29.346	18.776	10.570	—	1.605	555.234	28.666	18.531	10.135	—	1.604	563.765	12
85.575	61.974	23.601	—	1.238	1.766.503	86.592	58.145	28.447	—	1.238	1.793.712	85.144	59.588	25.556	—	1.237	1.818.031	13
8.072	5.689	2.383	—	336	181.564	7.847	6.146	1.701	—	336	182.929	8.292	6.295	1.997	—	336	184.590	1
3.665	2.665	1.000	106	97.364	3.653	2.436	1.217	107	98.688	3.756	2.498	1.258	106	100.052	2	100.052	2	
3.366	2.295	1.071	—	644	84.896	3.313	2.098	1.215	—	645	85.466	3.331	2.309	1.022	—	644	85.844	3
5.021	5.427	—	406	661	110.035	5.077	3.862	1.215	—	662	110.588	4.854	3.753	1.101	—	661	111.028	4
3.387	2.254	1.133	—	493	84.886	3.164	2.156	1.008	—	493	85.401	3.482	2.257	1.225	—	493	86.133	5
5.209	3.706	1.503	—	723	125.787	5.019	3.434	1.585	—	723	126.649	5.100	3.652	1.448	—	723	127.374	6
9.538	7.077	2.461	—	191	251.092	9.484	6.458	3.026	—	191	254.309	9.678	7.353	2.325	—	191	256.825	7
4.337	2.885	1.452	—	323	93.441	4.016	2.640	1.376	—	323	94.494	4.283	2.781	1.502	—	323	95.673	8
7.827	4.646	3.181	—	225	172.381	7.994	4.454	3.540	—	225	176.146	8.167	4.826	3.341	—	225	179.712	9
1.103	901	202	151	30.270	1.224	900	324	150	30.744	1.215	1.029	186	150	31.080	10	31.080	10	
8.930	5.547	3.383	376	202.651	9.218	5.354	3.864	375	206.890	9.382	5.855	3.527	375	210.792	11	210.792	11	
6.789	4.428	2.361	—	317	149.920	6.721	4.200	2.521	—	316	152.125	7.038	4.192	2.846	—	316	154.655	12
433	386	47	110	13.184	428	334	94	109	13.387	427	397	30	110	13.527	13	13.527	13	
7.222	4.814	2.408	—	207	163.104	7.149	4.534	2.615	—	207	165.512	7.465	4.589	2.876	—	206	168.182	14
4.807	3.173	1.634	—	921	132.861	4.639	3.169	1.470	—	921	133.410	4.899	3.213	1.686	—	921	134.175	15
5.581	3.733	1.848	—	649	143.508	5.300	3.635	1.665	—	649	144.524	5.450	3.689	1.761	—	649	145.636	1
8.319	5.537	2.782	—	71	199.250	8.611	5.141	3.470	—	71	202.649	8.693	5.421	3.272	—	71	205.850	2
6.158	4.102	2.056	—	400	139.834	6.226	3.903	2.323	—	399	141.758	6.310	4.775	1.535	—	400	142.893	3
4.354	3.012	1.342	—	624	106.311	4.198	3.038	1.160	—	623	106.848	4.515	3.156	1.359	—	624	107.583	4
87.966	61.916	26.050	—	5.379	2.116.584	86.914	58.004	28.910	—	5.379	2.140.115	89.490	61.596	27.894	—	5.379	2.162.630	5
629.119	449.951	179.168	—	22.953	14.061.954	648.598	438.133	210.465	—	22.949	14.249.470	643.234	462.361	180.873	—	22.953	14.407.390	6
986	854	132	645	23.266	1.111	884	227	645	24.138	1.147	916	231	646	25.015	7	25.015	7	
8.717	6.073	2.644	—	1.813	232.212	9.376	6.300	3.076	—	1.813	237.101	9.378	6.067	3.311	—	1.813	242.225	8
8.429	6.354	2.075	—	1.537	178.122	8.208	5.972	2.236	—	1.536	178.822	8.981	4.504	4.477	—	1.537	181.762	9
10.166	6.384	3.782	—	1.563	208.338	9.854	6.906	2.948	—	1.563	209.723	10.373	6.390	3.983	—	1.564	212.142	10
7.433	5.954	1.479	—	1.528	176.001	7.588	6.337	1.251	—	1.528	178.780	7.804	5.495	2.309	—	1.528	182.617	11
14.604	11.086	3.518	—	1.403	310.666	15.449	11.568	3.881	—	1.403	315.950	15.002	10.697	4.305	—	1.403	321.658	12
9.845	7.561	2.284	—	743	234.829	10.519	6.434	4.085	—	743	238.171	10.502	6.507	3.995	—	743	241.423	13
8.892	6.563	2.329	—	1.195	173.692	9.199	8.177	1.022	—	1.195	175.909	9.079	7.467	1.612	—	1.195	178.716	14
586	594	—	8	190	18.771	611	703	—	92	189	18.868	662	569	93	—	190	19.151	15
9.478	7.157	2.321	—	1.385	192.463	9.810	8.880	930	—	1.384	194.777	9.741	8.036	1.705	—	1.385	197.867	1
18.783	13.471	5.312	—	1.086	404.258	19.241	11.378	7.863	—	1.086	411.035	19.779	11.814	7.965	—	1.086	417.914	2
1.124	1.030	94	791	30.968	1.209	974	235	791	31.994	1.169	1.076	93	792	32.879	3	32.879	3	
19.907	14.501	5.406	—	295	435.226	20.450	12.352	8.098	—	295	443.029	20.948	12.890	8.058	—	294	450.793	4
88.579	65.070	23.509	—	1.991	1.967.857	91.254	64.749	26.505	—									

1888-ban — im Jahre 1888					1889-ben — im Jahre 1889					1890-ben — im Jahre 1890					Folyó szám Laufende Zahl		
Élve születtek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Szaporodás Zunahme	Vándorlási dif- ferencia Differenz der Ein- und Aus- wanderung	Polgári népesség 1888. év végén Civil-Bevölkerung mit Ende des Jahres 1888	Élve születtek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Szaporodás Zunahme	Vándorlási dif- ferencia Differenz der Ein- und Aus- wanderung	Polgári népesség 1889. év végén Civil-Bevölkerung mit Ende des Jahres 1889	Élve születtek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Szaporodás Zunahme	Vándorlási dif- ferencia Differenz der Ein- und Aus- wanderung	Polgári népesség 1890. év végén Civil-Bevölkerung mit Ende des Jahres 1890	Folyó szám Laufende Zahl		
11.767	9.057	2.710	—	480	252.837	11.956	8.344	3.612	—	479	255.970	11.398	8.502	2.896	—	480	258.386
23.675	16.822	6.853	264	467.086	23.758	17.466	6.292	264	473.642	22.112	17.871	4.241	264	478.147	1		
1.366	1.266	100	671	36.931	1.426	1.316	110	670	37.711	1.399	1.224	175	671	38.557	2		
25.041	18.088	6.953	935	504.017	25.184	18.782	6.402	934	511.353	23.511	19.095	4.416	935	516.704	3		
6.000	4.658	1.342	—	518	130.891	6.482	3.837	2.645	—	518	133.018	5.877	4.339	1.538	—	518	134.038
1.973	1.724	249	275	55.493	2.136	1.561	575	274	56.342	1.955	1.631	324	274	56.940	4		
7.973	6.382	1.591	—	243	186.384	8.618	5.398	3.220	—	244	189.360	7.832	5.970	1.862	—	244	190.978
12.895	7.978	4.917	239	257.961	12.921	7.442	5.479	239	263.679	12.675	8.312	4.363	239	268.281	5		
13.153	8.542	4.611	236	234.230	13.880	8.277	5.603	235	240.068	13.329	8.688	4.641	236	244.945	6		
14.504	9.561	4.943	—	788	294.534	15.005	9.474	5.531	—	787	299.278	14.264	9.723	4.541	—	787	303.032
722	636	86	23	20.457	793	663	130	23	20.610	723	620	103	23	20.736	7		
15.226	10.197	5.029	—	765	314.991	15.798	10.137	5.661	—	764	319.888	14.987	10.343	4.644	—	764	323.768
8.965	5.673	3.292	—	167	187.147	8.854	6.244	2.610	—	168	189.589	8.260	6.514	1.746	—	168	191.167
3.824	2.537	1.287	28	72.796	3.907	2.469	1.438	28	74.262	3.669	2.498	1.171	28	75.461	8		
98.844	68.454	30.390	—	217	2.010.363	101.118	67.093	34.025	—	219	2.044.169	95.661	69.922	25.739	—	218	2.069.690
15.512	11.192	4.320	—	95	297.051	15.416	11.935	3.481	—	96	300.436	13.970	12.766	1.204	—	95	301.545
1.428	1.289	139	467	40.708	1.497	1.182	315	466	41.489	1.381	1.284	97	466	42.052	1		
16.940	12.481	4.459	372	337.759	16.913	13.117	3.796	370	341.925	15.351	14.050	1.301	371	343.597	2		
6.419	5.161	1.258	55	126.700	6.515	4.227	2.288	56	129.044	6.049	4.573	1.476	55	130.575	3		
14.324	11.486	2.838	—	328	404.179	14.102	10.676	3.426	—	327	407.278	12.792	12.107	685	—	328	407.635
16.246	12.787	3.459	—	259	368.718	16.068	12.374	3.694	—	259	372.153	14.649	13.757	892	—	259	372.786
1.142	1.360	—	218	674	38.441	1.303	1.241	62	674	39.177	1.231	1.197	34	673	39.884	4	
769	660	109	—	148	22.313	676	776	—	100	22.066	678	738	—	60	147	21.859	
18.157	14.807	3.350	267	429.472	18.047	14.391	3.656	268	433.396	16.558	15.692	866	267	434.529	5		
27.109	18.762	8.347	—	1.620	565.093	25.975	18.396	7.579	—	1.620	571.052	24.249	20.370	3.879	—	1.619	573.312
645	596	49	16	17.862	659	588	71	16	17.949	547	564	—	17	16	17.948		
27.754	19.358	8.396	—	1.604	582.955	26.634	18.984	7.650	—	1.604	589.001	24.796	20.934	3.862	—	1.603	591.260
83.594	63.293	20.301	—	1.238	1.881.065	82.211	61.395	20.816	—	1.237	1.900.644	75.546	67.356	8.190	—	1.238	1.907.596
8.156	5.399	2.757	—	336	190.586	8.088	5.443	2.645	—	336	192.895	7.381	6.868	513	—	336	193.072
3.814	2.531	1.283	106	103.331	3.715	2.970	745	106	104.182	3.472	3.024	448	107	104.737	2		
3.211	2.425	786	—	644	86.243	3.074	2.151	923	—	644	86.522	3.134	2.234	900	—	645	86.777
4.791	3.673	1.118	—	662	112.039	4.882	3.004	1.878	—	661	113.256	4.528	3.012	1.516	—	662	114.110
3.379	2.657	722	—	493	87.261	3.278	2.268	1.010	—	493	87.778	3.098	2.165	933	—	494	88.217
4.895	3.461	1.434	—	723	128.830	4.712	3.382	1.330	—	723	129.437	4.586	3.292	1.294	—	723	130.008
10.260	7.515	2.745	191	262.243	9.700	6.523	3.177	191	265.611	9.219	7.126	2.093	191	267.895	6		
4.351	3.008	1.343	—	323	98.599	4.243	2.331	1.912	—	323	100.188	3.876	2.696	1.180	—	323	101.045
8.057	5.244	2.813	—	225	189.059	8.236	6.154	2.082	—	225	191.366	7.420	6.568	852	—	225	192.443
1.259	942	317	151	32.354	1.153	1.149	4	150	32.508	1.182	1.084	98	150	32.756	7		
9.316	6.186	3.130	376	221.413	9.389	7.303	2.086	375	223.874	8.602	7.652	950	375	225.199	8		
7.074	5.261	1.813	—	317	159.576	7.412	4.510	2.902	—	316	162.162	6.443	4.641	1.802	—	316	163.648
376	393	—	17	110	13.917	416	363	53	110	14.080	426	404	22	110	14.212		
7.450	5.654	1.796	—	207	173.493	7.828	4.873	2.955	—	206	176.242	6.869	5.045	1.824	—	206	177.860
4.990	3.890	1.100	—	921	134.514	4.896	3.519	1.375	—	921	134.970	4.482	3.219	1.263	—	921	135.312
5.280	4.279	1.001	—	649	147.260	5.290	4.039	1.251	—	649	147.862	4.993	3.468	1.525	—	649	148.738
9.012	5.962	3.050	—	71	214.876	8.760	7.511	1.249	—	71	216.054	8.508	6.941	1.567	—	71	217.550
6.570	4.174	2.396	—	399	147.968	6.745	3.951	2.794	—	400	150.362	5.928	5.327	601	—	399	150.564
4.543	2.967	1.576	—	624	108.502	4.483	2.888	1.595	—	623	109.474	4.184	2.902	1.282	—	624	110.132
90.018	63.781	26.237	—	5.379	2.217.158	89.083	62.156	26.927	—	5.378	2.238.707	82.860	64.971	17.889	—	5.380	2.251.216
649.224	478.206	171.018	—	22.958	14.846.682	654.885	446.241	208.644	—	22.948	15.032.378	613.913	489.840	124.073	—	22.957	15.133.494
1.327	855	472	645	27.737	1.388	892	496	646	28.879	1.256	1.286	—	30	645	29.494		
9.350	6.243	3.107	—	1.813	258.020	9.637	6.196	3.441	—	1.813	263.274	8.391	7.268	1.123	—	1.813	266.210
8.522	5.234	3.288	—	1.536	189.563	9.196	6.394	2.802	—	1.537	190.828	8.498	6.812	1.686	—	1.536	190.978
10.372	6.784	3.588	—	1.563	218.831	10.337	7.026	3.311	—	1.564	220.578	8.966	7.352	1.614	—	1.563	220.629
8.654	5.953	2.701	—	1.528	195.357	8.687	5.740	2.947	—	1.528	199.832	8.056	6.580	1.476	—	1.528	202.836
15.523	12.459	3.064	—	1.403	338.413	15.445	11.418	4.027	—	1.403	343.843	13.969	12.193	1.776	—	1.403	347.022
11.102	6.085	5.017	—	743	253.560	11.058	6.859	4.199	—	742	257.017	9.789	7.997	1.792	—	743	258.066
9.529	7.697	1.832	—	1.195	190.120	9.876	6.881	2.995	—	1.195	194.310	8.739	7.605	1.134	—	1.195	196.639
660	701	—	41	190	19.561	661	722	—	61	189	19.689	625	726	—	101	190	19.778
10.189	8.398	1.791	—	1.385	209.681	10.537	7.603	2.934	—	1.384	213.999	9.364	8.331	1.033	—	1.385	216.417
20.083	13.148	6.935	—	1.086	437.824	20.606	13.376	7.230	—	1.086	443.968	17.862	14.021	3.841	—	1.086	446.723
1.290	1.113	177	—	791	35.833	1.310	1.107	203	—	791	36.827	1.252	1.341	—	89	791	37.529
21.373	14.261	7.112	—	295	473.657	21.916	14.483	7.433	—	295	480.795	19.114	15.362	3.752	—	295	484.252
95.085	65.417	29.668	—	1.992	2.137.082	96.813	65.719	31.094	—	1.990	2.170.166	86.147	71.895	14.252	—	1.992	2.186.410
745.636	544.478	201.158	—	20.321	17.011.501	753.086	512.852	240.234	—	20.312	17.231.423	701.316	563.021	138.295	—	20.320	17.349.398

A következő táblázat az előzőn alapulva, az év elején s az év végén talált lélekszám közepesét, tehát a közép népességet évről évre tünteti fel s aztán adja az élve születettek és elhaltak

Die nachstehende Tabelle, welche auf der vorangegangenen basirt, weist die Mittelzahl der mit Anfange und mit Ende des Jahres constatirten Volkszahl, mithin die durchschnittliche Bevölkerung von Jahr zu Jahr nach, ferner ist in derselben die

Folyó száma Laufende Zahl	Ország rész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Közép népesség 1881-ben Durchschnittliche Bevölkerung im Jahre 1881.				Közép népesség 1882-ben Durchschnittliche Bevölkerung im Jahre 1882.				Közép népesség 1883-ban Durchschnittliche Bevölkerung im Jahre 1883.				Közép népesség 1884-ben Durchschnittliche Bevölkerung im Jahre 1884.			
		Élve születettek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Természetes szaporodás Natürliche Zunahme	1000 lélekre auf 1000 Seelen berechnet	Élve születettek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Természetes szaporodás Natürliche Zunahme	1000 lélekre auf 1000 Seelen berechnet	Élve születettek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Természetes szaporodás Natürliche Zunahme	1000 lélekre auf 1000 Seelen berechnet	Élve születettek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Természetes szaporodás Natürliche Zunahme	1000 lélekre auf 1000 Seelen berechnet
I. Magyarország.—Ungarn.																	
a) Duna bal partja.																	
1	Árva vármegye	81.691	38'0	31'2	6'8	82.088	41'9	27'8	14'1	82.549	36'1	27'8	8'3	82.903	38'9	27'5	11'4
2	Bars »	142.769	43'0	38'2	4'8	143.561	46'5	32'8	13'7	144.767	44'9	34'2	10'7	146.026	46'8	32'6	14'2
3	Esztergom »	72.280	46'3	39'9	6'4	72.641	47'8	39'2	8'6	73.329	48'2	34'3	13'9	74.403	48'5	29'8	18'7
4	Hont »	101.038	37'6	30'8	6'8	101.581	39'0	30'4	8'6	102.387	40'2	28'3	11'9	103.378	38'9	26'9	12'0
	Selmecz-ésBélabánya, sz.k.v.	15.279	36'3	32'0	4'3	15.264	35'6	36'6	1'0	15.212	38'5	39'0	0'5	15.156	40'9	42'6	1'7
	együtt	116.317	37'4	31'0	6'4	116.845	38'6	31'2	7'4	117.599	39'9	29'7	10'2	118.534	39'2	28'9	10'3
5	Liptó vármegye	74.763	40'8	36'9	3'9	74.909	43'8	36'1	7'7	75.224	41'6	33'0	8'6	75.575	41'5	32'9	8'6
6	Nógrád »	192.445	43'9	36'0	7'9	194.079	44'5	35'5	9'0	196.214	45'0	32'1	12'9	199.260	46'8	29'0	17'8
7	Nyitra »	369.835	46'6	37'7	8'9	372.111	48'5	37'9	10'6	374.585	47'7	37'8	9'9	377.902	49'1	34'2	14'9
8	Pozsony »	263.008	42'8	36'1	6'7	263.915	45'4	34'9	10'5	265.413	45'1	34'1	11'0	267.425	45'6	31'1	14'5
	Pozsony, sz. k. v.	48.110	33'3	41'9	8'6	48.400	34'3	39'5	5'2	48.740	34'3	40'7	6'4	49.116	35'7	39'2	3'5
	együtt	311.118	41'4	37'1	4'3	312.315	43'7	35'6	8'1	314.153	42'9	35'1	7'8	316.541	43'8	32'3	11'5
9	Trencsén vármegye	244.644	44'0	42'9	1'1	245.023	49'5	40'8	8'7	246.171	46'9	39'5	7'4	247.507	46'6	36'4	10'2
10	Turóc »	45.913	38'9	39'5	0'6	46.179	44'2	31'6	12'6	46.690	41'1	31'2	9'9	47.171	42'2	31'1	11'1
11	Zólyom »	102.736	44'4	37'1	7'3	103.648	46'4	31'7	14'7	104.814	42'4	31'4	11'0	105.865	45'0	32'7	12'3
	Összesen	1,754.511	43'1	37'6	5'5	1,763.399	45'8	35'8	10'0	1,776.095	44'6	34'8	9'8	1,791.687	45'5	32'4	13'1
b) Duna jobb partja.																	
1	Baranya vármegye	265.843	40'0	31'1	8'9	268.272	39'9	29'8	10'1	270.806	40'2	30'7	9'5	272.437	40'8	30'2	10'6
	Pécs, sz. k. v.	28.950	32'1	32'1	0'0	29.502	33'1	29'4	3'7	30.042	30'7	31'6	0'9	30.560	33'6	31'4	2'2
	együtt	294.793	39'3	31'2	8'1	297.774	39'2	29'8	9'4	300.848	39'2	30'8	8'4	302.997	40'0	30'3	9'7
2	Fejér vármegye	183.944	44'2	37'0	5'2	184.616	47'6	35'3	12'3	186.070	48'1	32'2	15'9	188.089	48'0	29'9	18'1
	Székes-Fejérvár, sz. k. v.	25.650	38'2	34'5	3'7	25.789	40'2	32'0	8'2	25.979	37'2	30'0	7'2	26.221	41'7	29'6	12'1
	együtt	209.594	44'5	37'3	7'2	210.405	46'7	34'9	11'8	212.049	46'8	31'9	14'9	214.310	47'2	29'8	17'4
3	Győr vármegye	88.585	41'2	33'5	7'7	88.801	44'9	35'6	9'3	89.005	46'2	38'8	7'4	89.499	47'1	31'4	15'7
	Győr, sz. k. v.	21.106	32'9	30'1	2'8	21.341	34'2	32'9	1'3	21.459	32'4	40'5	8'1	21.613	35'5	31'0	4'5
	együtt	109.691	39'6	32'8	6'8	110.142	42'8	35'1	7'7	110.464	43'5	39'1	4'4	111.112	44'8	31'3	13'5
4	Komárom vármegye	138.629	43'4	38'2	5'2	138.993	47'3	37'9	9'4	139.844	47'5	35'3	11'8	141.331	49'1	30'9	18'2
	Komárom, sz. k. v.	13.102	32'8	32'8	0'0	13.041	33'1	40'4	7'3	13.008	37'6	33'4	4'2	13.086	38'4	28'7	9'7
	együtt	151.731	42'5	37'7	4'8	152.034	46'1	38'1	8'0	152.852	46'6	35'2	11'4	154.417	48'2	30'7	17'5
5	Moson vármegye	85.696	40'7	37'1	3'6	85.349	42'8	34'8	8'0	85.312	43'1	32'1	11'0	85.567	45'8	31'0	14'8
6	Somogy »	307.605	41'3	34'1	7'2	308.702	44'2	31'9	12'3	315.507	42'9	31'1	11'8	312.728	44'6	29'8	14'8
7	Sopron »	222.342	40'1	35'3	4'8	222.651	43'4	31'8	11'6	224.012	43'1	28'9	14'2	225.615	43'7	30'2	13'5
	Sopron, sz. k. v.	23.389	32'4	29'4	3'0	23.719	32'4	29'9	2'3	24.106	32'1	23'9	8'2	24.562	31'9	24'0	7'9
	együtt	245.731	39'4	34'7	4'7	246.370	42'3	31'6	10'7	248.118	42'0	28'5	13'5	250.177	42'6	29'6	13'0
8	Tolna vármegye	235.573	42'0	31'2	10'9	237.454	42'4	31'5	10'9	239.406	42'1	30'8	11'3	241.625	43'3	30'3	13'0
9	Vas »	361.573	39'7	29'1	10'6	364.122	41'4	27'7	13'7	367.551	40'5	25'5	15'0	371.142	41'8	27'5	14'3
10	Veszprém »	208.654	41'8	34'3	7'5	208.837	44'1	38'0	6'1	209.497	44'0	31'9	12'1	210.747	44'7	33'1	11'6
11	Zala vármegye	361.340	40'5	30'6	9'9	364.161	43'7	33'3	10'4	368.200	44'2	27'9	16'8	373.541	44'8	27'7	17'1
	Összesen	2,571.981	40'8	32'9	7'9	2,585.350	43'0	32'5	10'5	2,604.804	42'8	30'3	12'5	2,629.363	43'8	29'7	14'1
c) Duna-Tisza köze.																	
1	Bács-Bodrog vármegye	515.997	53'8	29'1	24'7	522.776	51'2	35'8	15'4	527.579	53'3	36'7	16'6	534.299	54'3	32'1	22'2
	Baja, thj. felr. v.	19.302	36'7	26'4	10'3	19.397	36'8	29'3	7'5	19.415	35'2	32'8	2'4	19.424	36'2	29'8	6'4
	Szabadka, sz. k. v.	62.082	46'2	29'2	17'0	63.039	46'7	44'9	1'8	64.025	48'2	30'7	17'5	65.412	44'3	30'3	14'0
	Ujvidék, sz. k. v.	21.511	41'1	30'2	10'9	21.832	40'3	34'2	6'1	22.085	41'2	36'5	4'7	22.429	41'6	27'8	13'8
	Zombor, sz. k. v.	24.860	39'3	26'5	12'8	25.096	37'9	33'1	4'8	25.266	38'6	31'1	7'5	25.540	41'2	28'3	12'9
	együtt	643.752	51'6	29'0	22'6	652.140	49'5	36'3	13'2	658.370	51'3	35'8	15'5	667.104	51'9	31'6	20'3
2	Csongrád vármegye	104.464	49'0	34'6	14'4	105.974	51'7	35'2	16'5	107.824	52'8	32'6	20'2	109.719	52'4	35'5	16'9
	Hódmező-Vásárhely, thj. f. v.	51.392	39'5	20'9	18'6	51.878	38'9	34'5	4'5	52.277	40'3	25'4	14'9	52.893	39'4	26'9	12'5
	Szeged, sz. k. v.	74.145	42'3	32'0	10'3	74.995	41'0	33'2	7'8	75.992	44'0	30'1	13'9	77.373	47'9	30'5	17'4
	együtt	230.001	44'7	30'7	14'0	232.847	45'4	34'4	11'0	236.093	47'2	30'2	17'0	239.985	48'1	32'0	16'1
3	Heves vármegye	210.768	49'7	39'1	10'6	212.636	49'6	37'3	12'3	215.058	49'8	34'3	15'5	217.920	52'0	35'8	16'2
4	J.-N.-K.-Szolnok vármegye	280.021	47'4	36'2	11'2	283.291	46'0	34'4	11'6	287.235	49'3	33'6	15'7	291.783	49'0	33'6	15'4
5	Pest-P.-S.-Kis-Kun vármegye	587.475	47'6	36'1	11'5	596.414	47'6	35'6	12'0	606.214	49'2	35'2	14'0	617.242	50'3	34'7	15'6
	Budapest, fő- és székvaros	366.644	36'0	31'2	4'8	379.270	37'0	30'1	6'9	392.722	36'2	27'5	8'7	406.538	35'8	27'6	8'2
	Kecskemét, thj. felr. v.	45.094	44'0	31'1	12'9	45.525	45'8	32'5	13'3	45.849	45'9	37'8	8'1	46.223	46'3	30'8	15'5
	együtt	999.213	43'2	34'1	9'1	1,021.209	43'6	33'4	10'2	1,044.786	44'2	32'5	11'7	1,070.003	44'6	31'9	12'7
	Összesen	2,363.755	46'7	33'0	13'7	2,402.123	46'2	34'8	11'4	2,441.541	47'5	33'4	14'1	2,486.795	48'0	32'3	15'7
d) Tisza jobb partja.																	
1	Abauj-Torna vármegye	151.771	43'0	39'1	3'9	151.146	45'0	30'7	14'3	151.177	42'2	29'6	12'6	151.414	44'7	31'7	13'0
	Kassa, sz. kir. v.	26.195	38'3	39'0	0'7	26.465	42'5	34'4	8'1	26.749	39'0	38'7	0'3	26.975	37'8	37'5	0'3
	együtt	177.966	42'3	39'1	3'2	177.611	44'5	31'2	13'3	177.926	41'7	31'0	10'7	178.089	43'7	32'6	11'1

viszonylagos számát az évi közép népességre — ezer főre — kiszámítva s ugyancsak a két szám különbözetét, vagyis a természetes szaporodást, esetleg fogyást.

Verhältnisszahl der Lebendgeborenen und der Verstorbenen nach der durchschnittlichen Bevölkerung — auf 1000 Seelen — berechnet, als auch der Unterschied dieser beiden Angaben, das heisst die natürliche Zunahme, eventuell Abnahme enthalten:

Közép népesség 1885-ben Durchschnittliche Bevöl- kerung im Jahre 1885	Élve születettek Lebendgeborene			Természetes szaporodás Natürliche Zunahme	Közép népesség 1886-ban Durchschnittliche Bevöl- kerung im Jahre 1886	Élve születettek Lebendgeborene			Természetes szaporodás Natürliche Zunahme	Közép népesség 1887-ben Durchschnittliche Bevöl- kerung im Jahre 1887	Élve születettek Lebendgeborene			Természetes szaporodás Natürliche Zunahme	Közép népesség 1888-ban Durchschnittliche Bevöl- kerung im Jahre 1888	Élve születettek Lebendgeborene			Természetes szaporodás Natürliche Zunahme	Közép népesség 1889-ben Durchschnittliche Bevöl- kerung im Jahre 1889	Élve születettek Lebendgeborene			Természetes szaporodás Natürliche Zunahme	Közép népesség 1890-ben Durchschnittliche Bevöl- kerung im Jahre 1890	Élve születettek Lebendgeborene			Természetes szaporodás Natürliche Zunahme	Folyó szám Laufende Zahl
	1000 lélekre auf 1000 Seelen berechnet	Meghaltak Verstorbene	1000 lélekre auf 1000 Seelen berechnet			Meghaltak Verstorbene	1000 lélekre auf 1000 Seelen berechnet	Meghaltak Verstorbene			1000 lélekre auf 1000 Seelen berechnet	Meghaltak Verstorbene	1000 lélekre auf 1000 Seelen berechnet			Meghaltak Verstorbene	1000 lélekre auf 1000 Seelen berechnet	Meghaltak Verstorbene			1000 lélekre auf 1000 Seelen berechnet	Meghaltak Verstorbene	1000 lélekre auf 1000 Seelen berechnet			Meghaltak Verstorbene	1000 lélekre auf 1000 Seelen berechnet	Meghaltak Verstorbene		
83.190	37'8	31'2	6'6		83.391	39'4	30'0	9'4		83.505	39'9	35'3	4'6		83.739	40'8	28'7	12'1		84.216	37'2	27'0	10'2		84.619	40'1	29'9	10'2	1	
147.470	44'5	31'7	12'8		149.076	45'4	29'4	16'0		150.087	43'4	38'8	4'6		150.587	43'0	33'9	9'1		151.935	43'8	28'0	15'8		152.888	38'8	35'0	3'8	2	
75.372	47'1	36'4	10'7		76.116	46'7	34'3	12'4		76.841	46'1	36'1	10'0		77.290	43'7	38'6	5'1		77.743	45'0	35'0	10'0		78.222	41'8	36'1	5'7	3	
104.326	38'5	27'7	10'8		105.330	39'3	26'5	12'8		106.177	37'1	29'5	7'6		106.698	35'8	29'2	6'6		107.261	36'9	28'6	8'3		107.666	35'2	29'6	3'6	4	
15.152	40'4	34'1	6'3		15.209	38'1	31'8	6'3		15.223	37'0	36'3	0'7		15.227	36'0	30'8	5'2		15.270	35'2	29'5	5'7		15.287	35'1	33'4	1'7		
119.478	38'8	28'5	10'3		120.539	39'2	27'2	12'0		121.400	37'1	30'3	6'8		121.925	35'8	29'4	6'4		122.531	36'7	28'7	8'0		122.953	33'4	30'1	3'3		
75.843	42'7	36'7	6'0		75.979	44'1	39'0	5'1		75.918	42'9	41'8	1'1		75.892	42'2	36'2	6'0		76.193	42'8	33'0	9'8		76.633	41'8	32'3	9'5	5	
201.900	44'2	35'6	8'6		204.009	47'5	35'3	12'2		206.446	43'5	31'9	11'6		208.910	42'3	30'2	12'1		211.415	42'9	31'2	11'7		213.546	39'9	31'5	8'4	6	
381.746	48'2	35'9	12'3		385.378	50'3	36'8	13'5		387.986	49'0	42'1	6'9		389.769	47'2	38'1	9'1		393.175	47'1	32'0	15'1		396.012	43'4	37'8	6'1	7	
269.568	42'8	31'0	11'8		271.819	44'9	30'1	14'8		273.647	43'6	35'0	8'6		274.496	41'8	33'8	7'5		276.367	42'2	26'3	15'9		278.422	39'2	30'4	8'8	8	
49.580	33'8	36'6	-2'8		50.082	35'8	37'8	-2'0		50.601	36'0	38'1	-2'1		51.056	34'5	39'0	-4'5		51.595	34'3	33'1	1'2		52.174	32'4	35'9	-2'8		
319.148	41'1	31'8	9'3		321.901	43'5	31'3	12'2		324.248	42'4	35'5	6'9		325.552	40'2	34'5	5'7		327.962	41'0	27'4	13'6		330.596	38'1	31'1	7'0		
249.020	47'7	38'9	8'8		250.613	49'8	39'2	10'6		251.786	49'0	43'7	5'3		253.386	50'2	36'3	13'9		256.315	46'4	30'8	15'6		258.331	45'3	38'7	6'6	9	
47.650	44'5	32'6	11'9		48.107	42'1	32'2	9'9		48.524	41'9	34'0	7'9		48.827	40'6	35'6	5'0		49.232	39'2	27'3	11'9		49.749	40'9	31'4	9'5	10	
106.584	43'5	38'9	4'6		107.477	46'5	31'2	15'3		108.740	42'3	31'1	11'2		109.850	42'2	30'0	12'2		111.089	42'4	29'0	13'4		112.080	38'9	31'4	7'5	11	
1.807.401	44'3	34'6	9'7		1.822.586	46'2	34'0	12'2		1.835.481	44'6	37'5	7'1		1.845.727	43'6	34'4	9'3		1.861.806	43'3	30'0	13'3		1.875.629	40'9	34'0	6'6		
275.917	38'0	29'8	8'2		278.536	39'0	27'5	11'5		280.735	38'4	33'3	5'1		282.233	37'5	31'4	6'1		284.658	41'1	26'0	15'1		287.234	33'6	26'4	-7'2	1	
31.132	34'4	31'6	2'8		31.730	33'8	30'0	3'8		32.281	31'4	31'7	-0'3		32.733	30'9	33'3	-2'4		33.282	32'5	26'9	5'6		33.844	29'1	30'6	1'5		
307.049	37'7	30'0	7'7		310.266	38'4	27'8	10'6		313.016	37'6	33'1	4'5		314.966	36'4	31'5	4'9		317.940	36'7	26'8	9'9		321.078	33'1	26'8	6'3		
189.849	47'1	34'2	12'9		191.280	46'7	32'3	14'4		192.261	44'2	36'2	8'0		192.900	42'7	31'8	10'9		194.165	43'4	29'0	14'4		194.943	40'0	34'4	5'6	2	
26.438	36'8	31'7	5'1		26.610	38'6	30'0	8'6		26.758	35'2	32'0	3'2		26.956	38'2	26'1	12'1		27.275	35'4	23'3	12'1		27.491	32'7	28'2	4'0		
216.287	45'8	33'9	11'9		217.890	45'7	32'1	13'6		219.019	43'1	35'7	7'4		219.856	42'1	31'2	10'9		221.440	42'4	28'2	14'2		222.434	39'1	33'7	5'4		
90.281	44'8	31'2	13'6		90.951	46'3	33'4	12'9		91.259	44'7	39'1	5'6		91.387	43'9	35'1	8'8		92.067	46'4	28'9	17'5		92.799	42'5	32'6	9'9	3	
21.855	32'9	32'7	0'2		22.001	33'9	38'5	-4'6		22.149	34'0	33'5	0'5		22.332	31'3	32'8	-1'5		22.560	32'6	27'9	4'7		22.762	31'1	35'9	-4'8		
112.136	42'5	31'5	11'0		112.952	43'9	34'4	9'5		113.408	42'6	38'0	4'6		113.719	41'5	34'6	6'9		114.627	43'6	28'6	15'0		115.561	40'3	33'3	7'0		
142.849	46'3	34'0	12'3		143.730	46'2	37'1	9'1		143.909	46'7	44'2	2'5		143.969	43'4	36'0	7'4		145.206	46'4	27'7	18'7		146.331	42'6	36'7	5'9	4	
13.123	32'5	34'5	-2'0		13.044	35'9	43'9	-8'0		13.007	34'1	29'7	4'4		13'043	31'9	28'8	3'1		13'107	33'0	25'0	8'0		13'112	28'7	33'3	-4'6		
155.972	45'2	34'0	11'2		156.774	45'3	37'7	7'6		156.916	45'6	43'0	2'6		157.012	42'4	35'4	7'0		158.313	45'3	27'5	17'8		159.443	41'4	36'5	4'9		
85.707	43'1	34'8	8'3		85.534	44'2	36'7	7'5		85.282	43'0	36'5	6'5		84.935	41'6	36'3	5'8		84.931	42'6	28'1	14'5		85.086	40'0	30'9	9'1	5	
315.081	42'4	29'9	12'5		317.665	43'6	27'6	16'0		320.103	41'8	30'0	11'8		321.892	40'1	28'7	11'4		324.314	41'3	26'2	15'1		326.316	37'1	23'0	9'8	6	
227.010	42'9	30'3	12'6		228.009	43'2	33'2	10'0		228.908	42'4	31'2	11'2		229.697	41'7	32'7	9'0		230.800	41'4	27'6	13'8		232.012	39'1	29'3	9'1	7	
25.001	29'4	23'3	6'1		25.394	31'7	27'7	4'0		25.784	32'0	26'3	5'7		26.201	32'5	26'5	6'0		26.650	31'7	23'6	8'1		27.051	29'8	27'2	2'1		
252.011	41'6	30'0	11'6		253.403	42'0	32'6	9'4		254.692	41'3	30'7	10'6		255.898	40'6	32'1	8'5		257.450	40'4	27'2	13'2		259.063	38'0	29'1	8'9		
244.029	41'3	28'8	12'5		246.560	42'0	28'2	13'8		248.029	39'4	35'6	3'8		248.690	39'1	31'9	7'2		250.324	39'8	28'2	11'6		251.758	35'2	29'7	5'5	8	
374.871	41'2	25'6	15'6		378.702	41'3	26'7	14'6		382.175	39'9	26'5	13'4		384.546	38'4	35'1	3'3		386.970	39'2	25'7	13'5		389.517	36'9	27'8	9'1	9	
211.653	43'5	34'8	8'7		212.719	44'8	31'8	13'0		213.717	41'5	33'5	8'0		213.947	39'4	33'7	5'7		214.617	41'7	29'6	12'1		215.285	37'8	32'1	5'7	10	
378.741	44'2	29'1	15'1		383.796	49'6	28'5	21'1		389.185	43'1	26'7	16'4		394.214	41'5	27'9	13'6		399.214	42'3	26'4	15'9		403.323	38'9	30'0	8'9	11	
2.653.537	42'3	30'3	12'0		2.676.261	42'9	30'0	12'9		2.695.542	41'3	32'0	9'3		2.709.675	40'0	31'1	8'9		2.730.140	40'9									

Folyó szám Laufende Zahl	Országrés, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Közép népesség 1881-ben Durchschnittliche Bevölkerung im Jahre 1881.			Közép népesség 1882-ben Durchschnittliche Bevölkerung im Jahre 1882.			Közép népesség 1883-ban Durchschnittliche Bevölkerung im Jahre 1883.			Közép népesség 1884-ben Durchschnittliche Bevölkerung im Jahre 1884.						
		Élve születettek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Természetes szaporodás Natürliche Zunahme	Élve születettek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Természetes szaporodás Natürliche Zunahme	Élve születettek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Természetes szaporodás Natürliche Zunahme	Élve születettek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Természetes szaporodás Natürliche Zunahme				
		1000 lélekre auf 1000 Seelen berechnet			1000 lélekre auf 1000 Seelen berechnet			1000 lélekre auf 1000 Seelen berechnet			1000 lélekre auf 1000 Seelen berechnet						
e) Tisza bal partja.																	
1	Békés vármegye	230.937	49'1	36'8	12'3	233.010	49'5	40'1	9'7	236.209	51'2	29'6	21'6	240.621	51'1	31'6	19'5
2	Bihar	418.404	45'3	36'9	8'4	421.846	47'5	40'8	6'7	427.174	48'0	30'9	17'1	435.906	51'6	29'5	22'1
	Nagy-Várad, thj. felr. v.	31.615	40'2	43'0	— 2'8	32.272	36'7	34'9	1'8	33.013	37'4	34'9	2'5	33.789	39'2	35'5	3'7
	együtt	450.019	45'0	37'3	7'7	454.118	46'8	40'4	6'4	460.187	47'3	31'2	16'1	469.695	51'1	30'1	21'0
3	Hajdú vármegye	122.602	45'9	35'3	10'6	123.473	44'4	32'4	12'0	124.620	46'9	32'0	14'9	126.029	48'1	32'2	15'9
	Debreczen, sz. k. v.	51.387	35'6	30'6	5'0	51.983	35'5	28'0	7'5	52.542	34'6	31'2	3'4	53.164	37'5	27'7	9'8
	együtt	173.989	42'9	33'9	9'0	175.456	41'7	31'1	10'6	177.162	43'8	31'8	11'5	179.193	44'9	30'9	14'0
4	Máramaros vármegye	227.793	45'0	42'9	2'1	229.601	48'7	37'1	11'6	232.949	47'7	32'5	15'2	237.105	49'8	31'2	18'1
5	Szabolcs	212.458	41'9	57'6	— 15'7	211.811	47'2	44'5	2'7	213.258	50'0	36'6	13'4	216.704	52'8	36'3	16'5
6	Szatmár	272.914	40'4	40'9	— 0'5	272.732	40'9	36'0	4'9	274.587	44'3	30'0	14'3	278.239	47'0	29'0	18'0
	Szatmár-Németi, sz. k. v.	19.690	36'4	39'4	— 3'0	19.663	33'0	35'1	— 2'1	19.727	36'0	29'6	6'4	19.904	36'6	27'6	9'0
	együtt	292.604	40'1	40'8	— 0'7	292.395	40'5	36'0	4'5	294.314	43'8	30'0	13'8	298.143	46'2	28'9	17'3
7	Szilágy vármegye	170.320	40'3	35'8	4'5	170.580	41'2	40'7	0'5	171.856	45'5	29'4	16'1	174.659	47'2	29'2	18'0
8	Ugocsa	65.476	46'2	43'6	2'6	65.820	44'1	39'0	5'1	66.401	44'7	35'1	9'6	67.475	50'4	28'8	21'6
	Összesen	1,823.596	43'1	40'1	3'0	1,832.291	45'3	38'8	6'5	1,852.336	46'9	31'1	15'8	1,883.595	49'2	30'9	18'3
f) Tisza-Maros szöge.																	
1	Arad vármegye	271.580	48'7	41'2	7'5	271.844	48'1	52'5	— 4'4	273.260	53'2	37'7	15'5	277.825	54'6	36'2	18'4
	Arad, sz. k. v.	35.846	39'7	36'5	3'2	36.354	37'0	37'9	— 0'9	36.921	38'7	32'5	6'2	37.652	40'7	32'8	7'9
	együtt	307.426	47'3	40'7	6'6	308.198	46'8	50'7	— 3'9	310.181	51'4	37'1	14'3	315.477	52'9	35'8	17'1
2	Csanád vármegye	110.182	53'8	33'1	20'7	111.754	56'2	49'5	6'7	113.674	59'1	32'8	26'3	116.595	56'0	32'4	23'6
3	Krassó-Szörény vármegye	383.539	36'3	30'2	6'1	384.964	35'5	32'5	3'0	386.504	37'2	30'5	6'7	389.651	37'4	26'1	11'3
4	Temes vármegye	342.007	46'6	38'3	8'3	343.402	44'8	43'4	1'4	345.272	49'9	38'9	11'0	349.423	49'5	35'1	14'4
	Temesvár, sz. k. v.	34.017	34'4	35'2	— 0'8	34.579	33'9	39'5	— 5'6	35.130	37'3	38'8	— 1'5	35.804	34'0	32'4	1'6
	Versecz, thj. felr. v.	22.359	43'2	33'9	9'3	22.308	42'0	42'6	— 0'6	22.285	40'1	28'4	11'7	22.406	42'7	30'4	12'3
	együtt	398.383	45'4	37'8	7'6	400.289	44'7	43'0	1'7	402.687	48'3	38'3	10'0	407.633	47'8	34'6	13'2
5	Torontál vármegye	514.192	52'8	32'2	20'6	519.840	48'6	41'2	7'4	524.927	54'2	36'0	18'2	533.288	53'8	34'2	19'6
	Pancsova, thj. felr. v.	17.153	34'9	32'2	2'7	17.244	38'3	31'8	6'5	17.349	38'2	34'2	4'0	17.464	36'8	29'3	7'5
	együtt	531.345	52'2	32'2	20'0	537.084	48'3	40'9	7'4	542.276	53'6	36'0	17'6	550.752	53'3	34'1	19'2
	Összesen	1,730.875	46'4	34'6	11'8	1,742.289	44'6	41'8	2'8	1,755.322	48'8	35'3	13'5	1,780.108	48'6	32'7	15'9
g) Erdély.																	
1	Alsó-Fehér vármegye	178.886	40'9	29'4	11'5	179.634	41'3	40'8	0'5	180.540	44'7	31'5	13'2	182.247	43'1	33'7	9'4
2	B.-Naszód	95.356	36'1	30'1	6'0	95.977	36'9	32'2	4'7	96.811	37'8	27'5	10'3	98.026	37'3	24'8	12'5
3	Brassó	84.020	40'1	30'3	9'8	84.290	39'9	27'6	11'9	84.688	39'7	27'1	12'6	85.181	38'9	24'6	14'3
4	Csík	111.360	44'4	31'0	13'4	111.441	42'9	43'0	— 0'1	110.566	45'4	49'1	— 3'7	110.312	46'0	35'0	11'0
5	Fogaras	84.335	38'3	38'0	0'3	84.173	40'9	33'2	7'7	84.566	40'0	26'6	13'4	85.144	37'2	25'3	11'9
6	Háromszék	125.199	40'3	35'8	4'5	125.064	40'5	35'7	4'8	125.397	41'5	29'5	12'0	126.218	39'8	27'2	12'6
7	Hunyad	249.212	36'4	31'2	5'2	249.200	35'4	42'2	— 6'8	249.766	38'2	28'3	9'9	252.701	37'5	25'5	12'0
8	Kis-Küküllő	92.718	41'6	27'2	14'4	92.767	42'7	50'0	— 7'3	92.876	46'7	31'0	15'7	93.967	42'7	28'1	14'6
9	Kolozs	167.483	41'9	30'1	11'8	168.778	43'9	42'9	1'0	170.678	45'8	27'2	18'6	174.263	45'8	25'5	20'3
	Kolozsvár, sz. k. v.	30.009	38'0	37'2	0'8	30.006	37'5	48'4	— 10'9	30.094	36'7	39'9	— 3'2	30.507	40'0	29'5	10'5
	együtt	197.492	41'3	31'2	10'1	198.784	42'9	43'8	— 0'9	200.772	44'5	27'6	16'9	204.770	45'0	26'1	18'9
10	Maros-Torda vármegye	146.839	42'0	30'0	12'0	147.718	42'3	38'0	4'3	148.898	45'6	29'7	15'9	151.023	44'5	27'8	16'7
	Maros-Vásárhely, sz. k. v.	12.955	32'7	30'1	2'6	13.027	33'5	41'8	— 8'3	13.106	33'0	29'5	3'5	13.285	32'2	25'1	7'1
	együtt	159.794	41'3	30'0	11'3	160.745	41'6	38'8	3'3	162.004	44'6	29'7	14'9	164.308	43'5	27'6	15'9
11	Nagy-Küküllő vármegye	132.517	36'5	28'5	8'0	132.364	35'1	31'4	3'7	132.504	36'3	23'9	12'4	133.135	34'8	23'8	11'0
12	Szeben	142.046	38'5	28'1	10'4	142.387	36'5	33'0	3'5	142.909	39'1	26'1	13'0	144.016	36'8	25'2	11'6
13	Szolnok-Doboka	194.332	39'3	32'2	7'1	195.763	41'0	32'7	8'3	197.895	42'0	28'0	14'0	200.949	42'8	25'6	17'2
14	Torda-Aranyos	137.588	40'1	29'1	11'0	138.162	42'1	39'0	3'1	139.006	44'3	29'5	14'8	140.796	44'2	27'7	16'5
15	Udvarhely	105.638	39'9	31'8	8'1	105.674	39'8	35'5	4'3	105.952	41'1	28'4	12'7	106.579	39'4	28'5	10'9
	Összesen	2,090.493	39'6	30'8	8'8	2,096.425	39'8	37'7	2'1	2,106.249	41'8	29'4	12'4	2,128.349	40'8	27'3	13'5
	Magyarország összesen	13,772.912	43'2	35'1	8'1	13,861.471	44'2	36'1	8'1	13,983.847	45'0	32'2	12'8	14,155.712	45'8	30'9	14'9
	<i>Ungarn zusammen</i>																
	II. Fiume város és kerülete	21.345	37'8	33'9	3'9	22.099	43'5	37'5	6'0	22.878	43'0	37'3	5'7	23.702	46'9	37'3	9'6
	<i>Fiume Stadt und Gebiet</i>																
III. Horvát-Szlavonország.																	
<i>Kroatien-Slavonien.</i>																	
1	Belovár-Kőrös vármegye	221.315	33'8	25'9	7'9	225.427	39'8	27'2	12'6	229.984	37'9	26'4	11'5	234.656	40'0	26'8	13'2
2	Lika-Krbava	175.009	44'7	27'1	17'6	176.682	45'2	26'3	18'9	177.853	47'4	35'7	11'7	178.472	46'0	33'5	12'5
3	Modrus-Fiume	203.793	46'2	32'4	13'8	205.266	45'2	29'3	15'9	207.228	49'1	30'8	18'3	209.031	47'1	33'0	14'1
4	Pozsega	168.283	42'9	30'9	12'0	171.523	39'7	31'5	8'2	174.498	42'6	34'1	8'5	177.390	42'8	35'7	7'1
5	Szerém	299.419	47'4	35'1	12'3	303.853	42'6	34'8	7'8	308.205	47'4	36'0	11'4	313.308	49'3	36'9	12'4
6	Varasd	229.989	37'2	25'9	11'3	232.102	41'5	28'0	13'5	234.058	42'1	32'3	9'8	236.500	44'5	27'2	17'3
7	Verőcze	166.567	51'7	40'3	11'4	169.138	47'0	41'9	5'1	171.930	51'7	38'2	13'5				

Középesség 1885-ben Durchschnittliche Bevöl- kerung im Jahre 1885				Középesség 1886-ban Durchschnittliche Bevöl- kerung im Jahre 1886				Középesség 1887-ben Durchschnittliche Bevöl- kerung im Jahre 1887				Középesség 1888-ban Durchschnittliche Bevöl- kerung im Jahre 1888				Középesség 1889-ben Durchschnittliche Bevöl- kerung im Jahre 1889				Középesség 1890-ban Durchschnittliche Bevöl- kerung im Jahre 1890				Folyó szám Laufende Zahl
Élve születettek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Természetes szaporodás Natürliche Zunahme		Élve születettek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Természetes szaporodás Natürliche Zunahme		Élve születettek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Természetes szaporodás Natürliche Zunahme		Élve születettek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Természetes szaporodás Natürliche Zunahme		Élve születettek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Természetes szaporodás Natürliche Zunahme		Élve születettek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Természetes szaporodás Natürliche Zunahme		
1000 lélekre auf 1000 Seelen berechnet				1000 lélekre auf 1000 Seelen berechnet				1000 lélekre auf 1000 Seelen berechnet				1000 lélekre auf 1000 Seelen berechnet				1000 lélekre auf 1000 Seelen berechnet				1000 lélekre auf 1000 Seelen berechnet				
244.505	47'6	31'1	16'5	247.963	47'0	31'5	15'5	250.125	46'8	40'5	5'8	251.722	46'7	36'0	10'7	254.403	47'0	32'8	14'2	257.178	44'3	33'1	11'2	1
443.329	49'3	38'8	10'5	449.895	51'9	34'3	17'6	456.981	50'1	37'6	12'5	463.527	51'1	36'3	14'8	470.364	50'5	37'1	13'4	475.895	46'5	37'6	8'9	2
34.469	37'4	40'5	-3'1	35.147	39'0	35'6	3'4	35.851	36'5	38'0	-1'5	36.545	37'4	34'6	2'8	37.321	38'2	35'3	2'9	38.134	36'7	32'1	4'6	
477.798	48'5	38'9	9'6	485.042	51'0	34'4	16'6	492.832	49'1	37'6	11'5	500.072	50'1	36'2	13'9	507.685	49'6	37'0	12'6	514.029	45'8	37'2	8'6	
127.363	48'0	34'6	13'4	128.589	47'1	33'3	13'8	129.643	47'0	36'5	10'5	130.479	46'0	35'7	10'3	131.955	48'4	29'1	19'3	133.528	44'0	32'5	11'5	3
53.789	35'6	32'2	3'4	54.179	36'7	35'9	0'8	54.654	36'1	29'5	6'6	55.231	35'7	31'2	4'5	55.917	38'2	27'9	10'3	56.641	34'5	28'8	5'7	
181.152	44'3	33'9	10'4	182.768	44'0	34'0	10'0	184.297	43'8	34'4	9'4	185.710	42'9	34'4	8'5	187.872	45'9	28'7	17'2	190.169	41'2	31'4	9'8	
241.618	48'8	31'1	17'7	245.934	48'0	32'2	15'8	250.402	51'2	33'0	18'2	255.383	50'5	31'2	19'3	260.820	49'5	28'5	21'0	265.980	47'7	31'3	16'4	4
220.404	53'4	38'2	15'2	224.583	55'8	35'7	20'1	228.172	54'6	45'0	9'6	231.806	56'7	36'8	19'9	237.149	58'5	34'9	23'6	242.506	55'0	35'8	19'2	5
281.574	45'0	33'3	11'7	284.902	49'6	32'3	17'3	288.678	48'7	34'2	14'5	292.457	49'6	32'7	16'9	296.906	50'5	31'9	18'6	301.155	47'4	32'3	15'1	6
20.060	34'9	30'8	4'1	20.211	36'0	27'4	8'6	20.329	36'5	35'9	0'6	20.403	35'4	31'2	4'2	20.533	38'6	32'3	6'3	20.673	35'0	30'0	5'0	
301.634	44'3	33'1	11'2	305.113	48'7	31'9	16'8	309.007	47'9	34'3	13'6	312.860	48'7	32'6	16'1	317.439	49'8	31'9	17'9	321.828	46'6	32'1	14'5	
177.309	45'5	31'4	14'1	180.201	46'9	26'7	20'2	182.979	44'3	31'9	12'4	185.584	48'3	30'6	17'7	188.368	47'0	33'1	13'9	190.378	43'4	34'2	9'2	7
68.577	48'7	38'5	10'2	69.524	51'9	35'5	16'4	70.795	52'2	33'2	19'0	72.139	53'0	35'2	17'8	73.529	53'1	33'6	19'5	74.862	49'0	33'4	15'6	8
1,912.997	47'7	34'7	13'0	1,941.128	49'3	32'8	16'5	1,968.607	48'6	36'8	11'8	1,995.276	49'5	34'3	15'2	2,027.265	49'9	33'1	16'8	2,056.930	46'5	34'0	12'5	
282.238	52'9	39'1	13'8	287.297	55'7	33'4	22'3	291.635	52'1	43'6	8'5	294.939	52'6	37'9	14'7	298.744	51'6	40'0	11'6	300.990	46'4	42'4	4'0	1
38.301	40'4	38'6	1'8	38.954	40'3	32'5	7'8	39.721	37'2	29'8	7'4	40.405	35'3	31'9	3'4	41.099	36'4	28'8	7'6	41.770	33'1	30'7	2'4	
320.539	51'4	39'0	12'4	326.251	53'8	33'3	20'5	331.356	50'3	41'9	8'4	345.344	42'8	31'6	11'2	339.843	49'8	38'6	11'2	342.760	44'8	41'0	3'8	
119.179	54'3	34'9	19'4	121.847	55'2	31'2	24'0	124.361	52'8	36'7	16'1	126.044	50'9	40'9	10'0	127.872	50'9	33'0	17'9	129.810	46'6	35'2	11'4	2
393.431	36'8	27'0	9'8	396.902	37'5	28'0	9'5	400.142	36'2	27'8	8'4	402.924	35'6	28'5	7'1	405.729	34'7	26'3	8'4	407.457	31'4	29'7	1'7	3
354.269	47'9	33'3	14'6	359.006	48'6	35'2	13'4	363.399	45'3	32'9	12'4	367.118	44'3	34'8	9'5	370.435	43'4	33'4	10'0	372.469	39'3	36'9	2'4	4
36.427	32'2	36'5	-4'3	36.999	33'2	34'5	-1'3	37.649	32'5	32'5	0'0	38.213	29'9	38'2	-8'3	38.809	33'6	31'9	1'7	39.530	31'1	30'2	0'9	
22.527	40'3	28'7	11'6	22.507	33'2	33'5	-0'3	22.391	35'4	32'3	3'1	22.332	34'5	29'6	4'9	22.190	30'4	35'0	-4'6	21.963	30'9	33'6	-2'7	
413.223	46'1	33'3	12'8	418.512	46'4	35'0	11'4	423.439	43'6	32'9	10'7	427.663	42'5	34'6	7'9	431.434	41'8	33'4	8'4	433.962	38'2	36'2	2'0	
541.899	51'6	33'1	18'5	549.455	49'9	34'8	15'1	555.587	48'4	35'5	12'9	561.729	48'3	33'4	14'9	568.073	45'5	32'4	13'1	572.182	42'4	35'6	6'8	5
17.601	38'8	32'5	6'3	17.700	37'8	34'6	3'2	17.767	36'6	34'1	2'5	17.830	36'2	33'4	2'8	17.904	36'9	32'9	4'0	17.948	30'5	31'4	-0'9	
559.500	51'2	33'1	18'1	567.155	49'6	34'8	14'8	573.354	48'1	35'5	12'6	579.559	47'9	33'4	14'5	585.977	45'4	32'4	13'0	590.130	42'0	35'5	6'9	
1,805.872	47'1	33'0	14'1	1,830.667	47'4	32'9	14'5	1,852.652	45'2	34'5	10'7	1,871.534	44'7	33'8	10'9	1,890.855	43'4	32'5	10'9	1,904.120	39'7	35'4	4'3	
183.759	45'1	34'2	10'9	185.581	44'3	31'8	12'5	187.368	43'9	33'6	10'3	189.376	43'1	28'5	14'6	191.740	42'1	28'4	13'7	192.984	38'2	35'6	2'6	1
99.370	37'8	25'1	12'7	100.559	36'7	27'7	9'0	101.504	37'3	29'7	7'6	102.636	37'2	24'7	12'5	103.757	35'8	28'6	7'2	104.459	33'2	28'9	4'3	2
85.655	38'9	27'0	11'9	85.948	37'5	27'6	9'9	86.076	37'2	29'2	8'0	86.172	37'3	28'1	9'2	86.383	35'7	24'9	10'8	86.649	36'2	25'8	10'4	3
110.808	43'3	33'9	9'9	111.388	44'6	32'2	12'4	111.666	40'9	36'4	4'5	111.811	42'8	32'9	9'9	112.648	43'3	26'7	16'6	113.683	39'8	26'5	13'3	4
85.767	40'6	26'3	14'3	86.445	39'1	26'2	12'9	86.894	38'4	29'6	8'8	87.146	38'6	30'5	8'3	87.520	37'5	25'9	11'6	87.996	35'2	24'6	10'6	5
127.011	40'2	28'8	11'4	127.851	39'5	26'4	13'1	128.223	37'1	33'1	4'0	128.475	38'1	26'9	11'2	129.133	36'6	26'2	10'3	129.723	35'4	25'4	10'0	6
255.567	37'9	28'8	9'1	257.400	40'1	36'4	3'7	258.641	39'8	35'4	4'4	260.775	39'3	28'8	10'5	263.927	36'7	24'7	12'0	266.753	34'6	26'7	7'9	7
95.083	45'0	29'2	15'8	96.292	44'8	28'6	16'2	97.246	43'6	33'4	10'2	98.089	44'4	30'7	13'7	99.393	42'7	23'5	19'2	100.617	38'5	26'8	11'7	8
177.929	45'9	27'1	18'8	181.381	44'3	27'1	17'2	184.536	43'4	29'1	14'3	187.540	43'0	28'0	15'0	190.213	43'3	32'4	10'9	191.905	38'7	34'2	4'5	9
30.912	39'6	33'3	6'3	31.335	39'3	27'9	11'4	31.738	38'1	33'5	4'6	32.120	39'2	29'3	9'9	32.431	35'6	35'4	0'2	32.632	36'2	33'2	3'0	
208.841	44'9	28'0	16'9	212.716	43'8	27'4	16'4	216.274	43'1	29'8	13'3	219.660	42'4	28'1	14'3	222.643	42'2	32'8	9'4	224.537	38'3	34'1	4'2	
153.390	45'9	27'3	18'6	155.623	45'1	30'6	14'5	157.336	44'0	32'6	11'4	158.823	44'5	33'2	11'3	160.869	46'1	28'0	18'1	162.905	39'6	28'5	11'1	10
13.457	31'7	29'5	2'2	13.633	36'5	28'9	7'6	13.782	31'5	33'3	-1'8	13.870	27'1	28'3	-1'2	13.999	29'7	25'9	3'8	14.146	30'1	28'6	1'5	
166.847	44'7	27'5	17'2	169.256	44'4	30'5	13'9	171.118	43'0	32'6	10'4	172.698	43'1	32'7	10'4	174.868	44'8	27'9	16'9	177.051	38'7	28'5	10'2	
133.793	36'6	24'0	12'6	134.495	36'9	25'3	11'6	134.575	35'7	32'4	3'3	134.424	37'1	29'0	8'1	134.742	36'3	26'1	10'2	135.141	33'2	23'8	9'4	11
145.080	37'6	25'4	12'2	146.266	37'6	24'6	13'0	146.903	35'6	31'2	4'4	147.084	35'9	29'1	6'8	147.561	35'9	27'4	8'5	148.300	33'7	23'4	10'3	12
204.250	42'6	26'5	16'1	207.483	41'1	25'0	16'1	210.506	41'8	28'3	13'5	213.387	42'2	27'9	14'3	215.465	40'7	34'9	5'8	216.802	39'2	32'0	7'2	13
142.325	44'3	33'5	10'8	143.758	44'4																			

Az 1891. évi megfelelő adatok kiszámításánál a vándor-mozgalomtól egészen eltekintettünk. Azért a következő tábla egybefoglalva mutatja ki a népesség számát az év elején, az élveszületteket és elhaltakat, valamint ezek különbözetét s ez utóbbi szám alapján adja az év végén volt lélekszámot, valamint az évi közép népességet, melyhez való viszonyítás utján számított ki a születési, halálozási és szaporodási arány, mindig ezer lélekre.

Bei Berechnung der entsprechenden Daten des Jahres 1891 sahen wir von der Ein- und Auswanderung gänzlich ab. Deshalb enthält nachstehende Tabelle zusammengefasst die Volkszahl mit Anfange des Jahres, die Lebendgeborenen und die Verstorbene, als auch den Unterschied derselben und führt auf Grund letzterer Zahl die Volkszahl mit Ende des Jahres, ferner die Bevölkerung im Jahres-Durchschnitt an; im Vergleich zu dieser wurde nachher das Verhältniss der Geburten, Sterbefälle und der Zunahme auf 1000 Seelen berechnet.

Folyó szám Laufende Zahl	Országrés, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Polgári népesség az 1891. évi népszámlá- lás alapján. — Civil- Bevölkerung nach der Volkszählung des Jahres 1891	1891-ben im Jahre 1891			Kiszámított népesség 1891. év végén Berechnete Bevölke- rung mit Ende des Jahres 1891	Közép népesség 1891. évből Durchschnittliche Be- völkerung im Jahre 1891	1000 lélekre auf 1000 Seelen		
			Élve születettek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Szaporodás Zunahme			Élve születettek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Szaporodás Zunahme
I. Magyarország. — Ungarn.										
a) Duna bal partja.										
1	Árva vármegye	84.820	3.395	3.008	387	85.207	85.014	39'9	35'4	4'5
2	Bars	152.910	6.384	5.470	914	153.824	153.367	41'6	35'7	5'9
3	Esztergom vármegye	78.378	3.498	2.913	585	78.963	78.670	44'5	37'0	7'5
4	Hont	107.743	3.631	2.983	648	108.391	108.067	33'6	27'6	6'0
	Selmecz- és Bélabánya, sz. k. v.	15.280	549	441	108	15.388	15.334	35'8	28'8	7'0
	együtt	123.023	4.180	3.424	756	123.779	123.401	33'9	27'7	6'2
5	Liptó vármegye	76.850	3.401	2.525	876	77.726	77.288	44'0	32'7	11'3
6	Nógrád	214.444	8.681	7.117	1.564	216.008	215.226	40'3	33'1	7'2
7	Nyitra	396.559	18.224	13.996	4.228	400.787	398.673	45'7	35'1	10'6
8	Pozsony	278.959	11.346	8.489	2.857	281.816	280.387	40'5	30'3	10'2
	Pozsony, sz. k. v.	52.411	1.913	2.020	107	52.304	52.358	36'5	38'6	2'1
	együtt	331.370	13.259	10.509	2.750	334.120	332.745	39'9	31'9	8'0
9	Trencsén vármegye	258.769	12.315	9.766	2.549	261.318	260.044	47'4	37'6	9'8
10	Turóc	49.979	2.132	1.652	480	50.459	50.219	42'5	32'9	9'6
11	Zólyom	112.413	4.685	3.520	1.165	113.578	112.995	41'5	31'2	10'3
	Összesen	1,879,515	80,154	63,900	16,254	1,895,769	1,887,642	42'5	33'9	8'6
b) Duna jobb partja.										
1	Baranya vármegye	288.218	9.818	8.870	948	289.166	288.692	34'0	30'7	3'3
	Pécs, sz. k. v.	34.067	1.090	1.270	180	33.887	33.977	32'1	37'4	5'3
	együtt	322.285	10.908	10.140	768	323.053	322.669	33'8	31'4	2'4
2	Fejér vármegye	194.907	8.033	6.965	1.068	195.975	195.441	41'1	35'6	5'5
	Székes-Fejérvár, sz. k. v.	27.548	977	884	93	27.641	27.594	35'4	32'0	3'4
	együtt	222.455	9.010	7.849	1.161	223.616	223.035	40'4	35'2	5'2
3	Győr vármegye	92.992	4.158	3.147	1.011	94.003	93.498	44'5	33'7	10'8
	Győr, sz. k. v.	22.795	800	670	130	22.925	22.860	35'0	29'3	5'7
	együtt	115.787	4.958	3.817	1.141	116.928	116.358	42'6	32'8	9'8
4	Komárom vármegye	146.428	6.622	5.804	818	147.246	146.837	45'1	39'5	5'6
	Komárom, sz. k. v.	13.076	455	524	69	13.007	13.042	34'9	40'2	5'3
	együtt	159.504	7.077	6.328	749	160.253	159.879	44'3	39'6	4'7
5	Moson vármegye	85.050	3.554	2.946	608	85.658	85.354	41'6	34'5	7'1
6	Somogy	326.835	12.447	11.000	1.447	328.282	327.558	38'0	33'6	4'4
7	Sopron	232.389	9.458	6.786	2.672	235.061	233.725	40'5	29'0	11'5
	Sopron, sz. k. v.	27.213	945	727	218	27.431	27.322	34'6	26'6	8'0
	együtt	259.602	10.403	7.513	2.890	262.492	261.047	39'9	28'8	11'1
8	Tolna vármegye	252.098	9.155	9.303	148	251.950	252.024	36'3	36'9	0'6
9	Vas	390.371	15.048	11.237	3.811	394.182	392.277	38'4	28'6	9'8
10	Veszprém	215.280	8.300	7.022	1.278	216.558	215.919	38'4	32'5	5'9
11	Zala	404.699	16.426	13.058	3.368	408.067	406.383	40'4	32'1	8'3
	Összesen	2,753,966	107,286	90,213	17,073	2,771,039	2,762,503	38'8	32'7	6'1
c) Duna-Tisza köze.										
1	Bács-Bodrog vármegye	573.114	25.934	21.204	4.730	577.844	575.479	45'1	36'8	8'3
	Baja, thj. felr. v.	19.485	647	641	6	19.491	19.488	33'2	32'9	0'3
	Szabadka, sz. k. v.	72.737	3.085	2.421	664	73.401	73.069	42'2	33'1	9'1
	Ujvidék, sz. k. v.	24.717	975	836	139	24.856	24.786	39'3	33'7	5'6
	Zombor, sz. k. v.	26.435	876	1.034	158	26.277	26.356	33'2	39'2	6'0
	együtt	716.488	31.517	26.136	5.381	721.869	719.178	43'8	36'3	7'5
2	Csongrád vármegye	120.296	5.779	4.344	1.435	121.731	121.014	47'8	35'9	11'9
	Hódmező-Vásárhely, thj. felr. v.	55.475	1.920	1.992	72	55.403	55.439	34'6	35'9	1'3
	Szeged, sz. k. v.	85.569	3.681	2.577	1.104	86.673	86.121	42'7	29'9	12'8
	együtt	261.340	11.380	8.913	2.467	263.807	262.574	43'3	33'9	9'4
3	Heves vármegye	233.785	11.418	9.089	2.329	236.114	234.949	48'6	38'7	9'9
4	Jász-Nagy-Kun-Szolnok vármegye	318.475	14.077	11.802	2.275	320.750	319.613	44'0	34'7	9'3
5	Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun	684.293	31.164	24.304	6.860	691.153	687.723	45'3	35'3	10'0
	Budapest, fő- és székvaros	491.938	18.527	14.335	4.192	496.130	494.034	37'5	29'2	8'3
	Kecskemét, thj. felr. v.	48.493	2.176	1.591	585	49.078	48.786	44'6	32'6	12'0
	együtt	1,224.724	51.867	40.230	11.637	1,236.361	1,230.543	42'1	32'7	9'4
	Összesen	2,754,812	120,259	96,170	24,089	2,778,901	2,766,857	43'5	34'8	8'7

Folyó szám Laufende Zahl	Ország rész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Polgári népesség az 1891. évi népszámlá- lás alapján — Civil- Bevölkerung nach der Volkszählung des Jahres 1891	Élve születettek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Szaporodás Zunahme	Kiszámított népesség 1891. év végén Berechnete Bevölke- rung mit Ende des Jahres 1891	Közép népesség 1891. évében Durchschnittliche Be- völkerung im Jahre 1891	Élve születettek Lebendgeborene	Meghaltak Verstorbene	Szaporodás Zunahme
III. Horvát-Szlavonország. <i>Kroatien-Slavonien.</i>										
1	Belovár-Kőrös vármegye	266.210	9.171	6.806	2.365	268.575	267.392	34'3	25'5	8'8
2	Lika-Krbava »	190.978	9.366	5.677	3.689	194.667	192.822	48'6	29'4	19'2
3	Modrus-Fiume »	220.629	10.110	7.118	2.992	223.621	222.125	45'5	32'0	13'5
4	Pozsega »	202.836	9.040	6.832	2.208	205.044	203.940	44'3	33'5	10'8
5	Szerém »	347.022	15.181	13.706	1.475	348.497	347.759	43'7	39'4	4'3
6	Varasd »	258.066	11.104	8.985	2.119	260.185	259.126	42'9	34'7	8'2
7	Verőcze »	196.639	9.507	7.505	2.002	198.641	197.640	48'1	38'0	10'1
	Eszék, sz. k. v. »	19.778	645	794	— 149	19.629	19.704	32'7	40'3	— 7'6
	együtt ...	216.417	10.152	8.299	1.853	218.270	217.344	46'7	38'2	8'5
8	Zágráb vármegye	446.723	18.902	13.341	5.561	452.284	449.503	42'1	27'5	14'6
	Zágráb, sz. k. v. »	37.529	1.375	1.358	17	37.546	37.538	36'6	36'2	0'4
	együtt ...	484.252	20.277	14.699	5.578	489.830	487.041	41'6	30'2	11'4
	Horvát-Szlavonország összesen <i>Kroatien-Slavonien zusammen</i>	2.186.410	94.401	72.122	22.279	2.208.689	2.197.549	43'0	32'3	10'2
	A Szt. István korona országai együtt <i>Die Länder der h. Stefanskrona zusammen</i>	17.349.898	742.202	580.772	161.430	17.510.828	17.430.113	42'6	33'3	9'3

A fenti táblák tehát felölelik hazánk egyes törvényhatóságainak népesedési történetét az 1881—1891. évekre terjedő időszakban. E számok részletezésébe belemenni e helyt nem lehet feladatunk — hogy azonban azok áttekintését megkönnyítsük, a következő táblázatban az 1881—1890. évtized természetes szaporodásának átlagosát mutatjuk be ugyanolyan részletezéssel, mint fentebb. Volt az élveszülettek többlete ezer főre átlag:

Obige Tabellen umfassen mithin die Populations-Geschichte der einzelnen Municipien des Landes in dem Zeitraume von 1881—1891. Es bildet nicht unsere Aufgabe an dieser Stelle auf die detaillirte Erörterung dieser Zahlen einzugehen, um aber deren Übersichtlichkeit zu erleichtern, wird in nachstehendem Ausweise der Durchschnitt der natürlichen Zunahme während des Jahrzehntes 1881—1890 bei einer gleichen Detaillierung wie in ersteren Tabellen mitgeteilt. Es betrug das Übergewicht der Lebendgeborenen durchschnittlich auf 1000 Seelen:

I. Magyarország. — Ungarn.

a) Duna bal partja.

1	Árva vármegye	9'5
2	Bars »	10'6
3	Esztergom vármegye	10'2
4	Hont »	8'9
	Selmecz-és Béalabánya, sz. k. v.	2'7
	együtt ...	8'1
5	Liptó vármegye	6'6
6	Nógrád »	11'2
7	Nyitra »	10'7
8	Pozsony »	11'0
	Pozsony, sz. k. v.	—3'7
	együtt ...	8'6
9	Trencsén vármegye	8'8
10	Turóc »	8'9
11	Zólyom »	11'0
	Összesen ...	9'7

b) Duna jobb partja.

1	Baranya vármegye	9'2
	Pécs, sz. k. v.	1'3
	együtt ...	8'0
2	Fejér vármegye	11'8
	Székes-Fejérvár, sz. k. v.	7'6
	együtt ...	11'5
3	Győr vármegye	10'8
	Győr, sz. k. v.	—0'5
	együtt ...	8'6
4	Komárom vármegye	10'1
	Komárom, sz. k. v.	0'8
	együtt ...	9'3
5	Moson vármegye	6'8
6	Somogy »	12'2
7	Sopron »	11'1
	Sopron, sz. k. v.	5'4
	együtt ...	10'4

8	Tolna vármegye	10'0
9	Vas »	12'3
10	Veszprém »	9'1
11	Zala »	14'5
	Összesen ...	10'9

c) Duna-Tisza köze.

1	Bács-Bodrog vármegye	18'0
	Baja, thj. felr. v.	5'1
	Szabadka, sz. k. v.	11'5
	Ujvidék, »	8'8
	Zombor, »	6'2
	együtt ...	16'2
2	Csongrád vármegye	15'9
	Hódmező-Vásárhely, thj. f. v.	10'4
	Szeged, sz. k. v.	12'9
	együtt ...	13'6

d) Tisza jobb partja.

1	Abauj-Torna vármegye	12'2
	Kassa, sz. k. v.	2'6
	együtt ...	10'8
2	Bereg vármegye	16'2
3	Borsod »	10'1
4	Gömör »	7'1
5	Sáros »	13'1
6	Szepes »	7'4
7	Ung »	15'2
8	Zemplén »	13'0
	Összesen ...	11'6

e) Tisza bal partja.

1	Békés vármegye	13'7
2	Bihar »	13'2
	Nagy-Váradi, thj. felr. v.	1'4
	együtt ...	12'4
3	Hajdú vármegye	13'2
	Debreczen, sz. k. v.	5'7
	együtt ...	11'0
4	Máramaros vármegye	15'5
5	Szabolcs »	13'5
6	Szatmár »	13'1
	Szatmár-Németi, sz. k. v.	3'9
	együtt ...	12'5
7	Szilágy vármegye	12'7
8	Ugocsa »	13'7
	Összesen ...	12'9

f) Tisza-Maros-szöge.

1	Arad vármegye	11'2
	Arad, sz. k. v.	4'7
	együtt ...	10'2
2	Csanád vármegye	17'6
3	Krassó-Szörény vármegye	7'2
4	Temes vármegye	10'0
	Temesvár, sz. k. v.	1'9
	Versecz, thj. felr. v.	4'5
	együtt ...	8'6
5	Torontál vármegye	14'7
	Pancsova, thj. felr. v.	3'9
	együtt ...	14'4
	Összesen ...	11'0

g) Erdély.

1	Alsó-Fehér vármegye	9'9
2	B.-Naszód »	8'7
3	Brassó »	10'9

4	Csik »	8'7
5	Fogarasz »	10'0
6	Háromszék »	9'4
7	Hunyad »	6'8
8	Kis-Küküllő »	12'4
9	Kolozs »	13'2
	Kolozsvár, sz. k. v.	4'3
	együtt ...	12'0

10	Maros-Torda vármegye	13'4
	Maros-Vásárhely, sz. k. v.	1'7
	együtt ...	12'4
11	Nagy-Küküllő vármegye	9'0
12	Szeben »	9'4
13	Szolnok-Doboka »	12'0
14	Torda-Aranyos »	12'2
15	Udvarhely »	10'1
	Összesen ...	10'2

Magyarország összesen ... 11'3
Ungarn zusammen

II. Fiume város és kerülete ... 8'1 *Fiume Stadt und Gebiet*

III. Horvát-Szlavonország *Kroatien-Slavonien*

1.	Belovár-Kőrös vármegye	11'8
2.	Lika-Krbava »	17'6
3.	Modrus-Fiume »	15'6
4.	Pozsega »	11'4
5.	Szerém »	11'2
6.	Varasd »	15'0
7.	Verőcze »	10'8
	Eszék, sz. k. v.	—0'7
	együtt ...	9'7

8.	Zágráb vármegye	15'8
	Zágráb, sz. k. v.	4'2
	együtt ...	14'9

Horvát-Szlavonország összesen ... 13'5
Kroatien-Slavonien zusammen

A Szt. István koronaországai ... 11'7
Die Länder der h. Stefanskrona

Ha e tiz éves átlagot úgy tekintjük, mint a rendes viszonyok kifejezését — mi természetesen szintén csak fentartással fogadható el — s aztán összehasonlítjuk azt a fentebb részletesen tárgyalt 1890—91. évi szaporodási arányokkal, a fővonásokban ugyan megegyezést észlelünk, de egyes részeiben az országnak határozott változások jeleivel is találkozunk. Igaz, hogy e változások, miután az 1890. és 1891. évek adatai, különösen a halálzási viszonyokban benrejlő nagy ingadozási hajlammal fogva, egészen kivételes állapotokat tüntethetnek fel, nem tekinthetők úgy, mint a szaporodási mérvben tényleg beállott fordulatok, esetleg irányváltások, legfeljebb mint ilyenek lehetőségének bizonyítékai.

A változatlanul maradt szaporodási viszonyokat véve első helyen tekintetbe, jelezniünk kell, hogy a nagy magyar Alföld úgy a tiz éves átlagban, mint az utolsó két évben kimagaslott a szaporodás nagy mérve által. E szaporodást csak kedvezőtlen halálzási viszonyok, járványok ronthatják le, mert a születési arány magas volta az ifju sarj bőségéről gondoskodik. *Semmi kétség sem merülhet fel az iránt, hogy közegészségügyi viszonyainknak minden javulása, nevezetesen az ép a sik vidéken oly nagy mérvben pusztító gyermekhalálzás minden csökkentése első sorban a gyermekekben oly gazdag magyar fajnak fog javára válni.*

Hazánk legnagyobb szaporodást mutató északkeleti sarka szintén állandóan egy színvonalon áll a két időszak alatt. Némi emelkedés, sőt egy megyében (Szabolcsban) egészen tekintélyes emelkedés mutatkozik 1890—91-re ép a magyar többségű, túlnyomó részben már a Tiszavölgy síkjaihoz tartozó északkeleti megyékben, mi tulajdonképp onnan ered, hogy az e nagy gyermekbőség által kitűnő vidéken a nyolczvanas évek elején uralkodott gyermekjárványok megszűntek.

Az eltérések, melyek a tiz évi átlag s a két utolsó év adatai közt fenforognak, leginkább az ország délnyugati és déli vidékeire vonatkoznak. A Duna jobb partja még a tiz éves átlagban elég erős szaporodást mutat, míg 1890—91. években, mint láttuk, a helyzet, főleg a délkeleti részen, nagyon kevésbé kielégítő. A születési arány fent eléggé tárgyalt csökkenése, kapcsolatban a halálzás változatlanul maradásával, idézi elő e romlást, mely, úgy látszik, állandó irányt jelez és kulturális, valamint nemzeti szempontból nagyon sajnálandó.

A Tisza és Maros alsó folyása körül elterülő megyékben, főleg Bácsban, Csanádban és Békésben, de Torontál és Aradban is romlott a helyzet 1890—91-re, összehasonlítva a tiz év átlagával. E körülmény azonban az utolsó két év igen nagy halálzásának rovandó fel s ezért nem tekinthető határozott irányváltásnak. Ezzel szemben Erdély keleti része, nevezetesen a székely megyék, az utolsó két évben nagyobb természetes szaporodást mutatnak, mint a tiz éves átlagban. Itt a halálzás szám csökkenése hatott közre a változás előidézésében.

Törvényhatóságú városaink közül a 10 éves átlagban csak kettő, t. i. Pozsony és Győr mutatott halálzásai többletet; az 1890—91. évek tehát a városokban határozott romlást hoztak volt magukkal. Ujabb figyelmeztetés arra, hogy városaink egészségügyi viszonyai különös gondozást igényelnek.

Wenn wir diesen Durchschnitt von 10 Jahren als den Ausdruck der regelmässigen Zustände betrachten, was natürlicherweise ebenfalls nur mit Vorbehalt angenommen werden kann — und nachher denselben mit den im Obigen detaillirt erörterten Zunahms-Verhältnissen der Jahre 1890—91 vergleichen, so ist den Hauptzügen nach eine Übereinstimmung ersichtlich, in den einzelnen Theilen des Landes können aber auch Anzeichen von entschiedenen Aenderungen angetroffen werden. Diese Aenderungen sind aber, nachdem die Angaben der Jahre 1890 und 1891, besonders zufolge der in den Mortalitäts-Verhältnissen zum Ausdruck gelangenden starken Fluctuationen, ganz ausnahmweise Zustände andeuten können, nicht als ein in dem Maasse der Zunahme thatsächlich eingetretener Umschwung eventuell als eine Veränderung der Richtung, sondern nur als Beweis der Möglichkeit derartiger Vorkommnisse zu betrachten.

Die unverändert gebliebenen Zunahms-Verhältnisse in erster Reihe in Betracht ziehend, muss betont werden, dass das grosse ungarische Alföld sowohl im Durchschnitte der 10 Jahre als auch in den letzten zwei Jahren durch das grosse Maass der Zunahme hervorragte. Diese Zunahme können nur ungünstige Mortalitäts-Verhältnisse, Epidemien vermindern, nachdem das hohe Geburts-Verhältniss für eine starke junge Generation sorgt. *Es kann darüber kein Zweifel obwalten, dass jede günstigere Gestaltung des Sanitätswesens, namentlich die Verminderung der gerade in den ebenen Gegenden des Landes enorme Verheerungen anrichtenden Kindersterblichkeit in erster Reihe zu Gunsten der ungarischen Race gereichen wird.*

Die grösste Zunahme zeigende nordöstliche Ecke des Landes steht während beider Zeiträume ebenfalls auf dem gleichen Niveau. Weitere Steigerung, in einem Comitate (Szabolcs) sogar eine beträchtliche, ist während der Jahre 1890—91 ersichtlich und zwar eben in den nordöstlichen Comitaten, in welchen das ungarische Element im Übergewichte ist und welche Comitate bereits zum grössten Theile zu den Ebenen des Theissthaltes gehören, was eigentlich daher kommt, dass in diesen kinderreichen Gegenden die mit Anfange der 80-er Jahre herrschenden Kinder-Epidemien aufhörten.

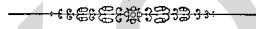
Die Unterschiede, welche zwischen dem Durchschnitte von 10 Jahren und den Angaben der letzten zwei Jahre ersichtlich sind, beziehen sich hauptsächlich auf die südwestlichen und südlichen Gegenden des Landes. Das rechte Donauufer zeigt im Durchschnitte der 10 Jahre noch eine ziemlich starke Zunahme, während in den Jahren 1890—91 die Lage — wie ersichtlich war — hauptsächlich in den südöstlichem Theile dieses Landestheiles eine sehr wenig befriedigende war. Die im Obigen bereits genügend erörterte Abnahme des Geburts-Verhältnisses im Zusammenhange mit der unverändert gebliebenen Mortalität, verursacht diese ungünstige Gestaltung, welche, wie scheint, eine beständige Richtung andeutet, was sowohl aus culturellen als auch aus nationalen Gesichtspunkte sehr bedauerswerth ist.

In den um die untere Theiss und Maros liegenden Comitaten, besonders in den Comitaten Bács, Csanád und Békés, aber auch in Torontál und Arad gestaltete sich die Lage in den Jahren 1890—91 dem Durchschnitte von 10 Jahren gegenüber, ungünstiger. Dieser Umstand ist aber der grossen Mortalität der letzten zwei Jahre beizumessen und darf deshalb nicht als ein entschiedener Umschwung betrachtet werden. Demgegenüber zeigt der östliche Theil Siebenbürgens, namentlich die Székler Comitate, in den letzten zwei Jahren eine grössere natürliche Zunahme als im Durchschnitte der 10 Jahre. Hier wirkte bei dem Hervorrufen dieser Aenderung die Abnahme der Mortalitäts-Ziffer mit.

Von den Städten mit Municipien zeigen nach dem Durchschnitte der 10 Jahre nur zwei: Pozsony und Győr ein Übergewicht der Sterbefälle; die Jahre 1890 und 1891 brachten daher bezüglich der Städte eine entschiedene Verschlimmerung mit sich. Ein neuerlicher Fingerzeig dafür, dass die sanitären Verhältnisse der Städte eine besondere Sorge erheischen.

II.

TÁBLÁS KIMUTATÁSOK.

TABELLARISCHE AUSWEISE.

Folyó szám Laufende Zahl	Országrés, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Köött házasságok száma — Geschlos- sene Ehe	Összesen Zusammen	Halk által Durch Tod	Tívv. elvadás Által — Durch gerichtliche Scheidung	Köött házasságok többlete — Über- schuss der neu ge- schlossenen Ehen	A házasságok kötése történt — Die Trauung geschah im Monate																	
							felbomlott házasságok száma — aufgelöste Ehen						Január Januar	Február Febr.	Március März	Április April	Május Mai	Június Juni	Július Juli	Augusztus August	Szeptember September	Október October	November November	December Dezember
							h a v á b a n																	
I. Magyarország.—Ungarn.																								
a) Duna bal partja.																								
1	Árva vármegye	748	654	653	1	94	224	151	4	57	64	42	44	33	28	25	69	7						
2	Bars »	1.226	1.007	1.004	3	219	155	124	15	78	142	70	31	29	43	77	424	38						
3	Esztergom vármegye	649	578	577	1	71	102	56	10	69	79	51	25	18	35	33	160	11						
4	Hont vármegye	877	768	766	2	109	134	103	18	65	65	39	20	21	18	45	332	17						
	Selmecz-és Béalábánya, sz. k. v.	107	110	110	—	—	7	13	1	8	20	6	3	13	5	9	22	—						
	együtt	984	878	876	2	106	141	116	19	73	85	45	23	34	23	54	354	17						
5	Liptó vármegye	608	640	636	4	32	199	81	7	77	41	29	23	30	12	22	84	3						
6	Nógrád »	1.877	1.527	1.527	—	350	270	181	38	121	227	100	59	63	91	139	563	25						
7	Nyitra »	3.305	2.675	2.669	6	630	482	395	47	263	364	267	145	112	177	225	795	33						
8	Pozsony »	2.270	1.810	1.809	1	460	325	300	33	182	286	189	99	123	146	149	396	42						
	Pozsony, sz. k. v.	527	469	466	3	58	42	61	10	49	73	37	44	60	33	30	76	12						
	együtt	2.797	2.279	2.275	4	518	367	361	43	231	359	226	143	183	179	179	472	54						
9	Trencsén vármegye	2.421	1.968	1.968	—	453	419	277	22	210	258	158	80	105	141	209	531	11						
10	Turóc »	405	381	379	2	24	41	45	20	40	61	30	28	27	20	30	62	1						
11	Zólyom »	1.014	817	812	5	197	110	124	9	85	101	72	28	48	39	89	305	4						
	Összesen	16.034	13.404	13.376	28	2.630	2.510	1.911	234	1.304	1.781	1.090	629	682	788	1.082	3.819	204						
b) Duna jobb partja.																								
1	Baranya vármegye	2.426	1.981	1.975	6	445	672	319	61	161	205	153	54	55	69	167	445	65						
	Pécs, sz. k. v.	290	306	306	—	16	26	33	4	25	33	30	20	23	24	26	45	1						
	együtt	2.716	2.287	2.281	6	429	698	352	65	186	238	183	74	78	93	193	490	66						
2	Fejér vármegye	1.395	1.456	1.451	5	61	261	212	50	141	141	71	35	45	53	101	205	80						
	Székes-Fejérvár, sz. k. v.	181	175	173	2	6	30	20	4	13	21	17	6	14	12	16	27	1						
	együtt	1.576	1.631	1.624	7	55	291	232	54	154	162	88	41	59	65	117	232	81						
3	Győr vármegye	717	595	594	1	122	116	133	12	65	65	46	22	24	45	55	121	13						
	Győr, sz. k. v.	201	152	151	1	49	26	27	5	26	22	11	10	13	12	16	27	6						
	együtt	918	747	745	2	171	142	160	17	91	87	57	32	37	57	71	148	19						
4	Komárom vármegye	1.235	1.124	1.122	2	111	182	167	36	152	165	65	36	31	68	73	211	49						
	Komárom, sz. k. v.	156	114	114	—	42	17	13	3	8	17	22	9	13	14	14	23	3						
	együtt	1.391	1.238	1.236	2	153	199	180	39	160	182	87	45	44	82	87	234	52						
5	Moson vármegye	601	584	584	—	17	70	122	8	41	83	63	23	31	30	43	82	5						
6	Somogy »	2.635	2.365	2.354	11	270	736	360	74	280	271	116	58	70	74	132	394	70						
7	Sopron »	1.786	1.415	1.415	—	371	194	360	19	156	279	186	79	87	107	99	199	21						
	Sopron, sz. k. v.	199	156	155	1	43	13	32	3	23	24	16	12	15	12	16	30	3						
	együtt	1.985	1.571	1.570	1	414	207	392	22	179	303	202	91	102	119	115	229	24						
8	Tolna vármegye	2.111	1.813	1.801	12	298	514	256	70	174	230	96	60	41	81	132	370	87						
9	Vas »	2.933	2.207	2.204	3	726	419	674	26	328	393	202	98	132	105	150	346	60						
10	Veszprém »	1.697	1.591	1.586	5	106	292	270	79	182	195	126	71	59	76	97	191	59						
11	Zala »	3.059	2.650	2.648	2	409	727	525	34	295	352	185	75	92	97	102	575	50						
	Összesen	21.622	18.684	18.633	51	2.938	4.295	3.523	488	2.070	2.496	1.355	668	745	879	1.239	3.291	573						
c) Duna-Tisza köze.																								
1	Bács-Bodrog vármegye	5.528	3.932	3.917	15	1.596	772	586	65	400	522	386	168	151	310	714	1.371	83						
	Baja, thj. felr. v.	174	138	137	1	36	26	14	2	10	23	10	11	8	12	16	40	2						
	Szabadka, sz. k. v.	583	523	523	—	60	55	57	4	36	57	44	19	28	39	63	177	4						
	Ujvidék, sz. k. v.	221	167	167	—	54	15	29	10	10	23	18	11	14	18	48	7							
	Zombor, sz. k. v.	185	208	207	1	23	16	18	—	9	15	9	4	8	13	35	58	—						
	együtt	6.691	4.968	4.951	17	1.723	884	704	81	465	640	467	220	206	388	846	1.694	96						
2	Csongrád vármegye	1.030	887	883	4	143	123	105	18	78	92	48	16	30	30	120	348	22						
	Hódmező-Vásárhely, thj. f. v.	465	444	396	48	21	68	53	24	24	25	19	7	13	9	25	117	81						
	Szeged, sz. k. v.	772	537	536	1	235	179	95	15	52	64	43	34	42	33	53	155	7						
	együtt	2.267	1.868	1.815	53	399	370	253	57	154	181	110	57	85	72	198	620	110						
3	Heves vármegye	2.028	1.646	1.636	10	382	269	191	19	205	211	85	52	61	87	161	657	30						
4	Jász-N.-K.-Szolnok vármegye	2.583	2.281	2.233	48	302	253	198	68	164	191	107	49	53	82	233	931	254						
5	Pest-P.-S.-Kis-Kun vármegye	5.832	4.656	4.615	41	1.176	750	562	155	360	589	321	173	222	239	481	1.709	271						
	Budapest, fő- és székvaros	4.389	3.175	3.141	34	1.214	350	482	120	281	572	365	344	402	347	396	604	126						
	Kecskemét, thj. felr. v.	383	319	308	11	64	62	55	9	20	50	18	5	15	19	21	101	8						
	együtt	10.604	8.150	8.064	86	2.454	1.162	1.099	284	661	1.211	704	522	639	605	898	2.414	405						
	Összesen	24.173	18.913	18.699	214	5.260	2.938	2.445	509	1.649	2.434	1.473	900	1.044	1.234	2.336	6.316	895						
d) Tisza jobb partja.																								
1	Abauj-Torna vármegye	1.346	1.174	1.169	5	172	217	142	27	77	164	172	68	46	60	96	244	33						
	Kassa, sz. k. v.	276	219	215	4	57	25	27	8	14	33	19	23	28	25	28	41	5						
	együtt	1.622	1.393	1.384	9	229	242	169	35	91	197	191	91	74	85	124	285	38						
2	Bereg vármegye	1.530	1.283	1.272	11	247	143	313	171	65	90	139	45	61	67	78	310	48						
3	Borsod »	1.958	1.718	1.700	18	240	350	237	62	112	197	120	62	60	74	155	426	103						
4	Gömör »	1.508	1.525	1.510	15	17	250	216	69	128	153	103	44	46	49	81	300	67						
5	Sáros »	1.529	1.230	1.229	1	299	220	239	28	65	132	167	51	77	95	118	327	10						
5	Szepes »	1.433	1.238	1.234	4	195	239	207	30	93	159	115	71	69	75	112	252	11						
7	Ung »	1.395	950	949	1	445	132	265	100	35	135	205	52	56	68	88	233	26						
8	Zemplén »	2.954	1.987	1.976	11	967	480	489	106	99	366	424	112	117	156	173	361	71						
	Összesen	13.929	11.324	11.254	70	2.605	2.056	2.137	601	688	1.429	1.464	528	560	669	929	2.494							

2. A házasulók családi állapota és rokonsági foka.

a) 1890-ben.

Folyó száma Laufende Zahl	Ország rész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	A költött házasságok Összes száma Gesamtzahl der ge- schlossenen Ehen	A házaspárok közül egybekelt — Von den getrauten Paaren vermählten sich										rokonsági fok szerint dem Verwandtschaftsgrade nach			
			családi állapot szerint — dem Familienstande nach													
			legény hajadonnal Ledige mit Ledigen	özvegy özvegy- Eyet Witwer mit Wittwen	özvegy ember hajiadonnal Witwer mit Ledigen	özvegy asszony legényvel Witwen mit Ledigen	elvált férfi hajiadonnal Geschiedene Männer mit Ledigen	elvált asszony legényvel Geschiedene Frauen mit Ledigen	elvált férfi özvegy- asszonnyal Geschiedene Männer mit Wittwen	elvált asszony özvegy em- berrel Geschiedene Frauen mit Wittwen	elvált férfi el- vált asszony- val Geschiedene Männer mit geschiedene Frauen	sógor sógornővel Schwager mit Schwägerin	nagybátya unokahúggal Onkel mit Nichte	nagynéne unokatesével Tante mit Nefte		
I. Magyarország. — Ungarn.																
a) Duna bal partja.																
1	Árva vármegye	765	555	43	119	45	1	2	—	—	—	—	—	—	1	—
2	Bars »	1.121	815	100	151	53	—	1	—	—	—	—	—	4	3	—
3	Esztergom vármegye	583	428	71	59	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Hont vármegye	891	702	67	78	36	—	2	—	—	—	—	—	3	2	—
	Selmecz-és Béalábánya, sz. k. v.	129	92	5	24	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	együtt	1.020	794	72	102	44	—	2	—	—	—	—	—	3	2	—
5	Liptó vármegye	683	493	78	64	45	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—
6	Nógrád »	1.933	1.497	179	188	58	—	2	—	—	—	—	—	5	1	—
7	Nyitra »	3.156	2.410	296	327	112	—	1	—	—	—	—	—	22	3	2
8	Pozsony »	2.062	1.575	150	228	86	—	5	—	—	—	—	—	9	1	—
	Pozsony, sz. k. v.	520	409	18	58	27	—	—	—	—	—	—	—	3	2	—
	együtt	2.582	1.984	168	286	113	—	5	—	—	—	—	—	12	3	—
9	Trencsén vármegye	2.260	1.609	201	339	103	—	1	—	—	—	—	—	11	5	1
10	Turóc vármegye	383	293	24	53	11	—	—	—	—	—	—	—	3	4	1
11	Zólyom vármegye	897	691	77	95	33	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—
	Összesen	15.383	11.569	1.309	1.783	642	42	15	12	11	—	—	—	63	25	4
b) Duna jobb partja.																
1	Baranya vármegye	2.340	1.803	243	195	87	—	2	—	—	—	—	—	5	7	—
	Pécs, sz. k. v.	258	200	13	23	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	együtt	2.598	2.003	256	218	108	—	2	—	—	—	—	—	5	7	—
2	Fejér vármegye	1.447	1.070	145	174	47	—	5	—	—	—	—	—	8	3	—
	Ézékfejérvár sz. k. v.	184	138	12	25	7	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
	együtt	1.631	1.208	157	199	54	—	5	—	—	—	—	—	9	3	—
3	Győr vármegye	682	484	65	109	23	—	—	—	—	—	—	—	2	4	—
	Győr, sz. k. v.	172	135	6	18	13	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
	együtt	854	619	71	127	36	—	—	—	—	—	—	—	2	6	—
4	Komárom vármegye	1.168	870	117	141	35	—	3	—	—	—	—	—	7	3	—
	Komárom, sz. k. v.	108	73	4	17	13	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
	együtt	1.276	943	121	158	48	—	3	—	—	—	—	—	7	4	—
5	Moson vármegye	563	422	42	71	28	—	—	—	—	—	—	—	4	2	—
6	Somogy »	2.602	2.010	215	308	49	—	6	—	—	—	—	—	9	8	—
7	Sopron »	1.659	1.311	87	216	44	—	—	—	—	—	—	—	13	3	—
	Sopron, sz. k. v.	201	169	6	16	9	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
	együtt	1.860	1.480	93	232	53	—	—	—	—	—	—	—	13	4	—
8	Tolna vármegye	2.110	1.594	203	224	65	—	5	—	—	—	—	—	11	5	—
9	Vas »	2.782	2.194	151	329	100	—	5	—	—	—	—	—	13	3	1
10	Veszprém »	1.585	1.165	137	222	53	—	2	—	—	—	—	—	6	4	—
11	Zala »	3.211	2.432	206	398	166	—	3	—	—	—	—	—	17	4	—
	Összesen	21.072	16.070	1.652	2.486	760	42	31	14	17	—	—	—	96	50	1
c) Duna-Tisza köze.																
1	Bács-Bodrog vármegye	4.743	3.538	650	461	85	—	4	—	—	—	—	—	30	9	—
	Baja, thj. felr. v.	142	112	11	15	3	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
	Szabadka, sz. k. v.	594	449	85	45	12	—	—	—	—	—	—	—	2	6	—
	Ujvidék, sz. k. v.	195	140	25	24	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
	Zombor, sz. k. v.	222	167	28	20	6	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
	együtt	5.896	4.406	799	565	109	—	4	—	—	—	—	—	36	15	—
2	Csongrád vármegye	1.077	780	139	117	25	—	3	—	—	—	—	—	7	6	—
	Hódmező-Vásárhely, thj. f. v.	430	306	43	48	10	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—
	Szeged, sz. k. v.	635	487	53	71	21	—	—	—	—	—	—	—	3	4	1
	együtt	2.142	1.573	235	236	56	—	3	—	—	—	—	—	11	12	1
3	Heves vármegye	2.228	1.725	230	214	54	—	2	—	—	—	—	—	15	14	—
4	Jász-N.-K.-Szolnok vármegye	2.639	1.924	319	262	77	—	15	—	—	—	—	—	32	11	—
5	Pest-P.-S.-K.-Kun vármegye	5.603	4.150	612	589	165	—	27	—	—	—	—	—	34	18	1
	Budapest, fő- és székváros	4.110	3.232	148	368	247	—	41	—	—	—	—	—	11	8	1
	Kecskemét, thj. felr. v.	350	247	37	36	20	—	4	—	—	—	—	—	3	2	1
	együtt	10.063	7.629	797	993	432	—	72	—	—	—	—	—	48	28	3
	Összesen	22.968	17.257	2.380	2.270	728	108	85	66	74	—	—	—	142	80	4
d) Tisza jobb partja.																
1	Abauj-Torna vármegye	1.308	1.007	143	104	49	—	1	—	—	—	—	—	4	1	2
	Kassa, sz. k. v.	255	176	21	40	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	együtt	1.563	1.183	164	144	62	—	1	—	—	—	—	—	4	1	2
2	Bereg vármegye	1.489	1.098	113	194	66	—	7	—	—	—	—	—	1	2	—
3	Borsod »	1.849	1.359	192	210	63	—	10	—	—	—	—	—	6	—	2
4	Gömör »	1.507	1.135	144	144	60	—	6	—	—	—	—	—	3	2	—
5	Sáros »	1.362	1.011	138	172	36	—	2	—	—	—	—	—	9	—	—
6	Szepes »	1.452	1.077	147	160	62	—	3	—	—	—	—	—	13	1	—
7	Ung »	1.321	999	121	156	43	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
8	Zemplén »	2.793	2.181	221	276	99	—	4	—	—	—	—	—	12	3	—
	Összesen	13.336	10.043	1.240	1.456	491	37	35	16	18	—	—	—	50	9	4

b) 1891-ben.

Folyó szám Laufende Zahl	Ország rész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	A házaspárok közül egybekelt — Von den getrauten Paaren vermählten sich													
		családi állapot szerint — dem Familienstande nach										rokonsági fok szerint dem Verwandtschaftsgrade nach			
		A költött házasságok összes száma Gesammtzahl der ge- schlossenen Ehen	legény haj- donnal Ledige mit Ledigen	özvegy özvegy- gyel Wittuer mit Wittuen	özvegy ember hajadonnal Wittuer mit Ledigen	özvegy asszony legényvel Wittuen mit Ledigen	elvált férfi haj- donnal Geschiedene Män- ner mit Ledigen	elvált asszony legényvel Geschiedene Frauen mit Ledigen	elvált férfi öz- vegyvel Geschiedene Män- ner mit Wittuen	elvált asszony özvegyvel Geschiedene Frauen mit Wittuen	elvált férfi el- vált asszony- val Geschiedene Män- ner mit geschie- dene Frauen	sógor sógornővel Schwager mit Schwägerin	nagybátya unokahúggal Onkel mit Nichte	nagynéne unokatesseivel Tante mit Nefte	
I. Magyarország.—Ungarn.															
a) Duna balpartja.															
1	Árva vármegye	748	525	56	121	44	—	1	—	—	—	—	1	—	—
2	Bars vármegye	1.226	934	99	140	49	2	1	—	—	—	—	9	2	—
3	Esztergom vármegye	649	474	63	81	29	1	—	—	—	—	—	7	—	—
4	Hont vármegye	877	694	71	87	25	—	—	—	—	—	—	3	5	—
	Selmecz- és Béalábánya, sz. k. v.	107	75	6	24	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	együtt	984	769	77	111	27	—	—	—	—	—	—	3	5	—
5	Liptó vármegye	608	465	56	63	21	—	1	—	—	—	—	7	—	—
6	Nógrád »	1.877	1.437	163	199	75	1	1	—	—	—	—	8	3	—
7	Nyitra »	3.305	2.525	303	342	127	4	2	—	—	—	—	26	16	2
8	Pozsony »	2.270	1.753	168	248	89	7	4	—	—	—	—	8	3	1
	Pozsony, sz. k. v.	527	420	20	55	26	—	5	—	—	—	—	3	1	—
	együtt	2.797	2.173	188	303	115	7	9	—	—	—	—	11	4	1
9	Trencsén vármegye	2.421	1.823	176	314	107	1	—	—	—	—	—	12	10	—
10	Turóc »	405	305	21	59	16	4	—	—	—	—	—	8	1	—
11	Zólyom »	1.014	784	79	106	41	2	1	—	—	—	—	5	1	1
	Összesen	16.034	12.214	1.281	1.839	651	22	16	6	4	1	1	97	43	4
b) Duna jobb partja.															
1	Baranya vármegye	2.426	1.937	195	195	88	3	3	—	—	—	—	14	2	—
	Pécs, sz. k. v.	290	218	15	39	16	2	—	—	—	—	—	—	—	—
	együtt	2.716	2.155	210	234	104	5	3	—	—	—	—	14	2	—
2	Fejér vármegye	1.395	1.069	120	153	39	9	2	—	—	—	—	3	3	—
	Székesfejérvár, sz. k. v.	181	141	15	19	5	1	—	—	—	—	—	1	—	—
	együtt	1.576	1.210	135	172	44	10	2	—	—	—	—	4	3	—
3	Győr vármegye	717	530	56	94	33	2	—	—	—	—	—	5	1	—
	Győr, sz. k. v.	201	162	10	16	12	—	—	—	—	—	—	1	—	—
	együtt	918	692	66	110	45	2	—	—	—	—	—	6	1	—
4	Komárom vármegye	1.235	917	120	157	39	—	—	—	—	—	—	12	7	—
	Komárom, sz. k. v.	156	119	5	18	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	együtt	1.391	1.036	125	175	52	—	—	—	—	—	—	12	7	—
5	Moson vármegye	601	433	37	84	45	—	1	—	—	—	—	5	1	—
6	Somogy »	2.635	2.039	203	310	66	8	5	—	—	—	—	11	6	1
7	Sopron »	1.786	1.436	90	211	47	1	1	—	—	—	—	4	7	—
	Sopron, sz. k. v.	199	165	6	22	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	együtt	1.985	1.601	96	233	53	1	1	—	—	—	—	4	7	—
8	Tolna vármegye	2.111	1.571	225	222	57	8	10	—	—	—	—	13	7	—
9	Vas »	2.933	2.301	163	351	107	7	1	—	—	—	—	16	8	1
10	Veszprém »	1.697	1.278	156	206	46	5	3	—	—	—	—	6	7	—
11	Zala »	3.059	2.333	195	383	144	1	3	—	—	—	—	7	5	—
	Összesen	21.622	16.649	1.611	2.480	763	47	29	13	24	6	6	98	54	2
c) Duna-Tisza köze.															
1	Bács-Bodrog vármegye	5.528	4.217	668	540	91	7	2	—	—	—	—	24	13	1
	Baja, thj. felr. v.	174	130	20	18	4	1	1	—	—	—	—	1	—	—
	Szabadka, sz. k. v.	583	446	71	51	12	1	1	—	—	—	—	1	4	1
	Ujvidék, sz. k. v.	221	173	17	21	9	1	—	—	—	—	—	1	—	—
	Zombor, sz. k. v.	185	146	22	15	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—
	együtt	6.691	5.112	798	645	118	10	4	—	—	—	—	28	17	2
2	Csongrád vármegye	1.030	758	131	109	23	4	2	—	—	—	—	6	5	—
	Hódmező-Vásárhely, thj. f. v.	465	335	50	58	6	6	2	—	—	—	—	2	2	—
	Szeged, sz. k. v.	772	619	65	61	22	1	3	—	—	—	—	2	4	—
	együtt	2.267	1.712	246	228	51	11	7	—	—	—	—	10	11	—
3	Heves vármegye	2.028	1.579	211	185	46	4	1	—	—	—	—	17	12	—
4	Jász-N.-K.-Szolnok vármegye	2.583	1.846	301	307	58	31	17	—	—	—	—	24	10	—
5	Pest-P.-S.-K.-Kun vármegye	5.832	4.448	567	566	192	25	9	—	—	—	—	29	18	2
	Budapest, fő- és székvaros	4.389	3.513	150	384	218	58	44	—	—	—	—	10	3	1
	Kecskemét, thj. f. v.	383	283	35	43	12	3	2	—	—	—	—	7	1	—
	együtt	10.604	8.244	752	993	422	86	55	—	—	—	—	46	22	3
	Összesen	24.173	18.493	2.308	2.358	695	142	84	30	53	10	10	125	72	5
d) Tisza jobb partja.															
1	Abauj-Torna vármegye	1.346	1.045	121	128	45	3	3	—	—	—	—	5	—	—
	Kassa, sz. k. v.	276	211	15	25	24	1	—	—	—	—	—	2	—	—
	együtt	1.622	1.256	136	153	69	4	3	—	—	—	—	7	—	—
2	Bereg vármegye	1.530	1.098	118	223	77	2	5	—	—	—	—	6	—	—
3	Borsod vármegye	1.958	1.442	192	209	91	11	8	—	—	—	—	13	2	—
4	Gömör »	1.508	1.138	148	146	51	9	6	—	—	—	—	5	2	—
5	Sáros »	1.529	1.164	136	175	50	2	1	—	—	—	—	13	1	1
6	Szepes »	1.433	1.057	155	140	73	—	3	—	—	—	—	6	1	3
7	Ung »	1.395	1.072	151	115	50	2	2	—	—	—	—	2	—	1
8	Zemplén »	2.954	2.338	257	228	113	9	8	—	—	—	—	10	5	—
	Összesen	13.929	10.565	1.293	1.389	574	39	36	17	12	4	4	62	11	5

b) Im Jahre 1891.

Folyó számv. Laufende Zahl	Országgrész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	A kötött házasságok összes száma. Gesamtzahl der ge- schlossenen Ehen	A házaspárok közül egybekelt — Von den Getrauten Paaren verwähren sich										rokonági fok szerint dem Verwandtschaftsgrade nach		
			családi állapot szerint — dem Familienstande nach												
			legény haj- dossal Ledige mit Lei- den	özvegy özvegy- gyel Witwer mit Witwen	özvegy ember hajdossal Witwer mit Ledigen	özvegy asszony legényvel Witwen mit Ledigen	elvált férfi hajdossal Geschiedene Män- ner mit Ledigen	elvált asszony legényvel Geschiedene Frauen mit Ledigen	elvált férfi öz- vegyvel Geschiedene Män- ner mit Witwen	elvált asszony özvegyvel Geschiedene Frauen mit Witwen	elvált férfi el- vált asszony- val Geschiedene Män- ner mit geschie- dene Frauen	sógor Schwager mit Schwägerin	nagybátya onokahúggal Onkel mit Nichte	nagynéne onokatescél Tante mit Neffe	
e) Tisza bal partja.															
1	Békés vármegye	2.487	1.832	340	219	40	21	14	10	10	1	13	7	1	
2	Bihar »	4.309	2.975	548	476	208	31	18	23	20	10	16	3	1	
	Nagyvárad, thj. fejr. v.	316	222	21	38	24	6	4	1	—	—	1	—	—	
	együtt...	4.625	3.197	569	514	232	37	22	24	20	10	17	3	1	
3	Hajdu vármegye	1.237	892	108	136	38	23	18	9	13	—	4	3	—	
	Debreczen, sz. k. v.	472	345	31	49	18	15	5	3	4	2	2	—	—	
	együtt...	1.709	1.237	139	185	56	38	23	12	17	2	6	3	—	
4	Máramaros vármegye	2.261	1.648	187	294	126	3	2	—	1	—	2	4	1	
5	Szabolcs »	2.211	1.644	210	224	104	7	11	3	8	—	11	2	—	
6	Szatmár »	2.781	2.027	300	302	133	7	5	3	4	—	11	2	1	
	Szatmár-Németi, sz. k. v.	196	142	9	25	12	3	2	1	1	1	3	1	—	
	együtt...	2.977	2.169	309	327	145	10	7	4	5	1	14	3	1	
7	Szilágy vármegye	1.750	1.272	200	182	71	10	2	6	6	1	7	1	—	
8	Ugocea »	613	408	66	94	43	—	1	—	1	—	2	—	1	
	Összesen ...	18.633	13.407	2.020	2.039	817	126	82	59	68	15	72	23	5	
f) Tisza-Maros szöge.															
1	Arad vármegye	2.585	1.840	341	291	94	4	3	9	3	—	3	2	2	
	Arad, sz. k. v.	347	263	17	40	18	4	3	1	1	—	—	1	—	
	együtt...	2.932	2.103	358	331	112	8	6	10	4	—	3	3	2	
2	Csanád vármegye	1.155	833	167	119	24	4	3	3	1	1	4	2	—	
3	Krassó-Szörény vármegye	3.524	2.835	206	357	119	4	2	—	—	1	6	1	1	
4	Temes vármegye	3.522	2.592	429	367	121	2	3	5	3	—	6	12	—	
	Temesvár, sz. k. v.	336	269	13	36	15	—	—	2	1	—	2	—	—	
	Versecz, thj. fejr. v.	200	154	18	23	4	1	—	—	—	—	2	6	—	
	együtt...	4.038	3.015	460	426	140	3	3	7	4	—	10	18	—	
5	Torontál vármegye	5.369	4.008	701	529	121	3	1	—	2	4	11	17	1	
	Pancsova, thj. fejr. v.	134	99	12	12	6	2	3	—	—	—	—	—	—	
	együtt...	5.503	4.107	713	541	127	5	4	—	2	4	11	17	1	
	Összesen ...	17.172	12.893	1.904	1.774	522	24	18	20	11	6	34	41	4	
g) Erdély.															
1	Alsó-Fehér vármegye	1.640	1.190	163	178	77	11	6	9	6	—	—	—	2	
2	B.-Naszód »	957	717	69	91	45	9	13	3	5	5	3	—	—	
3	Brassó »	740	589	82	49	28	20	12	5	4	1	2	1	—	
4	Csík »	1.132	895	79	82	74	2	—	—	—	—	8	3	—	
5	Fogaras »	709	523	52	80	32	6	5	4	5	2	1	3	1	
6	Háromszék »	1.229	855	74	148	75	22	19	17	14	5	4	5	—	
7	Hunyad »	2.262	1.691	180	224	146	8	4	7	2	—	—	—	—	
8	Kis-Küküllő »	846	644	85	68	29	5	8	3	3	1	—	1	—	
9	Kolozs »	1.669	1.246	172	135	83	10	11	5	5	2	2	1	—	
	Kolozsvár, sz. k. v.	297	205	10	27	20	15	13	3	2	2	2	1	—	
	együtt...	1.966	1.451	182	162	103	25	24	8	7	4	4	2	—	
10	Maros-Torda vármegye	1.459	1.032	157	129	86	15	16	7	11	6	9	3	1	
	Maros-Vásárhely, sz. k. v.	128	96	9	11	10	1	1	—	—	—	—	1	—	
	együtt...	1.587	1.128	166	140	96	16	17	7	11	6	9	4	1	
11	Nagy-Küküllő vármegye	1.130	850	91	74	39	32	18	8	12	6	3	—	—	
12	Szeben »	1.310	1.008	80	131	57	15	11	2	4	2	—	—	—	
13	Szolnok-Doboka »	1.862	1.354	224	174	83	8	12	2	5	—	8	—	—	
14	Torda-Aranyos »	1.247	891	124	128	68	11	12	2	5	6	2	—	—	
15	Udvarhely »	948	654	75	83	43	27	30	8	14	14	4	2	—	
	Összesen ...	19.565	14.440	1.676	1.812	995	217	191	85	97	52	48	21	4	
	Magyarország összesen	131.128	98.661	12.093	13.691	5.017	617	456	230	269	94	536	265	29	
	II. Fiume város és kerülete	323	268	9	33	13	—	—	—	—	—	—	—	—	
	III. Horvát-Szlavonország.	451													
	Belovár-Kőrös vármegye	2.205	1.618	233	264	90	—	—	—	—	—	3	1	2	
2	Lika-Krbava »	1.452	1.101	147	170	34	—	—	—	—	—	5	5	4	
3	Modrus-Fiume »	1.909	1.450	178	244	37	—	—	—	—	—	3	3	4	
4	Pozsega »	2.035	1.491	252	207	85	—	—	—	—	—	2	—	—	
5	Szerém »	3.456	2.497	530	335	94	—	—	—	—	—	4	2	2	
6	Varasd »	2.139	1.605	91	351	92	—	—	—	—	—	5	3	2	
7	Verőcze »	1.807	1.264	274	181	88	—	—	—	—	—	4	1	—	
	Eszék, sz. k. v.	169	133	9	20	7	—	—	—	—	—	—	—	—	
	együtt...	1.976	1.397	283	201	95	—	—	—	—	—	4	1	—	
8	Zágráb vármegye	3.769	2.819	358	468	124	—	—	—	—	—	3	2	2	
	Zágráb, sz. k. v.	328	270	9	37	12	—	—	—	—	—	—	—	—	
	együtt...	4.097	3.089	367	505	136	—	—	—	—	—	3	2	2	
	Horvát-Szlavonország összesen	19.269	14.248	2.081	2.277	663	—	—	—	—	—	29	17	16	
	A Szt. István korona országai együtt	150.720	113.177	14.183	16.001	5.693	617	456	230	269	94	565	282	45	

Pályó szám Laufende Zahl	Országgrész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Nem vegyes házasságok összes száma Gesamtzahl der ungemischten Ehen	Nem vegyes házasságok — Ungemischte Ehen							A vegyes házasságok összes száma Gesamtzahl der gemischten Ehen	Vegyes házasságok — Gemischte Ehen															
			Római kath. Römisch kath.	Görög kath. Griechisch kath.	Görög keleti Griechisch orient.	Ágostai Augustiner ev.	Helvét Helvetischer	Unitárius Unitarischer	Zsidó Israelitischer		Római katolikus — Römisch kath.		Görög katolikus — Griechisch kath.		völégény nőül vett — Bräutigam heirathete eine											
											völégény egybekelt ugyanazon vallású menyasszonnyal Bräutigam heirathete eine Braut gleicher Religion										menyasszonyt — Braut					
											görög kath. griech. kath.	görög keleti griech. orient.	ágostai augst. ev.	helvét helvetische	unitárius unitarische	római kath. römisch kath.	görög keleti griech. orient.	ágostai augst. ev.	helvét helvetische	unitárius unitarische						
e) Tisza bal partja.																										
1	Békés vármegye	2.042	416	—	66	791	719	—	50	197	5	2	32	37	—	3	1	1	1	—						
2	Bihar	3.496	215	312	1.282	—	1.588	—	99	334	15	21	2	46	—	12	66	1	11	—						
	Nagyvárad, thj. felr. v.	212	51	8	8	4	46	—	95	91	2	—	1	27	—	3	—	—	7	—						
	együtt	3.708	266	320	1.290	4	1.634	—	194	425	17	21	3	73	—	15	66	1	18	—						
3	Hajdú vármegye	1.168	83	116	—	—	927	—	42	68	2	—	—	20	—	6	—	—	10	—						
	Debreczen, sz. k. v.	370	27	4	—	1	308	—	30	82	—	—	3	33	—	—	—	—	6	—						
	együtt	1.538	110	120	—	1	1.235	—	72	150	2	—	3	53	—	6	—	—	16	—						
4	Máramaros vármegye	1.941	139	1.642	—	—	60	—	100	105	27	—	1	8	—	34	—	—	6	—						
5	Szabolcs	1.666	377	319	—	113	696	—	161	546	85	—	15	105	—	102	—	7	46	—						
6	Szatmár	2.409	345	1.175	4	—	759	—	126	292	50	—	1	43	—	71	4	—	32	—						
	Szatmár-Németi, sz. k. v.	115	11	18	—	—	69	—	17	61	8	—	—	16	—	6	—	—	6	—						
	együtt	2.524	356	1.193	4	—	828	—	143	353	58	—	1	59	—	77	4	—	38	—						
7	Szilágy vármegye	1.580	82	978	44	3	419	—	54	118	12	1	—	32	—	9	13	1	9	—						
8	Ugocsa	611	37	467	—	—	73	—	34	72	13	—	—	12	—	16	6	4	4	—						
	Összesen	15.610	1.783	5.039	1.404	912	5.664	—	808	1.966	219	24	55	379	—	262	90	14	138	—						
f) Tisza-Maros szöge.																										
1	Arad vármegye	2.421	533	66	1.639	30	118	—	35	168	1	11	8	17	—	4	33	1	—	—						
	Arad, sz. k. v.	267	141	9	69	2	11	—	35	100	6	10	11	15	—	—	—	—	—	—						
	együtt	2.688	674	75	1.708	32	129	—	70	268	7	21	19	32	—	4	33	1	—	—						
2	Csanád vármegye	859	476	16	87	109	147	—	24	125	7	2	12	21	—	10	4	—	3	1						
3	Krassó-Szörény vármegye	2.989	605	75	2.238	7	18	—	46	188	2	25	17	3	—	3	40	2	—	—						
4	Temes vármegye	2.907	1.241	58	1.456	79	42	—	31	138	1	6	8	6	1	1	36	—	—	—						
	Temesvár, sz. k. v.	269	191	2	20	6	7	—	43	57	2	5	5	2	—	—	8	7	—	—						
	Versecz, thj. felr. v.	202	110	—	76	1	—	—	15	7	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—						
	együtt	3.378	1.542	60	1.552	86	49	—	89	202	3	11	14	8	1	1	44	7	—	—						
5	Torontál vármegye	4.683	2.139	12	2.209	200	72	—	51	94	1	6	7	9	—	1	11	—	—	—						
	Pancsova, thj. felr. v.	109	39	—	54	8	4	—	4	20	—	2	3	—	—	—	—	1	—	—						
	együtt	4.792	2.178	12	2.263	208	76	—	55	114	1	8	10	9	—	1	11	1	—	—						
	Összesen	14.706	5.475	238	7.848	442	419	—	284	897	20	67	72	73	1	19	132	11	3	1						
g) Erdély.																										
1	Alsó-Fehér vármegye	1.170	45	445	500	40	116	—	24	273	13	4	4	20	2	10	79	—	5	—						
2	B-Naszód	691	11	417	57	169	14	—	23	69	7	—	8	2	—	1	20	1	1	—						
3	Brassó	704	44	—	301	343	9	—	7	72	1	1	17	6	—	1	2	2	1	—						
4	Csík	895	774	114	—	3	—	—	4	57	14	—	—	3	—	23	—	—	—	—						
5	Fogarás	534	16	134	353	18	4	—	9	110	1	1	8	4	—	2	39	—	1	—						
6	Háromszék	894	278	9	151	—	422	29	5	212	2	4	—	77	—	8	—	—	5	—						
7	Hunyad	1.912	95	351	1.404	6	42	—	14	208	7	24	4	11	—	7	44	1	1	—						
8	Kis-Küküllő	621	25	238	106	109	114	18	11	121	2	2	—	6	—	2	31	—	4	—						
9	Kolozs	1.324	46	739	196	36	275	5	27	126	4	1	2	15	2	1	31	1	2	—						
	Kolozsvár, sz. k. v.	166	52	12	3	4	76	2	17	133	6	—	—	28	7	6	1	—	7	—						
	együtt	1.490	98	751	199	40	351	7	44	259	10	1	2	43	9	7	32	1	9	—						
10	Maros-Torda vármegye	1.069	97	245	128	35	502	46	16	241	14	—	6	37	6	8	37	1	19	1						
	Maros-Vásárhely, sz. k. v.	60	17	1	—	—	35	—	7	40	2	1	—	19	—	—	—	—	4	—						
	együtt	1.129	114	246	128	35	537	46	23	281	16	1	6	56	6	8	37	1	23	1						
11	Nagy-Küküllő vármegye	948	16	83	310	485	45	5	4	99	—	2	13	3	2	—	32	1	—	—						
12	Szeben	991	24	60	598	294	8	—	7	126	2	1	32	9	—	4	33	1	—	—						
13	Szolnok-Doboka	1.570	43	1.078	172	9	202	—	66	213	8	3	2	26	1	13	47	1	18	1						
14	Torda-Aranyos	994	19	451	319	—	137	54	14	155	2	2	—	21	9	2	46	1	1	1						
15	Udvarhely	687	244	7	18	23	243	149	3	126	1	—	—	26	10	6	—	—	4	1						
	Összesen	15.230	1.846	4.384	4.616	1.571	2.247	308	258	2.381	86	46	96	313	39	94	442	10	73	4						
	Magyarország összesen <i>Ungarn zusammen</i>	112.459	55.279	12.470	15.122	8.254	15.801	319	5.244	11.090	970	165	1.073	1.730	57	907	665	71	288	6						
	II. Fiume város és kerülete <i>Fiume Stadt und Gebiet</i>	268	261	—	1	—	2	—	4	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—						
	III. Horvát-Szlavonország. <i>Kroatien-Slavonien.</i>																									
1	Belovár-Kőrös vármegye	2.168	1.798	—	356	1	—	—	13	31	—	12	—	—	—	—	—	—	—	—						
2	Lika-Krbava	1.619	782	—	837	—	—	—	—	11	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—						
3	Modrus-Fiume	1.887	1.192	—	695	—	—	—	—	5	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—						
4	Pozsega	1.849	1.343	—	472	12	8	—	14	62	—	11	2	3	—	—	—	—	—	—						
5	Szerém	2.997	1.352	38	1.459	111	24	—	13	100	6	14	6	3	—	3	—	1	—	—						
6	Varasd	2.088	2.063	—	3	—	—	—	22	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—						
7	Verőcze	1.566	1.237	1	299	2	13	—	14	39	—	5	2	6	—	1	—	—	—	—						
	Eszék, sz. k. v.	131	107	—	4	8	—	—	12	19	—	4	1	—	—	—	—	—	—	—						
	együtt	1.697	1.344	1	303	10	13	—	26	58	—	9	3	6	—	1	—	—	—	—						
8	Zágráb vármegye	3.861	2.827	76	949	1	—	—	8	31	2	10	1	—	—	2	—	—	—	—						
	Zágráb, sz. k. v.	284	272	—	—	1	—	—	10	13	—	4	—	1	—	—	—	—	—	—						
	együtt	4.145	3.099	76	949	2	1	—	18	44	2	14	1	1	—	2	—	—	—	—						
	Horvát-Szlavonország összesen <i>Kroatien-Slavonien zusammen</i>	18.450	12.973	115	5.074	136	46	—	106	313	8	63	12	13	—	6	—	1	—	—						
	A Szt. István korona országai együtt <i>Die Länder der h. Stefanskrona</i>																									

Folyó szám Laufende Zahl	Ország rész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Nem vegyes házasságok. — Ungemischte Ehen.								Vegyes házasságok. — Gemischte Ehen.									
		A nem vegyes házasságok összes száma Gesamtszahl der ungemischten Ehen								A vegyes házasságok összes száma Gesamtszahl der gemischten Ehen									
		Római kath. Römisch kath.	Görög kath. Griech. kath.	Görög keleti Griech. orient.	Ágostai Augustiner ev.	Helvét Helvetischer	Unitárius Unitarischer	Zsidó Israelitischer	völegény egybekelt ugyanazon vallású menyasszonnyal Bräutigam heirathete eine Braut gleicher Religion	Római katolikus — Römisch kath.	Görög katolikus — Griech. kath.	völegény nőül vett — Bräutigam heirathete eine menyasszonyt — Braut							
I. Magyarország. — Ungarn.																			
a) Duna balpartja.																			
1	Árva vármegye	736	653	—	—	57	—	—	26	12	—	—	4	—	—	—	—	—	—
2	Bars vármegye	1.191	1.010	—	—	11	137	—	33	35	—	—	6	12	—	—	—	—	—
3	Esztergom vármegye	629	534	—	—	4	65	—	26	20	—	—	—	9	—	—	—	—	—
4	Hont vármegye	839	591	—	—	169	49	—	30	38	—	—	15	3	—	—	—	—	—
	Selmecz-és Béalábánya, sz. k. v.	94	88	—	—	6	—	—	—	13	—	—	6	—	—	—	—	—	—
	együtt	933	679	—	—	175	49	—	30	51	—	—	21	3	—	—	—	—	—
5	Liptó vármegye	563	307	—	—	234	—	—	22	45	—	—	26	—	—	—	—	—	—
6	Nógrád »	1.746	1.288	—	—	353	20	—	85	131	—	—	57	5	—	2	—	—	—
7	Nyitra »	3.258	2.491	—	—	428	69	—	270	47	—	—	11	5	—	—	—	—	—
8	Pozsony »	2.233	1.784	—	—	131	50	—	268	37	—	—	11	2	—	—	—	—	—
	Pozsony, sz. k. v.	459	345	—	—	40	1	—	73	68	—	—	1	24	3	—	—	—	—
	együtt	2.692	2.129	—	—	171	51	—	341	105	—	—	35	5	—	—	—	—	—
9	Trencsén vármegye	2.375	2.086	—	—	183	—	—	106	46	—	—	16	1	—	—	—	—	—
10	Turóc »	351	128	—	—	200	—	—	23	54	—	—	28	—	—	—	—	—	—
11	Zólyom »	958	619	—	—	319	—	—	20	56	—	—	31	—	—	—	—	—	—
	Összesen	15.432	11.924	—	—	2.135	391	—	982	602	—	—	1	235	40	—	2	—	2
b) Duna jobb partja.																			
1	Baranya vármegye	2.359	1.791	—	103	117	294	—	54	67	—	—	3	19	—	—	—	—	—
	Pécs, sz. k. v.	273	249	—	—	2	1	—	21	17	—	—	2	1	—	—	—	—	—
	együtt	2.632	2.040	—	103	119	295	—	75	84	—	—	5	20	—	—	—	—	—
2	Fejér vármegye	1.285	842	—	6	33	360	—	44	110	—	—	8	40	—	1	—	—	—
	Székes-Fejérvár, sz. k. v.	158	132	—	—	—	10	—	16	23	—	—	1	8	—	—	—	—	—
	együtt	1.443	974	—	6	33	370	—	60	133	—	—	9	48	—	1	—	—	—
3	Győr vármegye	679	531	—	—	95	35	—	18	38	—	—	14	5	—	—	—	—	—
	Győr, sz. k. v.	164	116	—	—	12	7	—	29	37	—	—	13	3	—	—	—	—	—
	együtt	843	647	—	—	107	42	—	47	75	—	—	27	8	—	—	—	—	—
4	Komárom vármegye	1.180	777	—	—	34	333	—	36	55	—	—	2	30	—	—	—	—	—
	Komárom, sz. k. v.	135	103	—	—	1	16	—	15	21	—	—	1	10	—	—	—	—	—
	együtt	1.315	880	—	—	35	349	—	51	76	—	—	3	40	—	—	—	—	—
5	Moson vármegye	591	504	—	—	58	—	—	29	10	—	—	3	—	—	—	—	—	—
6	Somogy »	2.510	1.780	—	—	111	497	—	122	125	—	—	15	27	—	—	—	—	—
7	Sopron »	1.750	1.468	—	—	166	—	—	116	36	—	—	18	—	—	2	—	—	—
	Sopron, sz. k. v.	157	100	—	—	37	—	—	20	42	—	—	25	—	—	—	—	—	—
	együtt	1.907	1.568	—	—	203	—	—	136	78	—	—	43	—	—	2	—	—	—
8	Tolna vármegye	1.961	1.802	—	8	251	325	—	75	150	—	—	14	32	—	—	—	—	—
9	Vas »	2.776	2.080	—	—	562	58	—	76	157	—	—	63	12	—	—	—	—	—
10	Veszprém »	1.556	985	—	—	162	299	—	110	141	—	—	22	25	—	—	—	—	—
11	Zala »	2.990	2.758	—	—	41	64	—	127	69	—	—	13	4	—	—	—	—	—
	Összesen	20.524	15.518	—	117	1.682	2.299	—	908	1.098	—	—	217	216	—	4	—	1	1
c) Duna-Tisza köze.																			
1	Bács-Bodrog vármegye	5.374	3.333	85	1.101	592	144	—	119	154	2	2	10	15	—	3	—	—	1
	Baja, thj. felr. v.	165	142	—	2	—	1	—	20	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Szabadka, sz. k. v.	573	538	—	17	—	—	—	18	10	—	—	1	2	—	—	—	—	—
	Ujvidék, sz. k. v.	192	69	1	77	9	18	—	18	29	1	1	2	3	—	—	—	—	—
	Zombor, sz. k. v.	173	101	—	69	—	—	—	3	12	—	—	1	2	1	—	—	—	—
	együtt	6.477	4.183	86	1.266	601	163	—	178	214	3	5	16	21	—	3	—	—	1
2	Csongrád vármegye	964	815	—	—	1	127	—	21	66	1	1	5	20	—	1	—	—	—
	Hódmező-Vásárhely, thj. f. v.	413	100	—	6	3	289	2	13	52	—	—	2	22	—	—	—	—	1
	Szeged, sz. k. v.	737	675	—	3	—	8	—	51	35	1	—	1	6	—	3	—	—	—
	együtt	2.114	1.590	—	9	4	424	2	85	153	2	1	8	48	—	4	—	—	1
3	Heves vármegye	1.981	1.767	—	—	—	127	—	87	47	—	—	3	19	—	1	—	—	—
4	Jász-N.-K.-Szolnok vármegye	2.432	1.396	—	1	3	954	—	78	151	1	1	8	55	—	3	—	—	—
5	Pest-P.-S.-Kis-Kun vármegye	5.323	3.588	—	22	352	1.118	—	243	509	2	2	61	136	—	4	—	—	1
	Budapest, fő- és székváros	3.525	2.536	—	9	94	158	4	724	864	17	4	153	157	8	20	—	—	1
	Kecskemét, thj. felr. v.	332	235	—	—	—	85	—	12	51	—	—	2	15	—	—	—	—	—
	együtt	9.180	6.859	—	31	446	1.361	4	979	1.424	19	6	216	308	8	24	—	—	2
	Összesen	22.184	15.295	86	1.307	1.054	3.029	6	1.407	1.989	25	13	251	451	8	35	—	1	4
d) Tisza jobb partja.																			
1	Abauj-Torna vármegye	1.079	638	62	—	25	284	—	70	267	101	—	3	38	—	58	—	—	4
	Kassa, sz. k. v.	191	149	6	—	8	4	—	24	85	24	—	9	3	—	12	—	—	1
	együtt	1.270	787	68	—	33	288	—	94	352	125	—	12	41	—	70	—	—	4
2	Bereg vármegye	1.416	92	810	—	12	412	—	90	114	17	—	3	19	—	19	—	—	10
3	Borsod »	1.644	902	67	—	17	550	—	108	314	47	1	18	86	—	46	—	—	6
4	Gömör »	1.325	557	35	—	475	228	—	30	183	9	—	45	17	—	2	—	—	—
5	Sáros »	1.296	686	439	—	98	1	—	72	233	86	—	21	—	—	91	—	—	1
6	Szepes »	1.301	878	192	—	194	—	—	37	132	35	—	43	1	—	10	—	—	—
7	Ung »	1.091	157	651	—	1	169	—	113	304	114	—	5	18	—	103	—	—	13
8	Zemplén »	2.231	769	743	—	27	474	—	218	723	249	—	7	63	—	215	—	—	28
	Összesen	11.574	4.828	3.005	—	857	2.122	—	762	2.355	682	1	154	245	—	556	—	20	62

b) Im Jahre 1891.

Vegyes házasságok. — Gemischte Ehen.

Gör. keleti — Griech. orient.										Ágostai ev. — Augsburg. ev.					Helvét litv. — Helvetischer					Unitárius — Unitarischer					Összesen — Zusammen									
völegény nőül vett — Brautgum heirathete eine										menyasszonyt — Braut										völegény nőül vett más vallású menyasszonyt — Brautgum heirathete eine andere Religion					menyasszony férjhez ment más vallású völegényhez — Braut heirathete einen Brautigum anderer Religion					Folyó száma — Laufende Zahl				
római kath. römisch kath.	görög kath. griech. kath.	ágostai augsb. ev.	helvét helvetische	unitárius unitarische	római kath. römisch kath.	görög kath. griech. kath.	ágostai augsb. ev.	helvét helvetische	unitárius unitarische	római kath. römisch kath.	görög kath. griech. kath.	ágostai augsb. ev.	helvét helvetische	unitárius unitarische	római kath. römisch kath.	görög kath. griech. kath.	ágostai augsb. ev.	helvét helvetische	unitárius unitarische	római kath. römisch kath.	görög kath. griech. kath.	ágostai augsb. ev.	helvét helvetische	unitárius unitarische	római kath. römisch kath.	görög kath. griech. kath.	ágostai augsb. ev.	helvét helvetische	unitárius unitarische					
4	1	2	4	—	32	—	—	28	—	35	2	1	38	1	—	—	—	—	—	6	78	3	11	60	77	6	73	8	5	82	66	1	1	
8	74	—	17	—	2	1	5	12	—	62	9	2	2	—	—	—	—	—	—	—	75	112	99	20	75	—	77	96	100	6	102	—	2	
3	4	—	4	—	2	—	—	—	—	24	4	2	3	—	—	—	—	—	—	—	36	13	11	2	33	—	38	15	6	7	29	—	—	
11	78	—	21	—	4	1	5	12	—	86	13	4	5	—	—	—	—	—	—	—	111	125	110	22	108	—	115	111	106	13	131	—	—	
—	—	—	—	—	—	1	—	5	—	18	10	—	1	—	—	—	—	—	—	—	26	14	—	6	29	—	27	14	1	2	31	—	3	
—	—	—	—	—	2	—	—	5	1	25	5	—	1	—	—	—	—	—	—	—	40	11	—	8	31	—	27	5	—	3	54	1	—	
—	—	—	—	—	2	1	—	10	1	43	15	—	2	—	—	—	—	—	—	—	66	25	—	14	60	—	54	19	1	5	85	1	1	
1	—	—	—	—	1	2	—	—	—	12	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	44	1	3	19	—	52	38	1	—	8	—	4	
—	7	—	1	—	8	11	—	10	—	102	39	1	12	—	1	—	—	—	—	—	190	153	—	29	154	1	211	139	3	40	134	—	5	
—	—	—	—	—	4	1	—	—	—	51	35	—	3	—	—	—	—	—	—	—	105	94	8	5	89	—	113	102	5	3	78	—	6	
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	12	5	—	1	—	—	—	—	—	—	—	23	16	—	1	18	—	19	14	—	1	24	—	—	
—	7	—	1	—	4	1	—	—	—	63	40	—	4	—	—	—	—	—	—	—	128	110	8	6	107	—	132	116	5	4	102	—	7	
—	16	—	—	—	1	1	—	—	—	16	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	22	24	16	3	21	—	22	23	12	—	29	—	8	
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	15	—	1	18	—	20	17	—	—	12	—	—	
16	102	2	26	—	53	17	5	62	1	366	129	7	61	1	1	—	—	—	—	6	642	499	146	138	564	7	679	471	133	144	567	2	—	
10	30	—	2	1	8	—	2	5	1	23	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	28	30	43	16	27	—	44	31	34	10	23	2	1	
13	1	—	3	—	7	—	—	2	—	25	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	24	9	17	9	28	—	47	3	10	9	18	—	—	
23	31	—	5	1	15	—	2	7	1	48	—	3	4	—	—	—	—	—	—	—	52	39	60	25	55	—	91	34	44	19	41	2	2	
4	9	—	2	—	9	—	1	4	—	25	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	51	9	15	14	31	—	43	22	5	7	43	—	3	
21	50	1	1	—	19	—	1	—	—	10	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	36	54	73	20	11	1	54	55	70	10	6	—	4	
25	35	1	—	—	11	—	—	3	—	13	—	2	3	—	—	—	—	—	—	—	18	37	61	14	18	—	50	35	45	12	6	—	—	
17	3	—	1	—	9	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	—	21	9	4	—	30	5	13	8	6	—	—	
5	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	5	2	2	—	9	—	1	2	—	—	—	
47	38	1	1	—	22	—	—	3	—	19	—	2	3	—	—	—	—	—	—	—	49	37	87	25	24	—	89	40	59	22	12	—	5	
21	6	3	3	—	12	—	2	1	—	17	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	22	17	33	15	18	—	55	8	25	7	10	—	—	
1	—	1	3	—	6	—	—	—	—	8	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	9	—	5	6	9	—	15	—	—	9	5	—	—	
22	6	4	6	—	18	—	2	1	—	25	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	31	17	38	21	27	—	70	8	25	16	15	—	—	
117	134	6	15	1	83	—	6	15	1	127	4	5	12	—	1	—	—	—	—	—	219	156	273	105	148	1	347	159	203	74	117	2	—	
4	89	1	2	3	7	4	2	3	3	19	1	—	3	2	1	1	3	—	2	—	32	108	99	19	25	7	36	103	100	4	36	11	1	
—	16	—	—	—	3	4	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	29	16	8	4	—	4	25	22	14	8	—	2	
—	—	1	—	—	7	—	1	7	1	13	—	—	5	1	1	—	—	—	—	—	31	2	1	16	19	1	21	1	3	33	9	3	3	
—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	29	—	7	3	1	39	14	1	—	1	—	4	
—	37	—	—	—	1	1	1	—	—	3	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	7	53	37	4	5	1	7	41	55	1	1	2	5	
4	—	1	17	2	1	—	5	9	—	51	1	5	11	6	1	—	—	—	—	—	71	13	24	15	69	22	69	7	15	3	105	15	6	
10	59	—	5	—	8	4	3	1	—	16	1	3	5	1	—	—	—	—	—	—	46	61	74	16	26	1	40	83	71	11	17	2	7	
—	38	—	—	—	—	2	—	—	—	9	1	—	3	13	2	1	—	—	—	—	15	31	38	3	26	16	11	43	33	5	23	14	8	
1	48	1	—	—	4	—	1	2	1	10	6	2	—	1	—	—	—	—	—	—	24	55	50	8	19	4	16	54	55	2	30	3	9	
—	2	—	3	—	2	—	2	2	1	30	2	1	3	7	1	—	—	—	—	—	49	17	5	7	43	7	37	6	9	11	50	15	—	
1	50	1	3	—	6	—	3	4	2	40	8	3	3	8	1	—	—	—	—	—	73	72	55	15	62	11	53	60	64	13	80	18	—	
—	32	—	1	—	1	4	1	4	—	33	2	1	—	13	6	—	—	—	—	—	48	65	33	10	49	26	49	52	38	8	64	20	10	
1	—	—	3	—	1	—	—	3	—	13	1	—	—	3	1	—	—	—	—	—	13	—	4	4	17	3	16	1	—	1	19	4	—	
1	32	—	4	—	2	4	1	7	—	46	3	1	—	16	7	—	—	—	—	—	61	65	37	14	66	29	65	53	38	9	83	24	—	
—	22	—	—	2	3	—	—	—	3	2	1	—	5	6	2	—	—	—	—	—	30	35	25	6	14	8	8	24	53	11	8	14	11	
—	27	—	1	—	8	—	3	—	—	5	—	2	4	—	—	—	—	—	—	—	35	35	28	11	11	—	13	27	35	41	4	—	12	
—	31	—	1	—	7	6	2	1	—	30	12	—	1	—	—	—	—	—	—	—	31	82	32	16	44	2	41	57	57	6	44	2	13	
—	21	1	1	—	2	2	—	—	—	12	2	—	—	16	2	1	—	—	—	—	33	45	23	4	30	17	20	26	40	1	40	25	14	
—	—	—	4	2	1	—	—	1	2	19	—	3	1	31	11	1	—	—	—	—	23	5	6	4	54	25	32	2	3	2	36	42	15	
21	422	5	38	9	63	27	21	36	11	268	31	17	34	108	35	5	6	2	93	—	519	665	495	158	458	141	459	566	590	154	495	172	—	
211	661	14	88	10	1.127	79	33	370	16	1.859	248	30	421	113	44	5	7	6	109	—	3.919	2.008	984	1.625	2.671	171	4.172	2.025	944	1.572	2.474	191	—	
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	1	—	1	—	2	—	—	1	2	—	—	
16	—	—	—	—																														

4. A házasságok kor szerint.

a) 1890-ben.

Polgár szám Laufende Zahl	Országgrész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	A kötött házasságok összes száma Gesamtzahl der ge- schlossenen Ehen	24 éven alul levő férfiak Ein Mann unter 24 Jahren							24-30 éves férfiak Ein Mann zwischen 24-30 Jahren							31-40 éves férfiak Ein Mann zwischen 31-40 Jahren						
			egy bekelt							verheirathete sich mit einer							n ö v e i — B r a u t						
			20 éven alul unter 20 J. alten	20-24 éves 20-24 J. alten	25-30 éves 25-30 J. alten	31-40 éves 31-40 J. alten	41-50 éves 41-50 J. alten	50 éven felül über 50 J. alten	20 éven alul unter 20 J. alten	20-24 éves 20-24 J. alten	25-30 éves 25-30 J. alten	31-40 éves 31-40 J. alten	41-50 éves 41-50 J. alten	50 éven felül über 50 J. alten	20 éven alul unter 20 J. alten	20-24 éves 20-24 J. alten	25-30 éves 25-30 J. alten	31-40 éves 31-40 J. alten	41-50 éves 41-50 J. alten	50 éven felül über 50 J. alten			
I. Magyarországnak. — Ungarn.																							
a) Duna bal partja.																							
1	Árva vármegye	765	59	55	16	11	—	—	80	170	134	40	9	1	13	32	38	20	2	1			
2	Bars »	1.121	161	93	26	7	—	—	229	200	94	23	2	1	27	55	39	26	11	—			
3	Esztergom vármegye	583	88	42	7	8	1	—	97	135	38	9	1	—	11	28	22	22	4	—			
4	Hont vármegye	891	265	67	15	2	—	—	140	138	77	16	4	—	12	26	24	21	3	—			
	Selmecz-és Béalabánya, sz. k. v.	129	2	5	5	—	—	—	18	38	17	6	—	—	3	10	10	3	2	—			
	együtt	1.020	267	72	20	2	—	—	158	176	94	22	4	—	15	36	34	24	5	—			
5	Liptó vármegye	683	63	85	28	6	1	—	95	110	86	23	4	2	16	24	20	25	4	1			
6	Nógrád »	1.933	462	160	30	3	—	—	344	348	106	28	4	—	31	66	84	62	13	—			
7	Nyitra »	3.156	371	297	59	13	—	1	580	697	280	73	8	—	60	133	129	82	20	1			
8	Pozsony »	2.062	109	138	36	10	—	—	309	504	270	59	5	1	53	127	133	71	5	1			
	Pozsony, sz. k. v.	520	9	10	8	1	—	—	32	100	101	27	2	—	8	43	58	47	10	—			
	együtt	2.582	118	148	44	11	—	—	341	604	371	86	7	1	61	170	191	118	15	1			
9	Trencsén vármegye	2.260	187	203	64	12	5	1	280	513	292	58	10	1	35	95	125	67	6	—			
10	Turóc vármegye	383	19	21	9	—	—	—	71	78	48	14	1	—	12	31	21	13	5	1			
11	Zólyom vármegye	897	100	70	9	1	—	—	204	190	66	16	2	—	18	51	50	24	10	1			
	Összesen	15.383	1.895	1.246	312	74	7	2	2.479	3.221	1.609	392	52	6	299	721	753	483	95	6			
b) Duna jobb partja.																							
1	Baranya vármegye	2.340	709	250	50	11	4	—	399	309	106	25	2	—	33	68	63	56	13	1			
	Pécs, sz. k. v.	258	8	9	4	—	—	—	31	56	37	15	—	—	5	14	21	18	6	1			
	együtt	2.598	717	259	54	11	4	—	430	365	143	40	2	—	38	82	84	74	19	2			
2	Fejér vármegye	1.447	113	87	21	14	1	—	385	360	102	17	3	—	35	70	45	45	7	3			
	Székesfejérvár, sz. k. v.	184	9	9	2	—	—	—	42	34	15	2	1	—	11	16	12	6	2	—			
	együtt	1.631	122	96	23	14	1	—	427	394	117	19	4	—	46	86	57	51	9	3			
3	Győr vármegye	682	25	19	6	1	—	—	145	185	70	16	—	—	28	35	35	17	7	—			
	Győr, sz. k. v.	172	9	2	—	—	—	—	20	40	31	8	—	—	2	21	12	12	1	1			
	együtt	854	34	21	6	1	—	—	165	225	101	24	—	—	30	56	47	29	8	1			
4	Komárom vármegye	1.168	101	73	19	3	—	4	232	294	101	16	4	—	46	58	40	30	4	1			
	Komárom, sz. k. v.	108	1	1	1	—	—	—	12	15	17	13	—	—	2	6	8	5	5	—			
	együtt	1.276	102	74	20	4	—	4	244	309	118	29	4	—	48	64	48	35	9	1			
5	Moson vármegye	563	5	32	8	3	—	—	44	170	80	29	1	—	8	43	43	24	2	—			
6	Somogy »	2.602	436	147	22	4	—	7	787	479	114	16	1	—	64	132	69	56	10	—			
7	Sopron »	1.659	71	105	30	10	3	—	220	431	251	40	3	—	30	119	123	43	9	—			
	Sopron, sz. k. v.	201	3	15	1	—	—	—	15	49	36	6	1	—	6	13	30	5	4	—			
	együtt	1.860	74	120	31	10	3	—	235	480	287	46	4	—	36	132	153	48	13	—			
8	Tolna vármegye	2.110	546	167	29	4	—	1	458	325	122	22	5	—	42	83	41	56	5	1			
9	Vas »	2.782	88	92	36	1	1	—	505	746	381	75	9	—	83	187	154	104	23	3			
10	Veszprém »	1.585	104	73	13	—	—	—	372	403	151	32	1	—	36	99	75	38	6	1			
11	Zala »	3.211	236	115	37	17	6	—	897	677	307	72	13	5	104	164	124	77	12	—			
	Összesen	21.072	2.464	1.196	279	69	15	12	4.564	4.573	1.921	404	44	5	535	1.128	895	592	116	12			
c) Duna-Tisza köze.																							
1	Bács-Bodrog vármegye	4.743	1.299	547	77	9	2	1	880	713	225	23	3	3	66	136	122	130	18	1			
	Baja, thj. felr. v.	142	13	21	4	—	—	—	23	19	9	1	—	—	3	11	12	5	1	—			
	Szabadka, sz. k. v.	594	111	65	5	—	—	—	116	108	33	5	—	—	19	17	14	18	3	—			
	Ujvidék, sz. k. v.	195	12	16	3	—	—	—	28	44	18	5	1	—	9	6	16	11	1	—			
	Zombor, sz. k. v.	222	38	11	7	—	—	—	33	38	34	4	1	—	5	6	13	6	1	—			
	együtt	5.896	1.473	660	96	9	2	1	1.080	922	319	38	5	3	102	176	177	170	24	1			
2	Csongrád vármegye	1.077	99	60	4	—	—	—	365	173	58	9	1	—	46	46	44	23	6	—			
	Hódmező-Vásárhely, thj. f. v.	430	83	12	3	—	—	—	173	35	12	2	—	—	22	14	16	6	1	—			
	Szeged, sz. k. v.	635	28	31	11	2	—	—	113	183	54	16	—	—	20	43	25	22	4	—			
	együtt	2.142	210	103	18	2	—	—	651	391	124	27	1	—	88	103	85	51	11	—			
3	Heves vármegye	2.228	527	223	28	7	2	1	479	380	95	26	3	—	57	88	42	49	8	1			
4	Jász-N.-K.-Szolnok vármegye	2.639	513	163	22	2	—	—	755	444	97	18	2	—	65	106	79	65	10	1			
5	Pest-P.-S.-K.-Kun vármegye	5.603	905	489	67	30	1	2	1.156	1.060	373	92	6	—	130	218	209	164	31	3			
	Budapest, fő- és székváros	4.110	55	77	74	18	1	—	333	645	689	240	21	2	118	318	469	398	70	7			
	Kecskemét, thj. felr. v.	350	20	13	3	—	—	—	86	47	34	7	1	—	14	18	20	15	4	—			
	együtt	10.063	980	579	144	48	2	2	1.575	1.752	1.096	339	28	2	262	554	698	577	105	10			
	Összesen	22.968	3.703	1.728	308	68	6	4	4.540	3.889	1.731	448	39	5	574	1.027	1.081	912	158	13			
d) Tisza jobb partja.																							
1	Abauj-Torna vármegye	1.308	136	142	44	2	3	—	244	315	110	20	5	2	18	44	36	21	4	1			
	Kassa, sz. k. v.	255	10	13	6	2	—	—	22	47	46	9	2	—	6	15	19	15	1	—			
	együtt	1.563	146	155	50	4	3	—	266	362	156	29	7	2	24	59	55	36	5	1			
2	Bereg vármegye	1.489	134	92	21	—	2	—	381	348	140	42	6	—	28	73	49	48	4	—			
3	Borsod »	1.849	316	140	31	7	2	—	424	318	115	27	1	—	52	91	62	56	9	—			
4	Gömör »	1.507	294	112	32	3	—	—	350	284	90	19	—	—	37	47	39	41	4	1			
5	Sáros »	1.362	111	132	34	4	—	—	256	303	150	40	7	—	19	41	40	23	4	—			
6	Szepes »	1.452	122	105	29	2	—	—	253	344	182	28	5	—	28	48	53	45	5	2			
7	Ung »	1.321	138	125	30																		

4. Die Getrauten nach dem Alter.

a) Im Jahre 1890.

41-50 éves férfi Ein Mann zwischen 41-50 Jahren										51-60 éves férfi Ein Mann zwischen 51-60 Jahren										60 éven felül levő férfi Ein Mann über 60 Jahren										Összesen volt a házasulók közt — Zusammen waren unter den Eheschließenden										Folyó számban Laufende Zahl
egybekelt — verheirathete sich mit einer										nővel — Braut										völegény — Bräutigame										menyasszony — Bräute										
20 éven aluli unter 20 Jahren	20-24 éves 20-24 J. alten	25-30 éves 25-30 J. alten	31-40 éves 31-40 J. alten	41-50 éves 41-50 J. alten	50 éven felüli über 50 Jahren	20 éven aluli unter 20 Jahren	20-24 éves 20-24 J. alten	25-30 éves 25-30 J. alten	31-40 éves 31-40 J. alten	41-50 éves 41-50 J. alten	50 éven felüli über 50 Jahren	20 éven aluli unter 20 Jahren	20-24 éves 20-24 J. alten	25-30 éves 25-30 J. alten	31-40 éves 31-40 J. alten	41-50 éves 41-50 J. alten	50 éven felüli über 50 Jahren	24 éven aluli unter 24 J. alte	24-30 éves 24-30 J. alte	31-40 éves 31-40 J. alte	41-50 éves 41-50 J. alte	51-60 éves 51-60 J. alte	60 éven felüli über 60 J. alte	20 éven aluli unter 20 J. alte	20-24 éves 20-24 J. alte	25-30 éves 25-30 J. alte	31-40 éves 31-40 J. alte	41-50 éves 41-50 J. alte	50 éven felüli über 50 J. alte											
1	8	13	11	8	—	3	5	9	8	6	—	1	—	2	4	5	141	434	106	41	31	12	153	269	206	93	31	13	1											
4	12	19	27	20	2	—	2	4	7	10	7	—	—	—	3	1	287	549	158	84	30	13	421	362	182	93	44	19	2											
—	8	6	13	13	4	1	—	—	2	5	16	—	—	—	—	—	146	280	87	44	24	2	197	213	73	54	24	22	3											
3	6	13	12	13	4	1	—	1	9	7	6	—	—	—	1	4	349	375	86	51	24	6	421	237	130	61	31	11	4											
1	3	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	12	79	28	6	3	1	24	56	34	12	2	1	—											
4	9	14	12	13	5	1	—	2	11	7	6	—	—	—	2	4	361	454	114	57	27	7	445	293	164	73	33	12	—											
1	3	6	15	15	2	—	1	4	6	14	10	—	—	—	1	5	183	320	90	42	35	13	175	223	144	76	43	22	5											
10	8	24	40	28	2	1	1	4	19	27	13	2	—	1	3	4	655	830	256	112	65	15	850	583	249	155	76	20	6											
8	14	45	60	61	6	—	5	7	19	56	24	1	—	1	5	16	741	1.638	425	194	111	47	1.020	1.146	521	252	161	56	7											
7	20	27	55	30	6	1	2	1	18	27	17	—	—	1	2	5	293	1.148	390	145	66	20	479	792	467	215	72	37	8											
3	4	9	13	6	3	—	—	1	6	10	3	—	—	—	4	1	28	262	166	38	20	6	52	157	177	98	29	7	—											
10	24	36	68	36	9	1	2	2	24	37	20	—	1	—	6	6	321	1.410	556	183	86	26	531	949	644	313	101	44	—											
7	25	44	52	49	2	1	4	11	26	41	15	—	2	1	4	12	472	1.154	328	179	98	29	510	842	537	219	123	29	9											
—	3	7	5	4	—	1	—	2	4	6	3	—	—	—	—	—	49	212	83	19	16	4	103	133	87	36	19	5	10											
1	5	10	22	14	—	—	1	4	5	10	7	—	—	—	—	—	180	478	154	52	27	6	323	317	139	68	39	11	11											
46	119	224	325	261	32	6	19	45	132	221	127	3	4	3	26	58	80	3.536	7.759	2.357	1.007	550	174	4.728	5.330	2.946	1.432	694	253	—										
6	7	26	29	43	7	1	2	6	13	46	26	—	—	—	8	21	1.024	841	234	118	94	29	1.148	636	251	134	116	55	1											
—	1	5	4	4	2	—	—	1	4	4	2	—	—	—	5	1	21	139	65	16	11	6	44	80	68	41	19	6	—											
6	8	31	33	47	9	1	2	7	17	50	28	—	—	—	13	22	1.045	980	299	134	105	35	1.192	716	319	175	135	61	—											
2	10	9	33	22	5	—	—	—	9	15	19	—	—	—	1	7	236	867	205	81	43	15	535	527	177	119	55	34	2											
1	—	4	4	3	—	—	—	1	4	4	—	—	1	—	—	—	20	94	47	12	9	2	63	60	34	16	10	1	—											
3	10	13	37	25	5	—	—	1	13	19	19	—	1	—	1	7	256	961	252	93	52	17	598	587	211	135	65	35	—											
4	12	9	26	7	1	1	2	—	6	10	3	1	—	1	2	7	51	416	122	59	22	12	204	253	121	67	26	11	3											
—	1	2	4	1	1	—	—	—	1	2	1	—	—	—	—	—	11	99	49	9	4	—	31	64	45	25	4	3	—											
4	13	11	30	8	2	1	2	—	7	12	4	1	—	1	1	2	62	515	171	68	26	12	235	317	166	92	30	14	—											
2	8	20	30	25	4	—	1	2	14	13	13	—	—	—	1	4	200	647	179	89	43	10	381	434	182	94	50	27	4											
—	4	2	6	2	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	4	57	26	14	3	4	15	26	28	25	10	4	—											
2	12	22	36	27	4	—	1	2	14	15	14	—	—	—	1	5	204	704	205	103	46	14	396	460	210	119	60	31	—											
—	8	6	23	12	2	—	1	2	2	7	2	—	—	1	1	4	48	324	120	51	14	6	57	254	140	81	23	8	5											
12	29	31	50	35	3	1	1	6	14	33	14	—	—	3	9	17	616	1.397	331	160	69	29	1.300	788	242	143	88	41	6											
3	20	30	45	25	3	2	1	1	6	20	7	—	—	2	3	3	219	945	324	126	37	8	326	676	435	146	63	13	7											
—	—	4	6	2	—	1	1	—	—	2	1	—	—	—	—	—	19	107	58	12	5	—	25	78	71	17	9	1	—											
3	20	34	51	27	3	3	2	1	6	22	8	—	—	—	2	3	238	1.052	382	138	42	8	351	754	506	163	72	14	—											
1	14	14	42	33	3	—	1	1	6	30	28	—	—	1	6	23	747	932	228	107	66	30	1.047	590	207	131	79	56	8											
10	33	51	60	36	6	—	4	6	20	31	9	—	1	2	5	11	218	1.716	554	196	70	28	686	1.063	630	265	109	29	9											
3	17	24	32	34	4	—	1	1	8	32	10	—	—	1	1	4	190	959	255	114	52	15	515	593	265	111	77	24	10											
19	33	47	65	43	6	1	3	14	27	41	18	1	2	2	4	10	411	1.971	481	213	104	31	1.258	994	531	262	125	41	11											
63	197	284	459	327	47	7	18	41	134	292	154	2	4	7	19	69	124	4.035	11.511	3.278	1.377	646	225	7.635	7.116	3.427	1.677	863	354	—										
1	11	39	83	103	5	1	—	3	13	56	77	—	2	—	1	17	1.935	1.847	473	242	150	96	2.247	1.409	466	259	199	163	1											
—	—	5	5	2	—	—	—	—	2	1	4	—	1	—	—	—	38	52	32	12	7	1	39	52	30	13	4	4	—											
—	2	1	15	11	—	—	—	1	4	15	8	—	—	—	1	2	20	181	262	71	29	28	23	246	192	54	43	31	28	—										
1	1	2	5	3	3	—	—	—	4	5	1	—	—	—	—	—	31	96	43	15	10	—	50	67	39	25	10	4	—											
—	—	—	3	3	2	—	—	—	1	2	2	—	—	—	1	—	11	56	110	31	8	5	12	76	55	54	15	7	15	—										
2	14	47	111	122	10	1	—	4	24	79	92	—	3	—	3	19	2.241	2.367	650	306	200	132	2.658	1.775	643	355	251	214	—											
5	6	14	30	17	4	—	—	—	11	14	16	—	—	—	2	6	163	606	165	76	41	26	515	285	120	75	44	38	2											
1	3	7	9	7	—	—	—	3	3	8	1	—	—	—	1	5	98	222	59	27	15	9	279	64	41	21	21	4	—											
1	10	11	21	8	—	1	1	1	9	9	3	—	—	—	3	2	72	366	114	51	24	8	163	268	102	73	23	6	—											
7	19	32	60	32	4	1	1	4	23	31	20	—	—	—	6	13	333	1.194	338	154	80	43	957	617	263	169	88	48	—											
3	10	22	49	31	8	—	—	3	10	30	13	1	—	1	2	12	788	983	245	123	56	33	1.067	701	191	143	86	40	3											
1	14	19	69	49	4	—	—	3	14	42	29	—	1	—	1	9	700	1.316	326	156	88	53	1.334	728	220	169	112	76	4											
9	34	71	111	92	22	2	6	13	42	95	47	1	—	1	7	34	1.494	2.687	755	339	205	123	2.203	1.807	734	446	259	154	5											
7	32	65	182	90	22	2	—	13	33	47	32	—	—	5	10	10	225	1.930	1.380	400	127	48	515	1.0																

a) 1890-ben.

Folyó szám Laufende Zahl	Ország rész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	A köztét házasságok összes száma Gesamtzahl der ge- schlossenen Ehen	24 éven alul levő férfi Ein Mann unter 24 Jahren					24-30 éves férfi Ein Mann zwischen 24-30 Jahren					31-40 éves férfi Ein Mann zwischen 31-40 Jahren						
			egy bekelt					verheirathete sich mit einer					n ö v e l - B r a u t						
			20 éven alul unter 20 J. alten	20-24 éves 20-24 J. alten	25-30 éves 25-30 J. alten	31-40 éves 31-40 J. alten	41-50 éves 41-50 J. alten	50 éven felül über 50 J. alten	20 éven alul unter 20 J. alten	20-24 éves 20-24 J. alten	25-30 éves 25-30 J. alten	31-40 éves 31-40 J. alten	41-50 éves 41-50 J. alten	50 éven felül über 50 J. alten	20 éven alul unter 20 J. alten	20-24 éves 20-24 J. alten	25-30 éves 25-30 J. alten	31-40 éves 31-40 J. alten	41-50 éves 41-50 J. alten
e) Tisza bal partja.																			
1	Békés vármegye	2.239	527	182	25	5	4	—	548	350	67	13	—	46	85	68	52	4	
2	Bihar	3.830	468	271	67	9	4	—	979	670	361	52	7	82	166	101	129	14	
	Nagyvárad, thj. felr. v.	303	7	14	4	1	—	—	26	79	41	8	1	6	14	27	28	3	
	együtt	4.133	475	285	71	10	4	2	1.005	749	402	60	8	88	180	128	157	17	
3	Hajdu vármegye	1.236	150	85	14	1	1	—	297	246	84	23	2	35	62	57	37	2	
	Debreczen, sz. k. v.	452	17	19	5	1	—	—	78	105	60	18	—	11	39	25	21	4	
	együtt	1.688	167	104	19	2	1	—	375	351	144	41	2	46	101	82	58	6	
4	Máramaros vármegye	2.046	157	88	20	4	2	—	500	449	218	50	7	62	109	88	57	14	
5	Szabolcs	2.212	157	144	35	5	—	—	438	622	231	35	9	49	84	98	70	7	
6	Szatmár	2.701	231	170	33	10	—	—	597	687	268	53	6	59	115	104	80	15	
	Szatmár-Németi, sz. k. v.	176	11	5	6	1	—	—	30	40	15	6	—	4	14	14	8	2	
	együtt	2.877	242	175	39	11	—	—	627	727	283	59	6	63	129	118	88	17	
7	Szilágy vármegye	1.698	113	87	21	3	—	—	403	455	143	23	1	30	68	77	52	11	
8	Ugocsa	683	85	24	5	5	—	4	180	123	43	10	—	33	30	27	19	2	
	Összesen	17.576	1.923	1.089	235	45	11	6	4.076	3.826	1.531	291	33	8	417	786	686	553	78
f) Tisza-Maros szöge.																			
1	Arad vármegye	2.589	535	254	46	8	7	1	535	404	153	32	6	53	91	110	64	12	
	Arad, sz. k. v.	367	16	21	7	—	2	1	55	67	34	16	1	14	19	27	19	1	
	együtt	2.956	551	275	53	8	9	2	590	471	187	48	7	67	110	137	83	13	
2	Osánád vármegye	984	248	65	14	2	—	—	233	125	44	4	—	20	30	33	21	5	
3	Krassó-Szörény vármegye	3.177	598	419	66	13	3	1	563	583	262	57	4	64	126	107	77	14	
4	Temes vármegye	3.045	582	396	77	14	4	3	552	464	243	46	3	74	83	85	103	13	
	Temesvár, sz. k. v.	326	10	16	2	4	—	—	38	55	44	11	2	11	37	26	23	2	
	Versecz, thj. felr. v.	209	34	33	2	—	—	—	32	35	20	4	1	8	3	4	13	1	
	együtt	3.580	626	445	81	18	4	3	622	554	307	61	6	93	123	115	139	16	
5	Torontál vármegye	4.777	1.048	716	90	12	3	1	700	764	355	63	10	55	147	149	176	25	
	Pancsova, thj. felr. v.	129	5	15	4	—	—	—	11	29	10	4	—	1	8	15	7	—	
	együtt	4.906	1.053	731	94	12	3	1	711	793	365	67	10	56	155	164	183	25	
	Összesen	15.603	3.076	1.935	308	53	19	7	2.719	2.526	1.165	237	27	2	300	544	556	503	73
g) Erdély.																			
1	Alsó-Fehér vármegye	1.443	100	105	30	4	2	—	251	347	164	44	9	32	60	48	63	21	
2	B.-Naszód	760	89	46	7	2	—	2	171	146	83	12	1	22	39	36	25	7	
3	Brassó	776	77	37	23	—	2	—	226	138	48	14	2	42	42	35	19	—	
4	Csik	952	25	31	5	1	—	—	171	263	127	18	3	24	63	59	22	9	
5	Fogarás	644	73	35	11	2	1	—	163	116	64	10	2	16	39	19	22	3	
6	Háromszék	1.106	42	43	9	3	1	3	196	290	130	30	6	40	67	77	31	11	
7	Hunyad	2.120	237	175	47	8	2	1	521	378	226	60	8	47	85	64	61	7	
8	Kis-Küküllő	742	48	70	24	4	1	—	128	195	108	23	6	8	21	25	19	10	
9	Kolozs	1.450	143	70	24	4	1	—	345	332	149	28	9	28	37	59	47	10	
	Kolozsvár, sz. k. v.	299	2	7	6	7	1	—	31	69	55	10	4	5	17	29	17	4	
	együtt	1.749	145	77	30	11	2	—	376	401	204	38	13	33	54	88	64	14	
10	Maros-Torda vármegye	1.310	78	67	21	4	1	3	289	304	161	26	5	31	63	54	42	6	
	Maros-Vásárhely, sz. k. v.	100	1	3	1	—	—	—	12	30	17	5	—	3	2	5	4	3	
	együtt	1.410	79	70	22	4	1	3	301	334	178	31	5	34	65	59	46	9	
11	Nagy-Küküllő vármegye	1.047	150	77	30	4	2	—	228	200	105	18	—	20	43	41	25	6	
12	Szeben	1.117	88	56	14	1	—	—	316	202	114	27	4	34	57	55	31	4	
13	Szolnok-Doboka	1.783	121	122	41	10	1	1	380	428	185	15	7	46	79	76	58	11	
14	Torda-Aranyos	1.149	78	81	20	9	—	1	263	253	121	27	6	27	25	46	46	9	
15	Udvarhely	813	40	31	9	1	—	—	173	242	89	15	7	12	41	29	24	3	
	Összesen	17.611	1.392	1.056	322	64	15	11	3.862	3.933	1.946	382	79	11	437	780	757	556	124
	Magyarországon összesen	123.549	15.981	9.340	2.034	397	81	43	25.027	24.975	11.174	2.401	305	40	2.837	5.507	5.159	3.924	684
	II. Fiume város és kerülete.	276	4	7	9	2	—	—	14	65	51	9	1	5	21	30	26	5	1
	III. Horvát-Szlavonország.																		
	Kroatiien-Slavonien.																		
1	Belovár-Kőrös vármegye	2.199	893	155	43	6	—	—	296	118	81	24	3	81	65	52	45	6	
2	Lika-Krbava	1.630	235	232	71	5	—	—	258	267	121	13	1	61	81	64	26	8	
3	Modrus-Fiume	1.892	430	277	57	7	—	—	200	287	117	23	2	53	71	75	34	10	
4	Pozsega	1.911	676	174	25	9	1	—	297	147	69	26	6	46	65	62	57	9	
5	Szerém	3.097	1.163	371	42	12	—	—	350	258	146	26	3	65	61	105	98	16	
6	Varasd	2.090	361	196	63	5	—	1	339	286	169	40	7	82	105	103	44	15	
7	Verőcze	1.605	607	103	26	2	1	—	232	129	69	13	2	58	36	59	42	9	
	Eszék, sz. k. v.	150	25	16	2	1	—	—	22	30	8	6	—	3	2	10	3	1	
	együtt	1.755	632	119	28	3	1	—	254	159	77	19	2	61	38	69	45	10	
8	Zágráb vármegye	3.892	1.315	317	78	10	—	1	607	320	151	44	7	148	110	121	76	26	
	Zágráb, sz. k. v.	297	16	7	9	2	1	—	31	47	37	16	1	7	18	29	22	6	
	együtt	4.189	1.331	324	87	12	1	1	638	367	188	60	8	155	128	150	98	32	
	Horvát-Szlavonország összesen	18.763	5.721	1.848	416	59	3	2	2.632	1.889	968	231	32	8	604	614	680	447	106
	A Szt. István korona országai együtt	142.588	21.706	11.195	2.459	458	84	45	27.673	26.929	12.193	2.641	338	48	3.446	6.142	5.869	4.397	795
	<i>Die Länder der h. Stefanskrona zusammen</i>																		

a) Im Jahre 1890.

41—50 éves férfiak Ein Mann zwischen 41—50 Jahren						51—60 éves férfiak Ein Mann zwischen 51—60 Jahren						60 éven felettlévő férfiak Ein Mann über 50 Jahren						Összesen volt a házasulók közt — Zusammen waren unter den Eheschliessenden																													
egy bekelt — verheirathete sich mit einer																		völégény — Bräutigame						menyasazonny — Bräute						Folyó száma Laufende Zahl																	
30 éven aluli unter 20 J. alten						20—24 éves 20—24 J. alten						25—30 éves 25—30 J. alten						31—40 éves 31—40 J. alten						41—50 éves 41—50 J. alten						50 éven felettlévő über 50 J. alten						20 éven aluli unter 20 J. alte	20—24 éves 20—24 J. alte		25—30 éves 25—30 J. alte		31—40 éves 31—40 J. alte		41—50 éves 41—50 J. alte		50 éven felettlévő über 50 J. alte		Folyó száma Laufende Zahl
n ö v e l — B r a u t																		v ö l e g é n y — B r ä u t i g a m e						m e n y a s a z o n n y — B r ä u t e																							
7	11	19	53	42	5	3	2	3	10	37	21	1	—	1	1	5	42	743	978	255	137	76	50	1.132	630	183	134	92	68	1																	
4	19	46	91	103	8	—	2	6	28	54	36	—	1	—	1	12	37	821	2.069	492	271	126	51	1.533	1.129	581	310	194	83	2																	
1	7	4	4	9	1	1	—	5	3	6	1	—	—	1	—	—	1	26	153	78	26	16	2	41	114	82	44	19	3																		
5	26	50	95	112	9	1	2	11	31	60	37	—	1	1	1	12	38	847	2.224	570	297	142	53	1.574	1.243	663	354	213	86	3																	
5	6	15	27	17	5	1	—	—	7	22	10	—	—	1	1	22	5	251	652	194	75	40	24	488	399	170	96	45	38	3																	
—	—	5	11	8	1	—	—	1	5	7	2	—	—	1	—	3	5	42	261	100	25	15	9	106	164	96	56	22	8	8																	
5	6	20	38	25	6	1	—	1	12	29	12	—	1	—	1	4	27	293	913	294	100	55	33	594	563	266	152	67	46	4																	
10	25	29	28	32	2	3	3	9	17	23	10	—	1	2	3	7	6	11	271	1.224	330	126	65	30	733	676	367	163	84	23	4																
2	8	31	56	34	—	1	1	3	24	30	14	—	—	1	2	7	12	341	1.337	308	131	73	22	647	859	399	192	87	28	5																	
8	22	33	62	28	3	1	3	2	11	46	16	—	1	1	2	15	14	444	1.614	375	156	79	33	896	998	441	218	110	38	6																	
—	2	3	4	2	—	—	—	—	4	2	—	—	—	—	—	2	—	23	91	43	11	6	2	45	61	38	23	8	1																		
8	24	36	66	30	3	1	3	2	15	48	16	—	1	1	2	17	14	467	1.705	418	167	85	35	941	1.059	479	241	118	39	7																	
2	12	29	45	42	4	—	—	1	11	28	13	—	—	—	2	6	12	224	1.028	239	134	53	20	548	622	271	136	88	33	7																	
5	16	14	10	15	1	—	2	1	9	6	2	—	—	1	3	3	4	123	356	112	61	20	11	303	195	91	56	26	12	8																	
44	128	228	391	332	30	10	13	31	129	261	125	2	5	8	19	60	160	3.309	9.765	2.526	1.153	569	254	6.472	5.847	2.719	1.428	775	335																		
5	12	27	55	73	5	—	4	1	11	33	27	—	—	1	—	4	18	851	1.130	332	177	76	23	1.128	765	338	170	135	53	1																	
—	4	5	15	12	1	—	3	1	11	9	—	—	1	1	1	1	1	47	174	80	37	24	5	85	112	77	52	28	13																		
5	16	32	70	85	6	—	4	4	12	44	36	—	1	2	1	5	19	898	1.304	412	214	100	28	1.213	877	415	222	163	66																		
1	5	4	25	33	4	1	—	2	6	17	13	—	—	1	1	3	23	329	406	110	72	39	28	503	225	98	59	58	41	2																	
16	13	25	39	42	3	—	1	4	13	25	23	—	—	1	1	4	6	1.100	1.470	391	138	66	12	1.241	1.142	465	200	92	37	3																	
5	13	22	53	72	13	—	1	1	15	54	27	—	—	—	—	4	22	1.076	1.308	359	178	98	26	1.213	957	428	231	150	66	4																	
1	4	4	7	9	1	—	1	—	3	7	2	—	—	—	2	2	1	32	150	100	26	13	5	60	113	76	50	22	5																		
—	3	2	2	7	—	—	—	1	2	1	—	—	—	—	—	—	1	69	92	29	14	4	1	74	74	29	21	10	1																		
6	20	28	62	88	14	—	2	2	20	62	29	—	—	—	2	6	24	1.177	1.550	488	218	115	32	1.347	1.144	533	302	182	72																		
5	11	38	80	96	11	—	3	—	13	54	76	—	1	1	1	11	61	1.870	1.892	553	241	146	75	1.808	1.642	633	345	199	150	5																	
—	—	1	4	5	—	—	—	—	2	2	5	—	—	—	—	1	—	24	54	31	10	9	1	17	52	30	17	8	5																		
5	11	39	84	101	11	—	3	—	15	56	81	—	1	1	1	12	61	1.894	1.946	584	251	155	76	1.825	1.694	663	362	207	155																		
33	65	128	280	349	38	1	10	12	66	204	182	—	2	5	6	30	133	5.398	6.676	1.985	893	475	176	6.129	5.082	2.174	1.145	702	371																		
2	14	20	26	39	3	2	3	1	10	23	8	—	—	—	1	6	3	241	816	225	104	47	10	387	529	263	148	100	16	1																	
1	4	20	8	11	3	—	2	1	3	7	5	—	—	—	—	3	3	146	414	129	47	18	6	283	237	147	50	29	14	2																	
2	6	16	7	10	3	—	3	1	8	7	4	—	—	1	1	1	1	139	428	139	44	23	3	347	226	123	49	22	9	3																	
3	9	18	15	17	5	—	1	5	7	20	9	—	—	1	6	13	—	62	583	177	67	42	21	224	367	214	64	55	28	4																	
5	5	9	14	7	3	—	—	2	2	12	5	—	—	—	2	—	—	122	356	100	43	21	2	257	195	105	50	27	10	5																	
5	10	17	16	25	5	1	2	5	4	12	13	—	—	1	2	4	4	101	652	227	78	37	11	284	412	239	86	59	26	6																	
13	22	31	35	26	6	4	1	2	9	17	15	—	—	—	2	3	5	470	1.195	264	133	48	10	822	661	370	175	63	29	7																	
—	7	6	7	19	1	—	—	2	2	6	3	—	—	—	1	—	—	147	458	83	40	13	1	182	293	165	55	43	4	8																	
4	12	12	27	28	5	—	2	4	13	28	11	—	—	1	1	3	11	242	864	182	88	58	16	520	453	249	120	79	29	9																	
1	3	2	3	8	—	—	1	1	4	3	5	—	—	1	—	1	1	23	170	72	17	14	3	39	97	94	41	21	7																		
5	15	14	30	36	5	—	3	5	17	31	16	—	—	2	1	4	12	265	1.034	254	105	72	19	559	550	343	161	100	36																		
4	12	16	28	34	4	3	2	3	6	21	14	—	—	—	1	1	6	174	785	196	98	49	8	405	448	255	107	68	27	10																	
—	—	1	3	3	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	2	—	5	64	18	7	4	2	16	35	24	14	10	1																		
4	12	17	31	37	4	3	2	3	8	23	14	—	—	—	1	3	6	179	849	214	105	53	10	421	483	279	121	78	28																		
3	8	11	17	16	2	—	—	1	12	13	11	—	—	—	—	—	3	263	551	136	57	37	3	401	328	188	76	37	17	11																	
4	12	20	28	18	1	—	1	4	5	8	2	—	—	—	1	3	6	159	663	182	83	20	10	442	328	207	93	37	10	12																	
5	17	18	43	32	6	—	1	4	12	22	14	—	—	1	3	9	11	296	1.017	272	121	53	24	552	647	325	141	82	36	13																	
2	6	11	27	34	3	1	—	1	8	25	11	—	—	1	—	1	5	189	670	154	83	46	7	371	365	200	117	75	21	14																	
2	13	10	10	15	4	1	1	1	2	13	10	—	—	—	1	2	11	81	527	109	54	28	14	228	328	138	53	40	26	15																	
56	160	238	314	342	54	12	20	38	109	239	140	1	—	5	14	48	83	2.860	10.213	2.665	1.164	558	151	5.760	5.949	3.306	1.439	847	310																		
314	894	1.526	2.622	2.237	293	47	109	258	828	1.782	1.063	12	24	42	133	427	968	27.876	63.922	18.172	7.886	4.087	1.606	44.218	40.849	20.193	10.305	5.516	2.468																		
2	—	6	5	2	—	—	—	3	3	2	1	—	—	—	1	1	—	22	140	88	15	9	2	<																							

Folyó számon Laufende Zahl	Országgrész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	A kötött házasságok éves száma Gesamtszahl der ge- schlossenen Ehen	24 éven alul levő férfi Ein Mann unter 24 Jahren							24-30 éves férfi Ein Mann zwischen 24-30 Jahren							31-40 éves férfi Ein Mann zwischen 31-40 Jahren						
			egybekelt — verheirathete sich mit einer							nővel — Braut													
			20 éven alul unter 20 Jahren	20-24 éves 20-24 J. alten	25-30 éves 25-30 J. alten	31-40 éves 31-40 J. alten	41-50 éves 41-50 J. alten	50 éven feletti über 50 J. alten	20 éven alul unter 20 J. alten	20-24 éves 20-24 J. alten	25-30 éves 25-30 J. alten	31-40 éves 31-40 J. alten	41-50 éves 41-50 J. alten	50 éven feletti über 50 J. alten	20 éven alul unter 20 J. alten	20-24 éves 20-24 J. alten	25-30 éves 25-30 J. alten	31-40 éves 31-40 J. alten	41-50 éves 41-50 J. alten	50 éven feletti über 50 J. alten			
I. Magyarország.—Ungarn.																							
a) Duna bal partja.																							
1	Árva vármegye	748	51	73	26	7	2	1	98	165	81	34	1	19	42	37	20	5	—				
2	Bars »	1.226	191	118	19	5	—	—	237	271	97	26	5	25	50	27	23	6	—				
3	Esztergom vármegye	649	106	69	7	3	—	—	103	120	47	10	2	14	35	37	27	2	1				
4	Hont vármegye	877	249	72	11	—	—	—	142	153	54	19	1	5	33	25	21	3	—				
	Selmecz és Béalábánya, sz. k. v.	107	1	8	2	—	—	—	11	36	13	3	—	4	6	4	5	—	—				
	együtt	984	250	80	13	—	—	—	153	189	67	22	1	9	39	29	26	3	—				
5	Liptó vármegye	608	68	73	11	2	—	—	75	163	60	19	2	4	22	29	19	4	1				
6	Nógrád »	1.877	427	164	10	2	—	—	320	400	114	37	3	28	70	60	45	9	—				
7	Nyitra »	3.303	358	339	43	11	1	—	585	769	307	74	12	55	140	149	95	18	—				
8	Pozsony »	2.270	119	167	47	6	—	—	343	627	245	48	3	31	147	126	83	11	3				
	Pozsony, sz. k. v.	527	3	9	8	3	—	—	38	108	115	24	3	7	46	43	44	7	2				
	együtt	2.797	122	176	55	9	—	—	381	735	360	72	6	38	193	169	127	18	5				
9	Trencsén vármegye	2.421	184	253	74	14	1	—	361	583	292	69	7	33	96	101	68	13	2				
10	Turóc »	405	15	8	4	2	—	—	76	96	55	9	1	13	33	33	16	1	—				
10	Zólyom »	1.014	169	69	5	—	—	—	246	209	73	18	1	22	44	28	28	6	—				
	Összesen	16.034	1.941	1.422	267	55	4	1	2.635	3.700	1.553	390	41	1	260	764	699	494	85	9			
b) Duna jobb partja.																							
1	Baranya vármegye	2.426	788	276	34	4	—	—	449	369	114	18	1	39	57	57	40	9	—				
	Pécs, sz. k. v.	290	15	11	5	—	—	—	34	61	31	11	2	7	27	31	12	3	1				
	együtt	2.716	803	287	39	4	—	—	483	430	145	29	3	46	84	88	52	12	1				
2	Fejér vármegye	1.395	130	120	16	1	—	—	357	373	78	14	2	30	58	46	34	5	2				
	Székes-Fejérvár, sz. k. v.	181	7	9	4	—	—	—	23	47	36	6	—	3	7	8	10	2	—				
	együtt	1.576	137	129	20	1	—	—	380	420	114	20	2	33	65	54	44	7	2				
3	Győr vármegye	717	36	33	8	—	—	—	143	226	72	15	—	13	43	24	25	6	1				
	Győr, sz. k. v.	201	2	8	1	—	—	—	18	53	36	11	—	3	17	16	14	1	—				
	együtt	918	38	41	9	—	—	—	161	279	108	26	—	16	60	40	39	7	1				
4	Komárom vármegye	1.235	105	97	13	3	—	1	252	327	83	19	2	33	92	42	34	3	1				
	Komárom, sz. k. v.	156	—	4	6	2	—	—	15	23	18	9	1	4	10	19	12	6	—				
	együtt	1.391	105	101	19	5	—	1	267	350	101	28	3	37	102	61	46	9	1				
5	Moson vármegye	601	13	27	1	1	—	—	63	190	92	20	2	10	37	45	28	6	—				
6	Somogy »	2.635	489	192	21	2	—	—	686	581	110	23	2	48	117	71	38	4	—				
7	Sopron »	1.786	74	115	21	3	—	—	214	573	266	45	4	35	127	106	62	7	—				
	Sopron, sz. k. v.	199	6	6	3	—	—	—	19	65	36	7	—	4	17	14	8	2	1				
	együtt	1.985	80	121	24	3	—	—	233	638	299	52	4	39	144	120	70	9	1				
8	Tolna vármegye	2.111	586	210	20	2	—	—	397	321	76	23	2	49	85	43	52	7	—				
9	Vas »	2.933	96	123	31	6	2	—	514	904	361	65	2	72	195	156	96	18	3				
10	Veszprém »	1.697	99	63	15	4	—	—	394	484	144	40	8	46	96	65	37	9	1				
11	Zala »	3.059	219	83	26	7	—	—	974	679	260	74	8	93	145	105	92	17	—				
	Összesen	21.622	2.665	1.877	225	35	2	1	4.552	5.276	1.810	400	36	3	489	1.130	848	594	105	10			
c) Duna-Tisza köze.																							
1	Bács-Bodrog vármegye	5.528	1.699	602	63	9	2	1	1.076	809	218	32	1	71	173	126	129	13	1				
	Baja, thj. felr. v.	174	9	13	4	—	1	—	21	54	19	4	—	5	6	8	3	2	—				
	Szabadka, sz. k. v.	583	84	74	13	—	—	—	138	113	33	8	—	10	16	16	20	1	—				
	Ujvidék, sz. k. v.	221	17	16	6	—	—	—	35	50	22	6	—	4	18	18	6	2	—				
	Zombor, sz. k. v.	185	31	14	5	—	—	—	35	38	13	1	1	6	3	7	9	1	—				
	együtt	6.691	1.840	719	91	9	3	1	1.305	1.064	305	51	2	96	216	175	167	19	1				
2	Csongrád vármegye	1.030	141	50	4	2	—	—	360	169	46	5	—	23	53	24	23	1	—				
	Hódmező-Vásárhely, thj. f. v.	465	67	14	2	—	—	—	201	46	13	1	—	24	24	8	14	1	—				
	Szeged, sz. k. v.	772	30	31	15	2	—	—	159	219	71	22	1	18	53	33	29	9	1				
	együtt	2.267	238	95	21	4	—	—	720	434	130	28	1	65	130	65	66	11	1				
3	Heves vármegye	2.028	459	190	21	4	1	—	470	365	69	21	2	35	79	57	44	3	2				
5	Jász-N.-K.-Szolnok vármegye	2.583	456	136	21	2	1	—	700	478	99	22	3	80	127	71	65	14	—				
5	Pest-P.-S.-Kis-Kun »	5.832	1.035	516	53	9	—	—	1.176	1.279	341	59	8	125	265	197	164	28	1				
	Budapest, fő- és székváros	4.389	59	97	65	16	4	1	339	739	689	225	18	129	338	515	479	76	5				
	Kecskemét, thj. felr. v.	383	10	13	3	—	—	—	91	97	20	6	—	14	34	25	24	2	—				
	együtt	10.604	1.104	626	121	25	4	1	1.606	2.115	1.050	290	26	268	637	737	667	106	6				
	Összesen	24.173	4.097	1.766	275	44	9	2	4.801	4.456	1.653	412	34	3	544	1.189	1.105	1.009	153	10			
d) Tisza jobb partja.																							
1	Abauj-Torna vármegye	1.346	168	107	12	1	—	—	306	366	96	28	1	15	50	44	19	1	2				
	Kassa, sz. k. v.	276	18	23	9	1	—	—	27	50	41	14	—	7	17	23	13	3	—				
	együtt	1.622	186	130	21	2	—	—	333	416	137	42	1	22	67	67	32	4	2				
2	Bereg vármegye	1.530	111	107	14	2	—	—	361	403	141	37	6	41	80	52	38	1	—				
3	Borsod »	1.958	379	140	17	1	—	—	392	366	120	32	5	37	101	66	72	15	1				
4	Gömör »	1.508	334	106	17	1	—	—	319	308	85	22	2	32	46	38	41	5	—				
5	Sáros »	1.529	149	159	20	6	3	—	287	397	154	16	4	27	52	38	39	2	1				
6	Szepes »	1.433	131	105	15	7	—	1	245	375	151	30	5	27	58	49	35	6	3				
7	Ung »	1.395	137	122	27	4	2	—	294	371	136	17	4	25	57	34	25	7	—				
8	Zemplén »	2.954	326	222	49	5	—	4	675	827	242	42	2	53	93	91	57	8	—				
	Összesen	13.929	1.753	1.091	180	28	5	5	2.906	3.463	1.166	238	29	1	264								

Folyó száma Laufende Zahl	Ország rész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	A községi házaságok Gesammtheit der ge- schlossenen Ehen	24 éven alul lévő férfiak Ein Mann unter 24 Jahren					24-30 éves férfiak Ein Mann zwischen 24-30 Jahren					31-40 éves férfiak Ein Mann zwischen 31-40 Jahren							
			egybekelt - verheirathete sich mit einer																	
			20 éven alul unter 20 J. alten	20-24 éves 20-24 J. alten	25-30 éves 25-30 J. alten	31-40 éves 31-40 J. alten	41-50 éves 41-50 J. alten	50 éven felül über 50 J. alten	20 éven alul unter 20 J. alten	20-24 éves 20-24 J. alten	25-30 éves 25-30 J. alten	31-40 éves 31-40 J. alten	41-50 éves 41-50 J. alten	50 éven felül über 50 J. alten	20 éven alul unter 20 J. alten	20-24 éves 20-24 J. alten	25-30 éves 25-30 J. alten	31-40 éves 31-40 J. alten	41-50 éves 41-50 J. alten	50 éven felül über 50 J. alten
n ö v e l - B r a u t																				
e) Tisza bal partja.																				
1	Békés vármegye	2.487	598	216	16	1	—	—	614	375	66	31	1	4	37	91	77	63	10	—
2	Bihar	4.309	497	240	75	19	4	—	1.066	859	376	57	12	2	77	153	164	185	25	3
	Nagyvárad, thj. fehr. v.	316	10	7	2	—	1	—	37	71	39	20	—	—	18	22	31	6	—	—
	együtt	4.625	507	247	77	19	5	—	1.103	930	415	77	12	2	87	171	186	216	31	3
3	Hajdu vármegye	1.237	137	104	17	1	—	—	276	259	91	17	1	—	32	65	57	35	9	2
	Debreczen, sz. k. v.	472	12	25	5	5	—	—	72	128	53	18	1	—	11	30	25	23	5	—
	együtt	1.709	149	129	22	6	—	—	348	387	144	35	2	—	43	95	82	58	14	2
4	Máramaros vármegye	2.261	218	99	38	6	4	—	583	465	203	55	6	—	51	112	84	65	11	1
5	Szabolcs	2.211	161	132	19	2	—	—	466	702	195	44	1	1	33	101	82	56	6	2
6	Szatmár	2.731	246	181	31	13	1	—	650	730	248	54	5	2	49	118	102	71	7	2
	Szatmár-Németi, sz. k. v.	196	11	9	1	1	—	—	32	47	24	13	—	1	2	9	9	4	1	1
	együtt	2.977	257	190	32	14	1	—	682	777	272	67	5	3	51	127	111	75	8	3
7	Szilágy vármegye	1.750	110	87	26	2	—	—	471	475	138	21	—	—	38	73	63	56	8	—
8	Ugocsa	613	69	29	6	2	—	—	192	109	42	15	—	—	18	22	25	11	6	—
	Összesen	18.633	2.069	1.129	236	52	10	—	4.459	4.220	1.475	345	27	10	358	792	710	600	94	11
f) Tisza-Maros szöge.																				
1	Arad vármegye	2.585	564	203	34	10	2	1	610	452	115	17	1	—	52	97	77	68	11	4
	Arad, sz. k. v.	347	13	12	7	1	—	—	45	90	39	12	—	—	14	27	24	16	3	—
	együtt	2.932	577	215	41	11	2	1	655	542	154	29	1	—	66	124	101	84	14	4
2	Csanád vármegye	1.155	332	83	15	6	1	1	269	134	22	5	10	—	30	39	28	42	4	8
3	Krassó-Szörény vármegye	3.524	734	417	78	5	1	—	649	724	289	44	1	—	60	117	98	70	8	2
4	Temes vármegye	3.522	815	425	85	23	4	1	594	547	230	36	1	—	73	104	112	101	13	—
	Temesvár, sz. k. v.	336	12	17	10	—	—	—	39	68	53	16	2	—	13	21	17	27	4	2
	Versecz, thj. fehr. v.	200	32	25	1	—	—	—	23	44	22	—	—	—	1	5	5	22	1	—
	együtt	4.058	859	467	96	23	4	1	656	659	305	52	3	—	87	130	134	150	18	2
5	Torontál vármegye	5.369	1.285	753	87	10	2	—	885	906	350	42	4	—	79	137	147	166	20	2
	Pancsova, thj. fehr. v.	134	6	16	5	—	—	—	17	31	15	2	—	—	7	8	10	1	—	—
	együtt	5.503	1.291	769	92	10	2	—	902	937	365	44	4	—	79	144	155	176	21	2
	Összesen	17.172	3.793	1.951	322	55	10	3	3.131	2.996	1.135	174	19	—	322	554	516	522	65	18
g) Erdély.																				
1	Alsó-Fehér vármegye	1.640	106	69	32	5	—	—	395	441	145	40	4	1	30	71	75	42	12	—
2	B.-Naszód	957	115	65	10	5	1	—	242	217	79	9	5	—	16	44	33	18	4	1
3	Brassó	740	102	35	8	2	1	—	196	155	48	13	3	—	36	43	28	12	2	1
4	Csik	1.132	32	27	7	—	2	—	223	393	123	16	8	—	17	77	60	29	10	—
5	Fogarás	709	67	39	5	1	1	—	225	157	60	11	1	—	21	25	16	14	4	—
6	Háromszék	1.229	33	43	11	4	—	—	221	316	135	27	6	—	57	87	71	45	10	3
7	Hunyad	2.262	226	202	36	10	3	—	589	474	229	56	8	—	34	68	79	57	13	3
8	Kis-Küküllő	846	79	66	18	1	1	—	159	214	102	11	1	—	7	39	36	35	1	—
9	Kolozs	1.669	215	93	17	5	—	—	486	392	117	33	2	—	26	53	41	34	14	—
	Kolozsvár, sz. k. v.	297	4	7	8	—	—	—	36	52	49	17	1	—	8	20	21	25	5	—
	együtt	1.966	219	100	25	5	—	—	522	444	166	50	3	—	34	73	62	59	19	—
10	Maros-Torda vármegye	1.459	92	67	19	3	—	—	360	379	153	26	4	2	25	63	58	43	6	—
	Maros-Vásárhely, sz. k. v.	128	1	3	—	—	1	—	13	47	14	4	—	—	2	6	10	9	—	1
	együtt	1.587	93	70	19	3	1	—	373	426	167	30	4	2	27	69	68	52	6	1
11	Nagy-Küküllő vármegye	1.130	163	68	11	6	—	2	308	214	94	20	3	—	24	54	27	22	9	2
12	Szeben	1.310	127	56	16	—	—	—	378	264	103	30	2	1	49	59	66	35	1	2
13	Szolnok-Doboka	1.862	159	71	14	8	2	9	522	487	125	29	7	1	49	94	61	49	10	—
14	Torda-Aranyos	1.247	89	60	15	2	—	1	374	290	130	22	6	—	20	50	50	41	10	—
15	Údvarhely	948	54	47	4	—	1	—	185	316	99	12	4	—	18	55	28	19	5	—
	Összesen	19.565	1.664	1.018	231	52	13	12	4.912	4.808	1.805	376	65	5	439	908	760	529	116	13
	Magyarországra összesen <i>Ungarn zusammen</i>	131.128	17.982	9.754	1.736	321	53	24	27.396	28.919	10.597	2.335	251	23	2.676	5.891	5.073	4.087	666	78
II. Fiume város és kerülete. <i>Fiume Stadt und Gebiet.</i>																				
		323	6	24	9	1	1	—	12	69	67	14	—	—	3	34	30	18	3	—
III. Horvát-Szlavonország. <i>Kroatien-Slavonien.</i>																				
1	Belovár-Kőrös vármegye	2.205	914	159	38	8	—	—	342	145	72	24	3	—	74	56	47	44	10	4
2	Lika-Krbava	1.452	241	192	54	5	1	—	214	269	121	15	—	—	34	73	58	33	2	1
3	Modrus-Fiume	1.909	434	255	91	3	1	—	253	236	152	18	3	—	48	74	76	47	8	—
4	Pozsega	2.035	717	153	32	2	—	—	315	176	104	25	8	1	56	60	76	39	11	2
5	Szerém	3.456	1.374	367	52	18	1	—	422	242	135	27	4	1	88	78	110	108	20	2
6	Varasd	2.139	404	194	67	6	—	—	396	281	157	45	4	—	80	87	98	43	16	2
7	Verőcze	1.807	711	128	19	7	—	—	234	111	93	32	1	—	48	32	45	53	10	1
	Eszék, sz. k. v.	169	17	10	3	—	—	—	35	32	15	5	—	—	7	10	7	6	1	—
	együtt	1.976	728	138	22	7	—	—	269	143	108	37	1	—	55	42	52	59	11	1
8	Zágráb vármegye	3.769	1.357	286	66	16	—	—	640	269	134	41	3	4	149	109	120	80	18	1
	Zágráb, sz. k. v.	328	10	16	12	2	—	—	17	37	65	29	1	—	15	21	34	29	2	—
	együtt	4.097	1.367	302	78	18	—	—	657	306	219	70	4	4	164	130	154	109	20	1
	Horvát-Szlavonország összesen <i>Kroatien-Slavonien zusammen</i>	19.269	6.179	1.760	434															

b) Im Jahre 1891.

41-50 éves férfiak Ein Mann zwischen 41-50 Jahren										51-60 éves férfiak Ein Mann zwischen 51-60 Jahren										60 éves feletti férfiak Ein Mann über 60 Jahren										Összesen volt a házasulók közt — Zusammen waren unter den Eheschliessenden										Folyószám Laufende Zahl
egybekelt — verheirathete sich mit einer										nővel — Braut										völegény — Bräutigame										menyasszony — Brauts										
20 éves alatti unter 20 J. alten	20-24 éves 20-24 J. alten	25-30 éves 25-30 J. alten	31-40 éves 31-40 J. alten	41-50 éves 41-50 J. alten	50 éves feletti über 50 J. alten	20 éves alatti unter 20 J. alten	20-24 éves 20-24 J. alten	25-30 éves 25-30 J. alten	31-40 éves 31-40 J. alten	41-50 éves 41-50 J. alten	50 éves feletti über 50 J. alten	20 éves alatti unter 20 J. alten	20-24 éves 20-24 J. alten	25-30 éves 25-30 J. alten	31-40 éves 31-40 J. alten	41-50 éves 41-50 J. alten	50 éves feletti über 50 J. alten	24 éves alatti unter 24 J. alte	24-30 éves 24-30 J. alte	31-40 éves 31-40 J. alte	41-50 éves 41-50 J. alte	51-60 éves 51-60 J. alte	60 éves feletti über 60 J. alte	20 éves alatti unter 20 J. alte	20-24 éves 20-24 J. alte	25-30 éves 25-30 J. alte	31-40 éves 31-40 J. alte	41-50 éves 41-50 J. alte	50 éves feletti über 50 J. alte											
2	14	21	38	48	8	—	3	2	10	53	35	—	—	1	3	4	45	831	1.091	278	131	103	53	1.251	699	183	146	116	92	1										
9	19	54	97	100	11	3	2	5	36	66	43	—	—	—	2	14	34	835	2.372	607	290	155	50	1.652	1.273	674	396	221	93	2										
—	3	5	9	5	1	—	1	1	4	4	5	—	—	—	—	—	—	20	167	87	23	15	4	57	100	69	64	17	9	3										
9	22	59	106	105	12	3	3	6	40	70	48	—	—	—	2	15	37	855	2.539	694	313	170	54	1.709	1.373	743	460	238	102	4										
1	5	21	31	15	1	—	—	3	10	17	7	—	—	—	1	4	18	259	644	200	74	37	23	446	433	189	95	46	28	5										
—	4	6	12	8	3	—	1	4	5	6	7	—	—	—	1	4	4	47	272	94	33	17	9	95	188	93	64	24	8	6										
1	9	27	43	23	4	—	1	7	15	23	8	—	—	—	2	8	22	306	916	294	107	54	32	541	621	282	159	70	36	7										
4	28	37	49	26	4	2	6	9	25	27	10	—	—	2	3	5	14	365	1.312	324	148	79	33	858	712	374	205	88	24	8										
5	14	25	42	38	3	2	—	2	19	29	15	—	—	—	1	5	8	314	1.409	280	127	67	14	667	949	323	164	79	29	9										
5	17	31	52	37	3	—	—	3	25	34	25	1	—	—	1	6	16	472	1.689	349	145	87	39	951	1.046	416	221	100	47	10										
2	5	7	7	2	—	1	—	2	1	2	1	—	—	—	—	—	1	22	117	26	23	7	1	48	70	43	26	6	3	11										
7	22	38	59	39	3	1	—	5	26	36	26	1	—	—	1	6	17	494	1.806	375	168	94	40	999	1.116	459	247	106	50	12										
2	6	20	43	34	4	—	2	1	8	31	14	—	—	—	2	5	10	225	1.105	238	109	56	17	621	643	248	132	78	28	13										
5	4	10	18	11	1	—	1	1	2	8	2	—	—	—	—	—	2	106	358	82	49	14	4	284	165	84	48	27	5	14										
35	119	237	398	324	39	8	16	33	145	277	158	1	2	5	21	70	148	3.496	10.536	2.565	1.152	637	247	6.930	6.278	2.696	1.561	802	366	15										
8	15	15	79	48	11	—	1	6	12	32	13	—	—	—	3	4	20	814	1.195	309	176	64	27	1.234	768	247	189	98	49	16										
—	1	8	13	2	1	—	1	—	7	2	4	—	—	—	1	1	3	33	186	84	25	14	5	72	131	78	50	8	8	17										
8	16	23	92	50	12	—	2	6	19	34	17	—	—	—	4	5	23	847	1.381	393	201	78	32	1.306	899	325	239	106	57	18										
3	6	11	27	15	—	—	1	2	4	16	11	—	—	—	1	8	21	438	440	151	62	34	30	634	263	78	85	54	41	19										
8	22	30	46	40	5	2	2	4	10	25	19	—	—	1	2	1	10	1.235	1.707	355	151	62	14	1.453	1.283	499	177	76	36	20										
6	13	27	70	73	9	—	—	1	19	48	49	—	—	—	6	8	29	1.353	1.408	403	198	117	43	1.488	1.089	455	255	147	88	21										
1	2	5	8	7	—	—	—	—	3	2	4	—	—	—	—	2	1	39	178	84	23	9	3	65	108	85	54	17	7	22										
—	1	3	5	3	—	—	—	—	3	—	1	—	—	—	1	1	1	58	89	34	12	4	3	56	75	32	31	5	1	23										
7	16	35	83	83	9	—	—	1	25	50	54	—	—	—	1	7	11	1.450	1.675	521	233	130	49	1.609	1.272	572	340	169	96	24										
6	16	25	100	97	11	2	1	3	28	71	59	—	—	—	—	7	68	2.137	2.187	551	255	164	75	2.257	1.813	612	346	201	140	25										
—	—	3	7	1	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	1	27	65	26	11	4	1	23	54	31	22	3	1	26										
6	16	28	107	98	11	2	1	3	31	72	59	—	—	—	—	7	69	2.164	2.252	577	266	168	76	2.280	1.867	643	368	204	141	27										
32	76	127	355	286	37	4	6	16	89	197	160	—	1	1	14	32	153	6.134	7.455	1.997	913	472	201	7.282	5.584	2.117	1.209	609	371	28										
6	18	12	40	27	3	1	2	4	6	25	14	—	—	1	—	3	10	212	1.026	230	106	52	14	538	601	269	133	71	28	29										
6	6	15	23	18	3	—	—	1	5	8	2	—	—	1	—	1	4	196	552	116	71	16	6	379	332	139	60	37	10	30										
2	11	7	13	5	—	—	—	1	2	4	3	—	—	—	—	5	2	148	415	122	38	10	7	336	244	92	42	20	6	31										
5	14	5	14	20	1	—	2	1	5	11	12	1	—	1	1	3	12	68	763	193	59	31	18	278	514	196	65	54	25	32										
4	10	5	13	7	1	—	1	3	6	5	2	—	—	—	—	1	3	113	454	80	40	17	5	317	233	89	45	19	6	33										
3	13	14	29	25	5	—	4	11	8	16	13	—	—	1	1	2	13	91	705	273	89	52	19	314	464	243	115	59	34	34										
4	11	18	38	26	9	3	1	6	16	19	5	—	—	1	1	4	5	477	1.356	254	106	50	19	856	757	369	181	74	25	35										
2	7	9	12	13	2	—	1	3	4	10	9	—	—	—	—	1	3	165	487	118	45	27	4	247	327	168	63	27	14	36										
—	13	10	34	22	3	3	—	1	5	21	16	—	—	—	1	5	6	330	1.030	168	82	46	13	730	552	186	112	64	25	37										
1	4	7	15	5	4	—	—	4	1	2	—	—	—	—	1	—	—	19	155	79	36	7	1	49	83	89	59	13	4	38										
1	17	17	49	27	7	3	—	5	6	23	16	—	—	1	—	2	5	349	1.185	247	118	53	14	779	635	275	171	77	29	39										
2	12	11	23	36	3	1	1	—	10	12	18	—	—	—	1	1	7	181	924	195	87	42	30	480	522	242	106	65	44	40										
—	2	—	7	3	1	—	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	5	78	28	13	4	—	16	58	27	20	5	2	41										
2	14	11	30	39	4	1	1	3	10	13	18	—	—	1	1	7	21	186	1.002	223	100	46	30	496	580	269	126	70	46	42										
—	8	11	19	21	2	—	2	2	5	17	5	—	—	—	3	1	7	250	639	138	61	31	11	495	346	145	75	51	18	43										
4	6	16	18	19	3	1	1	1	13	19	8	—	—	—	2	6	4	199	778	212	66	43	12	559	386	202	98	47	18	44										
4	8	23	35	32	6	—	—	1	8	28	9	—	—	1	1	1	8	263	1.171	263	108	46	11	734	660	225	130	80	33	45										
2	3	10	19	16	2	—	—	1	5	11	9	—	—	—	1	1	6	167	822	171	52	27	8	485	404	210	86	44	18	46										
2	8	15	15	17	3	—	3	2	5	13	11	—	—	1	—	2	4	106	616	125	60	34	7	259	429	149	51	42	18	47										
47	154	188	367	312	51	9	19	49	100	222	136	1	5	7	17	44	111	2.990	11.971	2.765	1.119	535	185	7.072	6.912	3.040	1.441	772	328	48										
254	908	1.447	2.734	2.056	274	42	103	288	885	1.588	1.019	8	19	44	176	435	986	29.870	69.521	18.471	7.673	3.925	1.668	48.358	45.594	19.185	<													

5. A születések száma és az újszülöttek főosztályai.

a) 1890-ben.

Folyó szám Laufende Zahl	Ország rész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Összesen született Summe der neugeborenen			É l v e s z ü l e t e t t —					
					törvényes ágyból eheliche			nem törvényes ágyból uneheliche		
		fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen
I. Magyarország. — Ungarn.										
a) Duna bal partja.										
1	Árva vármegye	1.741	1.709	3.450	1.643	1.610	3.253	71	70	141
2	Bars »	3.141	2.913	6.054	2.898	2.683	5.581	186	169	355
3	Esztergom vármegye	1.704	1.643	3.347	1.544	1.480	3.024	119	126	245
4	Hont vármegye	1.900	1.761	3.661	1.716	1.604	3.320	133	124	257
	Selmecz- és Béalábánya, sz. k. v.	280	271	551	245	241	486	27	24	51
	együtt	2.180	2.032	4.212	1.961	1.845	3.806	160	148	303
5	Liptó vármegye	1.616	1.682	3.298	1.497	1.558	3.055	67	85	152
6	Nógrád »	4.450	4.233	8.683	4.059	3.852	7.911	312	298	610
7	Nyitra »	9.108	8.487	17.595	8.339	7.832	16.171	528	500	1.028
8	Pozsony »	5.689	5.432	11.121	5.189	4.960	10.149	375	377	752
	Pozsony, sz. k. v.	905	853	1.758	643	640	1.283	218	187	405
	együtt	6.594	6.285	12.879	5.832	5.600	11.432	593	564	1.157
9	Trencsén vármegye	6.089	5.764	11.853	5.508	5.194	10.702	491	513	1.004
10	Turóc »	1.085	997	2.082	987	901	1.888	72	74	146
11	Zólyom »	2.295	2.216	4.511	2.065	2.003	4.068	143	149	292
	Összesen	40.003	37.961	77.964	36.333	34.558	70.891	2.742	2.696	5.438
b) Duna jobb partja.										
1	Baranya vármegye	4.923	4.864	9.787	4.473	4.437	8.910	366	366	732
	Pécs, sz. k. v.	528	499	1.027	417	406	823	85	76	161
	együtt	5.451	5.363	10.814	4.890	4.843	9.733	451	442	893
2	Fejér vármegye	4.092	3.877	7.969	3.757	3.587	7.344	225	227	452
	Székes-Fejérvár, sz. k. v.	496	464	960	423	391	814	42	54	96
	együtt	4.588	4.341	8.929	4.180	3.978	8.158	267	281	548
3	Győr vármegye	2.080	1.974	4.054	1.912	1.815	3.727	110	110	220
	Győr, sz. k. v.	363	358	721	302	288	590	54	65	119
	együtt	2.443	2.332	4.775	2.214	2.103	4.317	164	175	339
4	Komárom vármegye	3.385	3.035	6.420	3.085	2.795	5.880	185	165	350
	Komárom, sz. k. v.	207	212	419	168	159	327	26	24	50
	együtt	3.592	3.247	6.839	3.253	2.954	6.207	211	189	400
5	Moson vármegye	1.783	1.703	3.486	1.581	1.498	3.079	162	160	322
6	Somogy »	6.335	6.049	12.384	5.825	5.509	11.334	358	405	763
7	Sopron »	4.780	4.427	9.207	4.343	4.041	8.384	352	328	680
	Sopron, sz. k. v.	415	395	810	362	355	717	42	33	75
	együtt	5.195	4.822	10.017	4.705	4.396	9.101	394	361	755
8	Tolna vármegye	4.705	4.380	9.085	4.355	4.055	8.410	216	234	450
9	Vas »	7.585	7.035	14.620	6.686	6.183	12.869	757	741	1.498
10	Veszprém »	4.357	4.015	8.372	3.962	3.659	7.621	266	249	515
11	Zala »	8.188	7.904	16.092	7.245	7.041	14.286	712	700	1.412
	Összesen	54.222	51.191	105.413	48.896	46.219	95.115	3.958	3.937	7.895
c) Duna-Tisza köze.										
1	Bács-Bodrog vármegye	13.144	12.671	25.815	12.114	11.736	23.850	715	704	1.419
	Baja, thj. felr. v.	342	306	648	296	259	555	43	46	89
	Szabadka, sz. k. v.	1.628	1.491	3.119	1.511	1.377	2.888	94	84	178
	Ujvidék, sz. k. v.	520	460	980	456	391	847	37	41	78
	Zombor, sz. k. v.	450	409	859	400	368	768	28	32	60
	együtt	16.084	15.337	31.421	14.777	14.131	28.908	917	907	1.824
2	Csongrád vármegye	2.873	2.667	5.540	2.679	2.456	5.135	111	117	228
	Hódmező-Vásárhely, thj. felr. v.	977	1.002	1.979	849	912	1.761	55	46	101
	Szeged, sz. k. v.	1.898	1.745	3.643	1.622	1.565	3.187	141	128	269
	együtt	5.688	5.414	11.102	5.150	4.933	10.083	307	291	598
3	Heves vármegye	5.847	5.434	11.341	5.331	5.061	10.392	360	333	693
4	Jász-N.-K.-Szolnok vármegye	7.367	6.853	14.220	6.648	6.234	12.882	438	411	849
5	Pest-P.-S.-Kis-Kun vármegye	15.982	14.784	30.766	14.269	13.233	27.502	1.170	1.165	2.335
	Budapest, fő- és székváros	9.082	8.657	17.739	6.217	5.900	12.117	2.460	2.409	4.869
	Kecskemét, sz. k. v.	1.099	1.059	2.158	969	940	1.909	90	85	175
	együtt	26.163	24.500	50.663	21.455	20.073	41.528	3.720	3.659	7.379
	Összesen	61.149	57.598	118.747	53.361	50.432	103.793	5.742	5.601	11.343
d) Tisza jobb partja.										
1	Abauj-Torna vármegye	3.205	3.098	6.303	2.849	2.757	5.606	298	301	599
	Kassa, sz. k. v.	582	606	1.188	431	465	896	109	114	223
	együtt	3.787	3.704	7.491	3.280	3.222	6.502	407	415	822
2	Bereg vármegye	4.552	4.378	8.930	4.080	3.921	8.001	414	412	826
3	Borsod »	4.667	4.530	9.197	4.136	4.017	8.153	436	433	869
4	Gömör »	3.419	3.306	6.725	3.046	2.960	6.006	272	281	553
5	Sáros »	3.758	3.561	7.319	3.396	3.203	6.599	314	323	637
6	Szepes »	3.477	3.286	6.763	3.079	2.969	6.048	321	257	578
7	Ung »	3.183	3.135	6.318	2.915	2.826	5.741	253	297	550
8	Zemplén »	6.998	6.621	13.619	6.249	5.883	12.132	674	680	1.354
	Összesen	33.841	32.521	66.362	30.181	29.001	59.182	3.091	3.098	6.189

5. Anzahl der Geburten und Hauptclassen der Neugeborenen.

a) Im Jahre 1890.

Lebend geborene			Halvaszületett — Todt geborene									Folyó szám Lafjelmé-Zahl
összesen insgesammt			törvényes ágyból eheliche			nem törvényes ágyból uneheliche			összesen insgesammt X			
fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	
1.714	1.680	3.394	23	25	48	4	4	8	27	29	56	1
3.084	2.852	5.936	55	58	113	2	3	5	57	61	118	2
1.663	1.606	3.269	36	34	70	5	3	8	41	37	78	3
1.849	1.728	3.577	46	32	78	5	1	6	51	33	84	4
272	265	537	8	6	14				8	6	14	
2.121	1.993	4.114	54	38	92	5	1	6	59	39	98	
1.564	1.643	3.207	50	36	86	2	3	5	52	39	91	5
4.371	4.150	8.521	65	74	139	14	9	23	79	83	162	6
8.867	8.332	17.199	214	142	356	27	13	40	241	155	396	7
5.564	5.337	10.901	113	83	196	12	12	24	125	95	220	8
861	827	1.688	29	15	44	15	11	26	44	26	70	
6.425	6.164	12.589	142	98	240	27	23	50	169	121	290	
5.999	5.707	11.706	76	48	124	14	9	23	90	57	147	9
1.059	975	2.034	25	20	45	1	2	3	26	22	48	10
2.208	2.152	4.360	79	59	138	8	5	13	37	64	151	11
39.075	37.254	76.329	819	632	1.451	109	75	184	928	707	1.635	
4.839	4.803	9.642	77	46	123	7	15	22	84	61	145	1
502	482	984	21	15	36	5	2	7	26	17	43	
5.341	5.285	10.626	98	61	159	12	17	29	110	78	188	
3.982	3.814	7.796	103	59	162	7	4	11	110	63	173	2
465	445	910	25	17	42	6	2	8	31	19	50	
4.447	4.259	8.706	128	76	204	13	6	19	141	82	223	
2.022	1.925	3.947	53	45	98	5	4	9	58	49	107	3
356	353	709	7	4	11		1	1	7	5	12	
2.378	2.278	4.656	60	49	109	5	5	10	65	54	119	
3.270	2.960	6.230	102	69	171	13	6	19	115	75	190	4
194	183	377	10	26	36	3	3	6	13	29	42	
3.464	3.143	6.607	112	95	207	16	9	25	128	104	232	
1.743	1.658	3.401	35	38	73	5	7	12	40	45	85	5
6.183	5.914	12.097	140	121	261	12	14	26	152	135	287	6
4.695	4.369	9.064	74	50	124	11	8	19	85	58	143	7
404	388	792	10	7	17	1		1	11	7	18	
5.099	4.757	9.856	84	57	141	12	8	20	96	65	161	
4.571	4.289	8.860	129	86	215	5	5	10	134	91	225	8
7.443	6.924	14.367	128	90	218	14	21	35	142	111	253	9
4.228	3.908	8.136	114	101	215	15	6	21	129	107	236	10
7.957	7.741	15.698	192	134	326	39	29	68	231	163	394	11
52.854	50.156	103.010	1.220	908	2.128	148	127	275	1.368	1.035	2.403	
12.829	12.440	25.269	289	212	501	26	19	45	315	231	546	1
339	305	644	3	1	4				3	1	4	
1.605	1.461	3.066	21	27	48	2	3	5	23	30	53	
493	432	925	25	22	47	2	6	8	27	28	55	
428	400	828	18	7	25	4	2	6	22	9	31	
15.694	15.038	30.732	356	269	625	34	30	64	390	299	689	
2.790	2.573	5.363	81	90	171	2	4	6	83	94	177	2
904	958	1.862	71	42	113	2	2	4	73	44	117	
1.763	1.693	3.456	70	48	118	5	4	9	75	52	127	
5.457	5.224	10.681	222	180	402	9	10	19	231	190	421	
5.691	5.394	11.085	143	95	238	13	5	18	156	100	256	3
7.086	6.645	13.731	253	186	439	28	22	50	281	208	489	4
15.439	14.398	29.837	485	337	822	58	49	107	543	386	929	5
8.677	8.309	16.986	272	211	483	133	137	270	405	348	753	
1.059	1.025	2.084	38	25	63	2	9	11	40	34	74	
25.175	23.732	48.907	795	573	1.368	193	195	388	988	768	1.756	
59.103	56.033	115.136	1.769	1.303	3.072	277	262	539	2.046	1.565	3.611	
3.147	3.058	6.205	45	35	80	13	5	18	58	40	98	1
540	579	1.119	27	23	50	15	4	19	42	27	69	
3.687	3.637	7.324	72	58	130	28	9	37	100	67	167	
4.494	4.333	8.827	51	36	87	7	9	16	58	45	103	2
4.572	4.450	9.022	88	67	155	7	13	20	95	80	175	3
3.318	3.241	6.559	91	61	152	10	4	14	101	65	166	4
3.710	3.526	7.236	36	24	60	12	11	23	48	35	83	5
3.400	3.226	6.626	66	52	118	11	8	19	77	60	137	6
3.168	3.123	6.291	11	12	23	4		4	15	12	27	7
6.923	6.563	13.486	62	47	109	13	11	24	75	58	133	8
33.272	32.099	65.371	477	357	834	92	65	157	569	422	991	

a) 1890-ben.

Folyó szám Laufende Zahl	Ország rész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Összesen született Summe der neugeborenen			Élve született —					
		fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	törvényes ágyból eheliche			nem törvényes ágyból ueheliche		
					fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen
e) Tisza bal partja.										
1	Békés vármegye	6.025	5.705	11.730	5.565	5.309	10.874	264	260	524
2	Bihar	11.589	10.963	22.552	10.202	9.657	19.859	1.153	1.100	2.253
	Nagy-Várad, thj. felr. v.	717	702	1.419	522	501	1.023	184	192	376
	együtt	12.306	11.665	23.971	10.724	10.158	20.882	1.337	1.292	2.629
3	Hajdú vármegye	3.081	3.026	6.107	2.711	2.697	5.408	239	230	469
	Debreczen, sz. kir. v.	1.078	1.009	2.087	861	806	1.667	142	146	288
	együtt	4.159	4.035	8.194	3.572	3.503	7.075	381	376	757
4	Máramaros vármegye	6.570	6.175	12.745	5.600	5.321	10.921	930	824	1.754
5	Szabolcs	6.992	6.564	13.556	6.224	5.791	12.015	627	687	1.314
6	Szatmár	7.377	7.104	14.481	6.709	6.509	13.218	556	490	1.046
	Szatmár-Németi, sz. kir. v.	430	349	769	342	287	629	49	45	94
	együtt	7.797	7.453	15.250	7.051	6.796	13.847	605	535	1.140
7	Szilágy vármegye	4.288	4.108	8.396	3.876	3.668	7.544	342	374	716
8	Ugocsa	1.911	1.789	3.700	1.762	1.673	3.435	128	106	234
	Összesen	50.048	47.494	97.542	44.374	42.219	86.593	4.614	4.454	9.068
f) Tisza-Maros szüge.										
1	Arad vármegye	7.154	6.972	14.126	6.414	6.225	12.639	649	682	1.331
	Arad, sz. kir. v.	752	709	1.461	557	573	1.130	147	104	251
	együtt	7.906	7.681	15.587	6.971	6.798	13.769	796	786	1.582
2	Osanád vármegye	3.132	3.065	6.197	2.866	2.845	5.711	181	157	338
3	Krassó-Szörény vármegye	6.626	6.490	13.116	5.493	5.455	10.948	947	897	1.844
4	Temes vármegye	7.663	7.281	14.944	6.670	6.391	13.061	824	764	1.588
	Temesvár, sz. kir. v.	633	649	1.282	436	453	889	169	173	342
	Versecz, thj. felr. v.	373	329	702	337	289	626	26	26	52
	együtt	8.669	8.259	16.928	7.443	7.133	14.576	1.019	963	1.982
5	Torontál vármegye	12.671	11.960	24.631	11.398	10.811	22.209	1.041	999	2.040
	Pancsova, thj. felr. v.	300	275	575	247	236	483	36	28	64
	együtt	12.971	12.235	25.206	11.645	11.047	22.692	1.077	1.027	2.104
	Összesen	39.304	37.730	77.034	34.418	33.278	67.696	4.020	3.830	7.850
g) Erdély.										
1	Alsó-Fehér vármegye	3.847	3.608	7.455	3.485	3.310	6.795	309	277	586
2	B.-Naszód	1.842	1.701	3.543	1.653	1.549	3.202	137	133	270
3	Brassó	1.616	1.616	3.232	1.457	1.473	2.930	102	102	204
4	Csik	2.401	2.248	4.649	2.153	2.028	4.181	178	169	347
5	Fogarás	1.634	1.484	3.118	1.517	1.384	2.901	105	92	197
6	Háromszék	2.412	2.277	4.689	2.075	2.013	4.088	269	229	498
7	Hunyad	4.768	4.496	9.264	4.308	4.116	8.424	433	362	795
8	Kis-Küküllő	2.062	1.855	3.917	1.837	1.671	3.508	204	164	368
9	Kolozs	3.756	3.732	7.488	3.453	3.428	6.881	260	279	539
	Kolozsvár, sz. kir. v.	628	558	1.186	493	448	941	131	110	241
	együtt	4.384	4.290	8.674	3.946	3.876	7.822	391	389	780
10	Maros-Torda vármegye	3.379	3.189	6.568	3.051	2.861	5.912	268	263	531
	Maros-Vásárhely, sz. kir. v.	215	221	436	183	185	368	26	32	58
	együtt	3.594	3.410	7.004	3.234	3.046	6.280	294	295	589
11	Nagy-Küküllő vármegye	2.392	2.196	4.588	2.138	1.987	4.125	185	172	357
12	Szeben	2.613	2.479	5.092	2.392	2.283	4.675	166	152	318
13	Szolnok-Doboka	4.413	4.158	8.571	4.114	3.913	8.027	270	211	481
14	Torda-Aranyos	3.052	2.927	5.979	2.763	2.630	5.393	271	264	535
15	Udvarhely	2.220	2.049	4.269	1.953	1.786	3.739	221	224	445
	Összesen	43.250	40.794	84.044	39.025	37.065	76.090	3.535	3.235	6.770
Magyarország összesen Ungarn zusammen		321.817	305.289	627.106	286.588	272.772	559.360	27.702	26.851	54.553
II. Fiume város és kerülete Fiume Stadt und Gebiet.		668	620	1.288	578	533	1.111	72	73	145
III. Horvát-Szlavonország. Kroatien Slavonien.										
1	Belovár-Kőrös vármegye	4.445	4.181	8.626	4.105	3.861	7.966	215	210	425
2	Lika-Krbava	4.427	4.118	8.545	4.143	3.878	8.021	259	218	477
3	Modrus-Fiume	4.670	4.414	9.084	4.419	4.182	8.601	184	181	365
4	Pozsega	4.154	4.001	8.155	3.826	3.710	7.536	271	249	520
5	Szerém	7.289	6.863	14.152	6.790	6.370	13.160	406	403	809
6	Varasd	5.130	4.847	9.977	4.734	4.498	9.232	295	262	557
7	Verőce	4.589	4.216	8.805	4.155	3.840	7.996	397	346	743
	Eszék, sz. kir. v.	328	319	647	258	253	511	58	56	114
	együtt	4.917	4.535	9.452	4.414	4.093	8.507	455	402	857
8	Zágráb vármegye	9.291	8.852	18.143	8.677	8.316	16.993	455	414	869
	Zágráb, sz. kir. v.	688	634	1.322	405	382	787	246	219	465
	együtt	9.979	9.486	19.465	9.082	8.698	17.780	701	633	1.334
Horvát-Szlavonország összesen Kroatien Slavonien zusammen		45.011	42.445	87.456	41.513	39.290	80.803	2.786	2.558	5.344
A Szt.-István korona országai együtt Die Länder der h. Stefanskronen zusammen		367.496	348.354	715.850	328.679	312.595	641.274	30.560	29.482	60.042

a) Im Jahre 1890.

Lebendgeborene			Halvaszületett — Todtgeborene									Folyó szám Laufende Zahl
összesen insgesammt			törvényes ágyból eheliche			nem törvényes ágyból uneheliche			összesen insgesammt			
fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	
5.829	5.569	11.398	181	122	303	15	14	29	196	136	332	1
11.355	10.757	22.112	210	181	391	24	25	49	234	206	440	2
706	693	1.399	8	7	15	3	2	5	11	9	20	
12.061	11.450	23.511	218	188	406	27	27	54	245	215	460	
2.950	2.927	5.877	116	92	208	15	7	22	131	99	230	3
1.003	952	1.955	60	47	107	15	10	25	75	57	132	
3.953	3.879	7.832	176	139	315	30	17	47	206	156	362	
6.530	6.145	12.675	32	23	55	8	7	15	40	30	70	4
6.851	6.478	13.329	124	77	201	17	9	26	141	86	227	5
7.265	6.999	14.264	99	91	190	13	14	27	112	105	217	6
391	332	723	15	13	28	14	4	18	29	17	46	
7.656	7.331	14.987	114	104	218	27	18	45	141	122	263	
4.218	4.042	8.260	64	52	116	6	14	20	70	66	136	7
1.890	1.779	3.669	18	9	27	3	1	4	21	10	31	8
48.988	46.673	95.661	927	714	1.641	133	107	240	1.060	821	1.881	
7.063	6.907	13.970	86	59	145	5	6	11	91	65	156	1
704	677	1.381	35	23	58	13	9	22	48	32	80	
7.767	7.584	15.351	121	82	203	18	15	33	139	97	236	
3.047	3.002	6.049	78	58	136	7	5	12	85	63	148	2
6.440	6.352	12.792	156	114	270	30	24	54	186	138	324	3
7.494	7.155	14.649	155	107	262	14	19	33	169	126	295	4
605	626	1.231	16	8	24	12	15	27	28	23	51	
363	315	678	9	9	18	1	5	6	10	14	24	
8.462	8.096	16.558	180	124	304	27	39	66	207	163	370	
12.439	11.810	24.249	214	135	349	18	15	33	232	150	382	5
283	264	547	10	5	15	7	6	13	17	11	28	
12.722	12.074	24.796	224	140	364	25	21	46	249	161	410	
38.438	37.108	75.546	759	518	1.277	107	104	211	866	622	1.488	
3.794	3.587	7.381	47	17	64	6	4	10	53	21	74	1
1.790	1.682	3.472	48	15	63	4	4	8	52	19	71	2
1.559	1.575	3.134	50	32	82	7	9	16	57	41	98	3
2.331	2.197	4.528	63	47	110	7	4	11	70	51	121	4
1.622	1.476	3.098	11	5	16	1	3	4	12	8	20	5
2.344	2.242	4.586	58	29	87	10	6	16	68	35	103	6
4.741	4.478	9.219	26	13	39	1	5	6	27	18	45	7
2.041	1.835	3.876	20	16	36	1	4	5	21	20	41	8
3.713	3.707	7.420	39	21	60	4	4	8	43	25	68	9
624	558	1.182	2	—	2	2	—	2	4	—	4	
4.337	4.265	8.602	41	21	62	6	4	10	47	25	72	
3.319	3.124	6.443	54	59	113	6	6	12	60	65	125	10
209	217	426	5	3	8	1	1	2	6	4	10	
3.528	3.341	6.869	59	62	121	7	7	14	66	69	135	
2.323	2.159	4.482	64	35	99	5	2	7	69	37	106	11
2.558	2.435	4.993	51	41	92	4	3	7	55	44	99	12
4.384	4.124	8.508	26	29	55	3	5	8	29	34	63	13
3.034	2.894	5.928	15	26	41	3	7	10	18	33	51	14
2.174	2.010	4.184	37	33	70	9	6	15	46	39	85	15
42.560	40.300	82.860	616	421	1.037	74	73	147	690	494	1.184	
314.290	299.623	613.913	6.587	4.853	11.440	940	813	1.753	7.527	5.666	13.193	
650	606	1.256	18	14	32	—	—	—	18	14	32	
4.320	4.071	8.391	118	101	219	7	9	16	125	110	235	1
4.402	4.096	8.498	22	19	41	3	3	6	25	22	47	2
4.603	4.363	8.966	63	50	113	4	1	5	67	51	118	3
4.097	3.959	8.056	49	40	89	8	2	10	57	42	99	4
7.196	6.773	13.969	87	82	169	6	8	14	93	90	183	5
5.029	4.760	9.789	90	83	173	11	4	15	101	87	188	6
4.553	4.186	8.739	36	26	62	—	4	4	36	30	66	7
316	309	625	9	5	14	3	5	8	12	10	22	
4.869	4.495	9.364	45	31	76	3	9	12	48	40	88	
9.132	8.730	17.862	145	117	262	14	5	19	159	122	281	8
651	601	1.252	22	13	35	15	20	35	37	33	70	
9.783	9.331	19.114	167	130	297	29	25	54	196	155	351	
44.299	41.848	86.147	641	536	1.177	71	61	132	712	597	1.309	
359.239	342.077	701.316	7.246	5.403	12.649	1.011	874	1.885	8.257	6.277	14.534	

Folyó szám Laufende Zahl	Országgrész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Összesen született Summe der neugeborenen			Élve született —					
		fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	törvényes ágyból eheliche			nem törvényes ágyból uneheliche		
					fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen
I. Magyarország. — Ungarn.										
a) Duna bal partja.										
1	Árva vármegye	1.748	1.705	3.453	1.662	1.604	3.266	56	73	129
2	Bars »	3.344	3.155	6.499	3.088	2.886	5.974	188	222	410
3	Esztergom vármegye	1.791	1.786	3.577	1.607	1.604	3.211	146	141	287
4	Hont vármegye	1.868	1.841	3.709	1.713	1.676	3.389	111	131	242
	Selmecz- és Béalábánya, sz. k. v.	286	284	570	257	255	512	16	21	37
	együtt	2.154	2.125	4.279	1.970	1.931	3.901	127	152	279
5	Liptó vármegye	1.742	1.765	3.507	1.597	1.627	3.224	87	90	177
6	Nógrád »	4.511	4.355	8.866	4.083	3.975	8.058	316	307	623
7	Nyitra »	9.549	9.090	18.639	8.719	8.363	17.082	601	541	1.142
8	Pozsony »	5.970	5.622	11.592	5.458	5.152	10.610	373	363	736
	Pozsony, sz. k. v.	1.043	994	2.037	739	697	1.436	226	251	477
	együtt	7.013	6.616	13.629	6.197	5.849	12.046	599	614	1.213
9	Trencsén vármegye	6.441	6.049	12.490	5.745	5.466	11.211	607	497	1.104
10	Turóc »	1.068	1.143	2.211	945	1.014	1.959	79	94	173
11	Zólyom »	2.459	2.393	4.852	2.206	2.171	4.377	156	152	308
	Összesen	41.820	40.182	82.002	37.819	36.490	74.309	2.962	2.883	5.845
b) Duna jobb partja.										
1	Baranya vármegye	5.145	4.858	10.003	4.694	4.373	9.067	360	391	751
	Pécs, sz. k. v.	600	530	1.130	467	437	904	108	78	186
	együtt	5.745	5.388	11.133	5.161	4.810	9.971	468	469	937
2	Fejér vármegye	4.153	4.058	8.211	3.811	3.764	7.575	249	209	458
	Székes-Fejérvár, sz. k. v.	517	499	1.016	455	442	897	41	39	80
	együtt	4.670	4.557	9.227	4.266	4.206	8.472	290	248	538
3	Győr vármegye	2.188	2.068	4.256	2.019	1.937	3.956	107	95	202
	Győr, sz. k. v.	396	409	805	332	342	674	62	64	126
	együtt	2.584	2.477	5.061	2.351	2.279	4.630	169	159	328
4	Komárom vármegye	3.474	3.334	6.808	3.195	3.072	6.267	175	180	355
	Komárom, sz. k. v.	260	222	482	215	184	399	31	25	56
	együtt	3.734	3.556	7.290	3.410	3.256	6.666	206	205	411
5	Moson vármegye	1.928	1.706	3.634	1.692	1.533	3.225	186	143	329
6	Somogy »	6.617	6.154	12.771	6.041	5.608	11.649	389	409	798
7	Sopron »	4.909	4.708	9.617	4.474	4.296	8.770	346	342	688
	Sopron, sz. k. v.	507	458	965	450	389	839	44	62	106
	együtt	5.416	5.166	10.582	4.924	4.685	9.609	390	404	794
8	Tolna vármegye	4.878	4.496	9.374	4.521	4.183	8.704	228	223	451
9	Vas »	7.960	7.376	15.336	7.036	6.538	13.574	761	713	1.474
10	Veszprém »	4.429	4.099	8.528	4.055	3.760	7.815	239	246	485
11	Zala »	8.722	8.171	16.893	7.729	7.242	14.971	733	722	1.455
	Összesen	56.683	53.146	109.829	51.186	48.100	99.286	4.059	3.941	8.000
c) Duna-Tisza köze.										
1	Bács-Bodrog vármegye	13.721	12.791	26.512	12.648	11.825	24.473	739	722	1.461
	Baja, thj. felr. v.	323	325	648	285	290	575	38	34	72
	Szabadka, sz. k. v.	1.598	1.558	3.156	1.441	1.431	2.872	111	102	213
	Ujvidék, sz. k. v.	504	522	1.026	429	455	884	45	46	91
	Zombor, sz. k. v.	486	436	922	426	367	793	38	45	83
	együtt	16.632	15.632	32.264	15.229	14.368	29.597	971	949	1.920
2	Csongrád vármegye	3.055	2.851	5.906	2.864	2.670	5.534	125	120	245
	Hódmező-Vásárhely, thj. felr. v.	1.074	979	2.053	941	865	1.806	53	61	114
	Szeged, sz. k. v.	2.011	1.783	3.794	1.770	1.604	3.374	174	133	307
	együtt	6.140	5.613	11.753	5.575	5.139	10.714	352	314	666
3	Heves vármegye	5.927	5.760	11.687	5.430	5.300	10.730	351	337	688
4	Jász-N.-K.-Szolnok vármegye	7.507	7.049	14.556	6.802	6.400	13.202	437	438	875
5	Pest-P.-S.-Kis-Kun vármegye	16.484	15.631	32.115	14.748	14.015	28.763	1.199	1.202	2.401
	Budapest, fő- és székvaros	10.017	9.435	19.452	6.817	6.459	13.276	2.685	2.566	5.251
	Kecskemét, thj. felr. v.	1.144	1.108	2.252	1.016	988	2.004	92	80	172
	együtt	27.645	26.174	53.819	22.581	21.462	44.043	3.976	3.848	7.824
	Összesen	63.851	60.228	124.079	55.617	52.669	108.286	6.087	5.886	11.973
d) Tisza jobb partja.										
1	Abauj-Torna vármegye	3.178	2.971	6.149	2.802	2.644	5.446	324	299	623
	Kassa, sz. k. v.	605	601	1.206	465	448	913	113	132	245
	együtt	3.783	3.572	7.355	3.267	3.092	6.359	437	431	868
2	Bereg vármegye	4.809	4.390	9.199	4.270	3.885	8.155	478	452	930
3	Borsod »	4.763	4.696	9.459	4.183	4.110	8.293	440	485	925
4	Gömör »	3.533	3.287	6.820	3.170	2.933	6.123	248	271	519
5	Sáros »	3.933	3.641	7.574	3.501	3.273	6.774	365	330	695
6	Szepes »	3.644	3.522	7.166	3.271	3.162	6.433	294	299	593
7	Ung »	3.433	3.243	6.676	3.148	2.966	6.114	264	263	527
8	Zemplén »	7.255	6.987	14.242	6.427	6.201	12.628	758	725	1.483
	Összesen	35.153	33.338	68.491	31.237	29.642	60.879	3.284	3.256	6.540

b) Im Jahre 1891.

Lebend geborene			Halvaszületett — Todt geborene									Folyó szám Laufende Zahl
összesen insgesammt			törvényes ágyból eheliche			nem törvényes ágyból uneheliche			összesen insgesammt			
fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	
1.718	1.677	3.395	29	24	53	1	4	5	30	28	58	1
3.276	3.108	6.384	66	42	108	2	5	7	68	47	115	2
1.753	1.745	3.498	34	38	72	4	3	7	38	41	79	3
1.824	1.807	3.631	39	33	72	5	1	6	44	34	78	4
273	276	549	10	8	18	3	—	3	13	8	21	
2.097	2.083	4.180	49	41	90	8	1	9	57	42	99	
1.684	1.717	3.401	54	41	95	4	7	11	58	48	106	5
4.399	4.282	8.681	98	64	162	14	9	23	112	73	185	6
9.320	8.904	18.224	217	170	387	12	16	28	229	186	415	7
5.831	5.515	11.346	128	99	227	11	8	19	139	107	246	8
965	948	1.913	55	33	88	23	13	36	78	46	124	
6.796	6.463	13.259	188	132	315	34	21	55	217	153	370	
6.352	5.963	12.315	82	77	159	7	9	16	89	86	175	9
1.024	1.108	2.132	43	32	75	1	3	4	44	35	79	10
2.362	2.323	4.685	93	60	153	4	10	14	97	70	167	11
40.781	39.373	80.154	948	721	1.669	91	88	179	1.039	809	1.848	
5.054	4.764	9.818	77	81	158	14	13	27	91	94	185	1
575	515	1.090	22	13	35	3	2	5	25	15	40	
5.629	5.279	10.908	99	94	193	17	15	32	116	109	225	
4.060	3.973	8.033	88	81	169	5	4	9	93	85	178	2
496	481	977	19	13	32	2	5	7	21	18	39	
4.556	4.454	9.010	107	94	201	7	9	16	114	103	217	
2.126	2.032	4.158	59	35	94	3	1	4	62	36	98	3
394	406	800	2	3	5	—	—	—	2	3	5	
2.520	2.438	4.958	61	38	99	3	1	4	64	39	103	
3.370	3.252	6.622	97	73	170	7	9	16	104	82	186	4
246	209	455	10	12	22	4	1	5	14	13	27	
3.616	3.461	7.077	107	85	192	11	10	21	118	95	213	
1.878	1.676	3.554	47	26	73	3	4	7	50	30	80	5
6.430	6.017	12.447	171	122	293	16	15	31	187	137	324	6
4.820	4.638	9.458	83	60	143	6	10	16	89	70	159	7
494	451	945	12	5	17	1	2	3	13	7	20	
5.314	5.089	10.403	95	65	160	7	12	19	102	77	179	
4.749	4.406	9.155	112	82	194	17	8	25	129	90	219	8
7.797	7.251	15.048	145	100	245	18	25	43	163	125	288	9
4.294	4.006	8.300	126	85	211	9	8	17	135	93	228	10
8.462	7.964	16.426	226	173	399	34	34	68	260	207	467	11
55.245	52.041	107.286	1.296	964	2.260	142	141	283	1.438	1.105	2.543	
13.387	12.547	25.934	301	220	521	33	24	57	334	244	578	1
323	324	647	—	1	1	—	—	—	—	1	1	
1.552	1.533	3.085	38	22	60	8	3	11	46	25	71	
474	501	975	25	14	39	5	7	12	30	21	51	
464	412	876	19	21	40	3	3	6	22	24	46	
16.200	15.317	31.517	388	278	661	49	37	86	432	315	747	
2.989	2.790	5.779	59	56	115	7	5	12	66	61	127	2
994	926	1.920	76	50	126	4	3	7	80	53	133	
1.944	1.737	3.681	62	44	106	5	2	7	67	46	113	
5.927	5.453	11.380	197	150	347	16	10	26	213	160	373	
5.781	5.637	11.418	133	113	246	13	10	23	146	123	269	3
7.239	6.838	14.077	234	182	416	34	29	63	268	211	479	4
15.947	15.217	31.164	484	367	851	53	47	100	537	414	951	5
9.502	9.025	18.527	308	261	569	207	149	356	515	410	925	
1.108	1.068	2.176	31	33	64	5	7	12	36	40	76	
26.557	25.310	51.867	823	661	1.484	265	203	468	1.088	864	1.952	
61.704	58.555	120.259	1.770	1.384	3.154	377	289	666	2.147	1.673	3.820	
3.126	2.943	6.069	45	22	67	7	6	13	52	28	80	1
578	580	1.158	19	12	31	8	9	17	27	21	48	
3.704	3.523	7.227	64	34	98	15	15	30	79	49	128	
4.748	4.337	9.085	55	45	100	6	8	14	61	53	114	2
4.623	4.595	9.218	127	89	216	13	12	25	140	101	241	3
3.418	3.224	6.642	105	54	159	10	9	19	115	63	178	4
3.866	3.603	7.469	58	32	90	9	6	15	67	38	105	5
3.565	3.461	7.026	70	57	127	9	4	13	79	61	140	6
3.412	3.229	6.641	17	13	30	4	1	5	21	14	35	7
7.185	6.926	14.111	63	55	118	7	6	13	70	61	131	8
34.521	32.898	67.419	559	379	938	73	61	134	632	440	1.072	

Folyó szám Laufende Zahl	Ország rész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Összesen született Summe der neugeborenen			Élve született —					
		fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	törvényes ágyból eheliche			nem törvényes ágyból uneheliche		
					fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen
e) Tisza bal partja.										
1	Békés vármegye	6.084	5.646	11.730	5.649	5.256	10.905	270	259	529
2	Bihar	12.191	11.390	23.581	10.787	10.023	20.810	1.135	1.159	2.294
	Nagy-Várad, thj. felr. v.	779	700	1.479	591	523	1.114	181	168	349
	együtt	12.970	12.090	25.060	11.378	10.546	21.924	1.316	1.327	2.643
3	Hajdú vármegye	3.393	3.195	6.588	3.017	2.877	5.894	243	202	445
	Debreczen, sz. k. v.	1.208	1.151	2.359	940	908	1.848	175	171	346
	együtt	4.601	4.346	8.947	3.957	3.785	7.742	418	373	791
4	Máramaros vármegye	7.073	6.483	13.556	6.030	5.578	11.608	988	860	1.848
5	Szabolcs	7.324	6.926	14.250	6.526	6.206	12.732	656	626	1.282
6	Szatmár	7.656	7.210	14.866	6.997	6.586	13.583	532	544	1.076
	Szatmár-Németi, sz. k. v.	439	417	856	355	336	691	56	54	110
	együtt	8.095	7.627	15.722	7.352	6.922	14.274	588	598	1.186
7	Szilágy vármegye	4.649	4.384	9.033	4.211	3.983	8.194	376	359	735
8	Ugocsa	1.919	1.833	3.752	1.789	1.684	3.473	115	137	252
	Összesen	52.715	49.335	102.050	46.892	43.960	90.852	4.727	4.539	9.266
f) Tisza-Maros szöge.										
1	Arad vármegye	7.544	7.431	14.975	6.742	6.650	13.392	717	721	1.438
	Arad, sz. k. v.	755	754	1.509	585	587	1.172	132	128	260
	együtt	8.299	8.185	16.484	7.327	7.237	14.564	849	849	1.698
2	Csanád vármegye	3.419	3.154	6.573	3.109	2.894	6.003	211	208	419
3	Krassó-Szörény vármegye	7.360	7.101	14.461	6.215	5.960	12.175	951	1.028	1.979
4	Temes vármegye	8.247	7.939	16.186	7.133	6.861	13.994	938	935	1.873
	Temesvár, sz. k. v.	657	625	1.282	487	461	948	141	139	280
	Versecz, thj. felr. v.	378	354	732	347	318	665	20	27	47
	együtt	9.282	8.918	18.200	7.967	7.640	15.607	1.099	1.101	2.200
5	Torontál vármegye	13.315	12.886	26.201	11.969	11.611	23.580	1.117	1.082	2.199
	Pancsova, thj. felr. v.	342	303	645	289	254	543	36	35	71
	együtt	13.657	13.189	26.846	12.258	11.865	24.123	1.153	1.117	2.270
	Összesen	42.017	40.547	82.564	36.876	35.596	72.472	4.263	4.303	8.566
g) Erdély.										
1	Alsó-Fehér vármegye	4.247	4.050	8.297	3.884	3.706	7.590	309	316	625
2	B.-Naszód	1.925	1.838	3.763	1.765	1.672	3.437	126	147	273
3	Brassó	1.717	1.700	3.417	1.536	1.549	3.085	130	109	239
4	Csik	2.627	2.499	5.126	2.355	2.260	4.615	207	193	400
5	Fogaras	1.750	1.627	3.377	1.616	1.515	3.131	121	102	223
6	Háromszék	2.695	2.548	5.243	2.340	2.203	4.543	282	287	569
7	Hunyad	5.269	4.871	10.140	4.802	4.443	9.245	435	409	844
8	Kis-Küküllő	2.289	2.073	4.362	2.050	1.874	3.924	224	182	406
9	Kolozs	4.309	3.973	8.282	3.944	3.645	7.589	322	308	630
	Kolozsvár, sz. k. v.	678	626	1.304	520	495	1.015	153	127	280
	együtt	4.987	4.599	9.586	4.464	4.140	8.604	475	435	910
10	Maros-Torda vármegye	3.724	3.466	7.190	3.365	3.104	6.469	281	294	575
	Maros-Vásárhely, sz. k. v.	217	210	427	178	184	362	36	26	62
	együtt	3.941	3.676	7.617	3.543	3.288	6.831	317	320	637
11	Nagy-Küküllő vármegye	2.570	2.354	4.924	2.271	2.113	4.384	226	176	402
12	Szeben	2.862	2.612	5.474	2.625	2.390	5.015	176	157	333
13	Szolnok-Doboka	4.601	4.269	8.870	4.292	3.978	8.270	276	273	549
14	Torda-Aranyos	3.481	3.172	6.653	3.163	2.873	6.036	286	274	560
15	Udvarhely	2.382	2.167	4.549	2.071	1.882	3.953	256	249	505
	Összesen	47.343	44.055	91.398	42.777	39.886	82.663	3.846	3.629	7.475
	Magyarország összesen <i>Ungarn zusammen</i>	339.582	320.831	660.413	302.404	286.343	588.747	29.228	28.437	57.665
	II. Fiume város és kerülete <i>Fiume Stadt und Gebiet</i>	743	690	1.433	611	590	1.201	103	85	188
	III. Horvát-Szlavonország. <i>Kroatien-Slavonien.</i>									
1	Belovár-Kőrös vármegye	4.830	4.569	9.399	4.464	4.279	8.743	222	206	428
2	Lika-Krbava	4.810	4.613	9.423	4.534	4.338	8.872	240	254	494
3	Modrus-Fiume	5.291	4.950	10.241	5.036	4.707	9.743	181	186	367
4	Pozsega	4.738	4.447	9.185	4.373	4.112	8.485	278	277	555
5	Szerém	7.908	7.485	15.393	7.374	6.949	14.323	433	425	858
6	Varasd	5.776	5.526	11.302	5.377	5.143	10.520	289	295	584
7	Verőcze	4.913	4.668	9.581	4.486	4.250	8.736	391	380	771
	Eszék, sz. k. v.	321	350	671	263	284	547	44	54	98
	együtt	5.234	5.018	10.252	4.749	4.534	9.283	435	434	869
8	Zágráb vármegye	9.834	9.344	19.178	9.184	8.786	17.970	477	455	932
	Zágráb, sz. k. v.	718	712	1.430	436	453	889	256	230	486
	együtt	10.552	10.056	20.608	9.620	9.239	18.859	733	685	1.418
	Horvát-Szlavonország összesen <i>Kroatien-Slavonien zusammen</i>	49.139	46.664	95.803	45.527	43.301	88.828	2.811	2.762	5.573
	A Szt.-István korona országai együtt <i>Die Länder der h. Stefanskrona zusammen</i>	389.464	368.185	757.649	348.542	330.234	678.776	32.142	31.234	63.426

b) Im Jahre 1891.

Lebend geborene			Hálva született - Todt geborene									Folyó szám Laufende Zahl
összesen insgesamt			törvényes ágyból eheliche			nem törvényes ágyból uneheliche			összesen insgesamt			
fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	
5.919	5.515	11.434	151	120	271	14	11	25	165	131	296	1
11.922	11.182	23.104	242	180	422	27	28	55	269	208	477	2
772	691	1.463	5	4	9	2	5	7	7	9	16	
12.694	11.873	24.567	247	184	431	29	33	62	276	217	493	
3.260	3.079	6.339	127	99	226	6	17	23	133	116	249	3
1.115	1.079	2.194	70	53	123	23	19	42	93	72	165	
4.375	4.158	8.533	197	152	349	29	36	65	226	188	414	
7.018	6.438	13.456	41	36	77	14	9	23	55	45	100	4
7.182	6.832	14.014	127	86	213	15	8	23	142	94	236	5
7.529	7.130	14.659	114	71	185	13	9	22	127	80	207	6
411	390	801	20	27	47	8	—	8	28	27	55	
7.940	7.520	15.460	134	98	232	21	9	30	155	107	262	
4.587	4.342	8.929	55	37	92	7	5	12	62	42	104	7
1.904	1.821	3.725	14	10	24	1	2	3	15	12	27	8
51.619	48.499	100.118	966	723	1.689	130	113	243	1.096	836	1.932	
7.459	7.371	14.830	71	48	119	14	12	26	85	60	145	1
717	715	1.432	30	25	55	8	14	22	38	39	77	
8.176	8.086	16.262	101	73	174	22	26	48	123	99	222	
3.320	3.102	6.422	89	47	136	10	5	15	99	52	151	2
7.166	6.988	14.154	167	98	265	27	15	42	194	113	307	3
8.071	7.796	15.867	155	115	270	21	28	49	176	143	319	4
628	600	1.228	22	19	41	7	6	13	29	25	54	
367	345	712	11	8	19	—	1	1	11	9	20	
9.066	8.741	17.807	188	142	330	28	35	63	216	177	393	
13.086	12.693	25.779	205	172	377	24	21	45	229	193	422	5
325	289	614	12	8	20	5	6	11	17	14	31	
13.411	12.982	26.393	217	180	397	29	27	56	246	207	453	
41.139	39.899	81.038	762	540	1.302	116	108	224	878	648	1.526	
4.193	4.022	8.215	50	24	74	4	4	8	54	28	82	1
1.891	1.819	3.710	31	18	49	3	1	4	34	19	53	2
1.666	1.658	3.324	44	36	80	7	6	13	51	42	93	3
2.562	2.453	5.015	60	41	101	5	5	10	65	46	111	4
1.737	1.617	3.354	13	10	23	—	—	—	13	10	23	5
2.622	2.490	5.112	59	45	104	14	13	27	73	58	131	6
5.237	4.852	10.089	24	15	39	8	4	12	32	19	51	7
2.274	2.056	4.330	12	14	26	3	3	6	15	17	32	8
4.266	3.953	8.219	37	15	52	6	5	11	43	20	63	9
673	622	1.295	4	2	6	1	2	3	5	4	9	
4.939	4.575	9.514	41	17	58	7	7	14	48	24	72	
3.646	3.398	7.044	72	64	136	6	4	10	78	68	146	10
214	210	424	3	—	3	—	—	—	3	—	3	
3.860	3.608	7.468	75	64	139	6	4	10	81	68	149	
2.497	2.289	4.786	67	58	125	6	7	13	73	65	138	11
2.801	2.547	5.348	54	57	111	7	8	15	61	65	126	12
4.568	4.251	8.819	32	17	49	1	1	2	33	18	51	13
3.449	3.147	6.596	29	19	48	3	6	9	32	25	57	14
2.327	2.131	4.458	42	30	72	13	6	19	55	36	91	15
46.623	43.515	90.138	633	465	1.098	87	75	162	720	540	1.260	
331.632	314.789	646.412	6.934	5.176	12.110	1.016	875	1.891	7.950	6.051	14.001	
714	675	1.389	29	15	44	—	—	—	29	15	44	
4.686	4.485	9.171	133	77	210	11	7	18	144	84	228	1
4.774	4.592	9.366	35	20	55	1	1	2	36	21	57	2
5.217	4.893	10.110	69	51	120	5	6	11	74	57	131	3
4.651	4.389	9.040	79	53	132	8	5	13	87	58	145	4
7.807	7.374	15.181	91	104	195	10	7	17	101	111	212	5
5.666	5.438	11.104	96	80	176	14	8	22	110	88	198	6
4.877	4.630	9.507	32	33	65	4	5	9	36	38	74	7
307	338	645	9	10	19	5	2	7	14	12	26	
5.184	4.968	10.152	41	43	84	9	7	16	50	50	100	
9.661	9.241	18.902	153	94	247	20	9	29	173	103	276	8
692	683	1.375	13	13	26	13	16	29	26	29	55	
10.353	9.924	20.277	166	107	273	33	25	58	199	132	331	
48.338	46.063	94.401	710	535	1.245	91	66	157	801	601	1.402	
380.684	361.518	742.202	7.673	5.726	13.399	1.107	941	2.048	8.780	6.667	15.447	

6. Az összes szülöttek hónapok szerint, 1890-ben.

Folyó szám Laufende Zahl	Országrészt, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Születések hónapok szerint — Geburten nach Monaten											
		Január im Jänner		Február im Feber		Márczius im März		Április im April		Május im Mai		Junius im Juni	
		h a v á b a n s z ü l e t e t t — w u r d e n g e b o r e n											
		fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen
I. Magyarország. — Ungarn.													
a) Duna bal partja.													
1	Árva vármegye	155	123	102	127	150	135	138	145	135	150	143	138
2	Bars »	279	281	277	260	280	272	248	255	308	251	256	246
3	Esztergom vármegye	165	140	150	137	146	157	134	111	139	152	154	126
4	Hont vármegye	158	165	174	161	166	174	168	147	152	134	144	140
	Selmez- és Bélabánya, sz. k. v.	25	29	30	19	33	25	19	22	23	22	22	20
	együtt	183	194	204	180	199	199	187	169	175	156	166	160
5	Liptó vármegye	138	145	130	118	114	137	145	128	132	159	112	106
6	Nógrád »	428	402	368	356	441	445	340	361	353	361	357	289
7	Nyitra »	863	812	755	718	790	778	752	678	804	809	686	655
8	Pozsony »	542	472	472	472	546	519	457	469	478	480	453	434
	Pozsony, sz. k. v.	80	85	69	71	75	96	73	52	92	57	78	78
	együtt	622	557	541	543	621	615	530	521	570	537	531	512
9	Trencsén vármegye	553	531	481	484	534	517	525	482	597	532	445	392
10	Turóc »	102	94	94	84	110	88	98	85	101	97	80	85
11	Zólyom »	232	254	179	178	218	193	229	220	219	195	168	167
	Összesen	3.720	3.533	3.281	3.185	3.603	3.536	3.326	3.155	3.533	3.399	3.098	2.876
b) Duna jobb partja.													
1	Baranya vármegye	497	489	427	453	447	466	429	366	364	368	353	336
	Pécs, sz. k. v.	63	40	48	27	51	41	47	36	37	42	37	44
	együtt	560	529	475	480	498	507	476	402	401	410	390	380
2	Fejér vármegye	412	369	336	354	390	364	338	338	378	301	302	295
	Székes-Fejérvár, sz. k. v.	36	47	29	40	52	49	33	32	46	40	46	24
	együtt	448	416	365	394	442	413	371	370	424	341	348	319
3	Győr vármegye	212	190	194	172	192	182	179	168	177	174	150	129
	Győr, sz. k. v.	42	29	33	34	33	42	29	42	34	24	19	31
	együtt	254	219	227	206	225	224	208	210	211	198	169	160
4	Komárom vármegye	351	317	307	276	331	282	318	261	296	264	270	226
	Komárom, sz. k. v.	22	23	17	18	20	26	17	21	21	25	17	15
	együtt	373	340	324	294	351	308	335	282	317	289	287	241
5	Moson vármegye	171	148	159	125	163	158	144	135	170	155	142	152
6	Somogy »	568	572	498	529	531	562	592	490	498	507	465	435
7	Sopron »	456	425	395	367	450	440	414	332	419	361	356	327
	Sopron, sz. k. v.	42	41	43	22	33	33	33	46	39	32	34	25
	együtt	498	466	438	389	483	473	447	428	458	393	390	352
8	Tolna vármegye	475	416	421	356	434	396	345	356	372	344	347	327
9	Vas »	720	662	602	578	643	575	593	551	646	576	561	521
10	Veszprém »	421	405	413	337	390	374	331	318	364	339	372	314
11	Zala »	806	765	702	720	743	734	698	649	679	614	634	588
	Összesen	5.294	4.938	4.624	4.408	4.903	4.724	4.540	4.191	4.540	4.166	4.105	3.789
c) Duna-Tisza köze.													
1	Bács-Bodrog vármegye	1.232	1.182	1.135	1.107	1.176	1.212	1.093	987	969	985	945	902
	Baja, thj. felr. v.	25	26	30	25	36	32	27	21	26	26	19	16
	Szabadka, sz. k. v.	149	138	151	133	144	136	149	121	151	121	120	112
	Ujvidék, sz. k. v.	47	38	43	47	33	55	29	40	40	30	33	35
	Zombor, sz. k. v.	37	32	38	33	38	47	31	32	37	31	41	37
	együtt	1.490	1.416	1.397	1.345	1.427	1.482	1.329	1.201	1.223	1.193	1.158	1.102
2	Csongrád vármegye	249	228	247	235	263	260	228	211	256	209	234	212
	Hódmező-Vásárhely, thj. felr. v.	111	98	83	81	80	84	82	89	70	82	73	65
	Szeged, sz. k. v.	189	153	157	154	174	169	144	142	157	149	125	122
	együtt	549	479	487	470	517	513	454	442	483	440	432	399
3	Heves vármegye	533	489	534	486	576	475	496	500	491	456	432	405
4	Jász-N.-K.-Szolnok vármegye	682	653	602	591	612	641	567	519	637	645	550	542
5	Pest-P.-S.-Kis-Kun vármegye	1.515	1.309	1.277	1.249	1.435	1.294	1.311	1.257	1.356	1.227	1.280	1.165
	Budapest, fő- és székváros	718	772	744	703	884	816	742	694	820	772	775	720
	Kecskemét, thj. felr. v.	111	93	104	94	118	87	78	95	110	121	86	80
	együtt	2.344	2.174	2.125	2.046	2.437	2.197	2.131	2.046	2.286	2.120	2.141	1.965
	Összesen	5.598	5.211	5.145	4.938	5.569	5.308	4.977	4.708	5.120	4.854	4.713	4.413
d) Tisza jobb partja.													
1	Abauj-Torna vármegye	342	294	297	260	304	290	277	246	257	268	243	219
	Kassa, sz. k. v.	53	40	46	61	58	65	50	53	50	57	51	51
	együtt	395	334	343	321	362	355	327	299	307	325	294	270
2	Bereg vármegye	439	412	405	402	421	363	376	361	322	327	380	330
3	Borsod »	433	420	404	371	452	412	387	360	372	354	352	357
4	Gömör »	325	300	296	322	316	335	282	295	298	283	252	231
5	Sáros »	393	368	353	323	345	307	284	294	296	292	317	273
6	Szepes »	394	349	309	281	309	293	271	282	281	265	278	258
7	Ung »	316	338	300	320	297	260	242	250	217	249	231	222
8	Zemplén »	746	669	676	618	589	620	578	518	599	544	534	482
	Összesen	3.441	3.190	3.086	2.958	3.091	2.945	2.747	2.659	2.692	2.639	2.638	2.423

Die sämtlichen Neugeborenen nach Monaten, im Jahre 1890.

Születések hónapok szerint — Geburten nach Monaten												Összesen — Zusammen			Folyó szám Laufende Zahl
Julius im Juli		Augustus im August		Szeptember im September		Október im October		November im November		Deczember im Dezember		fiú Knaben	leány Mädchen	együtt Summe	
h a v á b a n s z ü l e t e t t — w u r d e n g e b o r e n															
fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt Summe	
160	135	156	154	144	158	144	148	157	135	157	161	1.741	1.709	3.450	1
244	214	281	246	261	252	254	233	199	190	254	213	3.141	2.913	6.054	2
129	154	172	137	139	147	118	120	121	120	137	142	1.704	1.643	3.347	3
178	133	147	157	167	160	139	159	148	98	159	133	1.900	1.761	3.661	4
19	25	20	25	20	21	19	23	17	18	33	22	280	271	551	5
197	158	167	182	187	181	153	182	165	116	192	155	2.180	2.032	4.212	6
129	132	147	168	152	158	126	137	156	151	135	143	1.616	1.682	3.298	7
400	349	367	384	385	384	368	298	298	294	345	310	4.450	4.233	8.683	8
691	698	806	721	814	685	680	612	707	617	760	704	9.108	8.487	17.595	9
443	436	542	446	459	440	413	404	426	414	458	446	5.689	5.432	11.121	10
90	76	77	73	63	50	63	64	67	66	78	85	905	853	1.758	11
533	512	619	519	522	490	476	468	493	480	536	531	6.594	6.285	12.879	1
425	414	478	471	490	450	476	461	503	511	582	519	6.089	5.764	11.853	2
89	61	86	88	82	81	68	66	72	80	103	88	1.085	997	2.082	3
164	142	180	200	199	192	172	160	168	148	167	167	2.295	2.216	4.511	4
3.161	2.969	3.459	3.270	3.375	3.178	3.040	2.885	3.039	2.842	3.368	3.133	40.093	37.961	77.964	5
395	381	480	449	420	421	359	384	337	331	415	420	4.923	4.864	9.787	6
47	43	44	46	39	58	37	40	43	38	35	44	528	499	1.027	7
442	424	524	495	459	479	396	424	380	369	450	464	5.451	5.363	10.814	8
316	339	387	352	349	334	274	265	280	245	330	321	4.092	3.877	7.969	9
46	36	44	38	40	39	46	41	39	42	39	36	496	464	960	10
362	375	431	390	389	373	320	306	319	287	369	357	4.588	4.341	8.929	11
170	156	189	194	171	151	133	151	144	137	169	170	2.080	1.974	4.054	1
29	32	33	21	27	27	24	20	28	25	32	31	363	358	721	2
199	188	222	215	198	178	157	171	172	162	201	201	2.443	2.332	4.775	3
270	253	260	255	259	273	226	199	246	213	251	216	3.385	3.035	6.420	4
15	22	14	16	19	17	9	10	18	11	18	8	207	212	419	5
285	275	274	271	278	290	235	209	264	224	269	224	3.592	3.247	6.839	6
153	158	161	126	133	145	121	106	119	152	147	143	1.783	1.703	3.486	7
546	473	532	540	582	508	520	498	513	436	490	499	6.335	6.049	12.384	8
402	356	425	405	348	377	333	318	393	326	389	343	4.780	4.427	9.207	9
42	35	34	39	28	26	28	32	25	40	34	24	415	395	810	10
444	391	459	444	376	403	361	350	418	366	423	367	5.195	4.822	10.017	11
389	344	414	385	420	381	401	391	338	339	349	345	4.705	4.380	9.085	1
643	644	693	666	680	614	617	541	556	512	631	595	7.585	7.035	14.620	2
343	331	414	342	369	330	296	276	313	299	331	350	4.357	4.015	8.372	3
648	643	774	725	658	653	601	586	593	555	652	672	8.188	7.904	16.092	4
4.454	4.246	4.898	4.599	4.542	4.354	4.025	3.858	3.985	3.701	4.312	4.217	54.222	51.191	105.413	5
1.122	1.080	1.237	1.182	1.076	1.056	1.030	974	990	936	1.139	1.068	13.144	12.671	25.815	6
22	21	47	24	31	28	26	30	33	24	20	33	342	306	648	7
128	113	132	113	149	139	121	121	112	129	122	115	1.628	1.491	3.119	8
59	31	48	43	52	31	37	33	42	36	57	41	520	460	980	9
40	33	37	38	36	47	34	24	40	27	41	28	450	409	859	10
1.371	1.278	1.501	1.400	1.344	1.301	1.248	1.182	1.217	1.152	1.379	1.285	16.084	15.337	31.421	11
228	228	239	272	253	202	221	200	200	178	255	232	2.873	2.667	5.540	1
81	89	83	74	98	88	83	93	59	76	74	83	977	1.002	1.979	2
141	135	167	166	145	154	145	140	144	138	150	123	1.838	1.745	3.583	3
450	452	489	512	496	444	449	433	403	392	479	438	5.688	5.414	11.102	4
530	484	488	478	524	481	424	461	387	352	432	427	5.847	5.494	11.341	5
621	544	707	584	640	586	584	515	572	501	593	532	7.367	6.853	14.220	6
1.358	1.213	1.479	1.301	1.341	1.359	1.187	1.141	1.173	1.120	1.270	1.149	15.982	14.784	30.766	7
759	739	781	750	656	624	650	619	757	653	796	795	9.082	8.657	17.739	8
107	103	77	84	79	74	88	72	65	75	76	81	1.099	1.059	2.158	9
2.224	2.055	2.337	2.135	2.076	2.057	1.925	1.832	1.995	1.848	2.142	2.025	26.163	24.500	50.663	10
5.196	4.813	5.522	5.109	5.080	4.869	4.630	4.423	4.574	4.245	5.025	4.707	61.149	57.598	118.747	11
258	271	289	248	239	273	224	227	211	231	264	271	3.205	3.098	6.303	1
50	46	44	45	44	42	34	45	51	54	51	47	582	606	1.188	2
308	317	333	293	283	315	258	272	262	285	315	318	3.787	3.704	7.491	3
344	362	372	380	387	333	347	342	345	344	414	422	4.552	4.378	8.930	4
371	366	392	406	419	384	355	356	339	348	391	396	4.667	4.530	9.197	5
238	251	288	246	302	281	288	247	255	242	279	273	3.419	3.306	6.725	6
329	270	301	281	287	310	263	266	302	264	288	313	3.758	3.561	7.319	7
279	276	282	260	259	244	257	242	267	253	291	283	3.477	3.286	6.763	8
250	233	275	243	254	223	281	249	247	274	273	274	3.183	3.135	6.318	9
542	482	589	574	548	507	513	561	488	491	596	555	6.998	6.621	13.619	10
2.661	2.557	2.832	2.683	2.739	2.597	2.562	2.535	2.505	2.501	2.847	2.834	33.841	32.521	66.362	11

a) 1890-ben.

Folyó szám Laufende Zahl	Ország rész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Születések hónapok szerint — Geburten nach Monaten											
		Január im Jänner		Február im Feber		Márczius im März		Április im April		Május im Mai		Junius im Juni	
		havában született — wurden geboren											
		fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen
e) Tisza bal partja.													
1	Békés vármegye	530	488	494	464	549	486	512	441	491	470	450	431
2	Bihar	1.067	1.047	1.052	1.013	1.147	1.086	1.012	962	1.022	936	913	863
	Nagy-Várad, thj. felr. v.	75	68	55	60	72	60	62	62	56	58	51	66
	együtt	1.142	1.115	1.107	1.073	1.219	1.146	1.074	1.024	1.078	994	964	929
3	Hajdu vármegye	305	302	273	227	258	252	258	242	276	278	248	242
	Debreczen, sz. k. v.	90	97	97	81	102	95	77	65	94	98	79	71
	együtt	395	399	370	308	360	347	335	307	370	376	327	313
4	Máramaros vármegye	656	587	638	555	580	525	560	579	579	550	490	502
5	Szabolcs	672	667	630	569	594	579	553	549	597	543	537	501
6	Szatmár	693	680	702	668	726	734	675	645	635	675	590	575
	Szatmár-Németi, sz. k. v.	44	36	35	34	44	42	41	32	27	20	28	19
	együtt	737	716	737	702	770	776	716	677	662	695	618	594
7	Szilágy vármegye	381	336	422	404	479	473	451	417	417	433	401	351
8	Ugocsa	176	144	165	172	176	170	188	155	197	185	169	157
	Összesen	4.689	4.452	4.563	4.247	4.727	4.502	4.389	4.149	4.391	4.246	3.956	3.778
f) Tisza-Maros szöge.													
1	Arad vármegye	722	680	632	647	681	718	561	565	540	523	531	559
	Arad, sz. k. v.	76	82	57	75	88	68	60	56	67	51	71	56
	együtt	798	762	689	722	769	786	621	621	607	574	602	615
2	Csanád vármegye	307	310	266	279	310	298	251	267	264	245	262	215
3	Krassó-Szörény vármegye	711	626	595	568	663	648	538	526	537	554	525	530
4	Temes vármegye	745	746	686	667	768	694	623	555	556	565	594	544
	Temesvár, sz. k. v.	57	64	49	50	50	42	54	60	62	53	59	45
	Versecz, thj. felr. v.	31	32	39	27	33	25	35	25	24	22	23	33
	együtt	833	842	774	744	851	761	712	640	642	640	676	622
5	Torontál vármegye	1.216	1.094	1.088	1.086	1.249	1.158	978	962	1.003	881	1.068	900
	Pancsova, thj. felr. v.	19	23	25	19	24	32	25	28	24	18	17	22
	együtt	1.235	1.117	1.113	1.105	1.273	1.190	1.003	990	1.027	899	1.085	922
	Összesen	3.884	3.657	3.437	3.418	3.866	3.683	3.125	3.044	3.077	2.912	3.150	2.904
g) Erdély.													
1	Alsó-Fehér vármegye	369	358	356	333	446	432	379	330	402	311	333	296
2	B.-Naszód	176	148	187	171	168	189	178	153	185	149	165	163
3	Brassó	154	147	124	113	143	128	126	139	140	135	137	141
4	Csik	269	242	166	172	242	197	204	177	204	202	181	168
5	Fogaras	164	126	125	128	154	130	134	119	140	142	170	153
6	Háromszék	279	243	177	152	222	213	199	208	176	167	189	202
7	Hunyad	540	483	408	430	503	453	427	349	406	386	376	381
8	Kis-Küküllő	196	173	193	177	231	180	199	182	199	167	184	163
9	Kolozs	357	359	339	359	415	407	356	366	376	391	327	327
	Kolozsvár, sz. k. v.	57	53	54	41	53	48	55	47	53	66	49	39
	együtt	414	412	393	400	468	455	411	413	429	457	376	366
10	Maros-Torda vármegye	339	297	317	280	370	305	325	341	339	324	279	266
	Maros-Vásárhely, sz. k. v.	23	23	12	14	27	16	15	19	18	18	17	25
	együtt	362	320	329	294	397	321	340	360	357	342	296	291
11	Nagy-Küküllő vármegye	263	208	191	180	243	206	185	190	190	154	198	213
12	Szeben	240	203	215	197	254	217	247	206	228	230	212	195
13	Szolnok-Doboka	393	373	466	405	484	490	446	419	463	424	417	415
14	Torda-Aranyos	338	305	299	316	332	342	275	309	280	281	244	199
15	Udvarhely	220	231	192	184	225	203	190	160	205	181	177	183
	Összesen	4.377	3.972	3.821	3.652	4.512	4.156	3.940	3.714	4.004	3.728	3.655	3.529
	Magyarország összesen <i>Ungarn zusammen</i>	31.003	28.953	27.957	26.806	30.271	28.854	27.044	25.620	27.357	25.944	25.315	23.712
	II. Fiume város és kerülete ... <i>Fiume Stadt und Gebiet</i>	64	44	62	68	63	56	60	54	70	51	64	53
	III. Horvát-Szlavonország. <i>Kroatien-Slavonien.</i>												
1	Belovár-Kőrös vármegye	479	400	384	408	456	441	391	346	347	354	348	298
2	Lika-Krbava	505	479	408	367	438	441	444	428	363	340	340	334
3	Modrus-Fiume	431	435	474	435	516	473	500	456	442	446	403	341
4	Pozsega	430	407	342	364	392	409	333	357	317	326	335	275
5	Szerém	707	648	653	611	704	692	554	537	529	467	506	476
6	Varasd	535	538	538	455	510	512	527	475	483	474	339	329
7	Verőcze	460	428	398	368	436	394	404	348	372	309	315	303
	Eszék, sz. k. v.	20	26	34	28	32	31	29	20	34	28	27	27
	együtt	480	454	432	396	468	425	433	368	406	337	342	330
8	Zágráb vármegye	1.006	927	833	775	901	849	889	886	809	775	709	684
	Zágráb, sz. k. v.	62	54	60	51	65	58	34	55	47	59	48	49
	együtt	1.068	981	893	826	966	907	923	941	856	834	757	733
	Horvát-Szlavonország összesen ... <i>Kroatien-Slavonien zusammen</i>	4.635	4.342	4.124	3.862	4.450	4.300	4.105	3.908	3.743	3.578	3.370	3.116
	A Szt.-István korona országai együtt ... <i>Die Länder der h. Stefanskrona zusammen</i>	35.702	33.339	32.143	30.736	34.784	33.210	31.209	29.582	31.170	29.573	28.749	26.881

a) Im Jahre 1890.

Születések hónapok szerint — Geburten nach Monaten												Összesen — Zusammen			Folyó szám Laufende Zahl
Julius im Juli		Augusztus im August		Szeptember im September		Október im October		November im November		Deczember im Dezember					
havában született — wurden geboren															
fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt Summe	
502	503	561	535	542	550	476	467	433	422	485	448	6.025	5.705	11.730	1
1.036	930	988	939	923	882	836	825	778	717	815	763	11.589	10.963	22.552	2
67	56	57	66	57	41	57	51	61	48	47	66	717	702	1.419	
1.103	986	1.045	1.005	980	923	893	876	839	765	862	829	12.306	11.665	23.971	3
254	234	239	260	268	278	230	256	213	223	259	232	3.081	3.026	6.107	3
87	73	86	86	113	76	78	88	67	77	108	102	1.078	1.009	2.087	
341	307	325	346	381	354	308	344	280	300	367	334	4.159	4.035	8.194	4
533	478	547	465	466	457	507	489	479	440	535	548	6.570	6.175	12.745	4
555	524	584	547	570	547	583	501	530	471	587	566	6.992	6.564	13.556	5
646	594	581	545	571	522	549	483	469	503	540	480	7.377	7.104	14.481	6
35	31	31	30	33	27	26	27	28	22	48	29	420	349	769	
681	625	612	575	604	549	575	510	497	525	588	509	7.797	7.453	15.250	7
346	323	362	332	285	288	275	273	244	236	225	242	4.288	4.108	8.396	7
163	160	170	147	112	148	125	124	120	112	150	115	1.911	1.789	3.700	8
4.224	3.906	4.206	3.952	3.940	3.816	3.742	3.584	3.422	3.271	3.799	3.591	50.048	47.494	97.542	
633	573	651	690	614	582	562	483	485	442	542	510	7.154	6.972	14.126	1
51	50	47	43	66	47	46	57	60	57	63	67	752	709	1.461	
684	623	698	733	680	629	608	540	545	499	605	577	7.906	7.681	15.587	2
269	265	264	287	275	259	218	203	188	198	258	239	3.132	3.065	6.197	2
585	608	586	572	483	502	427	391	430	443	546	522	6.626	6.490	13.116	3
646	653	765	691	570	554	564	476	506	490	640	646	7.663	7.281	14.944	4
42	46	47	57	46	57	55	51	56	56	56	68	633	649	1.282	
31	30	42	37	25	30	31	18	26	20	33	30	373	329	702	
719	729	854	785	641	641	650	545	588	566	729	744	8.669	8.259	16.928	5
1.144	1.051	1.211	1.189	973	993	813	814	857	784	1.071	1.048	12.671	11.960	24.631	5
33	25	30	26	28	16	20	19	25	20	30	27	300	275	575	
1.177	1.076	1.241	1.215	1.001	1.009	833	833	882	804	1.101	1.075	12.971	12.235	25.206	
3.434	3.301	3.643	3.592	3.080	3.040	2.736	2.512	2.633	2.510	3.239	3.157	39.304	37.730	77.034	
310	330	328	324	260	245	228	242	210	205	226	202	3.847	3.608	7.455	1
154	129	166	139	117	119	118	114	118	117	110	110	1.842	1.701	3.543	2
128	131	144	139	114	139	142	151	137	125	127	128	1.616	1.616	3.232	3
176	170	234	169	201	219	188	195	177	156	159	181	2.401	2.248	4.649	4
159	135	122	118	120	103	108	89	115	115	123	126	1.634	1.484	3.118	5
181	177	209	205	194	189	175	187	229	192	182	142	2.412	2.277	4.689	6
365	367	418	369	325	345	341	312	317	296	342	325	4.768	4.496	9.264	7
176	144	197	176	130	145	120	122	112	111	125	115	2.062	1.855	3.917	8
310	303	260	278	271	244	281	260	240	223	224	215	3.756	3.732	7.488	9
56	41	61	51	39	46	43	37	62	46	46	43	628	558	1.186	
366	344	321	329	310	290	324	297	302	269	270	258	4.384	4.290	8.674	10
282	258	288	251	223	276	194	213	202	173	221	205	3.379	3.189	6.568	
22	20	12	20	24	16	15	14	14	13	16	18	215	221	436	
304	278	300	271	247	292	209	227	216	191	237	223	3.594	3.410	7.004	11
222	197	196	194	190	176	162	153	183	180	169	145	2.392	2.196	4.588	12
242	222	243	230	203	238	181	200	199	177	149	164	2.613	2.479	5.092	13
391	359	394	353	260	240	252	263	233	217	214	200	4.413	4.158	8.571	14
246	209	243	205	220	175	185	190	199	188	191	208	3.052	2.927	5.979	15
177	150	186	165	203	150	136	156	138	131	171	155	2.220	2.049	4.269	
3.597	3.342	3.701	3.336	3.094	3.065	2.869	2.893	2.885	2.670	2.795	2.682	43.250	40.794	84.044	
26.727	25.134	28.261	26.591	25.850	24.919	23.604	22.695	23.043	21.740	25.385	24.321	321.817	305.289	627.106	
44	51	58	61	48	44	42	38	55	53	38	47	668	620	1.288	
343	358	398	377	381	356	294	275	277	252	347	316	4.445	4.181	8.626	1
288	242	331	322	402	352	327	293	304	274	277	246	4.427	4.118	8.545	2
334	334	388	363	385	353	281	322	260	244	256	212	4.670	4.414	9.084	3
325	298	414	351	384	335	298	282	271	261	313	336	4.154	4.001	8.155	4
585	589	750	662	600	550	554	528	528	521	619	582	7.289	6.863	14.152	5
363	364	396	356	427	384	337	325	304	276	371	359	5.130	4.847	9.977	6
391	336	379	407	410	354	301	322	310	295	413	352	4.589	4.216	8.805	7
20	21	33	28	35	28	20	34	23	22	21	26	328	319	647	
411	357	412	435	445	382	321	356	333	317	434	378	4.917	4.535	9.452	8
702	717	745	723	835	802	672	591	569	501	621	622	9.291	8.852	18.143	
61	57	70	50	50	45	51	44	63	45	77	67	688	634	1.322	
763	774	815	773	885	877	723	635	632	546	698	689	9.979	9.486	19.465	
3.412	3.316	3.904	3.639	3.909	3.559	3.135	3.016	2.909	2.691	3.315	3.118	45.011	42.445	87.456	
30.183	28.501	32.223	30.291	29.807	28.522	26.781	25.749	26.007	24.484	28.738	27.486	367.496	348.354	715.850	

7. Az élve születettek hónapok szerint 1891-ben.

Folyó szám Laufende Zahl	Országrés, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Élve születettek hónapok szerint — Lebendgeborene nach Monaten											
		Január im Jänner		Február im Feber		Márczius im März		Április im April		Május im Mai		Junius im Juni	
		havában született — wurden geboren											
		fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen
I. Magyarország. — Ungarn.													
a) Duna bal partja.													
1	Árva vármegye	178	175	132	154	156	140	145	169	135	116	123	121
2	Bars »	257	284	268	247	286	288	235	245	252	248	252	216
3	Esztergom vármegye	166	171	141	152	169	163	141	146	129	149	122	122
4	Hont vármegye	156	166	152	153	161	201	132	128	144	134	143	138
	Selmecz- és Béalábnya, sz. kir. v.	23	36	21	31	26	26	18	30	33	21	10	15
	együtt	179	202	173	184	187	227	150	158	177	155	153	153
5	Liptó vármegye	143	156	145	130	131	123	154	142	151	134	114	104
6	Nógrád »	417	414	406	364	388	378	335	322	333	351	345	309
7	Nyitra »	856	776	743	678	827	783	683	693	729	695	692	646
8	Pozsony »	550	490	474	497	508	460	486	436	470	438	437	423
	Pozsony, sz. kir. v.	79	80	80	91	100	119	86	79	62	76	61	72
	együtt	629	570	554	588	608	579	572	515	532	514	528	495
9	Trencsén vármegye	609	569	495	442	485	463	496	471	563	511	492	444
10	Turóc »	97	105	90	84	78	97	87	99	73	95	73	87
11	Zólyom »	228	242	217	200	179	186	202	180	200	211	164	154
	Összesen	3.759	3.664	3.364	3.223	3.494	3.437	3.200	3.150	3.274	3.179	3.058	2.851
b) Duna jobb partja.													
1	Baranya vármegye	524	474	454	419	435	430	389	324	372	350	335	316
	Pécs, sz. kir. v.	64	49	52	47	41	47	48	47	48	30	55	39
	együtt	588	523	506	466	476	477	437	371	420	380	390	355
2	Fejér vármegye	419	412	356	361	376	333	332	339	330	335	305	277
	Székes-Fejérvár, sz. kir. v.	48	52	43	44	39	34	45	43	50	42	39	46
	együtt	467	464	399	405	415	367	377	382	380	377	344	323
3	Győr vármegye	189	203	139	162	166	181	163	169	177	169	164	142
	Győr, sz. kir. v.	40	39	34	37	37	41	30	40	33	42	36	28
	együtt	229	242	173	199	203	222	193	209	210	211	200	170
4	Komárom vármegye	298	322	283	275	338	294	253	272	297	257	236	246
	Komárom sz. kir. v.	28	15	29	13	10	17	20	28	18	23	19	17
	együtt	326	337	312	288	348	311	273	300	315	280	255	263
5	Moson vármegye	145	145	147	141	159	149	167	149	157	132	149	127
6	Somogy »	576	555	527	501	572	514	518	501	482	471	493	449
7	Sopron »	455	409	401	391	452	416	366	388	413	398	337	342
	Sopron, sz. kir. v.	50	50	41	31	31	38	39	36	43	41	44	31
	együtt	505	459	442	422	483	454	405	424	456	439	381	373
8	Tolna vármegye	480	440	420	372	446	394	356	301	338	326	331	339
9	Vas »	726	666	582	536	662	607	575	517	651	582	549	539
10	Veszprém »	384	381	397	300	382	360	373	361	345	317	316	288
11	Zala »	802	790	716	661	776	663	688	651	661	624	594	574
	Összesen	5.228	5.002	4.621	4.291	4.922	4.518	4.362	4.166	4.415	4.139	4.002	3.800
c) Duna-Tisza köze.													
1	Bács-Bodrog vármegye	1.347	1.249	1.220	1.088	1.215	1.044	1.011	930	957	957	914	903
	Baja, thj. fejr. v.	35	27	20	23	27	35	28	23	28	15	27	24
	Szabadka, sz. kir. v.	168	140	126	123	136	136	127	129	133	139	132	99
	Ujvidék, sz. kir. v.	52	55	38	39	53	52	32	33	26	29	30	25
	Zombor, sz. kir. v.	35	42	31	44	38	42	55	22	46	37	27	36
	együtt	1.637	1.513	1.435	1.317	1.469	1.309	1.253	1.137	1.190	1.177	1.130	1.087
2	Csongrád vármegye	332	296	261	245	242	256	230	183	228	233	203	190
	Hódmező-Vásárhely thj. fejr. v.	97	79	97	80	96	91	69	65	82	72	69	63
	Szeged, sz. kir. v.	203	164	169	153	161	140	158	140	149	125	112	125
	együtt	632	539	527	478	499	487	457	388	459	430	384	378
3	Heves vármegye	575	537	516	511	478	518	468	421	451	438	414	375
4	Jász-N.-K.-Szolnok vármegye	694	699	636	565	606	587	525	519	579	519	526	525
5	Pest-P.-S.-Kis-Kun vármegye	1.554	1.383	1.356	1.355	1.407	1.352	1.276	1.193	1.309	1.150	1.142	1.078
	Budapest, fő- és székváros	819	725	792	784	878	908	825	790	849	809	732	664
	Kecskemét, thj. fejr. v.	115	132	85	92	110	95	98	97	90	71	73	89
	együtt	2.488	2.240	2.233	2.231	2.395	2.355	2.199	2.080	2.248	2.030	1.947	1.831
	Összesen	6.026	5.528	5.347	5.102	5.447	5.256	4.902	4.545	4.927	4.594	4.401	4.196
d) Tisza jobb partja.													
1	Abauj-Torna vármegye	330	295	292	263	283	273	237	243	227	242	220	221
	Kassa, sz. kir. v.	41	45	54	42	63	56	44	51	55	52	42	49
	együtt	371	340	346	305	346	329	281	294	282	294	262	270
2	Bereg vármegye	556	522	430	409	459	392	416	367	374	311	311	315
3	Borsod »	482	465	431	408	415	438	377	346	324	354	333	330
4	Gömnör »	384	339	315	289	309	315	267	244	263	248	253	218
5	Sáros »	410	364	360	324	340	327	323	279	279	272	278	249
6	Szepes »	412	371	312	300	309	305	266	301	250	250	244	247
7	Ung »	337	368	299	295	308	273	304	247	248	261	232	198
8	Zemplén »	745	760	696	658	600	643	547	547	555	541	510	450
	Összesen	3.697	3.529	3.189	2.988	3.086	3.022	2.781	2.625	2.575	2.531	2.423	2.277

Die Lebendgeborenen nach Monaten im Jahre 1891.

Élve születtek hónapok szerint — Lebendgeborene nach Monaten												Összesen — Zusammen			Folyó szám Laufende Zahl
Julius im Juli		Augusztus im August		Szeptember im September		Október im October		November im November		Deczember im Dezember					
havában született — wurden geboren															
fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt Summe	
136	130	110	139	168	140	162	144	122	122	151	127	1.718	1.677	3.395	1
269	255	279	274	326	283	295	261	289	245	268	262	3.276	3.108	6.384	2
163	131	157	156	141	161	146	145	148	125	130	124	1.753	1.745	3.498	3
150	153	174	162	162	150	163	165	162	128	125	129	1.824	1.807	3.631	4
20	26	23	22	33	19	29	18	14	19	23	13	273	276	549	
170	179	197	184	195	169	192	183	176	147	148	142	2.097	2.083	4.180	
133	125	143	143	163	193	141	163	146	138	120	166	1.684	1.717	3.401	5
346	390	386	389	420	395	379	332	327	318	317	320	4.399	4.282	8.681	6
747	758	890	801	804	821	833	828	775	712	741	713	9.320	8.904	18.224	7
489	425	499	516	504	496	475	505	471	423	468	406	5.831	5.515	11.346	8
92	72	79	77	77	73	70	53	71	88	78	68	965	948	1.913	
581	497	578	593	581	569	545	558	542	511	546	474	6.796	6.463	13.259	
495	461	525	479	523	519	512	530	572	478	585	596	6.352	5.963	12.315	9
78	92	187	94	81	94	88	74	87	103	83	84	1.024	1.108	2.132	10
162	184	109	172	262	201	181	182	194	191	186	200	2.362	2.323	4.685	11
3.280	3.202	3.561	3.424	3.664	3.545	3.474	3.400	3.378	3.090	3.275	3.208	40.781	39.373	80.154	
407	420	471	457	444	455	448	423	405	372	370	324	5.054	4.764	9.818	1
47	43	50	54	45	37	42	41	42	37	41	44	575	515	1.090	
454	463	521	511	489	492	490	464	447	409	411	368	5.629	5.279	10.908	
341	297	371	389	353	335	294	326	296	289	287	280	4.060	3.973	8.033	2
48	45	35	29	46	43	32	48	28	26	43	29	496	481	977	
389	342	406	418	399	378	326	374	324	315	330	309	4.556	4.454	9.010	
212	179	221	173	198	202	164	166	171	141	162	145	2.126	2.032	4.158	3
25	26	32	33	27	31	32	47	36	16	32	26	394	406	800	
237	205	253	206	225	233	196	213	207	157	194	171	2.520	2.438	4.958	
285	287	290	290	321	302	274	248	260	234	235	225	3.370	3.252	6.622	4
13	14	26	15	20	16	27	20	24	14	12	17	246	209	455	
298	301	316	305	341	318	301	268	284	248	247	242	3.616	3.461	7.077	
166	148	181	134	156	163	169	125	161	135	121	128	1.878	1.676	3.554	5
560	535	656	603	612	539	533	483	464	434	437	432	6.430	6.017	12.447	6
395	393	396	423	442	400	426	404	359	336	378	338	4.820	4.638	9.458	7
40	32	42	49	41	38	48	33	38	37	37	35	494	451	945	
435	425	438	472	483	438	474	437	397	373	415	373	5.314	5.089	10.403	
371	356	421	425	428	428	442	386	364	351	352	288	4.749	4.406	9.155	8
652	606	677	694	707	645	709	656	656	609	651	594	7.797	7.251	15.048	9
346	318	386	384	363	345	330	329	324	302	348	321	4.294	4.006	8.300	10
742	731	765	688	737	680	664	658	615	604	702	640	8.462	7.964	16.426	11
4.650	4.430	5.020	4.840	4.940	4.659	4.634	4.393	4.243	3.937	4.208	3.866	55.245	52.041	107.286	
1.102	1.110	1.286	1.200	1.205	1.158	1.162	1.024	1.048	977	920	907	13.387	12.547	25.934	1
29	29	20	24	34	35	27	28	22	30	26	31	323	324	647	
115	126	134	143	139	161	133	119	119	104	100	114	1.552	1.533	3.085	
37	36	56	50	40	59	35	41	48	36	27	46	474	501	975	
41	35	41	46	39	17	41	42	38	18	32	31	464	412	876	
1.324	1.336	1.537	1.463	1.457	1.430	1.388	1.254	1.275	1.165	1.105	1.129	16.200	15.317	31.517	
245	228	273	244	303	289	251	243	213	199	208	184	2.989	2.790	5.779	2
87	86	82	77	83	80	83	92	80	74	69	67	994	926	1.920	
152	134	160	146	176	165	204	170	160	138	140	137	1.944	1.737	3.681	
484	448	515	467	562	534	538	505	453	411	417	388	5.927	5.453	11.380	
503	447	541	537	491	547	472	472	425	435	447	399	5.781	5.637	11.418	3
616	627	664	569	712	631	619	600	527	554	535	443	7.239	6.838	14.077	4
1.332	1.219	1.453	1.463	1.533	1.385	1.311	1.381	1.161	1.176	1.113	1.082	15.947	15.217	31.164	5
771	696	791	784	754	720	747	718	749	713	795	714	9.502	9.025	18.527	
87	89	95	93	90	76	96	92	95	72	74	70	1.108	1.068	2.176	
2.190	2.004	2.339	2.340	2.377	2.181	2.154	2.191	2.005	1.961	1.982	1.866	26.557	25.310	51.867	
5.117	4.862	5.596	5.376	5.599	5.323	5.171	5.022	4.685	4.526	4.486	4.225	61.704	58.555	120.259	
269	230	287	229	307	235	258	230	202	226	214	256	3.126	2.943	6.069	1
46	41	47	45	48	52	47	43	43	50	48	54	578	580	1.158	
315	271	334	274	355	287	305	273	245	276	262	310	3.704	3.523	7.227	
369	353	423	339	333	314	334	368	345	310	398	337	4.748	4.337	9.085	2
382	375	389	420	414	401	371	365	344	363	361	330	4.623	4.595	9.218	3
247	249	281	254	289	266	269	272	253	252	288	278	3.418	3.224	6.642	4
283	297	315	305	302	313	314	298	298	295	364	280	3.866	3.603	7.469	5
288	277	319	268	271	290	300	289	275	279	319	284	3.565	3.461	7.026	6
249	253	291	282	271	226	301	267	304	277	268	282	3.412	3.229	6.641	7
567	569	615	560	576	559	564	548	597	564	613	527	7.185	6.926	14.111	8
2.700	2.644	2.967	2.702	2.811	2.656	2.758	2.680	2.661	2.616	2.873	2.628	34.521	32.898	67.419	

b) Im Jahre 1891.

Élve születettek hónapok szerint — Lebendgeborene nach Monaten												Összesen — Zusammen			Folyó szám Laufende Zahl
Julius im Juli		Augustus im August		Szeptember im September		Október im October		November im November		Deczember im Dezember		fiú Knaben	leány Mädchen	együtt Summe	
havában született — wurden geboren															
fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt Summe	
468	448	589	542	601	548	527	462	384	408	409	384	5.919	5.515	11.434	
1.031	870	1.036	970	946	926	923	893	838	750	757	726	11.922	11.182	23.104	
69	50	75	63	53	80	55	54	51	40	64	50	772	691	1.463	
1.100	920	1.111	1.033	999	1.006	978	947	889	790	821	776	12.694	11.873	24.567	
288	245	291	274	251	294	284	247	263	240	234	212	3.260	3.079	6.339	
80	77	91	98	96	99	99	94	87	91	91	90	1.115	1.079	2.194	
368	322	382	372	347	393	383	341	350	331	325	302	4.375	4.158	8.533	
548	476	545	484	507	493	547	493	563	503	584	572	7.018	6.438	13.456	
563	574	582	551	637	596	557	582	522	487	569	539	7.182	6.832	14.014	
604	569	608	633	541	518	592	486	535	481	534	537	7.529	7.130	14.659	
40	29	30	33	30	25	32	25	27	35	37	26	411	390	801	
644	598	638	666	571	543	624	511	562	516	571	563	7.940	7.520	15.460	
379	388	419	374	334	320	340	323	290	264	318	259	4.587	4.342	8.929	
185	173	170	161	139	142	142	139	125	123	136	129	1.904	1.821	3.725	
4.255	3.899	4.436	4.183	4.135	4.041	4.098	3.798	3.685	3.422	3.733	3.524	51.619	48.499	100.118	
611	625	707	663	667	635	583	529	489	518	488	461	7.459	7.371	14.830	
49	62	62	71	61	59	60	68	46	53	46	45	717	715	1.432	
660	687	769	734	728	694	643	597	535	571	534	506	8.176	8.086	16.262	
293	256	289	282	300	291	265	270	258	225	238	204	3.320	3.102	6.422	
580	547	650	575	590	573	552	524	535	481	505	580	7.166	6.988	14.154	
677	685	766	732	645	665	671	625	621	592	587	611	8.071	7.796	15.867	
37	36	57	49	59	51	57	52	43	50	43	52	628	600	1.228	
36	19	26	28	28	35	33	29	33	24	27	30	367	345	712	
750	740	849	809	732	751	761	706	697	666	657	693	9.066	8.741	17.807	
1.107	1.087	1.289	1.122	1.147	1.086	1.054	1.061	941	1.017	961	899	13.086	12.693	25.779	
28	20	32	34	25	29	23	28	29	18	23	32	325	289	614	
1.135	1.107	1.321	1.156	1.172	1.115	1.077	1.089	970	1.035	984	931	13.411	12.982	26.393	
3.418	3.337	3.878	3.556	3.522	3.424	3.298	3.186	2.995	2.978	2.918	2.914	41.139	39.899	81.038	
328	314	335	324	315	300	318	302	303	303	245	242	4.193	4.022	8.215	
161	162	164	179	137	135	161	154	159	117	128	118	1.891	1.819	3.710	
155	144	150	176	153	162	143	148	158	149	119	113	1.666	1.658	3.324	
213	170	225	195	257	253	205	239	233	208	195	192	2.562	2.453	5.015	
149	165	162	134	143	133	161	151	149	129	129	130	1.737	1.617	3.354	
196	199	239	211	227	230	229	230	226	211	215	202	2.622	2.490	5.112	
396	377	396	365	399	336	405	349	432	388	305	354	5.237	4.852	10.089	
182	161	200	179	197	174	171	169	164	144	131	132	2.274	2.056	4.330	
362	336	391	362	325	311	336	305	317	273	259	229	4.266	3.953	8.219	
56	43	59	52	59	55	52	42	60	61	43	45	673	622	1.295	
418	379	450	414	384	366	388	347	377	334	302	274	4.939	4.575	9.514	
267	255	330	279	288	301	289	281	252	225	221	207	3.646	3.398	7.044	
23	20	11	17	12	18	19	18	16	19	10	11	214	210	424	
290	275	341	296	300	319	308	299	268	244	231	218	3.860	3.608	7.468	
213	207	194	211	247	193	197	206	173	193	175	175	2.497	2.289	4.786	
231	231	255	211	233	216	259	221	234	212	177	165	2.801	2.547	5.348	
381	366	364	342	314	253	330	320	283	257	290	246	4.568	4.251	8.819	
310	274	289	279	270	228	242	262	242	208	217	202	3.449	3.147	6.596	
217	177	194	181	183	190	206	183	182	146	160	137	2.327	2.131	4.458	
3.840	3.601	3.958	3.697	3.759	3.488	3.723	3.580	3.583	3.243	3.019	2.900	46.623	43.515	90.138	
27.260	25.975	29.416	27.778	28.430	27.136	27.156	26.059	25.230	23.812	24.512	23.265	331.632	314.780	646.412	
49	64	38	56	65	53	65	50	63	59	65	47	714	675	1.389	
366	400	436	407	461	403	349	355	320	320	380	322	4.686	4.485	9.171	
343	367	372	356	456	414	454	417	418	435	309	277	4.774	4.592	9.366	
415	382	453	409	447	397	421	373	375	344	290	314	5.217	4.893	10.110	
414	371	436	419	419	400	388	354	320	353	309	322	4.651	4.389	9.040	
650	637	784	714	699	638	672	646	556	526	541	523	7.807	7.374	15.181	
486	429	437	454	519	515	452	427	394	406	439	378	5.666	5.438	11.104	
419	398	461	405	480	442	398	366	347	358	332	337	4.877	4.630	9.507	
26	23	26	29	30	38	26	29	17	22	26	32	307	338	645	
445	421	487	434	510	480	424	395	364	380	358	369	5.184	4.968	10.152	
802	764	835	823	852	780	720	705	644	599	654	610	9.661	9.241	18.902	
33	46	63	48	61	64	59	62	58	52	63	53	692	683	1.375	
835	810	898	871	913	844	779	767	702	651	717	663	10.353	9.924	20.277	
3.954	3.817	4.303	4.064	4.424	4.031	3.939	3.734	3.449	3.415	3.343	3.168	48.338	46.063	94.401	
31.263	29.856	33.757	31.898	32.919	31.280	31.160	29.843	28.742	27.286	27.920	26.480	380.684	361.518	742.202	

8. Halva szülöttek hónapok szerint 1891-ben.

Országrés, törvényhatóság <i>Landestheil, Municipium</i>		Halva szülöttek hónapok szerint — <i>Todtgeborene nach Monaten</i>																								Együtt- <i>Summe</i>					
		Január <i>im Januar</i>		Február <i>im Feber</i>		Márczius <i>im März</i>		Április <i>im April</i>		Május <i>im Mai</i>		Június <i>im Juni</i>		Július <i>im Juli</i>		Aug. <i>im Aug.</i>		Szept. <i>im Sept.</i>		Október <i>im Octo-ber</i>		Novemb. <i>im Nov.</i>		Decz. <i>im Dez.</i>				Összesen <i>Zusammen</i>			
		h a v á b a n s z ü l e t e t t — <i>w u r d e n g e b o r e n</i>																													
		fiú <i>Knaben</i>		leány <i>Mädchen</i>		fiú <i>Knaben</i>		leány <i>Mädchen</i>		fiú <i>Knaben</i>		leány <i>Mädchen</i>		fiú <i>Knaben</i>		leány <i>Mädchen</i>		fiú <i>Knaben</i>		leány <i>Mädchen</i>		fiú <i>Knaben</i>		leány <i>Mädchen</i>				fiú <i>Knaben</i>		leány <i>Mädchen</i>	
I. Magyarország. — Ungarn.																															
a) Duna bal partja.																															
1	Árva vármegye	5	2	1	3	1	5	5	5	3	1	5	—	1	2	—	3	2	4	3	1	2	—	2	2	—	2	2	30	28	58
2	Bars vármegye	7	3	4	1	7	2	4	3	3	6	7	5	4	7	11	5	7	6	3	3	4	5	7	1	2	3	68	47	115	
3	Besztergom vármegye	—	2	6	—	4	2	—	4	4	6	7	5	4	1	4	3	5	3	4	4	5	6	1	2	3	38	41	79		
4	Hont vármegye	2	4	1	4	8	1	3	4	5	4	—	5	5	—	7	1	3	2	4	3	—	2	6	4	4	34	34	78		
	Selmec- és Béalábánya, sz. k. v.	1	—	—	—	2	—	2	1	1	—	2	1	—	—	—	2	1	2	2	—	1	1	1	1	1	13	8	21		
	együtt	3	4	1	4	10	1	5	5	6	4	2	6	5	—	7	3	4	4	6	3	1	3	7	5	5	57	42	99		
5	Liptó vármegye	6	3	6	5	1	2	4	4	6	5	3	1	4	5	3	5	7	4	6	2	8	6	4	6	5	58	48	106		
6	Nógrád »	11	11	13	8	11	4	6	7	11	7	15	4	6	7	6	5	14	7	5	5	7	4	7	4	7	112	73	185		
7	Nyitra »	20	13	24	14	20	12	14	9	19	14	16	10	21	18	24	21	17	18	18	20	19	15	17	22	229	186	415			
8	Pozsony »	13	7	14	13	15	8	11	4	6	7	12	7	11	14	7	7	14	7	9	10	14	14	15	9	139	107	246			
	Pozsony, sz. k. v.	6	5	2	5	7	2	11	2	6	3	5	4	8	1	4	4	5	4	9	8	9	4	6	4	7	78	46	124		
	együtt	19	12	16	18	22	10	22	6	12	10	17	11	19	15	11	11	19	11	18	18	23	18	19	13	217	153	370			
9	Trencsén vármegye	8	10	5	8	9	6	9	8	6	6	5	6	7	9	5	6	5	4	12	8	9	10	9	5	8	89	86	175		
10	Turóc »	2	2	3	6	11	4	3	3	1	1	3	1	2	2	6	3	4	—	3	4	2	3	4	6	4	44	35	79		
11	Zólyom »	7	11	5	3	9	6	7	8	7	3	4	2	9	2	6	11	14	4	10	9	9	5	10	6	9	70	70	167		
	Összesen	88	73	84	70	105	54	79	62	78	64	82	50	79	71	82	78	96	66	88	78	90	70	88	73	1.039	809	1.848			
b) Duna jobb partja.																															
1	Baranya vármegye	11	6	6	10	5	10	9	9	5	6	8	9	4	9	7	2	6	6	8	14	10	7	12	6	9	94	94	185		
	Pécs, sz. k. v.	3	1	3	1	1	1	2	4	1	3	5	—	1	1	3	1	1	—	2	2	1	—	2	1	2	15	15	40		
	együtt	14	7	9	11	6	11	11	13	6	9	13	9	5	10	10	3	7	6	10	16	11	7	14	7	116	109	225			
2	Fejér vármegye	20	5	9	8	9	7	5	4	4	8	4	5	8	8	9	6	8	9	5	7	3	12	9	6	9	85	85	178		
	Székes-Fejérvár, sz. k. v.	1	—	1	1	—	1	—	3	—	1	3	3	2	3	—	3	2	—	2	1	3	—	7	2	2	18	18	39		
	együtt	21	5	10	9	9	8	5	7	4	9	7	8	10	11	9	9	10	9	7	8	6	12	16	8	114	103	217			
3	Győr vármegye	4	1	7	5	4	7	4	1	4	4	7	2	5	3	9	2	4	4	6	2	5	1	3	2	6	36	36	98		
	Győr, sz. kir. v.	1	—	1	—	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	5		
	együtt	5	1	8	5	4	8	4	4	4	4	7	2	5	3	9	3	4	4	6	2	5	1	3	2	64	39	103			
4	Komárom vármegye	7	13	9	7	10	10	8	5	7	12	12	6	9	4	14	5	11	5	7	4	5	8	5	3	104	82	186			
	Komárom, sz. k. v.	4	3	1	1	1	1	2	1	—	—	2	—	—	3	1	2	1	—	—	—	1	2	1	—	14	13	27			
	együtt	11	16	10	8	11	11	10	6	7	12	14	6	9	7	15	7	12	5	7	4	6	10	6	3	118	95	213			
5	Moson vármegye	3	1	4	2	8	4	4	2	5	1	4	2	3	1	3	6	4	4	3	2	4	3	5	2	50	30	80			
6	Somogy vármegye	18	16	19	14	20	13	15	11	15	10	11	14	12	10	12	6	17	11	13	10	18	18	17	4	187	137	324			
7	Sopron vármegye	8	4	7	7	4	2	4	8	10	5	9	1	6	7	10	6	11	4	5	9	11	6	4	11	8	70	61	159		
	Sopron, sz. k. v.	4	—	—	—	2	1	—	—	1	1	1	—	—	1	1	—	2	1	—	1	2	1	—	1	13	7	20			
	együtt	12	4	7	7	6	3	4	8	11	6	10	1	6	8	11	6	13	5	5	10	13	7	4	12	102	77	179			
8	Tolna vármegye	10	8	9	9	17	9	8	8	8	12	11	8	8	4	11	7	10	2	14	8	10	7	13	8	129	90	219			
9	Vas »	12	16	13	9	11	17	11	6	15	11	12	3	14	7	20	8	12	15	15	12	14	11	14	10	163	125	288			
10	Veszprém »	14	10	14	8	12	6	9	10	7	13	7	11	7	10	8	8	7	14	7	8	8	12	9	8	135	93	228			
11	Zala »	22	22	20	18	28	22	11	23	27	12	27	10	27	9	19	19	22	20	12	24	21	8	24	20	260	207	467			
	Összesen	142	106	123	100	132	112	92	97	112	93	129	70	110	77	129	82	119	88	106	103	116	92	128	85	1.438	1.105	2.543			
c) Duna-Tisza köze.																															
1	Bács-Bodrog vármegye	34	24	30	19	26	20	28	24	25	20	29	20	28	16	35	26	23	16	23	19	24	18	29	22	334	244	578			
	Baja, thj. felr. v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
	Szabadka, sz. k. v.	4	3	4	2	7	1	3	4	6	1	2	1	4	2	3	5	4	1	—	3	2	6	3	4	46	25	71			
	Ujvidék, sz. k. v.	8	4	2	1	1	1	3	2	—	3	2	—	1	2	2	3	3	1	2	1	4	1	3	3	30	21	51			
	Zombor, sz. k. v.	3	—	2	1	1	4	—	1	3	4	1	1	2	3	1	—	3	3	4	2	1	2	4	2	22	24	46			
	együtt	49	31	38	23	35	26	34	30	32	27	37	23	33	21	43	34	30	24	29	24	31	22	41	30	432	315	747			
2	Csongrád vármegye	9	5	7	7	7	7	3	4	—	4	2	7	11	5	8	3	5	7	6	3	4	7	4	2	66	61	127			
	Hódmező-Vásárhely, thj. felr. v.	10	8	5	5	7	2	6	2	6	4	6	4	8	1	3	2	7	4	8	4	11	6	3	11	80	53	133			
	Szeged, sz. k. v.	3	—	6	4	4	5	4	4	5	—	4	4	6	6	5	4	8	6	9	2	7	9	6	2	67	46	113			
	együtt	22	13	18	16	18	14	13	10	11	8	12	15	25	12	16	9	20	17	23	9	22	22	13	15	213	160	373			
3	Heves vármegye	13	13	12	11	19	9	13	12	8	10	15	11	10	10	17	5	7	11	12	7	8	15	12	9	146	123	269			
4	Jász-Nagy-Kun-Szolnok vármegye	27	18	18	14	18	16	24	16	21	16	22	21	18	35	14	20	17	20	20	13	19	29	21	268	211	479				
5	Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun vármegye	56	38	48	34	55	39	50	37	44	35	40	35	37	37	45	26	40	29	39	27	38	40	45	37	537	414	951			
	Budapest, fő- és székváros	48	40	31	39	50	33	34	31	66	27	44	39	40	31	38	32	37	27	46	24	41	41	40	47	515	410	925			
	Kecskemét, thj. felr. v.	5	5	4	4	3	2	1	4	6	3	2	4	3	2	1	4	5	1	2	3	3	6	1	2	36	40	76			
	együtt	109	83	83	77	108	73	85	72	116																					

8. Die Todtgeborenen nach Monaten, im Jahre 1891.

Folyó szám Laufende Zahl	Országgrész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Halva születettek hónapok szerint — Todtgeborene nach Monaten																								Együtt Summe		
		Január im Jänner	Február im Feber	Márczius im März	Április im April	Május im Mai	Junius im Juni	Julius im Juli	Aug. im Aug.	Szept. im Sept.	Október im October	Novemb. im Nov.	Decz. im Dez.	Összesen Zusammen	h a v á b a n s z ü l e t e t t — w u r d e n g e b o r e n													
		fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen			
e) Tisza bal partja.																												
1	Békés vármegye	17	12	19	11	11	13	22	12	8	7	13	4	16	9	14	15	13	13	9	6	9	13	14	16	165	131	296
2	Bihar	20	21	33	18	28	23	24	19	25	17	20	15	19	23	19	13	22	11	19	12	17	17	23	19	269	208	477
	Nagy-Várad, thj. felr. v.	—	3	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	4	—	2	1	7	9	16
	együtt	20	24	33	18	29	24	24	19	25	18	20	16	19	23	19	14	22	11	19	13	21	17	25	20	276	217	493
3	Hajdú vármegye	15	9	10	9	15	10	12	13	15	13	6	6	9	12	12	8	5	14	8	8	7	9	12	133	116	249	
	Déreczen, sz. k. v.	9	12	6	6	9	6	5	4	10	7	7	4	9	7	4	6	9	8	4	9	5	7	4	93	72	165	
	együtt	24	21	16	15	24	16	17	17	25	20	13	10	16	16	22	19	14	14	22	12	17	12	16	16	226	188	414
4	Máramaros vármegye	4	3	4	4	1	1	4	9	6	3	6	5	4	1	7	3	7	6	7	5	5	2	—	3	55	45	100
5	Szabolcs	14	9	13	12	9	3	12	10	13	13	9	3	6	4	6	11	18	8	12	7	11	10	19	4	142	94	236
6	Szatmár	12	13	12	4	10	8	6	9	6	3	10	3	8	8	7	4	13	5	11	2	16	13	16	8	127	80	207
	Szatmár-Németi, sz. k. v.	—	3	3	1	2	3	2	3	5	3	—	1	1	—	—	4	2	5	4	2	2	4	3	28	27	55	
	együtt	12	16	15	5	12	11	8	12	11	6	10	4	9	10	7	4	17	7	16	6	18	15	20	11	155	107	262
7	Szilágy vármegye	8	2	3	4	7	7	6	2	8	5	6	2	5	4	—	4	2	3	11	1	2	3	4	5	62	42	104
8	Ugocsa	2	—	2	1	1	1	2	1	1	1	1	—	1	—	—	1	2	—	1	3	2	3	—	1	15	12	27
	Összesen	101	87	105	70	94	76	95	82	97	73	78	44	76	67	75	71	95	62	97	53	85	75	98	76	1.096	836	1.932
f) Tisza-Maros szöge.																												
1	Arad vármegye	5	8	12	7	7	5	8	5	8	4	5	5	7	3	8	5	9	6	5	7	5	5	6	—	85	60	145
	Arad, sz. k. v.	5	1	3	5	1	5	2	2	8	4	2	1	2	3	2	5	2	5	6	1	—	2	5	5	38	39	77
	együtt	10	9	15	12	8	10	10	7	16	8	7	6	9	6	10	10	11	11	11	8	5	7	11	5	123	99	222
2	Csanád vármegye	9	3	10	4	6	3	12	1	10	4	8	8	8	9	8	7	6	5	13	2	3	2	6	4	99	52	151
3	Krassó-Szörény vármegye	27	12	24	11	12	14	8	8	12	12	8	12	18	7	11	3	19	7	13	7	14	10	15	14	194	113	307
4	Temes vármegye	18	8	18	13	16	7	17	17	17	15	13	9	11	11	21	10	15	16	14	7	9	12	15	176	143	319	
	Temesvár, sz. k. v.	1	1	1	1	2	1	4	—	2	1	2	4	1	2	—	5	4	3	4	1	3	3	5	3	29	25	54
	Versecz, thj. felr. v.	2	—	1	—	—	2	—	2	2	—	—	—	1	1	2	—	2	2	1	—	—	—	—	—	11	9	20
	együtt	21	9	20	14	18	10	21	19	21	18	15	13	13	14	23	15	16	20	21	15	10	12	17	18	216	177	393
5	Torontál vármegye	25	20	12	21	25	15	20	19	24	13	20	13	20	16	24	13	10	18	15	17	18	12	16	16	229	193	422
	Pancsova, thj. felr. v.	1	2	1	—	1	4	2	2	—	—	1	2	2	2	—	2	2	—	1	2	1	—	1	1	17	14	31
	együtt	26	22	13	21	25	16	24	21	26	13	20	14	22	18	26	13	12	19	17	18	18	15	17	17	246	207	453
	Összesen	93	55	82	62	69	53	75	56	94	51	62	53	70	54	78	48	64	62	75	50	50	46	66	58	878	648	1.526
g) Erdély.																												
1	Alsó-Fehér vármegye	5	1	4	—	6	2	6	8	11	4	1	4	4	2	2	1	2	2	4	—	4	3	5	1	54	28	82
2	B.-Naszód	4	1	4	—	2	2	4	2	3	1	5	5	2	1	1	—	3	2	—	3	1	1	5	1	34	19	53
3	Brassó	3	6	4	3	2	5	8	3	3	4	2	3	6	4	3	2	7	3	6	3	2	3	5	3	51	42	93
4	Csik	4	6	10	6	7	3	6	1	5	4	3	6	7	3	4	1	6	7	3	3	3	3	3	3	65	46	111
5	Fogarás	—	1	2	2	—	1	1	1	—	—	1	1	—	—	3	—	2	2	2	—	—	—	2	—	13	10	23
6	Háromszék	5	6	6	7	7	4	2	3	4	5	8	5	6	1	9	5	4	3	5	8	10	5	7	6	73	58	131
7	Hunyad	3	1	3	1	6	3	4	2	5	1	1	1	1	3	2	—	3	1	1	—	2	1	1	5	32	19	51
8	Kis-Küküllő	4	4	1	4	1	3	—	2	2	—	2	—	—	—	1	—	—	1	2	2	1	1	—	—	15	17	32
9	Kolozs	5	2	4	3	6	1	3	2	3	—	5	1	3	3	1	2	4	—	1	1	2	2	6	3	43	20	63
	Kolozsvár, sz. k. v.	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	2	1	1	—	1	1	1	—	—	—	—	—	5	4	9
	együtt	5	2	4	4	6	1	4	2	3	—	5	1	5	4	2	2	4	1	2	2	2	2	6	3	48	24	72
10	Maros-Torda vármegye	8	8	4	12	10	5	7	7	8	8	8	4	5	3	7	4	7	3	4	5	7	6	3	3	78	68	146
	Maros-Vásárhely, sz. k. v.	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	3	—	3
	együtt	8	8	5	12	10	5	7	7	8	8	8	4	5	3	8	4	7	3	5	5	7	6	3	3	81	68	149
11	Nagy-Küküllő vármegye	8	6	8	—	11	4	7	5	1	7	4	7	5	4	6	12	6	5	9	9	4	2	4	4	73	65	138
12	Szeben	7	5	10	6	5	7	6	5	4	8	4	5	3	7	6	4	5	3	1	6	6	4	4	5	61	65	126
13	Szolnok-Doboka	3	2	6	4	4	1	1	2	2	1	2	1	—	1	3	2	2	1	4	—	3	2	3	1	33	18	51
14	Torda-Aranyos	6	5	2	—	5	2	2	1	3	3	1	4	2	1	1	3	1	2	1	1	1	1	1	1	32	25	57
15	Udvarhely	7	3	2	2	5	5	6	2	3	1	5	2	3	4	2	7	5	2	1	5	5	3	7	3	55	36	91
	Összesen	72	57	71	51	77	51	64	47	55	47	54	46	52	39	61	42	52	27	54	53	53	39	55	41	720	540	1.260
	Magyarország összesen	788	597	694	539	718	527	649	511	666	490	623	446	603	467	676	480	630	454	640	486	598	513	665	541	7.950	6.051	14.001
	Ungarn zusammen	788	597	694	539	718	527	649	511	666	490	623	446	603	467	676	480	630	454	640	486	598	513	665	541	7.950	6.051	14.001
II. Fiume város és kerülete																												
	Fiume Stadt und Gebiet	3	1	3	1	2	—	3	—	2	3	3	—	2	1	2	1	1	1	2	2	2	3	4	2	29	15	44
III. Horvát-Szlavonország																												
Kroatien-Slavonien.																												
1	Belovár-Kőrös vármegye	12	9	12	6	13	7	19	8	9	4	9	8	11	11	11	5	8	5	11	10	12	3	17	8	144	84	228
2	Lika-Krbava	5	7	2	1	5	1	5	4	3	2	2	—	1	1	4	—	4	1	3	1	1	1	1	2	36	21	57
3	Modrus-Fiume	8	7	3	3	8	9	4	4	5	4	3	5	12	4	9	1	8	2	5	8	4	6	5	4	74	57	131
4	Pozsega	10	9	7	3	2	3	10	4	7	3	8	4	7	6	8	9	4	8	11	6	10	3	3	—	87	58	145
5	Szerém	11	14	9	7	8	9	6	8	8	10	10	13	10	7	6	8	12	9	10	10	6	8	5	8	101	111	212
6	Varasd	13	8	8	5	11	3	9	10	12	8	9	12	10	8	5	5	9	7	9	10	9	1	6	11	110	88	198
7	Verőcze	2																										

9. Élve szülöttek felekezet szerint.

a) 1890-ben.

Polgár szám Laufende Zahl	Országrés, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Római katolikus Römisch-katholische									Görög katolikus								
		törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche			összesen insgesamt			törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche					
		fű Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fű Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fű Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fű Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fű Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen			
I. Magyarország. — Ungarn.																			
a) Duna bal partja.																			
1	Árva vármegye	1.493	1.460	2.953	64	64	128	1.557	1.524	3.081	—	—	—	—	—				
2	Bars	2.522	2.337	4.859	170	159	329	2.692	2.496	5.188	—	—	—	—	—				
3	Esztergom vármegye	1.325	1.285	2.610	107	109	216	1.432	1.394	2.826	—	—	—	—	—				
4	Hont vármegye	1.259	1.182	2.441	111	103	214	1.370	1.285	2.655	—	—	—	—	—				
	Selmece-és Béalábánya, sz. k. v.	213	202	415	23	19	42	236	221	457	—	—	—	—	—				
	együtt	1.472	1.384	2.856	134	122	256	1.606	1.506	3.112	—	—	—	—	—				
5	Liptó vármegye	776	871	1.647	39	44	83	815	915	1.730	—	—	—	—	—				
6	Nógrád	3.138	2.963	6.101	264	244	508	3.402	3.207	6.609	—	—	—	—	—				
7	Nyitra	6.639	6.326	12.965	461	435	896	7.100	6.761	13.861	—	—	—	—	—				
8	Pozsony	4.468	4.277	8.745	357	351	708	4.825	4.628	9.453	—	—	—	—	—				
	Pozsony, sz. k. v.	496	458	954	183	163	346	679	621	1.300	—	—	—	—	—				
	együtt	4.964	4.735	9.699	540	514	1.054	5.504	5.249	10.753	—	—	—	—	—				
9	Trencsén vármegye	4.879	4.624	9.503	455	491	946	5.334	5.115	10.449	—	—	—	—	—				
10	Turóc	423	374	797	46	43	89	469	417	886	—	—	—	—	—				
11	Zólyom	1.430	1.348	2.778	115	116	231	1.545	1.464	3.009	—	—	—	—	—				
	Összesen	29.061	27.707	56.768	2.395	2.341	4.736	31.456	30.048	61.504	—	—	—	—	—				
b) Duna jobb partja.																			
1	Baranya vármegye	3.548	3.519	7.067	263	272	535	3.811	3.791	7.602	—	—	—	—	—				
	Pécs, sz. k. v.	366	365	731	74	70	144	440	435	875	—	—	—	—	—				
	együtt	3.914	3.884	7.798	337	342	679	4.251	4.226	8.477	—	—	—	—	—				
2	Fejér vármegye	2.573	2.532	5.105	171	183	354	2.744	2.715	5.459	—	—	—	—	—				
	Székes-Fejérvár, sz. k. v.	358	334	692	34	45	79	392	379	771	—	—	—	—	—				
	együtt	2.931	2.866	5.797	205	228	433	3.136	3.094	6.230	—	—	—	—	—				
3	Győr vármegye	1.493	1.404	2.897	93	93	186	1.586	1.497	3.083	—	—	—	—	—				
	Győr, sz. k. v.	224	201	425	44	53	97	268	254	522	—	—	—	—	—				
	együtt	1.717	1.605	3.322	137	146	283	1.854	1.751	3.605	—	—	—	—	—				
4	Komárom vármegye	2.095	1.950	4.045	133	128	261	2.228	2.078	4.306	—	—	—	—	—				
	Komárom, sz. k. v.	95	91	186	20	14	34	115	105	220	—	—	—	—	—				
	együtt	2.190	2.041	4.231	153	142	295	2.343	2.183	4.526	—	—	—	—	—				
5	Moson vármegye	1.348	1.305	2.653	149	151	300	1.497	1.456	2.953	—	—	—	—	—				
6	Somogy	4.487	4.268	8.755	301	323	624	4.788	4.591	9.379	—	—	—	—	—				
7	Sopron	3.840	3.566	7.406	312	296	608	4.152	3.862	8.014	—	—	—	—	—				
	Sopron, sz. k. v.	217	208	425	33	29	62	250	237	487	—	—	—	—	—				
	együtt	4.057	3.774	7.831	345	325	670	4.402	4.099	8.501	—	—	—	—	—				
8	Tolna vármegye	3.081	2.977	6.058	170	181	351	3.251	3.158	6.409	—	—	—	—	—				
9	Vas	5.163	4.777	9.940	603	593	1.196	5.766	5.370	11.136	—	—	—	—	—				
10	Veszprém	2.655	2.499	5.154	195	182	377	2.850	2.681	5.531	—	—	—	—	—				
11	Zala	6.757	6.563	13.320	685	672	1.357	7.442	7.235	14.677	—	—	—	—	—				
	Összesen	38.300	36.559	74.859	3.290	3.285	6.565	41.580	39.844	81.424	—	—	—	—	—				
c) Duna-Tisza köze.																			
1	Bács-Bodrog vármegye	7.809	7.662	15.471	450	425	875	8.259	8.087	16.346	198	185	383	2	3				
	Baja, thj. fejr. v.	252	221	473	40	40	80	292	261	553	—	—	—	—	—				
	Szabadka, sz. k. v.	1.430	1.290	2.720	83	80	163	1.513	1.370	2.883	—	—	—	—	—				
	Ujvidék, sz. k. v.	165	140	305	20	20	40	185	160	345	4	4	8	—	—				
	Zombor, sz. k. v.	209	186	395	20	24	44	229	210	439	—	—	—	—	—				
	együtt	9.865	9.499	19.364	613	589	1.202	10.478	10.088	20.566	202	189	391	2	3				
2	Csongrád vármegye	2.378	2.149	4.527	83	80	163	2.461	2.229	4.690	—	—	—	—	—				
	Ilódmező-Vásárhely, thj. f. v.	235	284	519	16	22	38	251	306	557	—	—	—	—	—				
	Szeged, sz. k. v.	1.514	1.476	2.990	126	116	242	1.640	1.592	3.232	—	—	—	—	—				
	együtt	4.127	3.909	8.036	225	218	443	4.352	4.127	8.479	—	—	—	—	—				
3	Heves vármegye	4.791	4.572	9.363	325	302	627	5.116	4.874	9.990	—	—	—	—	—				
4	Jász-N.-K.-Szolnok vármegye	4.248	3.964	8.212	290	264	554	4.538	4.228	8.766	—	—	—	—	—				
5	Pest-P.-S.-Kis-Kun vármegye	9.940	9.447	19.387	903	918	1.821	10.843	10.365	21.208	—	—	—	—	—				
	Budapest, fő- és székváros	4.003	3.929	7.932	1.886	1.829	3.715	5.889	5.758	11.647	—	—	—	—	—				
	Kecskemét, thj. fejr. v.	700	687	1.387	59	59	118	759	746	1.505	—	—	—	—	—				
	együtt	14.643	14.063	28.706	2.848	2.806	5.654	17.491	16.869	34.360	—	—	—	—	—				
	Összesen	37.674	36.007	73.681	4.301	4.179	8.480	41.975	40.186	82.161	202	189	391	2	3				
d) Tisza jobb partja.																			
1	Abauj-Torna vármegye	1.597	1.568	3.165	192	194	386	1.789	1.762	3.551	334	297	631	29	28				
	Kassa, sz. k. v.	312	342	654	74	87	161	386	429	815	29	42	71	23	15				
	együtt	1.909	1.910	3.819	266	281	547	2.175	2.191	4.366	363	339	702	52	43				
2	Bereg vármegye	377	334	711	38	64	102	415	398	813	2.192	2.165	4.357	132	133				
3	Borsod	2.289	2.184	4.473	265	261	526	2.554	2.445	4.999	198	193	391	12	6				
4	Gömör	1.389	1.370	2.759	175	168	343	1.564	1.538	3.102	92	73	165	3	6				
5	Sáros	1.750	1.688	3.438	188	186	374	1.938	1.874	3.812	1.213	1.118	2.326	76	85				
6	Szepes	2.132	2.021	4.153	250	205	455	2.382	2.226	4.608	447	400	847	41	24				
7	Ung	593	603	1.196	76	95	171	669	698	1.367	1.688	1.616	3.304	134	153				
8	Zemplén	2.352	2.197	4.549	311	328	639	2.663	2.525	5.188	1.987	1.866	3.853	199	208				
	Összesen	12.791	12.307	25.098	1.569	1.588	3.157	14.360	13.895	28.255	8.180	7.765	15.945	649	658				

9. Lebendgeborene der Religion nach.

a) Im Jahre 1890.

Griechisch katholische			Görög keleti Griechisch orientalische									Ágostai evangélikus Evangelische Augsburgische Confession									Folyó szám Laufende Zahl
összesen insgesammt			törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche			összesen insgesammt			törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche			összesen insgesammt			
fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	106	116	222	7	6	13	113	122	235	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55	42	97	2	—	2	57	42	99	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	5	6	1	1	2	2	6	8	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	280	260	540	13	9	22	293	269	562	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	28	57	4	5	9	33	33	66	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	309	288	597	17	14	31	326	302	628	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	662	645	1.307	28	39	67	690	684	1.374	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	736	683	1.419	44	52	96	780	735	1.515	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.085	945	2.030	56	49	105	1.141	994	2.135	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	286	586	11	15	26	311	301	612	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79	103	182	20	21	41	99	124	223	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	379	389	768	31	36	67	410	425	835	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	429	374	803	30	20	50	459	394	853	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	526	492	1.018	26	31	57	552	523	1.075	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	600	611	1.211	28	33	61	628	644	1.272	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4.888	4.590	9.478	270	281	551	5.158	4.871	10.029	—
—	—	—	164	199	363	42	43	85	206	242	448	240	228	468	12	8	20	252	236	488	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	6	16	4	3	7	14	9	23	—
—	—	—	164	199	363	42	43	85	206	242	448	250	234	484	16	11	27	266	245	511	—
—	—	—	18	8	26	—	1	1	18	9	27	111	87	198	7	7	14	118	94	212	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	4	11	1	—	1	8	4	12	—
—	—	—	18	8	26	—	1	1	18	9	27	118	91	209	8	7	15	126	98	224	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	234	208	442	9	10	19	243	218	461	3
—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	1	32	49	81	6	6	12	38	55	93	—
—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	1	266	257	523	15	16	31	281	273	554	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	88	83	171	3	4	7	91	87	178	4
—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	1	4	—	4	—	2	2	4	2	6	—
—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	1	92	83	175	3	6	9	95	89	184	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	185	152	337	13	8	21	198	160	358	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	285	277	562	11	21	32	296	298	594	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	373	341	714	39	32	71	412	373	785	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	121	138	249	9	4	13	130	132	262	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	494	469	963	48	36	84	542	505	1.047	—
—	—	—	17	15	32	—	—	—	17	15	32	522	465	987	22	21	43	544	486	1.030	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.273	1.130	2.403	141	135	276	1.414	1.265	2.679	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	434	402	836	16	21	37	450	423	873	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	129	131	260	7	14	21	136	145	281	11
—	—	—	201	222	423	42	44	86	243	266	509	4.048	3.691	7.739	300	296	596	4.348	3.987	8.335	—
200	188	388	2.346	2.251	4.597	145	151	296	2.491	2.402	4.893	1.155	1.060	2.215	80	88	168	1.235	1.148	2.383	1
—	—	—	—	1	1	3	2	5	3	3	6	4	1	5	—	—	—	4	1	5	—
—	—	—	33	39	72	6	1	7	39	40	79	6	4	10	—	—	—	6	4	10	—
4	4	8	174	155	329	10	9	19	184	164	348	45	39	84	5	9	14	50	48	98	—
—	—	—	170	176	346	7	7	14	177	183	360	3	1	4	—	—	—	3	1	4	—
204	192	396	2.723	2.622	5.345	171	170	341	2.894	2.792	5.686	1.213	1.105	2.318	85	97	182	1.298	1.202	2.500	—
—	—	—	5	3	8	—	—	—	5	3	8	21	12	33	3	2	5	24	14	38	2
—	—	—	7	8	15	—	2	2	7	10	17	11	11	22	3	—	3	14	11	25	—
—	—	—	7	7	14	—	—	—	7	7	14	10	4	14	3	—	3	13	4	17	—
—	—	—	19	18	37	—	2	2	19	20	39	42	27	69	9	2	11	51	29	80	—
—	—	—	2	—	2	—	—	—	2	—	2	8	13	21	6	4	10	14	17	31	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	38	70	1	2	3	33	40	73	4
—	—	—	45	38	83	4	5	9	49	43	92	1.122	947	2.069	63	64	127	1.185	1.011	2.196	5
—	—	—	14	14	28	3	—	3	17	14	31	359	296	655	184	139	323	543	435	978	—
—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	1	17	7	24	1	2	3	18	9	27	—
—	—	—	60	52	112	7	5	12	67	57	124	1.498	1.250	2.748	248	205	453	1.746	1.455	3.201	—
204	192	396	2.804	2.692	5.496	178	177	355	2.982	2.869	5.851	2.793	2.433	5.226	349	310	659	3.142	2.743	5.885	—
363	325	688	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67	69	136	—	7	7	67	76	143	1
52	57	109	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	12	35	3	8	11	26	20	46	—
415	382	797	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90	81	171	3	15	18	93	96	189	—
2.324	2.298	4.622	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	10	26	2	—	2	18	10	28	2
210	199	409	—	1	1	—	—	—	—	1	1	95	97	192	6	11	17	101	108	209	3
95	79	174	—	—	—	—	—	—	—	—	—	961	948	1.909	63	69	132	1.024	1.017	2.041	4
1.289	1.198	2.487	—	—	—	—	—	—	—	—	—	217	224	441	11	19	30	228	243	471	5
488	424	912	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400	433	833	28	26	54	428	459	887	6
1.822	1.769	3.591	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	2	10	—	—	—	8	2	10	7
2.186	2.074	4.260	—	—	—	—	—	—	—	—	—	125	106	231	18	14	32	143	120	263	8
8.829	8.423	17.252	—	1	1	—	—	—	—	1	1	1.912	1.901	3.813	131	154	285	2.043	2.055	4.098	—

a) 1890-ben.

Folyó szám Laufende Zahl	Országgrész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Evang. református Evang. Reformierte									Unitárius					
		törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche			összesen insgesammt			törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche		
		fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen
I. Magyarország.-Ungarn.																
a) Duna bal partja.																
1	Árva vármegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2	Bars vármegye	208	202	410	13	10	23	221	212	433	—	—	—	—	—	
3	Esztergom vármegye	157	138	295	11	15	26	168	153	321	—	—	—	—	—	
4	Hont vármegye	131	103	234	9	10	19	140	113	253	—	—	—	—	—	
	Selmecz-és Bélabánya, sz. k. v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	együtt	131	103	234	9	10	19	140	113	253	—	—	—	—	—	
5	Liptó vármegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
6	Nógrád »	46	41	87	2	2	4	48	43	91	—	—	—	—	—	
7	Nyitra »	127	113	240	4	13	17	131	126	257	—	—	—	—	—	
8	Pozsony »	151	121	272	3	9	12	154	130	284	—	—	—	—	—	
	Pozsony, sz. k. v.	6	7	13	3	1	4	9	8	17	—	—	—	—	—	
	együtt	157	128	285	6	10	16	163	138	301	—	—	—	—	—	
9	Trencsén vármegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
10	Turóc »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
11	Zólyom »	1	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	
	Összesen	827	725	1.552	45	60	105	872	785	1.657	—	—	—	—	—	
b) Duna jobb partja.																
1	Baranya vármegye	427	409	836	44	43	87	471	452	923	—	—	—	—	—	
	Pécs, sz. k. v.	7	5	12	6	2	8	13	7	20	—	—	—	—	—	
	együtt	434	414	848	50	45	95	484	459	943	—	—	—	—	—	
2	Fejér vármegye	959	869	1.828	45	33	78	1.004	902	1.906	2	—	2	—	1	
	Székes-Fejérvár, sz. k. v.	21	21	42	7	8	15	28	29	57	—	—	—	—	—	
	együtt	980	890	1.870	52	41	93	1.032	931	1.963	2	—	2	—	1	
3	Győr vármegye	132	119	251	7	5	12	139	124	263	—	—	—	—	—	
	Győr, sz. k. v.	12	12	24	4	4	8	16	16	32	—	—	—	—	—	
	együtt	144	131	275	11	9	20	155	140	295	—	—	—	—	—	
4	Komárom vármegye	808	677	1.485	47	31	78	855	708	1.563	—	—	—	—	—	
	Komárom, sz. k. v.	42	45	87	5	7	12	47	52	99	—	—	—	—	—	
	együtt	850	722	1.572	52	38	90	902	760	1.662	—	—	—	—	—	
5	Moson vármegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
6	Somogy »	869	810	1.679	41	55	96	910	865	1.775	—	—	—	—	—	
7	Sopron »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Sopron, sz. k. v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	együtt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
8	Tolna vármegye	567	472	1.039	23	28	51	590	500	1.090	—	—	—	—	—	
9	Vas »	126	138	264	11	10	21	137	148	285	—	—	—	—	—	
10	Veszprém »	724	599	1.323	52	44	96	776	643	1.419	3	—	3	—	—	
11	Zala »	136	145	281	13	10	23	149	155	304	—	—	—	—	—	
	Összesen	4.830	4.321	9.151	305	280	585	5.135	4.601	9.736	5	—	5	—	1	
c) Duna-Tisza köze.																
1	Bács-Bodrog vármegye	413	361	774	37	35	72	450	396	846	—	—	—	—	—	
	Baja, thj. felr. v.	8	3	11	—	4	4	8	7	15	—	—	—	—	—	
	Szabadka, sz. k. v.	9	2	11	2	3	5	11	5	16	—	—	—	—	—	
	Ujvidék, sz. k. v.	43	36	79	2	3	5	45	39	84	—	—	—	—	—	
	Zombor, sz. k. v.	5	—	5	1	1	2	6	1	7	—	—	—	—	—	
	együtt	478	402	880	42	46	88	520	448	968	—	—	—	—	—	
2	Csongrád vármegye	252	255	507	25	35	60	277	290	567	—	—	—	—	—	
	Hódmező-Vásárhely, thj. f. v.	564	580	1.144	36	21	57	600	601	1.201	5	—	9	—	14	
	Szeged, sz. k. v.	26	21	47	8	12	20	34	33	67	—	—	—	—	—	
	együtt	842	856	1.698	69	68	137	911	924	1.835	5	—	9	—	14	
3	Heves vármegye	303	292	595	21	24	45	324	316	640	—	—	—	—	—	
4	Jász-N.-K.-Szolnok vármegye	2.156	2.061	4.217	143	145	288	2.299	2.206	4.505	—	—	—	—	—	
5	Pest-P.-S.-Kis-Kun vármegye	2.751	2.430	5.181	186	165	351	2.937	2.595	5.532	—	—	—	—	—	
	Budapest, fő- és székváros	460	376	836	226	254	480	686	630	1.316	2	—	3	—	5	
	Kecskemét, thj. felr. v.	224	221	445	29	24	53	253	245	498	—	—	—	—	—	
	együtt	3.435	3.027	6.462	441	443	884	3.876	3.470	7.346	2	—	3	—	5	
	Összesen	7.214	6.638	13.852	716	726	1.442	7.930	7.364	15.294	7	—	12	—	19	
d) Tisza jobb partja.																
1	Abauj-Torna vármegye	660	641	1.301	71	66	137	731	707	1.438	—	—	—	—	—	
	Kassa, sz. k. v.	15	11	26	4	1	5	19	12	31	—	—	—	—	—	
	együtt	675	652	1.327	75	67	142	750	719	1.469	—	—	—	—	—	
2	Bereg vármegye	1.061	1.019	2.080	120	109	229	1.181	1.128	2.309	—	—	—	—	—	
3	Borsod »	1.282	1.263	2.545	144	143	287	1.426	1.406	2.832	—	—	—	—	—	
4	Gömör »	499	482	981	31	36	67	530	518	1.048	—	—	—	—	—	
5	Sáros »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
6	Szepes »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
7	Ung »	306	312	618	25	34	59	331	346	677	—	—	—	—	—	
8	Zemplén »	1.204	1.128	2.332	121	105	226	1.325	1.233	2.558	—	—	—	—	—	
	Összesen	5.027	4.856	9.883	516	494	1.010	5.543	5.350	10.893	—	—	—	—	—	

a) Im Jahre 1890.

Unitarische			Izraelita Israeliten									Összesen Summe									Polyó szám Laufende Zahl
összesen insgesammt			törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche			összesen insgesammt			törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche			összesen in gesammt			
fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	
—	—	—	44	34	78	—	—	—	44	34	78	1.643	1.610	3.253	71	70	141	1.714	1.680	3.394	1
—	—	—	113	102	215	1	—	1	114	102	216	2.898	2.683	5.581	186	169	355	3.084	2.852	5.936	2
—	—	—	61	52	113	—	1	1	61	53	114	1.544	1.480	3.024	119	126	245	1.663	1.606	3.269	3
—	—	—	46	59	105	—	2	2	46	61	107	1.716	1.604	3.320	133	124	257	1.849	1.728	3.577	4
—	—	—	3	11	14	—	—	—	3	11	14	245	241	486	27	24	51	272	265	537	—
—	—	—	49	70	119	—	2	2	49	72	121	1.961	1.845	3.806	160	148	308	2.121	1.993	4.114	—
—	—	—	59	42	101	—	2	2	59	44	103	1.497	1.558	3.055	67	85	152	1.564	1.643	3.207	5
—	—	—	139	165	304	2	—	2	141	165	306	4.059	3.852	7.911	312	298	610	4.371	4.150	8.521	6
—	—	—	488	448	936	7	3	10	495	451	946	8.339	7.832	16.171	528	500	1.028	8.867	8.332	17.199	7
—	—	—	270	276	546	4	2	6	274	278	552	5.189	4.960	10.149	375	377	752	5.564	5.337	10.901	8
—	—	—	62	72	134	12	2	14	74	74	148	643	640	1.283	218	187	405	861	827	1.688	—
—	—	—	332	348	680	16	4	20	348	352	700	5.832	5.600	11.432	593	564	1.157	6.425	6.164	12.589	—
—	—	—	200	196	396	6	2	8	206	198	404	5.508	5.194	10.702	491	513	1.004	5.999	5.707	11.706	9
—	—	—	38	35	73	—	—	—	38	35	73	987	901	1.888	72	74	146	1.059	975	2.034	10
—	—	—	34	44	78	—	—	—	34	44	78	2.065	2.003	4.068	143	149	292	2.208	2.152	4.360	11
—	—	—	1.557	1.536	3.093	32	14	46	1.589	1.550	3.139	36.333	34.558	70.891	2.742	2.696	5.438	39.075	37.254	76.329	—
—	—	—	94	82	176	5	—	5	99	82	181	4.473	4.437	8.910	366	366	732	4.839	4.803	9.642	1
—	—	—	34	30	64	1	1	2	35	31	66	417	406	823	85	76	161	502	482	984	—
—	—	—	128	112	240	6	1	7	134	113	247	4.890	4.843	9.733	451	442	893	5.341	5.285	10.626	—
2	1	3	94	91	185	2	2	4	96	93	189	3.757	3.587	7.344	225	227	452	3.982	3.814	7.796	2
—	—	—	37	32	69	—	1	1	37	33	70	423	391	814	42	54	96	465	445	910	—
2	1	3	131	123	254	2	3	5	133	126	259	4.180	3.978	8.158	267	281	548	4.447	4.259	8.706	—
—	—	—	53	84	137	1	2	3	54	86	140	1.912	1.815	3.727	110	110	220	2.022	1.925	3.947	3
—	—	—	33	26	59	—	2	2	33	28	61	302	288	590	54	65	119	356	353	709	—
—	—	—	86	110	196	1	4	5	87	114	201	2.214	2.103	4.317	164	175	339	2.378	2.278	4.656	—
—	—	—	94	85	179	2	2	4	96	87	183	3.085	2.795	5.880	185	165	350	3.270	2.960	6.230	4
—	—	—	26	23	49	1	1	2	27	24	51	168	159	327	26	24	50	194	183	377	—
—	—	—	120	108	228	3	3	6	123	111	234	3.253	2.954	6.207	211	189	400	3.464	3.143	6.607	—
—	—	—	48	41	89	—	1	1	48	42	90	1.581	1.498	3.079	162	160	322	1.743	1.658	3.401	5
—	—	—	184	154	338	5	6	11	189	160	349	5.825	5.509	11.334	358	405	763	6.183	5.914	12.097	6
—	—	—	130	134	264	1	—	1	131	134	265	4.343	4.041	8.384	352	328	680	4.695	4.369	9.064	7
—	—	—	24	19	43	—	—	—	24	19	43	362	355	717	42	33	75	404	388	792	—
—	—	—	154	153	307	1	—	1	155	153	308	4.705	4.396	9.101	394	361	755	5.099	4.757	9.856	—
—	—	—	168	126	294	1	4	5	169	130	299	4.355	4.055	8.410	216	234	450	4.571	4.289	8.860	8
—	—	—	124	138	262	2	3	5	126	141	267	6.686	6.183	12.869	757	741	1.498	7.443	6.924	14.367	9
3	—	3	146	159	305	3	2	5	149	161	310	3.962	3.659	7.621	266	249	515	4.228	3.908	8.136	10
—	—	—	223	202	425	7	4	11	230	206	436	7.245	7.041	14.286	712	700	1.412	7.957	7.741	15.698	11
5	1	6	1.512	1.426	2.938	31	31	62	1.543	1.457	3.000	48.896	46.219	95.115	3.958	3.937	7.895	52.854	50.156	103.010	—
—	—	—	193	217	410	1	2	3	194	219	413	12.114	11.736	23.850	715	704	1.419	12.829	12.440	25.269	1
—	—	—	32	33	65	—	—	—	32	33	65	296	259	555	43	46	89	339	305	644	—
—	—	—	33	42	75	3	—	3	36	42	78	1.511	1.377	2.888	94	84	178	1.605	1.461	3.066	—
—	—	—	25	17	42	—	—	—	25	17	42	456	391	847	37	41	78	493	432	925	—
—	—	—	13	5	18	—	—	—	13	5	18	400	368	768	28	32	60	428	400	828	—
—	—	—	296	314	610	4	2	6	300	316	616	14.777	14.131	28.908	917	907	1.824	15.694	15.038	30.732	—
—	—	—	23	37	60	—	—	—	23	37	60	2.679	2.456	5.135	111	117	228	2.790	2.573	5.363	2
5	9	14	27	20	47	—	1	1	27	21	48	849	912	1.761	55	46	101	904	958	1.862	—
—	—	—	65	57	122	4	—	4	69	57	126	1.622	1.565	3.187	141	128	269	1.763	1.693	3.456	—
5	9	14	115	114	229	4	1	5	119	115	234	5.150	4.933	10.083	307	291	598	5.457	5.224	10.681	—
—	—	—	227	184	411	8	3	11	235	187	422	5.331	5.061	10.392	360	333	693	5.691	5.394	11.085	3
—	—	—	212	171	383	4	—	4	216	171	387	6.648	6.234	12.882	438	411	849	7.086	6.645	13.731	4
—	—	—	411	371	782	14	13	27	425	384	809	14.269	13.333	27.502	1.170	1.165	2.335	15.439	14.398	29.837	5
2	3	5	1.379	1.282	2.661	161	187	348	1.540	1.469	3.009	6.217	5.900	12.117	2.460	2.409	4.869	8.677	8.309	16.986	—
—	—	—	27	25	52	1	—	1	28	25	53	969	940	1.909	90	85	175	1.059	1.025	2.084	—
2	3	5	1.817	1.678	3.495	176	200	376	1.993	1.878	3.871	21.455	20.073	41.528	3.720	3.659	7.379	25.175	23.732	48.907	—
7	12	19	2.667	2.461	5.128	196	206	402	2.863	2.667	5.530	53.361	50.432	103.793	5.742	5.601	11.343	59.103	56.033	115.136	—
—	—	—	191	182	373	6	6	12	197	188	385	2.849	2.757	5.606	298	301	599	3.147	3.058	6.205	1
—	—	—	52	58	110	5	3	8	57	61	118	431	465	896	109	114	223	540	579	1.119	—
—	—	—	243	240	483	11	9	20	254	249	503	3.280	3.222	6.502	407	415	822	3.687	3.637	7.324	—
—	—	—	434	393	827	122	106	228	556	499	1.055	4.080	3.921	8.001	414	412	826	4.494	4.333	8.827	2
—	—	—	272	279	551	9	12	21	281	291	572	4.136	4.017	8.153	436	433	869	4.572	4.450	9.022	3
—	—	—	105	87	192	—	2	2	105	89	194	3.046	2.960	6.006	272	281	553	3.318	3.241	6.559	4
—	—	—	216	178	394	39	33	72	255	211	466	3.396	3.203	6.599	314	323	637	3.710	3.526	7.236	5
—	—	—	100	115	215	2	—	2	102	117	219	3.079	2.969	6.048	321	257	578	3.400	3.226	6.626	6
—	—	—	320	293	613	18	15	33	338	308	646	2.915	2.826	5.741	253	297	550	3.168	3.123	6.291	7
—	—	—																			

a) Im Jahre 1890.

Griechisch katholische				Görög keleti Griechisch orientalische									Ágostai evangélikus Evang.-Augsburger Confession									Helyő szám Laufende Zahl
összesen insgesamt				törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche			összesen insgesamt			törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche			összesen insgesamt			
fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen		fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	
2	1	3		178	154	332	15	12	27	193	166	359	2.032	1.985	4.017	63	64	127	2.095	2.049	4.144	1
1.204	1.113	2.317		4.000	3.735	7.735	605	573	1.178	4.605	4.308	8.913	5	7	12	—	—	—	5	7	12	2
60	42	102		36	30	66	16	17	33	52	47	99	10	10	20	5	5	10	15	15	30	3
1.264	1.155	2.419		4.036	3.765	7.801	621	590	1.211	4.657	4.355	9.012	15	17	32	5	5	10	20	22	42	4
247	250	497		1	—	1	—	—	—	1	—	1	1	—	1	1	—	1	2	—	2	5
32	21	53		—	1	1	—	—	—	—	1	1	18	7	25	1	2	3	19	9	28	6
279	271	550		1	1	2	—	—	—	1	1	2	19	7	26	2	2	4	21	9	30	7
4.791	4.652	9.443		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
1.370	1.306	2.676		—	—	—	—	—	—	—	—	—	362	345	707	21	27	48	383	372	755	9
3.285	3.153	6.438		30	33	63	3	3	6	33	36	69	13	13	26	—	—	—	13	13	26	10
75	68	143		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
3.360	3.221	6.581		30	33	63	3	3	6	33	36	69	13	13	26	—	—	—	13	13	26	12
2.531	2.430	4.961		162	153	315	27	12	39	189	165	354	14	11	25	1	—	1	15	11	26	13
1.199	1.156	2.355		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
14.796	14.192	28.988		4.407	4.106	8.513	666	617	1.283	5.073	4.723	9.796	2.455	2.378	4.833	92	98	190	2.547	2.476	5.023	15
276	279	555		3.851	3.818	7.669	489	518	1.007	4.340	4.336	8.676	163	180	343	1	5	6	164	185	349	16
24	11	35		161	169	330	38	22	60	199	191	390	17	8	25	4	3	7	21	11	32	17
300	290	590		4.012	3.987	7.999	527	540	1.067	4.539	4.527	9.066	180	188	368	5	8	13	185	196	381	18
89	90	179		347	357	704	38	36	74	385	393	778	374	346	720	16	20	36	390	366	756	19
283	235	518		3.876	3.856	7.732	745	725	1.470	4.621	4.581	9.202	44	38	82	10	6	16	54	44	98	20
211	201	412		3.183	3.072	6.255	512	492	1.004	3.695	3.564	7.259	232	191	423	11	9	20	243	200	443	21
10	11	21		52	58	110	12	10	22	64	68	132	11	4	15	4	3	7	15	7	22	22
—	—	—		134	125	259	12	5	17	146	130	276	3	3	6	—	—	—	3	3	6	23
221	212	433		3.369	3.255	6.624	536	507	1.043	3.905	3.762	7.667	246	198	444	15	12	27	261	210	471	24
76	64	140		5.316	4.922	10.238	588	543	1.131	5.904	5.465	11.369	415	444	859	12	13	25	427	457	884	25
—	—	—		116	110	226	12	10	22	128	120	248	29	24	53	4	5	9	33	29	62	26
76	64	140		5.432	5.032	10.464	600	553	1.153	6.032	5.585	11.617	444	468	912	16	18	34	460	486	946	27
969	891	1.860		17.036	16.487	33.523	2.446	2.361	4.807	19.482	18.848	38.330	1.288	1.238	2.526	62	64	126	1.350	1.302	2.652	28
1.599	1.443	3.042		1.437	1.362	2.799	127	101	228	1.564	1.463	3.027	115	107	222	11	9	20	126	116	242	29
1.081	1.013	2.094		224	242	466	17	14	31	241	256	497	269	212	481	9	15	24	278	227	505	30
1	—	1		640	628	1.268	36	37	73	676	665	1.341	615	678	1.293	49	46	95	664	724	1.388	31
371	327	698		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	32
451	386	837		989	906	1.895	58	55	113	1.047	961	2.008	29	27	56	2	3	5	31	30	61	33
48	30	78		396	392	788	42	29	71	438	421	859	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
863	750	1.613		3.141	3.039	6.180	285	243	528	3.426	3.282	6.708	20	25	45	4	—	4	24	25	49	35
760	656	1.416		325	329	654	31	30	61	356	359	715	289	286	575	25	16	41	314	302	616	36
2.007	2.020	4.027		566	588	1.154	36	43	79	602	631	1.233	84	80	164	2	4	6	86	84	170	37
74	74	148		5	1	6	1	1	2	6	2	8	24	12	36	6	6	12	30	18	48	38
2.081	2.094	4.175		571	589	1.160	37	44	81	608	633	1.241	108	92	200	8	10	18	116	102	218	39
791	748	1.539		450	428	878	22	27	49	472	455	927	86	70	156	2	1	3	88	71	159	40
9	9	18		1	1	2	—	1	1	1	2	3	4	2	6	—	1	1	4	3	7	41
800	757	1.557		451	429	880	22	28	50	473	457	930	90	72	162	2	2	4	92	74	166	42
302	273	575		767	720	1.487	74	71	145	841	791	1.632	913	819	1.732	49	42	91	962	861	1.823	43
239	185	424		1.472	1.403	2.875	96	85	181	1.568	1.488	3.056	578	622	1.200	37	39	76	615	661	1.276	44
2.777	2.543	5.320		637	615	1.252	47	44	91	684	659	1.343	22	23	45	—	1	1	22	24	46	45
1.254	1.206	2.460		949	818	1.767	95	88	183	1.044	906	1.950	1	—	1	—	—	—	1	—	1	46
22	22	44		69	44	113	11	6	17	80	50	130	31	41	72	2	—	2	33	41	74	47
12.649	11.685	24.334		12.068	11.516	23.584	978	875	1.853	13.046	12.391	25.437	3.080	3.005	6.085	198	183	381	3.278	3.188	6.466	48
37.447	35.383	72.830		36.516	35.024	71.540	4.310	4.074	8.384	40.826	39.098	79.924	20.464	19.236	39.700	1.402	1.386	2.788	21.866	20.622	42.488	49
—	—	—		2	1	3	1	—	1	3	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50
1	2	3		667	628	1.295	30	33	63	697	661	1.358	2	2	4	—	—	—	2	2	4	51
—	—	—		2.023	1.887	3.910	165	126	291	2.188	2.013	4.201	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52
—	—	—		1.459	1.412	2.871	96	85	181	1.555	1.497	3.052	—	1	1	—	—	—	—	1	1	53
—	—	—		1.053	1.073	2.126	84	76	160	1.137	1.149	2.286	32	21	53	3	2	5	35	23	58	54
106	79	185		3.438	3.287	6.725	202	173	375	3.640	3.460	7.100	321	322	643	14	11	25	335	333	668	55
—	—	—		25	20	45	1	1	2	26	21	47	3	1	4	—	—	—	3	1	4	56
—	—	—		820	825	1.645	99	60	159	919	885	1.804	2	6	8	—	—	—	2	6	8	57
—	—	—		12	18	30	5	1	6	17	19	36	13	14	27	1	2	3	14	16	30	58
—	—	—		832	843	1.675	104	61	165	936	904	1.840	15	20	35	1	2	3	16	22	38	59
181	175	356		2.157	2.042	4.199	135	108	243	2.292	2.150	4.442	1	1	2	—	—	—	1	1	2	60
—	—	—		9	7	16	3	2	5	12	9	21	7	7	14	1	—	1	8	7	15	61
181	175	356		2.166	2.049	4.215	138	110	248	2.304	2.159	4.463	8	8	16	1	—	1	9	8	17	62
288	256	544		11.663	11.199	22.862	820	665	1.485	12.483	11.864	24.347	381	375	756	19	15	34	400	390	790	63
37.735	35.639	73.374		48.181	46.224	94.405	5.131	4.739														

a) 1890-ben.

Folyó szám Laufende Zahl	Ország rész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Evang. református Evangelisch Reformirte									Unitárius					
		törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche			összesen insgesamt			törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche		
		fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen
e) Tisza bal partja.																
1	Békés vármegye	1.863	1.650	3.513	112	113	225	1.975	1.763	3.738	6	2	8	1	1	
2	Bihar vármegye	3.918	3.794	7.712	355	320	675	4.273	4.114	8.387	—	—	—	—	—	
	Nagy-Várad, thj. felr. v.	157	121	278	60	67	127	217	188	405	—	—	—	—	—	
	együtt	4.075	3.915	7.990	415	387	802	4.490	4.302	8.792	—	—	—	—	—	
3	Hajdu vármegye	2.037	2.025	4.062	177	190	367	2.214	2.215	4.429	—	—	—	—	—	
	Debreczen, sz. k. v.	627	615	1.242	89	94	183	716	709	1.425	—	—	—	—	—	
	együtt	2.664	2.640	5.304	266	284	550	2.930	2.924	5.854	—	—	—	—	—	
4	Máramaros vármegye	180	146	326	10	3	13	190	149	339	—	—	—	—	—	
5	Szabolcs	2.370	2.136	4.506	270	278	548	2.640	2.414	5.054	—	—	—	—	—	
6	Szatmár	2.013	1.967	3.980	226	194	420	2.239	2.161	4.400	—	—	—	—	—	
	Szatmár-Németi, sz. k. v.	170	127	297	16	16	32	186	143	329	—	—	—	—	—	
	együtt	2.183	2.094	4.277	242	210	452	2.425	2.304	4.729	—	—	—	—	—	
7	Szilágy vármegye	976	917	1.893	100	102	202	1.076	1.019	2.095	—	—	—	—	—	
8	Ugocea	255	238	493	27	26	53	282	264	546	—	—	—	—	—	
	Összesen	14.566	13.736	28.302	1.442	1.403	2.845	16.008	15.139	31.147	6	2	8	1	1	
f) Tisza-Maros szöge.																
1	Arad vármegye	341	318	659	21	28	49	362	346	708	—	—	—	—	—	
	Arad, sz. k. v.	55	51	106	11	9	20	66	60	126	—	—	—	—	—	
	együtt	396	369	765	32	37	69	428	406	834	—	—	—	—	—	
2	Osanád vármegye	465	484	949	30	22	52	495	506	1.001	—	—	—	—	—	
3	Krassó-Szörény vármegye	49	46	95	—	4	4	49	50	99	—	—	—	—	—	
4	Temes vármegye	69	71	140	11	1	12	80	72	152	—	—	—	—	—	
	Temesvár, sz. k. v.	16	10	26	5	4	9	21	14	35	—	—	—	—	—	
	Versecz, thj. felr. v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	együtt	85	81	166	16	5	21	101	86	187	—	—	—	—	—	
5	Torontál vármegye	229	179	408	13	11	24	242	190	432	—	—	—	—	—	
	Panosova, thj. felr. v.	11	15	26	4	2	6	15	17	32	—	—	—	—	—	
	együtt	240	194	434	17	13	30	257	207	464	—	—	—	—	—	
	Összesen	1.235	1.174	2.409	95	81	176	1.330	1.255	2.585	—	—	—	—	—	
g) Erdély.																
1	Alsó-Fehér vármegye	285	318	603	34	26	60	319	344	663	3	12	15	1	2	
2	B.-Naszód	39	31	70	5	3	8	44	34	78	—	—	—	—	—	
3	Brassó	56	30	86	3	4	7	59	34	93	6	3	9	1	1	
4	Csik	8	6	14	—	1	1	8	7	15	—	—	—	—	—	
5	Fogarás	23	30	53	3	4	7	26	34	60	3	4	7	1	2	
6	Háromszék	839	824	1.663	137	109	246	976	933	1.909	75	66	141	9	22	
7	Hunyad	99	97	196	8	11	19	107	108	215	—	—	—	—	—	
8	Kis-Küküllő	359	289	648	47	37	84	406	326	732	74	67	141	6	13	
9	Kolozs	693	649	1.342	47	55	102	740	704	1.444	18	14	32	1	1	
	Kolozsvár, sz. k. v.	203	209	412	37	22	59	240	231	471	21	14	35	7	11	
	együtt	896	858	1.754	84	77	161	980	935	1.915	39	28	67	8	12	
10	Maros-Torda vármegye	1.251	1.143	2.394	130	132	262	1.381	1.275	2.656	117	126	243	16	30	
	Maros-Vásárhely, sz. k. v.	109	106	215	9	12	21	118	118	236	1	—	1	—	—	
	együtt	1.360	1.249	2.609	139	144	283	1.499	1.393	2.892	118	126	244	16	30	
11	Nagy-Küküllő vármegye	76	98	174	16	13	29	92	111	203	37	37	74	5	11	
12	Szeben	18	15	33	2	—	2	20	15	35	—	—	—	—	—	
13	Szolnok-Doboka	492	496	988	35	29	64	527	525	1.052	—	—	—	—	—	
14	Torda-Aranyos	395	445	840	53	41	94	448	486	934	147	148	295	16	39	
15	Udvarhely	661	607	1.268	80	74	154	741	681	1.422	430	349	779	53	116	
	Összesen	5.606	5.393	10.999	646	573	1.219	6.252	5.966	12.218	932	840	1.772	116	254	
	Magyarország összesen <i>Ungarn zusammen</i>	39.805	36.843	76.148	3.765	3.617	7.382	43.070	40.460	83.530	950	854	1.804	117	256	
II. Fiume város és kerülete <i>Fiume Stadt und Gebiet</i>																
		11	8	19	—	—	—	11	8	19	—	—	—	—	—	
III. Horvát-Szlavonország. <i>Kroatien Slavonien.</i>																
1	Belovár-Kőrös vármegye	1	1	2	—	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	
2	Lika-Krbava	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
3	Modrus-Fiume	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
4	Pozsega	18	29	47	2	—	2	20	29	49	—	—	—	—	—	
5	Szerém	42	45	87	2	3	5	44	48	92	1	—	1	—	—	
6	Varasd	1	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	
7	Verőce vármegye	21	30	51	—	1	1	21	31	52	—	—	—	—	—	
	Eszék, sz. k. v.	1	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	
	együtt	22	30	52	—	1	1	22	31	53	1	—	1	—	—	
8	Zágráb vármegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Zágráb, sz. k. v.	4	—	4	—	—	—	4	—	4	—	—	—	—	—	
	együtt	4	—	4	—	—	—	4	—	4	—	—	—	—	—	
	Horvát-Szlavonország összesen <i>Kroatien-Slavonien zusammen</i>	88	105	193	4	4	8	92	109	201	2	—	2	—	—	
	A Szt. István korona országai együtt <i>Die Länder der h. Stefanskrona zusammen</i>	39.404	36.956	76.360	3.769	3.621	7.390	43.173	40.577	83.750	952	854	1.806	117	256	

a) Im Jahre 1890.

Unitarische				I z r a e l i t a Israeliten									Ö s s z e s e n Summe									Folyó számla Laufende Zahl
összesen insgesammt				törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche			összesen insgesammt			törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche			összesen insgesammt			
fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen		fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	
7	2	9		115	136	251	—	1	1	115	137	252	5.565	5.309	10.874	264	260	524	5.829	5.569	11.398	1
—	—	—		363	332	695	—	—	—	370	341	711	10.202	9.657	19.859	1.153	1.100	2.253	11.355	10.757	22.112	2
—	—	—		140	134	274	7	16	33	157	150	307	522	501	1.023	184	192	376	706	693	1.399	
—	—	—		503	466	969	24	25	49	527	491	1.018	10.724	10.158	20.882	1.337	1.292	2.629	12.061	11.450	23.511	3
—	—	—		123	130	253	1	2	3	124	132	256	2.711	2.697	5.408	239	230	469	2.950	2.927	5.877	
—	—	—		69	59	128	6	4	10	75	63	138	861	806	1.667	142	146	288	1.003	952	1.955	
—	—	—		192	189	381	7	6	13	199	195	394	3.572	3.503	7.075	381	376	757	3.953	3.879	7.832	
—	—	—		527	442	969	573	480	1.053	1.100	922	2.022	5.600	5.321	10.921	930	824	1.754	6.530	6.145	12.675	4
—	—	—		457	418	875	34	53	87	491	471	962	6.224	5.791	12.015	627	687	1.314	6.851	6.478	13.329	5
—	—	—		422	366	788	14	4	18	436	370	806	6.709	6.509	13.218	556	490	1.046	7.265	6.999	14.264	6
—	—	—		68	65	133	6	3	9	74	68	142	342	287	629	49	45	94	391	332	723	
—	—	—		490	431	921	20	7	27	510	438	948	7.051	6.796	13.847	605	535	1.140	7.656	7.331	14.987	
—	—	—		149	154	303	—	2	2	149	156	305	3.876	3.668	7.544	342	374	716	4.218	4.042	8.260	7
—	—	—		237	180	417	3	5	8	240	185	425	1.762	1.673	3.435	128	106	234	1.890	1.779	3.669	8
7	2	9		2.670	2.416	5.086	661	579	1.240	3.331	2.995	6.326	44.374	42.219	86.593	4.614	4.454	9.068	48.988	46.673	95.661	
—	—	—		73	77	150	2	2	4	75	79	154	6.414	6.225	12.639	649	682	1.331	7.063	6.907	13.970	1
—	—	—		48	59	107	2	5	7	50	64	114	557	573	1.130	147	104	251	704	677	1.381	
—	—	—		121	136	257	4	7	11	125	143	268	6.971	6.798	13.769	796	786	1.582	7.767	7.584	15.351	
—	—	—		53	66	119	1	1	2	54	67	121	2.866	2.845	5.711	181	157	338	3.047	3.002	6.049	2
—	—	—		43	42	85	4	—	4	47	42	89	5.493	5.455	10.948	947	897	1.844	6.440	6.352	12.792	3
—	—	—		37	40	77	—	—	—	37	40	77	6.670	6.391	13.061	824	764	1.588	7.494	7.155	14.649	4
—	—	—		64	61	125	3	2	5	67	63	130	436	453	889	169	173	342	605	626	1.231	
—	—	—		5	10	15	—	1	1	5	11	16	337	289	626	26	26	52	363	315	678	
—	—	—		106	111	217	3	3	6	109	114	223	7.443	7.133	14.576	1.019	963	1.982	8.462	8.096	16.558	
—	—	—		100	87	187	3	—	3	103	87	190	11.398	10.811	22.209	1.041	999	2.040	12.439	11.810	24.249	5
—	—	—		11	8	19	1	—	1	12	8	20	247	236	483	36	28	64	283	264	547	
—	—	—		111	95	206	4	—	4	115	95	210	11.645	11.047	22.692	1.077	1.027	2.104	12.722	12.074	24.796	
—	—	—		434	450	884	16	11	27	450	461	911	34.418	33.278	67.696	4.020	3.830	7.850	38.438	37.108	75.546	
4	13	17		52	51	103	4	5	9	56	56	112	3.485	3.310	6.795	309	277	586	3.794	3.587	7.381	1
—	—	—		72	76	148	31	21	52	103	97	200	1.653	1.549	3.202	137	133	270	1.790	1.682	3.472	2
7	3	10		13	7	20	1	—	1	14	7	21	1.457	1.473	2.930	102	102	204	1.559	1.575	3.134	3
—	—	—		17	17	34	—	1	1	17	18	35	2.153	2.028	4.181	178	169	347	2.331	2.197	4.528	4
4	5	9		10	16	26	—	—	—	10	16	26	1.517	1.384	2.901	105	92	197	1.622	1.476	3.098	5
84	79	163		15	15	30	2	—	2	17	15	32	2.075	2.013	4.088	269	229	498	2.344	2.242	4.586	6
—	—	—		41	29	70	—	3	3	41	32	73	4.308	4.116	8.424	433	362	795	4.741	4.478	9.219	7
80	80	160		24	28	52	—	—	—	24	28	52	1.837	1.671	3.508	204	164	368	2.041	1.835	3.876	8
19	14	33		81	75	156	22	6	28	103	81	184	3.453	3.428	6.881	260	279	539	3.713	3.707	7.420	9
28	18	46		33	49	82	3	4	7	36	53	89	493	448	941	131	110	241	624	558	1.182	
47	32	79		114	124	238	25	10	35	139	134	273	3.946	3.876	7.822	391	389	780	4.337	4.265	8.602	
133	140	273		40	61	101	—	—	—	40	61	101	3.051	2.861	5.912	268	263	531	3.319	3.124	6.443	10
1	—	1		8	15	23	—	1	1	8	16	24	183	185	368	26	32	58	209	217	426	
134	140	274		48	76	124	—	1	1	48	77	125	3.234	3.046	6.280	294	295	589	3.528	3.341	6.869	
42	43	85		23	22	45	—	—	—	23	22	45	2.138	1.987	4.125	185	172	357	2.323	2.159	4.482	11
—	—	—		15	9	24	—	—	—	15	9	24	2.392	2.283	4.675	166	152	318	2.558	2.435	4.993	12
—	—	—		214	223	437	14	3	17	228	226	454	4.114	3.913	8.027	270	211	481	4.384	4.124	8.508	13
163	171	334		49	44	93	1	—	1	50	44	94	2.763	2.630	5.393	271	264	535	3.034	2.894	5.928	14
483	412	895		21	15	36	1	1	2	22	16	38	1.953	1.786	3.739	221	224	445	2.174	2.010	4.184	15
1.048	978	2.026		728	752	1.480	79	45	124	807	797	1.604	39.025	37.065	76.090	3.535	3.235	6.770	42.560	40.300	82.860	
1.067	993	2.060		11.839	11.212	23.051	1.241	1.090	2.331	13.080	12.302	25.382	286.588	272.772	559.360	27.702	26.851	54.553	314.290	299.623	613.913	
—	—	—		7	11	18	—	—	—	7	11	18	578	533	1.111	72	73	145	650	606	1.256	
—	—	—		27	34	61	1	5	6	28	39	67	4.105	3.861	7.966	215	210	425	4.320	4.071	8.391	1
—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	4.143	3.878	8.021	259	218	477	4.402	4.096	8.498	2
—	—	—		2	6	8	—	—	—	2	6	8	4.419	4.182	8.601	184	181	365	4.603	4.363	8.966	3
—	—	—		32	32	64	—	1	1	32	33	65	3.826	3.710	7.536	271	249	520	4.097	3.959	8.056	4
1	—	1		37	40	77	—	—	—	37	40	77	6.790	6.370	13.160	406	403	809	7.196	6.773	13.969	5
—	—	—		41	35	76	1	1	2	42	36	78	4.734	4.498	9.232	295	262	557	5.029	4.760	9.789	6
Nazarénus — Nazarenen	—	—		64	44	108	—	2	2	64	46	110	4.156	3.840	7.996	397	346	743	4.553	4.186	8.739	7
1	—	1		19	24	43	—	1	1	19	25	44	258	253	511	58	56	114	316	309	625	
—	—	—		83	68	151	—	3	3	83	71	154	4.414	4.093	8.507	455	402	857	4.869	4.495	9.364	
—	—	—		25	18	43	—	—	—	25	18	43	8.677	8.316	16.993	455	414	869	9.132	8.730	17.862	8
—	—	—		20	19	39	4	2	6	24	21	45	405	382	787	246	219	465	651	601	1.252	
—	—	—		45	37	82	4	2	6	49	39	88	9.082	8.698	17.780	701	633	1.334	9.783	9.3		

Folyó szám Laufende Zahl	Országgrész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Római katolikus Römisch katholische									Görög katolikus					
		törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche			összesen insgesammt			törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche		
		fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen
I. Magyarország.																
a) Duna bal partja.																
1	Árva vármegye	1.487	1.431	2.918	50	69	119	1.537	1.500	3.037	—	—	—	—	—	—
2	Bars	2.691	2.538	5.229	174	204	378	2.865	2.742	5.607	—	—	—	—	—	—
3	Esztergom vármegye	1.382	1.384	2.766	133	125	258	1.515	1.509	3.024	—	—	—	—	—	—
4	Hont vármegye	1.269	1.239	2.508	87	108	195	1.356	1.347	2.703	—	—	—	—	—	—
	Selmecz-és Bélabánya, sz. k. v.	211	213	424	14	21	35	225	234	459	—	—	—	—	—	—
	együtt	1.480	1.452	2.932	101	129	230	1.581	1.581	3.162	—	—	—	—	—	—
5	Liptó vármegye	844	888	1.732	47	56	103	891	944	1.835	—	—	—	—	—	—
6	Nógrád	3.101	3.043	6.144	255	262	517	3.356	3.305	6.661	—	—	—	—	—	—
7	Nyitra	6.969	6.746	13.715	531	470	1.001	7.500	7.216	14.716	—	—	—	—	—	—
8	Pozsony	4.789	4.508	9.297	335	345	680	5.124	4.853	9.977	—	—	—	—	—	—
	Pozsony, sz. k. v.	562	535	1.097	198	228	426	760	763	1.523	—	—	—	—	—	—
	együtt	5.351	5.043	10.394	533	573	1.106	5.884	5.616	11.500	—	—	—	—	—	—
9	Trencsén vármegye	5.102	4.821	9.923	569	462	1.031	5.671	5.283	10.954	—	—	—	—	—	—
10	Turóc	410	456	866	44	44	88	454	500	954	—	—	—	—	—	—
11	Zólyom	1.494	1.465	2.959	117	122	239	1.611	1.587	3.198	—	—	—	—	—	—
	Összesen	30.311	29.267	59.578	2.554	2.516	5.070	32.865	31.783	64.648	—	—	—	—	—	—
b) Duna jobb partja.																
1	Baranya vármegye	3.717	3.478	7.195	259	301	560	3.976	3.779	7.755	—	—	—	—	—	—
	Pécs, sz. k. v.	404	390	794	103	71	174	507	461	968	—	—	—	—	—	—
	együtt	4.121	3.868	7.989	362	372	734	4.483	4.240	8.723	—	—	—	—	—	—
2	Fejér vármegye	2.647	2.687	5.334	197	164	361	2.844	2.851	5.695	—	—	—	—	—	—
	Székes-Fejérvár, sz. k. v.	377	371	748	34	27	61	411	398	809	—	—	—	—	—	—
	együtt	3.024	3.058	6.082	231	191	422	3.255	3.249	6.504	—	—	—	—	—	—
3	Győr vármegye	1.594	1.526	3.120	93	73	166	1.687	1.599	3.286	—	—	—	—	—	—
	Győr, sz. k. v.	244	231	475	54	58	112	298	289	587	—	—	—	—	—	—
	együtt	1.838	1.757	3.595	147	131	278	1.985	1.888	3.873	—	—	—	—	—	—
4	Komárom vármegye	2.233	2.102	4.335	133	145	278	2.366	2.247	4.613	—	—	—	—	—	—
	Komárom, sz. k. v.	121	109	230	24	19	43	145	128	273	—	—	—	—	—	—
	együtt	2.354	2.211	4.565	157	164	321	2.511	2.375	4.886	—	—	—	—	—	—
5	Moson vármegye	1.488	1.328	2.816	174	130	304	1.662	1.458	3.120	—	—	—	—	—	—
6	Somogy	4.604	4.327	8.931	319	326	645	4.923	4.653	9.576	—	—	—	—	—	—
7	Sopron	3.960	3.784	7.744	310	324	634	4.270	4.108	8.378	—	—	—	—	—	—
	Sopron, sz. k. v.	275	229	504	29	49	78	304	278	582	—	—	—	—	—	—
	együtt	4.235	4.013	8.248	339	373	712	4.574	4.386	8.960	—	—	—	—	—	—
8	Tolna vármegye	3.280	3.066	6.346	170	170	340	3.450	3.236	6.686	—	—	—	—	—	—
9	Vas	5.422	5.075	10.497	619	569	1.188	6.041	5.644	11.685	—	—	—	—	—	—
10	Veszprém	2.812	2.604	5.416	187	183	370	2.999	2.787	5.786	—	—	—	—	—	—
11	Zala	7.211	6.823	14.034	707	690	1.397	7.918	7.513	15.431	—	—	—	—	—	—
	Összesen	40.389	38.130	78.519	3.412	3.299	6.711	43.801	41.429	85.230	—	—	—	—	—	—
c) Duna-Tisza köze.																
1	Bács-Bodrog vármegye	8.081	7.622	15.703	463	428	891	8.544	8.050	16.594	221	198	419	2	—	2
	Baja, thj. felr. v.	245	254	499	38	32	70	283	286	569	—	—	—	—	—	—
	Szabadka, sz. k. v.	1.354	1.332	2.686	105	97	202	1.459	1.429	2.888	—	—	—	—	—	—
	Ujvidék, sz. k. v.	161	185	346	20	25	45	181	210	391	3	6	9	1	—	1
	Zombor, sz. k. v.	205	190	395	27	35	62	232	225	457	—	—	—	—	—	—
	együtt	10.046	9.583	19.629	653	617	1.270	10.699	10.200	20.899	224	204	428	3	—	3
2	Csongrád vármegye	2.509	2.370	4.879	103	94	197	2.612	2.464	5.076	—	—	—	—	—	—
	Hódmező-Vásárhely, thj. f. v.	240	232	472	23	28	51	263	260	523	—	—	—	—	—	—
	Szeged, sz. k. v.	1.638	1.536	3.174	153	122	275	1.791	1.658	3.449	—	—	—	—	—	—
	együtt	4.387	4.138	8.525	279	244	523	4.666	4.382	9.048	—	—	—	—	—	—
3	Heves vármegye	4.893	4.812	9.705	316	299	615	5.209	5.111	10.320	—	—	—	—	—	—
4	Jász-N.-K.-Szolnok vármegye	4.388	4.133	8.521	270	275	545	4.658	4.408	9.066	—	—	—	—	—	—
5	Pest-P.-S.-Kis-Kun vármegye	10.520	10.081	20.601	943	950	1.893	11.463	11.031	22.494	—	—	—	—	—	—
	Budapest, fő- és székvaros	4.392	4.322	8.714	2.110	1.983	4.093	6.502	6.305	12.807	—	—	—	—	—	—
	Kecskemét, thj. felr. v.	727	716	1.443	70	61	131	797	777	1.574	—	—	—	—	—	—
	együtt	15.639	15.119	30.758	3.123	2.994	6.117	18.762	18.113	36.875	—	—	—	—	—	—
	Összesen	39.353	37.785	77.138	4.641	4.429	9.070	43.994	42.214	86.208	224	204	428	3	—	3
d) Tisza jobb partja.																
1	Abauj-Torna vármegye	1.617	1.557	3.174	211	196	407	1.828	1.753	3.581	288	264	552	33	26	59
	Kassa, sz. k. v.	328	334	662	74	104	178	402	438	840	36	34	70	17	15	32
	együtt	1.945	1.891	3.836	285	300	585	2.230	2.191	4.421	324	298	622	50	41	91
2	Bereg vármegye	401	361	762	38	46	84	439	407	846	2.217	2.081	4.298	129	131	260
3	Borsod	2.314	2.318	4.632	247	296	543	2.561	2.614	5.175	211	192	403	10	22	32
4	Gömör	1.506	1.454	2.960	146	154	300	1.652	1.608	3.260	101	103	204	2	3	5
5	Sáros	1.912	1.681	3.593	225	213	438	2.137	1.894	4.031	1.141	1.134	2.275	84	67	151
5	Szepes	2.198	2.156	4.354	231	246	477	2.429	2.402	4.831	492	451	943	27	24	51
7	Ung	673	626	1.299	81	77	158	754	703	1.457	1.771	1.734	3.505	145	143	288
8	Zemplén	2.333	2.411	4.744	337	355	692	2.670	2.766	5.436	2.123	1.961	4.084	256	213	469
	Összesen	13.282	12.898	26.180	1.590	1.687	3.277	14.872	14.585	29.457	8.380	7.954	16.334	703	644	1.347

a) Im Jahre 1891.

Griechisch-katholische.			Görög keleti Griechisch-orientalische									Ágostai evangélikus Evang. Augsburg. Confession.									Folyó szám Laufende Zahl
összesen insgesammt			törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche			összesen insgesammt			törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche			összesen insgesammt			
fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	135	132	267	5	3	8	140	135	275	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58	44	102	4	7	11	62	51	113	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	9	21	2	1	3	14	10	24	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	271	272	543	13	15	28	284	287	571	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	33	70	2	—	2	39	33	72	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	308	305	613	15	15	30	323	320	643	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	707	692	1.399	37	31	68	744	723	1.467	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	780	743	1.523	59	41	100	839	784	1.623	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.137	1.041	2.178	54	60	114	1.191	1.101	2.292	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	293	276	569	21	10	31	314	286	600	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	111	93	204	17	17	34	128	110	238	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	404	369	773	38	27	65	442	396	838	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	454	465	919	33	30	63	487	495	982	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	493	520	1.013	35	50	85	528	570	1.098	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	662	664	1.326	39	30	69	701	694	1.395	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5.150	4.984	10.134	321	295	616	5.471	5.279	10.750	—
—	—	—	195	162	357	48	45	93	243	207	450	268	241	509	8	10	18	276	251	527	1
—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	8	10	18	1	2	3	9	12	21	—
—	—	—	196	162	358	48	45	93	244	207	451	276	251	527	9	12	21	285	263	548	—
—	—	—	9	14	23	1	—	1	10	14	24	115	89	204	6	7	13	121	96	217	2
—	—	—	4	1	5	—	—	—	4	1	5	11	7	18	1	2	3	12	9	21	—
—	—	—	13	15	28	1	—	1	14	15	29	128	96	222	7	9	16	133	105	238	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	226	240	466	9	15	24	235	255	490	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33	52	85	3	2	5	36	54	90	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	259	292	551	12	17	29	271	309	580	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76	90	166	6	2	8	82	92	174	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	5	9	1	—	1	5	5	10	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80	95	175	7	2	9	87	97	184	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	169	163	332	11	13	24	180	176	356	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	326	295	621	15	14	29	341	309	650	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	398	381	779	36	17	53	434	398	832	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	143	135	278	14	13	27	157	148	305	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	541	516	1.057	50	30	80	591	546	1.137	—
—	—	—	19	14	33	1	1	2	20	15	35	515	494	1.009	25	19	44	540	513	1.053	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.300	1.192	2.492	127	130	257	1.427	1.322	2.749	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	438	402	840	18	27	45	456	429	885	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	149	117	266	11	13	24	160	130	290	11
—	—	—	228	191	419	50	46	96	278	237	515	4.179	3.913	8.092	292	286	578	4.471	4.199	8.670	—
223	198	421	2.430	2.300	4.730	147	172	319	2.577	2.472	5.049	1.281	1.166	2.447	90	84	174	1.371	1.250	2.621	1
—	—	—	6	3	9	—	—	—	6	3	9	4	4	8	—	—	—	4	4	8	—
—	—	—	39	52	91	3	3	6	42	55	97	4	3	7	—	—	—	4	3	7	—
4	6	10	163	161	324	12	10	22	175	171	346	46	42	88	8	3	11	54	45	99	—
—	—	—	204	166	370	9	10	19	213	176	389	2	3	5	—	—	—	2	3	5	—
227	204	431	2.842	2.682	5.524	171	195	366	3.013	2.877	5.890	1.337	1.218	2.555	98	87	185	1.435	1.305	2.740	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	13	35	2	1	3	24	14	38	—
—	—	—	9	5	14	—	1	1	9	6	15	20	8	28	—	1	1	20	9	29	—
—	—	—	13	3	16	—	4	4	13	7	20	14	2	16	6	2	8	20	4	24	—
—	—	—	22	8	30	—	5	5	22	13	35	56	23	79	8	4	12	64	57	91	—
—	—	—	1	1	2	—	—	—	1	1	2	15	7	22	1	5	6	16	12	28	3
—	—	—	2	1	3	1	—	1	3	1	4	42	40	82	1	1	2	43	41	84	4
—	—	—	42	46	88	3	5	8	45	51	96	1.075	993	2.068	59	61	120	1.134	1.054	2.188	5
—	—	—	29	13	42	4	3	7	33	16	49	399	330	729	168	172	340	567	502	1.069	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	5	20	1	2	3	16	7	23	—
—	—	—	71	59	130	7	8	15	78	67	145	1.489	1.328	2.817	228	235	463	1.717	1.563	3.280	—
227	204	431	2.938	2.751	5.689	179	208	387	3.117	2.959	6.076	2.939	2.616	5.555	336	332	668	3.275	2.948	6.223	—
321	290	611	—	—	—	—	—	—	—	—	—	64	46	110	3	3	6	67	49	116	1
53	49	102	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	18	39	8	7	15	29	25	54	—
374	339	713	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85	64	149	11	10	21	96	74	170	—
2.346	2.212	4.558	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	15	37	—	1	1	22	16	38	2
221	214	435	3	1	4	—	—	—	3	1	4	97	101	198	12	9	21	109	110	219	3
103	106	209	—	—	—	—	—	—	—	—	—	993	828	1.821	53	76	129	1.046	904	1.950	4
1.225	1.201	2.426	—	—	—	—	—	—	—	—	—	248	257	505	16	18	34	264	275	539	5
519	475	994	—	—	—	—	—	—	—	—	—	447	417	864	34	28	62	481	445	926	6
1.916	1.877	3.793	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	7	—	—	—	5	2	7	7
2.379	2.174	4.553	—	—	—	—	—	—	—	—	—	119	118	237	16	15	31	135	133	268	9
9.083	8.598	17.681	3	1	4	—	—	—	3	1	4	2.016	1.802	3.818	142	157	299	2.158	1.959	4.117	—

Folyó szám Laufende Zahl	Országgrész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Evang. református Evangelisch Reformirte									Unitárius					
		törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche			összesen insgesammt			törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche		
		fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen
I. Magyarország.—Ungarn.																
a) Duna bal partja.																
1	Árva vármegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2	Bars vármegye	229	206	435	9	10	19	238	216	454	—	—	—	—	—	
3	Esztergom vármegye	162	164	326	11	15	26	173	179	352	—	—	—	—	—	
4	Hont vármegye	106	112	218	11	8	19	117	120	237	—	—	—	—	—	
	Selmecz- és Béalábánya, sz. k. v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	együtt	106	112	218	11	8	19	117	120	237	—	—	—	—	—	
5	Liptó vármegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
6	Nógrád »	45	35	80	2	3	5	47	38	85	—	—	—	—	—	
7	Nyitra »	129	132	261	8	3	11	137	135	272	—	—	—	—	—	
8	Pozsony »	130	136	266	10	3	13	140	139	279	—	—	—	—	—	
	Pozsony, sz. k. v.	5	3	8	4	—	4	9	3	12	—	—	—	—	—	
	együtt	135	139	274	14	3	17	149	142	291	—	—	—	—	—	
9	Trencsén vármegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
10	Turóc »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
11	Zólyom »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Összesen	806	788	1.594	55	42	97	861	830	1.691	—	—	—	—	—	
b) Duna jobb partja.																
1	Baranya vármegye	423	400	823	39	34	73	462	434	896	—	—	—	—	—	
	Pécs, sz. k. v.	7	2	9	2	3	5	9	5	14	—	—	—	—	—	
	együtt	430	402	832	41	37	78	471	439	910	—	—	—	—	—	
2	Fejér vármegye	945	871	1.816	43	37	80	988	908	1.896	3	3	6	—	—	
	Székesfejérvár, sz. k. v.	26	24	50	5	8	13	31	32	63	—	—	—	—	—	
	együtt	971	895	1.866	48	45	93	1.019	940	1.959	3	3	6	—	—	
3	Győr vármegye	134	114	248	5	4	9	139	118	257	—	—	—	—	—	
	Győr, sz. k. v.	19	12	31	3	4	7	22	16	38	—	—	—	—	—	
	együtt	153	126	279	8	8	16	161	134	295	—	—	—	—	—	
4	Komárom vármegye	779	787	1.566	35	32	67	814	819	1.633	—	—	—	—	—	
	Komárom, sz. k. v.	64	51	115	5	6	11	69	57	126	—	—	—	—	—	
	együtt	843	838	1.681	40	38	78	883	876	1.759	—	—	—	—	—	
5	Moson vármegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
6	Somogy »	901	794	1.695	52	63	115	953	857	1.810	—	—	—	—	—	
7	Sopron »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Sopron, sz. k. v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	együtt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
8	Tolna vármegye	567	476	1.043	30	29	59	597	505	1.102	—	—	—	—	—	
9	Yas »	166	146	312	15	14	29	181	160	341	—	—	—	—	—	
10	Veszprém »	656	607	1.263	32	35	67	688	642	1.330	—	—	—	—	—	
11	Zala »	147	132	279	10	10	20	157	142	299	—	—	—	—	—	
	Összesen	4.834	4.416	9.250	276	279	555	5.110	4.695	9.805	3	3	6	—	—	
c) Duna-Tisza köze.																
1	Bács-Bodrog vármegye	409	358	767	34	36	70	443	394	837	—	—	—	—	—	
	Baja, thj. felr. v.	2	1	3	—	1	1	2	2	4	—	—	—	—	—	
	Szabadka, sz. k. v.	5	4	9	1	—	1	6	4	10	—	—	—	—	—	
	Ujvidék, sz. k. v.	40	46	86	4	6	10	44	52	96	—	—	—	—	—	
	Zombor, sz. k. v.	5	1	6	2	—	2	7	1	8	—	—	—	—	—	
	együtt	461	410	871	41	43	84	502	453	955	—	—	—	—	—	
2	Csongrád vármegye	302	258	560	19	24	43	321	282	603	—	—	—	—	—	
	Hódmező-Vásárhely, thj. f. v.	633	592	1.225	29	30	59	662	622	1.284	10	10	20	1	1	
	Szeged, sz. k. v.	36	14	50	9	3	12	45	17	62	—	—	—	—	—	
	együtt	971	864	1.835	57	57	114	1.028	921	1.949	10	10	20	1	1	
3	Heves vármegye	285	270	555	31	23	54	316	293	609	—	—	—	—	—	
4	Jász-N.-K.-Szolnok vármegye	2.192	2.041	4.233	163	160	323	2.355	2.201	4.556	—	—	—	—	—	
5	Pest-P.-S.-K.-Kun vármegye	2.685	2.491	5.176	178	165	343	2.863	2.656	5.519	—	—	—	—	—	
	Budapest, fő- és székváros	510	418	928	226	229	455	736	647	1.383	6	2	8	1	2	
	Kecskemét, thj. f. v.	253	248	501	21	16	37	274	264	538	—	—	—	—	—	
	együtt	3.448	3.157	6.605	425	410	835	3.873	3.567	7.440	6	2	8	1	2	
	Összesen	7.357	6.742	14.099	717	693	1.410	8.074	7.435	15.509	16	12	28	2	2	
d) Tisza jobb partja.																
1	Abauj-Torna vármegye	667	617	1.284	74	71	145	741	688	1.429	—	—	—	—	—	
	Kassa, sz. k. v.	18	11	29	7	2	9	25	13	38	—	—	—	—	—	
	együtt	685	628	1.313	81	73	154	766	701	1.467	—	—	—	—	—	
2	Bereg vármegye	1.190	1.094	2.284	112	113	225	1.302	1.207	2.509	—	—	—	—	—	
3	Borsod vármegye	1.264	1.208	2.472	168	148	316	1.432	1.356	2.788	—	—	—	—	—	
4	Gömör »	463	468	931	45	36	81	508	504	1.012	—	—	—	—	—	
5	Sáros »	1	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	
6	Szepes »	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	
7	Ung »	370	322	692	22	31	53	392	353	745	—	—	—	—	—	
8	Zemplén »	1.221	1.158	2.379	125	121	246	1.346	1.279	2.625	—	—	—	—	—	
	Összesen	5.194	4.879	10.073	553	522	1.075	5.747	5.401	11.148	—	—	—	—	—	

b) Im Jahre 1891.

Unitarische				Izraelita Israeliten									Ö s s z e s e n Summe									Folyó szám Laufende Zahl
Ö s s z e s e n insgesamt				törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche			ö s s z e s e n insgesamt			törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche			ö s s z e s e n insgesamt			
fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen		fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	
—	—	—		40	41	81	1	1	2	41	42	83	1.662	1.604	3.266	56	73	129	1.718	1.677	3.395	1
—	—	—		110	98	208	1	1	2	111	99	210	3.088	2.886	5.974	188	222	410	3.276	3.108	6.384	2
—	—	—		51	47	98	—	—	—	51	47	98	1.607	1.604	3.211	146	141	287	1.753	1.745	3.498	3
—	—	—		67	53	120	—	—	—	67	53	120	1.713	1.676	3.389	111	131	242	1.824	1.807	3.631	4
—	—	—		9	9	18	—	—	—	9	9	18	257	255	512	16	21	37	273	276	549	5
—	—	—		76	62	138	—	—	—	76	62	138	1.970	1.931	3.901	127	152	279	2.097	2.083	4.180	6
—	—	—		46	47	93	3	3	6	49	50	99	1.597	1.627	3.224	87	90	177	1.684	1.717	3.401	7
—	—	—		157	154	311	—	—	—	157	155	312	4.083	3.975	8.058	316	307	623	4.399	4.282	8.681	8
—	—	—		484	444	928	8	8	16	492	452	944	8.719	8.363	17.082	601	541	1.142	9.320	8.904	18.224	9
—	—	—		246	232	478	7	5	12	253	237	490	5.458	5.152	10.610	373	363	736	5.831	5.515	11.346	10
—	—	—		61	66	127	7	6	13	68	72	140	739	697	1.436	226	251	477	965	948	1.913	11
—	—	—		307	298	605	14	11	25	321	309	630	6.197	5.849	12.046	599	614	1.213	6.796	6.463	13.259	12
—	—	—		189	180	369	5	5	10	194	185	379	5.745	5.466	11.211	607	497	1.104	6.352	5.963	12.315	13
—	—	—		42	38	80	—	—	—	42	38	80	945	1.014	1.959	79	94	173	1.024	1.108	2.132	14
—	—	—		50	42	92	—	—	—	50	42	92	2.206	2.171	4.377	156	152	308	2.362	2.323	4.685	15
—	—	—		1.552	1.451	3.003	32	30	62	1.584	1.481	3.065	37.819	36.490	74.309	2.962	2.883	5.845	40.781	39.373	80.154	16
—	—	—		91	92	183	6	1	7	97	93	190	4.694	4.373	9.067	360	391	751	5.054	4.764	9.818	17
—	—	—		47	35	82	2	2	4	49	37	86	467	437	904	108	78	186	575	515	1.090	18
—	—	—		138	127	265	8	3	11	146	130	276	5.161	4.810	9.971	468	469	937	5.629	5.279	10.908	19
3	3	6		92	100	192	2	1	3	94	101	195	3.811	3.764	7.575	249	209	458	4.060	3.973	8.033	20
—	—	—		37	39	76	1	2	3	38	41	79	455	442	897	41	39	80	496	481	977	21
3	3	6		129	139	268	3	3	6	132	142	274	4.266	4.206	8.472	290	248	538	4.556	4.454	9.010	22
—	—	—		65	57	122	—	3	3	65	60	125	2.019	1.937	3.956	107	95	202	2.126	2.032	4.158	23
—	—	—		36	47	83	2	—	2	38	47	85	332	342	674	62	64	126	394	406	800	24
—	—	—		101	104	205	2	3	5	103	107	210	2.351	2.279	4.630	169	159	328	2.520	2.438	4.958	25
—	—	—		107	93	200	1	1	2	108	94	202	3.195	3.072	6.267	175	180	355	3.370	3.252	6.622	26
—	—	—		26	19	45	1	—	1	27	19	46	215	184	399	31	25	56	246	209	455	27
—	—	—		133	112	245	2	1	3	135	113	248	3.410	3.256	6.666	206	205	411	3.616	3.461	7.077	28
—	—	—		35	42	77	1	—	1	36	42	78	1.692	1.533	3.225	186	143	329	1.878	1.676	3.554	29
—	—	—		210	192	402	3	6	9	213	198	411	6.041	5.608	11.649	389	409	798	6.430	6.017	12.447	30
—	—	—		116	131	247	—	1	1	116	132	248	4.474	4.296	8.770	346	342	688	4.820	4.638	9.458	31
—	—	—		32	25	57	1	—	1	33	25	58	450	389	839	44	62	106	494	451	945	32
—	—	—		148	156	304	1	1	2	149	157	306	4.924	4.685	9.609	390	404	794	5.314	5.089	10.403	33
—	—	—		140	133	273	2	4	6	142	137	279	4.521	4.183	8.704	228	223	451	4.749	4.406	9.155	34
—	—	—		148	125	273	—	—	—	148	125	273	7.036	6.538	13.574	761	713	1.474	7.797	7.251	15.048	35
—	—	—		149	147	296	2	1	3	151	148	299	4.055	3.760	7.815	239	246	485	4.294	4.006	8.300	36
—	—	—		222	170	392	5	9	14	227	179	406	7.729	7.242	14.971	733	722	1.455	8.462	7.964	16.426	37
3	3	6		1.553	1.447	3.000	29	31	60	1.582	1.478	3.060	51.186	48.100	99.286	4.059	3.941	8.000	55.245	52.041	107.286	38
—	—	—		226	181	407	3	2	5	229	183	412	12.648	11.825	24.473	739	722	1.461	13.387	12.547	25.934	39
—	—	—		28	28	56	—	1	1	28	29	57	285	290	575	38	34	72	323	324	647	40
—	—	—		39	40	79	2	2	4	41	42	83	1.441	1.431	2.872	111	102	213	1.552	1.533	3.085	41
—	—	—		16	15	31	—	2	2	16	17	33	429	455	884	45	46	91	474	501	975	42
—	—	—		10	7	17	—	—	—	10	7	17	426	367	793	38	45	83	464	412	876	43
—	—	—		319	271	590	5	7	12	324	278	602	15.229	14.368	29.597	971	949	1.920	16.200	15.317	31.517	44
—	—	—		31	29	60	1	1	2	32	30	62	2.864	2.670	5.534	125	120	245	2.989	2.790	5.779	45
11	10	21		29	18	47	—	1	1	29	19	48	941	865	1.806	53	61	114	994	926	1.920	46
—	—	—		69	49	118	6	2	8	75	51	126	1.770	1.604	3.374	174	133	307	1.944	1.737	3.681	47
11	10	21		129	96	225	7	4	11	136	100	236	5.575	5.139	10.714	352	314	666	5.927	5.433	11.360	48
—	—	—		236	210	446	3	10	13	239	220	459	5.430	5.300	10.730	351	337	688	5.781	5.637	11.418	49
—	—	—		178	185	363	2	2	4	180	187	367	6.802	6.400	13.202	437	438	875	7.239	6.838	14.077	50
—	—	—		426	404	830	16	21	37	442	425	867	14.748	14.015	28.763	1.199	1.202	2.401	15.947	15.217	31.164	51
7	4	11		1.481	1.374	2.855	176	177	353	1.657	1.551	3.208	6.817	6.459	13.276	2.685	2.566	5.251	9.502	9.025	18.527	52
—	—	—		21	19	40	—	1	1	21	20	41	1.016	988	2.004	92	80	172	1.108	1.068	2.176	53
7	4	11		1.928	1.797	3.725	192	199	391	2.120	1.996	4.116	22.581	21.462	44.043	3.976	3.848	7.824	26.557	25.310	51.867	54
18	14	32		2.790	2.559	5.349	209	222	431	2.999	2.781	5.780	55.617	52.669	108.286	6.087	5.886	11.973	61.704	58.555	120.259	55
—	—	—		166	160	326	3	3	6	169	163	332	2.802	2.644	5.446	324	299	623	3.126	2.943	6.069	56
—	—	—		62	51	113	7	4	11	69	55	124	465	448	913	113	132	245	578	580	1.158	57
—	—	—		228	211	439	10	7	17	238	218	456	3.267	3.092	6.359	437	431	868	3.704	3.523	7.227	58
—	—	—		440	334	774	199	161	360	639	495	1.134	4.270	3.885	8.155	478	452	930	4.748	4.337	9.085	59
—	—	—		294	290	584	3	10	13	297	300	597	4.183	4.110	8.293	440	485	925	4.623	4.595	9.218	60
—	—	—		107	100	207	2	2	4	109	102	211	3.170	2.953	6.123	248	271	519	3.418	3.224	6.642	61
—	—	—		199	201	400	40	32	72	239	233	472	3.501	3.273	6.774	365	330	695	3.866	3.603	7.469	62
—	—	—		134	137	271	2	1	3	136	138	274	3.271	3.162	6.433	294	299	593	3.565	3.461	7.026	63
—	—	—		329	282	611	16	12	28	345	294	639	3.148	2.966	6.114	264	263	527	3.412	3.229	6.641	64
—	—	—		631	553	1.184	24	21	45	655	574	1.2										

b) Im Jahre 1891.

Griechisch Katholische			Görög keleti Griechisch Orientalische									Ágostai evangelikus Evang. Augsburg. Confession									Folyó szám Laufende Zahl
összesen insgesammt			törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche			összesen insgesammt			törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche			összesen insgesammt			
fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	
—	—	—	184	183	367	14	11	25	198	194	392	2.013	1.914	3.927	61	53	114	2.074	1.967	4.041	1
1.271	1.215	2.486	4.418	4.117	8.535	617	603	1.220	5.035	4.720	9.755	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
65	40	105	35	40	75	15	13	28	50	53	103	14	8	22	1	1	2	15	9	24	3
1.336	1.255	2.591	4.453	4.157	8.610	632	616	1.248	5.085	4.773	9.858	14	8	22	1	1	2	15	9	24	3
281	282	563	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—	—	1	1	2	3
32	31	63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	9	23	—	—	—	14	10	24	3
313	313	626	2	—	2	—	—	—	2	—	2	15	10	25	—	—	—	15	11	26	4
5.125	4.826	9.951	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
1.531	1.488	3.019	—	—	—	—	—	—	—	—	—	375	371	746	30	17	47	405	388	793	5
3.323	3.214	6.537	42	26	68	—	—	1	42	27	69	16	13	29	—	—	1	16	14	30	6
83	74	157	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
3.406	3.288	6.694	42	26	68	—	—	1	42	27	69	16	13	29	—	—	1	16	14	30	6
2.752	2.632	5.384	170	163	333	7	11	18	177	174	351	17	8	25	1	—	1	18	8	26	7
1.193	1.137	2.330	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
15.656	14.939	30.595	4.851	4.529	9.380	653	639	1.292	5.504	5.168	10.672	2.450	2.324	4.774	98	73	166	2.543	2.397	4.940	
328	328	656	4.097	4.065	8.162	540	524	1.064	4.637	4.589	9.226	176	175	351	5	4	9	181	179	360	1
22	14	36	187	162	349	36	32	68	223	194	417	19	15	34	7	5	12	26	20	46	1
350	342	692	4.284	4.227	8.511	576	556	1.132	4.860	4.783	9.643	195	190	385	12	9	21	207	199	406	2
123	97	220	401	330	731	44	41	85	445	371	816	394	374	768	13	18	31	407	392	799	2
323	275	598	4.379	4.231	8.610	754	821	1.575	5.133	5.052	10.185	43	36	79	5	6	11	48	42	90	3
224	224	448	3.366	3.221	6.587	635	582	1.217	4.001	3.803	7.804	225	208	433	9	11	20	234	219	453	4
12	12	24	68	53	121	9	13	22	77	66	143	14	11	25	3	4	7	17	15	32	4
—	—	—	151	134	285	12	7	19	163	141	304	3	3	6	2	1	3	5	4	9	4
236	236	472	3.585	3.408	6.993	656	602	1.258	4.241	4.010	8.251	242	222	464	14	16	30	256	238	494	5
63	61	124	5.437	5.314	10.751	610	559	1.169	6.047	5.873	11.920	440	456	896	9	14	23	449	470	919	5
—	—	—	144	114	258	15	7	22	159	121	280	25	25	50	5	8	13	30	33	63	5
63	61	124	5.581	5.428	11.009	625	566	1.191	6.206	5.994	12.200	465	481	946	14	22	36	479	503	982	5
1.095	1.011	2.106	18.230	17.624	35.854	2.655	2.586	5.241	20.885	20.210	41.095	1.339	1.303	2.642	58	71	129	1.397	1.374	2.771	
1.703	1.630	3.333	1.620	1.525	3.145	108	113	221	1.728	1.638	3.366	111	103	214	9	19	28	120	122	242	1
1.161	1.144	2.305	212	231	443	20	24	44	232	255	487	270	221	491	13	16	29	283	237	520	2
1	—	—	652	678	1.330	41	35	76	693	713	1.406	681	681	1.362	60	56	116	741	737	1.478	3
384	424	808	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
494	413	907	1.060	999	2.059	73	65	138	1.133	1.064	2.197	26	38	64	2	4	6	28	42	70	5
40	38	78	511	467	978	33	38	71	544	505	1.049	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
889	895	1.784	3.508	3.142	6.650	306	297	603	3.814	3.439	7.253	29	31	60	2	—	2	31	31	62	7
823	791	1.614	361	355	716	39	28	67	400	383	783	349	297	646	17	20	37	366	317	683	8
2.303	2.171	4.474	724	679	1.403	72	55	127	796	734	1.530	81	68	149	4	2	6	85	70	155	9
77	64	141	4	6	10	1	3	4	5	9	14	16	10	26	13	5	18	29	15	44	9
2.380	2.235	4.615	728	685	1.413	73	58	131	801	743	1.544	97	78	175	17	7	24	114	85	199	10
861	804	1.665	491	493	984	32	36	68	523	529	1.052	91	96	187	1	1	2	92	97	189	10
7	9	16	2	—	2	—	—	—	2	—	2	5	4	9	—	—	—	5	4	9	10
868	813	1.681	493	493	986	32	36	68	525	529	1.054	96	100	196	1	1	2	97	101	198	11
359	301	660	804	730	1.534	95	76	171	899	806	1.705	945	895	1.840	49	38	87	994	933	1.927	11
256	216	472	1.610	1.492	3.102	106	87	193	1.716	1.579	3.295	668	607	1.275	34	38	72	702	645	1.347	12
2.914	2.664	5.578	629	621	1.250	38	51	89	667	672	1.339	30	26	56	—	1	1	30	27	57	13
1.492	1.346	2.838	1.004	925	1.929	105	75	180	1.109	1.000	2.109	1	1	2	—	—	—	1	1	2	14
22	23	45	89	67	156	10	16	26	99	83	182	41	34	75	2	2	4	43	36	79	15
13.786	12.933	26.719	13.281	12.410	25.691	1.079	999	2.078	14.360	13.409	27.769	3.344	3.112	6.456	206	202	408	3.550	3.314	6.864	
39.847	37.685	77.532	39.531	37.503	77.037	4.616	4.478	9.094	44.147	41.984	86.131	21.417	20.054	41.471	1.448	1.416	2.864	22.865	21.470	44.335	
—	—	—	5	3	8	2	1	3	7	4	11	3	2	5	—	—	—	3	2	5	
—	—	—	767	702	1.469	39	28	67	806	730	1.536	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	2.283	2.193	4.476	169	175	344	2.452	2.368	4.820	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	1.700	1.501	3.201	81	88	169	1.781	1.589	3.370	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	1.203	1.167	2.370	99	112	211	1.302	1.279	2.581	59	65	124	1	1	2	60	66	126	4
108	98	206	3.665	3.451	7.116	209	211	420	3.874	3.662	7.536	376	383	759	9	6	15	385	389	774	5
—	—	—	37	30	67	2	2	4	39	32	71	1	—	—	—	—	—	1	—	—	6
—	—	—	886	781	1.667	103	87	190	989	868	1.857	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
—	—	—	15	25	40	4	4	8	19	29	48	10	6	16	—	—	—	10	8	18	7
—	—	—	901	806	1.707	107	91	198	1.008	897	1.905	10	6	16	—	—	—	10	8	18	8
175	161	336	2.249	2.201	4.450	144	133	277	2.393	2.334	4.727	2	3	5	—	—	—	2	3	5	8
—	—	—	9	11	20	2	3	5	11	14	25	8	8	16	1	—	—	9	8	17	8
175	161	336	2.258	2.212	4.470	146	136	282	2.404	2.348	4.752	10	11	21	1	—	—	11	11	22	8
283	259	542	12.814	12.062	24.876	852	843	1.695	13.666	12.905	26.571	461	471	932	11	9	20	472	480	952	
40.130	37.944	78.074	52.350	49.571	101.921	5.470	5.322	10.792	57.820	54.893	112.713	21.881	20.527	42.408	1.459	1.425	2.884	23.340	21.952	45.292	

b) 1891-ben.

Folyó szám Laufende Zahl	Országrés, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Evang. református Evangelisch Reformirte									Unitárius —					
		törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche			összesen insgesammt			törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche		
		fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen
e) Tisza bal partja.																
1	Békés vármegye ...	1.865	1.699	3.564	111	108	219	1.976	1.807	3.783		6	3	9		
2	Bihar »	4.012	3.673	7.685	328	330	658	4.340	4.003	8.343						
	Nagy-Várad, thj. felr. v. ...	161	130	291	67	52	119	228	182	410						
	együtt ...	4.173	3.803	7.976	395	382	777	4.568	4.185	8.753						
3	Hajdú vármegye ...	2.268	2.132	4.400	189	171	360	2.457	2.303	4.760						
	Debreczen, sz. k. v. ...	665	665	1.330	110	113	223	775	778	1.553						
	együtt ...	2.933	2.797	5.730	299	284	583	3.232	3.081	6.313						
4	Máramaros vármegye ...	168	138	306	8	4	12	176	142	318						
5	Szabolcs »	2.432	2.206	4.638	256	247	503	2.688	2.453	5.141						
6	Szatmár »	2.163	1.971	4.134	213	220	433	2.376	2.191	4.567						
	Szatmár-Németi, sz. k. v. ...	169	155	324	20	18	38	189	173	362						
	együtt ...	2.332	2.126	4.458	233	238	471	2.565	2.364	4.929						
7	Szilágy vármegye ...	1.033	967	2.000	119	110	229	1.152	1.077	2.229						
8	Ugocsa »	290	250	540	28	33	61	318	283	601						
	Összesen ...	15.226	13.986	29.212	1.449	1.406	2.855	16.675	15.392	32.067		6	3	9		
f) Tisza-Maros szöge.																
1	Arad vármegye ...	367	339	706	26	31	57	393	370	763						
	Arad, sz. k. v. ...	55	40	95	12	11	23	67	51	118						
	együtt ...	422	379	801	38	42	80	460	421	881						
2	Csanád vármegye ...	510	471	981	32	31	63	542	502	1.044						
3	Krassó-Szörény vármegye ...	50	50	100	4	1	5	54	51	105						
4	Temes vármegye ...	108	96	204	3	13	16	111	109	220						
	Temesvár, sz. k. v. ...	13	13	26	6	6	12	19	19	38						
	Versecz, thj. felr. v. ...															
	együtt ...	121	109	230	9	19	28	130	128	258						
5	Torontál vármegye ...	223	204	427	16	12	28	239	216	455						
	Pancsova, thj. felr. v. ...	16	5	21	2	1	3	18	6	24						
	együtt ...	239	209	448	18	13	31	257	222	479						
	Összesen ...	1.342	1.218	2.560	101	106	207	1.443	1.324	2.767						
g) Erdély.																
1	Alsó-Fehér vármegye ...	339	331	670	49	45	94	388	376	764	20	9	29	2	1	3
2	B.-Naszód »	42	33	75	4	5	9	46	38	84						
3	Brassó »	33	22	55	6	4	10	39	26	65	10	1	11		1	1
4	Csik »	2	3	5				2	3	5						
5	Fogaras »	24	28	52	1	3	4	25	31	56	2	3	5			
6	Háromszék »	958	841	1.799	120	114	234	1.078	955	2.033	77	100	177	6	8	14
7	Hunyad »	135	114	249	8	4	12	143	118	261		1	1			
8	Kis-Küküllő »	376	331	707	51	38	89	427	369	796	102	83	185	14	10	24
9	Kolozs »	699	650	1.349	62	60	122	761	710	1.471	18	15	33			
	Kolozsvár, sz. k. v. ...	220	208	428	47	42	89	267	250	517	17	24	41	4	2	6
	együtt ...	919	858	1.777	109	102	211	1.028	960	1.988	35	39	74	4	2	6
10	Maros-Torda vármegye ...	1.378	1.232	2.610	123	130	253	1.501	1.362	2.863	157	141	298	21	13	34
	Maros-Vásárhely, sz. k. v. ...	103	118	221	21	11	32	124	129	253	1	1	2			
	együtt ...	1.481	1.350	2.831	144	141	285	1.625	1.491	3.116	158	142	300	21	13	34
11	Nagy-Küküllő vármegye ...	93	108	201	19	15	34	112	123	235	41	39	80	8	5	13
12	Szeben »	21	10	31	4	1	5	25	11	36	1	1	2			
13	Szolnok-Doboka »	556	514	1.070	39	40	79	595	554	1.149						
14	Torda-Aranyos »	472	405	877	48	57	105	520	462	982	142	179	321	16	18	34
15	Údvarhely »	695	621	1.316	86	79	165	781	700	1.481	426	390	816	65	59	124
	Összesen ...	6.146	5.569	11.715	688	648	1.336	6.834	6.217	13.051	1.014	987	2.001	136	117	253
Magyarország összesen Ungarn zusammen																
		40.905	37.598	78.503	3.839	3.696	7.535	44.744	41.294	86.038	1.039	1.005	2.044	138	119	257
II. Fiume város és kerülete Fiume Stadt und Gebiet																
		4	4	8				4	4	8						
III. Horvát-Szlavonország. Kroatien-Slavonien																
1	Belovár-Kőrös vármegye ...		5	5					5	5						
2	Lika-Krbava »															
3	Modrus-Fiume »															
4	Pozsega »	39	33	72	1	3	4	40	36	76						
5	Szerém »	50	54	104	3	3	6	53	57	110						
6	Varasd »															
7	Verőce »	36	25	61				36	25	61						
	Eszék, sz. k. v. ...		2	2	1	1	2	1	3	4						
	együtt ...	36	27	63	1	1	2	37	28	65						
8	Zágráb vármegye ...															
	Zágráb, sz. k. v. ...	1		1	1		1	2		2						
	együtt ...	1		1	1		1	2		2						
	Horvát-Szlavonország összesen Kroatien-Slavonien zusammen	126	119	245	6	7	13	132	126	258					1	1
A Szt. István korona országai együtt Die Länder der h. Stefanskrona zusammen																
		41.035	37.721	78.756	3.845	3.703	7.548	44.880	41.424	86.304	1.039	1.005	2.044	138	120	258

b) Im Jahre 1891.

Unitarische				Izraelita Israeliten									Összesen Summe									Folyó szám Laufende Zahl			
összesen insgesammt				törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche			összesen insgesammt			törvényes eheliche			nem törvényes uneheliche			összesen insgesammt						
fű	Knaben	leány	Mädchen	együtt összesen	fű	Knaben	leány	Mädchen	együtt összesen	fű	Knaben	leány	Mädchen	együtt összesen	fű	Knaben	leány	Mädchen	együtt összesen	fű	Knaben		leány	Mädchen	együtt összesen
6	3	9	157	111	268	—	1	1	157	112	269	5.649	5.256	10.905	270	259	529	5.919	5.515	11.434	1				
—	—	—	367	337	704	4	5	9	371	342	713	10.787	10.023	20.810	1.135	1.159	2.294	11.922	11.182	23.104	2				
—	—	—	180	153	333	20	9	29	200	162	362	591	523	1.114	181	168	349	772	691	1.463	3				
—	—	—	547	490	1.037	24	14	38	571	504	1.075	11.378	10.546	21.924	1.316	1.327	2.643	12.694	11.873	24.567	4				
—	—	—	134	144	278	4	2	6	138	146	284	3.017	2.877	5.894	243	202	445	3.260	3.079	6.339	5				
—	—	—	80	60	140	2	4	6	82	64	146	940	908	1.848	175	171	346	1.115	1.079	2.194	6				
—	—	—	214	204	418	6	6	12	220	210	430	3.957	3.785	7.742	418	373	791	4.375	4.158	8.533	7				
—	—	—	637	492	1.129	606	504	1.110	1.243	996	2.239	6.030	5.578	11.608	988	860	1.848	7.018	6.438	13.456	8				
—	—	—	459	402	861	54	39	93	513	441	954	6.526	6.206	12.732	656	626	1.282	7.182	6.832	14.014	9				
—	—	—	428	409	837	10	10	20	438	419	857	6.997	6.586	13.583	532	544	1.076	7.529	7.130	14.659	10				
—	—	—	61	76	137	4	7	11	65	83	148	355	336	691	56	54	110	411	390	801	11				
—	—	—	489	485	974	14	17	31	503	502	1.005	7.352	6.922	14.274	588	598	1.186	7.940	7.520	15.460	12				
—	—	—	174	155	329	1	4	5	175	159	334	4.211	3.983	8.194	376	359	735	4.587	4.342	8.929	13				
—	—	—	225	214	439	13	15	28	238	229	467	1.789	1.684	3.473	115	137	252	1.904	1.821	3.725	14				
6	3	9	2.902	2.553	5.455	718	600	1.318	3.620	3.153	6.773	46.892	43.960	90.852	4.727	4.539	9.266	51.619	48.499	100.118	15				
—	—	—	72	61	133	1	—	1	73	61	134	6.742	6.650	13.392	717	721	1.438	7.459	7.371	14.830	1				
—	—	—	61	56	117	—	4	4	61	60	121	585	587	1.172	132	128	260	717	715	1.432	2				
—	—	—	133	117	250	1	4	5	134	121	255	7.327	7.237	14.564	849	849	1.698	8.176	8.086	16.262	3				
—	—	—	55	58	113	—	3	3	55	61	116	3.109	2.894	6.003	211	208	419	3.320	3.102	6.422	4				
—	—	—	51	48	99	3	3	6	54	51	105	6.215	5.960	12.175	951	1.028	1.979	7.166	6.988	14.154	5				
—	—	—	49	46	95	—	—	—	49	46	95	7.133	6.861	13.994	938	935	1.873	8.071	7.796	15.867	6				
—	—	—	58	67	125	3	6	9	61	73	134	487	461	948	141	139	280	628	600	1.228	7				
—	—	—	9	9	18	—	—	—	9	9	18	347	318	665	20	27	47	367	345	712	8				
—	—	—	116	122	238	3	6	9	119	128	247	7.967	7.640	15.607	1.099	1.101	2.200	9.066	8.741	17.807	9				
—	—	—	99	90	189	1	2	3	100	92	192	11.969	11.611	23.580	1.117	1.082	2.199	13.086	12.693	25.779	10				
—	—	—	7	15	22	—	—	—	7	15	22	289	254	543	36	35	71	325	289	614	11				
—	—	—	106	105	211	1	2	3	107	107	214	12.258	11.865	24.123	1.133	1.117	2.270	13.411	12.982	26.393	12				
—	—	—	461	450	911	8	18	26	469	468	937	36.876	35.596	72.472	4.263	4.303	8.566	41.139	39.899	81.038	13				
22	10	32	72	70	142	7	3	10	79	73	152	3.884	3.706	7.590	309	316	625	4.193	4.022	8.215	14				
—	—	—	70	71	141	20	14	34	90	85	175	1.765	1.672	3.437	126	147	273	1.891	1.819	3.710	15				
10	2	12	15	23	38	—	—	—	15	23	38	1.536	1.549	3.085	130	109	239	1.666	1.658	3.324	16				
—	—	—	11	17	28	—	—	—	11	17	28	2.355	2.260	4.615	207	193	400	2.562	2.453	5.015	17				
2	3	5	17	15	32	1	—	1	18	15	33	1.618	1.515	3.131	121	102	223	1.737	1.617	3.354	18				
83	108	191	12	18	30	—	1	1	12	19	31	2.340	2.203	4.543	282	287	569	2.622	2.490	5.112	19				
—	1	1	47	54	101	1	3	4	48	57	105	4.802	4.443	9.245	435	409	844	5.237	4.852	10.089	20				
116	93	209	32	34	66	—	—	—	32	34	66	2.050	1.874	3.924	224	182	406	2.274	2.056	4.330	21				
18	15	33	100	75	175	6	8	14	106	83	189	3.944	3.645	7.589	322	308	630	4.266	3.953	8.219	22				
21	26	47	52	46	98	10	12	22	62	58	120	520	495	1.015	153	127	280	673	622	1.295	23				
39	41	80	152	121	273	16	20	36	168	141	309	4.464	4.140	8.604	475	435	910	4.939	4.575	9.514	24				
178	154	332	55	64	119	6	1	7	61	65	126	3.365	3.104	6.469	281	294	575	3.646	3.398	7.044	25				
1	1	2	18	14	32	—	1	1	18	15	33	178	184	362	36	26	62	214	210	424	26				
179	155	334	73	78	151	6	2	8	79	80	159	3.543	3.288	6.831	317	320	637	3.860	3.608	7.468	27				
49	44	93	16	20	36	—	—	—	16	20	36	2.271	2.113	4.384	226	176	402	2.497	2.289	4.786	28				
1	1	2	9	12	21	2	—	2	11	12	23	2.625	2.390	5.015	176	157	333	2.801	2.547	5.348	29				
—	—	—	200	190	390	12	6	18	212	196	408	4.292	3.978	8.270	276	273	549	4.568	4.251	8.819	30				
158	197	355	55	44	99	2	2	4	57	46	103	3.163	2.873	6.036	286	274	560	3.449	3.147	6.596	31				
491	449	940	24	21	45	—	—	—	24	21	45	2.071	1.882	3.953	256	249	505	2.327	2.131	4.458	32				
1.150	1.104	2.254	805	788	1.593	67	51	118	872	839	1.711	42.777	39.886	82.663	3.846	3.629	7.475	46.623	43.515	90.138	33				
1.177	1.124	2.301	12.425	11.356	23.781	1.359	1.198	2.557	13.784	12.554	26.338	302.404	286.343	588.747	29.228	28.437	57.665	331.632	314.780	646.412	34				
—	—	—	17	15	32	1	—	1	18	15	33	611	590	1.201	103	85	188	714	675	1.389	35				
—	—	—	39	21	60	—	—	—	39	21	60	4.464	4.279	8.743	222	206	428	4.686	4.485	9.171	36				
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4.534	4.338	8.872	240	254	494	4.774	4.592	9.366	37				
—	—	—	2	3	5	—	—	—	2	3	5	5.036	4.707	9.743	181	186	367	5.217	4.893	10.110	38				
—	—	—	40	35	75	1	—	1	41	35	76	4.373	4.112	8.485	278	277	555	4.651	4.389	9.040	39				
Nazarénus — Nazarener	—	—	40	46	86	—	1	1	40	47	87	7.374	6.949	14.323	433	425	858	7.807	7.374	15.181	40				
—	—	—	25	17	42	—	—	—	25	17	42	5.377	5.143	10.520	289	295	584	5.666	5.438	11.104	41				
—	—	—	62	36	98	2	—	2	64	36	100	4.486	4.250	8.736	391	380	771	4.877	4.630	9.507	42				
—	—	—	22	17	39	—	1	1	22	18	40	263	284	547	44	54	98	307	338	645	43				
—																									

10. Mehr-Geburten.

a) Im Jahre 1890.

Folyó szám Laufende Zahl	Ország rész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Ikrek — Zwillinge						Hármasok — Drillinge						Többsékek Mehrlinge				Összesen — Summe						
		Az esetek száma Anzahl der Fälle		hány esetben in wie vielen Fällen		a született gyermekek száma Anzahl der geborenen Kinder		Az esetek száma Anzahl der Fälle		hány esetben in wie vielen Fällen		a született gyermekek száma Anzahl der geborenen Kinder		Az esetek száma Anzahl der Fälle		a született gyermekek száma Anzahl der geborenen Kinder		Az esetek száma Anzahl der Fälle		a született gyermekek száma Anzahl der geborenen Kinder				
		2 fiú 2 Knaben	2 leány 2 Mädchen	1 fiú 1 leány 1 Knabe 1 Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusam.	3 fiú 3 Knaben	2 fiú 1 leány 2 Knaben 1 Mädchen	2 leány 1 fiú 2 Mädchen 1 Knabe	3 leány 3 Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusam.	4 fiú 4 Knaben	3 leány 3 Mädchen	együtt zusam.	5 fiú 5 Knaben	4 leány 4 Mädchen	együtt zusam.	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusam.	
e) Tisza bal partja.																								
1	Békés vármegye	172	44	43	85	173	171	344	1	—	—	—	1	—	3	3	—	—	—	—	173	173	174	347
2	Bihar	263	72	80	110	254	270	524	3	1	—	—	1	5	4	9	—	—	—	—	265	259	274	533
	Nagy-Várad, thj. felr. v.	18	6	7	5	17	19	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	17	19	36
	együtt	280	78	87	115	271	289	560	3	1	—	—	1	5	4	9	—	—	—	—	283	276	293	569
3	Hajdú vármegye	76	19	19	38	76	76	152	1	—	—	—	1	—	3	3	—	—	—	—	77	76	79	155
	Debreczen, sz. k. v.	14	6	5	3	15	13	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	15	13	28
	együtt	90	25	24	41	91	89	180	1	—	—	—	1	—	3	3	—	—	—	—	91	91	92	183
4	Máramaros vármegye	169	52	41	76	180	158	338	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	169	180	158	338
5	Szabolcs	169	59	46	64	182	156	338	2	1	—	—	1	4	2	6	—	—	—	—	171	186	158	344
6	Szatmár	231	77	78	76	230	232	462	2	—	1	—	1	2	4	6	—	—	—	—	233	232	236	468
	Szatmár-Németi, sz. k. v.	12	3	1	8	14	10	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	14	10	24
	együtt	243	80	79	84	244	242	486	2	—	1	—	1	2	4	6	—	—	—	—	245	246	246	492
7	Szilágy vármegye	131	37	47	47	121	141	262	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	131	121	141	262
8	Ugocsa	41	8	12	21	37	45	82	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41	37	45	82
	Összesen	1.295	383	379	533	1.299	1.291	2.590	9	2	—	—	1	4	11	16	27	—	—	—	1.304	1.310	1.307	2.617
f) Tisza-Maros szöge.																								
1	Arad vármegye	202	65	67	70	200	204	404	3	1	—	—	1	5	4	9	—	—	—	—	205	205	208	413
	Arad, sz. k. v.	8	3	3	2	8	8	16	1	1	—	—	—	3	—	3	—	—	—	—	9	11	8	19
	együtt	210	68	70	72	208	212	420	4	2	—	—	1	8	4	12	—	—	—	—	214	216	216	432
2	Csanád vármegye	85	31	26	28	90	80	170	1	—	—	—	1	1	2	3	—	—	—	—	86	91	82	173
3	Krassó-Szörény vármegye	158	53	38	67	173	143	316	1	1	—	—	—	3	—	3	—	—	—	—	159	176	143	319
4	Temes vármegye	215	60	68	87	207	223	430	1	—	1	—	—	2	1	3	—	—	—	—	216	209	224	433
	Temesvár, sz. k. v.	12	2	4	6	10	14	24	1	—	—	—	1	1	2	3	—	—	—	—	13	11	16	27
	Versecz, thj. felr. v.	5	1	1	3	5	5	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	5	10
	együtt	232	63	73	96	222	242	464	2	—	1	—	1	3	3	6	—	—	—	—	234	225	245	470
5	Torontál vármegye	319	111	101	107	329	309	638	2	—	2	—	—	4	2	6	—	—	—	—	321	333	311	644
	Pancsova, thj. felr. v.	3	1	—	2	4	2	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	2	6
	együtt	322	112	101	109	333	311	644	2	—	2	—	—	4	2	6	—	—	—	—	324	337	313	650
	Összesen	1.007	327	308	372	1.026	988	2.014	10	3	—	—	2	1	19	11	30	—	—	—	1.017	1.045	999	2.044
g) Erdély.																								
1	Alsó-Fehér vármegye	98	27	29	42	96	100	196	2	—	—	—	1	1	5	6	—	—	—	—	100	97	105	202
2	B.-Naszód	57	18	13	26	62	52	114	1	—	—	—	1	—	3	3	—	—	—	—	58	62	55	117
3	Brassó	35	6	14	15	27	43	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35	27	43	70
4	Csik	61	19	22	20	58	64	122	1	—	—	—	1	—	2	3	—	—	—	—	62	59	66	125
5	Fogarás	41	10	10	21	41	41	82	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41	41	41	82
6	Háromszék	53	18	16	19	55	51	106	1	1	—	—	—	3	—	3	—	—	—	—	54	58	51	109
7	Hunyad	105	33	33	39	105	105	210	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105	105	105	210
8	Kis-Küküllő	60	24	12	24	72	48	120	1	—	1	—	—	2	1	3	—	—	—	—	61	74	49	123
9	Kolozs	102	36	31	35	107	97	204	1	—	—	—	1	1	2	3	—	—	—	—	103	108	99	207
	Kolozsvár, sz. k. v.	10	2	5	3	7	13	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	7	13	20
	együtt	112	38	36	38	114	110	224	1	—	—	—	1	1	2	3	—	—	—	—	113	115	112	227
10	Maros-Torda vármegye	80	22	25	33	77	83	160	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80	77	83	160
	Maros-Vásárhely, sz. k. v.	7	2	5	—	4	10	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	4	10	14
	együtt	87	24	30	33	81	93	174	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87	81	93	174
11	Nagy-Küküllő vármegye	45	17	12	16	50	40	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	50	40	90
12	Szeben	80	28	28	24	80	80	160	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80	80	80	160
13	Szolnok-Doboka	118	29	36	53	111	125	236	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	118	111	125	236
14	Torda-Aranyos	88	16	38	34	66	110	176	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	88	66	110	176
15	Udvarhely	46	15	7	24	54	38	92	1	—	1	—	—	2	1	3	—	—	—	—	47	56	39	95
	Összesen	1.086	322	336	428	1.072	1.100	2.172	8	1	—	—	2	3	2	10	14	24	—	—	1.094	1.082	1.114	2.196
	Magyarország összesen Ungarn zusammen	7.977	2.493	2.393	3.091	8.077	7.877	15.954	73	12	—	—	25	15	21	101	118	219	—	—	8.052	8.183	7.998	16.181
	II. Fiume város és kerülete Fiume Stadt und Gebiet	11	4	4	3	11	11	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	11	11	22
	III. Horvát-Szlavonország. Kroatien-Slavonien.																							
1	Belovár-Kőrös vármegye	110	38	28	44	120	100	220	2	1	—	—	—	5	1	6	—	—	—	—	112	125	101	226
2	Lika-Krbava	81	28	22	31	87	75	162	1	1	—	—	—	3	—	3	—	—	—	—	82	90	75	165
3	Modrus-Fiume	103	30	31	42	102	104	206	1	—	—	—	1	1	2	3	—	—	—	—	104	103	106	209
4	Pozsega	86	26	26	34	86	86	172	2	—	—	—	2	2	4	6	—	—	—	—	88	88	90	178
5	Szerém	154	54	41	59	167	141	308	1	1	—	—	—	3	—	3	—	—	—	—	155	170	141	311
6	Varasd	118	35	36	47	117	119	236	1	—	1	—	—	2	1	3	—	—	—					

Folyó szám Laufende Zahl	Ország rész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Ikrék — Zwillinge							Hármasok — Drillinge							Többesek Mehrlinge				Összesen — Summe					
		Az esetek száma Anzahl der Fälle	2 fiú 2 Knaben			2 leány 2 Mädchen		a született gyermekek száma Anzahl der geborenen Kinder	Az esetek száma Zahl der Fälle	3 fiú 3 Knaben			1 leány 2 Knaben		2 leány 1 Mädchen		a született gyermekek száma Anzahl der geborenen Kinder	Az esetek száma Anzahl der Fälle	a született gyermekek száma Anzahl der geborenen Kinder			Az esetek száma Anzahl der Fälle	a született gyermekek száma Anzahl der geborenen Kinder		
			hány esetben in wie vielen Fällen			fiú Knaben	leány Mädchen			együtt Zusam.	hány esetben in wie vielen Fällen			fiú Knaben	leány Mädchen	együtt Zusam.			fiú Knaben	leány Mädchen	együtt Zusam.		fiú Knaben	leány Mädchen	együtt Zusam.
			2 fiú 2 Knaben	2 leány 2 Mädchen	1 fiú 1 leány 1 Knabe 1 Mädchen						3 fiú 3 Knaben	1 leány 2 Knaben	2 leány 1 Mädchen												
I. Magyarország.—Ungarn.																									
a) Duna bal partja.																									
1	Árva vármegye	33	9	9	15	33	33	66	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	34	34	35	69		
2	Bars »	77	24	23	30	78	76	154	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	77	78	76	154		
3	Esztergom vármegye	48	8	19	21	37	59	96	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	37	59	96		
4	Hont vármegye	52	13	19	20	46	58	104	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53	46	61	107		
	Selmecz-és Béalábánya, sz. k. v.	9	1	5	3	5	13	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	5	13	18		
	együtt	61	14	24	23	51	71	122	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	62	51	74	125		
5	Liptó vármegye	45	23	9	13	59	31	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	59	31	90		
6	Nógrád »	135	41	42	52	134	136	270	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	135	134	136	270		
7	Nyitra »	229	66	83	80	212	246	458	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	230	213	248	461		
8	Pozsony »	150	46	47	57	149	151	300	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	152	155	151	306		
	Pozsony, sz. k. v.	20	6	5	9	21	19	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	21	19	40		
	együtt	170	52	52	66	170	170	340	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	172	176	170	346		
9	Trencsén vármegye	145	52	44	49	153	137	290	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	146	156	137	293		
10	Turóc »	29	5	12	12	22	36	58	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	25	36	61		
11	Zólyom »	52	9	17	26	44	60	104	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52	44	60	104		
	Összesen	1.024	303	334	387	993	1.055	2.048	7	4	—	—	2	1	14	7	21	—	—	1.031	1.007	1.062	2.069		
b) Duna jobb partja.																									
1	Baranya vármegye	98	32	28	38	102	94	196	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99	104	95	199		
	Pécs, sz. k. v.	9	3	2	4	10	8	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	10	8	18		
	együtt	107	35	30	42	112	102	214	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	108	114	103	217		
2	Fejér vármegye	102	32	31	39	103	101	204	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	102	103	101	204		
	Székes-Fejérvár, sz. k. v.	8	3	2	3	9	7	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	9	7	16		
	együtt	110	35	33	42	112	108	220	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	110	112	108	220		
3	Győr vármegye	51	15	17	19	49	53	102	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51	49	53	102		
	Győr, sz. k. v.	6	2	4	—	4	8	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	4	8	12		
	együtt	57	17	21	19	53	61	114	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57	53	61	114		
4	Komárom vármegye	72	31	18	23	85	59	144	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	88	59	147		
	Komárom, sz. k. v.	12	5	4	3	13	11	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	13	11	24		
	együtt	84	36	22	26	98	70	168	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85	101	70	171		
5	Moson vármegye	47	14	15	18	46	48	94	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47	46	48	94		
6	Somogy »	167	56	51	60	172	162	334	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	169	172	168	340		
7	Sopron »	143	54	38	51	159	127	286	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	143	159	127	286		
	Sopron, sz. k. v.	8	3	2	3	9	7	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	9	7	16		
	együtt	151	57	40	54	168	134	302	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	151	168	134	302		
8	Tolna vármegye	93	28	31	34	90	96	186	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	93	90	96	186		
9	Vas »	191	71	62	58	200	182	382	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	193	202	186	388		
10	Veszprém »	101	41	28	32	114	88	202	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	103	117	91	208		
11	Zala »	199	75	58	66	216	182	398	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	203	223	187	410		
	Összesen	1.307	465	391	451	1.381	1.233	2.614	12	3	2	4	3	17	19	36	—	—	—	1.319	1.398	1.252	2.650		
c) Duna-Tisza köze.																									
1	Bács-Bodrog vármegye	344	116	107	121	353	335	688	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	345	355	336	691		
	Baja, thj. felr. v.	6	1	3	2	4	8	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	4	8	12		
	Szabadka, sz. k. v.	29	5	10	14	24	34	58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	24	34	58		
	Ujvidék, sz. k. v.	12	2	4	6	10	14	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	10	14	24		
	Zombor, sz. k. v.	5	3	1	1	7	3	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	7	3	10		
	együtt	396	127	125	144	398	394	792	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	397	400	395	795		
2	Csongrád vármegye	84	28	21	35	91	77	168	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	84	91	77	168		
	Hódmező-Vásárhely, thj. f. v.	18	6	4	8	20	16	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	20	16	36		
	Szeged, sz. k. v.	50	16	17	17	49	51	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	49	51	100		
	együtt	152	50	42	60	160	144	304	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	152	160	144	304		
3	Heves vármegye	136	49	37	50	148	124	272	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	141	155	132	287		
4	Jász-N.-K.-Szolnok vármegye	184	55	66	63	173	195	368	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	185	176	195	371		
5	Pest-P.-S.-Kis-Kun »	410	126	133	151	403	417	820	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	415	411	425	836		
	Budapest, fő- és székvaros	146	44	44	58	146	146	292	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	146	146	146	292		
	Kecskemét, thj. felr. v.	43	16	12	15	47	39	86	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43	47	39	86		
	együtt	599	186	189	224	596	602	1.198	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	604	604	610	1.214		
	Összesen	1.467	467	459	541	1.475	1.459	2.934	11	2	3	4	2	16	17	33	1	4	—	4	1.479	1.495	1.476	2.971	
d) Tisza jobb partja.																									
1	Abauj-Torna vármegye	83	28	20	35	91	75	166	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	84	91	78	169		
	Kassa, sz. k. v.	16	9	2	5	23	9	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	23	9	32		
	együtt	99																							

b) Im Jahre 1891.

Folyó szám Laufende Zahl	Ország rész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Ikrek — Zwillinge							Hármasok — Drillinge							Többesek Mehrlinge				Összesen — Summe					
		Az esetek száma Anzahl der Fälle	hány esetben in wie vielen Fällen				a született gyermekek száma Anzahl der geborenen Kinder	Az esetek száma Anzahl der Fälle	hány esetben in wie vielen Fällen				a született gyermekek száma Anzahl der geborenen Kinder	Az esetek száma Anzahl der Fälle	a született gyermekek száma Anzahl der geborenen Kinder			Az esetek száma Anzahl der Fälle	a született gyermekek száma Anzahl der geborenen Kinder						
			2 fiú 2 Knaben	2 leány 2 Mädchen	1 fiú 1 leány 1 Knabe 1 Mädchen	együtt zusam.			3 fiú 3 Knaben	2 fiú 1 leány 2 Knaben 1 Mädchen	2 leány 1 fiú 2 Mädchen 1 Knabe	3 leány 3 Mädchen			együtt zusam.	fiú Knaben	leány Mädchen		együtt zusam.	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusam.	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusam.
			fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusam.	fiú Knaben			leány Mädchen	együtt zusam.	fiú Knaben	leány Mädchen			együtt zusam.	fiú Knaben	leány Mädchen		együtt zusam.	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusam.	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusam.
e) Tisza bal partja.																									
1	Békés vármegye	138	48	37	51	147	125	272	3	1	2	—	—	7	2	9	—	—	—	—	139	154	127	281	
2	Bihar	328	112	85	131	355	301	656	2	—	—	—	1	1	1	5	6	—	—	—	330	356	306	662	
	Nagy-Várad, thj. felr. v.	17	5	6	6	16	18	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	16	18	34	
	együtt	345	117	91	137	371	319	690	2	—	—	—	1	1	1	5	6	—	—	—	347	372	324	696	
3	Hajdu vármegye	96	41	22	33	115	77	192	1	—	1	—	—	2	1	3	—	—	—	—	97	117	78	195	
	Debreczen, sz. k. v.	34	9	17	8	26	42	68	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34	26	42	68	
	együtt	130	50	39	41	141	119	260	1	—	1	—	—	2	1	3	—	—	—	—	131	143	120	263	
4	Máramaros vármegye	164	53	50	61	167	161	328	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	164	167	161	328	
5	Szabolcs	170	56	52	62	174	166	340	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	170	174	166	340	
6	Szatmár	230	70	74	86	226	234	460	2	—	1	—	1	3	3	6	—	—	—	—	232	229	237	466	
	Szatmár-Németi, sz. k. v.	13	8	—	5	21	5	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	21	5	26	
	együtt	243	78	74	91	247	239	486	2	—	1	—	1	3	3	6	—	—	—	—	245	250	242	492	
7	Szilágy vármegye	119	43	29	47	133	105	238	1	—	—	—	1	1	2	3	—	—	—	—	120	134	107	241	
8	Ugocsa	37	12	12	13	37	37	74	1	—	1	—	—	2	1	3	—	—	—	—	38	39	38	77	
	Összesen	1.344	457	384	503	1.417	1.271	2.688	10	1	5	3	1	16	14	30	—	—	—	—	1.354	1.433	1.285	2.718	
f) Tisza-Maros szöge.																									
1	Arad vármegye	217	66	71	80	212	222	434	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	217	212	222	434	
	Arad, sz. k. v.	14	3	6	5	11	17	28	1	1	—	—	—	3	—	3	—	—	—	—	15	14	17	31	
	együtt	231	69	77	85	223	239	462	1	1	—	—	—	3	—	3	—	—	—	—	232	226	239	465	
2	Csanád vármegye	77	27	24	26	80	74	154	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	77	80	74	154	
3	Krassó-Szörény vármegye	132	38	30	64	140	124	264	2	—	1	—	1	2	4	6	—	—	—	—	134	142	128	270	
4	Temes vármegye	212	77	67	68	222	202	424	1	—	—	—	1	1	2	3	—	—	—	—	213	223	204	427	
	Temesvár, sz. k. v.	11	3	4	4	10	12	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	10	12	22	
	Versecz, thj. felr. v.	9	3	4	2	8	10	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	8	10	18	
	együtt	232	83	75	74	240	224	464	1	—	—	—	1	1	2	3	—	—	—	—	233	241	226	467	
5	Torontál vármegye	355	109	105	141	359	351	710	4	1	3	—	—	9	3	12	—	—	—	—	359	368	354	722	
	Pancsova, thj. felr. v.	9	—	7	2	2	16	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	2	16	18	
	együtt	364	109	112	143	361	367	728	4	1	3	—	—	9	3	12	—	—	—	—	368	370	370	740	
	Összesen	1.036	326	318	392	1.044	1.028	2.072	8	2	4	1	1	15	9	24	—	—	—	—	1.044	1.059	1.037	2.096	
g) Erdély.																									
1	Alsó-Fehér vármegye	121	38	35	48	124	118	242	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	121	124	118	242	
2	B.-Naszód	55	16	17	22	54	56	110	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55	54	56	110	
3	Brassó	41	11	17	13	35	47	82	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41	35	47	82	
4	Csik	66	20	16	30	70	62	132	1	—	—	—	1	1	2	3	—	—	—	—	67	71	64	135	
5	Fogarás	38	10	10	18	38	38	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	38	38	76	
6	Háromszék	66	24	27	15	63	69	132	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	66	63	69	132	
7	Hunyad	98	33	27	38	104	92	196	1	—	1	—	—	2	1	3	—	—	—	—	99	106	93	199	
8	Kis-Küküllő	74	23	19	32	78	70	148	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	74	78	70	148	
9	Kolozs	105	34	32	39	107	103	210	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105	107	103	210	
	Kolozsvár, sz. k. v.	12	6	4	2	14	10	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	14	10	24	
	együtt	117	40	36	41	121	113	234	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	117	121	113	234	
10	Maros-Torda vármegye	98	39	23	36	114	82	196	1	—	1	—	—	2	1	3	—	—	—	—	99	116	83	199	
	Maros-Vásárhely, sz. k. v.	3	1	1	1	3	3	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	6	
	együtt	101	40	24	37	117	85	202	1	—	1	—	—	2	1	3	—	—	—	—	102	119	86	205	
11	Nagy-Küküllő vármegye	52	21	12	19	61	43	104	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52	61	43	104	
12	Szeben	70	30	17	23	83	57	140	1	—	—	—	1	3	3	—	—	—	—	—	71	83	60	143	
13	Szolnok-Doboka	112	33	33	46	112	112	224	1	—	—	—	1	1	2	3	—	—	—	—	113	113	114	227	
14	Torda-Aranyos	94	36	28	30	102	86	188	1	—	—	—	1	1	2	3	—	—	—	—	95	103	88	191	
15	Udvarhely	48	19	11	18	56	40	96	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	56	40	96	
	Összesen	1.153	394	329	430	1.218	1.088	2.306	6	—	2	3	1	7	11	18	—	—	—	—	1.159	1.225	1.099	2.324	
Magyarország összesen Ungarn zusammen																									
		8.210	2.691	2.479	3.040	8.422	7.998	16.420	65	14	18	22	11	100	95	195	1	4	—	—	8.276	8.526	8.093	16.619	
II. Fiume város és kerülete Fiume Stadt und Gebiet																									
		15	4	5	6	14	16	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	14	16	30	
III. Horvát-Szlavonország Kroatien-Slavonien																									
1	Belovár-Kőrös vármegye	119	38	37	44	120	118	238	4	1	—	—	2	1	5	7	12	—	—	—	123	125	125	250	
2	Lika-Krbava	65	13	25	27	53	77	130	1	—	—	—	1	—	3	3	—	—	—	—	66	53	80	133	
3	Modrus-Fiume	117	37	33	47	121	113	234	1	—	—	—	1	—	2	3	—	—	—	—	118	122	115	237	
4	Pozsega	116	48	28	40	136	96	232	3	1	—	—	2	—	5	4	9	—	—	—	119	141	100	241	
5	Szerém	144	41	43	60	142	146	288	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	144	142	146	288	
6	Varasd	142	52	40	50	154	130	284	2	2															

II. Az elhaltak, nemük és családi állapotuk szerint.

a) 1890-ben.

Folyó szám Laufende Zahl	Országgrész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	A meghaltak főösszege			Meghalt gyermekek az 5-ik életév végeig Gestorbene Kinder bis zu 5 Jahren					Meghalt az 5-ik éven túl — Gestorben in einem Alter von über 5 J.									
		Hauptsumme der Gestorbenen			összesen zusammen			Ezek közül törvénytelen ágyból Hievon uneheliche		nem házas ledige		házas verheirathete		özvegy verwitwete		összesen zusammen			
		finemü männliche	nőnemü weibliche	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	finemü männliche	nőnemü weibliche	férfi Männer	nő Frauen	férfi Männer	nő Frauen	férfi Männer	nő Frauen	finemü männliche	nőnemü weibliche
I. Magyarország.—Ungarn.																			
a) Duna bal partja.																			
1	Árva vármegye	1.230	1.299	2.529	607	544	1.151	24	31	153	184	351	307	119	264	623	755	1.378	
2	Bars »	2.679	2.678	5.357	1.437	1.288	2.725	96	91	408	397	657	498	177	495	1.242	1.390	2.632	
3	Esztergom vármegye	1.438	1.387	2.825	809	722	1.531	59	69	203	164	316	251	110	250	629	665	1.294	
4	Hont vármegye	1.556	1.631	3.187	702	642	1.344	56	45	235	232	476	363	143	394	854	989	1.843	
	Selmecz- és Bélabánya sz. k. v.	259	252	511	115	92	207	11	16	38	35	87	60	19	65	144	160	304	
	együtt	1.815	1.883	3.698	817	734	1.551	67	61	273	267	563	423	162	459	998	1.149	2.147	
5	Liptó vármegye	1.215	1.261	2.476	628	614	1.242	30	40	128	149	332	250	127	248	587	647	1.234	
6	Nógrád »	3.368	3.358	6.726	1.775	1.585	3.360	132	122	426	383	905	733	262	657	1.593	1.773	3.366	
7	Nyitra »	7.462	7.304	14.766	4.427	4.026	8.453	337	291	804	817	1.723	1.207	508	1.254	3.035	3.278	6.313	
8	Pozsony »	4.271	4.202	8.473	2.376	2.057	4.433	235	242	538	522	998	865	359	758	1.895	2.145	4.040	
	Pozsony, sz. k. v.	910	927	1.837	378	339	717	108	96	176	179	274	185	82	224	532	588	1.120	
	együtt	5.181	5.129	10.310	2.754	2.596	5.150	343	338	714	701	1.272	1.050	441	982	2.427	2.733	5.160	
9	Trencsén vármegye	5.022	4.977	9.999	2.766	2.506	5.272	262	245	686	692	1.185	899	385	880	2.256	2.471	4.727	
10	Turóc »	794	770	1.564	415	376	791	37	41	127	102	185	159	67	133	379	394	773	
11	Zólyom »	1.829	1.688	3.517	931	791	1.722	68	63	246	209	511	332	141	356	898	897	1.795	
	Összesen	32.033	31.734	63.767	17.366	15.582	32.948	1.455	1.392	4.168	4.065	8.000	6.109	2.499	5.978	14.667	16.152	30.819	
b) Duna jobb partja.																			
1	Baranya vármegye	3.847	3.726	7.573	1.970	1.675	3.645	122	115	416	391	1.024	859	437	801	1.877	2.051	3.928	
	Pécs, sz. k. v.	541	494	1.035	181	164	345	36	24	144	91	151	131	65	108	360	330	690	
	együtt	4.388	4.220	8.608	2.151	1.839	3.990	158	139	560	482	1.175	990	502	909	2.237	2.381	4.618	
2	Fejér vármegye	3.367	3.336	6.703	1.854	1.691	3.545	171	164	423	435	775	659	315	551	1.513	1.645	3.158	
	Székes-Fejérvár, sz. k. v.	410	378	788	183	171	354	24	23	75	49	119	85	33	73	227	207	434	
	együtt	3.777	3.714	7.491	2.037	1.862	3.899	195	187	498	484	894	744	348	624	1.740	1.852	3.592	
3	Győr vármegye	1.556	1.472	3.028	879	711	1.590	40	66	196	221	361	285	120	255	677	761	1.438	
	Győr, sz. k. v.	428	388	816	204	180	384	46	39	81	59	109	56	34	93	224	208	432	
	együtt	1.984	1.860	3.844	1.083	891	1.974	86	105	277	280	470	341	154	348	901	969	1.870	
4	Komárom vármegye	2.703	2.681	5.384	1.550	1.365	2.915	107	86	371	369	606	553	176	394	1.153	1.316	2.469	
	Komárom sz. k. v.	213	223	436	95	85	180	13	15	44	39	61	37	13	62	118	138	256	
	együtt	2.916	2.904	5.820	1.645	1.450	3.095	120	101	415	408	667	590	189	456	1.271	1.454	2.725	
5	Moson vármegye	1.348	1.282	2.630	728	635	1.363	68	71	167	170	306	254	147	223	620	647	1.267	
6	Somogy »	4.569	4.572	9.141	2.437	2.236	4.673	155	168	526	507	1.143	1.038	463	791	2.132	2.336	4.468	
7	Sopron »	3.316	3.479	6.795	1.772	1.611	3.383	137	139	424	463	797	736	323	669	1.544	1.868	3.412	
	Sopron, sz. k. v.	379	356	735	173	152	325	25	20	65	58	102	71	39	75	206	204	410	
	együtt	3.695	3.835	7.530	1.945	1.763	3.708	162	159	489	521	899	807	362	744	1.750	2.072	3.822	
8	Tolna vármegye	3.828	3.660	7.488	2.042	1.755	3.797	127	110	504	455	938	844	344	606	1.786	1.905	3.691	
9	Vas »	5.455	5.364	10.819	2.870	2.438	5.308	538	502	741	761	1.345	1.159	499	1.006	2.585	2.926	5.511	
10	Veszprém »	3.443	3.468	6.911	1.842	1.618	3.460	148	131	434	410	834	729	333	711	1.601	1.850	3.451	
11	Zala »	6.151	5.948	12.099	3.173	2.679	5.852	395	371	908	826	1.603	1.304	467	1.139	2.978	3.269	6.247	
	Összesen	41.554	40.827	82.381	21.953	19.166	41.119	2.152	2.044	5.519	5.304	10.274	8.800	3.808	7.557	19.601	21.661	41.262	
c) Duna-Tisza köze.																			
1	Bács-Bodrog vármegye	10.090	9.896	19.986	6.176	5.612	11.788	322	282	1.352	1.136	1.947	2.024	615	1.124	3.914	4.284	8.198	
	Baja, thj. fejr. v.	332	374	706	157	174	331	18	34	65	67	88	69	22	64	175	200	375	
	Szabadka, sz. k. v.	1.270	1.266	2.536	740	695	1.435	43	41	194	198	254	229	82	144	530	571	1.101	
	Ujvidék, sz. k. v.	364	386	750	200	181	381	16	18	41	51	100	75	23	79	164	205	369	
	Zombor, sz. k. v.	458	439	897	248	206	454	15	25	84	79	96	92	30	62	210	233	443	
	együtt	12.514	12.361	24.875	7.521	6.868	14.389	414	400	1.736	1.531	2.485	2.489	772	1.473	4.993	5.493	10.486	
2	Csongrád vármegye	2.184	2.121	4.305	1.347	1.149	2.496	71	51	293	296	428	382	116	294	837	972	1.809	
	Hódmező-Vásárhely, thj. f. v.	903	948	1.851	532	427	959	19	27	139	196	179	203	53	122	371	521	892	
	Szeged, sz. k. v.	1.179	1.102	2.281	676	573	1.249	77	67	204	147	220	219	79	163	503	529	1.032	
	együtt	4.266	4.171	8.437	2.555	2.149	4.704	167	145	636	639	827	804	248	579	1.711	2.022	3.733	
3	Heves vármegye	4.616	4.597	9.213	2.956	2.726	5.682	195	196	531	506	922	762	207	603	1.660	1.871	3.531	
4	Jász-N.-K.-Szolnok vármegye	5.179	5.097	10.276	3.082	2.651	5.733	179	190	584	593	1.175	1.082	338	771	2.097	2.446	4.543	
5	Pest-P.-S.-Kis-Kun vármegye	11.662	11.211	22.873	7.065	6.227	13.292	788	762	1.412	1.328	2.398	2.189	787	1.467	4.597	4.984	9.581	
	Budapest, fő- és székváros	7.741	6.765	14.506	3.509	3.088	6.597	958	872	1.932	1.386	1.850	1.207	450	1.084	4.232	3.677	7.909	
	Kecskemét, thj. fejr. v.	768	723	1.491	404	358	762	31	29	131	102	180	119	53	144	364	365	729	
	együtt	20.171	18.699	38.870	10.978	9.673	20.651	1.777	1.663	3.475	2.816	4.428	3.515	1.290	2.695	9.193	9.026	18.219	
	Összesen	46.746	44.925	91.671	27.092	24.067	51.159	2.732	2.594	6.962	6.085	9.837	8.652	2.855	6.121	19.654	20.858	40.512	
d) Tisza jobb partja.																			
1	Abauj-Torna vármegye	2.219	2.200	4.419	1.158	1.004	2.162	136	127	277	228	614	445	170	523	1.061	1.196	2.257	
	Kassa, sz. k. v.	578	553	1.131	279	277	556	67	73	116	81	155	96	28	99	299	276	575	
	együtt	2.797	2.753	5.550	1.437	1.281	2.718	203	200	393	309	769	541	198	622	1.360	1.472	2.832	
2	Bereg vármegye	2.934	2.828	5.762	1.775	1.598	3.373	129	131	395	323	598	507	166	400	1.159	1.230	2.389	
3	Borsod »	3.850	3.651	7.501															

II. Todesfälle dem Geschlechte und dem Familienstande nach.

a) Im Jahre 1890.

Folyó szám Laufende Zahl	Országgrész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	A meghaltak főösszege Hauptsumme der Gestorbenen			Meghalt gyermekek az 5-ik életév végeig Gestorbene Kinder bis zu 5 Jahren						Meghalt az 5-ik éven túl — Gestorben in einem Alter von über 5 J.									
					Összesen zusammen			Ezek közül törvénytelen ágyból Hieron uneheliche			nem házas ledige		házas verheirathete		özvegy verwitwete		összesen zusammen			
		finemü männliche	nőnemü weibliche	együtt zu- sammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zu- sammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zu- sammen	fiú Knaben	leány Mädchen	finemü männ- lich	nőnemü weiblich	férfi Männer	nő Frauen	férfi Männer	nő Frauen	finemü männliche	nőnemü weibliche
e) Tisza bal partja.																				
1	Békés vármegye	4.344	4.158	8.502	2.566	2.206	4.772	119	124	550	521	941	866	287	565	1.778	1.952	3.730		
2	Bihar »	9.002	8.869	17.871	5.120	4.565	9.685	521	448	1.420	1.335	1.903	1.739	559	1.230	3.882	4.304	8.186		
	Nagy-Várad, thj. felr. v.	643	581	1.224	298	298	596	91	108	149	94	141	93	55	96	345	283	628		
	együtt	9.645	9.450	19.095	5.418	4.863	10.281	612	556	1.569	1.429	2.044	1.832	614	1.326	4.227	4.587	8.814		
3	Hajdú vármegye	2.156	2.183	4.339	1.176	1.103	2.279	105	90	266	286	545	465	169	329	980	1.080	2.060		
	Debreczen, sz. k. v.	844	787	1.631	432	401	833	79	83	158	118	199	135	55	133	412	386	798		
	együtt	3.000	2.970	5.970	1.608	1.504	3.112	184	173	424	404	744	600	224	462	1.392	1.466	2.858		
4	Máramaros vármegye	4.250	4.062	8.312	2.388	2.065	4.453	260	212	575	561	949	873	338	563	1.862	1.997	3.859		
5	Szabolcs »	4.424	4.264	8.688	2.980	2.576	5.556	279	263	496	481	752	650	196	557	1.444	1.688	3.132		
6	Szatmár »	4.877	4.846	9.723	2.919	2.569	5.488	212	219	593	508	1.064	1.016	301	753	1.958	2.277	4.235		
	Szatmár-Németi, sz. k. v.	350	270	620	148	111	259	24	19	83	45	85	64	34	50	202	179	361		
	együtt	5.227	5.116	10.343	3.067	2.680	5.747	236	238	676	553	1.149	1.080	335	803	2.160	2.436	4.596		
7	Szilágy vármegye	3.242	3.272	6.514	1.791	1.609	3.400	128	164	448	414	767	750	236	499	1.451	1.663	3.114		
8	Ugocsa »	1.251	1.247	2.498	669	586	1.255	58	38	188	147	306	321	88	193	582	661	1.243		
	Összesen	35.383	34.539	69.922	20.487	18.089	38.576	1.876	1.768	4.926	4.510	7.652	6.972	2.318	4.968	14.896	16.450	31.346		
f) Tisza-Maros szöge.																				
1	Arad vármegye	6.610	6.156	12.766	3.788	3.299	7.087	291	261	1.141	921	1.275	1.198	406	738	2.822	2.857	5.679		
	Arad, sz. k. v.	671	613	1.284	310	275	585	78	62	114	97	188	122	59	119	361	338	699		
	együtt	7.281	6.769	14.050	4.098	3.574	7.672	369	323	1.255	1.018	1.463	1.320	465	857	3.183	3.195	6.378		
2	Csanád vármegye	2.304	2.269	4.573	1.451	1.304	2.755	62	61	282	248	447	441	124	276	853	965	1.818		
3	Krassó-Szörény vármegye	6.119	5.988	12.107	2.546	2.323	4.869	274	275	1.026	850	1.720	1.569	827	1.246	3.573	3.665	7.238		
4	Temes vármegye	7.055	6.702	13.757	3.867	3.367	7.234	371	360	934	764	1.621	1.541	633	1.030	3.188	3.335	6.523		
	Temesvár, sz. k. v.	627	570	1.197	273	246	519	92	85	156	90	143	99	55	135	354	324	678		
	Versecz, thj. felr. v.	368	370	738	169	165	334	11	5	70	43	93	86	36	76	199	205	404		
	együtt	8.050	7.642	15.692	4.309	3.778	8.087	474	450	1.160	897	1.857	1.726	724	1.241	3.741	3.864	7.605		
5	Torontál vármegye	10.309	10.061	20.370	6.039	5.394	11.433	388	320	1.222	1.113	2.206	2.228	842	1.326	4.270	4.667	8.937		
	Pancsova, thj. felr. v.	318	246	564	126	117	243	15	21	71	27	87	54	34	48	192	129	321		
	együtt	10.627	10.307	20.934	6.165	5.511	11.676	403	341	1.293	1.140	2.293	2.282	876	1.374	4.462	4.796	9.258		
	Összesen	34.381	32.975	67.356	18.569	16.490	35.059	1.582	1.450	5.016	4.153	7.780	7.338	3.016	4.994	15.812	16.485	32.297		
g) Erdély.																				
1	Alsó-Fehér vármegye	3.540	3.328	6.868	1.697	1.522	3.219	132	117	685	531	843	723	315	552	1.843	1.806	3.649		
2	B.-Naszód »	1.566	1.458	3.024	659	592	1.251	45	46	301	221	437	370	169	275	907	866	1.773		
3	Brassó »	1.143	1.091	2.234	462	437	899	40	50	188	168	377	212	116	274	681	654	1.335		
4	Csík »	1.553	1.459	3.012	699	662	1.361	61	63	247	181	448	364	159	252	854	797	1.651		
5	Fogaraszék »	1.074	1.091	2.165	450	397	847	21	25	170	134	335	299	119	261	624	694	1.318		
6	Háromszék »	1.618	1.674	3.292	726	664	1.390	84	75	235	232	499	403	158	375	892	1.010	1.902		
7	Hunyad »	3.636	3.490	7.126	1.521	1.311	2.832	113	89	704	664	1.072	841	339	674	2.115	2.179	4.294		
8	Kis-Küküllő »	1.385	1.311	2.696	702	592	1.294	73	61	168	179	364	301	151	239	683	719	1.402		
9	Kolozs »	3.341	3.227	6.568	1.690	1.529	3.219	108	122	554	458	861	746	236	494	1.651	1.698	3.349		
	Kolozsvár, sz. k. v.	606	478	1.084	255	198	453	43	28	156	109	156	84	39	87	351	280	631		
	együtt	3.947	3.705	7.652	1.945	1.727	3.672	151	150	710	567	1.017	830	275	581	2.002	1.978	3.980		
10	Maros-Torda vármegye	2.420	2.221	4.641	1.165	947	2.112	83	69	360	290	692	589	203	395	1.255	1.274	2.529		
	Maros-Vásárhely, sz. k. v.	208	196	404	59	71	130	3	9	63	36	60	45	26	44	149	125	274		
	együtt	2.628	2.417	5.045	1.224	1.018	2.242	86	78	423	326	752	634	229	439	1.404	1.399	2.803		
11	Nagy-Küküllő vármegye	1.661	1.558	3.219	666	546	1.212	63	57	237	193	560	433	198	386	995	1.012	2.007		
12	Szeben »	1.784	1.684	3.468	702	575	1.277	47	47	273	240	579	424	230	445	1.082	1.109	2.191		
13	Szolnok-Doboka »	3.517	3.424	6.941	1.680	1.431	3.111	100	83	646	579	922	915	269	499	1.837	1.993	3.830		
14	Torda-Aranyos »	2.686	2.641	5.327	1.387	1.288	2.675	92	97	403	339	667	563	229	451	1.299	1.353	2.652		
15	Udvarhely »	1.505	1.397	2.902	695	586	1.281	76	76	229	184	424	349	157	278	810	811	1.621		
	Összesen	33.243	31.728	64.971	15.215	13.348	28.563	1.184	1.114	5.619	4.738	9.296	7.661	3.113	5.981	18.028	18.380	36.408		
	Magyarország összesen Ungarn zusammen	248.463	241.377	489.840	134.585	119.312	253.897	12.347	11.721	35.637	31.741	58.954	50.143	19.287	40.181	113.878	122.065	235.943		
II. Fiume város és kerülete Fiume Stadt und Gebiet																				
		694	592	1.286	393	335	728	30	29	138	105	130	93	33	59	301	257	558		
III. Horvát-Szlavonország. Kroatien-Slavonien.																				
1	Belovár-Kőrös vármegye	3.710	3.558	7.268	1.721	1.492	3.213	80	60	612	460	1.062	934	315	672	1.989	2.066	4.055		
2	Lika-Krbava »	3.404	3.408	6.812	1.644	1.453	3.097	45	48	669	689	750	864	341	402	1.760	1.955	3.715		
3	Modrus-Fiume »	3.548	3.804	7.352	1.801	1.640	3.441	40	51	555	633	822	960	370	571	1.747	2.164	3.911		
4	Pozsega »	3.359	3.221	6.580	1.640	1.532	3.172	101	89	545	387	917	793	257	509	1.719	1.689	3.408		
5	Szerém »	6.238	5.955	12.193	3.328	2.969	6.297	145	143	858	702									

b) 1891-ben.

Folyó száma Laufende Zahl	Ország rész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	A meghaltak főösszege Hauptsumme der Gestorbenen			Meghalt gyermekek az 5-ik életév végéig Gestorbene Kinder bis zu 5 Jahren						Meghalt az 5-ik éven túl — Gestorben in einem Alter von über 5 J.								
		finemü männliche	nőnemü weibliche	együtt zusammen	összesen zusammen			Ezek közül törvénytelen ágyból Hievon uneheliche			nem házas ledige		házas verheirathete		özvegy verwitwete		összesen zusammen		
					fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	finemü männlich	nőnemü weiblich	férfi Männer	nő Frauen	férfi Männer	nő Frauen	finemü männliche	nőnemü weibliche	együtt zusammen
I. Magyarország.—Ungarn.																			
a) Duna bal partja.																			
1	Árva vármegye	1.441	1.567	3.008	739	772	1.511	29	37	221	237	351	302	130	256	702	795	1.497	
2	Bars »	2.739	2.731	5.470	1.605	1.372	2.977	89	89	440	450	543	461	151	448	1.134	1.359	2.493	
3	Esztergom vármegye	1.427	1.486	2.913	762	805	1.567	53	76	211	190	324	253	130	238	665	681	1.346	
4	Hont vármegye	1.481	1.502	2.983	683	616	1.299	44	53	211	232	436	330	151	324	798	886	1.684	
	Selmecz-és Bélabánya, sz. k. v.	200	241	441	86	81	167	5	7	39	41	60	50	15	69	114	160	274	
	együtt	1.681	1.743	3.424	769	697	1.466	49	60	250	273	496	380	166	393	912	1.046	1.958	
5	Liptó vármegye	1.225	1.300	2.525	611	565	1.176	41	45	145	141	362	274	107	320	614	735	1.349	
6	Nógrád »	3.646	3.471	7.117	1.913	1.709	3.622	132	124	564	478	844	683	325	601	1.733	1.762	3.495	
7	Nyitra »	7.045	6.951	13.996	4.242	3.720	7.962	275	261	812	834	1.510	1.159	481	1.238	2.803	3.231	6.034	
8	Pozsony »	4.321	4.168	8.489	2.339	1.979	4.318	216	213	594	597	1.004	805	384	787	1.982	2.189	4.171	
	Pozsony, sz. k. v.	1.039	981	2.020	472	411	883	120	103	170	153	298	168	99	249	567	570	1.137	
	együtt	5.360	5.149	10.509	2.811	2.390	5.201	336	316	764	750	1.302	973	483	1.036	2.549	2.759	5.308	
9	Trencsén vármegye	5.037	4.729	9.766	2.867	2.398	5.265	294	221	688	600	1.116	852	366	879	2.170	2.331	4.501	
10	Turóc »	820	832	1.652	427	382	809	25	40	117	109	211	168	65	173	393	450	843	
11	Zólyom »	1.780	1.740	3.520	929	845	1.774	71	68	261	232	457	355	133	308	851	895	1.746	
	Összesen	32.201	31.699	63.900	17.675	15.655	33.330	1.394	1.337	4.473	4.294	7.516	5.860	2.537	5.890	14.526	16.044	30.570	
b) Duna jobb partja.																			
1	Baranya vármegye	4.438	4.432	8.870	2.400	2.082	4.482	144	140	597	624	1.005	970	436	756	2.038	2.350	4.388	
	Pécs, sz. k. v.	717	553	1.270	247	190	437	56	40	203	125	189	117	78	121	470	363	833	
	együtt	5.155	4.985	10.140	2.647	2.272	4.919	200	180	800	749	1.194	1.087	514	877	2.508	2.713	5.221	
2	Fejér vármegye	3.467	3.498	6.965	1.956	1.742	3.698	177	155	445	496	750	701	316	559	1.511	1.756	3.267	
	Székes-Fejérvár, sz. k. v.	431	453	884	218	224	442	30	22	85	74	95	78	33	77	213	229	442	
	együtt	3.898	3.951	7.849	2.174	1.966	4.140	207	177	530	570	845	779	349	636	1.724	1.985	3.709	
3	Győr vármegye	1.539	1.608	3.147	936	848	1.784	65	58	202	218	303	291	98	251	603	760	1.363	
	Győr, sz. k. v.	357	313	670	144	148	292	32	31	79	52	101	50	33	63	213	165	378	
	együtt	1.896	1.921	3.817	1.080	996	2.076	97	89	281	270	404	341	131	314	816	925	1.741	
4	Komárom vármegye	2.885	2.919	5.804	1.688	1.555	3.243	98	88	407	443	607	515	183	406	1.197	1.364	2.561	
	Komárom, sz. k. v.	278	246	524	132	102	234	20	10	56	47	65	49	25	48	146	144	290	
	együtt	3.163	3.165	6.328	1.820	1.657	3.477	118	98	463	490	672	564	208	454	1.343	1.508	2.851	
5	Moson vármegye	1.487	1.459	2.946	874	746	1.620	96	75	185	205	312	272	116	236	613	713	1.326	
6	Somogy »	5.588	5.412	11.000	3.069	2.602	5.671	192	185	880	818	1.195	1.159	444	833	2.519	2.810	5.329	
7	Sopron »	3.371	3.415	6.786	1.861	1.726	3.587	144	139	417	439	779	636	314	614	1.510	1.689	3.199	
	Sopron, sz. k. v.	398	329	727	185	159	344	27	19	82	30	90	65	41	75	213	170	383	
	együtt	3.769	3.744	7.513	2.046	1.885	3.931	171	158	499	469	869	701	355	689	1.723	1.859	3.582	
8	Tolna vármegye	4.761	4.542	9.303	2.578	2.252	4.830	98	102	804	788	971	830	408	672	2.183	2.290	4.473	
9	Vas »	5.695	5.542	11.237	3.286	2.720	6.006	667	557	762	783	1.143	1.061	504	978	2.409	2.822	5.231	
10	Veszprém »	3.536	3.486	7.022	1.965	1.607	3.572	139	122	479	458	804	782	288	639	1.571	1.879	3.450	
11	Zala »	6.606	6.452	13.058	3.628	3.062	6.690	361	370	1.075	1.066	1.397	1.251	506	1.073	2.978	3.390	6.368	
	Összesen	45.554	44.659	90.213	25.167	21.765	46.932	2.346	2.113	6.758	6.666	9.806	8.827	3.823	7.401	20.387	22.894	43.281	
c) Duna-Tisza köze.																			
1	Bács-Bodrog vármegye	10.629	10.575	21.204	6.348	5.689	12.037	256	238	1.693	1.753	1.919	1.998	669	1.135	4.281	4.886	9.167	
	Baja, thj. felr. város	331	310	641	167	135	302	21	18	56	58	74	63	34	54	164	175	339	
	Szabadka, sz. k. v.	1.195	1.226	2.421	645	602	1.247	61	35	183	189	263	260	104	175	550	624	1.174	
	Ujvidék, sz. k. v.	454	382	836	240	197	437	21	19	74	56	108	59	32	70	214	185	399	
	Zombor, sz. k. v.	540	494	1.034	273	199	472	10	12	113	126	104	103	50	66	267	295	562	
	együtt	13.149	12.987	26.136	7.673	6.822	14.495	369	322	2.119	2.182	2.468	2.483	889	1.500	5.476	6.165	11.641	
2	Csongrád vármegye	2.153	2.191	4.344	1.297	1.175	2.472	49	61	325	303	437	446	94	267	856	1.016	1.872	
	Hódmező-Vásárhely, thj. f. v.	966	1.026	1.992	503	451	954	29	29	197	213	188	208	78	154	463	575	1.038	
	Szeged, sz. k. v.	1.404	1.173	2.577	767	619	1.386	76	64	230	162	317	219	90	173	637	554	1.191	
	együtt	4.523	4.390	8.913	2.567	2.245	4.812	154	154	752	678	942	873	262	594	1.956	2.145	4.101	
3	Heves vármegye	4.542	4.547	9.089	2.765	2.530	5.295	185	182	637	609	870	766	270	642	1.777	2.017	3.794	
4	Jász-N.-K.-Szolnok vármegye	5.914	5.888	11.802	3.548	3.182	6.730	246	215	819	929	1.171	1.062	376	715	2.366	2.706	5.072	
5	Pest-P.-S.-K.-Kun »	12.473	11.831	24.304	7.579	6.546	14.125	891	779	1.601	1.500	2.469	2.146	824	1.639	4.894	5.285	10.179	
	Budapest, fő- és székváros	7.869	6.466	14.335	3.492	2.875	6.367	989	836	1.925	1.290	1.937	1.204	515	1.097	4.377	3.591	7.968	
	Kecskemét, thj. felr. v.	813	778	1.591	451	382	833	45	40	136	113	175	133	51	150	362	396	758	
	együtt	21.155	19.075	40.230	11.522	9.803	21.325	1.925	1.655	3.662	2.903	4.581	3.483	1.390	2.886	9.633	9.272	18.905	
	Összesen	49.283	46.887	96.170	28.075	24.582	52.657	2.879	2.528	7.989	7.301	10.032	8.667	3.187	6.337	21.208	22.305	43.513	
d) Tisza jobb partja.																			
1	Abauj-Torna vármegye	2.628	2.597	5.225	1.380	1.244	2.624	137	147	373	348	702	467	173	538	1.248	1.353	2.601	
	Kassa, sz. k. v.	554	508	1.062	291	267	558	72	76	91	75	141	74	31	92	263	241	504	
	együtt	3.182	3.105	6.287	1.671	1.511	3.182	209	223	464	423	843	541	204	630	1.511	1.594	3.105	
2	Bereg vármegye	3.509	3.435	6.944	2.210	1.933	4.143	170	156	507	427	634	638	158	437	1.299	1.502	2.801	
3	Borsod »	4.056	4.001	8.057	2.160	2.019													

b) Im Jahre 1891.

Folyó szám Laufende Zahl	Ország rész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	A meghaltak főösszege Hauptsumme der Gestorbenen			Meghalt gyermekek az 5-ik életév végéig Gestorbene Kinder bis zu 5 Jahren						Meghalt az 5-ik éven túl — Gestorben in einem Alter von über 5 J.								
		finemü männliche	nőnemü weibliche	együtt zusammen	összesen zusammen			Ezek közül törvénytelen ágyból Hievon uneheliche		nem házas ledige		házas verheirathete		özvegy verwitwete		összesen zusammen			
					fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	finemü männlich	nőnemü weiblich	férfit Männer	nő Frauen	férfit Männer	nő Frauen	finemü männliche	nőnemü weibliche	együtt zusammen	
e) Tisza bal partja.																			
1	Békés vármegye	5.489	5.407	10.896	3.336	3.029	6.365	158	149	810	803	991	1.012	352	563	2.153	2.378	4.531	
2	Bihar »	9.338	9.283	18.621	5.660	5.055	10.715	517	492	1.123	1.079	1.895	1.828	660	1.321	3.678	4.228	7.906	
	Nagy-Várad, thj. felr. v.	666	654	1.320	330	320	650	91	102	121	103	154	119	61	112	336	334	670	
	együtt	10.004	9.937	19.941	5.990	5.375	11.365	608	594	1.244	1.182	2.049	1.947	721	1.433	4.014	4.562	8.576	
3	Hajdú vármegye	2.449	2.564	5.013	1.394	1.193	2.587	135	118	316	378	560	561	179	432	1.055	1.371	2.426	
	Debreczen, sz. k. v.	949	903	1.852	457	408	865	99	95	169	141	246	158	77	196	492	495	987	
	együtt	3.398	3.467	6.865	1.851	1.601	3.452	234	213	485	519	806	719	256	628	1.547	1.866	3.413	
4	Máramaros vármegye	4.619	4.413	9.032	2.664	2.377	5.041	263	245	679	532	918	932	358	572	1.955	2.036	3.991	
5	Szabolcs »	4.489	4.438	8.927	2.885	2.591	5.476	307	307	543	519	809	740	252	588	1.604	1.847	3.451	
6	Szatmár »	4.855	4.685	9.540	2.803	2.394	5.197	224	215	553	592	1.162	979	337	720	2.052	2.291	4.343	
	Szatmár-Németi, sz. k. v.	358	303	661	156	132	288	29	20	79	69	97	55	26	47	202	171	373	
	együtt	5.213	4.988	10.201	2.959	2.526	5.485	253	235	632	661	1.259	1.034	363	767	2.254	2.462	4.716	
7	Szilágy vármegye	3.057	3.072	6.129	1.683	1.562	3.245	154	117	432	365	696	646	246	499	1.374	1.510	2.884	
8	Ugocsa »	1.455	1.383	2.838	849	693	1.542	54	53	206	204	312	274	88	212	606	690	1.296	
	Összesen	37.724	37.105	74.829	22.217	19.754	41.971	2.031	1.913	5.031	4.785	7.840	7.304	2.636	5.262	15.507	17.351	32.858	
f) Tisza-Maros szöge.																			
1	Arad vármegye	6.471	6.410	12.881	3.994	3.611	7.605	293	295	857	854	1.192	1.197	428	748	2.477	2.799	5.276	
	Arad, sz. k. v.	746	706	1.452	356	344	700	73	74	160	116	172	126	58	120	390	362	752	
	együtt	7.217	7.116	14.333	4.350	3.955	8.305	366	369	1.017	970	1.364	1.323	486	868	2.867	3.161	6.028	
2	Csanád vármegye	2.582	2.655	5.237	1.622	1.521	3.143	65	78	398	436	428	426	134	272	960	1.134	2.094	
3	Krassó-Szörény vármegye	5.966	5.725	11.691	2.606	2.338	4.944	297	315	973	842	1.613	1.418	774	1.129	3.360	3.387	6.747	
4	Temes vármegye	6.320	6.282	12.602	3.532	3.237	6.769	391	348	816	748	1.448	1.370	524	927	2.788	3.045	5.833	
	Temesvár, sz. k. v.	668	560	1.228	278	237	515	58	73	149	116	185	104	56	103	390	323	713	
	Versecz, thj. felr. v.	361	336	697	143	117	260	9	12	81	54	96	94	41	71	218	219	437	
	együtt	7.349	7.178	14.527	3.953	3.591	7.544	458	433	1.046	918	1.729	1.568	621	1.101	3.396	3.587	6.983	
5	Torontál vármegye	9.817	9.585	19.402	5.717	5.078	10.795	368	341	1.164	1.087	2.136	2.166	800	1.254	4.100	4.507	8.607	
	Pancsova, thj. felr. v.	306	254	560	132	110	242	23	10	56	37	85	58	33	49	174	144	318	
	együtt	10.123	9.839	19.962	5.849	5.188	11.037	391	351	1.220	1.124	2.221	2.224	833	1.303	4.274	4.651	8.925	
	Összesen	33.237	32.513	65.750	18.380	16.593	34.973	1.577	1.546	4.654	4.290	7.355	6.957	2.848	4.673	14.857	15.920	30.777	
g) Erdély.																			
1	Alsó-Fehér vármegye	3.003	2.981	5.984	1.502	1.391	2.893	88	96	448	378	771	691	282	521	1.501	1.590	3.091	
2	B.-Naszód »	1.431	1.345	2.776	662	546	1.208	52	46	223	188	400	344	146	267	769	799	1.568	
3	Brassó »	1.248	1.239	2.487	603	587	1.190	55	50	222	167	325	209	98	276	645	652	1.297	
4	Csik »	1.395	1.361	2.756	686	594	1.280	60	61	160	178	417	321	132	268	709	767	1.476	
5	Fogarás »	1.140	1.155	2.295	584	500	1.084	34	20	139	160	312	249	105	246	556	655	1.211	
6	Háromszék »	1.780	1.683	3.463	851	672	1.523	109	81	269	247	519	422	141	342	929	1.011	1.940	
7	Hunyad »	4.480	4.414	8.894	2.079	1.919	3.998	152	132	967	865	1.126	949	308	681	2.401	2.495	4.896	
8	Kis-Küküllő »	1.723	1.618	3.341	927	801	1.728	75	67	226	236	401	342	169	239	796	817	1.613	
9	Kolozs »	3.149	3.085	6.234	1.801	1.581	3.382	137	117	365	351	728	700	255	453	1.348	1.504	2.852	
	Kolozsvár, sz. k. v.	576	453	1.029	239	216	455	49	46	134	82	148	66	55	89	337	237	574	
	együtt	3.725	3.538	7.263	2.040	1.797	3.837	186	163	499	433	876	766	310	542	1.685	1.741	3.426	
10	Maros-Torda vármegye	2.322	2.255	4.577	1.242	1.082	2.324	98	98	310	295	582	495	188	383	1.080	1.173	2.253	
	Maros-Vásárhely, sz. k. v.	232	206	438	93	82	175	11	9	51	35	63	41	25	48	139	124	263	
	együtt	2.554	2.461	5.015	1.335	1.164	2.499	109	107	361	330	645	536	213	431	1.219	1.297	2.516	
11	Nagy-Küküllő vármegye	1.674	1.653	3.327	747	645	1.392	58	56	203	182	494	435	230	391	927	1.008	1.935	
12	Szeben »	1.972	1.964	3.936	842	724	1.566	57	54	302	300	620	455	208	485	1.130	1.240	2.370	
13	Szolnok-Doboka »	3.183	3.030	6.213	1.549	1.285	2.834	111	96	529	473	807	768	298	504	1.634	1.745	3.379	
14	Torda-Aranyos »	2.623	2.500	5.123	1.485	1.280	2.765	108	106	382	327	536	500	220	393	1.138	1.220	2.358	
15	Udvarhely »	1.590	1.455	3.045	789	667	1.456	86	94	215	200	431	321	155	267	801	788	1.589	
	Összesen	33.521	32.397	65.918	16.681	14.572	31.253	1.340	1.229	5.145	4.664	8.680	7.308	3.015	5.853	16.840	17.825	34.665	
	Magyarország összesen	257.143	250.440	507.583	142.067	125.366	267.433	12.937	11.971	37.617	35.165	57.610	49.796	19.849	40.113	115.076	125.074	240.150	
	Ungarn zusammen																		
II. Fiume város és kerülete																			
	Fiume Stadt und Gebiet	559	508	1.067	278	268	546	35	28	107	80	142	96	32	64	281	240	521	
III. Horvát-Szlavonország.																			
Kroatien-Slavonien.																			
1	Belovár-Kőrös vármegye	3.361	3.445	6.806	1.655	1.468	3.123	85	92	526	474	929	897	251	606	1.706	1.977	3.683	
2	Lika-Krbava »	2.758	2.919	5.677	1.481	1.414	2.895	34	32	454	498	559	669	264	338	1.277	1.505	2.782	
3	Modrus-Fiume »	3.580	3.538	7.118	1.890	1.687	3.577	46	37	572	570	786	813	332	468	1.690	1.851	3.541	
4	Pozsega »	3.554	3.278	6.832	1.839	1.548	3.387	99	87	623	503	854	777	238	450	1.715	1.730	3.445	
5	Szerém »	6.978	6.728	13.706	3.863	3.498	7.361	146	155	1.149	977	1.449	1.446	517	807	3.115	3.230	6.345	
6	Varasd »	4.489	4.496	8.985	2.572	2.324	4.896	175	172	739	789	867	781	311	602	1.917	2.172	4.089	
7	Verőcze »	3.784	3.721	7.505	2.266	2.106	4.372	168	167	478	435	768	748	272	432	1.518	1.615	3.133	
	Eszék, sz. k. v.	427	367	794	157	162	319	23	39	124	67	91	67	55	71	270	205	475	
	együtt	4.211	4.088	8.299	2.423	2.268	4.691	191	206	602	502	859	815	327	503	1.788	1.820	3.608	
8	Zágráb vármegye	6.756	6.585	13.341	3.610	3.190</													

12. Az elhaltak vallása és kora 1890-ben.

Folyó szám Laufende Zahl	Ország rész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Római katolikusok — Römisch Katholische.									Görög katolikusok —					
		Meghaltak összesen			Ezek közül 5 éven aluliak Von diesen sind unter 5 Jahre alt						Meghaltak összesen			Ezek közül 5 éven aluliak Von diesen sind unter 5 J. alt		
		Summe der gestorbenen			általában im Allgemeinen			törvénytelen ágyból uneheliche			Summe der gestorbenen			általában im Allgemeinen		
		férfi Männer	nő Frauen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	férfi Männer	nő Frauen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen
I. Magyarország.—Ungarn.																
a) Duna bal partja.																
1	Árva vármegye	1.110	1.171	2.281	563	503	1.066	20	29	49	—	—	—	—	—	
2	Bars vármegye	2.347	2.329	4.676	1.286	1.164	2.450	90	83	173	—	—	—	—	—	
3	Esztergom vármegye	1.231	1.181	2.412	703	628	1.331	53	59	112	—	—	—	—	—	
4	Hont vármegye	1.108	1.152	2.260	545	497	1.042	51	42	93	—	—	—	—	—	
	Selmecz-és Béalábánya, sz. k. v.	220	209	429	105	82	187	10	14	24	—	—	—	—	—	
	együtt	1.328	1.361	2.689	650	579	1.229	61	56	117	—	—	—	—	—	
5	Liptó vármegye	669	676	1.345	356	349	705	18	24	42	—	—	—	—	—	
6	Nógrád »	2.534	2.509	5.043	1.438	1.287	2.725	114	102	216	—	—	—	—	—	
7	Nyitra »	5.968	5.908	11.876	3.643	3.360	7.003	279	254	533	—	—	—	—	—	
8	Pozsony »	3.760	3.696	7.456	2.120	1.823	3.943	224	226	450	—	—	—	—	—	
	Pozsony, sz. k. v.	726	776	1.502	314	289	603	91	87	178	—	—	—	—	—	
	együtt	4.486	4.472	8.958	2.434	2.112	4.546	315	313	628	—	—	—	—	—	
9	Trencsén vármegye	4.453	4.463	8.916	2.480	2.268	4.748	245	232	477	5	—	—	—	—	
10	Turóc »	333	331	664	186	169	355	20	20	40	—	—	—	—	—	
11	Zólyom »	1.249	1.124	2.373	661	547	1.208	57	52	109	—	—	—	—	—	
	Összesen	25.708	25.525	51.233	14.400	12.966	27.366	1.272	1.224	2.496	5	2	7	—	—	
b) Duna jobb partja.																
1	Baranya vármegye	2.960	2.820	5.780	1.615	1.370	2.985	95	91	186	—	—	—	—	—	
	Pécs, sz. k. v.	475	455	930	162	155	317	33	24	57	—	—	—	—	—	
	együtt	3.435	3.275	6.710	1.777	1.525	3.302	128	115	243	—	—	—	—	—	
2	Fejér vármegye	2.268	2.226	4.494	1.348	1.197	2.545	132	126	258	—	—	—	—	—	
	Székes-Fejérvár, sz. k. v.	323	327	650	156	150	306	16	19	35	—	—	—	—	—	
	együtt	2.591	2.553	5.144	1.504	1.347	2.851	148	145	293	—	—	—	—	—	
3	Győr vármegye	1.217	1.127	2.344	719	569	1.288	33	54	87	—	—	—	—	—	
	Győr, sz. k. v.	320	285	605	158	134	292	38	32	70	—	—	—	—	—	
	együtt	1.537	1.412	2.949	877	703	1.580	71	86	157	—	—	—	—	—	
4	Komárom vármegye	1.789	1.780	3.569	1.090	974	2.064	79	60	139	—	—	—	—	—	
	Komárom, sz. k. v.	133	134	267	63	58	121	10	13	23	—	—	—	—	—	
	együtt	1.922	1.914	3.836	1.153	1.032	2.185	89	73	162	—	—	—	—	—	
5	Moson vármegye	1.174	1.128	2.302	633	563	1.196	65	66	131	—	—	—	—	—	
6	Somogy »	3.357	3.432	6.789	1.878	1.763	3.641	124	135	259	—	—	—	—	—	
7	Sopron »	2.936	3.080	6.016	1.602	1.429	3.031	122	126	248	—	—	—	—	—	
	Sopron, sz. k. v.	232	205	437	106	92	198	20	18	38	—	—	—	—	—	
	együtt	3.168	3.285	6.453	1.708	1.521	3.229	142	144	286	—	—	—	—	—	
8	Tolna vármegye	2.726	2.635	5.361	1.525	1.358	2.883	100	88	188	—	—	—	—	—	
9	Vas »	4.161	4.082	8.243	2.260	1.922	4.182	439	405	844	—	—	—	—	—	
10	Veszprém »	2.314	2.291	4.605	1.321	1.170	2.491	118	106	224	—	—	—	—	—	
11	Zala »	5.741	5.586	11.327	3.015	2.555	5.570	385	361	746	—	—	—	—	—	
	Összesen	32.126	31.593	63.719	17.651	15.459	33.110	1.809	1.724	3.533	—	—	—	—	—	
c) Duna-Tisza köze.																
1	Bács-Bodrog vármegye	6.619	6.330	12.949	4.144	3.755	7.899	215	197	412	106	117	223	63	62	
	Baja, thj. felr. v.	291	329	620	146	160	306	18	33	51	—	—	—	—	—	
	Szabadka, sz. k. v.	1.180	1.161	2.341	701	639	1.340	40	35	75	—	—	—	—	—	
	Ujvidék, sz. k. v.	134	136	270	67	66	133	11	9	20	5	5	10	3	1	
	Zombor, sz. k. v.	240	225	465	132	106	238	14	24	38	—	—	—	—	—	
	együtt	8.464	8.181	16.645	5.190	4.726	9.916	298	298	596	111	122	233	66	63	
2	Csongrád vármegye	1.789	1.755	3.544	1.155	989	2.144	42	34	76	—	—	—	—	—	
	Hódmező-Vásárhely, thj. f. v.	248	245	493	131	122	253	12	14	26	—	—	—	—	—	
	Szeged, sz. k. v.	1.078	1.027	2.105	650	547	1.197	74	63	137	—	—	—	—	—	
	együtt	3.115	3.027	6.142	1.936	1.658	3.594	128	111	239	—	—	—	—	—	
3	Heves vármegye	4.206	4.201	8.407	2.733	2.533	5.266	185	181	366	—	—	—	—	—	
4	Jász-N.-K.-Szolnok vármegye	3.214	3.088	6.302	2.077	1.760	3.837	127	127	254	—	—	—	—	—	
5	Pest-P.-S.-Kis-Kun vármegye	8.031	7.746	15.777	5.146	4.552	9.698	639	595	1.234	—	—	—	—	—	
	Budapest, fő- és székváros	5.583	5.020	10.603	2.592	2.331	4.923	768	714	1.482	—	—	—	—	—	
	Kecskemét, thj. felr. v.	537	498	1.035	312	247	559	30	28	58	—	—	—	—	—	
	együtt	14.151	13.264	27.415	8.050	7.130	15.180	1.437	1.337	2.774	—	—	—	—	—	
	Összesen	33.150	31.761	64.911	19.986	17.807	37.793	2.175	2.054	4.229	111	122	233	66	63	
d) Tisza jobb partja.																
1	Abauj-Torna vármegye	1.284	1.323	2.607	711	634	1.345	86	83	169	240	217	457	129	91	
	Kassa, sz. k. v.	446	451	897	224	225	449	53	59	112	40	36	76	27	23	
	együtt	1.730	1.774	3.504	935	859	1.794	139	142	281	280	253	533	156	114	
2	Bereg vármegye	252	243	495	146	141	287	14	17	31	1.512	1.507	3.019	934	829	
3	Borsod »	2.175	2.046	4.221	1.310	1.166	2.476	124	118	242	164	160	324	80	72	
4	Gömör »	1.250	1.276	2.526	607	642	1.249	60	69	129	63	70	133	42	38	
5	Sáros »	1.494	1.573	3.067	839	838	1.677	91	87	178	966	986	1.952	532	550	
6	Szepes »	2.065	1.983	4.048	1.203	1.086	2.289	116	109	225	424	417	841	242	203	
7	Ung »	499	510	1.009	290	269	559	34	43	77	1.246	1.309	2.555	750	692	
8	Zemplén »	1.862	1.812	3.674	1.110	977	2.087	143	178	321	1.534	1.481	3.015	878	775	
	Összesen	11.327	11.217	22.544	6.440	5.978	12.418	721	763	1.484	6.189	6.183	12.372	3.614	3.273	

12. Religion und Alter der im Jahre 1890 Gestorbenen.

Griechisch-Katholische.			Görög keletiek — Griechisch Orientalische.									Ágostai evangélikusok — Evangelische Augsb. Confession.									Folyó szám Laufende Zahl
Ezek közül 5 éven aluliak Von diesen sind unter 5 J. alte			Ezek közül 5 éven aluliak Von diesen sind unter 5 Jahre alte									Ezek közül 5 éven aluliak Von diesen sind unter 5 Jahre alte									
törvénytelen ágyból uneheliche			Meghaltak összesen Summa der gestorbenen			általában im Allgemeinen			törvénytelen ágyból uneheliche			Meghaltak összesen Summa der gestorbenen			általában im Allgemeinen			törvénytelen ágyból uneheliche			
fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	férfi Männer	nő Frauen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	férfi Männer	nő Frauen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	89	108	197	35	35	70	4	1	5	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43	40	83	19	11	30	3	—	3	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	12	23	7	9	16	—	—	—	3
—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	330	346	676	107	102	209	4	2	6	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	42	79	10	10	20	1	2	3	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	367	388	755	117	112	229	5	4	9	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	519	550	1.069	262	252	514	12	14	26	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	690	702	1.392	279	242	521	18	18	36	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.082	1.001	2.083	599	515	1.114	48	33	81	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	248	244	492	128	111	239	9	12	21	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116	107	223	43	36	79	12	7	19	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	364	351	715	171	147	318	21	19	40	—
—	—	—	15	—	15	—	—	—	—	—	—	400	396	796	235	190	415	14	13	27	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	437	413	850	217	197	414	17	21	38	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	570	539	1.109	268	231	499	11	11	22	11
—	—	—	15	3	18	—	—	—	—	—	—	4.572	4.500	9.072	2.199	1.941	4.140	153	134	287	—
—	—	—	190	205	395	83	89	172	10	9	19	185	174	359	103	79	182	3	3	6	1
—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	21	7	28	7	2	9	1	—	1	—
—	—	—	190	206	396	83	89	172	10	9	19	206	181	387	110	81	191	4	3	7	—
—	—	—	13	15	28	6	9	15	—	—	—	95	85	180	54	39	93	4	4	8	2
—	—	—	3	2	5	1	—	1	—	—	—	11	1	12	3	—	3	1	—	1	—
—	—	—	16	17	33	7	9	16	—	—	—	106	86	192	57	39	96	5	4	9	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	174	191	365	80	83	163	2	8	10	3
—	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—	55	55	110	26	25	51	5	2	7	—
—	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—	229	246	475	106	108	214	7	10	17	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86	93	179	46	54	100	3	4	7	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	4	1	—	1	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	88	95	183	47	54	101	3	4	7	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	152	127	279	82	58	140	3	4	7	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	237	219	456	127	114	241	9	9	18	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	302	342	644	137	160	297	15	13	28	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	139	134	273	63	50	113	5	2	7	—
—	—	—	12	15	27	5	5	10	—	—	—	441	476	917	200	210	410	20	15	35	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	433	382	815	209	157	366	11	11	22	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.095	1.085	2.180	541	445	986	96	90	186	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	386	387	773	195	166	361	5	9	14	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	130	98	228	54	39	93	—	5	5	11
—	—	—	219	239	458	95	103	198	10	9	19	3.503	3.382	6.885	1.728	1.471	3.199	163	164	327	—
—	—	—	2.113	2.204	4.317	1.265	1.165	2.430	50	47	97	772	807	1.579	449	429	878	32	29	61	1
—	—	—	3	6	9	—	1	1	—	—	—	4	2	6	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	50	56	106	15	23	38	1	2	3	3	4	7	1	3	4	—	—	—	—
—	—	—	144	174	318	82	75	157	4	3	7	27	34	61	18	21	39	—	2	—	—
—	—	—	207	206	413	111	96	207	—	—	—	1	1	2	1	—	1	—	—	—	—
—	—	—	2.517	2.646	5.163	1.473	1.360	2.833	55	52	107	807	848	1.655	469	453	922	32	31	63	—
—	—	—	7	8	15	2	2	4	—	—	—	18	17	35	12	8	20	3	1	4	2
—	—	—	11	5	16	7	4	11	—	2	2	11	15	26	3	6	9	—	—	—	—
—	—	—	14	10	24	4	4	8	—	—	—	9	9	18	3	3	6	1	—	1	—
—	—	—	32	23	55	13	10	23	—	2	2	38	41	79	18	17	35	4	1	5	—
—	—	—	4	2	6	2	—	2	—	—	—	15	9	24	6	3	9	1	—	1	3
—	—	—	1	2	3	—	—	—	—	—	—	44	53	97	29	26	55	3	2	5	4
—	—	—	56	54	110	28	20	48	1	2	3	874	844	1.718	520	451	971	26	38	64	5
—	—	—	54	21	75	5	6	11	—	1	1	442	370	812	192	156	348	63	42	105	—
—	—	—	1	1	2	1	—	1	—	—	—	7	9	16	3	5	8	—	1	1	—
—	—	—	111	76	187	34	26	60	1	3	4	1.323	1.223	2.546	715	612	1.327	89	81	170	—
—	—	—	2.665	2.749	5.414	1.522	1.396	2.918	56	57	113	2.227	2.174	4.401	1.237	1.111	2.348	129	115	244	—
12	9	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	59	122	16	23	39	—	8	8	1
10	9	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	20	45	7	7	14	—	3	3	—
22	18	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	88	79	167	23	30	53	—	11	11	—
52	56	108	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	9	24	9	2	11	1	—	1	2
4	3	7	—	3	3	—	—	—	—	—	—	73	77	150	30	35	65	3	6	9	3
1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	967	922	1.889	414	347	761	25	29	54	4
25	28	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	217	195	412	100	83	183	6	3	9	5
18	14	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	471	553	1.024	195	196	391	14	11	25	6
70	56	126	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4	2	—	2	—	—	—	7
113	100	213	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94	84	178	50	43	93	4	10	14	8
305	276	581	—	3	3	—	—	—	—	—	—	1.929	1.919	3.848	823	736	1.559	53	70	123	—

Folyó számn. Laufende Zahl	Országgrész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Evang. reformátusok — <i>Evang. Reformirte.</i>									Unitáriusok —					
		Meghaltak összesen <i>Summe der gestorbenen</i>			Ezek közül 5 éven aluliak <i>Von diesen sind unter 5 Jahre alte</i>						Meghaltak összesen <i>Summe der gestorbenen</i>			Ezek közül 5 éven aluliak <i>Von diesen sind unter 5 J. alt</i>		
					általában <i>im Allgemeinen</i>			törvénytelen ágyból <i>uneheliche</i>						általában <i>im Allgemeinen</i>		
		férfi <i>Männer</i>	nő <i>Frauen</i>	együtt <i>zusammen</i>	fiú <i>Knaben</i>	leány <i>Mädchen</i>	együtt <i>zusammen</i>	fiú <i>Knaben</i>	leány <i>Mädchen</i>	együtt <i>zusammen</i>	férfi <i>Männer</i>	nő <i>Frauen</i>	együtt <i>zusammen</i>	fiú <i>Knaben</i>	leány <i>Mädchen</i>	együtt <i>zusammen</i>
I. Magyarország.—Ungarn.																
a) Duna bal partja.																
1	Árva vármegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2	Bars vármegye	238	260	498	97	96	193	3	8	11	—	—	—	—		
3	Esztergom vármegye	175	172	347	89	75	164	6	9	15	—	—	—	—		
4	Hont vármegye	105	111	216	44	35	79	1	1	2	—	—	—	—		
	Selmecz- és Bélabánya, sz. k. v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
	együtt	105	111	216	44	35	79	1	1	2	—	—	—	—		
5	Liptó vármegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
6	Nógrád »	51	53	104	20	19	39	—	—	—	—	—	—	—		
7	Nyitra »	105	103	208	49	43	92	5	2	7	—	—	—	—		
8	Pozsony »	108	106	214	56	44	100	—	3	3	—	—	—	—		
	Pozsony, sz. k. v.	10	10	20	6	2	8	—	2	2	—	—	—	—		
	együtt	118	116	234	62	46	108	—	5	5	—	—	—	—		
9	Trencsén vármegye	6	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
10	Turóc »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
11	Zólyom »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
	Összesen	798	815	1.613	361	314	675	15	25	40	—	1	1	—		
b) Duna jobb partja.																
1	Baranya vármegye	467	489	956	143	118	261	13	12	25	—	—	—	—		
	Pécs, sz. k. v.	20	9	29	4	2	6	2	—	2	—	—	—	—		
	együtt	487	498	985	147	120	267	15	12	27	—	—	—	—		
2	Fejér vármegye	923	952	1.875	413	416	829	32	30	62	4	3	7	2		
	Székes-Fejérvár, sz. k. v.	35	30	65	13	14	27	6	4	10	—	—	—	—		
	együtt	958	982	1.940	426	430	856	38	34	72	4	3	7	2		
3	Győr vármegye	127	118	245	58	42	100	5	4	9	—	—	—	—		
	Győr, sz. k. v.	27	21	48	12	9	21	2	4	6	—	—	—	—		
	együtt	154	139	293	70	51	121	7	8	15	—	—	—	—		
4	Komárom vármegye	774	739	1.513	393	306	699	24	20	44	—	—	—	—		
	Komárom, sz. k. v.	55	66	121	23	19	42	1	2	3	—	—	—	—		
	együtt	829	805	1.634	416	325	741	25	22	47	—	—	—	—		
5	Moson megye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
6	Somogy vármegye	873	820	1.693	393	316	709	20	22	42	—	—	—	—		
7	Sopron vármegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
	Sopron, sz. k. v.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
	együtt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
8	Tolna vármegye	573	536	1.109	260	193	453	14	11	25	—	—	—	—		
9	Vas »	111	116	227	31	39	70	2	6	8	—	—	—	—		
10	Veszprém »	637	677	1.314	281	236	517	22	14	36	—	—	—	—		
11	Zala »	133	139	272	43	39	82	4	3	7	—	—	—	—		
	Összesen	4.755	4.712	9.467	2.067	1.749	3.816	147	132	279	4	3	7	2		
c) Duna-Tisza köze.																
1	Bács-Bodrog vármegye	317	323	640	180	150	330	24	9	33	—	—	—	—		
	Baja, thj. felr. v.	3	5	8	—	2	2	—	1	1	—	—	—	—		
	Szabadka, sz. k. v.	7	5	12	5	3	8	1	3	4	—	—	—	—		
	Ujvidék, sz. k. v.	34	31	65	18	15	33	1	4	5	—	—	—	—		
	Zombor, sz. k. v.	3	2	5	2	2	4	1	1	2	—	—	—	—		
	együtt	364	366	730	205	172	377	27	18	45	—	—	—	—		
2	Csongrád vármegye	350	324	674	168	144	312	26	16	42	—	—	—	—		
	Hódmező-Vásárhely, thj. f. v.	606	665	1.271	376	290	666	7	11	18	15	5	20	7		
	Szeged, sz. k. v.	27	19	46	12	5	17	1	3	4	—	—	—	—		
	együtt	983	1.008	1.991	556	439	995	34	30	64	15	5	20	7		
3	Heves vármegye	248	281	529	131	142	273	7	14	21	—	—	—	—		
4	Jász-N.-K.-Szolnok vármegye	1.813	1.877	3.690	916	828	1.744	47	60	107	—	—	—	—		
5	Pest-P.-S.-Kis-Kun vármegye	2.405	2.301	4.706	1.224	1.075	2.299	102	99	201	—	—	—	—		
	Budapest, fő- és székváros	571	443	1.014	257	193	450	73	68	141	6	—	6	—		
	Kecskemét, thj. felr. v.	201	197	398	80	99	179	—	—	—	—	—	—	—		
	együtt	3.177	2.941	6.118	1.561	1.367	2.928	175	167	342	6	—	6	—		
	Összesen	6.585	6.473	13.058	3.369	2.948	6.317	290	289	579	21	5	26	7		
d) Tisza jobb partja.																
1	Abauj-Torna vármegye	546	532	1.078	262	225	487	36	27	63	—	—	—	—		
	Kassa, sz. k. v.	31	18	49	7	7	14	2	1	3	—	—	—	—		
	együtt	577	550	1.127	269	232	501	38	28	66	—	—	—	—		
2	Bereg vármegye	904	873	1.777	527	512	1.039	51	45	96	—	—	—	—		
3	Borsod »	1.256	1.220	2.476	630	572	1.202	76	64	140	—	—	—	—		
4	Gömör »	444	461	905	198	162	360	12	16	28	—	—	—	—		
5	Sáros »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
6	Szepes »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
7	Ung »	265	271	536	138	145	283	12	14	26	—	—	—	—		
8	Zemplén »	956	873	1.829	549	421	970	44	40	84	—	—	—	—		
	Összesen	4.402	4.248	8.650	2.311	2.044	4.355	233	207	440	—	—	—	—		

a) Im Jahre 1890.

Unitarische.			I z r a e l i t a — I s r a e l i t e n .									Ö s s z e s e n — S u m m e .									Folyó szám. Laufende Zahl
Ezek közül 5 éven aluliak Von diesen sind unter 5 Jahre alte			Meghaltak összesen Summe der gestorbenen			Ezek közül 5 éven aluliak Von diesen sind unter 5 Jahre alte			Meghaltak összesen Summe der gestorbenen			Ezek közül 5 éven aluliak Von diesen sind unter 5 Jahre alte			Meghaltak összesen Summe der gestorbenen						
törvénytelen ágyból uneheliche						általában im Allgemeinen			törvénytelen ágyból uneheliche						általában im Allgemeinen			törvénytelen ágyból uneheliche			
fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	férfi Männer	nő Frauen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	
—	—	—	31	20	51	9	6	15	—	1	1	1.230	1.299	2.529	607	544	1.151	24	31	55	1
—	—	—	51	49	100	35	17	52	—	—	—	2.679	2.678	5.357	1.437	1.288	2.725	96	91	187	2
—	—	—	21	22	43	10	10	20	—	1	1	1.438	1.387	2.825	809	722	1.531	59	69	128	3
—	—	—	13	16	29	6	8	14	—	—	—	1.556	1.631	3.187	702	642	1.344	56	45	101	4
—	—	—	2	1	3	—	—	—	—	—	—	259	252	511	115	92	207	11	16	27	—
—	—	—	15	17	32	6	8	14	—	—	—	1.815	1.883	3.698	817	734	1.551	67	61	128	—
—	—	—	27	35	62	10	13	23	—	2	2	1.215	1.261	2.476	628	614	1.242	30	40	70	5
—	—	—	93	94	187	38	37	75	—	2	2	3.368	3.358	6.726	1.775	1.585	3.360	132	122	254	6
—	—	—	307	292	599	136	108	244	5	2	7	7.462	7.304	14.766	4.427	4.026	8.453	337	291	628	7
—	—	—	155	156	311	72	79	151	2	1	3	4.271	4.202	8.473	2.376	2.057	4.433	235	242	477	8
—	—	—	58	34	92	15	12	27	5	—	5	910	927	1.837	378	339	717	108	96	204	—
—	—	—	213	190	403	87	91	178	7	1	8	5.181	5.129	10.310	2.754	2.396	5.150	343	338	681	—
—	—	—	143	118	261	61	48	109	3	—	3	5.022	4.977	9.999	2.766	2.506	5.272	262	245	507	9
—	—	—	24	26	50	12	10	22	—	—	—	794	770	1.564	415	376	791	37	41	78	10
—	—	—	10	25	35	2	13	15	—	—	—	1.829	1.688	3.517	931	791	1.722	68	63	131	11
—	—	—	935	888	1.823	406	361	767	15	9	24	32.033	31.734	63.767	17.366	15.582	32.948	1.455	1.392	2.847	—
—	—	—	45	38	83	26	19	45	1	—	1	3.847	3.726	7.573	1.970	1.675	3.645	122	115	237	1
—	—	—	25	22	47	8	5	13	—	—	—	541	494	1.035	181	164	345	36	24	60	—
—	—	—	70	60	130	34	24	58	1	—	1	4.388	4.220	8.608	2.151	1.839	3.990	158	139	297	—
—	—	—	64	55	119	31	29	60	3	4	7	3.367	3.336	6.703	1.854	1.691	3.545	171	164	335	2
—	—	—	38	18	56	10	7	17	1	—	1	410	378	788	183	171	354	24	23	47	—
—	—	—	102	73	175	41	36	77	4	4	8	3.777	3.714	7.491	2.037	1.862	3.899	195	187	382	—
—	—	—	38	36	74	22	17	39	—	—	—	1.556	1.472	3.028	879	711	1.590	40	66	106	3
—	—	—	25	26	51	8	12	20	1	1	2	428	388	816	204	180	384	46	39	85	—
—	—	—	63	62	125	30	29	59	1	1	2	1.984	1.860	3.844	1.083	891	1.974	86	105	191	—
—	—	—	54	69	123	21	31	52	1	2	3	2.703	2.681	5.384	1.550	1.365	2.915	107	86	193	4
—	—	—	23	21	44	8	8	16	2	—	2	213	223	436	95	85	180	13	15	28	—
—	—	—	77	90	167	29	39	68	3	2	5	2.916	2.904	5.820	1.645	1.450	3.095	120	101	221	—
—	—	—	22	27	49	13	14	27	—	1	1	1.348	1.282	2.630	728	635	1.363	68	71	139	5
—	—	—	102	101	203	39	43	82	2	2	4	4.569	4.572	9.141	2.437	2.236	4.673	155	168	323	6
—	—	—	78	57	135	33	22	55	—	—	—	3.316	3.479	6.795	1.772	1.611	3.383	137	139	276	7
—	—	—	8	17	25	4	10	14	—	—	—	379	356	735	173	152	325	25	20	45	—
—	—	—	86	74	160	37	32	69	—	—	—	3.695	3.835	7.530	1.945	1.763	3.708	162	159	321	—
—	—	—	84	92	176	43	42	85	2	—	2	3.828	3.660	7.488	2.042	1.755	3.797	127	110	237	8
—	—	—	88	81	169	38	32	70	1	1	2	5.455	5.364	10.819	2.870	2.438	5.308	538	502	1.040	9
—	—	—	106	113	219	45	46	91	3	2	5	3.443	3.468	6.911	1.842	1.618	3.460	148	131	279	10
—	—	—	147	125	272	61	46	107	6	2	8	6.151	5.948	12.099	3.173	2.679	5.852	395	371	766	11
—	—	—	947	898	1.845	410	388	798	23	15	38	41.554	40.827	82.381	21.953	19.166	41.119	2.152	2.044	4.196	—
—	—	—	163	115	278	75	51	126	1	—	1	10.090	9.896	19.986	6.176	5.612	11.788	322	282	604	1
—	—	—	31	32	63	11	11	22	—	—	—	332	374	706	157	174	331	18	34	52	—
—	—	—	30	40	70	18	27	45	1	1	2	1.270	1.266	2.536	740	695	1.435	43	41	84	—
—	—	—	20	6	26	12	3	15	—	—	—	364	386	750	200	181	381	16	18	34	—
—	—	—	7	5	12	2	2	4	—	—	—	458	439	897	248	206	454	15	25	40	—
—	—	—	251	198	449	118	94	212	2	1	3	12.514	12.361	24.875	7.521	6.868	14.389	414	400	814	—
—	—	—	20	17	37	10	6	16	—	—	—	2.184	2.121	4.305	1.347	1.149	2.496	71	51	122	2
—	—	—	12	13	25	8	3	11	—	—	—	903	948	1.851	532	427	959	19	27	46	—
—	—	—	51	37	88	7	14	21	1	1	2	1.179	1.102	2.281	676	573	1.249	77	67	144	—
—	—	—	83	67	150	25	23	48	1	1	2	4.266	4.171	8.437	2.555	2.149	4.704	167	145	312	—
—	—	—	143	104	247	84	48	132	2	1	3	4.616	4.597	9.213	2.956	2.726	5.682	195	196	391	3
—	—	—	107	77	184	60	37	97	2	1	3	5.179	5.097	10.276	3.082	2.651	5.733	179	190	369	4
—	—	—	296	266	562	147	129	276	20	28	48	11.662	11.211	22.873	7.065	6.227	13.292	788	762	1.550	5
—	—	—	1.085	911	1.996	463	402	865	54	47	101	7.741	6.765	14.506	3.509	3.088	6.597	958	872	1.830	—
—	—	—	22	18	40	8	7	15	1	—	1	768	723	1.491	404	358	762	31	29	60	—
—	—	—	1.403	1.195	2.598	618	538	1.156	75	75	150	20.171	18.699	38.870	10.978	9.673	20.651	1.777	1.663	3.440	—
—	—	—	1.987	1.641	3.628	905	740	1.645	82	79	161	46.746	44.925	91.671	27.092	24.067	51.159	2.732	2.594	5.326	—
—	—	—	86	69	155	40	31	71	2	—	2	2.219	2.200	4.419	1.158	1.004	2.162	136	127	263	1
—	—	—	36	28	64	14	15	29	2	1	3	578	553	1.131	279	277	556	67	73	140	—
—	—	—	122	97	219	54	46	100	4	1	5	2.797	2.753	5.550	1.437	1.281	2.718	203	200	403	—
—	—	—	251	196	447	159	114	273	11	13	24	2.934	2.828	5.762	1.775	1.598	3.373	129	131	260	2
—	—	—	182	145	327	96	72	168	4	5	9	3.850	3.651	7.501	2.146	1.917	4.063	211	196	407	3
—	—	—	44	33	77	22	11	33	—	—	—	2.768	2.762	5.530	1.283	1.200	2.483	98	115	213	4
—	—	—	134	118	252	80	67	147	9	10	19	2.811	2.872	5.683	1.551	1.538	3.089	131	128	259	5
—	—	—	62	51	113	36	24	60	2	—	2	3.022	3.004	6.026	1.676	1.509	3.185	150	134	284	6
—	—	—	160	141	301	99	69	168	3	2	5	2.174	2.231	4.405	1.279	1.175	2.454	119	115	234	7
—	—	—	321	298	619	169	136	305	21	12	33	4.767	4.548	9.315	2.756	2.352	5.108	325	340	665	8
—	—	—	1.276	1.079	2.355	715	539	1.254	54	43	97	25.123	24.649	49.772	13.903	12.570	26.473	1.366	1.359	2.725	—

a) 1890-ben.

Folyó szám Laufende Zahl	Országrés, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Római katolikusok — Römisch Katholische.									Görög katolikusok —					
		Meghaltak összesen			Ezek közül 5 éven aluliak						Meghaltak összesen			Ezek közül 5 éven aluliak		
		Summe der gestorbenen			Von diesen sind unter 5 Jahre alte						Summe der gestorbenen			Von diesen sind unter 5 J. alte		
		férfi Männer	nő Frauen	együtt zusammen	általában im Allgemeinen			törvénytelen ágyból uneheliche			férfi Männer	nő Frauen	együtt zusammen	általában im Allgemeinen		
fiú Knaben	leány Mädchen				együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen				együtt zusammen		
c) Tisza bal partja.																
1	Békés vármegye	1.124	1.021	2.145	709	593	1.302	33	25	58	—	—	—	—	—	
2	Bihar »	675	611	1.286	412	346	758	38	36	74	876	920	1.796	527	525	1.052
	Nagy-Várad, thj. felr. v.	200	183	383	91	100	191	32	30	62	62	41	103	22	25	47
	együtt	875	794	1.669	503	446	949	70	66	136	938	961	1.899	549	550	1.099
3	Hajdú vármegye	261	233	494	152	126	278	17	14	31	222	229	451	152	148	300
	Debreczen, sz. k. v.	137	122	259	73	74	147	17	19	36	26	16	42	9	8	17
	együtt	398	355	753	225	200	425	34	33	67	248	245	493	161	156	317
4	Máramaros vármegye	238	248	486	126	117	243	17	11	28	3.376	3.260	6.636	1.874	1.656	3.530
5	Szabolcs vármegye	1.293	1.241	2.534	870	739	1.609	86	83	169	929	910	1.839	652	571	1.223
6	Szatmár vármegye	797	885	1.682	518	528	1.046	33	45	78	2.419	2.393	4.812	1.419	1.263	2.682
	Szatmár-Németi, sz. k. v.	78	52	130	26	16	42	6	4	10	65	62	127	29	31	60
	együtt	875	937	1.812	544	544	1.088	39	49	88	2.484	2.455	4.939	1.448	1.294	2.742
7	Szilágy vármegye	209	207	416	109	114	223	11	7	18	2.000	2.111	4.111	1.102	1.013	2.115
8	Ugocsa »	109	134	243	65	69	134	8	4	12	856	879	1.735	455	398	853
	Összesen	5.121	4.937	10.058	3.151	2.822	5.973	298	278	576	10.931	10.821	21.652	6.241	5.638	11.879
f) Tisza-Maros szöge.																
1	Arad vármegye	1.422	1.261	2.683	911	760	1.671	42	35	77	255	251	506	134	143	277
	Arad, sz. k. v.	359	320	679	156	134	290	42	31	73	17	17	34	11	7	18
	együtt	1.781	1.581	3.362	1.067	894	1.961	84	66	150	272	268	540	145	150	295
2	Csanád vármegye	1.190	1.189	2.379	768	704	1.472	25	22	47	80	80	160	44	44	88
3	Krassó-Szörény vármegye	1.190	1.063	2.253	563	523	1.086	58	58	116	262	243	505	106	93	199
4	Temes vármegye	2.466	2.393	4.859	1.516	1.352	2.868	127	115	242	221	237	458	98	113	211
	Temesvár, sz. k. v.	467	406	873	214	193	407	85	79	164	21	13	34	10	4	14
	Versecz, thj. felr. v.	195	209	404	89	95	184	6	4	10	—	—	—	—	—	—
	együtt	3.128	3.008	6.136	1.819	1.640	3.459	218	198	416	242	270	512	108	117	225
5	Torontál vármegye	4.321	4.132	8.452	2.600	2.315	4.915	194	157	351	62	53	115	37	35	72
	Pancsova, thj. felr. v.	116	77	193	43	34	77	6	6	12	—	—	—	—	—	—
	együtt	4.437	4.209	8.646	2.643	2.349	4.992	200	163	363	62	53	115	37	35	72
	Összesen	11.726	11.050	22.776	6.860	6.110	12.970	585	507	1.092	918	914	1.832	440	439	879
g) Erdély.																
1	Alsó-Fehér vármegye	102	121	223	35	51	86	5	5	10	1.416	1.299	2.715	720	607	1.327
2	B.-Naszód »	57	40	97	24	20	44	1	—	1	934	882	1.816	435	386	821
3	Brassó »	141	104	245	53	47	100	6	8	14	1	—	1	—	—	—
4	Csik »	1.302	1.254	2.556	607	590	1.197	50	55	105	238	202	440	89	70	159
5	Fogarás »	26	17	43	13	13	26	1	1	2	280	283	563	117	89	206
6	Háromszék »	591	625	1.216	280	269	549	28	29	57	41	25	66	22	8	30
7	Hunyad »	198	170	368	103	77	180	8	11	19	713	705	1.418	304	263	567
8	Kis-Küküllő »	63	65	128	32	27	59	3	4	7	491	488	979	273	216	489
9	Kolozs »	163	144	307	98	62	160	14	6	20	1.803	1.725	3.528	913	817	1.730
	Kolozsvár, sz. k. v.	208	148	356	88	53	141	18	9	27	72	55	127	28	20	48
	együtt	371	292	663	186	115	301	32	15	47	1.875	1.780	3.655	941	837	1.778
10	Maros-Torda vármegye	264	210	474	132	87	219	15	10	25	577	551	1.128	266	238	504
	Maros-Vásárhely, sz. k. v.	69	65	134	20	21	41	1	5	6	15	9	24	1	3	4
	együtt	333	275	608	152	108	260	16	15	31	592	560	1.152	267	241	508
11	Nagy-Küküllő vármegye	60	45	105	27	24	51	5	2	7	207	179	386	89	81	170
12	Szeben »	96	79	175	25	15	40	5	2	7	172	157	329	59	53	112
13	Szolnok-Doboka »	142	125	267	53	37	90	1	5	6	2.318	2.245	4.563	1.108	947	2.055
14	Torda-Aranyos »	83	97	180	34	47	81	4	7	11	1.124	1.076	2.200	593	534	1.127
15	Udvarhely »	554	530	1.084	287	265	552	23	33	56	31	17	48	12	4	16
	Összesen	4.119	3.839	7.958	1.911	1.705	3.616	188	192	380	10.433	9.898	20.331	5.029	4.336	9.365
Magyarország összesen Ungarn zusammen																
	123.277	119.922	243.199	70.399	62.847	133.246	7.048	6.742	13.790	28.487	27.940	56.427	15.390	13.749	29.139	
II. Fiume város és kerülete. Fiume Stadt und Gebiet.																
	673	587	1.260	387	332	719	30	29	59	—	—	—	—	—	—	
III. Horvát-Szlavonország. Kroatien-Slavonien.																
1	Belovár-Kőrös vármegye	—	—	5.997	—	—	2.619	—	—	—	—	—	—	—	—	
2	Lika-Krbava »	—	—	3.190	—	—	1.472	—	—	—	—	—	—	—	—	
3	Modrus-Fiume »	—	—	4.953	—	—	2.392	—	—	—	—	—	—	—	—	
4	Pozsega »	—	—	4.598	—	—	2.134	—	—	—	—	—	—	—	1	
5	Szerém »	—	—	5.240	—	—	2.635	—	—	—	—	—	—	—	55	
6	Varasd »	—	—	7.918	—	—	3.605	—	—	—	—	—	—	—	—	
7	Verőcze »	—	—	5.921	—	—	3.453	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Eszék, sz. k. v.	—	—	609	—	—	251	—	—	—	—	—	—	—	—	
	együtt	—	—	6.530	—	—	3.704	—	—	—	—	—	—	—	—	
8	Zágráb vármegye	—	—	11.199	—	—	5.425	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Zágráb, sz. k. v.	—	—	1.253	—	—	480	—	—	—	—	—	—	—	—	
	együtt	—	—	12.452	—	—	5.905	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Horvát-Szlavonország összesen Kroatien-Slavonien zusammen	—	—	50.878	—	—	24.466	—	—	—	—	—	379	—	206	
A Szt. István korona országai együtt Die Länder der heil. Stefanskrone zusam.																
	—	—	295.337	—	—	158.431	—	—	—	—	—	—	56.806	—	29.345	

a) Im Jahre 1890.

Griechisch Katholische			Görög keletiek — Griechisch Orientalische.									Ágostai evangélikus — Evangelische Augsburg. Confession.									Folyó szám Laufende Zahl
Ezek közül 5 éven aluliak Von diesen sind unter 5 Jahre alte			Ezek közül 5 éven aluliak Von diesen sind unter 5 Jahre alte									Ezek közül 5 éven aluliak Von diesen sind unter 5 Jahre alte									
Még haltak összesen Summe der Gestorbenen			Még haltak összesen Summe der Gestorbenen									Még haltak összesen Summe der Gestorbenen									
törvénytelen ágyból uneheliche			általában im Allgemeinen			törvénytelen ágyból uneheliche			általában im Allgemeinen			törvénytelen ágyból uneheliche									
fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	férfi Männer	nő Frauen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	férfi Männer	nő Frauen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	
—	—	—	145	152	297	80	77	157	6	8	14	1.512	1.497	3.009	899	796	1.695	34	28	62	1
41	37	78	4.183	4.000	8.183	2.363	2.041	4.404	283	254	537	2	5	7	2	3	5	—	—	—	2
13	13	26	32	26	58	25	17	42	4	8	12	10	13	23	4	5	9	—	2	2	—
54	50	104	4.215	4.026	8.241	2.388	2.058	4.446	287	262	549	12	18	30	6	8	14	—	2	2	3
4	4	8	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	3	9	2	—	2	—	—	—	—	—	—	14	10	24	4	5	9	—	2	2	—
10	7	17	2	1	3	—	—	—	—	—	—	14	10	24	4	5	9	—	2	2	—
152	141	293	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
52	48	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	282	245	527	172	147	319	11	10	21	5
94	100	194	25	20	45	7	8	15	—	1	1	11	12	23	5	3	8	—	—	—	6
8	7	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
102	107	209	25	20	45	7	8	15	—	1	1	11	12	23	5	3	8	—	—	—	—
75	104	179	152	148	300	81	74	155	1	1	2	9	5	14	5	3	8	—	—	—	7
36	22	58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
481	479	960	4.539	4.347	8.886	2.556	2.217	4.773	294	272	566	1.840	1.787	3.627	1.091	962	2.053	45	42	87	
14	9	23	4.475	4.281	8.756	2.488	2.202	4.690	227	207	434	98	89	187	66	58	124	1	2	3	1
6	4	10	162	162	324	89	91	180	22	21	43	21	12	33	8	7	15	2	1	3	—
20	13	33	4.637	4.443	9.080	2.577	2.293	4.870	249	228	477	119	101	220	74	65	139	3	3	6	6
6	6	12	298	282	580	182	151	333	13	10	23	259	251	510	170	154	324	4	5	9	2
14	15	29	4.541	4.592	9.133	1.824	1.672	3.496	198	200	398	56	36	92	25	14	39	2	2	4	3
14	19	33	4.092	3.813	7.905	2.085	1.755	3.840	225	220	445	187	163	350	120	107	227	4	5	9	4
1	1	2	67	68	135	28	23	51	6	1	7	18	20	38	5	5	10	—	—	—	—
—	—	—	156	148	304	76	68	144	4	1	5	7	3	10	2	—	2	—	—	—	—
15	20	35	4.315	4.029	8.344	2.189	1.846	4.035	235	222	457	212	186	398	127	112	239	4	5	9	5
5	6	11	5.322	5.309	10.631	3.051	2.736	5.787	173	148	321	356	370	726	217	212	429	7	4	11	—
—	—	—	165	129	294	62	60	122	4	9	13	20	24	44	11	13	24	3	3	6	6
5	6	11	5.487	5.438	10.925	3.113	2.796	5.909	177	157	334	376	394	770	228	225	453	10	7	17	—
60	60	120	19.278	18.784	38.062	9.885	8.758	18.643	872	817	1.689	1.022	968	1.990	624	570	1.194	23	22	45	
61	51	112	1.600	1.500	3.100	764	699	1.463	48	44	92	93	92	185	38	45	83	7	8	15	1
27	27	54	198	171	369	81	65	146	5	5	10	313	304	617	93	90	183	8	11	19	2
—	—	—	438	451	889	210	181	391	14	12	26	517	502	1.019	181	197	378	19	29	48	3
11	8	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	4
4	5	9	715	735	1.450	307	270	577	13	15	28	29	33	62	6	14	20	—	3	3	5
—	1	1	275	285	560	119	115	234	12	8	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
30	19	49	2.571	2.511	5.082	1.041	930	1.971	67	53	120	24	15	39	8	7	15	4	1	5	7
30	14	44	278	250	528	121	109	230	12	15	27	194	200	394	91	97	188	7	7	14	8
44	58	102	632	655	1.287	299	307	606	9	17	26	51	64	115	12	15	27	1	1	2	9
5	5	10	7	5	12	1	1	2	—	—	—	25	14	39	10	6	16	2	2	4	—
49	63	112	639	660	1.299	300	308	608	9	17	26	76	78	154	22	21	43	3	3	6	6
17	11	28	373	344	717	160	140	300	6	7	13	73	72	145	28	22	50	3	1	4	10
1	—	1	1	3	4	—	—	—	—	—	—	3	3	6	2	—	2	—	—	—	—
18	11	29	374	347	721	160	140	300	6	7	13	76	75	151	30	22	52	3	1	4	—
9	9	18	565	538	1.103	235	192	427	26	18	44	723	684	1.407	273	205	478	17	20	37	11
3	5	8	1.047	988	2.035	440	350	790	26	26	52	437	442	879	169	153	322	12	14	26	12
71	57	128	501	506	1.007	232	201	433	13	12	25	18	20	38	7	10	17	—	1	1	13
40	36	76	1.013	953	1.966	516	432	948	27	32	59	4	—	4	2	—	2	—	—	—	14
—	1	1	72	62	134	38	16	54	4	2	6	34	32	66	10	9	19	1	1	2	15
353	307	660	10.286	9.957	20.243	4.564	4.008	8.572	292	266	548	2.539	2.477	5.016	930	870	1.800	81	99	180	
1.199	1.122	2.321	37.002	36.082	73.084	18.622	16.482	35.104	1.514	1.421	2.935	17.632	17.207	34.839	8.632	7.661	16.293	647	646	1.293	
—	—	—	5	1	6	3	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	1.225	—	—	572	—	—	—	—	—	8	—	—	2	—	—	—	2
—	—	—	—	—	3.622	—	—	1.625	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	2.396	—	—	1.048	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	1.861	—	—	974	—	—	—	—	—	34	—	—	18	—	—	—	5
—	—	—	—	—	6.119	—	—	3.188	—	—	—	—	—	570	—	—	348	—	—	—	6
—	—	—	—	—	50	—	—	18	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	7
—	—	—	—	—	1.534	—	—	900	—	—	—	—	—	16	—	—	6	—	—	—	—
—	—	—	—	—	68	—	—	9	—	—	—	—	—	10	—	—	5	—	—	—	—
—	—	—	—	—	1.602	—	—	909	—	—	—	—	—	26	—	—	11	—	—	—	8
—	—	—	—	—	2.534	—	—	989	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	37	—	—	4	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	2.571	—	—	993	—	—	—	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	19.446	—	—	9.327	—	—	—	—	—	649	—	—	380	—	—	—	—
—	—	—	—	—	92.536	—	—	44.435	—	—	—	—	—	35.488	—	—	16.673	—	—	—	—

a) 1890-ben.

Folyó szám Laufende Zahl	Országgrész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	Evang. reformátusok — <i>Evang. Reformirte.</i>									Unitáriusok —					
		Meghaltak összesen <i>Summe der gestorbenen</i>			Ezek közül 5 éven aluliak <i>Von diesen sind unter 5 Jahre alte</i>						Meghaltak összesen <i>Summe der gestorbenen</i>			Ezek közül 5 éven aluliak <i>Von diesen sind unter 5 Jahre alte</i>		
		férfi <i>Männer</i>	nő <i>Frauen</i>	együtt összesen	általában <i>im Allgemeinen</i>			törvénytelen ágyból <i>uneheliche</i>			férfi <i>Männer</i>	nő <i>Frauen</i>	együtt összesen	általában <i>im Allgemeinen</i>		
					fiú <i>Knaben</i>	leány <i>Mädchen</i>	együtt összesen	fiú <i>Knaben</i>	leány <i>Mädchen</i>	együtt összesen				fiú <i>Knaben</i>	leány <i>Mädchen</i>	együtt összesen
e) Tisza bal partja.																
1	Békés vármegye	1.495	1.429	2.924	847	715	1.562	44	61	105	1	2	3	1	2	3
2	Bihar	3.098	3.195	6.293	1.725	1.588	3.313	156	119	275	—	—	—	—	—	—
	Nagy-Várad, thj. fehr. v.	218	201	419	97	98	195	33	48	81	—	—	—	—	—	—
	együtt	3.316	3.396	6.712	1.822	1.686	3.508	189	167	356	—	—	—	—	—	—
3	Hajdú vármegye	1.613	1.657	3.270	834	796	1.630	83	71	154	—	—	—	—	—	—
	Debreczen, sz. k. v.	618	603	1.221	324	290	614	53	56	109	—	—	—	—	—	—
	együtt	2.231	2.260	4.491	1.158	1.086	2.244	136	127	263	—	—	—	—	—	—
4	Máramaros vármegye	120	103	223	70	43	113	5	1	6	—	—	—	—	—	—
5	Szabolcs	1.707	1.660	3.367	1.147	1.011	2.158	111	110	221	—	—	—	—	—	—
6	Szatmár	1.443	1.395	2.838	871	702	1.573	82	70	152	—	—	—	—	—	—
	Szatmár-Németi, sz. k. v.	159	115	274	67	41	108	8	7	15	—	—	—	—	—	—
	együtt	1.602	1.510	3.112	938	743	1.681	90	77	167	—	—	—	—	—	—
7	Szilágy vármegye	809	744	1.553	462	376	838	40	51	91	—	—	—	—	—	—
8	Ugocsa	207	173	380	110	89	199	14	11	25	—	—	—	—	—	—
	Összesen	11.487	11.275	22.762	6.554	5.749	12.303	629	605	1.234	1	2	3	1	2	3
f) Tisza-Maros szöge.																
1	Arad vármegye	308	231	539	166	116	282	7	7	14	—	—	—	—	—	—
	Arad, sz. k. v.	59	57	116	28	25	53	6	5	11	—	—	—	—	—	—
	együtt	367	288	655	194	141	335	13	12	25	—	—	—	—	—	—
2	Csanád vármegye	431	433	864	264	232	496	13	18	31	—	—	—	—	—	—
3	Krassó-Szörény vármegye	33	28	61	13	13	26	2	—	2	—	—	—	—	—	—
4	Temes vármegye	60	64	124	35	33	68	1	1	2	—	—	—	—	—	—
	Temesvár, sz. k. v.	12	18	30	3	7	10	—	4	4	—	—	—	—	—	—
	Versecz, thj. fehr. v.	1	—	1	1	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
	együtt	73	82	155	39	40	79	2	5	7	—	—	—	—	—	—
5	Torontál vármegye	193	158	351	118	81	199	9	5	14	—	—	—	—	—	—
	Pancsova, thj. fehr. v.	12	12	24	8	7	15	2	3	5	—	—	—	—	—	—
	együtt	205	170	375	126	88	214	11	8	19	—	—	—	—	—	—
	Összesen	1.109	1.001	2.110	636	514	1.150	41	43	84	—	—	—	—	—	—
g) Erdély.																
1	Alsó-Fehér vármegye	293	274	567	124	107	231	10	9	19	7	20	27	—	5	5
2	B.-Naszód	29	25	54	10	12	22	—	2	2	—	—	—	—	—	—
3	Brassó	36	25	61	13	8	21	—	1	1	4	3	7	3	—	3
4	Csik	9	1	10	2	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Fogaras	19	13	32	6	5	11	3	1	4	1	1	2	—	1	1
6	Háromszék	643	679	1.322	278	251	529	42	35	77	61	56	117	23	19	42
7	Hunyad	109	67	176	55	23	78	4	5	9	1	—	1	—	—	—
8	Kis-Küküllő	278	234	512	146	102	248	18	17	35	69	63	132	34	36	70
9	Kolozs	650	606	1.256	342	312	654	39	40	79	8	11	19	5	6	11
	Kolozsvár, sz. k. v.	243	215	458	106	94	200	14	9	23	23	12	35	9	6	15
	együtt	893	821	1.714	448	406	854	53	49	102	31	23	54	14	12	26
10	Maros-Torda vármegye	1.012	924	1.936	522	406	928	38	35	73	106	104	210	51	47	98
	Maros-Vásárhely, sz. k. v.	104	105	209	33	43	76	1	4	5	3	—	3	—	—	—
	együtt	1.116	1.029	2.145	555	449	1.004	39	39	78	109	104	213	51	47	98
11	Nagy-Küküllő vármegye	77	84	161	33	31	64	5	5	10	22	23	45	5	11	16
12	Szeben	27	17	44	7	4	11	1	—	1	—	—	—	—	—	—
13	Szolnok-Doboka	455	465	920	233	204	437	12	8	20	—	—	—	—	—	—
14	Torda-Aranyos	323	368	691	176	198	374	16	19	35	120	130	250	53	62	115
15	Udvarhely	489	430	919	202	162	364	29	21	50	316	319	635	138	126	264
	Összesen	4.796	4.532	9.328	2.288	1.963	4.251	232	211	443	741	742	1.483	321	319	640
	Magyarország összesen ... <i>Ungarn zusammen</i>	33.932	33.056	66.988	17.586	15.281	32.867	1.587	1.512	3.099	767	753	1.520	331	324	655
	II. Fiume város és kerülete <i>Fiume Stadt und Gebiet</i>	7	3	10	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	III. Horvát-Szlavonország. <i>Kroatien-Slavonien.</i>															
1	Belovár-Kőrös vármegye	—	—	8	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Lika-Krbava	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Modrus-Fiume	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Pozsega	—	—	36	—	—	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Szerém	—	—	111	—	—	58	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Varasd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Verőcze	—	—	78	—	—	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Eszék, sz. k. v.	—	—	4	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	együtt	—	—	82	—	—	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Zágráb vármegye	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Zágráb, sz. k. v.	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	együtt	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Horvát-Szlavonország összesen <i>Kroatien-Slavonien zusammen</i>	—	—	239	—	—	113	—	—	—	—	—	¹⁾ 5	—	—	—
	A Szt. István korona országai együtt <i>Die Länder der heil. Stefanskrona zusam.</i>	—	—	67.237	—	—	32.981	—	—	—	—	—	²⁾ 1.525	—	—	655

1) Egyéb vallású. — Sonstiger Confession.

2) Ebből 5 egyéb vallású. — Von diesen sind 5 sonstiger Confession.

13. Das Alter der Verstorbenen mit Rücksicht auf deren Religion, im Jahre 1891.

Table with 24 columns for age groups (6-10 to 60+) and 3 columns for gender (male/female/total). Includes a sub-section 'a) Römisch Katholische.' and a final column for 'Folyó száma' (running total).

Table with columns for age groups (6-10 to 60-on felül) and sex (männlich/férfi, nőnemű/női). It lists the number of deaths (éves korban - J a h r e n) for Roman Catholics (a) Römisches Katholische. The table includes cumulative totals and final sums for 24 years.

Folyó szám Laufende Zahl	Országrés, törvényhatóság Landestheil, Municipium	A meghaltak főösszege Hauptsumme der Gestorbenen			Meghalt gyermekek az 5-ik életév végeig és pedig Gestorbene Kinder bis zu 5 Jahren und zwar in einem Alter von										1—5 éves korig meg- halt összesen Summe der in einem Alter von 1—5 Jahren gestorbenen			Ezek közül tör- vénytelen ágyból Hievon waren un- eheliche		
		finemű männliche	nőnemű weibliche	együtt zusammen	éves korban — Jahren										finemű Knaben	nőnemű Mädchen	együtt zusammen	finemű Knaben	nőnemű Mädchen	együtt zusammen
					1	2	3	4	5	finemű Knaben	nőnemű Mädchen	finemű Knaben	nőnemű Mädchen	finemű Knaben						
b) Görög katolikusok.																				
	II. Fiume város és kerülete Fiume Stadt und Gebiet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	III. Horvát-Szlavonország. Kroatien-Slavonien.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
5	Szerém vármegye	—	—	174	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	101	
7	Verőcze	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
8	Zágráb	—	—	188	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	114	
	Zágráb, sz. k. v.	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	együtt	—	—	192	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	114	
	Horvát-Szlavonország összesen Kroatien-Slavonien zusammen	—	—	367	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	216	
	A Szent István korona országai együtt Die Länder der h. Stefanskrona zusammen	—	—	57.294	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30.368	
c) Görög keletiek.																				
	I. Magyarország. — Ungarn.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	a) Duna bal partja.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
6	Nógrád vármegye	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
9	Trencsén	10	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Összesen	10	1	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	b) Duna jobb partja.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1	Baranya vármegye	191	231	422	65	72	19	13	4	9	2	6	4	5	94	105	199	19	18	
2	Fejér	14	15	29	1	1	6	6	1	1	—	—	—	—	8	8	16	—	—	
	Székes-Fejérvár, sz. k. v.	4	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	együtt	18	16	34	1	1	6	6	1	1	—	—	—	—	8	8	16	—	—	
8	Tolna vármegye	19	16	35	10	5	—	—	—	—	—	—	—	—	10	5	15	—	—	
	Összesen	228	263	491	76	78	25	19	5	10	2	6	4	5	112	118	230	19	18	
	c) Duna-Tisza köze.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1	Bács-Bodrog vármegye	2.180	2.273	4.453	772	637	217	237	133	135	99	97	58	71	1.279	1.177	2.456	34	39	
	Baja, tjh. fejr. v.	4	5	9	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	2	3	—	—	
	Szabadka, sz. k. v.	54	37	91	9	7	2	2	—	—	—	—	—	1	11	10	21	2	1	
	Ujvidék, sz. k. v.	182	152	334	59	44	12	13	14	9	5	5	6	5	96	76	172	6	4	
	Zombor, sz. k. v.	255	243	498	83	58	15	10	11	12	17	10	6	9	132	99	231	—	—	
	együtt	2.675	2.710	5.385	924	747	246	262	158	156	121	113	70	86	1.519	1.364	2.883	42	44	
2	Csongrád vármegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Hódmező-Vásárhely, thj. f. v.	13	10	23	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	6	1	—	
	Szeged, sz. k. v.	18	7	25	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	4	—	2	
	együtt	31	17	48	2	5	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	10	1	2	
3	Heves vármegye	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
4	Jász-N.-K.-Szolnok vármegye	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
5	Pest-P.-Solt-K.-Kun vármegye	56	53	109	20	8	4	1	1	1	1	2	2	2	28	14	42	2	—	
	Budapest, fő- és székváros	51	20	71	7	1	—	1	1	1	—	—	1	—	9	3	12	6	—	
	együtt	107	73	180	27	9	4	2	2	2	1	2	3	2	37	17	54	8	—	
	Összesen	2.817	2.801	5.618	953	761	250	264	161	158	122	115	75	88	1.561	1.386	2.947	51	46	
	d) Tisza jobb partja.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
3	Borsod vármegye	2	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	
	e) Tisza bal partja.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1	Békés vármegye	211	190	401	87	72	25	14	18	8	10	6	5	4	145	104	249	11	3	
2	Bihar	4.007	3.955	7.962	1.540	1.351	361	377	228	192	140	129	101	94	2.370	2.143	4.513	230	243	
	Nagy-Várad, thj. fejr. v.	30	36	66	18	20	4	5	2	1	—	—	—	2	24	28	52	4	4	
	együtt	4.037	3.991	8.028	1.558	1.371	365	382	230	193	140	129	101	96	2.394	2.171	4.565	234	247	
3	Hajdú vármegye	1	1	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	
	Debreczen, sz. k. v.	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	együtt	2	1	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	
6	Szatmár vármegye	16	13	29	10	2	—	—	1	—	—	—	—	1	11	3	14	—	—	
7	Szilágy	104	100	204	37	32	7	5	—	—	2	4	—	1	46	42	88	2	1	
	Összesen	4.370	4.295	8.665	1.692	1.477	398	401	249	201	152	139	106	102	2.597	2.320	4.917	247	251	
	f) Tisza-Maros szöge.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1	Arad vármegye	4.222	4.186	8.408	1.537	1.304	432	426	240	231	198	171	106	126	2.513	2.258	4.771	215	206	
	Arad, sz. k. v.	206	186	392	65	56	24	27	16	13	9	7	9	10	123	113	236	19	12	
	együtt	4.428	4.372	8.800	1.602	1.360	456	453	256	244	207	178	115	136	2.636	2.371	5.007	234	218	
2	Csanád vármegye	346	325	671	141	105	27	36	27	19	8	14	17	5	220	179	399	12	17	
3	Krassó-Szörény vármegye	4.478	4.375	8.853	1.201	1.033	292	293	185	168	134	131	107	96	1.919	1.721	3.640	228	235	

Meghalt az 5-ik éven túl — Gestorben sind in einem Alter von über 5 Jahren u. z. von																				5 éves koron túl meg- halt összesen Summe der in einem Alter von über 5 Jahren Gestorbenen.			Folyó szám Laufende Zahl									
6—10	11—15	16—20	21—25	26—30	31—35	36—40	41—45	46—50	51—60	60-on felül über 60	finemű männlich		nőnemű weiblich		finemű männlich		nőnemű weiblich		finemű männliche		nőnemű weibliche			együtt zusammen								
éves korig — Jahren																				finemű männliche		nőnemű weibliche		finemű männliche		nőnemű weibliche		finemű männliche		nőnemű weibliche		együtt zusammen
b) Griechisch Katholische.																																
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	5							
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	74	7							
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	78	8							
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	151								
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26.926								
c) Griechisch Orientalische.																																
—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	4	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	10	1							
—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	4	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	10	1							
15	17	2	6	4	7	3	7	4	7	4	6	2	10	7	2	7	5	19	16	30	43	97	126	223	1							
1	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	3	3	10	8	18								
—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	2	—	6	6	9	11	20	8							
16	17	2	6	6	8	3	8	6	7	5	11	2	12	7	2	8	5	22	17	39	52	116	145	261								
162	168	53	62	46	83	61	98	52	92	50	75	45	55	27	43	41	40	98	114	266	266	901	1.096	1.997	1							
1	2	2	3	3	2	4	2	5	5	2	1	1	1	3	1	4	2	3	2	15	6	43	27	70								
9	3	2	6	4	6	3	6	5	6	5	2	3	6	7	4	7	2	12	6	29	29	86	76	162								
32	35	8	22	5	2	1	7	5	3	2	6	4	3	3	9	7	6	8	7	48	44	123	144	262								
204	208	65	93	58	93	69	113	67	106	59	84	55	65	40	57	59	50	121	130	359	347	1.156	1.346	2.502								
1	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2							
—	—	—	—	—	—	3	1	1	3	2	—	1	—	—	2	—	—	1	—	4	2	9	8	17								
1	1	1	—	1	—	4	1	1	3	2	1	3	—	1	2	—	—	1	5	1	7	2	26	12								
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3							
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4							
7	6	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5							
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6							
7	6	—	1	1	3	5	2	4	3	8	7	9	3	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	126								
212	215	66	94	61	96	78	116	73	112	69	92	67	68	48	59	65	51	135	139	382	373	1.256	1.415	2.671								
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3							
13	20	3	8	2	5	1	11	5	4	1	5	4	5	5	4	1	3	8	10	23	11	66	86	152	1							
238	231	67	109	58	82	94	143	99	162	100	100	84	125	124	97	119	123	262	268	392	372	1.637	1.812	3.449	2							
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—								
238	231	67	109	58	82	94	144	100	162	101	100	85	125	124	101	119	125	263	268	394	373	1.643	1.820	3.463								
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3							
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—								
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2							
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—								
11	2	5	3	5	4	2	1	6	4	4	1	—	—	1	9	2	12	2	3	1	3	5	10	15	6							
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7							
262	254	76	120	65	91	98	156	112	170	106	107	89	132	130	114	122	140	278	287	435	404	1.773	1.975	3.748								
283	278	88	121	69	113	91	125	111	149	100	132	116	134	111	114	144	109	238	279	358	374	1.709	1.928	3.637	1							
14	9	4	4	6	2	5	4	2	9	3	6	9	2	3	7	5	1	15	6	17	23	83	73	156								
297	287	92	125	75	115	96	129	113	158	103	138	125	136	114	121	149	110	253	285	375	397	1.792	2.001	3.793								
23	23	12	11	12	8	5	10	5	9	4	8	6	11	7	7	10	11	10	17	32	31	126	146	272	2							
258	257	99	135	135	170	158	150	124	171	127	139	136	134	137	123	166	150	381	379	838	846	2.559	2.654	5.213	3							

Folyó szám Laufende Zahl	Ország rész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	A meghaltak főösszege			Meghalt gyermekek az 5-ik életév végeig és pedig Gestorbene Kinder bis zu 5 Jahren und zwar in einem Alter von										1—5 éves korig meg- halt összesen Summe der in einem Alter von 1—5 Jahren gestorbenen	Ezek közül tör- vénytelen ágyból Hievon waren uneheliche					
		Hauptsumme der Gestorbenen			éves korban — Jahren																
		finemű männliche	nőnemű weibliche	együtt zusammen	1		2		3		4		5			finemű Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	finemű Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen
					fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen							
c) Görög keleti.																					
4	Temes vármegye	3.483	3.508	6.991	1.246	1.084	217	224	136	148	106	132	83	75	1.788	1.663	3.451	256	206	462	
	Temesvár, sz. k. v.	82	75	157	28	24	5	8	1	3	2	1	2	—	38	36	74	—	4	4	
	Versecz, thj. fejr. v.	162	152	314	20	12	10	10	17	7	5	8	5	4	57	41	98	1	1	2	
	együtt	3.727	3.735	7.462	1.294	1.120	232	242	154	158	113	141	90	79	1.883	1.740	3.623	257	211	468	
5	Torontál vármegye	5.066	5.111	10.177	1.995	1.744	441	391	251	240	130	128	106	106	2.923	2.609	5.532	149	137	286	
	Pancsova, thj. fejr. v.	158	135	293	43	44	15	4	7	3	2	4	1	4	68	59	127	13	2	15	
	együtt	5.224	5.246	10.470	2.038	1.788	456	395	258	243	132	132	107	110	2.991	2.668	5.659	162	139	301	
	Összesen	18.203	18.053	36.256	6.276	5.406	1.463	1.419	880	832	594	596	436	426	9.649	8.679	18.328	893	820	1.713	
g) Erdély.																					
1	Alsó-Fehér vármegye	1.337	1.268	2.605	446	325	85	98	61	58	37	27	12	28	641	536	1.177	28	36	64	
2	B.-Naszód »	196	185	381	51	46	22	11	2	5	5	4	6	7	86	73	159	4	9	13	
3	Brassó »	480	505	985	136	136	58	65	25	27	17	22	10	15	246	265	511	13	18	31	
4	Csik »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
5	Fogaras »	702	767	1.469	237	186	58	68	27	44	24	21	14	21	360	340	700	15	10	25	
6	Háromszék »	323	300	623	88	84	43	24	18	13	13	12	5	8	167	141	308	12	12	24	
7	Hunyad »	3.233	3.212	6.445	939	777	223	252	175	163	132	134	80	92	1.549	1.418	2.967	99	87	186	
8	Kis-Küküllő »	338	330	668	96	80	38	45	31	25	12	6	4	6	181	162	343	11	13	24	
9	Kolozsvár, sz. k. v.	590	503	1.093	216	187	70	57	29	27	16	26	15	10	346	307	653	12	12	24	
	Kolozsvár, sz. k. v.	17	7	24	4	3	—	1	—	1	—	—	—	—	4	5	9	2	2	4	
	együtt	607	510	1.117	220	190	70	58	29	28	16	26	15	10	350	312	662	14	14	28	
10	Maros-Torda vármegye	357	347	704	120	93	28	29	13	14	3	7	7	3	171	146	317	8	8	16	
	Maros-Vásárhely, sz. k. v.	2	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	
	együtt	359	347	706	121	93	28	29	13	14	3	7	7	3	172	146	318	8	8	16	
11	Nagy-Küküllő vármegye	603	614	1.217	205	154	39	39	14	28	12	12	6	5	276	238	514	22	19	41	
12	Szeben »	1.180	1.237	2.417	356	299	102	85	39	44	20	27	11	18	528	473	1.001	27	25	52	
13	Szolnok-Doboka »	551	540	1.091	162	142	52	40	30	24	19	17	13	17	276	240	516	13	15	28	
14	Torda-Aranyos »	809	736	1.545	268	201	68	75	49	38	31	31	19	18	435	363	798	33	31	64	
15	Udvarhely »	77	41	118	30	11	3	5	2	1	—	—	—	—	37	17	54	8	1	9	
	Összesen	10.795	10.592	21.387	3.355	2.724	889	894	515	512	342	346	203	248	5.304	4.724	10.028	307	298	605	
	Magyarország összesen <i>Ungarn zusammen</i>	36.425	36.006	72.431	12.353	10.446	3.025	2.997	1.810	1.713	1.212	1.202	824	869	19.224	17.227	36.451	1.517	1.433	2.950	
	II. Fiume város és kerülete <i>Fiume Stadt und Gebiet</i>	3	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	
	III. Horvát-Szlavonország. <i>Kroatien-Slavonien.</i>																				
1	Belovár-Kőrös vármegye	—	—	1.121	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	551	—	—	—	
2	Lika-Krbava »	—	—	2.561	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.260	—	—	—	
3	Modrus-Fiume »	—	—	2.223	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.094	—	—	—	
4	Pozsega »	—	—	1.865	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	931	—	—	—	
5	Szerém »	—	—	6.883	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3.789	—	—	—	
6	Varasd »	—	—	85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43	—	—	—	
7	Verőcze »	—	—	1.663	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.000	—	—	—	
	Eszék, sz. k. v.	—	—	88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	—	—	—	
	együtt	—	—	1.751	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.022	—	—	—	
8	Zágráb vármegye	—	—	2.792	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.344	—	—	—	
	Zágráb, sz. k. v.	—	—	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	
	együtt	—	—	2.839	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.352	—	—	—	
	Horvát-Szlavonország összesen <i>Kroatien-Slavonien zusammen</i>	—	—	19.328	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10.042	—	—	—	
	A Szt. István korona országai <i>Die Länder der h. Stefans-</i> <i>kronc zusammen</i>	—	—	91.762	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46.494	—	—	—	

Meghalt az 5-ik éven túl — Gestorben sind in einem Alter von über 5 Jahren u. z. von

5 éves koron túl meg- halt összesen Summe der in einem Alter von über 5 Jahren Gestorbenen.

Table with 24 columns for age groups (6-10 to 60-on felül) and 4 columns for gender (finemű/männlich, nőnemű/weiblich, együtt/zusammen). It includes a sub-section 'd) Evangelische Augsburgere Confession.' and various numerical data points.

Folyó szám Laufende Zahl	Országrés, törvényhatóság Landestheil, Municipium	A meghaltak fő-zege Hauptsumme der Gestorbenen			Meghalt gyermekek az 5-ik életév végeig és pedig Gestorbene Kinder bis zu 5 Jahren und zwar in einem Alter von										1—5 éves korig meg- halt összesen Summe der in einem Alter von 1—5 Jah- ren gestorbenen			Ezek közül tör- vénytelen ágyból Hievon waren un- eheliche		
		finemű männliche	nőnemű weibliche	együtt zusammen	éves korban — Jahren										fü Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fü Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen
					1		2		3		4		5							
					fü Knaben	leány Mädchen	fü Knaben	leány Mädchen	fü Knaben	leány Mädchen	fü Knaben	leány Mädchen	fü Knaben	leány Mädchen						
d) A g o s t a i a k																				
e) Tisza bal partja.																				
1	Békés vármegye	1.932	1.950	3.882	689	584	218	242	123	110	78	95	58	54	1.166	1.085	2.251	22	27	49
2	Bihar »																			
	Nagy-Várad, thj. felr. v.	19	11	30	5	2			2	2					7	4	11	2	3	5
	együtt	19	11	30	5	2			2	2					7	4	11	2	3	5
3	Hajdú vármegye	3		3	1										1		1			
	Debreczen, sz. k. v.	14	10	24	2	1	3		1						7	1	8		1	1
	együtt	17	10	27	3	1	3		1						8	1	9		1	1
4	Máramaros vármegye																			
5	Szabolcs »	281	295	576	108	93	36	46	13	20	7	13	8	4	172	176	348	16	14	30
6	Szatmár »	17	4	21	4		3								7	1	8			
	Szatmár-Németi, sz. k. v.																			
	együtt	17	4	21	4		3								7	1	8			
7	Szilágy vármegye	12	8	20	8	2	2			1					10	5	15	1		1
8	Ugocsa »																			
	Összesen	2.278	2.278	4.556	817	682	262	290	139	133	85	109	67	58	1.370	1.272	2.642	41	45	86
f) Tisza-Maros szöge.																				
1	Arad vármegye	118	113	231	38	43	19	14	9	8	4	5	3	4	73	74	147	3	5	8
	Arad, sz. k. v.	22	20	42	8	5	2	2		2	1				11	9	20	4	1	5
	együtt	140	133	273	46	48	21	16	9	10	5	5	3	4	84	83	167	7	6	13
2	Csanád vármegye	321	355	676	103	120	53	54	23	19	19	11	12	12	210	216	426	5	12	17
3	Krassó-Szörény vármegye	50	35	85	9	7	2	1	1		1	4	2	1	15	13	28		3	3
4	Temes vármegye	137	144	281	64	56	14	13	7	5		9	4	1	89	84	173	4	5	9
	Temesvár, sz. k. v.	17	7	24	1	1	1		1						3	2	5		1	1
	Versecz, thj. felr. v.	7	4	11	1	2			1	1				1	3	3	6	1	1	2
	együtt	161	155	316	66	59	15	14	8	6	1	9	5	1	95	89	184	5	7	12
5	Torontál vármegye	381	389	770	133	139	32	35	25	17	14	16	10	13	214	220	434	4	4	8
	Pancsova, thj. felr. v.	24	24	48	5	10	2	2	1		1	2			9	14	23	2	2	4
	együtt	405	413	818	138	149	34	37	26	17	15	18	10	13	223	234	457	6	6	12
	Összesen	1.077	1.091	2.168	362	383	125	122	67	52	41	47	32	31	627	635	1.262	23	34	57
g) Erdély.																				
1	Alsó-Fehér vármegye	88	81	169	31	25	7	4	1	4		3		1	39	37	76	5	3	8
2	B.-Naszód »	289	268	557	74	47	15	12	5	8	9	9	4	3	107	79	186	6	5	11
3	Brassó »	574	589	1.163	188	157	53	52	25	30	12	16	11	7	289	262	551	33	24	57
4	Csík »																			
5	Fogarás »	22	26	48	8	6	1	1		2	1	1	1		11	10	21	1		1
6	Háromszék »																			
7	Hunyad »	21	16	37	5	4		1							5	5	10	1		1
8	Kis-Küküllő »	230	225	455	72	67	21	17	11	10		6	1	3	105	103	208	10	7	17
9	Kolozs »	64	61	125	15	7	4	6		2				1	19	16	35	1	2	3
	Kolozsvár, sz. k. v.	18	16	34	4	6				1					4	7	11	2	3	5
	együtt	82	77	159	19	13	4	6		3				1	23	23	46	3	5	8
10	Maros-Torda vármegye	57	77	134	16	15	2	7	1		1	1			20	23	43	1	1	2
	Maros-Vásárhely, sz. k. v.	5	5	10	3										3		3			
	együtt	62	82	144	19	15	2	7	1		1	1			23	23	46	1	1	2
11	Nagy-Küküllő vármegye	707	685	1.392	216	167	38	51	22	21	15	13	6	5	297	257	554	18	19	37
12	Szeben »	469	454	923	145	99	18	24	9	11	10	11	8	4	190	149	339	14	12	26
13	Szolnok-Doboka »	31	16	47	10	5	1	1							11	8	19			
14	Torda-Aranyos »																			
15	Udvarhely »	26	36	62	8	8	1	1		1				1	10	10	20			
	Összesen	2.601	2.555	5.156	795	613	161	177	74	90	48	62	32	24	1.110	966	2.076	92	76	168
	Magyarország összesen Ungarn zusammen	18.350	17.925	36.275	5.899	4.660	1.542	1.566	873	821	590	601	412	392	9.316	8.040	17.356	637	643	1.280
	II. Fiume város és kerülete Fiume Stadt und Gebiet	2	1	3		1										1	1			
	III. Horvát-Szlavonország. Kroatien-Slavonien.																			
1	Belovár-Kőrös vármegye			8														1		
2	Lika-Krbava »																			
3	Modrus-Fiume »																			
4	Pozsega »			123																
5	Szerém »			594																
6	Varasd »																			
7	Verőcze »			10																
	Eszék, sz. k. v.			8																
	együtt			18																
8	Zágráb vármegye			2																
	Zágráb, sz. k. v.			8																
	együtt			10																
	Horvát-Szlavonország összesen Kroatien-Slavonien zusammen			753													438			
	A Szt. István korona országai együtt Die Länder der h. Stephanskrona zusammen			37.031													17.795			

Folyó szám Laufende Zahl	Országrészt, törvényhatóság Landestheil, Municipium	A meghaltak főösszege Hauptsumme der Gestorbenen			Meghalt gyermekek az 5-ik életév végeig és pedig Gestorbene Kinder bis zu 5 Jahren und zwar in einem Alter von										1—5 éves korig meghalt összesen Summe der in einem Alter von 1—5 Jahren gestorbenen			Ezek közül törvénytelen ágyból Hievon waren uneheliche		
		férfi männliche	nő:emű weibliche	együtt zusammen	éves korban — Jahren										férfi Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	férfi Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen
					1	2	3	4	5	1	2	3	4	5						
H Ű R V Á T S L A V O N O R S Z Á G																				
I. Magyarország.—Ungarn.																				
b) Duna jobb partja.																				
2	Fejér vármegye	2	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Somogy vármegye	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Veszprém vármegye	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen	5	3	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
c) Duna-Tisza köze.																				
	Hódmező-Vásárhely thj. f. v.	10	8	18	5	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Budapest, fő- és székváros ...	5	1	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen	15	9	24	6	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
e) Tisza bal partja.																				
1	Békés vármegye	5	3	8	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
g) Erdély.																				
1	Alsó-Fehér vármegye	16	8	24	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Brassó »	6	1	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Fogaras »	3	2	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Háromszék »	71	62	133	14	14	9	7	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Hunyad »	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kis-Küküllő »	84	60	144	36	20	6	8	5	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kolozs »	13	14	27	1	2	4	3	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kolozsvár, sz. k. v.	25	14	39	7	7	1	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	együtt	38	28	66	8	9	5	5	1	3	1	1	1	1	16	19	35	1	4	5
10	Maros-Torda vármegye	87	84	171	32	23	8	5	5	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Maros-Vásárhely, sz. k. v. ...	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	együtt	89	84	173	32	23	8	5	5	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Nagy-Küküllő vármegye	21	21	42	9	9	2	1	—	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Szeben »	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Torda-Aranyos »	127	140	267	35	39	14	16	4	7	2	3	2	1	57	66	123	2	5	7
15	Údvarhely »	356	334	690	109	82	37	35	11	13	6	7	7	5	170	142	312	16	21	37
	Összesen	812	741	1.553	249	197	82	78	33	32	17	17	13	12	394	336	730	31	39	70
	Magyarország összesen <i>Ungarn zusammen</i>	837	756	1.593	258	201	83	78	34	32	19	18	13	12	407	341	748	32	39	71
II. Fiume város és kerülete <i>Fiume Stadt und Gebiet</i>																				
III. Horvát-Szlavonország. <i>Kroatien-Slavonien.</i>																				
5	Szerém vármegye	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Zágráb, sz. k. v.	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Horvát-Szlavonország összesen <i>Kroatien-Slavonien zusammen</i>	—	—	¹⁾ 2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	A Szt. István korona országai együtt <i>Die Länder der h. Stefanskrona zusammen</i>	—	—	²⁾ 1.595	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

¹⁾ Egyéb vallásu. — *Sonstiger Confession.*
²⁾ Ezek közül 2 egyéb vallásu. — *Von diesen sind 2 sonstiger Confession.*

Meghalt az 5-ik éven túl — Gestorben sind in einem Alter von über 5 Jahren u. z. von

5 éves koron túl meg-
halt összesen
Summe der in einem
Alter von über 5
Jahren Gestorbenen

éves korban — Jahren

Table with columns for age groups (6-10 to 60-on felül) and gender (finemű/männlich, nőnemű/weiblich). It includes a section for 'g) Israeliten.' and various numerical data points for each age and gender category.

Folyó száma Laufende Zahl	Ország rész, törvényhatóság Landestheil, Municipium	A meghaltak főösszege			Meghalt gyermekek az 5-ik életév végeig és pedig Gestorbene Kinder bis zu 5 Jahren und zwar in einem Alter von										1—5 éves korig meghalt összesen Summe der in einem Alter von 1—5 Jahren gestorbenen	Ezek közül törvénytelen ágyból Hievon waren uneheliche																	
		Hauptsumme der Gestorbenen			éves korban — Jahren																												
		finemű männliche	nőnemű weibliche	együtt zusammen	1		2		3		4		5			finemű männliche	nőnemű weibliche	együtt zusammen															
					fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen	fiú Knaben	leány Mädchen					fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen	fiú Knaben	leány Mädchen	együtt zusammen									
e) Tisza bal partja.																	e) Zsidók.																
1	Békés vármegye	74	58	132	16	21	8	4	5	1	1	1	1	2	31	29	60	4	5	9													
2	Bihar »	150	126	276	66	51	11	14	10	6	2	4	2	1	91	76	167	2	3	5													
	Nagy-Várad thj. felr. v.	137	117	254	49	44	14	9	6	5	2	1	3	1	74	60	134	12	10	22													
	együtt	287	243	530	115	95	25	23	16	11	4	5	5	2	165	136	301	14	13	27													
3	Hajdú vármegye	69	63	132	29	21	6	3	—	3	1	1	—	36	28	64	2	—	2														
	Debreczen, sz. k. v.	55	37	92	19	8	2	4	2	—	1	1	—	24	14	38	2	3	5														
	együtt	124	100	224	48	29	8	7	2	3	2	2	—	60	42	102	4	3	7														
4	Máramaros vármegye	497	450	947	227	157	46	67	20	23	10	10	13	5	316	262	578	103	83	186													
5	Szabolcs »	229	189	418	84	58	12	20	19	8	7	7	5	4	127	97	224	9	5	14													
6	Szatmár »	172	155	327	68	54	14	13	7	5	9	10	3	1	101	83	184	3	—	3													
	Szatmár-Németi, sz. k. v.	50	43	93	18	18	2	3	2	3	1	—	—	23	24	47	3	—	3														
	együtt	222	198	420	86	72	16	16	9	8	10	10	3	1	124	107	231	6	—	6													
7	Szilágy vármegye	57	47	104	23	14	4	5	1	2	2	2	—	30	23	53	—	—	—														
8	Ugocsa »	88	63	151	32	15	8	9	5	2	5	1	—	50	27	77	—	—	—														
	Összesen	1.578	1.348	2.926	631	461	127	151	77	58	41	38	27	15	903	723	1.626	140	109	249													
f) Tisza-Maros szöge.																																	
1	Arad vármegye	33	30	63	11	11	3	1	3	3	—	1	1	18	16	34	—	2	2														
	Arad, sz. k. v.	55	61	116	20	25	1	—	1	2	—	1	1	23	29	52	6	8	14														
	együtt	88	91	179	31	36	4	1	4	5	—	2	2	41	45	86	6	10	16														
2	Csanád vármegye	33	35	68	11	8	2	3	1	2	1	1	—	16	14	30	—	—	—														
3	Krassó-Szörény vármegye	38	40	78	7	8	—	2	2	—	3	1	2	14	12	26	—	—	—														
4	Temes vármegye	28	18	46	7	3	1	1	2	1	1	1	—	11	6	17	—	—	—														
	Temesvár, sz. k. v.	60	41	101	8	6	3	2	1	1	—	1	—	12	11	23	—	1	1														
	Versecz, thj. felr. v.	7	6	13	1	—	—	1	1	—	1	—	—	2	2	4	—	—	—														
	együtt	95	65	160	16	9	4	4	4	2	1	3	—	25	19	44	—	1	1														
5	Torontál vármegye	44	43	87	13	10	3	2	2	1	—	2	—	18	15	33	—	1	1														
	Pancsova, thj. felr. v.	7	2	9	1	—	2	—	—	1	—	—	—	3	1	4	—	—	—														
	együtt	51	45	96	14	10	5	2	2	2	—	2	—	21	16	37	—	1	1														
	Összesen	305	276	581	79	71	15	12	13	11	5	9	5	3	117	106	223	6	12	18													
g) Erdély.																																	
1	Alsó-Fehér vármegye	46	46	92	15	16	2	4	4	1	2	—	2	2	25	23	48	—	—	—													
2	B.-Naszód »	42	34	76	15	9	2	3	2	1	2	3	4	4	25	20	45	—	—	—													
3	Brassó »	14	7	21	3	2	1	—	—	1	—	—	—	1	5	3	8	—	—	—													
4	Csik »	5	7	12	3	1	—	—	—	1	—	—	—	1	3	3	6	—	—	—													
5	Fogarás »	7	10	17	2	1	—	2	1	—	—	—	—	4	2	6	1	—	1														
6	Háromszék »	7	3	10	3	—	—	—	1	1	—	—	—	5	1	6	—	—	—														
7	Hunyad »	30	24	54	13	10	—	1	3	2	1	1	—	18	14	32	—	2	2														
8	Kis-Küküllő »	14	13	27	7	2	—	2	1	—	—	—	—	8	5	13	—	—	—														
9	Kolozs »	34	34	68	18	20	4	3	2	1	1	1	—	26	25	51	3	3	6														
	Kolozsvár, sz. k. v.	32	16	48	9	4	—	2	—	—	2	—	—	9	8	17	—	2	2														
	együtt	66	50	116	27	24	4	5	2	1	1	3	1	35	33	68	3	5	8														
10	Maros-Torda vármegye	16	20	36	4	7	3	1	—	3	—	—	—	7	12	19	—	—	—														
	Maros-Vásárhely, sz. k. v.	14	9	23	3	4	—	1	—	—	—	—	—	3	5	8	—	1	1														
	együtt	30	29	59	7	11	3	2	—	3	—	—	—	10	17	27	—	1	1														
11	Nagy-Küküllő vármegye	8	6	14	2	—	—	1	—	1	1	2	—	3	4	7	—	—	—														
12	Szeben »	5	6	11	1	1	—	—	—	—	—	—	—	2	2	4	—	—	—														
13	Szolnok-Doboka »	90	54	144	32	23	8	3	3	2	1	1	—	45	29	74	1	—	1														
14	Torda-Aranyos »	17	11	28	9	3	3	3	—	—	—	—	—	12	6	18	—	—	—														
15	Udvarhely »	6	11	17	4	5	—	1	1	—	—	1	—	6	7	13	—	—	—														
	Összesen	387	311	698	143	108	26	27	17	13	9	11	11	10	206	169	375	5	8	13													
Magyarország összesen Ungarn zusammen		7.596	6.469	14.065	2.409	1.868	546	517	411	293	246	219	186	129	3.798	3.026	6.824	351	313	664													
II. Fiume város és kerülete Fiume Stadt und Gebiet		3	—	3	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	—	3	—	—	—													
III. Horvát-Szlavonország. Kroatien-Slavonien.																																	
1	Belovár-Kőrös vármegye	—	—	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	—	—	—													
2	Lika-Krbava »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—													
3	Modrus-Fiume »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—													
4	Pozsega »	—	—	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	—	—	—													
5	Szerém »	—	—	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	—	—	—													
6	Varasd »	—	—	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—													
7	Verőcze »	—	—	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	—	—	—													
	Eszék, sz. k. v.	—	—	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	—	—	—													
	együtt	—	—	92	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	—	—	—													
8	Zágráb vármegye	—	—	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—													
	Zágráb, sz. k. v.	—	—	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	—	—	—													
	együtt	—	—	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	—	—	—													
Horvát-Szlavonország összesen Kroatien-Slavonien zusammen		—	—	302	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	130	—	—	—													
A Szt. István korona országai együtt Die Länder der h. Stephanskrona zusammen		—	—	14.370	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6.957	—	—	—													

Meghalt az 5-ik éven túl — Gestorben sind in einem Alter von über 5 Jahren u. z. von																					5 éves koron túl meg- halt összesen Summe der in einem Alter von über 5 Jahren Gestorbenen.			Laufende Zahl	
6—10	11—15	16—20	21—25	26—30	31—35	36—40	41—45	46—50	51—60	60-on felül über 60	finemű männliche	nőnemű weibliche	együtt zusammen												
éves korban — Jahren																					finemű männliche	nőnemű weibliche	együtt zusammen		
h) Gesamte Confessionen.																									
405	412	127	155	114	169	95	159	76	108	89	122	101	138	79	87	102	104	259	240	706	684	2.153	2.378	4.531	1
477	504	169	277	143	218	214	312	199	301	201	241	182	245	233	212	269	266	545	555	1.046	1.097	3.678	4.228	7.906	2
16	24	9	13	18	18	32	28	21	32	26	20	25	15	22	29	26	21	50	46	91	88	336	334	670	
493	528	178	290	161	236	246	340	220	333	227	261	207	260	255	241	295	287	595	601	1.137	1.185	4.014	4.562	8.576	3
119	151	50	79	57	63	38	96	47	95	45	73	56	75	43	66	63	58	123	158	414	457	1.055	1.371	2.426	4
21	28	21	24	23	38	37	27	27	21	25	25	23	33	24	20	30	25	80	65	181	189	492	495	987	5
140	179	71	103	80	101	75	123	74	116	70	98	79	108	67	86	93	83	203	223	595	646	1.547	1.866	3.413	6
223	204	86	91	94	127	112	127	111	139	107	113	107	139	103	104	144	168	247	291	621	533	1.955	2.036	3.991	7
191	178	73	100	76	114	102	141	104	145	98	115	88	102	105	78	106	115	232	259	379	500	1.604	1.847	3.451	8
145	190	87	123	77	129	117	176	122	149	120	155	129	155	131	134	148	114	355	293	621	673	2.052	2.291	4.343	9
16	12	8	12	13	18	18	9	16	11	10	8	17	12	14	15	7	12	27	20	56	42	202	171	373	
161	202	95	135	90	147	135	185	138	160	130	163	146	167	145	149	155	126	382	313	677	715	2.254	2.462	4.716	10
156	139	66	76	65	77	85	93	86	131	69	115	74	94	78	79	90	97	199	211	406	398	1.374	1.510	2.884	11
77	84	37	42	43	43	29	40	39	56	45	42	39	43	47	39	34	51	72	99	144	151	606	690	1.296	12
1.846	1.926	733	992	723	1.014	879	1.208	848	1.188	835	1.029	841	1.051	879	863	1.019	1.031	2.239	2.237	4.665	4.812	15.507	17.351	32.858	13
423	431	135	191	99	162	132	181	151	208	139	186	157	183	157	156	198	156	350	366	536	579	2.477	2.799	5.276	14
55	47	14	13	15	21	16	25	20	23	29	21	24	15	33	16	23	21	54	36	107	124	390	362	752	15
478	478	149	204	114	183	148	206	171	231	168	207	181	198	190	172	221	177	404	402	643	703	2.867	3.161	6.028	16
209	224	58	83	52	87	56	77	55	74	47	65	37	68	41	45	62	58	92	99	251	254	960	1.134	2.094	17
322	341	131	167	163	198	196	202	168	219	179	182	193	183	197	166	227	194	506	481	1.078	1.054	3.360	3.387	6.747	18
296	340	132	147	128	195	140	186	168	228	155	191	196	214	163	162	215	186	500	434	695	762	2.788	3.045	5.833	19
28	24	13	9	19	23	24	21	27	35	21	25	25	13	27	20	31	24	67	41	108	86	390	323	713	20
16	19	13	10	11	17	18	20	13	18	11	11	20	12	14	11	14	8	32	37	56	56	218	219	437	21
340	383	158	166	158	237	182	227	208	281	187	227	241	239	204	193	260	218	599	512	859	904	3.396	3.587	6.983	22
478	470	204	232	190	243	225	325	225	359	234	297	266	324	223	221	247	224	595	520	1.212	1.292	4.100	4.507	8.607	23
13	17	4	2	11	8	8	11	9	5	13	7	12	9	10	3	18	7	25	21	51	54	174	144	318	24
491	487	208	234	201	251	234	336	234	364	247	304	278	333	233	224	265	231	620	541	1.263	1.346	4.274	4.651	8.925	25
1.840	1.913	704	854	688	956	816	1.048	836	1.169	828	985	930	1.021	865	800	1.035	878	2.221	2.035	4.094	4.261	14.857	15.920	30.777	26
145	161	74	74	73	96	88	80	77	77	72	75	94	105	76	89	109	97	211	255	482	481	1.501	1.590	3.091	27
76	61	30	30	27	45	36	35	38	59	25	53	44	44	40	43	56	49	104	109	293	271	769	799	1.568	28
67	73	34	31	31	29	24	26	32	36	25	32	34	32	34	27	45	29	82	63	237	274	645	652	1.297	29
49	58	19	32	29	27	31	34	28	30	26	42	24	38	41	38	40	41	121	104	301	323	709	767	1.476	30
66	63	15	22	19	28	18	31	19	30	26	29	22	28	21	39	41	46	76	83	233	256	556	655	1.211	31
69	75	33	42	47	53	46	54	40	38	33	46	49	63	57	48	60	55	135	148	360	389	929	1.011	1.940	32
410	389	140	183	118	152	150	146	142	161	104	132	118	149	137	109	180	144	334	281	568	649	2.401	2.495	4.896	33
97	105	26	40	38	32	35	45	35	48	33	34	46	52	46	45	40	60	112	105	288	251	796	817	1.613	34
170	167	62	83	40	81	50	67	54	99	62	82	68	95	73	76	88	103	214	194	467	457	1.348	1.504	2.852	35
19	11	8	8	25	19	25	16	27	15	19	14	17	8	19	16	24	11	41	24	113	95	337	237	574	36
189	178	70	91	65	100	75	83	81	114	81	96	85	103	92	92	112	114	255	218	580	552	1.685	1.741	3.426	37
94	103	52	61	52	69	50	67	59	65	61	66	57	68	65	71	74	63	168	170	348	370	1.080	1.173	2.253	38
6	6	4	5	8	9	14	5	6	7	6	7	15	8	9	10	6	9	24	13	41	45	139	124	263	39
100	109	56	66	60	78	64	72	65	72	67	73	72	76	74	81	80	72	192	183	389	415	1.219	1.297	2.516	40
71	74	30	37	24	36	33	46	39	65	26	56	42	56	57	44	60	51	133	120	412	423	927	1.008	1.935	41
86	94	42	55	44	61	48	59	41	89	50	56	66	61	53	52	78	72	154	142	468	499	1.130	1.240	2.370	42
215	214	67	100	77	87	73	106	83	125	62	100	95	112	85	93	115	103	233	216	529	489	1.634	1.745	3.379	43
153	152	60	68	48	62	65	60	49	57	41	54	53	92	62	62	73	83	155	152	379	378	1.138	1.220	2.358	44
58	59	32	42	24	42	45	28	28	41	38	32	39	35	44	28	41	59	121	110	331	312	801	788	1.589	45
1.851	1.865	728	913	724	928	831	905	797	1.042	709	910	883	1.046	919	890	1.130	1.075	2.418	2.289	5.850	5.962	16.840	17.825	34.665	46
14.468	14.912	5.101	6.415	5.172	6.776	5.873	7.068	5.613	7.217	5.531	6.633	6.202	6.989	6.218	6.016	7.619	7.130	16.067	15.784	37.212	40.134	115.076	125.074	240.150	47
22	25	10	11	16	12	10	16	16	12	26	14	23	17	14	9	23	17	41	33	80	74	281	240	521	48
213	190	100	98	62	81	64	98	85	106	66	101	74	92	86	76	129	156	284	343	543	636	1.706	1.977	3.683	49
188	208	76	111	60	122	78	109	62	104	55	83	36	63	37	42	62	71	148	179	475	413	1.277	1.505	2.782	50
257	252	82	107	82	122	102	114	75	130	59	107	73	83	62	88	109	109	221	197	568	542	1.690	1.851	3.541	51
273	265	82	90	78	85	92	93	83	122	66	90	93	85	97	103	123	98	288	278	440	421	1.715	1.780	3.445	52
530	547	153	176	129	180	155	199	187	235	165	199	167	159	161	146	232	186	453	424	783	779	3.115	3.230	6.345	53
334	328	97	108	77	107	96	141	88	118	82	126	71	100	65	93	108	124	290	328	609	599	1.917	2.172	4.089	54
225	225	61	91	64	77	51	85	71	89	72	119	84	74	87	97	114	84</								